

Ion N. Oprea

PERSONALITĂȚI MOLDAVE

Editura P.I.M. Iași - 2008

De același autor:

- Mari personalități ale culturii române într-o istorie a presei bârlădene – 1870-2003, Editura TIPOMOLDOVA, Iași 2004.
- Bucovina în presa vremii I (Cernăuți 1811-2004).
- Bucovina pământ românesc II – Presa din Rădăuți – 1892 – 2004.
- Cu capul pe umărul meu... Jurnalistică împreună cu cititorii, cuprinzând parte din publicistica autorului.
- Mălin, vestitorul revoluției – antologie ziaristico-scriitoricească dedicată poetului Alexandru Mălin Tacu, obiectiv informativ al securității din România într-un fel de proces al postcomunismului.
- Vaslui – Capitala „Țării de Jos” în presa vremii -1875-2005.
- Dorohoi Capitala „Țării de Sus” în presa vremii 1874-2006, Edict Production, 2007
- Hușul în presa vremii – de la Melchisedec până în zilele noastre – 1869-2006.
- Bârladul în presa vremurilor, De la revista „Părerii” – la ziarul „Steagul roșu” – 1932 – 1949, Iași, 2007, Editura PIM.
- Mari personalități ale culturii române într-o istorie a presei bârlădene -1870-2008, Ediția a II-a revăzută și adăugită.

Ion N. Oprea

PERSONALITĂȚI MOLDAVE

Editura P.I.M., Iași - 2008

Redactor de carte: Constantin Hușanu
Culegere și tehnoredactare: Constantin Hușanu
Ilustrația din interior și de pe copertile I-IV de Nicolae
Ciochină.

Tipărit la Editura P.I.M.. Șoseaua Ștefan cel Mare nr-11
Iași, Cod 700498, tel/fax 0232-212740 – aprilie 2008.

ISBN

Cuvânt înainte

Inițial, cartea de față s-a vrut a fi o continuare a „Jurnalisticii mele împreună cu cititorii” intitulată „Cu capul pe umărul meu” realizată în 2005 la TipoMoldova Iași.

Am păstrat numai în parte intenția – înfăptuirea ei integrală amânând-o pe altădată și am ajuns la paginile care urmează, îndemnat de o seamă de cauze. Robită senzaționalului – crime, accidente de tot felul, conflicte inter-etnice, incendii, inundații și alte năpăstuiți ale naturii neprotejate care se răzbună pe noi, pedepsindu-ne, plecării peste hotare pentru motivul că în România nu mai este nimic de făcut, deși multe unități productive duc lipsă de forță de muncă pe care o aduc de aiurea, iar agricultura a devenit o adevărată paragină, mii, sute de mii de hectare rămânând în fiecare an necultivate, fără ca ziarele și mass-media, în general, să zică o vorbă de rău, despre ea, uită tot mai mult și de cultură, știință și artă, ca și de creatorii lor.

Tradiționalul românesc își pierde caratele de la o perioadă la alta și puțini pun umărul să-l susțină.

Demersul meu pleacă și de la faptul că ziaristica momentului se face nu pentru a servi cititorul și țara, ci mai mult patronului dornic de îmbogățire rapidă. Schimbul de publicații, rubricile tradiționale tratând datele culturii cum ar fi cronica cărții, a filmului, a spectacolului, a muzeului, recenziile, ca și „Răspuns cititorilor noștri”, prezentarea cărților și a publicațiilor nou apărute, comentariile favorabile ori critice despre ele nu se mai practică. Sectorul documentar al publicațiilor a dispărut iar ziaristica se face după ureche, ori funcție de ceea ce mai scriu și alții. Aceasta și explică cantitățile mari ale publicațiilor returnate.

Recent pe un post T.V. se aduceau învinuiri autorităților că nu au popularizat o lege care facilitează unor bolnavi accesul la fondurile europene, dar nu s-a spus o vorbă de reproș la adresa ziariștilor neinformați.

Un ziar care se socotește un „regional al Moldovei” cu rază de difuzare în județele Iași, Bacău, Botoșani, Neamț, Suceava și Vaslui n-a scris nimic despre festivitățile organizate în perioada 1-6 octombrie la Dorohoi cu ocazia sărbătoririi la 6 octombrie a 600 de ani de atestare documentară a localității. În locul unui astfel de comentariu, deloc lipsit de importanță chiar patriotică, ziarul ce-și zice regional a publicat în ziua de 6 octombrie în prima pagină articolul intitulat „Șeful țiganilor din Dorohoi și-a făcut bust în curtea casei”, monumentul și fotografia realizatorului găsimu-și locul în pagina I iar restul comentariului în pagina 11...

În zilele de 22-23 noiembrie 2007, sub egida Muzeului județean „Ștefan cel Mare” Vaslui, în localitate s-a desfășurat cea de a XXX-a Sesiune Națională de comunicări științifice „Acta Moldaviae Meridionalis”, dedicată aniversării a 550 de ani de la urcarea pe tron a marelui Ștefan, a 130 de ani de la Proclamarea Independenței de Stat a României, a 100 de ani de la Răscoala din 1907 și a Zilei Naționale a României „1 Decembrie 1918”. Manifestarea a dat prilejul unor interesante intervenții a unor competenți oameni de cultură.

Comunicările lor au constituit pentru participanți adânci rezonanțe patriotice, de natură să ajungă și în masa populației. Regionalul de care am pomenit n-a făcut nici o referire la evenimentele respective, ziarul ocupându-se de nimicurile zilei și așa rămase necitite.

Au scăzut și devine de domeniul trecutului, citirea sau informarea despre cărțile apărute, multe biblioteci publice nemaiocupându-se de îmbogățirea fondului de carte, iar

conținutul lor nu-i mai privește nici pe lucrătorii din domeniu dar mai ales pe diriguitorii banilor publici, cu toate că în multe localități există o activitate efervescentă. Astăzi, tot mai multe localități își au monografiile lor întocmite și publicate cu bani proprii de preoții, profesorii, învățătorii, medicii și alți intelectuali cu dragoste față de trecutul istoric, de prezentul și viitorul așezărilor.

Unele localități își au publicații proprii. La Răducăneni, de exemplu, a fost o perioadă în care au ființat cu bune rezultate chiar cinci publicații-revistă deodată. Nici un ziar sau altă publicație din centrele de județ nu se obosește cumva să încurajeze asemenea inițiative.

Librăriile se împuținează de la o lună la alta iar căminele culturale din cartierele orașelor, ca și cele de la sate, au rămas doar o amintire a „epocii de aur”. În spațiile respective astăzi funcționează cu „bune rezultate” discotecile – cu program seară de seară – barurile și restaurantele care consumă ajutoarele sociale primite de la stat pentru diferite motive de către beneficiarii acestora.

Cinematograful, după cât se vede, a revenit la ce era el în perioada 1948-1953, o caravană cinematografică a cărei aparat de proiecție se întrebuințează doar atunci când e vorba despre o peliculă care a suportat o mare premieră și aprecieri în străinătate.

Față de asemenea situații, care înseamnă și multă indiferență și dezinteres, nu poți sta pasiv când știi că localitățile noastre au dat naștere și au crescut intelectuali de valoare mai la tot pasul. Pentru ca marile noastre personalități să nu rămână de tot în uitare, am găsit necesar să le prezint, fie și numai pentru a le aminti pe câteva. Pe ele dar și pe unele din activitate.

Dacă am făcut bine vor judeca cititorii. Lor le sunt

adresate toate rândurile care urmează, iar de la citirea lor, oricine, interesat de adâncirea informației, se poate întoarce la biblioteca publică să prospecteze ceea ce îl interesează.

Succes la lectură cititorule drag!

Autorul

Nicolae Ciocină, *Poetul Radu Cârneli*

Melchisedec - ministru de culte doar șase zile

Deschizător de drumuri în publicistica de la Huși cu a sa „Chronica Hușilor și a Episcopiei cu asemenea numire”, publicată la București în 1969 la tipografia C.A. Rosetti, str. Colțea nr. 42, Melchisedec Ștefănescu Tripoleos, locotenent de episcop al Hușilor iar mai apoi episcop al Dunării de Jos, i-am încercat un fel de C.V. cu ocazia realizării volumului meu „*Hușul în presa vremii de la Melchisedec până în zilele noastre 1869-2006*”.

„MELCHISEDEC, episcop (15 II, 1823, Gârcina, județul Neamț - 16 V. 1892, Roman), cărturar și istoric. Pe numele mirean Mihail Ștefănescu. Mihail era fiul preotului Petru Ștefănescu din Gârcina. Studiile elementare și le-a făcut la Piatra Neamț, iar cele teologice la Iași, la Seminarul de la Socola (1834- 1843), unde se și călugărește sub numele Melchisedec, apoi la Academia Teologică din Kiev (1848-1851) obținând titlul de „magistru în teologie și litere”, Mihail e numit profesor la Seminarul de la Socola. Între 1856-1864 este director al noului seminar din Huși și locțiitor al episcopului de aici. Din 1865, el deține pe rând, funcția de episcop al Dunării de Jos, apoi al Romanului. Deosebit de cult, patriot înflăcărat, M. era și o personalitate politică a vremii sale, fiind unul din fruntașii luptei pentru Unire și pentru

consolidarea acesteia. Paralel cu activitatea teologică și politică, el a avut statornice preocupări istorice, care au determinat alegerea sa, din 1870, ca membru activ al Societății Academice Române.

Melchisedec are câteva contribuții și în domeniul istoriei literare. *Viața și scrierile lui Grigorie Țamblac* (1884) este un studiu foarte documentat și amănunțit, construit cu rigoarea omului de știință și scris cu o frază sigură, însuflețită uneori de patosul argumentației sau de căldura caracterizării. În același volum este publicată și traducerea pe care o face M. din opera lui Gr. Țamblac: *Martiriul sfântului, slăvitului martir Ioan cel Nou, carele s-a martirizat în Cetatea Albă*. O succintă biografie a lui Antim Ivireanul este publicată ca prefață la ediția din 1886 a predicilor mitropolitului. Un catalog de *cărțile sârbești și rusești manuscrise vechi ce se află la biblioteca sântei Mănăstiri a Neamțului* (1884) interesează, de asemenea, istoria culturii române vechi. Principalele sale scrieri istorice - *Chronica Hușilor și a Episcopiei cu asemenea numire* (1869) și *Chronica Romanului și a Episcopiei de Roman* (1874-1875) sunt temeinice lucrări de specialitate care au adus autorului prestigiu.

În rândurile destinate „Cronicii Hușilor”... și autorului ei, ca o îmbogățire a datelor biografice ale celui care a fost episcopul Dunării de Jos, numit de Domnitorul Cuza la 11 mai 1865, referindu-mă și la discuțiile purtate în parlamentul țării în mai 1869, când dezbătându-se noua lege a organizării bisericii ortodoxe, potrivit Constituției, se cerea ca „la o nouă ordine a lucrurilor, trebuie și noi organe”, punându-se problema îndepărtării și punerii în scaune a altor mitropoliți și episcopi, s-a folosit - de către un senator - ca argument de combatere însăși scrisoarea lui Melchisedec adresată ministrului său prin care solicita, cu argumente, renunțarea la o asemenea măsură, contrar el însuși depunându-și demisia din scaunul episcopal.

Biografia sa cuprindea și informația că înaltul ierarh a fost și ministru al cultelor.

Cercetările ulterioare mi-au dezvăluit că Arhimandritul n-a fost ministru decât 6 zile. Iată din Monitorul nr. 173 din 7 mai 1860 scrisoarea de demisie a ierarhului:

„Prea înălțate Doamne,

Chemat la înălțimea Voastră la postul de ministru senator de stat la departamentul cultelor și al instrucției publice, nu m-am înșelat nici de cum de a vedea în această altă de cât chemarea raportorului dorințelor clerului național, la divanul Ad-hoc. Am primit dar chemarea, ca veneratul semn al bine voinței Înălțimei Voastre, de a ridica clerul din îngiosita lui poziție, în care l-a aruncat tristele împrejurări ale patriei noastre.

Niciodată nu mi-ar fi trecut prin minte că o atât de creștinească bunăvoință a Înălțimei Voastre asupra clerului și religiei, să fiu contra sfârșitelor canoane, care în spiritul și în litera lor chiar nu simt și nu pot să fie, decât de a pune clerul în adevărata lui misie, moralizatoare și luminătoare a poporului.

Și eu cunosc și respect canoanele ca expresie a acestei mântuitoare idei și nu mă sfiiesc a mărturisi Prea Înălțate Doamne, că dacă chemarea mea la postul de ministru al cultelor și al instrucțiunii publice, mi-aș fi luat îndrăzneala ca cătră un domnitor creștin ortodox, a Vă arata chiar de atunci neputința de a primi, dar aceea ce m-a îndemnat a răspunde la chemarea Înălțimei Voastre, au fost chiar canoanele bisericei care învoiesc clerului când va fi chemat de legi, a lua asupra-i purtarea de grijă pentru orfani, văduve, pentru lucrurile bisericești și pentru alte însărcinări compatibile cu religiozitatea și frica de Dumnezeu (canonul al 3-lea, sinodul IV-lea, egumeniu).

În privirea mea de ministru de culte, cu educația tinereții, cu cutia milelor și cu averea bisericească, nu este

decât tocmai cazul învoit de canoane.

Ca cleric însă dator de-a pururea a gândi; a lucra și a mă ruga pentru pacea și unirea tuturor și pentru întemeierea dragostei între creștini, văzând că ființa mea în postul de ministru al cultului și al instrucției publice a ridicat împotrivire din partea unor onorabili deputați, totodată și pentru a fi consecvent programului noului Minister al Înălțimei Voastre, subscris și de mine, prin care împreună cu colegii mei ceilalți Domni Miniștri, m-am angajat în fața țării de a feri conflictele între guvern și puterea legislativă a țării, mai ales în timpul de față, când toată țara și întreaga nație cu nerăbdare așteaptă legi și reforme, care nu se pot face decât prin armonia puterilor statului. De aceea vin umilit a depune Înălțimei Voastre demisia mea din postul de ministru, cu care creștineasca Voastră râvnă m-a fost onorat.

Gata de a depune slabele mele puteri pe altarul patriei oricând Înălțimea Voastră sau guvernul Înălțimei Voastre, m-ar îndatori la orice serviciu fraților mei; mulțumit în postul meu de profesor, ce l-am avut înainte, pe care-l stimez nu mai puțin decât acel de Ministru al Instrucției publice, și prea fericit că am ocazia de a putea mărturisi tuturor și totdeauna despre bine Voința Înălțimei Voastre către clerul patriei și stima creștinească, către religia ortodoxă, am de cea mai mare onoare pre înălțate Doamne a fi,

Al Înălțimei Voastre, într-un plecat și supus serv.,
Archimandrit Melchisedec, 1860, Mai 6 zile

Și înaltul Apostil al Domnitorului:

„Primum cu părere de rău asemenea demisie de la precuviosul Archimandritul Melchisedec, carele prin nobila sa purtare în lucrările divanului Ad-hoc consultativ, destul închezeșbuește adevărate servicii într-un moment de tranziție

aşa de gingaş; însărcinăm totodată pe Ministrul nostru secretar de Stat la departamentul din năuntru şi prezident consiliului a da publicităţii a Noastre mărturisiri, precum şi a demisiei de faţă, a o comunica oficial preacuvioşiei Sale precum şi a o cârmui Ad interim Ministerul de culte".

Alexandru Ioan I

Ziarul Opinia din Iaşi din 12 decembrie 1910, publica cercetările făcute de C. Palade, prieten şi colaborator al ziarului cu explicaţii asupra felului cum s-au petrecut lucrurile cu demisia din postul de ministru.

Arhimandritul şi profesorul Melchisedec este caracterizat ca „Episcopul cel mai mare şi mai cult din secolul trecut".

„La 30 April 1860, s-a compus un nou minister, sub preşedinţia repositat, mare om de stat, Mihail Cogălniceanu, în care, la Culte, a intrat archimandritul Melchisedec. La prezentarea noului minister, înaintea Camerei, a fost primit favorabil împreună cu programul lui politic, între care era şi înfiinţarea Universităţii din Iaşi.

Camera era prezidată de unul din vice preşedinţi în lipsa titularului de drept: Mitropolitul Moldovei, Sofronie Miclescu.

Mitropolitului, neconvenindu-i un ministru cleric, mai mic ca el în gradul ierarhic bisericesc, pe de o parte a întrerupt formal relaţiile oficiale cu ministrul Cultelor, iar pe alta, a băgat în capul deputaţilor, că această numire este contra canoanelor, de oare ce aceiaşi d-ni deputaţi care primesc favorabil numirea ca ministru al archimandritului Melchisedec, au început a-i face obstrucţionism numai după 2-3 zile de la numire.

Astfel înfiinţarea Universităţii, a căreia jubileu se va serba în primăvara viitoare, a rămas a se face de către ministrul

de la Culte Mihail Cogălniceanu.

Investigația președintelui printre deputați, Mitropolitul a plătit-o cu tronul arhipăstoresc al Mitropoliei Moldovei, căci pe la începutul lunii Noiembrie a aceluiași an, a fost surghiunit la Mănăstirea Slatina după care în Mai 1861 a încetat din viață.

Mai adaug: ura creată în contra marelui domn a lui Cuza Vodă din cercurile conducătoare politice și contra sfătuitoarelor săi intimi, s-a întins și asupra fostului archimandrit și Ministru Melchisedec, așa că dacă nu apuca a fi făcut arhieru și Episcop, în timpul domniei lui Cuza Vodă, rămânea tot archimandrit, deoarece au fost atâtea vacanțe de Mitropoliți, demnitate care i se cuvenea de drept, dar a fost veșnic înconjurat sub diferite pretexte".

(Publicat în revista „Vestea Bună”, Răducăneni, 2007).

Nicolae Ciocină, *Primăvara*

Nicolae Iorga – un titan

Invitat în octombrie 1978, la Negrești pentru a conferența, regretatul profesor Barbu Teodorescu, eminent cunoscător al vieții și operei lui Nicolae Iorga, ne mărturisea că abia aici a intuit un adevăr care îi scăpase: în târgușorul de acum 100 de ani s-au realizat, în sufletul copilului care va deveni marele istoric de mai târziu, primul contact și unitatea spirituală cu țărănimea de care va rămâne legat până la sfârșitul său tragic. Într-adevăr, notează Mircea Ciubotaru în „Axa”, revistă bilunară, care apărea prin 1971 la Liceul de cultură generală Negrești, episodul negreștean din cunoscuta biografie este explicat în numai câteva rânduri, deși valoarea lui informativă este relevantă în pagini de vibrantă și neîntrecută poezie, pe care le descoperim în *Sate și mănăstiri din România* (1905), reluate la aceeași înaltă temperatură a evocării peste trei decenii în primul volum din impresionanta autobiografie „O viață de om” (1934).

După un veac, urmele trecerii copilului genial prin aceste locuri s-au șters în uitare. Puțini negreșteni mai pot face vreo legătură între numele istoricului și acel al localității lor. Ingratitudinii, marea umbră îi răspunde cu imaginea pentru veșnicie păstrată a unei lumi idilice, de un farmec poetic, poate inegalabil.

Împrejurări triste au purtat spre aceste zări destinul unui copil de vreo zece ani. În 1876, avocatul Nicu Iorga murea, lăsând o văduvă cu doi copii, unul de cinci ani iar celălalt,

George, de trei ani, sortiți unui „traie aspru și trist.” „Mânați din urmă de biciul nevoii”, pe care sensibilitatea unui copil precoce o resimte cu acuitate, Zulina Iorga încearcă să trăiască demn într-o sărăcie acuzată. Când copiii sunt încă mici, ea „se descurcă” apelând la ajutorul celor doi frați mai mari ai ei, Manole și Costache Arghiropol. În 1877, Nicolae Iorga face primul drum, cu trenul, la „moșu Manole” din Roman.

Manole (Emanoil, Manolache) Arghiropol era avocat și publicist, editor al unei reviste literare „Jurnal pentru toți”, Iași, 1868-1869 și al ziarului liberal „Românu”, 1879-1890. Deși el însuși era strâmtorat, copiii Zulinei petreceau aici luni întregi, în vacanțele de vară. În 1884, la numai 13 ani, viitorul istoric își ajuta unchiul la redactarea ziarului în care va publica și câteva articole. Manole Arghiropol a murit la 1 martie 1890. Este înmormântat la Cuci.

În anii gimnaziului de la Botoșani, deci între 1881-1885, N. Iorga a cunoscut pe celălalt unchi, „moșu Costache”, „la ale cărui întâmplătoare strâmtori, când grâul nu se vindea bine, am contribuit din destul și noi, fără ca îngerescul optimist al mamei s-o fi simțit vreodată”, notează Nicolae Iorga în „O viață...”, p.49.

Manole, Costache și Zulina erau copiii lui Gheorghe Arghiropol, moșier la Cuci, și ai Elenei Drăghici, fiica marelui vornic Iordachi Drăghici. Căsătorit încă de două ori, Gheorghe Arghiropol, bunicul lui Nicolae Iorga, are urmași, dintre care unii trăiesc și astăzi la Bozieni, Buda și Crăești, cunoscuți de marele istoric în 1934, spune B. Teodorescu în „Contribuții la cunoașterea strămoșilor lui N. Iorga”, 1948, p.68. Străbunicul Iordachi Drăghici este o cunoscută figură politică din primele decenii ale veacului trecut și unul dintre „cărvunarii” care luptau în 1822 pentru o Constituție. Era spătar în 1820, când îl găsim stăpânind la Borăști (Cuza Vodă) sau la Răcea.

Costache Arghiropol era avocat cu clientelă, ajungând primar de multe ori, o dată cu regimul liberal și cu șeful său, Neron Lupașcu, și pe lângă acestea, om de energie vitează, de spirit întreprinzător, de mare putere de stăpânire, care-l făcea iubit de femei, temut de bărbați, scrie însuși N. Iorga în „O viață...” p.49.

O trăsură cu zurgălăi, trimisă de moș Costache la Roman, îi lua pe cei doi copii și îi aducea la Negrești, prin Bâra, străbătând de dimineață până seara, în iulie, pe vremea secerișului, „un drum bogat în păduri, cu popasuri la fântânile în a căror zeamă se zbăteau fluturii albaștri, și hanuri curate și răcoroase... Erau întâmpinați de mătușa, armeană, de verișoarele Aglaia, Eugenia și Lucreția, cam de vârsta lui Nicu, în albe rochii de vară, cântând în grădina plină de țârâitul greierilor neobosiți, apariții desprinse parcă din vechi fotografii șterse de vreme. Alte chipuri, fantome ale trecutului, se perindă în fluxul amintirilor: doctorul Vilară, „mic, vioi, prietenos”, soția lui, fata Lășculesei, fetița lor Valeria; vechilul Grigoriu și fiica lui Agripina, băcanul blond Alexe – singurul negustor român din târg.

În lipsa cărților, care nu pasionau pe nimeni din casa unchiului, nepotul își petrecea timpul, ca Alecsandri și Vasile Porojan odinioară, „croind puternice zmeie, bine încheiate și scorogite, capabile să zboare vuind și la capătul a trei păpuși de sfoară, să capete voalete trimise în vârtecuș până în slava cerului, să fluture imense cozi multicolore, cum se păstrează spusele însăși ale lui Nicolae Iorga în „România cum era până la 1918”, București, 1972, vol. II, p.183-184.

Târgul, dispărând astăzi sub ochii noștri, necruțat de vreun sentiment sau de vreo dorință de conservare a trecutului, reînvie, ca într-o poveste minunată a copilăriei: „curtea” unchiului, „cu casa nouă și veche, cu grajdurile din fund, cu

coșerul de răchită, cu bucătăria năpădită de ierburi pe acoperișul de țărână, cu cele două grădini din față, cu cerdacul cenușiu și cu geamlâcul din fund, vechea curte pustie a Mavrocordaților,” „casa cu două rânduri în care abia ici și colo se mai descoperă un geam întreg și ale cărei uși încuiate de rugină, le spărgeam cu zgomot în triumfala noastră vânătoare după stafii”, notează cel care fusese și el copil, „cu o livadă de copaci bătrâni, sălbăticiți și cu grădina moartă”; alături, pașnică stă biserica mică de lemn negru, care mai exista și mai încoace, strămutată în 1957 în cimitir, notează în completare Mircea Ciubotaru, care vine cu precizarea: ea era lângă biserica actuală, zidită, ceea ce dovedește că „moș Costache” își avea casele pe locul depozitelor cooperativei de consum de pe la 1971.

În toiul verii, ca și astăzi, „iarmarocul cel mare umplea maidanul de care și de oaspeți de la țară, și atunci scrâncioburile se învârt nebune, de parcă vreau să frângă oasele mușterilor, caii de lemn ai caruselelor se rotesc până li se ameteșcă călăreții, iar panorama sclipitoare de oglinzi și de mărgelile, „cheamă prin cântecul de durere ale orgei sale”, scrie Nicolae Iorga în „România...” p.184.

O încântătoare imagine a vieții la țară se încheagă, cu nimic mai prejos, decât în idilicul roman al lui Duiuliu Zamfirescu sau în poezia lui George Coșbuc, când, face poezie și M. Ciubotaru, perspectiva se lărgeste într-o panoramă senină: „Văd moșia Negreștilor, ariile de aur, munca treieratului cu vuietul mașinii zorite care înghite snopii și varsă bogăția grăunțelor. Aud glumele și râsetele, și strigătele, și-mi trece încă înainte cutare icoană ștearsă și văd anume priviri... Tot șesul vecin era o mare de flori, un zbor de fluturi...” „Lângă biserică, gârla ne aștepta cu undele ei reci...”

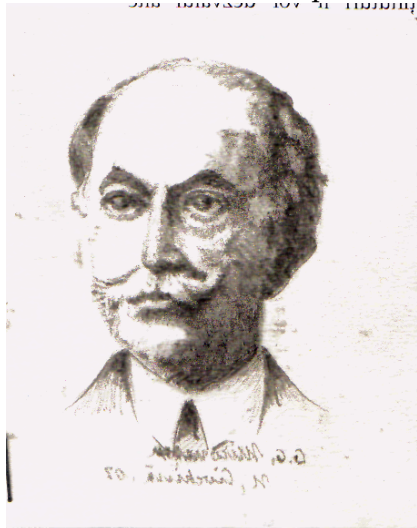
Și răsfoind mai departe „România...”, te asociezi spuselor profesorului Mircea Ciubotaru, care certifică faptul că

„oamenii acestui ținut nu mai păstrează nimic din umilința și sărăcia vasluienilor, așa cum erau văzuți odinioară de Dimitrie Cantemir în „Descripto Moldoviae”, și că, dimpotrivă, ei sunt urmași ai răzeșilor de pe vremuri, pentru că: ”Docarul unchiului duce prin văi îmbălsămate cu porumbele vinete și porumburi coapte”, la Oșești sau Alexești, unde se văd gospodării largi, primitoare, în care o petrecere ținea trei zile”, deoarece la gospodarul Alexa „Cine vine trebuie să mănânce trei zile strudelă cu nuci și să bea vin vechi”, că „bătrânul Negrea, proprietarul moșiei Ruginoasa de lângă Oșești, este un patriarh bucuros între copiii săi”. Acolo, vierul Malancea e „uscat, drept, fioros, dar bun, supraviețuitor al războaielor lui Ștefan”. La Mera, schit lângă Cotic, un eremit blând așteptat cu faguri de miere...

Pentru copilul venit de pe băncile gimnaziului din Botoșani, aici se deschidea „o lume nouă”, se releva „o religie nouă”, credința în vigoarea unui popor, a unei țărâni pe care abia acum o cunoștea. Alte ținuturi îi vor dezvălui alte frumuseți, pe care însă călătorul neobosit le „va raporta de fiecare dată, la peisajul negreștian, ca la un termen de comparație absolut: în câmpiile sudului francez cântă „greierușii ca aceia de la noi, din „Grădina și via Negreștilor” – avea să noteze el în „O viață...”, p.123. Alte vârste îi vor aduce bucurii intelectuale și orgolioase satisfacții ale onorurilor, spune biograful. La Negrești a fost însă raiul copilăriei pierdute, încheie, spunându-ne cel mai mare adevăr posibil.

- Am crezut că sunt dator să notez unele amintiri personale din timpul când eram împreună elevi de liceu, intervenea în ședința intimă a Academiei de la 28 martie 1941, când, după moartea tragică a lui Nicolae Iorga (1871-1940), G.G.Mironescu (1874-1949), om politic român, unul dintre liderii Partidului Național Țărănesc, făcea o comunicare

intitulată „Amintiri despre Nicolae Iorga”, (p. 82-86):

G.G. Mironescu (1874-1949)

„...S-au împlinit în toamna trecută cincizeci și trei de ani de când am făcut cunoștința lui Nicolae Iorga.

În Septemvrie 1884, eu am intrat prin concurs, bursier în internatul liceului din Iași, care a fost chemat mai târziu Liceul Național.

Înaintând regulat, am ajuns în Septemvrie 1887 în clasa a patra.

Atunci a venit în internat Nicolae Iorga, în clasa a șasea.

El făcuse la Botoșani

cele patru clase gimnaziale.

Pe când era în clasa a cincia a liceului din Botoșani — după cât știu — el a fost eliminat din școală pentru un motiv, care nici nu era exact și de ar fi fost exact, nu trebuia să aducă eliminarea: i se imputa pe nedrept că nu salutase pe un profesor.

Cred că Iorga a terminat clasa a cincia la Iași, ca extern; iar la finele lunii August 1887 s-a prezentat la concurs pentru internat. A reușit și a fost primit în internat ca bursier în clasa a șasea.

Eu nu făcusem cunoștința lui cât era extern; dar când a intrat în internat, l-am cunoscut în împrejurările mai jos arătate.

Elevii interni nu erau repartizați în dormitoare după clase.

Eu dormeam într-o sală lungă și încăpătoare, în care nu

intram direct din coridor, ci treceam printr-un dormitor pătrat ce cuprindea numai trei paturi.

Sala în care dormeam eu cuprindea, după cât îmi aduc aminte, șase-sprezece paturi, așezate în două rânduri, câte opt, în șir, rămânând în mijloc un larg loc de trecere.

La începutul lui Septemvrie 1887, am constatat că un coleg nou, înalt și subțire, ocupase un pat ce fusese până atunci liber. Patul acela era aproape de capătul din dreapta al dormitorului, despărțit de ultimul pat din dreapta printr-un loc ceva mai larg, corespunzând ferestrei.

Din prima noapte, noul coleg a atras atenția noastră prin faptul că, venind să se culce, a luat din cui singura lampă ce era în dormitor — o lampă mică de gaz — și a așezat-o la patul său. Acesta era un pat de fier ca și celelalte, având, la un capăt, o mică platformă de metal. Pe această platformă noul venit așeză lampa.

Noi eram toți doritori să dormim, pentru că ne sculasem la ora cinci dimineața — cum era regula — și avusem de lucru toată ziua.

Lampa pusă la patul noului nostru coleg jena puțin pe unii dintre noi însă nu am ținut seama de aceasta.

Ne-am preocupat numai a ști ce făcea el.

Am constatat că a scos din hainele lui o carte și a început să citească.

A doua seară s-a petrecut același lucru.

Continuându-se lucrul acesta câteva seri de-a rândul, am fost toți intrigați de a afla ce cărți citește, mulți bănuind că se delectează cu publicații nepermise.

Sub pretextul de a-i așeza mai bine lampa la pat, am putut constata că citea, în acel moment, cartea lui Herbert Spencer, despre Educație.

În câteva seri următoare, controlul nostru discret nu a

slăbit și totdeauna am constatat că citea cărți de învățătură.

Convingându-ne astfel că studia opere serioase, am căpătat respect față de el și când intram în dormitor, unul dintre noi îi așeza lampa la pat, spre a-l dispensa pe dânsul să facă aceasta.

Astfel, o legătură de simpatie s-a stabilit între colegii din dormitor și Nicolae Iorga, iar prestigiul său față de noi a sporit, când am văzut că în mod constant el sacrifică o parte a nopții spre a-și completa cultura.

S-au putut asemenea remarca încercările sale de a citi uneori cărțile în zare, fără a le tăia.

Dar operațiunea o făcea foarte rar noaptea, probabil din cauza luminii prea slabe ce îi dădea lampa mică de petrol. Ziua însă, la fereastra pe jumătate deschisă, așeza mai des în zare scumpele volume, spre a descifra cuprinsul paginilor netăiate.

Fiind sărac, Iorga nu putea să-și cumpere cărțile ce dorea să citească. Însă principalii librari de atunci ai Iașilor, Kuperman și Emanuel Haiman, poate ei înșiși înduioșați de atâta dor de învățătură ce avea acest tânăr, îi împrumutau cărți nouă, pe care Iorga se obliga să le înapoieze netăiate și perfect de curate. Înțelegerea era ca volumele să fie restituite librarului în așa stare, încât el să le poată prezenta altor clienți ca nouă. Pentru aceasta era, în genere, suficient ca să rămâie netăiate capetele volumelor și să fie curate.

Când ieșea în oraș, primul drum al lui Iorga era la librărie, unde cerceta cărțile și le răsfoia ore întregi. Pe atunci nu erau obligate magaziile a se închide sârbătoarea. De aceea, el găsea deschise librăriile Dumineca și sârbătoarea.

În internat, în orele de recreație, Iorga nu se amesteca cu ceilalți elevi la un joc oarecare. Singura lui distracție era citirea. Se așeza în picioare la o fereastră deschisă — ca să aibă puțin aer — și citea, mâncând alune.

Așa se explică de ce, din fragedă tinerețe, a înmagazinat atât de mult în puternicul său creier.

Discuta foarte rar cu ceilalți elevi. Nici nu avea timp de conversație, fiindcă era toată vremea în mână cu o carte, al căreia conținut îl sorbea cu nesaț.

Uneori vorbea ceva mai mult cu vreo doi colegi, dintre care unul era acea frumoasă inteligență, apusă astăzi, a lui George Longinescu. Viața în internatul Liceului era aspră.

Ne sculam la ora cinci dimineața. Un om de serviciu trecea prin mijlocul fiecărui dormitor, de la un cap la altul și suna tare dintr-un clopot. Clopotul era destul de mare și era fixat într-o coadă de lemn, având aspectul unei coade de topor.

Omul de serviciu învârtind cu vioiciune acest instrument de deșteptare, făcea un zgomot așa de puternic, încât nu era posibil a-l ignora. Erau unii care încercau să reziste, acoperindu-și capul cu plapoma. Dar încercarea era zadarnică, mai ales că, în asemenea cazuri, cel ce mânuia clopotul se apropia și îl manevra la capul îndărătnicului.

Niciodată Iorga nu a întârziat de a se scula, măcar că ar fi fost normal să întârzie, pentru că precum am arătat—citea târziu noaptea, după culcarea noastră. El nu dormea mai mult de cinci ceasuri. Deseori dormea mai puțin.

La ora cinci și jumătate trebuia să fim în repetitor, unde pregăteam lecțiile, sub supravegherea unui pedagog. Această supraveghere se mărginea la păstrarea liniștei. Pedagogul nu ne dădea nici o îndrumare pentru învățat și nici un ajutor de a înțelege ce citeam sau de a scrie ce aveam de compus. Asemenea preocupări nu intrau în atribuțiunile de atunci ale pedagogilor.

Cel mai simpatic era pedagogul Broșteanu. El — cum intra în repetitor — care era o sală mare rotundă — începea să se plimbe cu vioiciune prin mijlocul sălii și continua această

plimbare, până suna clopoțelul de terminarea orelor de repetiție.

La ora șapte și jumătate treceam în sala de mâncare, unde ni se servea în niște farfurii de metal un fel de amestec de apă și lapte cu puțină sare și cu o bucățică de pâine.

La ora opt treceam la externat, unde ne făceau profesorii lecțiile, nouă și externilor împreună.

La amiază ne întorceam de la lecții și aproape imediat luam prânzul, în genere foarte puțin apetisant.

După prânz intram iarăși în repetitor pentru o oră.

La ora două reîncepeam lecțiile până la ora patru și jumătate sau cinci. Pe urmă aveam recreație până la ora șapte.

Masa ni se servea la ora șapte. Era compusă dintr-un borș sau o supă și două feluri de mâncare, în genere, de calitate inferioară.

La ora opt treceam în repetitor până la ora zece, când mergeam la culcare.

Precum se vede, de la ora cinci dimineața până la ora zece seara, aveam o singură recreație de aproximativ două ceasuri, după amiază.

În dormitor sufeream iarna de frig. Existând un depozit de lemne în fundul curții, departe de clădirea internatului, ne împărțeam în echipe, care mergeau să aducă porții suplimentare de lemne. Se înțelege că aceasta nu era permis. De aceea organizam ștafete care să ne vestească în caz de pericol de a fi descoperiți.

Iorga ne servea ca observator în sala de culcare. Cum el adormea foarte târziu, era gata să explice absența noastră în caz de inspecție, ceea ce se întâmpla extrem de rar. Pentru curte, ștafeta eram în genere eu, care aveam reputația de a fugi extrem de repede.

La început această aprovizionare clandestină o făceam

în fiecare seară. Dar într-o zi, desfăcând o ușă condamnată din dormitorul cel mic — de care am vorbit la început — am constatat că era o ușă dublă, care dădea într-o hrubă îngustă, scoborând în jos vreo 2 metri. Cei ce au împins cercetările mai departe spuneau că, după hrubă, se deschidea o sală largă și lungă, la capătul căreia era iarăși o prelungire îngustă. Se pretindea că acest refugiu ajungea până la mănăstirea Cetățuia.

Eu n-am scoborât niciodată în această subterană. Deci raportează spusele colegilor ce au umblat pe acolo. După cât știu însă, nimeni nu a răzbătut mai departe de sala cea largă.

Nouă ne-a folosit această descoperire pentru altceva. Am putut face acolo un depozit mai mare de lemne și nu am mai fost nevoiți a ne aproviziona în fiecare seară.

Hrana era insuficientă și de calitate cu totul inferioară. De aceea, am adresat o plângere Ministerului de Instrucție și am făcut demonstrațiuni ostile în contra Provizorului.

Iorga a fost între demonstranți.

Directorul liceului, filologul Burlă, care iubea foarte mult pe școlarii săi, a venit să ne facă muștrări și să ne îndemne a reintra în ordine. O delegațiune din care făcea parte și Iorga a discutat cu Directorul. Am convenit să intrăm în repetitor și să mergem la masă.

A venit apoi să facă o anchetă amănunțită bunul rector al Universității, Papa Culianu.

Cercetarea a dovedit că elevii aveau dreptate. Însă, pentru că noi nu ne mărginisem a ne plânge, ci am făcut și oarecari neorândueli, iar pe de altă parte, probabil spre a nu slăbi prea mult principiul de autoritate, câțiva dintre capii rebeliunii au fost eliminați din internat pe timp limitat. Cred că Iorga a fost eliminat pe timp de o lună, ca și mine.

Dar, peste puțină vreme, provizoriul internatului a fost înlocuit. Noul provizor Cujbă a îmbunătățit situația din punct

de vedere alimentar.

Iorga a absolvit liceul cu doi ani înaintea mea.

El a fost admis, în mod cu totul excepțional, să treacă examenul de licență la Facultatea de litere din Iași, după un an de frecventare a cursurilor.

Apoi a plecat în străinătate pentru completarea studiilor.

În acest răstimp am fost și eu, pentru același scop, în străinătate.

Nu am avut prilej să ne vedem decât după instalarea sa în Capitală.

Am rămas toată viața prieteni.

Se înțelege că din această lungă perioadă de timp, am multe amintiri despre el. Dar, pentru moment, țin să mă mărginesc a nota aceste câteva amintiri din viața liceală.

Se întrevedea din liceu, după imensa lui râvnă de învățătură, că el va ajunge departe. Aceste prevederi s-au realizat peste orice așteptare. Iorga a devenit un reprezentant genial al culturii române, cum n-am mai avut înainte de el și cum nu vom mai avea probabil multă vreme.

Va rămânea pe veșnicie o imensă durere pentru neamul românesc faptul că această măreață întrupare culturală a poporului nostru a fost zdrobită de înșiși fii ai acestuia”.

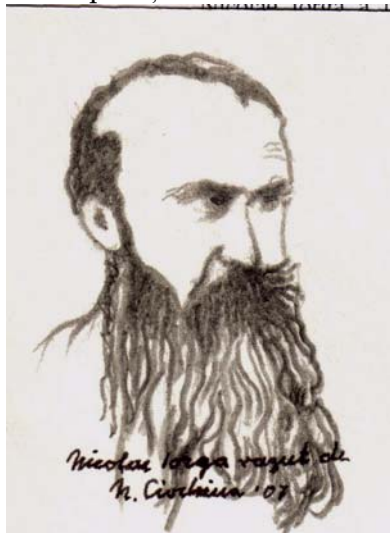
(Din Analele Academiei Române, ședința de la 28 martie 1941)

Nicolae Iorga a terminat liceul în anul 1888. Pe acea vreme era un tânăr înalt, urzit din linii mixte, târând după el pe trotuar un rețevă noduros. Grăbit întotdeauna, îl găseai prin librării, singur și tăcut pe străzi. Faimai-i crescuse, era chiar un început de popularitate, îl descrie B. Teodorescu în „Nicolae

Iorga", București, 1952.

La bacalaureat, în sesiunea din toamna 1888, a luat nota cea mai mare, președintele comisiei fiind C. Culianu, rectorul Universității din Iași.

S-a înscris la Facultatea de litere în ziua de 27 septembrie 1888, când cere să fie înscris între concurenți și la cele șase locuri vacante în Școala normală superioară. Avea 17 ani împliniți.

La 15 noiembrie cere să fie înscris „între studenții secției istorico-literare. Intervievat în vara anului 1936 de N. Grigoraș despre atitudinea profesorilor facultății de litere față de el, N. Iorga spunea că cel care l-a sprijinit, îndrumat și iubit cel mai mult a fost A.D.Xenopol, care muncea toată ziua, descifra cu multă greutate documentele românești și ducea cu el oriunde câteva. Despre profesorii Caragiani și Ar. Densușianu

vorbea ironic sau glumea de știința și priceperea lor. P. Râșcanu, N. Ionescu și Vizanti parcă nici nu ar fi existat, iar despre I. Găvănescu n-a spus niciodată vreo vorbă bună. Între Găvănescu și student s-a ivit un conflict care a culminat atunci când profesorul i-a dat cea mai mică notă la examenul de pedagogie, trei bile roșii, pe când la toate celelalte examene a avut note maxime.

Pe vremea aceea, spune N. Grigoraș, cursurile Facultății de litere aveau o durată de trei ani. În sesiunea din vara anului 1889, Iorga a cerut să fie înscris la 11 examene, reușind ca într-

un an numai să poată ști tot ce ceilalți studenți învățau în trei ani, și să-l facă să ceară absolvirea, deoarece nu vroia să piardă vremea încă doi ani. Astfel că în toamna aceluiași an – octombrie 1889 – cere să fie examinat încă la șapte materii, ceea ce a făcut ca la toate cele 18 examene să promoveze cu nota maximă, afară de pedagogie.

Deoarece consiliul facultății nu avea dreptul să absolve studenții de a nu frecventa în întregime cei trei ani de cursuri, urmează o serie de cereri a lui Nicolae Iorga discutate și respinse în Consiliul Permanent al Instituției, ba și pe la Minister care, în cele din urmă, la 21 octombrie face cunoscut facultății că a acordat dispensa de a trece examenele parțiale și licența, cerute de studentul N.Iorga.

După alte tergiversări, menționate de N.Grigoraș în studiul său „Neculai Iorga ca student al Universității din Iași, extras din „Buletinul nr.2 al Institutului de Istoria Românilor, „A.D.Xenopol” Nicolae Iorga obține la 17 decembrie 1889 titlul de licențiat „Magna cum laude”, la examenul oral de licență a lui participând un public numeros, în frunte cu rectorul Universității, după care, la 29 decembrie 1889, Decanul Facultății de Litere avea să trimită rectorului următoarea adresă:

Domnule rector,

Am onoarea a vă aduce la cunoștință că studentul Nicolae Iorga, deși în al doilea an al înscrierii sale la această facultate, după ce a trecut cu un strălucit succes toate examenele parțiale ale obiectelor facultății, conform regulamentului, a trecut și licența în științele istorico-literare cu toate bilele albe (magna cum laude) atât Comisiunea de licență, cât și Consiliul facultății, apreciind calitățile eminente și aptitudinea extraordinară a tânărului nostru licențiat, prin organul meu, Domnule rector, am onoarea a vă ruga să

binevoii a interveni pe lângă dl Ministru respectiv, ca să-i acorde deocamdată o bursă pentru o călătorie în Grecia și Italia, unde să poată studia la fața locului monumentele antichității clasice și comunica impresiile ce ele îi vor face.

Aceasta credem cu atât mai neapărat, cu cât dl Iorga este un desăvârșit cunoscător al limbilor clasice, mai ales al celei elene cu care s-a îndeletnicit în special. Asemenea burse de călătorie științifico-literare se acordă în toate țările apusene persoanelor distinse, cu atât mai mult tinerilor care, ca dl. Iorga, au dat în așa scurt timp dovezi de o inteligență și un talent fără seamăn.

Pentru onoarea Universității noastre, nu ne îndoim că Dv., Domnule Rector, care ați fost față la examenul de licență a Dlui Iorga, veți sprijini cu toată căldura satisfacerea cât mai neîntârziată a rugăminții noastre pe lângă Dl Ministru, spre a nu se zădărnici speranțele ce le avem tot dreptul să punem în viitorul eminentului nostru licențiat.

Primiți, etc.

Decan (ss) Caragiani

Datele personale spun că în 1890 Nicolae Iorga pleacă la Paris în urma acordării unei burse pe timp de patru ani, apoi în Germania pentru desăvârșirea studiilor. În 1893 își susține strălucit doctoratul la Universitatea din Leipzig, în fața comisiei prezidată de ilustrul istoric Karl Lamprecht; în 1894 concurează pentru ocuparea catedrei de istorie medie, modernă și contemporană la Universitatea din București, reușește, este numit suplinitor și uimește audiența prin erudiția sa; în 1895 susține al doilea concurs pentru definitivat și-l are contracandidat pe profesorul I.G.Georgian, învingându-l, obține definitiv numirea sa ca profesor titular; urmare a unui mare număr de lucrări valoroase, în 1897 este ales, când avea 26

de ani, membru corespondent al Academiei Române, dar, deși publică studii valoroase și erudite, în anul 1901, Academia îi respinge de la premiere și publicare „Istoria literaturii române în sec. XVIII.”

Era o răzbunare a unor mari personalități, care criticate de autor în ziarul „L'indépendance roumaine”, pentru incapacitate în cercetările lor, încercau învingerea erudiției, inteligenței, memoriei fabuloase și imensa forță de muncă, care-i incomoda, a temerarului.

Presa timpului îl portretiza: „Ca profesor, era de o mare punctualitate la curs; apropiat de studenți. Mergea grăbit pe stradă, veșnic cu o servietă mare, plină de cărți. Era tăcut, timid, un izolat. Purta o pălărie calabreză și un imens macferlan cu pelerina foarte lungă. Saluta stângaci și pripit. La curs, veșnic în haine negre. Avea un mare debit de vorbire, încât bogăția de idei originale și uriașa bibliografie abia puteau fi prinse de auditoriu.”

Din Berlin, istoricul R. Röhrich îi scria, apreciindu-l: „Câtă sârguință și erudiție stau în minunatele Dv. cărți. Și ce repede urmează una alteia”, iar marele G. Weigand din Leipzig îi mărturisea direct: „Documentele Bistriței reprezintă o adevărată comoară nu numai pentru istorici, ci și pentru lingviști. Cu greu m-am despărțit de lectura acestei lucrări. De fapt, prin publicarea acestor scrisori ați câștigat un mare merit.”

Acestor elogii și merite, dușmanii, răzbuunători, în frunte cu Grigore Tocilescu, adună 36 semnături de la colegi universitari, urzind trimiterea în judecată a lui N. Iorga, vizând și înlăturarea de la catedră.

Consecința imediată a fost respingerea de la premiere a lucrării pomenite, dar și abținerea Academiei de la publicarea ei, deși de mare erudiție, cu revelatoare interpretări originale,

rod al muncii intense pe parcursul mai multor ani, făcând-o memorabilă.

Infamei acțiuni, singurii care nu-i răspund sunt D.A. Sturdza și A.D.Xenopol, ultimul subliniind în referatul său: „Constituie una din lucrările cele mai însemnate ce s-au scris în timpul din urmă asupra trecutului vieții românești. Ar fi cea mai mare pierdere și o adevărată crimă ca această lucrare să nu vadă lumina zilei.”

Însuși N. Iorga trimitea președintelui Academiei următoarea scrisoare de o înaltă ținută morală și demnă:

„Mi s-a luat dreptul de a tipări în Analele ei, drept ce-mi revine prin regulament. Apoi, într-o ocazie recentă, s-a respins un manuscris care era rodul unei munci stăruitoare de mai mulți ani. Sunt profesor la Universitate. Sunt învățat al cărui nume e cunoscut în Europa. Mi s-a părut că datoresc situației mele didactice și științifice, a nu mai figura printre membrii unei Instituții care și-a manifestat de atâtea ori disprețul ce are pentru persoana și activitatea mea. Vă rog, deci, să binevoiți a comunica Academiei Române demisia mea din locul de membru corespondent al ei.”

Pentru a-și putea tipări lucrarea respinsă de Academie, Nicolae Iorga a recurs la un mijloc ingenios, lansând prin presă un apel către *marele public* și *către intelectualitate* spre a subscrie 200 abonamente a 20 lei, prețul unui volum.

Printre cei care s-au grăbit să subscrie, chiar o sumă mai mare, a fost profesorul G.D. Neșțian din Bârlad, gest care a atras simpatia și atenția lui N. Iorga către acest important centru de intelectuali, determinându-l, ca în scurt timp, să poposească în „pașnicul oraș al grădinilor și poeziei.”

Ba, latifundiarul Al. Calimachi de la Tecuci, sesizat de apelul lansat, ca un gir al publicului, a subvenționat integral tipărirea „Istoriei române în secolul al XVIII-lea”, explicând că

acest gest e „ca o obligație morală față de cel mai mare erudit al țării mele.” Cartea a fost tipărită la Editura Minerva în condiții deosebite.

Imediat, remontat sufletește, în 1901, Iorga publică primele trei volume din „Studii și documente cu privire la istoria românilor”, care însumau 1322 pagini, colecție de cărți care este continuată până la volumul 31 inclusiv, totalizând 10635 pagini cu materiale documentare „adânc frământate și localizate de mintea gigantică”, notează Dan Smântănescu într-un studiu al său dedicat gloriosului istoric.

Cel de al cincilea volum al acestui ciclu de cărți se ocupă și de Bârlad, cu „cărți domnești, zapise și răvașe” privind Bârladul. În marea operă de adunare și studiere a documentelor, Nicolae Iorga a fost un neobosit, un alergător cu trăsura și pe jos, călare sau în tren, cu vaporul sau cu căruța, el a cutreierat sat cu sat, oraș cu oraș, vorbind, adunând, conferențiind, scotocind, legând prietenii, copiind acte, intrând prin hrube mucedu și poduri prăfuite, întocmai cum făceau T. Pamfile, Virgil Caraivan, Iacob Antonovici, Gh. Ghibănescu, făcând trudă de cercetător pasionat de ceea ce își propunea să facă.

„Umbla prin orașe și sate cu trăsura lui „moș Costache”, fratele mamei sale Zulina Iorga. Deși aceste călătorii erau făcute în condiții primitive, totuși, lenta trecere prin sate, convorbirile cu țăranii, vizitarea gospodăriilor rurale, bisericilor și mânăstirilor, descoperirea de hrisoave și podoabe artistice etnografice, i-au sporit tânărului Nicolae Iorga aria de cunoaștere și prețuire a țării și a țăranului și i-a încheșat în conștiință plenara orientare asupra realităților rurale. Era în pragul marilor mișcări țărănești din 1907 și aceste drumetii au fost și o informare asupra stării sociale a plugarilor români.”

Contactul lui cu țara l-a ajutat ca în 1904 să publice

volumul „Drumuri și orașe din România,” unde loc de documentare și descriere este și orașul Bârlad. În volumul care avea să-i apară în 1905 „Sate și mănăstiri din România”, singur mărturisește: „N-a fost vale, n-a fost povârniș de deal, n-a fost colț de lume unde să nu fi pătruns astfel; era o inițiere aproape completă în realitățile pământului liber, și în ce privește pitorescul, și în ce privește monumentele, dar și în ce privește oamenii, cu tot felul lor de a fi.”

Gestul profesorului G.D.Neșțian de la Bârlad, căutările sale din sat în sat, l-au apropiat de orașul în care avea legături spirituale încă de pe la 1901. Răspunzând istoricului german K.Lamprecht de alcătui o „Istorie a românilor”, în colecția „Europärsche Staaten Geschichte”, Iorga, pornit la drum, dăruiește tiparului cel de al V-lea volum a lucrării „nu catastihuri de domni și boieri, pomelnice de războaie și anectode din trecut, cusute bine sau rău între dânsele, ci icoane cât se poate mai îmbelșugate și apropiate de adevăr a vieții poporului românesc din toate părțile și de la un capăt al duratei și până la celălalt”, multe dintre ele făcând referiri și la zona Bârladului, cum singur mărturisește în prefața volumului.

Perioada de drumeții a neobositului coincide și cu aceea a apariției la 5 ianuarie 1903 a revistei „Sămănătorul”, trecerea ei în mai 1903 direct sub conducerea sa, strângerea legăturilor de colaborare cu Ilarie Chendi, Șt.O.Iosif, M. Sadoveanu, Emil Gârleanu, I. Scurtu, C. Sandu – Aldea, George Tutoveanu. În noiembrie 1904 Nicolae Iorga sprijină revista bârlădeană „Făt-Frumos”, scoasă încă de la 15 martie 1904, pe care o vede ca pe un satelit al „Sămănătorului”, în jurul revistei bârlădene aflându-se personalități proeminente: M. Sadoveanu, George Tutoveanu, Emil Gârleanu, D.Nanu, A. Mându, Corneliu Moldovanu, Ion Ciocârlan, I. Adam, Ștefan Petică ș.a.

Articolele lui Nicolae Iorga în „Sămănătorul”

adresându-se poporului, însemnau o moștenire transmisă, datinile și tradițiile autohtone însemnând adevăratul tradiționalism de care era atâtă nevoie. Bucuros de suflul care venea de la „Sămănătorul”, Al. Vlahuță îi scria: „Îți mulțumesc pentru multele și adâncile adevăruri pe care ai știut să le relevezi în așa de puține vorbe, pentru viața nouă și curată pe care o deștepti în jurul dumitale, cu fiecare pagină, cu fiecare rând pe care-l scrii. Dumnezeu să te țină sănătos și voios pentru fericirea neamului nostru.”

În mediul bârlădean, împreună cu două-trei condeie locale, alături însoțit de Emil Gârleanu ori George Tutoveanu, Nicolae Iorga, cum umbla odată cu trăsura lui, „moș Costache”, fratele mamei sale Zulina Iorga prin sate, așa colinda localitățile. El însuși vorbește despre aceasta în „O viață de om așa cum a fost, p.395: „Purtați ca de un val căruia nu i se poate rezista, „sămănătoriștii” s-au hotărât să ducă pretutindeni în țară, ceea ce era pentru ei o „evanghelie” românească. Astfel, cu Sadoveanu, cu blândul Iosif, cu gingașul Gârleanu am luat țara în lung și în lat, culegând din loc în loc cele mai călduroase adeziuni pentru o mișcare așa de nouă prin vizibila ei lipsă de orice interes politic sau personal.”

Pe linia crezului literar exprimat de Nicolae Iorga în „Sămănătorul”, însuși G. Tutoveanu trasa programul revistei „Făt-Frumos” de la Bârlad:

„Astăzi sunt trei reviste tinere care înfățișează cuvântul cel nou în literatura și cugetarea românească: „Făt-Frumos” din Bârlad stă la mijloc, între „Sămănătorul” bucureștean și „Luceafărul” de la Budapesta. Aproape tot ce se cuprinde într-una din aceste reviste ar putea să-și afle locul și în celelalte două. Cele trei reviste stăpânesc fără îndoială cercul din ce în ce mai puțin restrâns al cititorilor români. Ce înseamnă curentul acesta? Unii l-ar numi, poate, naționalist”. Curentul de care ne

ținem trebuie să se numească mai simplu – românesc. Românesc cu un singur „R” și fără nici o trufie. Între popoarele lumii, românii vor fi mari sau mici, însemnați sau neînsemnați, asta nu ne privește. Noi știm că facem parte din acei români, că fiecare dintre noi nu poate fi nimic decât prin și pentru acest neam. În mijlocul românilor nu poate fi nici o literatură sănătoasă care să nu plece de la ei, de la viață, sau de la felul lor de a simți pentru a se întoarce la dânsule. Numai această literatură poate fi bună...”

Colaborarea și intervenția directă a lui N. Iorga în avântul cultural de la Bârlad, discret, se manifestă și în corespondența purtată:

N. Iorga către George Tutoveanu

Dragă domnule Tutoveanu,

N-aibi nici o grijă. Viu neapărat. Vă rog însă a potrivi lucrurile așa încât la gară să nu aflu decât doi-trei cunoscuți.

Al dumitale prieten, Bune salutări.

Nicolae Iorga

26 decembrie 1906

V.I. Cataramă într-un material intitulat „Un târg moldovenesc în literatură” (Vasluiul...) trimis la „Cronica” în 1967, dar neadmis de cenzură, regăsit de academicianul Constantin Ciopraga și expediat la august 2007 lui Serghei Coloșenco și publicat în „Academia Bârlădeană” nr.3 (28), 2007, scrie: „Indiscutabil artist al evocării istorice, Nicolae Iorga se vedește un prieten al Vasluiului în „O viață de om” (1934). În „Istoria lui Ștefan cel Mare” consacră capitolul „Lupta de la Podul Înalt” filmării magistrale a mării bătălii din 1475. Înaintarea turcilor, condițiile atmosferice favorabile românilor, cadrul natural, dinamica luptei, eroismul poporului strălucesc prin optica relevării legăturii indispensabile dintre patrie,

popor și domn, în raport cu secuii și chiar cu turcii. Nicolae Iorga se apropie în unele momente culminante de Mihail Sadoveanu, maestrul narațiunii istorice. În fața turcilor, după înfrângerea secuilor, Nicolae Iorga ne înfățișează grandoarea oștenilor români, animați ca și la Bălcescu, de dragostea față de patrie și libertate: „Țăranii știau însă ce-i așteaptă pe dânșii și pe toți ai lor, din neam în neam, dacă se vor clinti copacii aceștia ai codrului, dacă o spărtură se va face în zidul lor de piepturi goale. Topoarele, securile, ciomegile, ghioagele bătută turbat asupra haitei lupilor; coasele începură să taie holda cruntă a picioarelor cailor turcești. Cu cât ținea mai mult frământarea, cu atât amestecul se făcea mai strașnic în desişul zăpăcit al dușmanilor... etc” .

Eroismul vasluienilor era întregit mai departe cu exemple din opera lui Mihail Sadoveanu: „Noaptea de Sânzenie”, „Viața lui Ștefan cel Mare”, Frații Jderi etc.

Și cu Negreștii s-au păstrat legăturile...

„Peste ani, în 1895, la Negrești, venea mama, Zulina Iorga, care aducea și pe fiica lui N. Iorga, Maria. În scrisori expediate de aici, în anii 1896-1898, aflăm despre căsătoria verișoarei Eugenia, despre boala lui moș Costache, îngrijit de doctorul Galin, și despre moartea lui, în septembrie 1898. Fetele fiind măritate în alte părți, fratele ei dispărut, „eu la Negrești nu mai am pentru cine mă duce.” Aceste cuvinte ale mamei, scrise la 29 octombrie 1898, au tonalitatea unor despărțiri definitive. Așa trebuie să fi răsunat ele în sufletul lui Nicolae Iorga.

Peste alți ani, în mai 1904, căutătorul fără odihnă de vestigii și de documente istorice trece și prin Negrești, venind de la gara Buhăiești. După un sfert de veac de la prima descindere aici, notează prof. Mircea Ciubotaru în revista „Axa” de la Negrești. „Negreștii sunt însă alții. Tot evreii pe

amândouă laturile stradei de negoț; însă ce ponosite și întunecate sunt dughenele sărăcicioase!... Curatele case boierești din trecut s-au dus aproape cu totul. Un foc uriaș a topit partea cea mai bună a târgului, pe locul bucuriilor, cântecelor, visurilor copilăriei mele se ridică astăzi clădiri hâde pe care nu le mai cunosc. Cei de atunci sunt morți sau împrăștiați în lume. Până și ruinele au fost rase în vârtejul prefacerilor, și o casă nouă, fără nici un caracter, se ridică pe locul romanticei clădiri părăsite de odinioară.

În ținut, proprietarii au fost pretutindeni înlocuiți prin arendași evrei, armeni, greci; micii arendași români s-au dus. Numai la Țibănești dlui Carp se poate găsi gospodăria, belșugul, frumusețea vechilor timpuri.”

Negrești... Vaslui...Bârlad... locuri unde mereu s-a întâmplat câte ceva. Aici, în trăsură sau pe jos, însoțit de prieteni ori de unul singur, Nicolae Iorga a fost cândva fericit.

Celui care a fost cel mai distins cărturar al românilor, care a cerut pentru cei necăjiți mai multă pâine, mai mult pământ și mai multă carte, au fost oameni, tot români și ei, care, ca răsplată, în noaptea de 28 noiembrie a anului 1940, i-au dat 6 gloanțe de revolver, scrie N. Grigoraș la 17 ianuarie 1941. Se adevereau versurile titanului:

Urând tămâia ce se suie
Pe altarele banale
Ridică-ți falnică statuie
Din marmura vieții tale.

A titanului pe care Alexandru Zub avea să-l caracterizeze laconic: „Personaj fabulos și voluntar, Iorga și-a menținut o poziție proeminentă în perioada interbelică, recomandându-se mai ales ca istoric („Istorie și istorici în perioada interbelică”, Iași, 1989, p.58).

Alături de Văcărești

Ion Cantacuzino, cu „poézii noo”, alcătuite dă I... C...

prim autor de versuri românești

Precum făcuse Tudor Pamfile în „Ion Creangă”, revistă de limbă, literatură și artă populară de la Bârlad, care avea ca scop „sporirea cunoașterii a ceea ce a produs neamul românesc, credința și datinele locale – oglindă a sufletului și vieții neamului nostru.” (1908-1912; 1915-1921) sau Virgil Caraivan în „Documente răzășești” revistă regională de acte vechi, mărturii tradiționale și relicve istorice (1932-1934), tot la Bârlad, strângând de la grinda

caselor și din poduri hrisoavele timpurilor trecute, făcându-le cunoscute și cercetate, tot așa părintele D. Furtună de la Dorohoi, fondatorul publicației „Tudor Pamfile”, revistă de limbă, literatură și artă, populară (din februarie 1923), atunci când în 1933 a intrat în posesia volumului, destul de deteriorat, fără coperte, cu unele colțuri rupte la primele pagini, cumpărat de la un bătrân din Botoșani, purtând titlul „Poezii noo”,

alcătuite de I... C..., a dat semnalul cunoașterii și cercetărilor.

A anunțat Academia Română despre achiziția sa fără să știe nici cine îi este autorul cărții nici anul sau locul tipăririi...

Aflată astăzi în Biblioteca Academiei Române, Filiala Iași, dar și tipărită în ediție critică, studiu introductiv, note, variante, comentarii, glosar și bibliografie de Ion Nuță, în memoria profesorului său, ilustrul lingvist Gheorghe Ivănescu (născut în 1912 la Vutcani – Vaslui, profesor universitar la Iași, Timișoara și Craiova, specialist recunoscut în istoria limbii române și în lingvistica generală), retipărită la Editura TipoMoldova Iași, 2005, cartea merită a fi cunoscută și de publicul larg, deși ea, la prima vedere, ar fi destinată specialiștilor (vezi și Dicționarul Literaturii Române de la origini până în 1900", Editura Academiei București, 1979, P.147-148).

Cartea amintită a fost mai întâi proprietatea lui Vasile Vârnav, contemporan al autorului, traducător al lucrării lui Dimitrie Cantemir „Descrierea Moldovei” și publicată pe la 1826 (A.S. – Algeria Simota atribuie traducerea lui Ioan Nemișescu, făcută în 1806, necitat în Dicționar...) proprietarul unei moșii din Hilișeu, un poliglot cu înclinații și realizări literare, traducător și prelucrător după opere diverse, dar descifrată pe la 1959 de lingvistul G. Ivănescu și filologul N.A. Ursu ca fiind opera lui Ioan Cantacuzino.

Cine este autorul ne lămurește însuși cercetătorul și comentatorul Ion Nuță care ne oferă o lucrare de referință despre volumul citat, tipărit la Iași, la puțin timp după 1791, poate în 1792 sau 1793, cum zice N.A.Ursu, dar și Florin Faifer în Dicționarul...

Ioan Cantacuzino s-a născut la 20 ianuarie 1757, la Constantinopol, unde erau părinții săi, Clucerul Răducanu Cantacuzino și domnița Ecaterina, fiica domnitorului Moldovei

Ioan Mavrocordat, iar în 1759, când familia lor se mută la București, aici cei doi copii ai lor Ioan și Nicolae, au parte de o educație deosebită, ni se precizează.

Înrolat ca praporgic (sublocotenent n.n.) într-un regiment rusesc de grenadieri în 1771, la numai 15 ani, unitate de voluntari înființată de tatăl său, cu încuviințarea comandamentului rusesc dar și a împărătesei Ecaterina a II-a pentru a participa la luptele ruso-turce, după victoria de la Silistra termină prin a fi avansat locotenent. În 1774, Răducanu Cantacuzino moare, căzut eroic pe câmpul bătăliilor din războiul ruso-turc, iar cei doi copii trec sub tutela unchiului lor Mihail Cantacuzino, cu care se refugiază în Rusia, ca după pacea de la Cuciuc-Kainargi, în 1784, să revină mai întâi în Țara Românească, unde Ioan obține diverse ranguri boierești, după care, în Moldova, unchiul său după mamă, Alexandru Mavrocordat, acordându-i titlul de spătar.

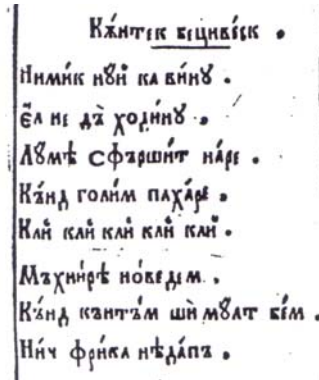
Anii următori este întâlnit în 1788 la austrieci, cu însărcinări diplomatice, în toamna lui 1791 în Rusia, la Petersburg, după ce fusese și la Iași, mai activează ca militar cu gradul de colonel, iar la retragerea de sub arme, în 1796, Ecaterina a II-a îi acordă titlul de cneaz, apoi de polcovnic, dându-i și o moșie pe malul drept al Bugului, unde, împreună cu fratele său, înființează târgul Kantakuzinka (Kataczovka). După alte peregrinări – la Petersburg, se stabilește la Odesa, unde se presupune că are și ceva legături cu Eteria, iar după 1818 se stabilește definitiv la moșia sa de la Kataczovka, unde și moare la 3 iulie 1828.

Despre singurul său volum publicat „Poézii noo”, considerat a fi „printre cele dintâi cărți de versuri românești tipărite; cum scrie Gheorghe Ivănescu în „Istoria literaturii române”, București, 1969, p.293, „întâiul volum de versuri originale”, cum socotește în aceeași operă George Ivașcu,

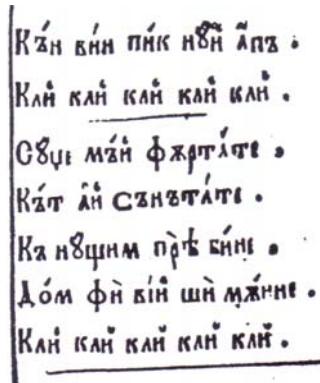
cercetătorul Ion Nuță ne demonstrează că volumul lui Cantacuzino are 69 de pagini și cuprinde 22 de poezii, dintre care 14 sunt „alcătuiți proprii”, dintre acestea făcând parte și „Cântec bețivesc”, redat alăturat, dar și în facsimil după lucrarea în original, alcătuită de I... C...:

CÂNTEC BEȚIVESC

Nimic nu-i ca vinu,
El ne dă hodinu.
Lumea sfârșit n-are
Când golim pahare
Cli, cli, cli, cli, cli!
Măhnirea n-o vedem

Când cântăm și mult bem
Nici frica ne-adapă
Că-n vin pic nu-i apă
Cli, cli, cli, cli, cli!

Suge mâi fârtate,
Cât ai sănătate,
Că nu știm prea bine
D-om fi vii și mâine.
Cli, cli, cli, cli, cli!

Amintindu-ne că Ioan Cantacuzino este considerat „primul traducător al lui Rousseau la noi” (Alexandru Duțu, Coordonate ale culturii românești din secolul XVIII (1799-1821),

Studii și texte, București, 1968, p.169, cercetătorul și realizatorul lucrării Ion Nuță scrie despre volumul „Poezii noo”: „atât creațiile originale cât și majoritatea traducerilor scot în evidență mai ales preocuparea constantă a poetului pentru unele elemente satirice, interesul acestuia față de comportările zilnice ale omului și pentru viața plină de plăceri pe care acesta trebuie să o ducă, în general, grija față de necazurile și bucuriile pe care le oferă ziua în care el trăiește.”

Astfel, autorul ia poziție împotriva unor atitudini nejustificate ale oamenilor, a neadevărului și lăcomiei, a defăimării și invidiei (Pocitanie, Satiră: Omul), a unor vicii morale și fizice (Sfat unui șătrar amorezat ce avea în tot ceasu psihimu în gură, Măgulire soții(i) cei pocite). Ioan Cantacuzino, de asemenea, este adeptul luptei împotriva unor tendințe nejustificate de îmbogățire, dând sfaturi pentru o viață liniștită, a unui trai în care omul să se vesească în plăcerile oferite de cotidian (Cântec bețivesc, Veacul cel fericit sau cel scump). La fel, el îmbrățișează dragostea simplă, curată, firească, fără perversitate și minciună, dragostea trăită din plin (Cântec păstoresc, Cântec grădinăresc, Păs, depărtat fiind dă Tica).”

Alături de emulii săi, Ion Nuță crede că „deși opera literară a fost cunoscută foarte târziu”, Ioan Cantacuzino va rămâne, împreună cu Enache Văcărescu (1740-1797) și Matei Milo (contemporan cu Ienăchiță Văcărescu a fost nu Matei Millo- născut la 25 XI 1814 la Stolniceni-Prăjescu, autor dramatic, ci Milu Matei (1725-1801), bunicul său, cu preocupări poetice, axate pe lirica erotică a lui C. Conachi, cu tânguiri, suspine și oftaturi, având ca înrâurire poezia galantă franceză, socotit precursorul poeziei satirice la noi n.n.), începătorul poeziei moderne la români”, el fiind „primul poet care, după Dosoftei, a tipărit un volum de poezii” (Gheorghe Ivănescu). Că volumul citat „completează imaginea noastră despre literatura

acelui timp și dovedește că acea epocă a fost mai bogată în manifestări culturale decât ne-am închipuit până acum” (Gheorghe Ivănescu).

„Arta poetică” a lui Ioan Cantacuzino, testamentul său literar, spune Ion Nuță, este, într-un fel și are aceleași ecouri pe care le-a avut în epocă, și nu numai, cel a lui Ienăchiță Văcărescu, dar privat de „triumful” acestuia din urmă, prin faptul că poezia lui nu a fost cunoscută decât târziu.”

Cât privește acuzele ce i se aduc lui că traduceri sale provin „din a doua mână”, că „nu era nici măcar un veritabil poet”, versurile sale caracterizându-se prin vulgaritatea lor, și neavând comune cu poezia adevărată decât forma exterioară și intenția poetică, lăudabilă ca atare, căci pe drumul care duce spre literatură, astfel de strădării fac să sporească treptat și pretențiile artistice” (I. Negoțescu, *Istoria literaturii române, I (1800-1945)*, București, Editura Minerva, 1991, p.11), Ion Nuță, pe bună dreptate, le consideră „destul de riscante” și „cam aspre”. El ajunge la concluzia că „alături de puțini alți scriitori ai epocii sale, Ioan Cantacuzino rămâne un „deschizător de drumuri în literatura noastră modernă, iar creația sa atestă „o aliniere remarcabilă cu poezia europeană a epocii”, cum de aceeași părere e și Mircea Anghelescu (*Preromantismul românesc – până la 1840*, București, Editura Minerva, 1976). De altfel F.F. (Florin Faifer) în „*Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*”, subliniind „erotica pastorală sau senzuală, jubiliantă sau lacrimogenă” a poetului, reține că „printre destule versuri amorfe, greoaie sau vulgare, există și unele mai mlădioase”, de o „anumită grație și prospețime.”

Cartea de poezie a lui Ioan Cantacuzino, ne spune Mircea Scarlat în „*Istoria Poeziei românești, IV*, cu un argument de Nicolae Manolescu, ediție de Dora Scarlat, București, Editura Minerva, 1990, p.275, prezintă al doilea volum de versuri laice

tipărit pe pământ românesc” (primul ar fi *Cântece câmpenești* ale unui anonim transilvănean, din 1768) și „dovedește conștiința pionieratului și intenția de a îndruma poezia noastră pe făgașuri noi.”

Alături de *Istoria vieții mele*, prima carte de amintiri din literatura română, se numără, încă de la 1845, un volum de satire și poezii lirice realizat de un alt român, Teodor Vârnav, născut la Florești - Vaslui în 1801.

Întregindu-ne literatura originală, și din acest motiv, cartea citată trebuie cunoscută și citită pentru că ediția de față publică, pentru prima dată, într-o interpretare critică, poeziile lui Ioan Cantacuzino, adunate în volumul „Poézii noo”, editorul încercând (și reușind n.n.) să redea varianta fidelă a textelor, cu respectarea trăsăturilor esențiale scrisului acelor timpuri.

În „Notă asupra ediției” se mai subliniază: „Ca un lucru, credem noi important, se reproduce xerografiat și originalul ediției princeps, după care urmează traducerea în alfabet latin a formei kirilice inițiale. În acest fel, cititorul va putea compara cele două „variante” și astfel își va da seama, măcar de aspectul grafic al textului de început”.

Ceea ce e foarte important.

(Articol publicat în „Academia Bârlădeană” nr.4/2007).

Al. Vlahuță și pânzele lui N. Grigorescu

ALEXANDRU VLAHUȚA

Al. Vlahuță, fericitul ori nefericitul posesor al tablourilor defunctului pictor N. Grigorescu, n-a fost deloc un custode cu liniștea asigurată.

Prin aprilie 1912, când în Capitală s-a organizat o licitație pentru desfacerea lor, una din bucuriile sale a fost atunci când „Societatea pentru cultura poporului român” i-a solicitat, iar Al. Vlahuță i-a dăruit renumita lucrare cu numele de „Păstorîța”. În legătură cu

aceasta, la 11 aprilie 1912 „Opinia” de la Iași publica scrisoarea președintelui societății către dăruitor:

„Mult stimată domnule Vlahuță,

Scrisoarea dumneavoastră citită în ședința solemnă a Comitetului „Societății” din 28 februarie a produs o înălțare sufletească, care a putut fi întrecută numai de înduioșarea ce a pătruns sufletele noastre ascultând scrisul dumneavoastră neîntrecut.

În „Casa Națională”, simbol al aspirațiilor noastre și loc de concentrare a tuturor celor ce cu hotărâre apără caracterul românesc al țărișoarei noastre, lucrând pentru înaintarea noastră culturală și realizarea unității sufletului românesc, darul dv. va ocupa locul de cinste. Și cât timp

„Păstorița” va toarce firul hărniciei noi și generațiile viitoare ne vom gândi cu venerație la geniul care a prins pe pânză acest colț de frumusețe românească. Și aceeași „Păstoriță” ne va spune nouă și urmașilor noștri, că un mare poet însetat de frumos, printr-o superioară înțelegere a aspirațiilor noastre s-a rupt de bucata de eternă frumusețe ce-i mângâia orele de singurătate, spre a o dăruia cu bucurie celor ce câștigă prin ea un izvor de însuflețire și mândrie națională.

Dumnezeu să vă răsplătească fapta! Mulțumirile noastre. Vă rugăm să le considerați ca fiind ale întregului neam românesc din Bucovina, care prin noi vă aduce prinosul său de admirație.”

Poetul – spunea ziarul – nu numai că a dăruit tabloul, pe care l-a dăruit „cu o voce bună care semăna cu entuziasmul” dar îl însoțea și cu o minunată scrisoare ce rămâne nereprodusă. Ziarul însă cita rânduri ale poetului ca răspuns la un interviu, prilej cu care explica publicului cauzele care îl determinaseră să se despartă de neprețuita colecție.

Interviul fusese publicat în revista „Flacăra”:

- Adevărat e că vindeți pe Grigorescu?

- Adevărat! răspundea Vlahuță grav, cu glasul tremurat.

- Pentru ce?

- Sunt obosit. Nu mai pot. De 17 ani sunt paznicul acestor tablouri. Îmi pare foarte rău că trebuie să mă despart de aceste superioare creațiuni de artă, în mijlocul cărora am trăit atâta vreme – dar ce să fac? Nu mai pot să iau asupra mea răspunderea unei comori artistice atât de prețioase. Nu mai am o clipă de liniște din pricina lor. Mi-e frică de foc, zilnic aproape suntem în primejdie aici. De câte ori aud noaptea goarna pompierilor, tresar din somn, speriat. Ca să le asigur, sunt prea sărac. Afară de asta, eu trebuie să plec. În vremea cât lipsesc,

cine le păzește?

Apoi, după o întrerupere, a dat-o în glume:

- Nu mai pot nici să le port de grijă, nici să cheltuiesc pentru ele. Fiindcă aceste tablouri m-au costat multe parale. Ce crezi că eu sunt stăpân aici în casă? Ași, ele sunt stăpâne. De câte ori mă mut, grija mea cea dintâi este să gădesc o casă în care să poată încăpea frumos tablourile lui Grigorescu. De mine nu mai e vorba. Eu stau unde o da Dumnezeu. Tablourile să fie bine găzduite. Ei, și asta costă...

- Dar nu vă gândiți la numeroșii dv. admiratori și prieteni? Ei ce zic că le răpiți un colț de artă superioară asupra căruia și-au câștigat un drept de proprietate... sufletească?

- Ai dreptate. Dar vezi că sunt foarte mulți aceia care iubesc acest colț de artă. Din cauza asta eu nu mai eram la mine acasă. Mă transformasem mai mult într-un fel de intendent a lui Grigorescu, într-un fel de „valet de pied” care primește lumea cu zâmbetul pe buze și îi explică cu amabilitate opera genialului pictor. Orice străin mai de seamă care venea prin București, trebuia să treacă și prin casa mea să vadă tablourile lui Grigorescu. Chiar acum, de curând, a fost la mine artistul francez Le Bargy. Eu am primit totdeauna, pe toată lumea cu dragoste. Dar și această dragoste de la o vreme cam obosește.

*

Că oficialitățile nu au intervenit la timp ca să facă deznodământul Grigorescu-Vlahuță, mai ușor suportabil, asta se știe. A venit vremea războiului și Vlahuță a fost nevoit iarăși să se mute, să-și caute o nouă casă.

În toamna anului 1916, silit să plece în pribegie, Vlahuță a pornit-o spre Moldova. Nu cu „un comod vagon special, ci ca un simplu anonim al tragediei naționale, într-un chervan cu patru boi, ca în vremurile de bejenie”, ne spune G.G.Ursu referindu-se la poet în lucrarea sa Tecuciul literar, Bârlad, 1943.

Zi și noapte a mers pe drumurile desfundate, prin zloată, drumurile deznădăjduite ale refugiului. În calea lui, spune biograful, Vlahuță a făcut un singur popas în orașul Tecuci, unde era așteptat de Alecu Lascarov Moldovanu, părintele scriitorului cu același nume, cu care învățase la Bârlad, la liceul de nobilă tradiție al boierului Gheorghe Codreanu.

Alecu Vlahuță și Alecu Lascarov, insistă naratorul, fuseseră colegi de clasă, chiar de bancă, în primii ani de liceu, începând din 1871 și avuseseră aceeași profesori cu prestigiul dus până departe. Într-o zi putredă de ploaie, scrie Alecu Lascarov undeva, „i-a intrat în ogradă o haraba mare, cu coviltir de rogojini și cu patru boi, înhămați câte doi și cum au coborât din adâncul harabalei Vlahuță și soția lui

- Unde te duci Alecule? l-a întrebat gazda cu sfială și emoție de revedere, în împrejurările acelea așa de grele.

- Unde? Știu eu? Atâta știi: am plecat. Tot am vrut eu o viață întreagă un chervan cu care să cutreier țara asta frumoasă. Iaca: mi-am făcut chervanul și am plecat! – i-a răspuns Vlahuță surâzând blajin din ochii lui negri, aceeași ochi cu care privea de pe băncile școlii de altădată.

„Avea un surâs de glumă, la început, repede întristat bietul Vlahuță, de amintirea crâncenă a dramei pe care o străbătea” notează sec G.G.Ursu.

- Ce vrei? Când suferă toți, trebuie să sufăr și eu... M-ași fi simțit cea mai blestemată ființă de pe pământ să nu fiu așa, cum e neamul meu întreg acum... Mă crezi tu că au fost zile când îmi venea un gând s-o iau așa și să mă duc pe front, undeva, să mân o căruță sau să duc mâncare la soldați? Și niciodată nu m-am simțit mai netrebnic decât în chipul acela, când neputința bătrâneților mă oprea pe loc. Și iaca a venit bejenia și am plecat. Acum m-am liniștit: simt că-mi dau și eu obolul meu de suferință. Fac, vasăzică, suferința neamului mai

puțină...

Lascarov, care-l vedea așa de răzvrătit, când îi cunoștea firea cumpănită și molcomă, i-a amintit de casa părăsită de la Dragosloveni.

- Nu face nimic... i-a răspuns poetul. Când pier vieți de frați, toate celelalte sunt nimicuri. Le dau pradă dar nimic, nici cât o părere de umbră din sufletul meu...

Gazdele, Lascarov și soția, i-au invitat în casă, le-au pregătit paturile pentru culcare. Poetul s-a opus, le-a explicat că era hotărât să doarmă în chervan pentru că acolo avea adăpostită în el o avere neprețuită. „Nu bani, ci tablourile lui Grigorescu.”

- Le duc cu mine... Unde? Undeva în Rusia, în Urali, în Mesopotamia, în neant... De aceea, lăsați-mă să dorm în chervan, nu vă supărați!

Și au dormit în chervan. Când s-au despărțit, Vlahuță i-a șoptit prietenului:

- Eu, poate voi muri, și poate mulți... mulți de tot vor muri, dar să știi, dragul meu, eu care am trăit cu sufletul în marea poveste a neamului nostru, îți spun: și mai tare, și mai întreg se va ridica acest neam din căderea în care se găsește acum... Să fiți sănătoși!

Și strângând mâna prietenului, Vlahuță a plecat cu harabaua lui la Bârlad, spre meleagurile de obârșie și ale lui, dar și a familiei Lascarov, spune G.G. Ursu, adăugând: un strop din sufletul lui mare a sfințit orașul Tecuci.

*

Despre prietenia care l-a legat pe Vlahuță de Caragiale, Grigorescu, Delavrancea, Coșbuc și O. Goga avea să vorbească magistral, la centenarul nașterii lui, în aula Academiei Române, Tudor Vianu, iar Emilia Șt. Milicescu referindu-se la „un mare animator al literaturii naționale”, în „Scânteia” la 9 septembrie

1983, avea să noteze: „În locuința din Palatul funcționarilor din Piața Victoriei, în fericita ambianță creată de colecția de tablouri Grigorescu și de covoarele soției sale, Alexandria Vlahuță, în casa de la Dragosloveni, unde ușa era totdeauna deschisă și masa întinsă pentru prietenii săi scriitorii, unde privirile alunecau peste viile cu rod bogat până la marginea orizontului, în plimbările la „Budăile negre” ori la biserica pictată de Ipolit Strâmbu, la Dumitrești, aveau loc discuții fierbinți în care se întreceau spiritele străluciților săi prieteni, discuții în care amfitrionul „măestrașul” Vlahuță, ca un magnet puternic polariza în jurul său floarea inteligenței și a talentelor literare a epocii. A fost, cu alte cuvinte, un mare animator, un înflăcărat „semănător” de idei nobile și generoase, un adept al prieteniei și loialității scriitoricești, al unei vieți literare puse în slujba intereselor majore ale creației românești.”

Elevând calitatea de scriitor cultivat și receptiv la valorile altora, referindu-se la activitatea lui de la Bârlad din anii refugiului 1916-1918, aceeași Emilia St. Melicescu stăruia și asupra altor laturi ale activității magistrului: „Singur sau în tovărășia lui George Enescu, a vizitat spitalele de răniți din Bârlad cărora unul le-a cântat cu vioara lui fermecată și altul le-a citit versuri proprii sau pe ale lui Eminescu și le-a scris scrisorile către familiile celor ce nu puteau mânui condeiul.

La ședințele literare inițiate de el (la care Delavrancea venea de la Iași) participau poetul bârlădean George Tutoveanu, N. Iorga, Victor Ion Popa, V. Voiculescu și alții; ele erau urmate de vizitarea expoziției de pictură, organizată tot de Vlahuță în sufrageria cea mare a casei Bulbuc, împodobită cu covoarele „măiestriței”, ale pictorului Iftimie Nicolae Constantin sau a lui Victor Ion Popa, după care seara se termina cu audiții muzicale susținute de talenții membrii ai familiei Bulbuc”, vecină de curte cu G.Tutoveanu.

Iar despre ce a însemnat bucăți din „Durerile lumii” scrise de Al. Vlahuță, aflăm din ziarul „Vocea Tutovei” – 1941: cum era văzut „Omul – Al. Vlahuță” de către I.Gr.Oprișan, în relatarea profesorului Const. Th. Moroșanu, alt important condeier al Bârladului.

Printre cărțile primite ca premiu la sfârșit de an școlar la Bogdana, I.Gr. Oprișan își amintea și de cartea citată, din care citea și recitea, încât mama sa îl găsea mereu absorbit de lectura și de scrisul lui Vlahuță.

- Ce citești, l-a întrebat într-o zi mama sa.

- Mamă, citesc o carte minunată, nu vrei să ți-o citesc și matale? – i-a răspuns el care cunoștea că mama sa nu știa carte. Și în cele din urmă a convins-o, iar într-o duminică i-a citit-o din scoartă în scoartă.

Nu numai că i-a plăcut, dar mi-am găsit beleaua. Am fost obligat să i-o citesc în fiecare sărbătoare, până la sfârșitul vacanței. Prinsese atâta dragoste și asculta cu atâta duioșie, zbuciumul sufletesc al mamei lui Radu, încât tot timpul avea fața inundată de lacrimi.

Ca și mama lui Radu, avea și mama un singur fecior, care începuse de un an să umble prin străini, explică și-și încheie povestea I.Gr.Oprișan, referindu-se la calitățile eroilor din „Durerile lumii” despre care scria Al.Vlahuță.

*

„Pe Valea Racovei, la două ceasuri depărtare de Vaslui e târgușorul Pungești. Nici o priveliște deosebită; sunt locuri șterse prin care treci fără să le vezi, că pe lângă acei oameni, după care nimeni nu întoarce capul, nimeni nu întreabă cine sunt. Pe șesul din față o coamă lungă de bozii și de papură înseamnă cotiturile unui pârâu, a cărei matcă e uscată pe vreme de arșiță. Numai pe tăpșanul dinspre apus se vede un petic de dumbravă rară; încolo stau măgurile dezvelite, miriști și

imașuri cât bate ochiul. În vatra înclinată a târgului căsuțe albe, cu prispe înguste de jur împrejur; la uliți, de-o parte și de alta sunt înșirate dughene, multe din ele lipite sub același acoperiș de șindrile înnegrite de vechime, unele strâmbe, pleoșite și vârate în pământ până în ferești, parcă rânjesc la trecători. Unde și unde răsare câte o clădire mai de seamă...” notează inadapabilul Dan, care nu-și găsește fericirea în izolarea sa de la Pungești...

*

În ce privește Ion Grigorescu, despre care Al. Vlahuță a scris în 1910 un volum intitulat chiar așa, Ion Grigorescu, considerându-l ca „sol al neamului”, este nimerit să reamintim că...

Nicolae Grigorescu

La înmormântarea lui N. Grigorescu, decedat în ziua de 21 iulie 1907, la aproape 70 de ani, la Câmpina, dr. C.I. Istrati, ca reprezentant al Academiei, spunea despre membrul onorar al Academiei – Grigorescu și opera lui, după ce evoca ceea ce făcuse nemuritorul Gheorghe Asachi și în același domeniu:

„Acela însă care se ridică sus de tot, ca un șoim de munte; acel ce dovedi în mod desăvârșit firea artistică a românului; acel ce fixă, pe vecie, pe pânze nemuritoare, viața românească, portul și obiceiul, care din nefericire se dau așa de iute uitării; acel ce divinizează plaiurile, câmpiile, florile și pe Româncea cea gingașă; acela, mai pe scurt,

care a lăsat urmașilor să vadă cum era pe timpul lui omul, țara și cerul nostru frumos și plin de farmece, este el, care până în prezent și pictorul neîntrecut și admirat de toți; este el, patriotul curat și sincer, ce și-a iubit cu căldură neînchipuită țara și neamul, căroro le-a închinat cu drag toată puterea geniului și muncii sale.”

„El e o glorie a românismului și cineva în omenire”, puncta cuvântătorul, stabilindu-i înălțimea soclului și a bustului celui care plecase (Din Analele Academiei Române, Tom XXX, 1907-1908, p25-26).

*

Cât privește lanțul care îi legase pe cei patru „Mușchetari ai literaturii române” Vlahuță, Caragiale, Delavrancea și G. Coșbuc – cum îi numise C. Săteanu pe clăditorii și întreținătorii literaturii noastre, rămăsese doar într-o singură zale. Caragiale murise

Nicolae Ciocină, *Impact*

în 1912 și la catafalcul său pentru a-l petrece „dincolo” alergaseră într-un suflet la Berlin Barbu Delavrancea împreună cu Vlahuță; Coșbuc plecase și el. Sosit de la Bârlad cu chervanul cu tablourile lui Grigorescu la Iași, pe același drum al bejeniei, Vlahuță la braț cu soția, slăbit și mai mult neputincios decât

dârz cum era odată, în tovărășia și a lui A. Mândru, este întâlnit de C. Săteanu, venit să asiste la înmormântarea lui Delavrancea care, chiar atunci, la început de mai 1918, în prezența coșurilor pline de lăcrămioare culese din pădurea de la Ghidigeni, care împodobeau coșciugul și carul funebru, se oficia slujba de petrecere la Eternitatea a mușchetarului care lăsase în urma sa „Apus de soare”, „Viforul” și „Luceafărul”, dramele sale, care îl făceau să ne aducem aminte de omul Barbu Ștefănescu Delavrancea ori de câte ori aveam să-l comemorăm.

Puțin mai târziu, la 10 iunie 1919, ceva mai devreme de plecarea din România cea pitorească, ultimul mușchetar, Al.Vlahuță, avea să i se confere marele premiu Năsturel de 12000 lei pentru volumul său de poezii 1880-1915 de către Academia Română, cinstindu-i astfel marele talent și munca vieții sale de aproape o jumătate de secol.

Până atunci, „premiul cel mare” Năsturel mai fusese acordat doar la cinci autori: Vasile Alecsandri, Al. Odobescu, Coșbuc, Sârbu pentru istoria lui Mihai Viteazu și Murnu pentru traducerea Iliadei lui Homer. Acum, la sfârșit de drum a omului cu chervanul și pânzele prietenului său Grigorescu, cu premiul Năsturel era încoronat marele Al.Vlahuță, un poet din „Școala lui Eminescu”, cum încă se mai zice, că deși a fost influențat de aceasta, el rămâne creația propriei și bogatei sale inspirații, de neegalat încă. Pentru că muzicalitatea cuvântului său nu se întâlnește la alții. Păcat că până și manualele școlare, chiar și cele de liceu, l-au cam uitat, lăsând loc unor vedete politice, gen Andreea Esca – Pro-TV.

După numai alte cinci luni de la „întâlnirea” cu Năsturel, Al. Vlahuță, discret, cum a fost toată viața, abandonându-și ultimele prietenii, avea să pășească la 19 noiembrie 1919, dincoace de Styx, la comușchetarii lui cu care făcuse prietenie de un fel deosebit și care nu putea fi părăsită.

Ioan Antonovici: profesor, înalt ierarh și academician

Născut la Similișoara-Bogdana – Tutova la 18 noiembrie 1856, Ioan Antonovici începe școala primară la Similișoara și la Bogdana, apoi la Chițoc dar o termină la Bârlad, la Școala nr.1, situată în apropierea bisericii Vovidenia, la 1872.

Episcop Iacov Antonovici

Fiu al unui modest dascăl de sat, după cum singur mărturisește, se dedică altarului de timpuriu. ...”Pe la vârsta de 6 ani, mi-aduc aminte, că mergând la biserică ședeam în strana mare lângă tatăl meu, de unde mă duceam în altar de făceam câte o trebușoară: aduceam foc cu o oală, pregăteam cădelnița și aprindeam câte o lumânare...”

Școala de la Chițoc, unde învățase și fratele său mai mare, Constantin, se bucura de mare renume, copiii aici erau interni, aveau cărți și uniformă cu inițialele A.S. pe nasturi, ceea ce însemna recunoașterea numelui proprietarului: Angheluță Ștefan, care se îngrijea de aproape de bunul mers al școlii. N-a urmat școala aici decât până la sfârșitul lunii mai 1867, pentru că s-a îmbolnăvit și s-a retras la Similișoara, de unde în toamna anului 1869 avea să ajungă la Bârlad la Școala primară nr.1, unde a intrat în clasa a II-a.

Aici, după cum el spune în „Amintiri din copilărie”, la

28 septembrie 1869 făcându-se sfințirea bisericii „Sf. Ilie” de către Iosif Gheorghian, Episcopul Eparhiei Hușilor, participând la slujbă, a fost atât de tare impresionat încât s-a hotărât să vină la biserică în fiecare zi de sărbătoare, să asculte serviciul religios. Ba, a luat și hotărârea să urmeze seminarul, să se facă preot, dar nu la altă biserică, ci chiar la aceasta.

Între anii 1872-1876 a urmat cursurile Seminarului de la Huși, iar între 1876-1879 cursurile superioare ale Seminarului „Veniamin Costache” de la Socola Iași. După 1879 avea să fie la Biserica „Sf. Ilie” din Bârlad, pe rând, cântăreț, diacon (hirotonit în 1880) și apoi paroh (1881) al ei.

Urmează Facultatea de teologie din București între anii 1885-1892, luându-și licența cu teza „Sclavia și creștinismul” care avea să fie publicată și ca lucrare independentă ca tratat de creștinism social. Separat de studiile teologice, dar concomitent, frecventează cursurile de filozofie-istorie, arheologie și epigrafie. A lucrat în învățământ mai întâi ca institutor la pensionul prof. I. Popescu din Bârlad, apoi, în 1881 este profesor de religie la Școala secundară de fete „N. Roșca Codreanu” iar mai târziu la Școala Normală și Liceul „Codreanu” și Externatul secundar de fete, școli la care a făcut apostolat timp de 37 de ani.

În 1923 este ales Episcop al Dunării de Jos iar în anul 1924 Episcop al Hușilor. La 18 noiembrie 1926, cu ocazia sărbătoririi împlinirii vârstei de 70 de ani și 46 de ani de apostolat, clerul și mireni din Eparhia Hușilor i-au adus prinos de recunoștință vrednicului ierarh a cărui muncă se confundă cu aceea a înaintașilor săi, care au lăsat, ca și el, pagini frumoase în istoria bisericii, a învățământului și culturii românești.

Este autorul lucrărilor „Istoria comunei Bogdana” și a „Documentelor bârlădene”, volumele I și II premiate de Academia Română, care în ședința din 7 iunie 1919 l-a

proclamat și membru de onoare al ei.

Seria „Documentelor bârlădene” s-a încheiat cu cel de al V-lea volum, tipărit la Huși, el continuând a da și alte lucrări importante: „Mănăstirea Florești”, „Notițe istorice și tradiționale despre Schitul Măgariu”, „Geografia comunei Bogdana” iar din seria „Note de călătorie” – „O călătorie la Mănăstirea Putna în Bucovina.”

Fac parte din seria lucrărilor biografice: „În slujba bisericii și a școlii”, „Notițe biografice asupra vieții și activității Arhiereului Iacov Antonovici Bârlădeanul”, „Un dascăl ardelean la Bârlad, Ioan Popescu”, „Frații Gheorghe și Neculai Roșca Codreanu” și „Întru pomenirea în veci a neuitatei Catherina Pangrati”.

„Carte pastorală către Prea cucernicii preoți și binecredincioșii creștini din Eparhia Dunării de Jos”, „Carte pastorală către Prea cucernicii preoți și drept măritorii creștini din Eparhia Hușilor”, „Carte pastorală către Prea cucernicii preoți și drept măritorii creștini din cele 12 parohii din stânga Prutului, realipite la Eparhia Hușilor”, și „Carte pastorală către drept credincioșii creștini din Eparhia Hușilor spre a se feri de învățăturile rătăcite și rătăcitoare ale acelor care-și zic Adventiști și creștini după Evanghelie” formează gama cărților pastorale. Din seria Cărți de ritual bisericesc sunt enumerate: „Rânduiala ridicării panaghiei”, „Rânduiala sfințirii steagului unei școli”, „Rânduiala sfințirii steagului unei corporații de meseriași.”

Din lucrările diverse fac parte: „Tipografiile, xilografiile, librăriile și legătoriile de cărți din Bârlad” în colaborare cu profesorul său Gr. Crețu, „Cuvânt în înmormântarea dnei Ruxandra Gățulescu.”

Iată ce scria Nicolae Iorga despre „Documentele bârlădene” și autorul lor: „Câți dintre membrii clerului își mai

aduc aminte că în domeniul culturii, ei trebuie să fie „sarea pământului”? Și câți scapă de influența ideilor curente și în loc să se amestece în „filosofii” la modă și într-o literatură nepotrivită chemării lor, se interesează de acel trecut al nostru, pe care și cea din urmă bisericuță de stat îl păstrează și în cuvinte și în lucruri? Părintele Episcop Iacov e dintre cei puțini care continuă veghea și buna tradiție. Culegerea sa de „Documente bârlădene” este și va rămâne baza cercetărilor cu privire la acest vechi și interesant – și părăsit – oraș, precum și la toată regiunea înconjurătoare. Făcută cinstit și modest, discret și cuminte, fără risipă de erudiție împrumutată, dar și fără dezordinea diletantului, ea e nu numai folositoare, dar și simpatcă.”

Părintele Iacov Antonovici a descoperit și a dat publicității și alte importante documente privitoare la schiturile din Orgoești, Bogdănița, Pârvești, Cârțibași și Mânzați dar a scris și nenumărate articole pe teme diverse în publicațiile bucureștene dar mai ales în presa locală.

În a sa Monografie a Liceului „Gheorghe Roșca Codreanu”, Traian Nicola îl vede pe părintele Iacov Antonovici înființator în Bârlad a revistei cu caracter folcloric „Ion Creangă”, ceea ce se pare că e prea mult. Mai aproape de adevăr mi se par spusele părintelui Constantin P. Beldie: „n-a existat și nu există în prezent nici o societate culturală sau filantropică din acest oraș care să nu-l fi avut în mijlocul ei pe „Părințelul Antonovici” ca animator sau ca întemeietor” („Viața și scrierile Episcopului Hușilor Iacov Antonovici”, Bârlad, 1932, p.15).

„Întemeietorii – și printre cei dintâi amintim pe Kirileanu,, M. Lupescu, D. Mihalache, Luca Mrejeru, Rădulescu – Codin, la care se mai adaugă mulți alții, cu timpul – și îndeosebi Tudor Pamfile caută ca din primele numere să traseze

un caracter ideologic revistei”, spune Gheorghe Vrabie în „Bârladul cultural”, 1937, p.241, după ce precizase (p.240): „Ofițerul Pamfile pune bazele, în 1908, periodicului curat folcloric – „Ion Creangă”.

Tot Gheorghe Vrabie precizează că secretarul revistei „Ion Creangă” a fost Tudor Pamfile (care l-a tipărit și la Chișinău), iar tovarășul său nedespărțit la realizarea periodicului a fost Mihai Lupescu de la Zorleni, sat unde era și sediul revistei și al societății folclorice „Ion Creangă”, loc unde, alături de ei se aflau și alți moldoveni: N. Stoleru, Șt.T. Kirileanu, Iacov Antonovici, poetul G. Tutoveanu, cărora li se adăugau alții din alte părți ale țării (p.251).

Este corect că, în mod regulat, redacția, referindu-se la membri Societății Culturale „Ion Creangă” a citat ca întemeietori ai revistei pe orice donator sau colaborator al ei, pe care îl nota în ordine alfabetică, cap de listă fiind citat pr. ec. Antonovici (Bârlad), după care urmau alte nume, dar aceasta era o problemă de... protocol și curtoazie...alfabetică.

Ocupând în viață toate slujbele, de la paracliser până la vrednicia de Episcop, despre Iacov Antonovici, Nicolae Iorga spunea: „Când avea timp liber vlădica Iacov, ca și preotul de mai ieri, scotea din tălușca de răzeș, hârtiile pe care diecii de odinioară însemnau în cea mai bună limbă românească legăturile de tot felul ale unei societăți în armonia ei fără pretenții. Cărți de folos au ieșit din această trudă binecuvântată. Și astfel niciodată amintirea acestui smerit cultivator al istoriei neamului său, nu va dispărea, ci fiecare cercetător își va întoarce gândul spre harnicul părințel care iscodea izvoarele și căuta în ele taina vieții care a fost.”

Recunoscându-i înaltele merite în domeniul documentării și a istoriei, și în special relativ la „Documentele bârlădene”, Gheorghe Vrabie spune că: „Iacov Antonovici se

fixează pe linia marilor cercetători de trecut ca un Hașdeu, Bogdan, Hurmuzachi, Ghibănescu, N. Iorga, activitatea sa de istoriograf „începută de pe când era preot la Bârlad, a continuat până în cele din urmă clipe ale existenței sale” (p.174-175), ea fiind „o pasiune a sufletului său”.

Amintindu-și cum l-a cunoscut pe elevul de clasa a IV-a și pe pedagogul Antonovici de la seminarul din Huși, unde Gh. Ghibănescu i-a fost profesor, notează: „un tânăr frumos, spilcuit, părul lins, musteața îi mijea sub nas”, el fiindu-i și suplinitor la istorie, deși inițial, mai ales la lecțiile de istorie, pentru că îl plictiseau, elevul fugea de la școală, ceea ce înseamnă că studiul istoriei l-a cucerit pe parcurs. Tot dintr-o participare la o oră de clasă...

Despre fostul său profesor, Constantin T. Moroșanu, el însuși ajuns profesor la Liceul „Codreanu”, dar și senator și important publicist la Bârlad, spunea în calitatea sa de fost elev al acestuia: „Severitatea și liniștea în care își făcea lecțiile, unite cu căldura sufletului ce pune în acele lecții, pe care noi le sorbeam cu nesaț, au radiat atâta căldură și iubire de știință, încât mulți dintre elevii care și-au croit în viață un drum mai de seamă, o datoresc în bună măsură „Părințelului”. Numeroase generații au crescut și au primit sămânța virtuților și idealurilor înălțătoare, căci inimă din inima lui curată și suflet din sufletul lui idealist ne-a dat nouă, elevilor săi. Nimeni dintre elevi nu-l necăjeau, cum se întâmpla cu alți profesori, din pricină că toți îl iubeam și respectam.”

Iar Mina S. Popa, o profesoară, evoca astfel personalitatea fostului ei coleg: „un sfătuitor neîntrecut, sincer și devotat, susținător în împrejurări critice. Plecarea P.S.S. a lăsat păreri de rău, care le resimțim încă și cu atât mai mult, cu cât locul P.S.S. nu-l poate ocupa oricine. P.S.S. considera școala ca un altar sfânt, loc de recreare și de înălțare sufletească, la

dispoziția căreia nu discuta orice sacrificiu.”

Despre anii bătrâneților ierarhului, părintele Const.P. Beldie scrie ce spunea părintele Iacov subalternilor săi, uneori: „Sunt obosit!” Și adăuga: „A îndurat, apoi, o chinuitoare boală timp de două luni, suferind de diabet și paralizându-i-se partea dreaptă a trupului din cauza unei congestii cerebrale.

A încetat din viață în ultima zi a anului 1931, după o păstorie a Eparhiei Hușilor timp de 6 ani, 9 luni și 12 zile. Trupul său a fost așezat – după săvârșirea slujbei înmormântării – în bolta din fața Sfântului Altar al Catedralei Episcopale, zidită sub conducerea antreprenorului italian Lorenzo Collavini, iar pe o cruce de lemn i s-a săpat următoarea inscripție: „Aici odihnește Robul lui Dumnezeu Episcopul Iacov al Hușilor. Decedat la 31 decembrie 1931.”

e ne-o spun nepoții ierarhului,

Cauza congestiei cerebrale ne-o spun nepoții ierarhului, Corneliu Antonovici și Constantin Mihăilescu în documentarul „Un cărturar bârlădean de renume Ioan (Iacov) Antonovici”, publicat în Miscelaneu „Bârladul odinioară și astăzi 1984” de Romulus Boteanu (p.155-160) care descriindu-ne conflictul pe care l-a avut bunicul lor cu Zelea Codreanu după executarea reparațiilor la biserica „Sf.

Nicolae” și înlăturarea zvasticilor introduse dubios în pictura așezământului, rezumă: „atitudinea luată de Ioan (Iacov) Antonovici a fost reacționată șase ani mai târziu, adică la 25 decembrie 1931, după amiază, când Corneliu Zelea Codreanu

pătrunde în locuința episcopului, care era bolnav, și-l atacă în mod josnic. În urma acestui fapt, bătrânul își pierde cunoștința, dar nu mai înainte de a ruga pe cei din jur să nu facă vâlvă în jurul acestui incident. La cumpăna anilor, la 31 decembrie 1931, inima cărturarului a încetat să mai bată și conflictul a rămas astfel încheiat.” Nu însă și amintirile...

Ansamblul Episcopiei Hușilor (sec. XV-XX)

Ce a fost și ce s-a întâmplat cu Casa obștei din târgul Bârlad

Încă din cele mai vechi timpuri, comuna a apărut ca o organizație politică care îndeplinea, în sine, însăși funcțiile statului. Mai târziu ea și-a restrâns atribuțiile în beneficiul statului, dar organizarea sa ca totalitate a localităților și locuitorilor de pe un teritoriu determinat, unite prin comunitate de interese, în scopul unei bune administrării locale, și a păstrării autonomiei, s-a perpetuat. Statul a fost obligat să-i respecte elementele constitutive ale acestei autonomii statornicite.

Comuna, chiar când a ființat în fază incipientă, de cătun sau sat, și-a avut propriile organe de conducere, alese de obștea locuitorilor, cu obligația să le dea socoteală pentru gestiunea încredințată. Stăpânul comunei, indiferent că s-a numit domn, nobil ori mănăstire, cu atât mai mult în așezările răzășești, i-a recunoscut libertatea în schimbul redevențelor anuale, situație care s-a menținut până la aplicarea Regulamentului organic.

Orașele și târgurile au luat ființă din asemenea sate sau aglomerări sătești – devenite comune de la 1864, - ceea ce explică și activitatea de plugărit a târgoveților pe moșiile târgurilor, truda lor pentru creșterea animalelor și interesul de a avea pășuni și islazuri și în „satele aparținătoare”.

Cu timpul târgurile rămase pe moșiile particulare s-au gospodărit prin edili lor, iar mai apoi s-au emancipat prin răscumpărare, ceea ce s-a întâmplat și în cazul Bârladului.

Despre Bârlad documentele spun că cel mai vechi act care-i atestă existența ca târg de obște ar fi hrisovul de la 1495, prin care Ștefan cel Mare hărăzește „ridicării și susținerii orașului Bârlad, un ocol cu satele care erau puse sub ascultarea

orașului” și care se „întindea de la râul Tutova și spre răsărit până deasupra Epurenilor și de la Schitul Drujești , comuna Băcani, spre miază-zi până unde cade Jurăvățul în Bârlad ”, dar încuviința Bârladului și anumite privilegii, „după obiceiul lor cel vechi”, ca nici unul din oamenii care trăiesc în Bârlad să „nu plătească vama cea mică”, de la nici o marfă, afară de cei ce vor căra pește, iar aceștia să dea de la maje un pește, iar de la o căruță tot un pește – altceva nimic”, întărește hrisovul.

Cum potrivit obiceiului pământului, Domnii puteau dăruii satele de pe moșia proprie vitejilor sau slujbașilor săi, ca răsplată pentru credința cu care au fost serviți, lucrul acesta s-a întâmplat și cu așezările din ocolul Bârladului. Astfel, este citat cazul când Constantin Vodă Racovița, în anul 1752, dăruiește vel armașului Dediu Codrianu moșia Dealul Mare, peste alți cinci ani, în 1757, afiorășăște mănăstirii Sf. Samoil din Focșani, moșia dimprejurul Bârladului, care folosea locuitorilor târgului pentru pășunatul vitelor, pentru semănături și pentru fânațuri, lucru care a pricinuit mare îngrijorare bârlădenilor. Într-o asemenea împrejurare – spune Iacov Antonovici (Documente bârlădene, vol.2. Actele de proprietate ale Casei obștei târgului Bârlad), bârlădenii temându-se de lăcomia administrației mănăstirii, au trimis la Iași delegați, care, în numele lor, s-au jeluit lui Vodă, arătându-i greutățile și supărările pe care le au cu podvoadele, caii de olac, găzduirile și multe altele, față de care, Domnul, ținând seama de situație, prin Carte domnească de apărare hotărâște la 12 martie 1757, ca „De case (bârlădenii) să nu dea nici un ban chirie, nici de pivnițele lor, cum nici din grădini să nu-i zeciuască, ce numai din țarini și din fânețe și din prisăci, de la câmp, să-și dea zeciuiala.”

Dar cum bârlădenii, bazați pe ceea ce hotărâse Ștefan cel Mare, nu vroiau să plătească nimic, decât din comerțul cu pește, litigiul a durat neîntrerupt „peste o jumătate de veac”, cu

stăpânii.

La 25 martie 1784 bârlădenilor li se întâmplă o altă supărare și mai mare – Alexandru Constantin Mavrocordat Voievod dăruiește căminarului Iordache Balș însăși vatra târgului, obligându-i pe târgoveți la o seamă de taxe, ceea ce i-a înverșunat pe localnici să-și sporească căutările pentru a afla însuși hrisovul pe care-l avuseseră de la Ștefan cel Mare – pe care – spune Antonovici, l-au găsit la un tătar cu numele Răgep Mârza. La procesul lor cu căminarul Balș, la 11 august 1793, Divanul aflându-se în fața hrisoavelor părților – a Casei Obștei dar și a boierului, au „lăsat curmarea chestiunii la chibzuința Domnului.” Acesta a acordat dreptate bârlădenilor care n-au mai fost supărați de către nimeni pentru terenul din vatra târgului.

În ce privește moșia din jurul târgului, judecățile între bârlădeni și stăpânitorii moșiei s-au desfășurat până la anul 1815, când totul a luat sfârșit prin cumpărarea moșiei de către bârlădeni cu suma de 180.000 lei vechi de la spătăreasa Profira Miclescu și soțul său, spătarul Nicolai Dimachi.

Până atunci însă localnicii plătiseră dijmă, asemănător besmanului. Actul de răscumpărare a fost întărit de Alexandru Scarlat Kalimach Voievod prin hrisovul domnesc de la 30 august 1816. Prin același hrisov a fost întărit și „Alcătuirea sau regulamentul ce-și făcuse bârlădenii pentru stăpânirea moșiei și a acareturilor cumpărate de la Profira Dimachi, născută Miclescu „și se instituie o Epitropie, aleasă de obștea locuitorilor, compusă din 6 persoane – 2 boieri și 4 neguțători, care avea obligația să plătească prețul răscumpărării din venitul moșiei pe primul an și din vânzarea către obșteni a locurilor de arătură, a acareturilor și locurilor virane.

Așa a luat ființă Casa Proprietății sau a Obștei Bârlad.

Epitropia a fost obligată să determine întinderea

imașului care fusese declarată proprietate obștească inalienabilă, să adune toate veniturile orașului, atât din moșie cât și din dările ce fuseseră cedate de același voievod orașului și să le administreze pentru „folosul și podoaba orașului”, întrebuițând toate sumele ce prisosiseră după plata prețului răscumpărării.

Dar cum orice liniște între vecini este aparentă, mai ales în vremurile acelea, o dată cu alcătuirea Epitropiei și punerea în aplicare a regulamentului ei, supărările nu s-au curmat.

La 30 octombrie 1817 are loc „tocmeala și ponturile cu care slugerul Pavăl Duca s-a învoit cu epitropii târgului să facă o moară în Vadul de la Morăni de Jos;” la 12 martie 1818 „Costache Canta vel visternic vinde obștei târgului Bârlad dughenele ce le avea chironomie de la răposata soacră-sa visteriasa Catinca Ianculea, în preț de 12.000 lei.”; la 13 decembrie 1818 „locuitorii târgului Bârlad se jeluiesc lui Vodă pentru moara din apa Bârladului pe care o luase cu poruncă Domnească vornicul Constantin Palade și cer să li se întoarcă în a lor dreaptă stăpânire”, jalbă care constituie începutul și a altora, pornite și de la vornicul Palade, tot către Vodă”, ajungându-se la alte procese și anaforale ale Divanului.

La 20 ianuarie 1826, ispravnicii târgului Bârlad, în urma judecăților și a poruncilor Domnești primite, însărcinează pe paharnicul Costachi Ioan și pe stolnicul Vasile Mihail să ia bucata de loc și moara cu veniturile lor pe 8 ani de sub stăpânirea vornicului Palade și să le dea în mâna târgoveților Bârladului.

„Epitropii n-au îndeplinit obligațiunea ce aveau de a lichida prin vânzare publică întreaga avere, în afară de imaș, și de a întrebuița toate sumele de bani pentru folosul și podoaba orașului” – se spunea în raportul nr.78.487, semnat de General de corp de armată D.I.Popescu, Ministrul Afacerilor Interne și

Constantin C. Stoicescu, Ministrul Justiției la 2 iunie 1942, către Mareșalul Ion Antonescu, Conducătorul Statului, prin care propuneau desființarea prin lege atât a Epitropiei cât și a obștei târgului Bârlad.

Motivarea se pare că nu avea temei de vreme ce, iată, un cercetător, Gheorghe Clapa, investigând „Hotarnica Târgului Bârlad”, face dovadă în revista „Elanul” nr.64, iunie 2007, că și după 1815, anul când s-a cumpărat moșia de către târgoveți, aceștia „au mai cumpărat două moșii, care, odinioară, au făcut parte din moșia lor” și le enumără: moșia Cetățuia sau Trestiana, fostă proprietate a vel vameșului Pălădie, cumpărată la 1837, februarie 26, cuprinsă între pârâul Trestiana, râul Bârlad, locurile târgoveților cumpărate la 1815 și Râpa Dumbrăviței la răsărit; moșia Gura Simila și Horoiata sau Mastaticii în suprafață de 1.018 ha., cumpărată în anul 1884, februarie 27, situată la nord și cuprinsă între pârâul Simila și râul Bârlad.

„Epitropia nici nu mai poate aduce la îndeplinire aceste obligații, fiindcă atribuțiile judecătorești și comunale ce-i fuseseră conferite prin hrisovul de la 1816, în scopul de mai sus, au fost trecute prin legile de organizare judecătorească și comunală asupra autorităților publice” – spunea raportul citat care și argumenta: „prin legile de la 1905 și 1912, Epitropia Obștei Târgului Bârlad a fost desființată și averea stăpânită de ea a fost trecută în patrimoniul comunei, iar aceste legi au fost abrogate prin legile de la 1907 și 1936, și astfel starea de fapt anacronică și dăunătoare arătată mai sus continuă și astăzi”, în 1942.

Singura parte din moșie care continua a fi proprietate colectivă a locuitorilor era imașul care urma să fie administrat de orașul Bârlad, în conformitate cu legea pentru organizarea administrativă și exploatarea pășunilor comunale din 12 aprilie

1928 – ceea ce însemna că și din acest punct de vedere Obștea Târgului și Epitropia nu-și mai aveau rațiunea de a exista ca entități juridice.

Iar pentru „a restabili ordinea” și a da posibilitate comunei Bârlad să-și realizeze drepturile ce i-au fost create prin hrisovul de la 1816, care încă avea putere de lege, era necesar, în opinia propunătorilor, să se desființeze atât Epitropia cât și Obștea Târgului Bârlad, trecându-se în patrimoniul și sub administrarea comunei averea care mai rămăsese neînstrăinată, ca și imașul.

În acest scop, în baza dispozițiilor Decretului-lege nr.3052 din 5 septembrie și nr. 3072 din 7 septembrie 1940, la 16 iunie 1942, din București, se emitea următorul Decret-lege pentru desființarea Casei Obștei Târgului Bârlad, care avea să fie publicat în Monitorul oficial nr.138 din 17 iunie 1942, semnat de Antonescu, Mareșal al României și Conducătorul statului, D.I. Popescu, General de Corp de Armată, Ministrul Afacerilor Interne și Constantin C. Stoicescu, Ministrul Justiției, în următorul cuprins:

DECRET-LEGE

pentru desființarea Casei Obștei Târgului Bârlad

Art. 1. — Se desființează, pe data prezentei legi, Casa Obștei Târgului Bârlad, care a funcționat în baza hrisovului domnesc de la 30 August 1816.

Atribuțiunile epitropilor Casei trec asupra Primăriei orașului Bârlad.

Art. 2. — Suprafața de teren destinată, din vechime spre a servi de imaș pentru vitele locuitorilor, rămâne proprietatea colectivă a celor ce reprezintă drepturile obștenilor care au contribuit în 1815 la răscumpărarea dijmei. Imașul va fi administrat de către Primăria Bârlad, în conformitate cu prevederile legii pentru organizarea, administrarea și exploatarea

pășunilor comunale.

Art. 3. — Terenurile de arătură, situate în afara hotarelor imaşului, care n'au fost vândute încă de Casa Obştei Târgului Bârlad, vor fi parcelate și vândute de primărie, prin licitație publică, locuitorilor din oraşul Bârlad.

Art. 4. — Orice alte bunuri ce au aparținut Casei Obştei Târgului Bârlad, cu excepțiunea imaşului, sunt proprietatea oraşului Bârlad.

Art. 5. — Sumele ce vor rezulta din vânzarea terenurilor arătate la art. 3, vor fi trecute în bugetul primăriei Bârlad și vor fi întrebuințate pentru folosul sau podoaba oraşului.

Art. 6. — În termen de cel mult un an de la intrarea în vigoare a acestei legi, primăria, din oficiu, va întocmi tabele de persoanele care reprezintă drepturile obştenilor care au contribuit la răscumpărarea moşiei. Tabelele vor fi afișate la primărie, sub încheiere de proces-verbal.

Art. 7. — Împotriva neînscrierii în tabele sau înscrieri necorespunzătoare, acei interesați vor putea face opoziție în termen de 30 zile libere de la afișare.

Opozițiile se vor adresa Judecătoriei mixtă Bârlad și vor fi judecate cu precădere și urgență.

La judecata opoziției va fi citată și primăria.

Art. 8. — Împotriva hotărârii judecătoriei se poate face recurs în termen de 15 zile libere, socotite de la pronunțare pentru partea care a fost față la judecată și de la comunicare pentru partea care a lipsit.

Recursul, se judecă de tribunal cu procedura prevăzută în articolul precedent.

Art. 9. — Gestiunea Obştei Târgului Bârlad, de la 4 Aprilie 1936 și până la publicarea prezentei legi, va fi verificată de Ministerul Afacerilor Interne.

Art. 10. — Un regulament va dezvolta prevederile

prezentei legi.

Art. 11. — Se abrogă legea din 4 Aprilie 1916, pentru reînființarea Casei Obștei Târgului Bârlad, cum și orice alte dispozițiuni contrarii prevederilor prezentei legi.

Dat în București la 16 Iunie 1942.

Antonescu,

Mareșal al României
și Conducătorul Statului

Ministrul Justiției,
Const. C. Stoicescu

General Corp de Armată
D. I. Popescu

Nu știu dacă motivele emiterii decretului-lege, dat la 16 iunie 1942, nu a avut și alte dedesubturi. În primăvara anului 1932 locuințele cetățenilor din 4 cartiere ale orașului Bârlad: Muntenii, Podenii, Poșta și Vama – au fost distruse din cauza inundațiilor. Se impuneau lucrări edilitare, necesare rectificării cursului râului Bârlad și a pârâului Cacaina din cauza căroră se repetau inundațiile. Lucrările erau urgente dar nu erau fonduri. Pe ajutoare străine nu se puteau baza bârlădenii, iar bugetul comunei Bârlad era sărac, neîndestulător și adesea nici nu se încasa integral, iar despre ceva bani la Epitropie, la Casa obștei, nici nu se pomenea. Cu cele 11 milioane lei înscriși în bugetul local al primăriei nu se acopereau decât cheltuielile de personal pentru pompieri, serviciul sanitar, combustibilul necesar școlilor, iluminatului orașului. Comuna și așa avea datorii destule, veniturile fiindu-i sechestrate, așa că, în fața nenorocirilor care se repetau, autoritățile și cetățenii nu puteau sta cu mâinile încrucișate, ci propuneau: „să ne ajutăm singuri!”

Personalități precum V. Georgescu-Bârlad, D. Ionescu-Botoșani, N. Alexandrache. M.Șt. Graur, V. Beldie, T. Iacobescu,

H. Șerbănescu, C. Gongolopol, Pr. Gh. Popescu, N. Ghiulea, G. Simionescu, P. Bețianu, preot Iacomî înaintau parlamentului țării un proiect de lege ca din taxele locale să se înființeze un fond cu destinație exclusivă lucrărilor edilitare desinate regularizării apelor amintite.

Proiectul de lege dezbătut de Adunarea Deputaților din 16 septembrie 1932, publicat în Monitorul Oficial nr.24, autoriza comuna Bârlad să perceapă următoarele taxe:

1. Până la 1 leu la fiecare pâine albă și până la 0,50 lei la fiecare pâine neagră pusă în consumație, fie la brutari, fie la morari, o dată cu cumpărarea făinii vândute brutarilor.

2. Până la 1 leu la fiecare kg. de carne pusă în consumație, fie la abator, fie la prăvăliile autorizaților a face comerț cu carne.

3. Până la 2 lei la kg. de făină de patiserie, întrebuințată la colăcării, cofetării etc.; 0,25 lei la litrul de benzină ușoară, 0,10 lei la litrul de vin, 5% din încasările asupra spectacolelor, la teatre, cinematograf, circari și orice serbare, baluri etc., 0,50 lei la 1 kg. de ulei pentru mâncare.

Urmare, se propunea ca în consecință, brutăriile să fie scutite de aplicarea timbrului agricol de 1 leu la pâinea albă și 0,50 lei la pâinea neagră. Banii încasați puteau fi utilizați și la lucrările edilitare necesare noului cartier ce se înființa în orașul Bârlad pe Dealul cimitirului „Eternitatea”. Legea aprobată de către 110 votanți din 112 prezenți (majoritatea parlamentară – 99%) aprobă perceperea taxelor prevăzute de legea maximului din 26 iunie 1923 până la îndoitul cotelor fixate de această lege”, cu precizarea că banii încasați nu puteau fi întrebuințați la plăți de personal, diurne, gratificații sau la orice altfel de asemenea cheltuieli, sub nici o formă. Se stabileau contravenții și măsuri până la închiderea localurilor de la 1 la 3 luni, modelul de aplicare a amenzilor penale (de la 1000 la 10.000 lei pentru cei ce

se sustrăgeau de la plata taxelor prevăzute), cine încheia procesul verbal de contravenție (primar, ajutor de primar, polițaiul). Infrațiunile la lege se judecau în primă și ultimă instanță la judecătoria locală de ocol. Senatul vota și el legea la 23 septembrie cu o majoritate de 74 voturi, contra patru, fiind promulgată la 5 aprilie și publicată în Monitorul oficial nr.82 din 7 aprilie 1933.

Neculai Ciocină, *Pe ogoare*

Stroe Belloescu și legăturile sale de suflet...

În Academia Bârlădeană nr.4 (25), 2006, revistă editată de Societatea literar-culturală „Academia Bârlădeană”, președinte de onoare C.D. Zeletin, președinte Elena Monu, Zâna Tămășanu publică documentarul „Biblioteca Stroe Belloescu la centenar 1906-2006 – Stroe Belloescu-profesorul, ctitorul, omul”, cu date importante despre instituția și personalitatea avocatului.

Primele date biografice despre Stroe Belloescu (care nu-și găsește loc în „Mic dicționar enciclopedic”, Editura științifică și enciclopedică, București, 1978), au apărut în „Albumul Parlamentului Român”, pe când își exercita mandatul de senator de Tutova, descinde autoarea în viața profesorului. S-a născut pe 20 martie 1838 la Câmpina, din părinți originari din Săcelele Sibiului, dintr-o familie de mocani înstăriți, completează autorii monografiei Liceului pedagogic Bârlad, 1970. Face studiile primare la Câmpina, pe cele secundare la București, zice Zâna Tămășanu; școala de meserii în București, învățând tâmplăria, completează autorii monografiei; studiile superioare le face la Grand în Belgia,

obținând în 1863 diploma de inginer. Nu va profesa ingineria, ci va intra în învățământ, „apucând drumul idealiştilor ardeleni: apostolatul pus în slujba luminării poporului român redeşteptat la o viață nouă”, după cum zice Gh. Vrabie în „Bârladul cultural”, București, 1938, p.120, fiind numit pentru început, în 1864, profesor de matematică și director la Gimnaziul real din Brăila, de unde, în 1866, se transferă la Liceul „Gheorghe Roșca – Codreanu” din Bârlad, unde a funcționat până în 1898, când a ieșit la pensie.

Există părerea unanimă și Zâna Tămășanu o subliniază: Stroe Belloescu a fost un profesor model, conștient de înalta sa chemare. Scrupulozitatea, zelul, dragostea cu care-și îndeplinea îndatoririle de dascăl, le cunosc cel mai bine foștii lui elevi și colegi.

- Pentru Belloescu, profesoratul nu era un loc de odihnă, ci un prilej de muncă încordată și de înălțare sufletească pentru el și elevii lui. Ca dascăl, Belloescu nu era niciodată vesel, dar nici sever, ci bun și blând. Umbla în permanență prin clasă, mereu la tablă, făcea lecția nu numai cu elevii de la tablă, ci cu toată clasa. Când intra în clasă simțea în trupul și în sufletul lui o înfiorare, o reculegere care poate fi asemuită cu fiorul ce-l simte preotul cucernic când intră în altar. Belloescu oficia în școală. El nu era numai profesor, ci apostol, citează doamna spusele lui I.I. Răianu, fost elev ajuns profesor de matematică pe catedra lui Belloescu, care și el tot matematica a predat-o, se înțelege.

De la același profesor, Zâna Tămășanu reia și ne prezintă o sumară notiță de portret: „Belloescu era scurt de statură, gros, rotund, cu părul alb, mustăți stufoase, bărbuță mică și tăiată în jurul bărbiei, privirea blândă dar cercetătoare. Iarna îmbrăcat în permanență cu haine de șiac, cu o panglică neagră, lată de un deget drept cravată, făcută fundă în jurul

gâtului, cu o căciulă țuguiată, brumărie, trasă pe urechi, cu țurțuri la mustăți și la barbă. Stroe Belloescu își făcea apariția în curtea liceului, fix la ora 8, după ce singur își făcuse târguiala zilei în piață. Vara purta haine de dril albe, o pălărie cât roata carului, din paie, împletită de cele mai multe ori de mâna vreunui elev, care pentru acest meșteșug primea câte 15 bani și rându de cărți, la început de an, gratuit.

Serios și impunător în ocazii solemne, era vesel, glumeț și de spirit când împrejurările impuneau. În societate, la petreceri, la baluri, chiar cu toată vârsta înaintată, se prindea în joc ca un tânăr. De la Belloescu toți absolvenții au reținut că trebuie să fie stăpâni pe ei și să se laude cu știința, nu cu notele din atestat. Atestatul cu notele stă în ladă iar știința stă în creier și dacă ar lipsi de aici, nu se poate înlocui cu notele din atestat.”

Stroe Belloescu era un om modest, econom, dar înțelegător al nevoilor celor săraci și umili, și prețuitor al demnității și al amorului propriu, citează spusele învățătorului pensionar C.A. Popa, autorii monografiei. Celor care făceau imprudența să facă vreo ironie care să vizeze vreun aspect al comportamentului său, Stroe Belloescu le dădea replici usturătoare și citează câteva dintre acestea.

- Odată, relatează C.A. Popa, moșierul Bujoreanu de la Trestiana, unde Belloescu ridica din banii proprii un local de școală pentru copii sătenilor, l-a văzut coborând dintr-un vagon de clasa a III-a și și-a manifestat mirarea spunând:

- Uite, coșcogeamite boier de clasa I, călătorind la clasa a III-a!...

- Nu e nimic! Sunt și boieri de clasa III-a care călătoresc cu clasa I – i-a răspuns cel ironizat.

Altă dată, într-o iarnă, pe o stradă a orașului Bârlad, mergea Stroe Belloescu. Era îmbrăcat cu haine de postav călugăresc, cu căciulă albă și în picioare avea ciubote, în care, de

multe ori, punea și paie, ca să fie mai cald. În urma lui, doi tineri intră în vorbă despre Stroe Belloescu:

- Uite, Belloescu, zise unul. Mă prind că are paie în ciubote. Hai să-l ajungem!”

L-au ajuns. Unul din ei i se adresează:

- Moș Stroe, așa-i că ai paie în ciubote?

- Am, dar nu ți le arăt, căci mi-e frică că mi le mănânci! – i-a răspuns Belloescu.

Acest om modest a educat tinerele generații în spiritul muncii cinstite și al faptelor mari, al sincerității și demnității. Stroe Belloescu a fost un mare profesor și un cetățean cu o înaltă conștiință a îndatoririlor sale – spun profesorii Mihai D. Mâță, Dumitru D. Mâță și Ștefan Cucuș.

Revenind la relatările făcute de Zâna Tămășanu în „Academia Bârlădeană”, aceasta atestă că Belloescu, pentru elevii de liceu, a alcătuit manuale de matematică. „Cursul lui de matematică”, 1877 (Cursu de aritmetică propusu la Liceulu și Școla normale din Bârladu” de Stroe S. Belloescu, tipărit la singura tipografie „Unirea” Bârlad, înființată aici în 1870), a fost scos în cinci ediții, fiind bine apreciat de toți colegii din țară, studiindu-se după el până în 1891. Meritele didactice i-au fost apreciate de autoritatea didactică superioară care-i conferă „Răsplata muncii clasa I pentru învățământ”.

Cu convingerea că „Școala e arma cea mai puternică în lupta pentru existență a națiunilor și indivizilor”, Stroe Belloescu, în 1892, construiește în satul Grivița, așezat la circa 10 kilometri de orașul Bârlad, la sud de acesta, pe șoseaua Bârlad – Galați, vechi drum comercial, cu săteni așezați aici în urma războiului de la 1877-78, o școală spațioasă, așa cum era prevăzut în proiectele lui Ion Popescu, alt dascăl cu mare importanță pentru învățătura poporului la Bârlad și în județul Tutova, local dotat cu tot mobilierul prevăzut de cerințele

igienei și a principiilor didactice moderne.

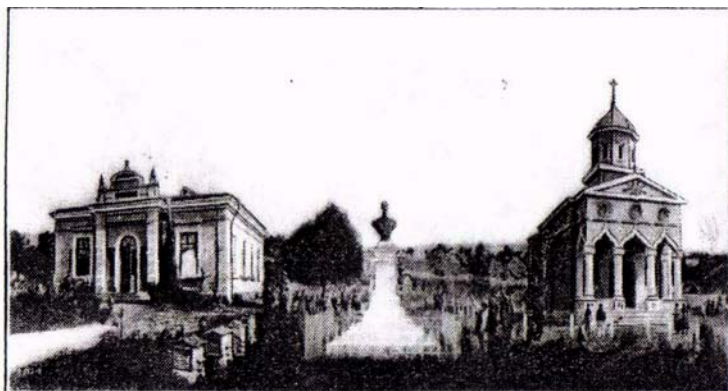
Școala avea temelia și soclul din piatră trainică, ruptă din coasta munților Oituz, spune Gheorghe Clapa într-un studiu al său, pe care se ridica pereții din cărămidă. Pe frontonul ei scria: „Școala Stroe S. Belloescu”, iar pe placa inaugurală erau săpate în marmură cuvintele: „Ridicat-am această școală pentru luminarea țaranului român”, adică și a celor care se jertfiseră la 1877, pentru independența țării.

Într-o clasă, pe peretele din fața băncilor, erau puse portretele împăratului Traian și a celor doi corifei ai culturii românești, Gheorghe Asachi și Gheorghe Lazăr. În cancelaria școlii, alături de portretele familiei regale, era pus portretul lui Alexandru Ioan Cuza, cel dintâi domnitor al românilor uniți, care-l reprezenta așa cum era la anul 1860, dăruit de însuși domnitorul lui Constantin Costachi, prietenul său, cu prilejul unei vizite care i-o făcuse la Bârlad, iar fiul, Lupu Costachi, om politic și el, i-l dăruise lui Stroe Belloescu, fondatorul acestei școli.

De altfel, chiar din acest an, 1892, Belloescu lămură în ziarul local „Paloda”, rostul acțiunilor sale, pentru că în afara localului școlii de la Grivița, el a mai construit alte două și în satele Pleșa și Palermo (Trestiana), în anii următori: „Stăpânirea a făcut multe școli pentru clasa de sus; pentru țărani nu s-a făcut decât foarte puțin și mai natural era dacă de aici se începea, căci astăzi am fi fost mai departe.” Ceea ce avea să spună și în documentele școlii de la Palermo, în 1912: „Eu, Stroe Belloescu, profesor pensionar, fiu al lui Stroe Belloiu și al Stanei din Transilvania, făcut-am acest locaș, pentru ca țaranul român pururea să propășească prin cultură și lumină” – și semna: Stroe Belloescu.

El știa și o spusese și în parlamentul țării, ca și Ioan Popescu mai înainte: „orășenii au școli primare îndeajuns, au

licee lângă casă, școli de meserii și școli de fete, au judecătorii și tribunale la ușă, au străzi pietruite și electrificate, au drumuri de fier și câte toate. Au dreptul să-și aleagă deputați și senatori, pe când țăranii dorm în ignoranță și întuneric, pier de boli și sărăcie.”

... Un Stroe Belloescu care din leafa sa a ridicat școala primară, statuia lui Cuza Vodă și biserica - toate în satul Grivița, județul Tutova.

(Din presa vremii)

Știind că biserica a fost stâlpul științei de carte, în anul 1904, Stroe Belloescu a ctitorit și o biserică, un adevărat monument de artă, cu icoane pictate măiestrit, în partea de jos pictura lor desfăcându-se în apa covoarelor românești, cu catapeteasma sculptată ca o adevărată operă de artă românească, cum avea să aprecieze I. Popovici în Liga culturală, Buletinul secției Bârlad în iulie 1912, comemorându-l pe Belloescu.

Având împotrivirea șefilor partidului său, cu bani personali dar și cu subscripțiile țăranilor, ca o recunoștință veșnică, Stroe Belloescu a ridicat între școală și biserică, mai precis în curtea școlii, un monument sculptural pe soclul căruia a fost așezat bustul domnitorului Alexandru Ioan Cuza,

bârlădean ca origine, inaugurat la 17 octombrie 1904.

Pe părțile laterale ale statuii au fost așezate două basoreliefuri care reprezintă pe cei doi sfinți ai domnitorului: Mihail Kogălniceanu și Costache Negri. Întreaga lucrare, excepție făcând soclul, este realizată în bronz.

Cu prilejul inaugurării monumentului, în semn de respect pentru cel căruia îi era eternizat numele, Stroe S. Belloescu a expediat către Doamna Elena Cuza o telegramă care avea să nu ajungă la destinație pentru că guvernării nu aveau interes: „Azi, glorificându-se memoria ilustrului vostru soț prin ridicarea unui monument în satul Grivița, asistenții la această solemnitate țin de a lor datorie să vă aducă la cunoștință acest fapt, rugându-vă să primiți asigurarea profundului lor respect.” Semna: Președinte Stroe Belloescu.

După ani, în „Neamul românesc”, din 13 februarie 1909, un anume reporter X avea să dezvăluie și să dezavueze gestul autorităților de la 17 octombrie 1904: în articolul „Serbările de la 24 ianuarie în localitățile României, Grivița”, ziaristul de la publicația lui Nicolae Iorga descria serbările prilejuite de semicentenarul Unirii – 24 ianuarie 1909: „În comuna Grivița, din județul Tutova, unde este ridicat cel dintâi monument al celui de neuitată și veșnică amintire Cuza Vodă, s-a sărbătorit frumos și curat în chip românesc și înălțător, ziua întrupării idealului și strădaniei de secole a neamului nostru de la Dunăre. În această comună încă de multă vreme sătenii și trecătorii sunt stăpâniți de privirea blândă și ocrotitoare a lui Cuza Vodă, ce se îndreaptă către acei pe care întotdeauna i-a iubit și i-a apărat cu toată dragostea. În curtea școlii stă chipul de bronz al lui. S-a făcut Te-Deum și Panahidă. Iar când să se depuie coroana de flori, vorbește răspicat, plin de bărbăție și vigoare încă, bătrânul venerabil, martorul vremii de la 1859, senatorul Belloescu. Arată cu multă putere și înflăcărare jertfele

mărețe, pline de foloase reale și de renaștere, ale lui Cuza Vodă... Răspunde cu cuviință și cu multă simțire învățătorul V. Haram, întărind spusele domnului Belloescu, aducându-i totodată și mulțumiri pentru bunătatea și filantropia ce-l stăpânesc, dând comunei școală și biserică. În urmă, corul elevilor și adulților cântă „Deșteaptă-te române”, „Hora Unirii”... După amiază, teatru sătesc. Alcătuia o priveliște strălucită frumosul port național al fiicelor de săteni... Aici s-au putut vedea roadele muncii învățătorului Balaur și a părintelui Buiuc, care, alături, lucrează la luminarea și adevărata cultivare a poporului. *Dacă numele lui Cuza Vodă ar fi fost împrăștiat în conștiința românilor și am fi avut mai mulți oameni care să pună mai presus de interesele personale conștiința națională pe jertfitorii ei și binele de veci al obștii, altfel și cu mai mare înflăcărare s-ar fi sărbătorit îndeplinirea de o jumătate de veac de la cel mai înălțător act din viața poporului românesc, Unirea.*

După circa un an, la 8 mai 1910, tot în „Neamul românesc”, Virgil Gabrielescu, într-un articol „Un binefăcător – Stroe Belloescu” – sublinia: „Laudă și cinste se cuvine acestui jertfitor pentru luminarea celor de o credință și de un neam cu dânsul, acum, ca și atunci când avutul său, strâns cu multă chiverniseală, a adus prinosul său de recunoștință și al conjuđenilor săi, mântuitorului Țărilor Române și al țăranimii nenorocite, Voievodul Cuza.”

Era o laudă adusă chivernisitorului , a cărui sămânță o așteptăm și astăzi să răsară, că profesori și senatori, ba și mari oameni de afaceri avem, dar care sunt mai mult prieteni grijulii cu buzunarul propriu decât cu alegătorii pe care nici nu-i cunosc - , dar mai ales un reproș, fie și voalat la adresa ocârmuirii care, de ani și ani, deabia în 1912 avea să dea gata monumentul de la Iași destinat Domnului Unirii-Alexandru Ioan Cuza.

Buletinul secției Bârlad al „Ligii culturale”, al cărui președinte era Belloescu, din lunile iulie-decembrie 1912, tot ca aluzie consemna în pagini emoționale meritele patriotului bârlădean, subliniind: „În dragostea sa de țărani, iubea și onora pe toți binefăcătorii lor. Așa avea un adevărat cult pentru Cuza Vodă și M. Kogălniceanu care au împroprietărit pe țărani. Și el, e cel dintâi român care a înălțat cu propriile sale mijloace primul monument domnitorului Unirii Principatelor în satul Grivița, acolo unde mai construiseră o școală și o biserică.”(D.Mironescu, „Cuvântare ținută la comemorarea lui Stroe Belloescu”, Liga culturală, iulie-decembrie 1912, p.8).

Același periodic, sub semnătura lui I.Popovici, scrie la pagina 24: „Între școală și biserică – cele dintâi instituții ce contribuiesc la luminarea și moralizarea unui popor – se află întruparea recunoștinței pentru acel ce prin mărețele sale fapte ne-a învrednicit să ajungem ceea ce suntem astăzi: un popor tare, puternic și respectat de toate popoarele lumii. Chipul în bronz al marelui Cuza Vodă – domnul iubitor al țărănimii - se ridică măreț din străjuirea a patru brazi. De sus, de pe înălțimea postamentului de marmură aruncă priviri blânde, dulci, priviri duioase de părinte, țăranilor trecători, care nici acum și nici în ruptul capului nu voiesc să creadă, că Vodă Cuza nu mai este printre cei vii. Faptele lui mari i-au săpat atât de adânc numele în inimile sătenilor, încât amintirea lui e veșnic vie. Mulți i se închină ca unui sfânt. Numai ce-i auzi, după ce s-au oprit înaintea chipului lui: „Ia aista-i Cuza, sireacu... de la care avem noi pământ”...

„Cu dorul ca neamul românesc să meargă pururi înainte, prin lumină și muncă”, în perioada 1906-1909 Belloescu a ridicat în orașul Bârlad așezământul cultural Casa Națională. Apoi, după deschiderea instituției, în 1909, la Apelul către toate editurile din țară, pentru donații de carte și colecții de reviste se

menționa: „În ea se găsesc instalate: „Liga culturală”, „Legiunea cercetașilor”, Societatea corală Armonia”, o sală pentru expoziții și întruniri ale societăților de binefacere, precum și o bibliotecă cu un cabinet de lectură, unde oricine poate veni și consulta orice fel de cărți didactice, literare sau științifice.”

Casa Națională din Bârlad – Sediul Ligei Culturale – secția Bârlad

Biblioteca la Bârlad fusese și până atunci, unele funcționaseră în cadrul unor librării locale și în școli, ori la G. Tutoveanu, care se ocupa și el de adunatul cărților, dar acum, în 1909, orașul avea biblioteca lui publică, iar aceasta prin aportul unui binefăcător, a unui profesor local – Stroe Belloescu, care avea și el biblioteca lui personală.

Către sfârșitul anului 1906, domnul George Tutoveanu, cunoscut prin apreciatele domniei sale scrieri literare, a început să agite printr-o serie de articole publicate în ziarul local „Paloda”, marea necesitate a Bibliotecii populare pentru completarea învățământului public și pentru introducerea lui cât mai mult în masele adânci ale poporului, scria Anuarul presei române și al lumii politice, al cărui director și proprietar era Gr. Grigoiu – Riga, editat la Institutul de Arte Grafice „Eminescu”, București 1909.

Aici se arată că la 15 noiembrie 1906, G. Tutoveanu a înjghebat un Comitet de inițiativă pe care îl prezida și din care mai făceau parte și A. Balaban, P. Nichifor, N.Dorin, F. Chirica, H. Dimopol, V. Georgescu, M. Petrea, A. Simionov, T. Răstescu și A. Tenea care, prin activitatea depusă a impresionat profund pe Stroe Belloescu care patriot și filantrop, capabil de sacrificii, a pus la dispoziția comitetului suma de 5000 lei, pe care a ridicat-o la 40000 lei, bani cu care s-a clădit noul local al bibliotecii în „Parcul comunal” al orașului, pus la dispoziție de primăria locală.

În oraș activa din octombrie 1907 „Cercul cultural Tutova care avea un comitet în fruntea căruia stătea Stroe Belloescu, iar din el făceau parte ca vicepreședinți Vasile Bălășescu, Dimitrie Mironescu și Ștefan Drăgănescu, coautori, Grigore Fortu, secretar, M.Somlea, casier, G. Tutoveanu, bibliotecar, iar ca membrii Caterina Kracti, I. Bontaș, S. Cherchez, Mihai V. Cristescu, Al. Fotino, Th. Marinescu, Gh. Neștian, lt. Grigore Simionescu.

Altă grupare literară la Bârlad era „Societatea și biblioteca Stroe Belloescu” care sub conducerea profesorului D. Alexandrescu, dar la început sub cea a profesorului V. Iacobeanu, aveau în rafturi 129 volume științifice, peste 600 cărți de literatură română, vreo 300 cărți de literatură străină procurate din țară și străinătate.

Funcționarii comerciali din Bârlad aveau și ei „Cercul de lectură” a societății membrilor lor.

Din 1904 și până în 1906 a trăit la Bârlad revista „Făt Frumos”- scrie „Anuarul” iar în 1909 apărea „Ion Creangă” revista de folclor, limbă, literatură și artă populară” realizată de G.S. Kirileanu, M. Lupescu, L. Mrejeru, D. Mihalache, T. Pamfile, C. Rădulescu – Codin, G. Tutoveanu, Șt. Tufescu și T. Popovici, care erau și colaboratorii ei.

„Paloda” și „Vocea Tutovei” erau ziarele care deosebit de cele care apăreau în campaniile electorale, făceau viața culturală a orașului Bârlad mai bogată

Cu o notă de entuziasm și satisfacție deplină, ziarul „Neamul românesc” din luna mai 1910 reținea: „În grădina parcului, pe strada principală, S. Belloescu a clădit un frumos și adorabil așezământ în stil românesc, care va fi pus la îndemâna mulțimii doritoare de lumină, de cultură, de înălțare sufletească. Aici va veni și meseriașul, și negustorul, și elevul, și funcționarul, și intelectualul și oricine va voi să vină în clipele de răgaz ce îngăduie apriga luptă a vieții, și-și vor îmbogăți mintea cu cunoștințe folositoare, și-și vor înălța sufletul la cetirea faptelor mari ale eroilor noștri și vor căuta să se deprindă a fi mai buni, mai drepți, mai iubitori de țară și de neamul lor.”

Pentru tineret el a manifestat o caldă iubire. „Bun pedagog, la sfârșitul fiecărui an școlar îi răsplătea și îi încuraja în același timp pe elevii studioși și săraci, dându-le premii în cărți, bani și haine. Bibliotecii liceului în care funcționa ca profesor al Societății Literar - Științifice, care-i purta numele, le-a donat cărți din biblioteca personală. Sume importante de bani a lăsat, prin testament, pentru susținerea școlilor construite de el, elevilor și studenților săraci nu numai din localitate, ci și de dincolo de Carpați. Astfel sunt citate și reamintite sumele importante dăruite Societății „Astra”, cu filiale în întreaga Transilvanie, Societății culturale a românilor din Bucovina, Episcopiiilor din Cluj și Huși, protopopul transilvănean dr. Elia Dăianu informându-l printr-o scrisoare pe Nicolae Iorga la 1 ianuarie 1906: „Ceea ce vreau îndeosebi să te rog e următorul lucru: am avut ieri nespusa bucurie prin faptul că domnul Stroe Belloescu, senator de Bârlad, a trimis pentru biserica noastră 1000 de coroane. Cu aceasta s-a făcut ctitor și numele i se va

înscrie în tabela de marmură. Dar cred că ar merita, și te rog să o faci, în „Semănătorul” chiar, să fie apreciată virtutea asta, a unora, de a-și închina averile unor scopuri așa de înalte și roditoare.”

„Cât a trăit, rânduri întregi de copii – câte 50 pe fiecare an avea cărțile, hainele, opincile, ghetetele, căciulile din bogăția acestui om sărac. În pragul iernii nesfârșite, convoiuri de căruțe cu lemne duceau mângâiere în casa văduvelor și săracilor. În taină, nenumărați studenți erau ținuți la învățătură cu banii acestui Mecena. Copiii, tinerii, oamenii loviți de nenorociri, plecau de la poarta acestui om cu mângâierea în suflet și cu voința întărită. Era profesor și senator. Din cei 20 de lei diurnă pe zi acordată demnitarilor parlamentari, cheltuia numai 7 lei iar restul îl păstra pentru așezările sale iubite” – scria ziarul „Poporul românesc” la 16 iunie 1933.

„Belloescu a trăit în același timp cu fruntașii unei generații entuziaste care a realizat marile acte istorice de la 1848 și 1859, din 1877, 1888 și 1907. În Războiul pentru Independență de la 1877 a fost comandant de batalion, iar pentru serviciile făcute pe front a fost răsplătit cu medalia „Apărătorii Independenței” – scrie Zâna Tămășanu și enumără actele cu care l-au onorat concetățenii săi: încrederea de a-i reprezenta deseori în Comitete și Societăți și chiar în Parlamentul țării în calitate de senator iar pentru serviciile cetățenești autoritățile, la rândul lor, l-au onorat cinstindu-l cu „Coroana României în grad de „Mare cruce”.

Nu la lumina marilor incendii de la 1907 și-a deschis ochii Stroe Belloescu spre a ajuta pe țăranul român, ci cu mult înainte, i se subliniau meritele, pentru că dragoste lui izvoră din credința că „ei, țăranii, au dus greul luptelor din toate timpurile, au păstrat limba strămoșilor, au creat și păstrat poveștile, baladele și cântecele și acea doamnă a cântecelor

noastre – doina, au păstrat costumele ce se văd și pe Columnă, ei sunt acei ce asigură existența neamului.”

Legat permanent de cei din rândul cărora răsărise și propulsase în rândul marilor intelectuali și a oamenilor politici, el a cerut prin testament, purtând data de 9 iunie 1912, ca după trecerea în neființă să fie îngropat în comuna Grivița: „Îndată ce corpul meu va fi scaldat, să fiu așezat în Casa Națională, de unde, într-un car cu boi, să fiu dus și îngropat în comuna Grivița și carul cu boi să fi dat unor însurăței țărani... Doresc ca la înmormântarea mea să nu se țină cuvântări, nici coroane și de se poate cor vocal și nicidecum instrumental...”

La puțin timp, la 20 octombrie 1912, a fost asasinat de oameni care au crezut că la el vor găsi bani nenumărați.

La 12 martie 1913, ziarul „Drapelul”, organ al Partidului Național Liberal, publica articolul „Omorătorii lui Stroe Belloescu la Curtea cu Juri”: ... „Acuzații în acest proces sunt în număr de 15: Sterian Iosiph, Ioan Iosiph zis Nică, Vasile P. Chirica din localitate, Alecu Dima, Ioan Pele Neagră, zis Butuc, Manolache Chiriloi din Berești – toți acuzați pentru crimă de tâlhărie, prin întrebuițarea de violență, bătăi și crimă, din care s-a pricinuit moartea lui Stroe Belloescu și a servitorului său Nicu Opreșan, iar Manolache Popa și Vasile Berescu, complici la crimă.”

Ziarul nr.28 din 29 martie 1913 nota verdictul în procesul ucigașilor: „Pedeapsa muncii silnice pe viață la care au fost condamnați cei șase omorători ai lui Stroe Belloescu.”

Liga Culturală, Buletinul secției Bârlad, pe iulie-decembrie (3-4) era destinat amintirii lui Stroe Belloescu ucis la 21 octombrie 1912, în care erau publicate articolele: „Spre nemurire” de G.L. Râmniceanu; „Cuvântarea ținută la comemorarea lui Stroe Belloescu” de I.I. Răvanu; D. Mironescu scria și el despre dragostea sa de țărani, că iubea și onora pe toți

binefăcătorii lor...”

Corpul neînsuflețit al regretatului Stroe Belloescu a fost depus în Casa Națională. Acolo l-au vizitat pe rând tot Bârladul, de la bătrâni până la copii și țăranii din împrejurimi, cu învățătorii și toți foștii lui elevi. Toți au îngenuncheat, au plâns și și-au luat un ultim adio de la acest erou la vieții. Lumea toată spunea că în Bârlad n-a fost niciodată un cortegiu mai mare ca la Belloescu. Străzile erau într-adevăr baricadate de lume și cortegiul ocupa toată strada Principală până la bariera Tecuci. Onorurile militare au fost date de un batalion de infanterie cu muzica în frunte și de un escadron de cavalerie. A fost tot clerul, toate școlile secundare de fete și de băieți, tot corpul didactic, toate autoritățile: Prefectura, Primăria, Tribunalul, Baroul, Magistrații, Medicii, Inginerii, în fine, tot ce are Bârladul, dar absolut tot, de la bărbații în vârstă și până la copiii de 7 ani care au mers pe jos însoțiți de carul funebru. Corul Liceului și al Școlii Normale au cântat până la lăcașul de veci. Parte de lume a mers cu trăsurile, parte cu un tren special, iar restul pe jos. Locuitorii satelor Palermo și Grivița au ieșit în întâmpinare și împreună cu învățătorii respectivi și toți elevii au mers la Grivița și corul copiilor a cântat. Au plâns bătrânii și tinerii, copii și femeile și lacrimile tuturor au fost un ultim omagiu adus ilustrului concetățean.”

Însuși șeful P.N.L., dl.I.C. Brătianu a trimis următoarea telegramă: „Aflu cu cea mai adâncă mâhnire marea nenorocire care ne izbește. Stroe Belloescu a cărui suflet era încălzit de cele mai înalte aspirațiuni naționale a fost pentru Dv. și pentru noi toți, o pildă. Partidul nostru îi va păstra amintirea cu recunoștință și dragoste.” – și semna.

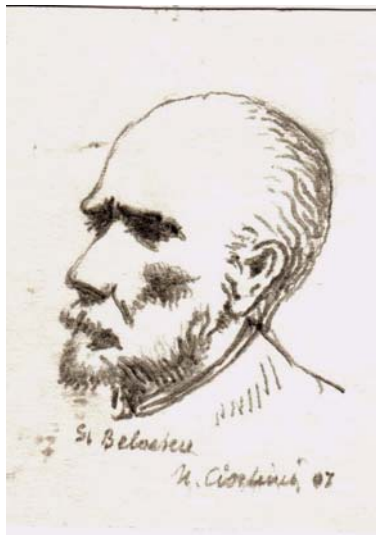
După ani, la 16 iunie 1933, periodicul „Poporul românesc” avea să evoce în paginile sale, în următoarele cuvinte, personalitatea dascălului bârlădean și a ctitoriilor sale:

„Un profesor de liceu și școală normală, ardelean de origine, fără copii, dar iubitorul tuturor copiilor României, din leafa lui ... a ridicat de la temelie școala din Palermo (Trestiana), biserica din comuna Grivița, Casa Națională din orașul Bârlad. Cea dintâi statuie a lui Cuza Vodă e ridicată de Belloescu la Grivița.”

În 1955, la 23 iunie, prin H.C.M. nr.1160, statuia ridicată în memoria lui Cuza Vodă din satul Grivița a fost declarată monument de cultură, semn de omagiere a celui care a realizat una din cele mai mari opere din întreaga istorie a poporului român.

Stroe Belloescu a pus în operă ceea ce rostise Mihail Kogălniceanu în anii 1873 la Ruginoasa, cu ocazia ceremoniei funerare a domnitorului Alexandru Ioan Cuza, la care fusese prezenți și bârlădenii: ...”și cât va avea țara aceasta o istorie... cea mai frumoasă pagină va fi aceea a lui Alexandru Ioan I”.

În fiecare an, cinstindu-le memoria și evocându-i, bârlădenii își sărbătoresc cu fastul cuvenit, înaintașii...

Stroe Belloescu, de Nicolae Ciocina, Iași, 2007.

George Tutoveanu - comemorare:

Doi poeți și un reporter

Gheorghe Ionescu, viitorul poet George Tutoveanu, s-a născut la 20 noiembrie 1872 în cartierul Podeni din orașul Bârlad. Tatăl său era de loc din Sălceeni - Tutova și fusese cântăreț bisericesc la Catedrala orașului, iar mama sa fusese casnică. La bunicii dinspre tată, în satul Pupezeni, comuna Sălceeni, poetul și-a petrecut copilăria până în anul 1879 când a început să învețe carte. A învățat

mai întâi la „Școala lui Robu” în Bârlad, când se împrietenește cu viitorul tipograf C.D. Lupașcu, care îi va deveni sprijin cultural mai târziu, apoi la Gimnaziul real tot din Bârlad, după care a absolvit în 1897 Școala Normală de institutori din București.

Îl întâlnim în această funcție în 1898 la Craiova, apoi din 1903 la Bârlad, dar activitatea lui didactică trecuse și prin orașele Oltenița, Focșani și Fălticeni.

Activitatea literară îi este legată de volumele proprii — „Albastru”, „Balade”, „Tinereță”, „Poezii alese”, „Sonete”, de conducerea unor publicații literare — „Făt-Frumos”, „Freamătul”, „Florile dalbe”, „Scrisul nostru”, „Graiul nostru”, dar mai ales

de Societatea cultural-literară „Academia Bârlădeană”, înființată la 1 mai 1915 împreună cu Tudor Pamfile și părintele Toma Chiricuță.

Este fondatorul Bibliotecii publice din Bârlad în 1909, dar și al Societății Scriitorilor Români la 28 aprilie 1908.

În perioada guvernării intelectualilor lui Nicolae Iorga, G. Ionescu-Tutoveanu a fost prefectul neangajat politic al județului Tutova

S-a stins din viață la 18 august 1957, la vârsta de 85 de ani.

*

Parcă a fost ieri, dar au trecut de atunci 50 de ani. La 20 august 1957 presa centrală din România consemna înmormântarea lui G. Tutoveanu: „În jurul sicriului - G. Constandachi, Polidor Tutoveanu, G.G. Ursu, Ion Șușnea, Emilia Milicescu, Ion Istrati și I. L. Boldici din partea Uniunii Scriitorilor”. Într-o altă publicație, o ilustrație avea explicația: „G. Tutoveanu în carul cu boi pe ultimul drum - 20 august 1957”.

La Bârlad ziarul „Steagul roșu” de la 18 la 22 august s-a ocupat de toate, dar n-a scris nimic despre George Tutoveanu!

De abia la 26 octombrie 1957, într-o sâmbătă, a sosit la Bârlad „comanda specială - Liber” de la Iași - sediul comitetului regional al PCR - și ziarul „Steagul roșu” a publicat poeziile „Vouă, celor tineri” și „Strămoșii” de G. Tutoveanu, iar în chenar negru „G. Tutoveanu” de Constantin Ciopraga, un documentar preluat din „Iașul literar” nr. 9/1957.

Apoi aceeași tăcere. După un an-doi, o încercare de comemorare a poetului G. Tutoveanu este amânată, pentru că persoana avea... poezie semănătoristă.

La mormântul lui G. Tutoveanu de la Cimitirul Eternitatea din Bârlad pelerinajul populației, dar mai ales al

prietenilor, al admiratorilor și al elevilor s-a ținut lanț. Amintirile nu puteau fi oprite, însăși lespedeaa funerară le înprospăta, arătând ce a fost pentru omul plecat „Moldova mea”:

„Când va suna-ntr-o zi și pentru mine,/ Din turla veche,
clopotul de-aramă/ Și voi porni spre zările senine/ Și pe cer se
va mai stinge-o stea,/ Să mă cuprinzi cu dragoste de mamă/ La
sânul tău cel cald, Moldova mea”.

În „Păstorul Tutovei” din octombrie-decembrie 1942, când prietenii îi sărbătoriseră împlinirea vârstei de 70 de ani, Tudor Arghezi publicase medalionul „Poetul G. Tutoveanu”, „tabletă ce rămâne una din cele mai frumoase pagini pe care le-a scris în prodigioasa lui carieră de prozator”, subliniază C.D. Zeletin într-o convorbire cu Sabina Măduța, publicată în „Curierul național magazin” nr. 30 din 9 martie 1992, cu prilejul omagierii lui V. Voiculescu de Societatea medicilor scriitori și publiciști din România, scriere pe care o reproducem:

„Sunt peizagii în care ai vrea să ai un bordei și la o cotitură de munte dai de o casă cu cerdac, în care ai dori să te hodonești. Tutoveanu e un peizaj cu brazi și o casă cu cerdacul pe izvoare.

Nu m-am văzut cu poetul Bârladului de cinci ori într-o viață, dar ori de câte ori am schimbat o strângere de mână sau câteva vorbe cu poetul, am plecat de lângă el cu o răcoare în suflet binefăcătoare și totdeauna la fel. Repetarea identică, la mari intervale de timp, a impresiei e revelatoare, îmi place să mă gândesc la el și-mi face bine. De ce nu i-aș mărturisi-o pe neașteptate, într-o scrisoare tipărită?

Dacă nici de astă dată nu m-aș învrednici să-mi împlinesc gândul, mi-ar rămâne un gol. Și poate că n-o să ne mai vedem niciodată, ca să-mi permit încă o amânare. Mustăța poetului e albă, ca și a mea, și cine știe?... Poate să nu-i mai pot

scrie eu și poate să nu mai aibă prea mult răgaz a mă citi nici el. Astăzi mai suntem.

Îmi place sufletul lui și-mi place înfățișarea care i-l cuprinde, figura lui florentină, gulerul lui alb, sticlos, frânt pe o cravată nouă, meticuloasa lui acuratețe de floare, îmi place sunetul vocii în care-i bate inima, ochiul lui cinstit, lumina de statuie de parc a fizionomiei. Parcă ar avea o pelerină lungă, neagră, și parcă, dedesubtul ei, o spadă de smalt.

De câtă multă vreme să nu-l fi văzut? Ieri, l-am salutat la o răspântie de vagoane, în oraș. Aceași aristocratică voie bună discretă, aceeași omenie dulce. Ținea în palmă cartea lui de „Sonete”, ca într-o mână de sticlă o icoană de ivoriu, atât îi era coperta de imaculată; înalt și frumos în costumul lui de constantă ceremonie. Senin și ascetic, chipul lui vine întotdeauna de departe, din pergament, poate din *Cina* lui Da Vinci. Nu știu ce mi-a spus, ce m-a întrebat; mă uitam la obraz, la degete, la surâsul lui de gingașă bunătate și m-am dus în drumul meu cu surâsul lui învelit, ca într-o batistă albă de in un pătrat de anafură; și n-am vroit să-l pierd. Îi plagiez aci surâsul, ca să mai păstrez ceva după ce a zburat și să i-l restitui inefabil poetului, care m-a bucurat cu el. Mi-ar plăcea să știu că Tutoveanu e un om fericit. Licărește în el o candelă din noaptea Crăciunului pe zăpadă, o virginitate de naștere din nou, și trezește o aromă de zambilă din noaptea de Paști, o

transfigurare de înviere. Mă farmecă și mă obsedează, bătu-l-ar norocul!"

Într-o evocare făcută lui G. Tutoveanu citesc din George Nestor următoarele: „L-am cunoscut pe George Tutoveanu când mă aflam în ultimele clase de liceu, prin 1940; nu știu cine mă îndemnase să merg la dânsul, știu însă că eram singur când i-am bătut în poartă. Casa lui se afla în spatele Școlii Normale, gardul și porțița înfundau capătul de sus al Bulevardului Epureanu, stradă liniștită pe vremea aceea, străjuită de plopi sădiți când la cârma țării se afla Nicolae Iorga, care în scurta lui guvernare, pusese să conducă județele poeți și alți oameni de carte, străini de partidele politice. Atunci fusese prefect de Tutova și George Tutoveanu și, după propriile-i spuse, sădise și plopii pe Bulevardul Epureanu”.

A fost primit de „o femeie blajină și voinică”, Zoe Frasin, soția lui Tutoveanu, care i-a făcut semn s-o urmeze.

„N-am avut când să iscodesc mai mult împrejurimile, femeia cea primitoare m-a îndemnat să intru în tindă și de acolo pe ușa din stânga. Era o încăpere mare, cu mobilă puțină, predomina în mijloc o masă lungă, neagră și neacoperită, pe luciul ei într-un colț se aflau câteva cărți, iar în mijloc trei sau patru coale albe, una din ele înnobilită de scrisul poetului. George Tutoveanu se afla în picioare, lângă un scaun cu spetează dreaptă și înaltă, era

îmbrăcat într-o haină neagră, mai lungă decât știam eu că arată hainele și, cu toate că vremea era călduroasă, purta în jurul gâtului un fular de mătase subțire. Nu-l văzusem până atunci, îl cunoșteam doar după o fotografie în care era îmbrăcat în haină albă și avea o figură semeață. Omul din fața mea arăta altfel, avea chipul surâzător, privirea blajină de parcă m-ar fi știut de mult, statura dreaptă și, mai presus de toate, era frumos. La vremea aceea G. Tutoveanu avea 68 de ani și cea mai puternică primă impresie pe care o făcea unui elev de liceu era aceea că i se părea un om frumos, încă 20 de ani după aceea aveam să înțeleg că la omul acesta frumusețea era totală...

Felul cum am fost primit de poetul Bârladului îmi amintește de altă primire care a avut loc peste ani de zile în București, anume la «Mărțișor».

Iată și un alt medalion-evocare a aceluiași George Nestor, făcut lui Tudor Arghezi:

„M-am dus acasă la Tudor Arghezi trimis de George Tutoveanu. Cineva mă sfătuisese să nu bat la poarta mare a «Mărțișorului», ci să caut o porțiță laterală și așa am făcut. Am cotit-o din stradă spre stânga, pe un ogor, am mers cale de o sută de metri sau poate mai mult pe lângă gardul prin care grădina se

vedea foarte bine și am ajuns la porțiță. M-am oprit, am privit casa și copacii din jur, printre copaci o sumedenie de magazine și cotenețe, păsări de curte care rătăceau pretutindeni. Lângă un

coteț, un om bătea cuie într-o ladă.

Deasupra porțiței era atârnat un clopot sau poate numai un fier (nu mai rețin exact) în care am bătut după ce întârziaseam destul iscodind proprietatea poetului și întârziaseam pentru că mă jenam să întrerup omul de la treaba. Era în toamna anului 1946, în septembrie, și auzisem că Tudor Arghezi nu o ducea foarte bine cu viața de toate zilele, că lucra grădina și-i vindea produsele la piață sau chiar acolo, la «Mărțișor». De aceea, deși nu-l vedeam bine, eram aproape sigur că cel care bătea cuie era marele poet în persoană.

La dangățul clopotului s-a îndreptat de șale, s-a întors și fără să lase ciocanul din mână a privit lung spre porțiță. Eu n-am zis nimic, eram departe și apoi îmi pierise deodată tot curajul.

Priveam cum se apropie pe sub copaci un om cu capul rotund, descoperit, îmbrăcat de lucru, cu mânecile cămășii suflecate, cu un mers încet, ușor legănat. A deschis porțița încet, a rămas locului dincolo de prag și m-a privit fără să zică nimic. I-am spus că veneam din partea lui G. Tutoveanu de la Bârlad și în clipa aceea chipul poetului s-a luminat, m-a privit cu mai mult interes, cu ochii limpezi și prietenoși, a schimbat ciocanul din dreapta în stânga și mi-a întins mâna.

Nu voi reproduce fraze de-ale lui, mi se pare o impietate să reproduc după zeci de ani, cu pretenții de exactitate, fraze rostite de oameni mari.

În anul următor, 1947, George Tutoveanu avea să împlinească 75 de ani și ar fi bucuros să știe că prietenul său își va aminti de lucrul acesta. Tudor Arghezi a zâmbit și a spus că va consemna evenimentul, că e bine să-l sun la telefon atunci, mai aproape de aniversare.

Iar urmare promisiunii făcute, la 20 noiembrie 1947, în ziarul *Adevărul*, la rubrica „Tablete” de Tudor Arghezi apărea: „Un medalion, Poetul G. Tutoveanu”: „Un telefon al unui profesor din Bârlad:

- La 20 noiembrie, poetul nostru împlinește 75 de ani și-i pregătim o sărbătoare.

- Cei mulți înainte! am răspuns cu același tempo precipitat. Ce face domnul Tutoveanu între trandafirii lui

din Tutova, cu numele cel frumos?

- E bine sănătos.

Drept să spui, nu mă îndoiam. Flăcăul acesta, turnat în perfectă verticală dintr-un metal care nu coclește, nici nu prinde rugină, e hotărât să îndure 400 de ani, cu o continuă pubertate, feciorelnic, ca un înger de spații înalte; recte un arhanghel. Ceea ce-l deosebește, la fizic, de asemenea făptură, e redingota, e gulerul întotdeauna cu lustru, e cravata, e mărgăritarul ei, e batista de in alb din comisura buzunarului de la piept și sunt mânușile impecabile. Un om cu miros a lavandă, un om-porumbel, un om construit din sedefurile, reflexele și nuanțele scoicii.

El face parte din serile inefabile ale naturii, olecuță cum se zice pe la Bârlad, olecuță ametist, olecuță porfir, olecuță matostat și ceva-ceva chiciură de micașist. Elegant ca o lebadă și ca o chiparoasă, curat ca o crizantemă, ușor ca un fluture imaculat, discret ca o candelă de altar, poetul, văzut, auzit și pipăit, e un model fericit izbutit pe care l-au zămislit muncile

subtile și încrucișate ale pământului făcător de flori și ale cerului țesător de azur, pentru căpătarea între noi, inșii vrajbei, ai urilor și răzbunărilor, a unui exemplar cu ceva într-însul de Iisus.

Nu mă pot gândi la el fără să fiu copleșit de imagini matinale și de arome. El îmi evocă și argintul, și libelulele, și lalelele, și liliacul, și chihlimbarul, și miresmele amărui ale unui ierbar de terapeut. Îl găsesc oriunde l-aș căuta, în rostirile frumoase ale vieții, în cuc, în mierlă, în iasomie, în citirea de la Ioan, în strugurele urzit din zale tămâioase.

Dacă plugarul înfățișează pe ogorul lui aristocrația supremă a neamului omenesc, l-aș alege din peticul lui de grădină pe bardul Tutoveanu, deputatul cel dintâi pe lângă Majestatea Sa Timpul, ca să-i ducă prinosul gângăvelilor noastre dintr-un acatist de frângere a inimii și extaz.

Aici, în câteva slove omagiale, aș fi dorit să se cuprindă și ființa, și poezia lui George Tutoveanu la 75 de ani. Făt-Frumos din lacrimă și rouă".

Tudor Arghezi (1880-1967) și George Tutoveanu (1872-1957), poeți amândoi, au fost doi oameni care s-au respectat reciproc.

Mormântul
poetului G.Tutoveanu

(Publicat în „Academia Bârlădeană” nr.3 (28),2007).

Vis alb

De George Tutoveanu

Aleargă-mi veșnic înainte,
S-aprinzi cu flori tăcuta-mi cale,
Vis alb din ceasurile sfinte,
De fericire și de jale,

Că-n vraja lumilor eterne
Tot căutându-te mereu,
Nici voi simți cum s-o așterne
De veci tăcerea-n jurul meu...

Nicolae Ciocină. *Margine de sat*

Un scriitor vasluian:

Ion Adam (1875-1911)

Răscolind în cenușa timpului, despre Ion Adam scriam în volumul „Vaslui -Capitala „Țării de Jos” în presa vremii - 1875-2005”, apărut la TipoMoldova Iași, p. 330-332: „La Cursești a făcut muncă de cărturar Ion Adam. Timp de doi ani, „un tinerel blond, roșcat, cu părul creț, îngrijit îmbrăcat, cu privirea vie” - Ion Adam (1875-1911 n.n.) a funcționat ca învățător în satul Cursești.

Era născut în satul Muntenii de Sus, județul Vaslui, la 26 noiembrie 1875.

Fiu de țăran, tatăl său „avusese puțină stare și o pierduse”. Face patru clase primare la Vaslui, apoi se înscrie ca elev bursier la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași, iar în 1894, la absolvire, este numit învățător în comuna Cursești. Aici, „în mijlocul poporului și al copiilor, am trăit cei mai frumoși ani. Atunci am sperat și am muncit cu drag” - declara el mai târziu. Cât a funcționat la Cursești s-a identificat cu viața satului, cu copiii și sătenii împilați. S-a ocupat de alfabetizarea și culturalizarea lor. Dorea să creeze „o școală liberă” unde pe lângă perceptive seci... să se învețe a iubi omenirea”.

A fost nu numai învățător, ci și bibliotecar, organizator

de serbări cultural-literare. El l-a ajutat pe marele Constantin Tănase (1880-1945) ca, la 19 ani, să ajungă învățător suplinitor în comuna Cursești, apoi în satul Hârsoveni, din comuna Poienești...

N-a rămas la Cursești decât cu sufletul. A plecat la Bruxelles, unde a obținut doctoratul în științe juridice, iar la Paris, la Institutul „Hautes Etudes” a făcut alte studii. Gândul însă i-a rămas în țară.

A fost profesor de limba română la Constanța, magistrat la Călărași și Tulcea, secretar de primărie la Constanța, iar în 1909 când Emil Gârleanu, D. Nanu și Corneliu Moldoveanu scot la Bârlad „Paloda literară” iar apoi „Făt-Frumos”, Ion Adam este alături de ei. Emil Gârleanu, îndeosebi, îl aprecia în mod special. Volumele „Pe lângă vatră” (1900), „Flori de câmp”(1900), „Din viață” (1910), „Vorbe de clacă” (1910), „Constanța pitorească”, romanul „Rătăcire” și „Sybaris” - dedicat lui Spiru Haret întru „apărarea cadrelor didactice” îl săltau în ochii celui care se ocupase de „Lumea celor care nu cuvântă”.

Ion Adam, însă, avea și alte scrieri: „Aripi tăiate”, nuvele, „De Crăciun” în colinde și povestiri de Crăciun”, „Glume și pilde țărănești”, „Glume și taclale țărănești”, „Înstrăinat”, schițe, „Învingătorul”, nuvele, „Mărire și cădere”, „Năzuințe” povestiri, „Planetariu”, „Sub arșiță”, „Voia mării”, dar și antologii (Despre Duiuliu Zamfirescu), un studiu „Introducere în opera lui D. Zamfirescu.”

Împreună cu Cincinat Pavelescu, Emil Gârleanu, Ilarie Chendi, Șt. O. Iosif, Dimitrie Anghel, Mihail Sadoveanu, G. Tutoveanu ș.a. participă în 1908 la crearea Societății Scriitorilor Români, care avea să devină Uniunea Scriitorilor...

Când se săvârșea din viață, după ce mai întâi i se întunecă gândul, Nicolae Iorga avea să scrie despre Ioan Adam

că „Literatura română pierde una din cele mai originale naturi de artist” și continuă: „Când va vrea cineva să alcătuiască o carte de citire cu ce se găsește mai serios și egal în scrisul românesc nu va culege nimic poate din Ion Adam, dar, când originalitatea fiecăruia se va desemna îndeajuns, nu știu zău câți vor putea sta alături cu dânsul” („Fundația pentru literatură și artă”, 1934, p. 455-456), iar Emil Gârleanu socotea că „de la genialul Eminescu încoace, Ioan Adam e singurul scriitor care, mai înainte de a părăsi această lume, a trăit în amăgirile unui miraj... între pereții goi ai celulei, care îl despărțea de tot ce-i fusese drag și scump pe pământ”.

Scriitorul Ioan Adam a lăsat multe amintiri, dar și o operă. Vasluieni, trebuie să i-o cunoaștem...

*

„O excelentă idee a avut amicul meu Ioan Adam când a adunat într-un elegant volum numeroasele schițe pe care le-a publicat în răstimpuri prin diverse reviste, asupra portului Constanța. Strânse în volum, rânduite în mod logic și artistic, însoțite de numeroase ilustrații, ele alcătuiesc astăzi una din cele mai instructive cărți apărute la „Minerva” - unde nu lipsesc doară interesante lucrări literare”, scria Rodion, conducătorul de rubrică, în ziarul „Opinia” Iași, la 19 august, 1908.

„...Adam nu era numai secretarul urbei Constanța, cum figura într-un prozaic afix pe care-l citeam zilnic în cabinele de la Mamaia, ci era încă îndrăznețul visător care înregistra în suflet toate vibrațiile și senzațiile sublimului ce putea inspira traiul în acea minunată localitate balneară, în acel mândru colț al țării și pe acele pitorești tărâmurii ale Mării Negre, astăzi atât de frumos cristalizate în culori vii și durabile în cartea apărută la „Minerva”.

Constanța își are volumul ei pe care-l merită pe deplin; orașul a avut în sânul său un cântăreț discret care a rugat să-i

răsplătească ospitalitatea în entuziaste accente.

Și, referindu-se la Iași, același reporter se întreba: de ce orașul nostru (Iași) nu a avut până acum cinstea unei lucrări analoage? Poetul Alexandru Vlahuță, în a sa „România pitorească” îi consacră Iașului vreo două pagini, deși, cea de-a doua Capitală e dintre cele mai fecunde în împrejurimi, în amintiri, în clădiri istorice, în episoade bogate, în imagini ce evocă un trecut măreț. Iașul are scriitori, are talente, are mijloace intelectuale. Cine se va încumeta să dea unei edituri o carte de atâta vreme dorită și așteptată - Iașul pitoresc? Cartea lui Adam „Constanța pitorească” îi putea servi ca model”...

*

După nici un an, la 22 mai 1909, în ședința secției de literatură a Academiei Române, omul de știință bucovinean Ion Sbiera prezenta pentru premiere lucrarea lui Ioan Adam cu titlul „Constanța pitorească cu împrejurimile ei” susținând: „Motivul care a determinat pe autor la compusul acestei cărți a fost convingerea adâncă, ce o avea autorul cu drept cuvânt, că „Constanța și, cu ea, toată Dobrogea, ajung tot mai scumpe pentru noi Români; că aici sunt urme sfinte și amintiri glorioase; că Dobrogea este copilul cel regăsit al Țării Românești”; că „Constanța e primul nostru port maritim, oraș industrial și stațiune balneară climaterică marină”; că „toate aceste manifestațiuni de viață sunt prinse în cadrul măreț al ruinelor rămase pe urma stăpânirii strămoșilor noștri”; că „patrimoniul acesta sfânt este o cheazășie de drept pentru noi și un îndemn la muncă și încredere, pentru ca să ridicăm moștenirea aceasta dezgropată la trăinicia și înflorirea de altă dată”; că așa dar „Constanța și Dobrogea trebuiesc cunoscute”.

În această carte ne vorbește autorul, într-un grai ales, mai întâi despre „trecutul Constanței, Tomis”, despre „timpul legendelor”, și despre „timpul istoriei”; apoi trece la „Constanța

din zilele noastre", descriindu-ne „orașul, geamiile, pe bulevard, la casino, efecte de mare, Ovidiu, viața poetului, caracterul poeziei lui, operele lui, statuia lui, din Tristele lui Ovidiu". Mai departe ne vorbește despre „monumentul francez", despre „împrejurimile Constanței: plaja Mamaia, plecarea din Constanța, insula Ovidiu, plaja de pe deal, legenda Mamaiei"; mai încolo despre „la vii, alergările, lacul Tekir Ghiol", despre „monumentul de la Adam Clisi",. despre „la Canara",. despre „populațiunea Dobrogei", și sfârșește cu „însemnări istorice asupra Dobrogei".

Cuprinsul cărții este așadar bogat și variat și expus într-un mod foarte clar și limpede. Această carte am citit-o cu plăcere și cu deosebit interes, căci am găsit-o foarte interesantă, instructivă și de mare valoare istorică; ea va deștepta în mulți vii interes de a se duce la Constanța și de a vedea locurile acestea atât de plăcute, de atrăgătoare și deșteptătoare de interes patriotic și național. Autorul ei merită așa dar de a fi premiat pentru această lucrare folositoare măcar cu o parte însemnată din premiul divizibil!"

Premiul Adamache la care a concurat era în valoare de 5000 lei, din care 500 lei i s-au convenit lui Ioan Adam, coparticipanți la împărțirea lui fiindu-i Șt. O. Iosif, D. Anghel, C. Sandu Aldea, I. Ciocârlan și Elena Farago.

După aproape 100 de ani de la data când reporterul de la „Opinia" își puna îngrijorat întrebarea *cine se va încumeta să facă elogiul și orașului Iași și a oamenilor lui*, iată, zilele aceste, vitrinele librăriilor din Iași sunt împodobite cu două cărți „Trăitori și trecători prin târgul Ieșului" (Editura „Vasiliana '98"), autori Constantin Ostap și Ionel Maftei, prolifici și talentați, ca și Ioan Adam, altădată.

Despre Iași și alte orașe din Moldova sunt foarte multe cărți în vitrinele librăriilor din Iași și nu numai..

Ioan Gh. Sbiera (1836 – 1916)

Nicolae Ciocină, *Peisaj*

Învățătorul Mihail Pop din Răducăneni autor de manuale școlare

Profesor la Seminarul din Huși a lui I. Antonovici – cel care în 1924 avea să devină episcopul eparhiei Hușilor, Gr. Crețu, autor al mai multor lucrări, ca și fostul său elev, semnează împreună studiul despre „Tipografiile, xilografiile, librăriile și legătoriile de cărți din Bârlad”, cu o prefață și note substanțiale ale profesorului – profesor „asupra tipografiilor din România de la 1801 până la 1909”, data apariției la Imprimeriile statului București a volumului citat.

Din prefață și notele aparținând profesorului Gr. Crețu, aflăm că Mihail Pop, de loc din Răducăneni-Fălciu, colaborator și scriitor la mai multe publicații din zona Tutovei, a publicat la tipografia Gheorghe Cațafany din Bârlad în 1893 volumul „A doua și a treia carte de aritmetică” după ce primele două ediții fuseseră tipărite la Iași.

Într-adevăr, întâia carte de aritmetică pentru clasele a II-a și a III-a primară de ambele sexe, de Mihail Pop, institutor și director al Școlii din Răducăneni, județul Fălciu, premiat la Expoziția Universală din Paris 1889, pentru metoda învățaturii

primare, apare la Tipo-Litografia H. Goldner, strada Primăriei nr.17, Iași, la 1891, purtând mențiunile: pe prima față a foii de gardă – „Depozitul general la autor la Răducăneni, în București la Librăria Universală Leon Alcalay și în Iași la librăriile fraților Șaraga și Maximovici și în Huși la librăria Brocman, iar pe verso foii: „Exemplarele fără iscălitura autorului se vor urmări conform legii.”

În „Lămurire” la carte, autorul, „bazat pe experiența a 23 de ani de învățământ primar”, lucrând „Aritmetica de față pentru clasa a II-a și a III-a primară urbană, a II-a, a III-a și a IV rurală, invoca „necesitatea completării abecedarului” și cu „cunoașterea numerelor, numirea și cetirea lor”, conduși în înțelegerea lor de către învățători „pe o cale plăcută și apropiată înțelegerii lor”, programa școlii „dând copilului un teanc de numere până la 1000” în clasa I-a, deși „în țările înaintate aritmetica nu cuprinde numerele decât de la 1 până la 30, mult până la 100.”

Pornind de la „cunoașterea monedelor”, cartea cuprindea cele patru operații aritmetice, probele lor, lucrul cu fracțiile, înmulțirea numerelor întregi însoțite de zecimale, noțiuni și deprinderi pentru cunoașterea unităților de greutate, măsurile pentru lungime, de capacitate etc.

A doua carte de aritmetică, cu exerciții și probleme pentru clasa a II-a primară, apărută în 1894 la Editura Librăria Socecu București, ediția a IV-a, era aprobată de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice prin adresa nr.12.756 din 1892 și reaprobată cu nr. 7710 și 7974 din 1894 la Concursul cărților didactice.

Sub deviza „Munca hrănește, munca cinstește”, cartea „Povețuitor la a treia carte de aritmetică cu exerciții și probleme pentru clasa a III-a primară”, ediția I, aprobată de minister cu nr.9151/1893, la același concurs, de același autor, apare la

București, la aceeași editură, în 1895.

Deosebit, Mihai Pop acordă o atenție deosebită și lucrului manual despre care scrie articole în ziarul *Tutova* din Bârlad, începând de la 27 noiembrie 1886, punând la dispoziția institutorilor și volumul „Foloasele lucrului manual în școală și regulile după care poate cineva lucra singur pălării de paie, genți și panere de mlajă” în 1887, la Iași, Tipografia Națională, strada Alecsandri, atunci el fiind director și învățător la școala din Răducăneni.

Ulterior, precizează Grigore Crețu, cartea cu regulile pentru lucrarea pălărilor de paie... a mai apărut încă de trei ori, cuprinzând și figuri ale acestora, în anii 1888, 1889 și 1890, ediția a IV, fiind dedicată profesorului I. Popescu, care, zice, „numai în vacanța anului trecut a instruit sute de învățători în acest lucru.”

La Iași de la 1887 înapoi, M. Pop a mai publicat: I și II cărți de scriere și citire și povățuitor, pentru cartea de scriere și citire și pentru aritmetică. La 1895 Mihai Pop era instructor și maestru de lucru manual la Școala normală din Bârlad.

Cărturarul Alexandru Papadopol referindu-se la începuturile învățământului într-un manuscris intitulat „Amintirile mele”, lăsat Academiei Române, arată că la anul 1860 în ținutul Fălciu nu erau decât 3 „școli sătești (rurale)”, în ținutul Vasluiului 4, iar în alte ținuturi, printre care și Tutova și Tecuciul „nu exista nici uă școală sătească.” Că în toate ținuturile Moldovei nu existau decât 67 școli sătești.

În lucrarea „Istoria învățământului în România” V.A. Ureche nota ca deziderat al Eforiei școlilor din Moldova, în scopul de „a se întinde bunele învățături între clasele muncitorilor țărani”, să se recruteze „tineri dintre cântăreții sau grămăticii de pe la biserici, să urmeze câtăva vreme pe vară în școala din orașul județului spre a se deprinde la învățăturile

începătoare și apoi să fie folosiți ca învățători.”

Asemenea cursuri de vară, care funcționau câteva luni la școlile publice de pe lângă biserici are meritul să fi organizat și Ioan Popescu, despre care vorbește admirativ învățătorul Mihail Pop de la Răducăneni.

În vara anului 1865, ajutat de preotul diacon C. Albu, institutor la școala publică primară nr.2 din Bârlad, în vacanță, Ioan Popescu a pregătit 30 absolvenți de curs primar sau cu 2-3 clase gimnaziale sau de seminar și tot în 1865, în județul Tutova, s-au înființat 30 de școli sătești.

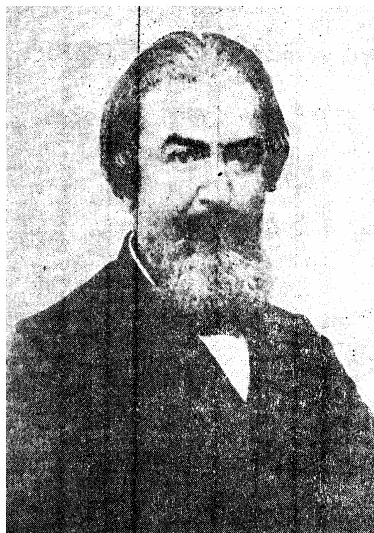
Înființarea în 1870 a Școlii Normale din Bârlad, tot prin străduința lui Ioan Popescu, a făcut posibilă pregătirea învățătorilor calificați și înmulțirea școlilor și pentru fiii de țărani.

În 1851, Ion Popescu primise o singură școală primară, cu trei clase și 70 de elevi, după 9 ani existau cinci școli primare de băieți cu 700-800 de elevi, două școli de fete, iar în 1858 se deschidea Gimnaziul Codreanu cu 32 elevi, lucru foarte greu pe atunci, că în toată Moldova nu existau decât 25 de școli sătești.

Ioan Popescu este omul care a introdus pentru prima dată în Școala Normală din Bârlad uniforma pentru elevi, generalizată mai târziu, el este cel care a introdus pentru prima oară în România lucrul manual ca disciplină de studiu, muzica instrumentală – violina, excursiile cu elevii din trei în trei ani prin toată țara, cu câte 68-80 de elevi, deodată.

El a cerut și și-a deprins elevii să fie gospodari: să-și măture clasele și dormitoare, să le aerisească, să le păstreze curate, să facă iarna focul în sobe, iar din primăvară până în toamnă, târziu, să sape grădina școlii, să semene, să îngrijească plantațiile și să le culeagă roadele, vânzările deosebite fiind un folos și beneficiu al școlii.

Hora de la Răducăneni, text de Costache Negri?

Primită de la Mihai Pop, învățător la școala din Răducăneni, județul Fălciu, ziarul *Tutova* din 29 august 1885, care apărea la Bârlad odată pe săptămână, ca organ al intereselor generale, publica poezia „Hora de la Răducăneni”. Poezia era socotită „inedită și necunoscută până acum literaturii noastre, ieșită din pana ilustrului bărbat de stat și neuitatul patriot român Constantin Negri.”

Răposatul C. Negri, spunea ziarul, a compus poezia în preziua Unirii Țărilor Române surori pe când se afla petrecând timpul la amicul și nedespărțitul răposat Lascăr Rosetti, în comuna Răducăneni.

Ilustrul patriot, în entuziasmul său nemărginit, ce-l avea în acea epocă de renaștere, compuse acest dor al inimii sale, în casa amicului său și o dedica tineretului din satul Răducăneni, pe care, flăcăii din acea comună, o cântau cu fală și o recitau la toate jocurile lor, păstrând-o până în zilele noastre, în toată întregimea ei.

Iată cum simțeau și grăiau, acum 30 de ani, marii noștri bărbați ai națiunii, care prin virtuțile lor proverbiale și patriotismul la culme, ne-au pregătit o Românie mare – scria săptămânalul și reda publicului următoarele sub titlul citat:

Roată întinsă și voioasă
De fetițe și flăcăi,
Pe o pajiște frumoasă
Bătea hora din călcâi.
Plete-n vânt și ochi-n foc
Uitătoare de nevoi,
Hora se-nvârtea pe loc
Înainte și – napoi.
Și-mi părea Românul vesel, cum bătea,
bătea-n pământ
Fiu al celor din vechime, uitați astăzi în mormânt,
Ce pe timp de voinicie, apărând hotarul lor
Cu păgâni, dușmani credinței juca-n sânge
și-n amor.
Cu sudori, cu chin amar
A muncit întreaga vară
Sub un soare de pojar,
Ca s-aducă roadă-n țară.
Iar acum jucând mereu
Se-ncingea hora mai tare,
Foc de soare, chin și greu
Le sădise în uitare.
Și-mi părea Românul astăzi fiu al zilelor trecute
Ce-au văzut în astă țară lupte-amare, mii și sute
Când strămoșii apărară, gloata toată, mari și mici
-Țara, legea și apusul cu-a lor piepturi de voinici.
Oliolio, Român, bărbate,
Mai deșteaptă-te, măi frate!

Căci de tine joc își bate
Soarta cea fără dreptate
Și jucând așa cântau
Toți în horă, la răcoare,
Stol de vulturi ei păreau
Zburând roată pe sub soare.
Și-mi părea mereu Românul, uitător de-a lui nevoi,
Că juca jocuri bărbate cu avânturi de război.
Chiar și astăzi, când e-n horă, strălucește pe-a sa frunte
Viitor de dans mai ager și de hore mult mai crunte.

În „Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900”, Editura Academiei R.S.R, București, 1979, F.F. (Florin Faifer) reușește un medalion consistent pentru Constantin Negri (Costache) pe care îl vede revenit în țară în 1856 și integrat în Comitetul Unioniștilor din Iași. Ales deputat în 1857, vicepreședinte al Adunării Ad-hoc, dar în 1858 renunță la candidatura de a deveni domn.

Va rămâne însă un sfetnic apropiat al prietenului său Al. Ioan Cuza, pentru care luptă pentru recunoașterea lui la Constantinopol ca domn al ambelor principate.

Activității lui de scriitor nu i se recunoaște și textul citat, „Hora de la Răducăneni,” dar cum despre textul în cauză se vorbește adesea în mass-media, am socotit a fi util, și astăzi, cel publicat de ziarul *Tutova* la 29 august 1885.

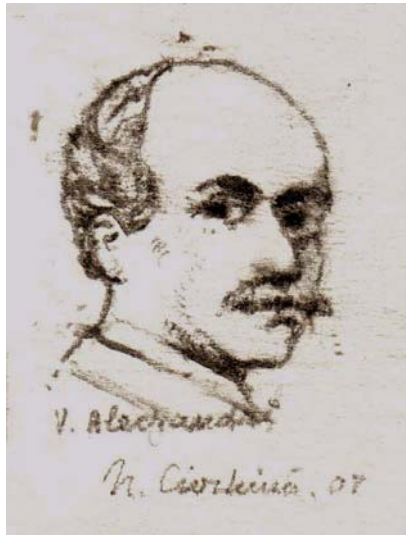
La Congresul de la Paris din 1858, când s-a încheiat Convenția din 7/19 august 1858 și care urma să fie Constituția pe care Puterile garante au dat-o Moldovei și Valahiei separate dar din care românii au știut să scoată și să întemeieze Unirea Principatelor Român într-o singură României se prevedea:

- Camerele electivă din Iași și din București să aleagă câte un domn;

- Candidatul la domnie era prevăzut să fie numai acel care s-ar fi tras din tată născut Moldovan sau Muntean, ar fi avut vârsta de 35 de ani , ar fi făcut dovadă că are un venit în moșie de 3000 de galbeni pe an și că ar fi îndeplinit funcții publice în timp de zece ani sau ar fi făcut parte din Obșteștile Adunări.

Mulți din membrii Partidului Național Independent, în frunte cu Vasile Alecsandri și Manolache Costache Epureanu, propuneau candidat la Domnie pe Costachi Negri, susținându-i cu mare zel candidatura.

Aflat la Târgul Ocna, cel care adusese Țării și Unirii servicii însemnate, cel care își sacrificase averea pentru cauza mișcării de la 1848, dar și în soliile îndeplinite cu demnitate în zilele lui Grigore Ghica și în timpul domniei lui Cuza Vodă, adresa amicului său Vasile Alecsandri următoarea scrisoare pe care o publică Alexandru Papadopol-Calimach în „Convorbiri literare” nr.1/1884:

„Iubite Vasilică,

Am auzit că vreo câțiva dintre prietenii noștri ar fi gândit și la mine pentru a mă însemna în numărul celor puși înainte pentru viitoarea Domnie, - atunci chiar, când voi știți cu toții că pe lângă altele, apoi îmi lipsesc netăgăduit și multe din însușirile prescrise de noua Constituție, pentru a ajunge legal la așa treaptă. Să pornim însă de la supoziția, că nu numai această auzire, dar chiar și îndeplinirea ei, departe de a fi

unul din acele multe huete zădarnice, ce pururi resună la așa timpuri ca acest de-acum, ar fi dimpotrivă un adevăr sigur și ușor de realizat – totuși nu am alta de zis, decât că rog pe prietenii noștri, hotărâtor să înlătore asemenea combinare, pe care nici într-un chip nu o pot primi.

Cu toate că nădăjduiesc că nu va avea triste sfârșituri, dar Convenția din 19 august mi se pare foarte restrânsă în privința legii electorale. Mulți prin asprimea zisei legi se află înlăturați din drepturile Țării, dintre care și eu unul. Poate că judec în feliul acesta din pricină că tocmai sunt și eu în cauză; dar ce-i un pact nestrămutat, este că în prescisele alegeri de astăzi, eu nu am nici un drit. Deci, de nu pot fi nici ales, nici măcar alegător la deputăție, lămurit se înțelege că cu atâta mai puțin încă, pot fi ceva mai mult; sau spre a vorbi limbajul scârbos dar pozitiv al cifrelor: de nu am 6000 de galbei capital, nu pot avea trei mii galbeni venit pe an; fiind hotărât chiar în sfaturile împăraților că banii să fie un neaparat merit. Totodată, de vreme ce nu m-am încercat a-mi face drituri pentru deputăție când nu le avem, asemenea nu mă voi încerca a mi le face pentru Domnie, când le am încă și mai puțin. Plec dar capul înaintea pravilei și găsind rele în alții încercările de a o încălca sau de a o înconjura, cu atâta mai rele trebuie să le găsesc aceste pentru mine însumi.

Ș-apoi deși alegerea Domnului este o chestie cu totul secundară și subordonată la alegerea Deputaților Nației, care aceasta este totul – dar sunt de-ajuns bărbați moldoveni mai vrednici de însărcinat cu povara Domniei, care au și adevărate drepturi legale și cu care astăzi nu mă pot asemăna decât în deopotrivă durere pentru binele acestui al nostru Pământ.

De auzirea, cu care îți încep scrisoarea de față, nu este numai o zădarnică vorbă deșartă, precum atârni mai mult a crede; apoi rogu-te a obști prietenilor noștri aceste ce-ți scriu, ca

singurul meu răspuns.”

Al tău bun prieten - C. Negri
1858, Decembrie 2
Tg.Ocna

În urma scrisorii acesteia, Partidul Național Independent din Moldova avea să pună în seara de 3 ianuarie 1859 candidatura colonelului Alecu Cuza, prin actul pe care l-a publicat în „Convorbiri literare” din 1 septembrie 1881, nr.6, p.234-235 cel care prezenta și documentul de față – istoricul și literatul Alexandru Papadopol Calimach.

Casa memorială Costache Negri

Steagul românesc de la Drezda la școala de la Răducăneni

„Se știe din istorie, că la anul 1683, aproape 200 de ani de atunci, turcii cu ajutorul muntenilor și al moldovenilor, pe timpul domniei voievozilor Șerban și Duca, asediind Viena, capitala Austriei, o strâmtorase cu desăvârșire. Atunci regele Poloniei I. Sobieski, zburând în ajutorul asediaților, înfruntă pe turci, cuceri un steag românesc de război și îl duse la Cracovia de unde, sub August al II-lea, electorul de Saxonia, ales de poloni rege la anul 1697, acest steag istoric a ajuns la Muzeul din Drezda, unde se află și astăzi.

Aflăm cu plăcere că școala rurală din comuna Răducăneni, județul Fălciu, posedă o fotografie executată de pe acel steag. Acest odor istoric e oferit numitei școli de răposatul Lascăr Rosetti, care capătă această fotografie de la fratele său Dimitrie Rosetti care a locuit mai mult timp la Drezda.

Pe steag se află efigia salvatorului lumii Iisus, stând pe scaun și ținând în mâna stângă o carte, în dreapta căreia se citesc cuvintele: „Prindă-se blagoslovenia” iar în stânga ei, este nelegibilu; apoi cu mâna dreaptă arată spre câmpul steagului, pe care se citesc vorbele acestea: „Vitejia dreaptă să biruiască”.

Aviz structurilor de monumente istorice naționale!

Fotografia se poate vedea la școala din Răducăneni”.
(Din *Tutova*, ziarul *intereselor generale*, apare o dată pe săptămână, administrația ziarului la Tipografia George Cațafany, Bârlad, nr. 80 Iani, 26 septembrie 1885, Anulu 2).

*

Din același ziar (31 octombrie 1885) aflăm că „dna Ana Catargi, soția generalului Gh. Catargi, unchiul regelui Milan, proprietara moșiei Răducăneni, a dăruit școlii din acea comună,

mai multe tablouri instructive și o bogată colecție de minerale ale răposatului său moș Lascăr R. Rosetti”. În continuare aflăm că Ana Catargi a mai „oferit anual 300 franci cheltuială necesară pentru iluminatul târgului cu gaz.” Că posesorii moșiei Răducăneni, domnii Dumitru și Ioan Munteanu, au dăruit și ei 100 franci anual, „din care sumă târgușorul va avea o *iluminisire* de 25 fanare, care altfel sunt încă din timpul răposatului Lascăr R. Rosetti.”

*

Întocmai ca și moșul lor Lascăr Rosetti, care „avea școala din Răducăneni între ocupațiile sale cele mai de frunte”, Ana Catargi și generalul Gh. Catargi, interesându-se de mersul școlii țaranului au participat la examinarea elevilor care frecventează școala din Răducăneni – se arată în *Tutova* din 16 ianuarie 1886. Eveniment la care au fost prezenți și Ștefan Andriescu, subprotoereul plășei Podoleni, dar și D. Munteanu, posesorul moșiei Răducăneni, care a oferit drept recompensă „*jumătate top hârtie de scris școlarilor care s-au distins.*”

„Noi subsemnații proprietari ai moșiei Răducăneni am asistat la examenul școlii de ambe sexe din Răducăneni, sub direcțiunea luminată a institutorului Mihai Popu. Atestăm cu cea mai vie mulțumire, că am rămas nu numai deplin satisfăcuți, dar chiar încântați de metodele întrebuințate de dl. Pop, de perseverența dânsului pentru instruirea școlarilor și de progresele dobândite de toți băieții și fetele care urmează cursurile școlii. Rezultatele frumoase obținute, fac onoare, onor dlui Mihail Pop, către care noi, ca urmași ai neuitatului Lascăr Rosetti, îi adresăm felicitări și recunoștința noastră”, scriau în „Catalogul de examen” dl și dna Ana Gh. Catargi, la 8 ianuarie 1886.

*

În anul 3 al ziarului *Tutova*, în numărul 125 din 31 iulie

1886, redacția publica articolul „Școala rurală din Răducăneni, județul Fălciu”, după ce primise de la un amic al sătenilor informații despre „împărțirea premiilor” de la acea școală, în care se scria că în acea școală pe care o putea „considera un adevărat model”, învață 96 elevi „împărțiți pe șase clase”, iar învățătorul Michailu Popu, unul „dintre bunii conducători ai învățământului rural”, face „onoare instrucțiunii, atât prin capacitatea sa pedagogică, cât și prin energia exemplară ce dovedește din an în an întru ridicarea nivelului de cultură între fiii țaranului român.”

Se vorbea de preocuparea lui pentru „mica industrie casnică” pe care o promovează, despre îndeletnicirea lucrării pălăriilor, genților, scaunelor de nuiete, coșulețe (panere) din mlață și strujituri, tăblăluțe împletite din strujituri și mlață și alte „ustensile d'ale gospodăriei”, folosite și acoperitoare a timpului țaranului pe timp de iarnă, când ocupația lui de câmp e redusă...

Ulterior, la 18 septembrie 1886, redacția publicând articolul „Industria pălăriilor de paie în școlile rurale”, evidențiază activitatea de la școala Puiești, „unde distinsul învățător P.Mohoru” își inițiază școlarii să facă pălării de paie de toată frumusețea și soliditatea”, dar și că un copil a avut îndrăzneala să „prezinte ca dar” o astfel de pălărie prefectului județului Capeileanu care, drept mulțumire și apreciere, i-a expediat din „partea-i” suma de 20 lei.

La 25 septembrie, într-o informație de la rubrica „Din orașu și județu” se vorbea despre „elevii din Bârlad aflători în meserii în Cluj și Brașov și citându-se din „Meseriașul român” din 13 septembrie se arătau următoarele: „Sunt trei ani trecuți de când domnul director Popescu a așezat în Brașov, sub supravegherea Asociațiunii române de meserii, 26 elevi la 13 diferite meserii, anume: la orologerie 2, la tinichigerie 3, la

brutărie 1, la teracotă 1, la pălării 2, la postăvărie 2, la curelari 2, la tâmplărie 2, la croitorie 2, la strungărie 2, la argășitorie 1 și la tăbăcărie 1. Dintre acești elevi au început a fi declarați promovați, cu atestate de la fiecare maestru." Atestatele făceau dovada „dibăciei elevilor în meseria învățată”, că sunt apți de muncă.

Ziarul felicita pe I. Popescu, „care a contribuit la formarea elevilor”, fiindcă din copiii abia ieșiți din școlile primare, în trei-patru ani deveneau „cetățeni industriași”. Dacă în toate orașele României se formau câte 50 elevi, în 3-4 ani putem zice, că „pentru români nu-i prea târziu că au început a promova meseriile, acum când năpădesc străinii cu fabricile lor”, aprecia ziarul.

În 1909, în cartea lor „Tipografiile, xilografiile, librăriile și legătoriile de cărți din Bârlad...” I. Antonovici și Gr. Crețu vorbeau și ei de preocuparea profesorului I. Popescu de a trimite copii la studiu pentru învățarea meseriilor de tipograf și xilograf, menționând că absolvenții nu s-au mai întors în localitate... „Știm că și I. Popescu trimisese niște băieți peste hotare spre a învăța și legatul de cărți, însă nu s-a întors la Bârlad nici unul, ci s-au așezat pe aiurea” (Op. cit, p.115).

La 13 noiembrie, același ziar informa că la data de 3 „curente” Mihail Kogălniceanu, fost ministru, aflându-se în comuna Răducăneni, însoțit de generalul Gh. Catargi, proprietarul moșiei, a vizitat școala rurală, unde au asistat la o oră cu prelegeri ținute de învățătorul Mihail Pop.

Observând modul conducerii unei școli rurale cu mai multe clase, conduse de un singur învățător, văzând lucrurile manuale executate de elevi, omul politic și de cultură a rămas mulțumit, sperându-se că va face cunoscut unde trebuie cele constatate, pentru îmbunătățirea activității în școli.

Tutova din 27 noiembrie și 4 decembrie 1886, 29

ianuarie, 5 februarie 1887 publica documentarul „Lucrul manual în școală” de Mihail Pop din Răducăneni, iar la 5 martie, la rubrica „Bibliografii” cititorii aflau că „A ieșit de sub presă „Foloasele lucrului manual în școli” precum și „Reguli după care oricine poate lucra singur pălării de paie, genți și panere de mlajă” de Mihail Pop, institutorul școlii din comuna Răducăneni, județul Fălciu. „Se află de vânzare la autor cu prețul de 50 lei exemplarul”. Lucrarea apare și la Iași, la Tipografia Națională, strada Alecsandri, 1887.

Ion Popescu (1830-1901)

C. Săteanu despre P.P. Carp, și „duduca de la Vaslui” – la Junimea

P.P. Carp

P.P.Carp (1837 – 1918) om politic român, junimist, șeful Partidului Conservator (1907-1912). Prim-ministru (1910-1912). Adept al participării României la primul război mondial alături de puterile centrale – îl definește un dicționar editat înainte de 1978.

Născut într-o veche familie de boieri moldoveni de la Țibănești-Iași, a studiat din 1850 la Berlin unde termină gimnaziul cu note maxime.

Din 1858 a urmat cursurile Facultății de drept și științe politice din Bonn, vine în țară în 1862, intră în viața politică, în iarna anului 1863 – primăvara anului 1864 pune bazele Societății literare împreună cu Titu Maiorescu, I. Negruzzi, V. Pogor și Th. C. Rosetti, cel din urmă dându-i și numele, după care rândurile ei cresc, respectându-și deviza: „intră cine vrea, rămâne cine poate”!

În medalionul pe care i-l face în „Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900”, Editura Academiei, 1979, D.M. (Dan Mănuță) îl consideră „deosebit de inteligent, rece, calculat, ironic ori sarcastic, cu o cultură temeinică la care adaugă: „orgolios și rigid, refuzând tranzacțiile, este obligat să renunțe la conducerea partidului conservator, al cărui șef a fost

timp de cinci ani, după ce, înainte fusese foarte multă vreme ideologul grupului junimist.”

„Când discută are totdeauna dreptate, fiindcă ceilalți, când sunt de altă părere spun numai prostii. Are darul proorocirii, numai că până acum nici una din prevederile sale nu s-au împlinit. Mare om politic. El nu poate sta drept pe scaun, ci stă totdeauna culcat, obișnuit cu picioarele în sus. Starea capului său e așa că necazurile nu-i vor albi părul niciodată” – notează I. Negruzzi, în „Dicționarul Junimii”, care a fost secretarul Societății.

„Bucurându-se de o înaltă autoritate în cercul „Junimii”, i se zicea „Excelență”, cu mult înainte de a fi fost ministru și chiar în timpul primului ministeriat a lui Maiorescu, „care a fost ministru înaintea sa”, citim în „Figuri din Junimea”, de C. Săteanu.

„Aceste două figuri alese, atât de înrudite între ele prin concepțiile lor ca oameni de stat, dar atât de deosebite între ele prin temperament și talent, s-au iubit și respectat reciproc toată viața. Unul recunoștea altuia superioritatea – chiar în politică. Totuși Maiorescu văzuse în Carp un „șef” și o „excelență”, deși el, și nu Carp, fusese mai înainte ministru.”

La rândul său Carp, cu tot talentul oratoric, vedea în Maiorescu pe autenticul rector. De aceea, fiind înscriși amândoi la o discuție bugetară, în Cameră, președintele Adunării îl întrebă pe Carp:

- Doriți să vorbiți înaintea domnului Maiorescu?

- Da, pentru că e cam greu să vorbești după Maiorescu!, răspunse Carp.

Același C. Săteanu redă în continuarea celor de mai sus, o scenă duiosă între cele două figuri ilustre, petrecută la a șaptezecoa aniversare a nașterii lui Maiorescu, festivitate solemnă la care au participat toți junimiștii.

„După cuvântările omagiale rostite de Th. Rosetti, I.Negruzzi, P. Missir, C.Meissner, S.Mehedinți etc., care au închinat pentru „Regele gândirii românești”, s-a ridicat și Petre Carp care, într-o simplitate cu atât mai impresionantă, cu cât în fiecare cuvânt rostit vibra sinceritatea unei indisolubile prietenii frățești – a spus următoarele:

„Eu, dragă Titule, o să-ți vorbesc bătrânește. Eu știu când te-ai născut (15 II 1840, Craiova – 18 VI 1917, București n.n.), dar mic de tot cum eram atunci de numai un an, n-am putut veni la tine! Ai venit însă tu la noi, la Iași, ca un providențial, apărând graiul strămoșesc pe care l-ai purificat.

Tu, Titule, ai fost cel mai luminos reprezentant al generației noastre și de aceea te-am urmat, fiindcă ai crezut și ai luptat și numai noi știm câte ai suferit!... Te-am urmat fiindcă tu, ca psiholog, ți-ai dat seama că dacă știința nu e niciodată mediocră, mediocritatea va să fie totdeauna știință.

Te-am urmat fiindcă ai fost nu numai o minte luminoasă, nu numai un mare talent, dar și un mare caracter...”

Și cu lacrimi în ochi, cei doi s-au îmbrățișat îndelung, sărutându-se, fără ca aceasta să însemne că între ei n-au fost și momente „mai tari”, care i-au dus până la despărțenie: „când Maiorescu a succedat pe Carp la șefia guvernului și a prezidat pacea balcanică, șeful politic al junimiștilor P.P. Carp a considerat acest act ca o „trădare” din partea lui Maiorescu, de care s-a despărțit pentru totdeauna.

Iar când un prieten comun l-a invitat pe Carp să conducă rămășițele pământești ale șefului literar al „Junimii”, el a răspuns paradoxal:

- Nu fac niciodată și nimănui un act de politețe ce nu mi-l mai pot întoarce!” – spusă preluată de C. Săteanu de la C. Meissner, și el membru al „Junimii”.

Tot C. Săteanu despre P.P. Carp: „Constant în principii

și convingeri, judecând oamenii și faptele din punct de vedere al perfecțiunii și superiorității morale, ceda greu altor păreri sau considerente, s-ar putea spune că a fost în felul său un îndărătnic, în orice caz o fire paradoxală și de o absolută originalitate.”

Maiorescu i-a apreciat astfel talentul oratoric, mai ales după discursul pe care l-a rostit la Congresul partidului din 1902: „Fără îndoială cel mai însemnat din cele 14 discursuri; cel mai aclamat și cel mai pătrunzător. Nu numai înalt în idee, dar și foarte abil ca mod de exprimare față de rege și față de țară. S-a simțit în auditoriu că în sfârșit, după 21 de ani de trudă, e pricepută politica junimistă inaugurată prin contra - Adresă de la 1881 și concepută de Carp. De astă dată, la toate vorbele lui, răspunde un răsunset adecvat din publicul auditor și congresul s-a transformat în apoteoza lui Carp. De acum omul poate zice că n-a trăit în zădar.” (Scrisoarea lui Maiorescu către I. Negruzzi, în „Studii și documente” de I.E. Torouțiu, vol.I).

Al.Vlahuță făcându-i portretul în revista „Viața” ni-l înfățișează: „50 de ani pe care și-i poartă ca pe o floare la ureche. Scurt, chel, figură aristocratică, poartă monoclu – singurul semn pe care au putut să-l surprindă caricaturiștii noștri din persoana dlui Carp. Cel mai distins sub toate raporturile dintre cei cinci membrii fondatori ai „Junimii”. A tradus pe „Macbeth” după textul original și e probabil că va traduce pe dl Alexandru Lahovary. Inteligență scăpărătoare, cultură vastă, fire mândră și cavaleriească. Orator distins, fără a avea glasul muzical și fraza sculptată a dlui Maiorescu; are însă spontaneitatea gândirii, intonația clară și subită a situației, verva fericită a omului care e întotdeauna gata să-ți răspundă, și să-ți răspundă bine.

Spirit dominator și inflexibil, planează peste zarea politicii de interese personale și primește săgețile vrăjmașilor cu

o seninătate și cu un zâmbet de erou invulnerabil.”

Evocându-i „zeflemismul irezistibil”, I.G.Duca constata: „Era omul cel mai de spirit din epoca lui. Întreruperile lui (parlamentare n.n.) erau fără replică. Prin ilaritate cucerea lesne auditoriul cel mai ostil.”

Având un adevărat cult pentru Carp, căci îl știa om de duh, și de o profundă seriozitate, Caragiale, în „Moftul român” l-a caracterizat ca „șef” al „porumbeilor” și al „gogomanilor”, comparându-l cu „cancelarul de bronz al Germaniei și apreciindu-l a fi un venerabil „Bismark al României,” iar Gh. Panu, realizându-i „portretul” în 1888 remarcă: „Dl.P.Carp este în politică un fel de lord englez convertit la socialismul de stat sau mai drept la Bismarckianism?!”

La a patruzecia aniversare a „Convorbirilor literare”, cerându-i-se o colaborare festivă, Carp a scris acest aforism redat nouă de C. Săteanu: „Precum în metafizică filosofii au căutat, deși fără rezultate, să afle cauzalitatea lumii, dar au fost răsplătiți de eforturile lor prin stabilirea unor adevăruri eterne în morală și în estetică, tot așa în politică numai aceia au contribuit la progresul social, care au urmărit cu stăruință idealul, fie și nerealizabil, al perfecțiunii umane.”

În „Portrete parlamentare” Gh. Panu creionează ironia din vorbele lui P.P. Carp: „Ales la Vaslui sub guvernul lui Ion Brătianu și cu concursul său, Carp primi rezultatul scrutinului cu o totală nepăsare. Totuși alegătorii au ținut să-i facă o manifestație de simpatie și au venit să-l aclame cu fanfare și în urale – ca în actul final al „Scrisorii pierdute”... Dar alesul Vasluiului nu se făcea văzut.

Prefectul, care conform tradiției condusesese operația electorală, veni la Carp, rugându-l insistent să apară la fereastră și să adreseze câteva cuvinte alegătorilor manifestați. Cu mare

ce, șeful junimiștilor s-a lăsat convins și apărând la fereastră rosti pe cât de ironic pe atâta de grav următoarele... impresionante cuvinte:

- Domnilor, astăzi este cea mai mare zi și cea mai mare sărbătoare pentru întreaga Europă, fiindcă eu, Petre Carp, m-am ales la Colegiul I de Vaslui. Vă mulțumesc în numele Europei!"

*

Altădată, și tot la parlament. „La Senat, sub guvernul Lascăr Catargi, la discuția Mesajului în sesiunea 1894/1895, Gheorghe Mârzescu, tatăl lui Georgel Mârzescu, vorbește la primul pasaj din Adresă despre eterna chestiune a libertății în alegeri. Contestând guvernului orice urmă de libertate, fostul ministru și profesor universitar se adresează solemn și grav către banca ministerială:

- Ce faceți cu funcționarul care votează?

Ministrul Domeniilor, Carp, se ridică în locul ministrului de interne și răspunde scurt și cuprinzător:

- Eu îl dau afară!

Gheorghe Mârzescu tăcu în așteptarea unui prilej de replică tăioasă. Și momentul prielnic se ivi numaidecât:

Răspunzând atacurilor opoziției, Carp zise la un moment dat:

- Doar nu veți pretinde guvernului să se comporte în alegeri ca o duduță de 18 ani!

Fiind alesul Vasluiului, Carp își aduse aminte de „duduța de la Vaslui” cunoscută și hazlia reminiscență de la „Junimea” și o întrebuiță în răspunsul său drastic, ne lămurește naratorul, iar noi simțim nevoia s-o facem cunoscută și cititorilor.

În Societatea Junimea, mai ales în buna tovărășie a lui Pogor, Ianov., Creangă, Caragiani, Lambrior, Paicu mai dedați

zicătoarei că „vorba fără glume e ca mâncarea fără sare”, se citeau și bucăți picante, chiar pornografice și care „nu puteau vedea lumina tiparului”. Că povestește G. Panu în „Amintiri” de la Junimea, în una din seri, citindu-se ceva foarte popular, departe de a fi aplaudată, Negruzzi, directorul, a exclamat: „Păcat, nu se poate publica în „Convorbiri”.

- De ce? – au întrebat glasurile.

- Pentru că se supără „Duduca de la Vaslui.”

Cum expresia de mai sus a rămas ca un pretext etern în sânul Junimei, ori de câte ori membrii ei rămâneau nemulțumiți de nepublicarea bucății citite, G. Panu rostea expresia.

Printre abonații revistei era și o domnișoară de la Vaslui. Publicându-se odată în „Convorbiri” niște poezii prea libere, Negruzzi a primit de la vasluiancă următoarele rânduri:

„Domnule redactor,

Am citit numărul din urmă și, mărturisesc că poeziile cutare... m-au scandalizat. Înțelegeți, domnule redactor că o femeie poate citi orice în mod anonim, dar ca să știe alții că ea citește asemenea lucruri nu-i tot una. Or, dumneata, știi că eu sunt abonată la „Convorbiri” și prin urmare, când se tipăresc asemenea lucruri, forțamente dta îți închipui că eu le citesc și aceasta mă jenează. Dacă vei continua cu asemenea publicații, voi fi nevoită a mă dezabona și a cumpăra „Convorbirile” cu numărul și atunci vei putea publica lucruri mai pipărate.”

Scrisoarea era nostimă și arată șiretenia vasluiencii care, la 25-30 de ani, vroia să citească, firește, lucruri decoltate, ba chiar... pipărate dar în mod... anonim.

De la întâmplarea cu scrisoarea a rămas la „Junimea” vorba ca atunci când se lectura ceva piperat asistența să-l întrebe pe Negruzzi:

- Dar ce ne facem cu duduca de la Vaslui?

Alte și alte întâmplări aduc în fața ochilor și gândurilor

noastre personalitatea lui P.P. Carp. La o alegere de balotaj, care avusese loc la București în 1909, când s-a ales candidatul partizan al lui Take Ionescu și a căzut însuși Marghiloman, între Carp și Marghiloman a avut loc următorul dialog:

- Cât ai cheltuit la balotajul de ieri?

- 21.000 lei, i-a răspuns Marghiloman.

- Păi dă! Nu sunt eu mai cuminte că nu-mi cheltuiesc banii pe asemenea prostii? – era luată replica din „Bucureștii de altă dată” de C. Bacalbașa.

Carp, fost de atâtea ori ministru, prim-ministru, șef de partid, mare proprietar la Țibănești, cunoscut de toată lumea și respectat, a ajuns odată totuși să fie trântit la un scrutin electoral de un modest cetățean, Iancu Gingir, persoană absolut necunoscută în lumea politică și care, prin „căderea” lui „conu Petrache” l-a făcut celebru pe cel „reușit”.

Răspunzând dorinței lui Carp, Maiorescu l-a numit pe Caragiale director la Teatrul Național din București. Venit în fruntea instituției – spune C. Săteanu, Caragiale a adus în teatru și pe I. Anestin și M. Hagiescu, doi mari actori care pribegeau prin țară cu trupele lor ambulante. Cum aceasta a stârnit nemulțumire în teatru, în urma unui conflict mai direct cu marele comic Ștefan Iulian, Caragiale și-a dat demisia.

După câteva zile, Carp, întâlnindu-l pe Caragiale, l-a întrebat amical:

- Ce mai nou, Iancule, pe la teatru?

- Habar n-am, coane Petrache!

- Cum așa?

- Fiindcă nu mai dau pe acolo!

- Cum asta?

- Am demisionat.

- Bine ai făcut! Ai avut și tu o inspirație bună.

- ?

- Căci dacă nu demisionai, actorii te-ar fi... demisionat pe sus! – i-a răspuns Carp, care nu știa de demisia directorului Caragiale, dar știa că el, ca și admiratorii autorului Caragiale, nu mai scrisese nimic pentru teatru.

- Cum se face, domnule Carp, că nu ne-am cunoscut mai bine, eu german prin naștere și dumneata german prin educație și cultură? – l-a întrebat regele Carol I. cu care de foarte multe ori era în divergență de păreri:

- Foarte simplu, Majestate! Eu am acumulat cultura germană, pe când Majestatea Voastră a devenit un bun român!

Replică la care, departe de a fi o ironie, cum poate să-și fi gândit Carp, suveranul a dat acestui răspuns un înțeles național, românesc, căci, zice cel ce scrie despre corifeii Junimii, înțeleptul rege a obiectat:

- Nu știi, dle Carp, dacă ai ținut să-mi aduci un elogiu, dar știi că în cazul acesta n-ai fi putut găsi un altul care să-mi procure o mai mare mulțumire sufletească!

*

De mult, când biografiile și viețile romanțate ale scriitorilor, încă nu erau cunoscute și autorul care își etala chipul în fruntea cărții sale însemnând o lipsă de modestie – astăzi reintrată în modă, iar Anton Bacalbașa, ca și Carp, au persiflat obiceiul, ultimul referindu-se în „Convorbiri literare” la „Fabulele” lui G. Sion, nota: „Acest număr important de fabule este întovărășit de o prefață și de portretul autorului. Portretul este bine nimerit și va

servi împreună cu portretele celorlalți oameni mari, în mod folositor, la studiile fizionomice ale generațiunii viitoare.”

Se vede că ironia nu a prins!

Petre Carp văzut de caricaturiştii vremii.

Marele bucovinean Theodor V. Ștefanelli

Când realizăm în anul 2006 lucrarea „Bucovina în presa vremii – Cernăuți 1811-2004”, apărută la Editura Production, Tipografia Moldova, am vorbit și despre „Aurora Română”, organ beletristic-literar al Societății pentru cultură și literatură română în Bucovina”, care a apărut lunar timp de 17 luni, între 1 august 1881-15 decembrie 1882

(p.240), după care am pus pe hârtie următorul medalion închinat lui V. Theodor Ștefanelli, colaborator la „Aurora”.

„V.Theodor Ștefanelli (1849-1920) a contribuit la întemeierea societății „Arboroasa” a studenților români din Cernăuți, scriind textul unui imn compus de Ciprian Porumbescu. A fost unul din întemeietorii Societății „Școala Română”.

Judecător în Câmpulung Moldovenesc, magistrat la Suceava, sprijină înființarea Societății „Școala Română”, a colecției „Biblioteca de petrecere și învățătură pentru tineretul român” și a Revistei politica în 1886. Este autorul volumelor: „Document din vechiul ocol al Câmpulungului Moldovenesc” (1915). A fost membru corespondent (1898), iar apoi prin alegere, membru al Academiei Române (1910).

A debutat în Foaia Societății pentru Literatură și Cultura Poporului Român (1869) cu „Drăgăița și Papaluga”, un obicei popular. În calendarele Societății dar și în „Aurora

Română”, „Revista Politică”, „Arhiva” ș.a., a publicat versuri și proză, nuvelele și povestirile sale având, de regulă, personaje din mediul rural.

Piesele „După teatru” și „Un trandafir în livrée” au făcut parte din repertoriul teatrelor de amatori. Coleg cu Mihai Eminescu de clasă, și la universitate, a publicat un volum de amintiri despre marele poet, oferind informații, fapte și amănunte despre personalitatea „Luceafărului”.

A făcut traduceri din Heine, V. Cemplauff, Em. Geibel, K.E. Franzos și Carmen Sylva”, scriam eu în rezumat un microportret al celui de care mă simțeam interesat, citind publicațiile din Cernăuțiul de odinioară. Iar când m-am aplecat asupra publicațiilor unde colaborase idolul meu l-am aprofundat în limita spațiului la îndemână, presa cernăuțeană din anii 1811 încoace fiind deosebit de productivă.

Revista politică de la Suceava, a doua gazetă politică a Bucovinei, ieșea de două ori pe lună din 15 mai 1886 până la 1 aprilie 1891, în 16 pagini și se tipărea la Cernăuți, notam eu și subliniam: „Era un ziar fără vreo legătură cu vreo grupare politică și avea ca editor pe avocatul Matei Lupu, iar ca administrator pe Simion Florea Marian. În jurul publicației erau grupați T.V. Ștefanelli, membru corespondent al Academiei Române, istoric și beletrist, deputat dietal, profesorul Ștefan Ștefureac și profesorul Constantin Cosovici. În afară de ei, care inițiaseră și conduceau revista, au mai contribuit la viața ei Artemie Berariu, Dimitrie Dan, Constantin Morariu. Editorul și redactorul era dr. M. Lupu. Articolele cu conținut politic și juridic erau scrise de T.V. Ștefanelli; problemele școlare, didactice și pedagogice de Ștefan Ștefureac, Simion Fl. Marian răspundea de întreaga ei ființă, la care își aduceau contribuția: V. Bumbac, Olimpia Iliuț, A. Macovei, A. Last, Adela și A. Xenopol, dr. B. Deșchievici” (p.458-459).

În aprilie 1891, revista respectându-și ceea ce spusese anterior, se dădea la o parte, încetându-și activitatea, făcând loc noului periodic „Gazeta Bucovinei”, scos la Cernăuți, la care trec și colaboratorii săi, mulți dintre ei de mult cernăuțeni”, spuneam (p.460) și mergeam să urmăresc activitatea noii înființate „Gazeta Bucovinei” (p.84-94) și a colaboratorilor ei, inclusiv lui T.V.Ștefanelli – gazeta apărând de la 2 mai 1891 până la 6 aprilie 1897, dar și între 2 aprilie și 1 octombrie 1906, o luptătoare a Partidului Național Român în Bucovina.

Despre Theodor Ștefanelli aveam să găsesc pagini interesante scrise și aduse la cunoștință membrilor Academiei Române în ședința de la 14 martie 1941 de către cunoscutul Artur Gorovei care aduce date tot atât de prețioase și despre obștea târgului Folticeni, necesare a fi cunoscute:

« Eram judecător de ocol la Folticeni.

Într-o zi a intrat în biroul meu un domn pe care nu-l cunoșteam, deși era însurat cu o folticeneancă de ale noastre; un domn foarte simpatic, care-ți atrăgea atenția printr-un mare neajuns fizic al lui: jumătate din obraz era acoperită cu un strugure roșu, o escrescență care i-a dat mult de suferit sufletește.

Era Teodor Ștefanelli, judecător și el la Tribunalul din Câmpulungul Bucovinei. Venise la familia nevastei lui, și cu ocazia aceasta se interesa de organizarea judecătorească din România, de modul cum se fac judecățile, și i-am dat toate informațiile cu putință.

Despre familia soției lui Ștefanelli, care era tot din Bucovina, se cuvine să amintim câteva lucruri.

Ruxanda Belici, soacra lui Ștefanelli, era fiica bucovineanului Panaite Moldovanu, însurat cu Maria, născută Velescu.

Ruxanda Belici mai avea patru surori: Catinca, măritată

cu Vasile Stamati din Folticeni, fiu al lui Iftimie Rață, din Bărăști, pe Moldova, zis și Iftimie Stamati, întemeietorul spitalului din Folticeni; altă soră era nevasta lui Niță Cucinschi, Moldovan din Câmpulung, care până la sfârșitul vieții lui a fost primar al orașelului cu nume așa de potrivit; a treia soră, Profira, a fost măritată cu Gheorghe Radu, fiul lui Costache Radu și al Zoïței, născută Romanescu, la 11 septembrie 1866. A patra fiică a lui Panaite Moldovanu a fost Elena, născută în 1852, căsătorită la 28 April 1875, cu Nicu Rojniță, și moartă la 30 August 1878.

Profira Radu a murit în Folticeni, la 20 Februarie 1930, în vârstă de 85 de ani.

În casa lui Niță Cucinschi am petrecut și eu o lună de vacanță, într-un an pe când Dimitrie Onciul își pregătea examenul de matură, și acuma, de câte ori trec prin Câmpulung, jalea mă cuprinde privind casa modernă, din fundul pieții de lângă palatul comunal, în locul așezării bătrânești a Moldovanului Niță Cucinschi.

Despre Maria Velescu, soția lui Panaite Moldovanu, s-ar putea bănuși că era fata preotului Velescu din Folticeni. Așa s-ar explica stabilirea lui Moldovanu în orașul acesta, în casa din strada de astăzi, Regele Mihai I, în dosul statuii Grănicerului, casă care a fost avere de zestre a soției lui Moldovanu bucovineanul.

«Când a descălicat Panaite Moldovanu în Folticeni, nu știm încă, dar la 1851, el locuia în casa aceasta, de care se leagă oarecare amănunte interesante.

La 8 Mart 1851, «Obștia târgului Folticeni» adresează o jalbă «înaltului Divan Apelativ» din Iași, în care se tângue că Aga Dimitrie Cantacuzino, proprietarul moșiei Folticeni, pe care se întemeiase partea orașului în zona căruia intra și casa lui Moldovanu, se încearcă să întărească un act prin care a vândut

Clucerului Neculai Boian, pe lângă locurile cu bezmăn ce i-au rămas nerăscumpărate pe «partea de sus a târgului», și «toate drumurile de prin ulițele târgului i osebite drituri ce le-ar fi putut închipui atuncia când pe această parte erau supuse bezmănilui toate locurile». Subscriitorii jalbei susțin că Aga nu putea vinde drumurile «fiind obștești și o comunicație fără de care noi niciodată nu i-am fi numărat o însemnată sumă pentru răscumpărăturile ce am făcut fiecare în parte».

În fruntea acestei jalbe este iscălit Matei Gane, tata scriitorului Nicu Gane; urmează apoi Dr. I. Diaconovici (bucovinean), Sainoglu, Rudinca Păhărniceasa¹), Stolnicul Gh. Radu, Karl Vorel (farmacist), Dimitriu, Anton Witzel, A. Stroescu, și la urmă iscălește Panaite Moldovanu.

Panaite Moldovanu avea tot interesul să facă această jalbă, deoarece el își răscumpăraseră casa de sub bezmăn, și dacă i se închidea strada, care o încunjura pe două părți, nu ar mai fi avut ieșire.

Pe jalba aceasta, Înaltul Divan Apelativ pune rezoluția că protestul Obștiei «se întoarce dătorilor prin a lor vechil», de vreme ce se constată că prin cererea făcută de Cantacuzin, pentru întărirea actului, se cerea numai constatarea bunei învoiri dintre părțile «contrăctăluitoare», iar statornica întăritură urmează a se face după încheierea termenului publicațiilor.

Panaite Moldovanu a scăpat de primejdia ce bănuia că-l amenința; locul uliței nu s-a vândut, și la 4 Octomvrie 1851, «Sfatul orășenesc de Folticeni» îi învoiește să-și facă zaplaz de

¹ Rudinca era mama lui Iorgu Văsescu; era de origine polonă, și fusese măritată cu paharnicul Iordache Grigoriu-Văsescu, frate cu vestitul căminar Ioniță Grigoriu, din Folticeni, al cărui adevărat nume de familie era Văsescu, de loc din satul Nănești, județul Putna.

scânduri la ograda dumisale «provizornic», numai despre dumneai Cucoana Stroeasca», iară despre ulița șoseluită ce vine în fața caselor dumisale, va face staheturi de lemn boit sau zidiul de cărămidă».

Arhitectul orașului vine să-i tragă linia pe care să facă îngrăditura, și-l retrace cu o palmă de loc din cât cumpărase el. Moldovanu se plânge Departamentului Lucrărilor Publice, care se vede că nu i-a dat dreptate, ceea ce l-a îndemnat ca la 16 Mai 1852 să se adreseze «Onorabilei Stărostii a K. K. Aghenții și ghegeneral Consulat», să mijlocească la Sfatul orășenesc să deie a sa lucrare în pricina cu zaplazul.

Panaite Moldovanu, punându-se sub scutul Consulatului austriac, era deci considerat ca supus al marei Împărății.

Dacă a intervenit sau nu Consulatul, nu știm, dar cu data de 17 Iunie 1852, mai mulți boieri din Folticeni iscălesc o mărturie că Panaite Moldovanu, având învoirea Departamentului Lucrărilor Publice de a-și face zaplazul pentru care Sfatul orășenesc a primit și poroncă de la Departament, «astăzi chemând meșterii teslari în ființa noastră, au arătat că sunt opriți de cătră dumnealui Președintele Sfatului orășenesc a înainti lucrul ce cu voia Eforiei este început, la ograda dumisale Moldovanu, de la luna Noemvrie anul trecut».

Moldovanu s-a plâns din nou Departamentului, care a însărcinat pe Postelnicul Alecu Botez-Forăscu ca împreună cu Spătarul Teodor Buzdugan, dregătorul ținutului Suceava, să cerceteze pricina și să raporteze. În 1872 Septemvrie 2, casa aceasta a fost vândută lui Alecu V. Dimitriu, de către moștenitorii Mariei Moldovanu²).

² Documentele acestei case sunt în păstrarea Doamnei Elena Ing. G. Dimitriu, actuala proprietară.

Teodor Ștefanelli venea adeseori în Folticeni, unde avea doi cumnați: Eugeniu Petrovski, bucovinean, cunoscut sub numele de Petrescu, medic veterinar, căsătorit cu Maria Belici și Leon George Spiridon, funcționar la căile ferate, căsătorit cu altă fiică a Ruxandei Belici.

Peste câțiva ani, după ce l-am cunoscut pe Ștefanelli, am fost și eu în casa lui din Câmpulung.

Mă duceam spre Dorna cu trăsura, ca de acolo să trec înapoi în Moldova, la Gura-Negrei și Șarul-Dornei, unde era de efectuat o cercetare locală, și împreună cu tovarășii de drum ne-am oprit să-l vedem pe judecătorul așa de simpatic, atunci — mi se pare — președinte al tribunalului din Câmpulung.

Au trecut ani la mijloc, întâlnindu-mă, din când în când, cu Teodor Ștefanelli, fără să fi avut prilejul să leg cu el relațiuni prietenești, cu toate că aveam, pentru el, deosebită considerație, ca pentru un om distins, precum era. Când am intrat și noi în războiu, Ștefanelli a fost nevoit să-și părăsească Bucovina lui iubită, și să se refugieze în Moldova, la rudele lui.

Crezând și el, ca mulți alții, că războiul va fi de scurtă durată, s-a aciuiat la cumnatul său Spiridon, șeful stației Dolhasca; dar când și-a luat nădejdea aceasta, și războiul își părea că are să ție o veșnicie, a venit în Folticeni, la cumnatul său Eugeniu Petrescu.

Erau vremuri grele. Dușmăniți, în vatra noastră, de Rușii cari ni se făcuseră stăpâni, și gata să pribegim în fiecare clipă, în fața invaziei celui alt dușman, care se strădănuia să ne copleșească, nu ni mai rămânea vreme să ni manifestăm prietenie și dragoste către acei de cari ne simțeam atrași sufletește. De aceea întâlnirile mele cu Ștefanelli se întâmplau mai rar, pe stradele orașului, în așteptarea veștilor Comunicatului Oficial, din care niciodată nu aflai ceea ce doreai să știi.

Când s-a făcut unirea cu Bucovina, Ștefanelli a fost cel întâi care a trecut granița spulberată, ca să se închine pământului din care era zămislit.

Cât timp a zăbăvit în Bucovina, când s-a întors înapoi în Folticeni, nu știu. Știu, însă, că în ziua de 23 Iulie 1920 am aflat vestea care m-a zguduit ca un trăsnet: a murit Teodor Ștefanelli.

Plâns de familie, regretat de cei cari-l cunoșteau, a fost înmormântat în țintirimul bisericii din Tâmpoști.

În catedrala «Adormirea Maicei Domnului» unde i s-a făcut prohodul, în calitatea mea de coleg la Academia Română cu Ștefanelli, cu inima mahnită, am rostit câteva cuvinte de cinstire a aceluia care ne părăsea așa fără de vreme.

Cuvântarea mea a fost aceasta:

Teodor Ștefanelli s-a născut în târgul Siret din Bucovina, la 18 August 1849.

La liceul din Cernăuți, unde și-a făcut studiile, a avut profesori pe vestiții cărturari români Aron Pumnul și Ioan Sbiera, de cari a putut să-și desăvârșească învățătura iubirii de neam, religie în care fusese crescut în casa părintească. Tot la Cernăuți a avut coleg de școală pe Eminescu, despre care a scris amintiri duioase, cu ajutorul cărora se vor deslega multe din problemele privitoare la viața acestui mare cugetător.

La 1868 a început să învețe Dreptul la Universitatea din Viena, și la 1875 a trecut, cu distincție, examenele de doctorat.

Menit să fie unul dintre fiii distinși ai poporului subjugat din Bucovina, Teodor Ștefanelli nu și-a dus o viață de student, după chipul obișnuit, ci de la început chiar a fost preocupat de gânduri mari și a dezvoltat o întreagă activitate pentru deșteptarea conștiinței naționale a Moldovenilor lui, pe care-i iubea mai presus de toate, și pentru mântuirea cărora și-ar fi jertfit chiar viața. Întovărășit de tineri care urmăreau aceeași țintă, ca Eminescu și Slavici, Ștefanelli, în calitate de

membru al societății «România Jună», a muncit din răzputeri și a izbutit să se dea un fast deosebit serbărilor din 1871, de la mănăstirea Putnei, pentru preslăvirea marelui nostru Voevod, Ștefan-cel-Mare și Sfânt.

Cu studiile isprăvite, dar fără norocul de a se fi născut bogat, și fără meșteșugul afacerilor, Ștefanelli s-a întors în Bucovina, și a intrat în magistratură. Cunoștințele sale temeinice de drept, puterea lui de muncă, manierele lui civilizate și nepărtenirea cu care știa să împartă dreptatea, în țara atâtor neamuri diferite și dușmane, l-au impus acelorora pentru cari era destul ca cineva să fie Moldovan, pentru a i se tăgădui orice drept, și la 10 Decembre 1903 a fost numit consilier al Curții de Apel din Lemberg, iar la 9 Ianuar 1910, a ajuns culmea la care este îngăduit să ajungă numai cei puțini aleși dintre mulțimea celor cari o râvnesc: a fost numit membru al înaltei Curți de Casație din Viena, delegat cu conducerea Curții de Apel din Lemberg, secția Bucovinei, demnitate pe care a ținut-o până în 1911, când a ieșit la pensie.

Cu toate că magistratura, pe care el a conceput-o așa de frumos și a îndeplinit-o așa de conștiincios, i-a răpit o viața întreagă, totuși Ștefanelli nu a putut să puie stavilă pornirii lui sufletești, și a găsit puțința să-și jertfească și restul vieții, pentru izbânda cauzei din care își făcuse un ideal: înălțarea neamului moldovenesc din Bucovina.

În 1875, când se înființează Universitatea din Cernăuți, Teodor Ștefanelli împreună cu Dimitrie Onciul, cu Ciprian Porumbescu, și cu alții, pun temelia celei întâi societăți de studenți români, cu numele de «Arboroasa», iar el și cu Vasile Morariu au fost cei întâi «membri bătrâni» intrați în comitetul tinerilor studenți, pentru a-i iniția și a-i conduce în viața socială și culturală.

Cunoscător al condițiilor cerute pentru ca un popor

să poată progresa, Teodor Ștefanelli, împreună cu Ștefan Ștefureac, întemeiază în 1883, societatea «Școala Română» din Suceava, care astăzi are filialele în toate orașele din Bucovina, și după stăruințele lui s-a înființat, în Câmpulung, cunoscuta școală de lemnărit, care a contribuit, într-o măsură așa de mare la răspândirea artei populare românești, care ne face pretutindeni cinste.

Ca răsplată pentru atâtea merite, Ștefanelli a fost ales, în 1911, vicepreședinte al Societății pentru cultura și literatura românească din Bucovina. «Ajuns la o vârstă când alții, oboseți de viață, se odihnesc în neactivitate, Teodor Ștefanelli începe o nouă luptă, o luptă aprigă, pentru izbăvirea neamului românesc din Bucovina, amenințat de primejdia slavismului. La 1913, în marele conflict bisericesc dintre Români și Rutenii din Bucovina, Teodor Ștefanelli se pune în fruntea acțiunii de salvare a Bisericii Naționale-românești, și ca președinte al Comitetului de tratative între Români și Ruteni, redactează un mare memoriu, un document de înaltă valoare, în care se iau la întrecere întinsele lui cunoștințe istorice și măestria logiceii lui neînfrânte. Memoriul acesta a ajuns în mâna împăratului Franz Joseph, care urma să hotărască de soarta Bisericii noastre din Bucovina, ultimul stăvilă în care mai nădăjduiau Bucovinenii. În acest timp izbucnește războiul și Ștefanelli e nevoit să se refugieze în România, în orașul nostru. Austriacii îl socotesc trădător, îl dau în judecata Consiliului superior de Justiție din Viena, și-i opresc plata pensiei.

Fără a se tângui și fără a se intitula «martir», Teodor Ștefanelli suferă toate nedreptățile, căci avea credință neșămutată în izbânda cauzei pentru care luptase până la bătrânețe, și nu a fost om mai fericit pe lume, ca el, când în toamna anului 1918 a sărutat pământul Bucovinei lui slăvite, în care a intrat învingător, pentru a sărbători unirea Bucovinei cu

Țara-Mamă.

Atâta activitate rodnică nu l-a oprit pe Ștefanelli de a cerceta cu îndărătnicie documentele străbune, ascunse în pălămirile atâtor lăzi de gospodari din satele Bucovinei, documente din care iese la iveală viața din trecut a Moldovenilor bucovineni, și drepturile lor asupra pământului pe care l-au stropit cu sudoarea lor, și l-au apărat cu sângele lor, vărsat cu îmbelșugare.

Pentru munca aceasta și pentru studiile în care s-a adâncit, Teodor Ștefanelli a fost ales, la 26 Maiu 1910, Membru al Academiei Române, iar lucrarea sa fundamentală: «Documente din vechiul ocol al Câmpulungului moldovenesc», poate servi ca pildă cercetărilor de natura aceasta.

Acesta a fost omul a căruia viața pământească s-a stins, și în jurul căruia suntem adunați, în aceste minute, pentru a-i da ultimul nostru salut.

Despre el am putea spune: «între noi ai fost, și nu te-am cunoscut». Din pricina modestiei lui excesive, Teodor Ștefanelli nu a făcut zgomot în jurul lui, și s-a strecurat prin mulțime fără ca mulți dintre noi să știm că stăm în apropierea unui om distins, a unui bun Român.

Istoria va înscrie numele lui Teodor Ștefanelli printre fiii cei aleși ai neamului nostru; prietenii, cari s-au adăpat din izvoarele nesecate ale minții lui luminate și ale unui suflet bun și drept, îi vor păstra o dulce amintire; iar voi, soție nemângâiată și fii îndurerați, mângâiați-vă cu mândria că acel care v-a părăsit, va fi numit de un întreg popor: «Marele bucovinean Teodor Ștefanelli.»

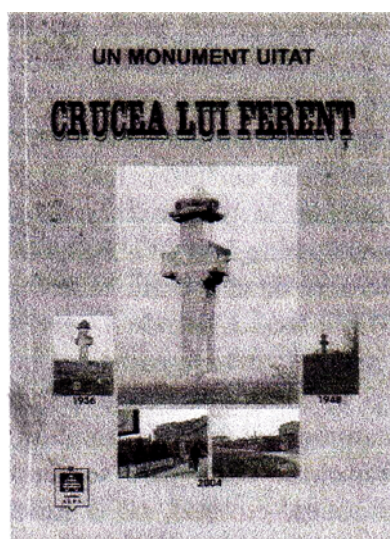
«Fie-i țărâna ușoară!»

(Din Analele Academiei Române Tom LXI, 1940-1941 p.74-79)

Un monument uitat - Crucea lui Ferent

Scrisoarea ministrului către prefectul județului Iași

Așezată în apropierea pârâului Nicolina, îngrămadită între niște barăci, o stație de benzină și câteva case particulare, rod al reușitei mișcări pentru dobândirea pământurilor intravilane de după 1989, dar cu fațada la șoseaua principală Podu Roș - CUG Iași, în apropierea Bisericii Catolice „Sf. Tereza” și a celei ortodoxe cu numele de „Izvorul Tămăduirii”, din care permanent străbate melodia acuzatoare a cunoscutelor stihuri „Cruce sfântă părăsită la o margine de drum”... Crucea lui Ferent monument care acuși împlinește 300 de ani de la ridicarea lui (1717-2007), rămâne a nimănui...

Nici un indicator nu-l vestește și nu-l recomandă ca monument istoric. Nici o acțiune gospodărească, necesară ocrotirii nu-i recunoaște importanța, ca și cum el n-ar semnifica tocmai ceea ce e mai important: că aici, la 10-11 ianuarie 1711 vitejii Domnului Moldovei Mihai Racoviță, cu oșteni deloc numeroși, a „servit” o înfrângere răsunătoare până la totala nimicire a unei armate austro-ungare, mult superioară numeric, dotată tehnic și cu experiență cuceritoare, ale căror trupuri ucise, spânzurate, arse ori înghețate de frigul acelei ierni

teribile, adunate laolaltă, într-o mare movilă lângă Drumul cel mare către Țarigrad, și-au găsit loc de odihnă, aici, până azi în inima Iașului.

Că aici, alături sau peste Cruce, prin 1720 s-a construit și un mare Cerdac de protecție, pavat în interior cu piatră care mai apoi a servit la fundația bisericii „Sf. Andrei” din Iași, că aici între biserica Galata și biserica Balica-Frumoasa, aproape vis-a-vis de un complex comercial *Belvedere*, în drum spre cimitirul „Sf. Vasile”, zac înmormâtați învingători și învinși într-o deplină frățietate, dar de toți uitați, în a căror amintire și cuvioasă cinstire s-au făcut totuși în trecut și lucruri pentru eternizarea victoriei. Aici, unde astăzi puțini mai știu de Crucea lui Ferentz ori de fostul Cerdac, nici de grilajul care proteja monumentul, a existat, se zice, chiar un han vizitat adesea de perechea Mihai Eminescu - Ion Creangă, loc nu numai de dezlegat limba spre poezie și poveste frumoasă, humuleșteană, dar și de distracție pentru copii la fostul „Leagănul fluturilor” unde, pe la 1890 se sărbătorea 1 Mai, ziua internațională a celor ce muncesc.

Aici, pe terasa de la intrarea în biserica „Sf. Tereza”, dar și mai jos, din pridvorul bisericii „Izvorul Tămăduirii”, ca și de la intrările de la școlile nr. 19, 32, 40 și 42 am oprit și cerut atenția câtorva tineri și mai vârstnici întrebându-i: ce știu despre Crucea lui Ferentz? Mulți nu-i cunosc istoricul, nici ce simbolizează și chiar dacă există așa ceva pe acolo...

Îngroziți de o asemenea eventualitate, a necunoașterii ori părăsirii într-o condamnabilă ori nevinovată uitare, câțva timp în urmă, în 2004, un cercetător ieșean, Silviu Văcaru, a scris o carte monument care poartă chiar titlul „*Un monument uitat - Crucea lui Ferentz*”, dăruindu-l cititorilor - și poate autorităților în primul rând - care, în pagini foarte puține, dar de o consistență de invidiat și de imitat, redă întreg istoricul

edificiului, astăzi despuiat de orice grilaj sau gard de protecție, îngrămădit între tot felul de edecuri, expus intemperiilor și nepăsării uitucilor. Șuvoaiele de la niște ploii dorite dar mai mult stricătoare decât benefice, ori săpături necoordonate, au mușcat adânc, iar cariile continuă a săpa temelia monumentului gata de a fi dislocat din temeliile sale, demult neconsolidate.

Cartea este scrisă și împotriva nepăsării zilnice a ieșenilor care nu-i mai cunosc rosturile monumentului, dar și pentru a servi edililor și specialiștilor în domeniu, ca aducere aminte, pentru măsuri în consecință. Ba, un inimos, cetățean care de la fereastră privește zilnic Crucea lui Ferent, Ioan Ciubotaru, face ceea ce ar fi trebuit să facă primarul Iașului, dar care are scuza finanțării echipei de fotbal, scoate bani din propriul buzunar, îl ajută pe autor să-și tipărească cartea și cade în visare, ca omul care se crede că a învins nepăsarea și indolența. Visează la o anumită „sugestie a arhitecților” pentru înnobilarea locului pe care îl privește; crede că, vreodată, poate cât de curând, cineva, precis primarul, va reconstrui un grilaj, măcar ca cel din 1936, va amenaja o parcare în fața Crucii ori altceva care să pună în valoare lucrarea uitată; vede construite câteva trepte, nu chiar ca cele de la Monumentul lui Ștefan cel Mare de la Docolina, dar ceva care să-i servească vizitatorului să ajungă mai lesne la obelisc, să-i permită celui care dorește și reușește să citească slovele de pe monument când se apropie de ele, îndrăzneală pe care noi o vedem materializată în traducerea vechiului text în limba noastră și pus pe niște panouri înfăptuite de specialiști și așezate la picioarele crucii și în văzul îndrăznețului care a ajuns sus, lângă cruce; vede Movilă-movilă, bine îngrijită, acoperită cu verdeață și flori, arbori pitici, ornamentali, cam așa cum se încearcă de câțiva ani să se facă cu *Harta României*, realizată în Parcul Voievozilor din fața Bibliotecii Centrale Universitare „Mihai Eminescu” Iași, terenul

de la Crucea lui Ferent, prin înclinația lui, servind mai credincios munca cutezătorilor în arta peisagistică; sponsorul cărții visează și la înfăptuirea unui sistem de iluminat care să ofere pătrunderea cu privirea și noaptea la monument și din toate unghiurile.

Naiv ca și mulți alții dintre noi, el crede și în sensibilizarea celor care se ocupă de destinele monumentelor ieșene (că în cadrul organului instituțional-cultural, cu iz județean, există și o crenguță organizatorică care are în atribuții și primește salarii și pentru că ar avea ceva de făcut și la un asemenea monument), că vor acționa și pentru dispariția buruienilor din jurul Crucii lui Ferent, a clădirilor în ruină, a drumurilor în devălmășie, a fiarelor vechi și multe altele, crede naivul.

Naiv pentru că, precum noi, dar mai ales în paguba autorului, Silviu Vacariu, care în fiecare zi își vede lipsit de ecou demersul său făcut în primul rând către autorități, că totul a rămas ca și înainte de 2004, de 1989, înainte de furtuna de la 20 mai 1877 când s-a dărâmat gardul făcut în jurul monumentului la 1873, înainte de 1866 când ministrul instrucțiunii publice îi scria prefectului județului Iași, îngrijorat de monument și Crucea lui Ferent.

Păstrându-mi naivitatea că totuși presa este puternică iar scrisorile când au temei mai au și sorți de izbândă, mai ales dacă sunt citite de către diriguitori care nu mai sunt implicați politic în rezolvarea problemelor administrative, cum este astăzi instituția Prefecturii și a prefectului, găsesc nimerit să republicăm din Monitorul, jurnalul oficial al Principatelor Unite Române, scrisoarea din 4/16 mai 1866, cu nr. 3298 din 2 mai, adresată de C.A. Rosetti prefectului județului:

În 1717 ianuarie 1, pe câmpia ce se întinde sub poalele Cetățuiei, a urmat, cum știți, domnule prefect, o luptă crâncenă

între oștirea națională a lui Mihai Racoviță și oștirile nemțești, aduse în țară de unii boieri nemulțumiți și trădătorii adevăratelor interese ale Moldovei.

Pe acel loc, chiar lângă bariera de astăzi a orașului, este încă de atunci ridicată o movilă în care sunt îngropați acei căzuți în luptă, și între ei și generalul neamț cu numele Ferent.

Deasupra cestei movile a fost ridicat un foișor cu o cruce de piatră, pe care o inscripțiune păstrează istoriei suvenirea momentelor luptei contra invaziei și a trădării. Niște asemenea monumente, oricât de modeste în aparență, ele sunt mari și scumpe Românilui, care nu le măsoară înălțimea și întinderea cu instrumentele ce servesc la măsurarea materiei, dar cu măsură mare și nețărmată a iubirii de țară și de independență. Asemenea monumente, adesea simple cruci de răspântii, sunt atât de prețioase pentru noi Români, că nu ar ști îndestul

Constantin A. Rosetti
(2 VI 1816 – 8 IV 1885)

gubernământul, autoritățile noastre administrative a veghea la buna păstrare a lor și cu toate acestea, aflu că administrația din urmă a privit cu nepăsare dărâmarea foișorului din Cerdacul Ferent, cu pietrele căruia s-a clădit pivnița unui rachier grec. Mai mult încă, mi se spune că s-ar fi găurit mereu movila cu cuptoare de olărie, așa încât și

Crucea, slăbit fiindu-i fundamen -
tul, amenință de a cădea!

Îmi place a crede,
domnule prefect, că e destul să vă

atrag atențiunea asupra unui așa vandalism, pentru ca să adăst
de la dumneavoastră o afectuoasă și neadormită veghere

asupra celui mai mic obiect sau localitate de care e legată o suvenire istorică. În special pentru Crucea lui Ferent, veți binevoi, grabnic, a forma deviz pentru repararea ei și îngrădirea locului, spre a evita mai departe ruina pe care stă așezată crucea.

Adăst ca, după planul ce va face arhitectul ministrului, D. Cugler (pe care-l pun la dispoziția dumneavoastră pentru aceasta) să-mi propuneți proiect pentru definitivă restaurare a acestui monument.

Primiți etc."

*

Aceasta și pentru că, iată, tot la Iași, o mână de inimoși, doi slujitori ai bisericii, paroh Dumitru Toma și preot slujitor Nicolae Niculescu, ajutați de epitropul Bujor Ioachim și credincioșii din parohia Sf. Lazăr, trudesesc la strângerea banilor, restaurarea și consolidarea bisericii, monument istoric, clădire și ctitorie tot a aceluiași domnitor - Mihai Racoviță.

Dacă o parohie reușește o asemenea performanță, cu o catedrală care înseamnă întrebuițarea a circa 150.000 lei noi, cu un număr limitat de enoriași - contribuabili, cu atât mai mult poate primarul Gheorghe Nichita întreține o cruce, dacă are și simte că s-a născut cu crucea. Crucea lui Ferent, plânge domnule primar, nu-i interceptați scâncetul?

Sub titlul „Un monument uitat – Crucea lui Ferentz” – materialul de mai sus a fost publicat în „Revista Română” nr.4/decembrie 2007, p.38-39.

*

A. Papadopule-Calimach explică astfel în „Convorbiri literare” din 1 aprilie 1884 invazia austriecilor în Iași la 1717:

„La 1716 începe războiul dintre sultanul Ahmed III și împăratul Carol VI. În capul armatei germane este vestitul

principe Eugenie de Savoia, iar în cel al armatei turcești, vizirul Ali-Pașa. La 5 august Eugenie îi bate pe turci la Perovaradim, vizirul capătă două răni grele și moare a doua zi la Carlowitz. Principele Eugenie trece în Temișana, iar generalul Stainville primește ordin să intre în Valahia pe la Turnu-Roș. Aflând vestea intrării în Valahia, Domnul Nicolae Mavrocordat fugă la Giurgiu, iar apoi se întoarce la București cu oaste strânsă în Bulgaria, din turci și tătari, ucid mai mulți boieri pentru că răspândiseră vestea pătrunderii nemților în țară, iar pe Mitropolitul Ungro-Vlahiei – Antim și pe capelanul Abrami îi închid. În cele din urmă Vodă Mavrocordat a fost prins și dus la Sibiu.

O asemenea încercare de prindere a lui Mihai Racoviță are loc și în Moldova. Câțiva boieri nemulțumiți, în capul cărora era stolnicul Vasile Ceaurul, și un anume Miron, fost serdar, slugerul Gheorghe Velicico, căpitanul Conțescu și fii spătarului Cuza, împreună cu alții, fug la Sibiu, la generalul Stainville și la Orșova la generalul Baron Dettin de la care obțin oaste din porunca împăratului Austriei care, sub comanda căpitanului Ferentz Ernau pentru a călca Moldova și a pune mâna pe Iași și pe voievod.

Astfel, ei calcă Moldova, pun stăpânire pe Mânăstirea Cașin, care era cetate și pe Cetatea Neamțului, și ajung la Iași să-l scoată din domnie pe Mihai Racoviță iar Moldova să fie închinată Austriei.

Vasile Ceauș, stolnicul, era nepot de frate a lui Gheorghe Ștefan Vodă și se vede – spune Calimach, moștenise de la unchiul său dorul de a fi Domnul Moldovei.

Lupta de la Iași s-a dat la 1 ianuarie 1717 (1717), crede Calimach, iar în ziua de 2 ianuarie Ferentz Ernau, comandantul trupei năvălitoare, prins, i se taie capul la Poarta Curții Domnești, în fața poporului.

Toate cătanele, zice cronicarul, au pierit în acea bătălie – spune A. Papadopul. Apoi, Mihai Racoviță pune mâna pe 20 de boieri, pe unii îi spânzură iar pe alții îi pune în țeapă între Curtea Domnească și Cetățuia. Cât privește fii Spătarului cel Mare, Cuza, prinși, au fost spânzurați „în seara de 1 iunie 1719, de furca scrânciobului ce era dinaintea Curții Domnești”, iar apoi au ajuns și ei, ca și Ferentz, în movila de pământ ridicată în capul Uliței Podul-Lung.”

Fugit din țară, stolnicul Vasile Ceur și slugerul Gheorghe Velicico au murit peste ani în sărăcie, moșiile lor de la Buciuiești – Neam, Hălăucești – Suceava și Spinoasa Hârlău fiind confiscate și dăruite celor care au servit Domnitorul (p356-358).

Din „Uricarul”, 1887, vol.IX,p.500, în facsimil, litografiată, semnătura lui „Io Mihai Racoviță voevod, la anul 1717.”

Guvernul și prim-ministrul dați în judecată

După cum în țări civilizate, investigarea, anchetarea și judecarea conducătorilor politici și administratori nu mai este de mult o noutate, iată, la noi, trimiterea în judecată a lui Adrian Năstase, fost prim-ministru P.S.D., este declarată și în mass-media, o premieră de un fel deosebit în România. Se crede că prin aceasta populația începe să vadă că justiția își face treaba, că politicienii încep să simtă că a sosit timpul ca nici în România nimeni să nu-și mai permită a face afaceri din spatele funcției politice ocupate la un moment dat. Credința aceasta dă speranță că nici restul afacerilor – și a altor îmbogățiri – nu vor rămâne neinvestigate, că vor fi aduse în fața justiției, ele și autorii lor. La care adăugăm și necesitatea clarificării altor încălcări ale legii, posterioare revoluției din decembrie 1989: victimele de după 22 decembrie, mineriadele și cei care le-au promovat ori susținut.

În ce privește premiera absolută pentru România, de a investiga și trimite în judecată un prim-ministru, pentru grave încălcări ale legii și nesocotirea societății românești, cele ce urmează, confirmă că asemenea cazuri au mai existat, noi referindu-ne doar la unul, dar subliniind că, atunci ca și acum, cazurile n-au prea fost definitiv soluționate.

*

Se știe, desfășurarea evenimentelor de la începutul primului război mondial a fost diferit percepută de lumea politică. O grupare proantantunistă, în frunte cu oamenii politici Nicolae Filipescu și Take Ionescu, insista pentru intrarea imediată în război; alții, fruntașii Partidului Conservator – Al. Marghiloman, P.P. Carp, Virgil Arion și C. Stere de la liberali se

pronunțau alături de Puterile Centrale, pentru eliberarea Basarabiei, semnalând că pericolul rusesc viza, nu numai integritatea Moldovei, ci și stăpânirea Gurilor Dunării și Strâmtoarele. Deci, unii vedeau alianța cu Rusia, alții cu Germania. Ion I.C. Brătianu și colaboratorii săi se situau pe poziția obținerii mai întâi a garanțiilor necesare îndeplinirii unor promisiuni.

Hotărârea de neutralitate a României, luată de Consiliul de Coroană de la Sinaia la 31 iulie/3 august 1914 a fost primită diferit de oamenii politici cu opțiuni atât de diferite. Octavian Goga nemulțumit de neutralitatea adoptată scria printre altele: „Țara mea de suflet, tu ce-nchizi sub glie / Moaște-nfășurate în străvechea fală, / Flacăra aprinsă noaptea-ntr-o pustie / Te-am slăvit de veacuri, ne rugăm azi ție, / Ne rugăm zădarnic țară neutrală!”

Iar mai apoi, temându-se că noi, românii, rămânând în neutralitate, nu vom putea participa la hora în care alte popoare se vor bucura, la sfârșit, de faptul că au participat activ la eliberarea teritoriilor cotoprite de inamici, nota într-o altă luare de poziție, intitulată „Țara mea de suflet”: „Se va stinge-odată focul de Gomoră / Și-ntr-a păcii mândră clipă triumfală, / Când întreg pământul se va prinde-n horă, / Cine ți-a fi frate, cine ți-a fi soră, / Țară fără prieteni, țară neutrală?...”

În cele din urmă războiul s-a declanșat și noi am luptat alături de ruși împotriva germanilor, iar după război, încă de la Iași, guvernul I.I.C. Brătianu a avut ca prim simțământ pedepsirea, fără întârziere, a celor care rămăseseră fideli nemților. În memoriile sale I.C.Duca menționează despre arestarea lui Stere, Lupu Costache, Nenițescu, Virgil Arion, D.D. Pătrășcanu precum și a vreo 20 de ziaristi, printre care și grupul Tudor Arghezi, cu vinovății diverse.

Dar pentru că „era greu de stabilit în fixarea

răspunderilor un criteriu precis și drept” și nici nu se știa unde „era hotarul colaborărilor permise și a celor nepermise cu inamicul și nici cine a fost mai vinovat decât altul, dar mai ales pentru că nu puteai să pedepsești pe unii,” „fără a pedepsi și pe P.P. Carp, care le-a fost șeful și inspiratorul”, cel care condusesse ziarul „Moldova”, chiar dacă un timp fusese retras la moșia sa de la Țibănești, și mai avea și vârsta de 80 de ani, regele a intervenit, s-a opus sancționării și s-a ajuns la deznodământul că „nu era politic să fie dați în judecată.”

Același I.G.Duca mărturisește și de ce: „Ca să fim drepti, trebuie să recunoaștem că la un moment dat – după armistițiul de la Focșani și după iscălirea preliminarilor de la Buftea (20 februarie/5 martie 1918), regele se slujise, dacă nu de toți, cel puțin de o mare parte a exponenților politicii germanofile.”

În condițiile aspre ale momentului, când România devenise izolată extern iar frământările interioare nu lipseau, regele a cerut liberalilor să pună capăt acțiunii, dar nu-i lipsea nici „rezerva regală” a guvernului Al. Marghiloman, care a intrat imediat în funcție.

Înlocuit de la guvernare la 14 iulie 1918, noul guvern avea să îndeplinească o misiune dificilă în Tratatul cu Puterile Centrale și în semnarea Păcii de la București, dar a contribuit și la realizarea unirii de la 27 martie/9 aprilie 1918, când cu sprijinul diplomatic al Germaniei Statul român s-a „slujit” de noua echipă guvernamentală, înfăptuindu-se și ceea ce preconizase anterior Petre P. Carp și ziarul „Moldova” pe care l-a condus.

În condițiile în care cei din guvernarea liberală părăsiseră țara, plecând în străinătate, la 17 iulie 1918, cu Ordonanța nr.1007-1009, președinția Adunării Deputaților, președinte C. Meissner, directorul cancelariei Brătrescu-Voinești, făcea următoarea comunicare dlor Take Ionescu, fost

vicepreședinte al Consiliului de Miniștri și ministru fără portofoliu, dlui. Victor Antonescu, fost ministru de justiție și ministru de finanțe, dlui dr. C.Anghelescu, fost ministru al Lucrărilor publice, toți în guvernul prezidat de Ion I.C. Brătianu, acum toți plecați în străinătate și cu domiciliul necunoscut: „raportul comisiei parlamentare de informațiuni prealabile asupra propunerii de dare în judecată a unora din membri guvernului prezidat de Ion I.C.Brătianu de la 1914-1918, printre care figurau și ei, propunere pornită din inițiativa Adunării Deputaților.” (Monitorul oficial din 18 iulie 1918).

În același timp și în același Monitor oficial se publica raportul care fusese citit în Adunarea Deputaților și cerea condamnarea fostului guvern și a conducătorului lui Ion I.C.Brătianu. Iată textul acestuia:

DOMNILOR DEPUTAȚI,

O convingere, din nefericire adânc înrădăcinată în mintea poporului nostru, este că justiția dată după legi nu urmărește decât pe muritorii de rând și că cei mari știu și pot să scape de orice pedeapsă.

Această părere, rezultat și rămășiță a vechilor vicisitudini prin care a trecut țara și poporul românesc, a dat unora din puternicii zilei curajul de a săvârși cu seninătate toate abuzurile, încredințați fiind că nu o să se găsească nimeni care rupând-o cu îngăduința de totdeauna, să-i cheme la răspundere pentru fărădelegile lor.

Cu această dulce liniște sufletească, guvernul trecut a săvârșit toate încălcările cari i-au fost cu putință, stând atât la adăpostul vechii toleranțe cât și sub masca Idealului Național. Ideal național? Da, pentru nenumăratele victime căzute ca jertfă neprevederilor și incuriei criminale a guvernanților, dar ocazie și pretext de îmbogățire ușoară și de foloase personale pentru

favoriții regimului trecut.

Persistența convingerii de impunitate și după dezastrele suferite în timpul războiului, când cel puțin suferința ar fi trebuit să purifice și să oțelească sufletele noastre, ar însemna nu numai o mare decepțiune dar o adevărată primejdie națională.

Chezășia că spiritul cetățenesc se va putea dezvolta în țara noastră și va căpăta tăria necesară, fără de care orice prosperitate e numai aparentă, va fi între cele dintâi lucruri ca masele populare să capete siguranța și să și-o poată afirma că oricine săvârșește o călcare de lege va fi tras la răspundere și-și va primi—oricare îi va fi fost situația sa personală – pedeapsa cuvenită.

Războiul în care am fost aruncați cu nesocotință și din care abia am ieșit zilele trecute, ne-a pricinuit atâtea pagube, atâtea suferință și atâtea răni încât lecuirea și repararea lor va reprezenta—după cum bine s-a observat de toată lumea— o adevărată *reclădire* a țării. Și mai ales pentru că trebuie să reclădim din temelie, se impune să construim altfel de cum a fost, să întocmim un edificiu care să nu se zguduie, să nu se surpe și să nu se prăbușească la suflarea vântului neprielnic, așa după cum s-a întâmplat cu vechea clădire. Pentru aceasta trebuie să așezăm între ziduri un element nou care a lipsit până astăzi anume: *„Convingerea că în țara aceasta „există dreptate pentru toți și, răspundere pentru fiecare. Trebuiește astfel ca o consecință inevitabilă și necesară să se înceapă opera cea mare, pentru care suntem chemați, cu tragerea la răspundere a marilor vinovați de dezastrul actual al țării.”*

Numai pe această cale se poate curăți atmosfera morală pentru a se începe opera grea și trudnică a refacerii. În orice țară care se respectă și voiește să trăiască, trebuie descalficați și înlăturați din viața publică conducătorii aceia cari cu ușurință

și neprevădute au pus în primejdie existența țării și cari în clipele cele mai tragice de pregătire înfrigurată și de luptă deznădăjduită nu s-au sfiit să speculeze această ocaziune, întrebându-se avutul Statului pentru avantajarea lor personală.

A sosit, credem, timpul ca organismul politic al Statului nostru să reacționeze, și nu pot rămâne nepedepsite mezele deschise în clipe de grea cumpănă și al cărui obiect a fost politica internațională a țării, speculațiunile nerușinate cu vagoanele de export și import, jaful făcut cu banul public atât în epoca de pregătire cât și în timpul războiului.

Iată pentru ce, și o spunem simțind în noi glasul necesității însăși, iată pentru ce guvernele Brătianu trebuiesc chemate la răspundere.

O cere conștiința publică ultragiată și setoasă de dreptate, o cer textele de lege cari nu au fost alcătuite pentru a fi călcate și disprețuite. Oricât, o astfel de chemare la răspundere ar aminti vechile noastre obiceiuri de nepăsare și îngăduință, trebuie să se știe că ea nu constituie ceva anormal și străin de practica constituțională, căci e un lucru curent în Statele cu libertate politică, fie ele monarhii constituționale sau republici, principiul responsabilității ministeriale considerat ca o condițiune esențială a acestor forme de Stat. Așa fiind lucrurile, e de prisos să mai căutăm dacă au mai fost și câte au mai fost în țara noastră și aiurea precedente de acest fel.

Existența principiului este independentă de aplicațiunile concrete la care dânsul a dat loc în decursul timpului și în momentul acesta, când venind a cere chemarea la răspundere a guvernului Brătianu, creăm noi înșine un precedent-exemplu pentru viitor, nu putem să nu arătăm cât de mult am fi dorit pentru binele țării acesteia, ca precedentul acesta să nu fi căpătat ființă niciodată.

Domnilor deputați,

Comisiunea numită de d-voastră pentru culegerea de informațiuni conform art. 17 din legea-asupra responsabilității ministeriale, procedând de îndată la cercetarea capetelor de acuzare și la strângerea de fapte, a căzut de acord mai întâi de toate la modificarea și completarea primului cap de acuzare în sensul armator:

I

Atât în Constituție cât și în legile de organizare ale diferitelor ministere, se precizează și se limitează puterile Suveranului și ale miniștrilor, fără a se menționa cu această ocaziune că acestora ar aparține dreptul de a declara război.

De altă parte, prin faptul că nici un text de lege nu arată cui aparține acest drept, nu se poate ajunge la concluziunea că puterea executivă este indicată prin însăși natura sa de a-l exercita, fiindcă nu se poate concepe, că atunci când puterile miniștrilor sunt așa de restrânse încât au nevoie de autorizarea Parlamentului pentru orice acte cari întrec dreptul de pură administrațiune, să li se recunoască exorbitanta autoritate de a putea singuri întreprinde actul cel mai grav și mai solemn pe care-l poate face un popor, acela de a declara război.

În aceste împrejurări, soluțiunea legală a acestei chestiuni constă în a face aplicațiunea principiului de drept constituțional, care proclamă suveranitatea națiunii, și numai acestei suveranități, prin reprezentantul ei legal, Parlamentul, i se poată recunoaște dreptul de a decide de destinele țării.

Acest principiu formal înscris în Constituțiune a fost violat de guvernul a cărei dare în judecată se cere și ca consecință s-a violat art. 122 din Constituție prin faptul că s-a învoit intrarea armatelor ruse în țară fără anume lege, fapte prevăzute și pedepsite de art. 2 din legea asupra responsabilității ministeriale.

Acest cap de acuzare, consistând în interpretare de text, nu are evident trebuința de a fi sprijinit pe elemente de fapt.

II

Al doilea cap de acuzare este formulat în modul următor:

Violarea art. 1 din legea asupra responsabilității ministeriale prin faptul nepregătirii armatei în armament și echipament cu toate ca a fost timp îndestulător pentru aceasta și deși guvernul a avut la dispoziție peste un miliard în acest scop, din care o bună parte a fost deturnat de la destinație iar o altă parte întrebuințat în cheltuieli nejustificate.

Din cercetările făcute de comisiune se stabilește exactitatea acestor acuzațiuni și vom enumera în rezumat numai principalele fapte extrase într-un dosar extrem de voluminos.

Armata mobilizată în August 1916 a fost compusă dintr-un efectiv de cel puțin 850.000 de oameni, pentru care posedam numai 375.000 puști Manlicher cu repetiție de 6, 5 mm., 60.000 arme austriace de 8 mm. și 180.000 arme Henry Martini, aceste din urmă fără nici o valoare sau utilitate.

Regimentele nu erau înzestrate decât cu 2 până la 6 mitraliere, artileria de câmp incomplet organizată și insuficientă, artilerie de munte aproape neexistentă, singurele divizioane ce posedam fiind armate cu tunuri vechi.

Artileria grea aproape cu totul lipsă, singurele tunuri de calibru de la 105 la 150 fiind vechi, fără tragere repede și provenind în majoritate din dezarmarea forturilor.

Cele petrecute la Turtucaia au stabilit consecințele acestei lipse de artilerie grea și învederează în același timp toată neglijența și ușurința cu care s-a procedat la intrarea noastră în acțiune. Cele 6 tunuri de 150 mm., care se găseau în funcțiune la acest cap de pod, nu posedau decât câte 150 obuze de fiecare

piesă, care s-a consumat într-o zi și jumătate, pe când lupta a durat 6 zile. Din acest punct de vedere Turtucaia rămâne un adevărat simbol al nepregătirii și a nesocotinței criminale cu care am început războiul.

Armata n-a fost înzestrată cu armele și aparatele moderne de luptă. Lipseau avioanele de luptă, baloane captivate al căror număr era redus numai la 5 pentru întreaga armată, telefoane existau în foarte mic număr, fiind aproape lipsite de cablu, din care cauză a fost nevoie chiar la începutul războiului să se rechiziționeze telefoane particulare și mari cantități de sârmă. Nu existau legături telefonice suficiente între unități. Telegrafia fără fir aproape neexistentă. În fine, nu existau țevi de rezervă pentru arme și nici guri de foc pentru înlocuire.

Trecând la capitolul echipamentului, din informațiile culese rezultă că echipamentul nu putea servi decât pentru o armată de 450.000 de oameni și în vederea unui război de scurtă durată, așa încât dacă se ține socoteală de durata războiului nostru se poate socoti că numai 30 la sută din oștire era echipată, așa se explică că puțin timp după intrarea armatei în război s-a simțit necesitatea să se recurgă la ofrande publice pentru a se procura armatei lenjerie, haine, flanele etc.

Relativ la lipsa de echipament ni s-a relatat un fapt de o mare gravitate și anume: că răniții erau dezbrăcați de mantale pentru a le putea da soldaților combatanți.

În ce privește serviciul de subzistență. Am constatat că, deși se găseau proviziuni aproape în număr suficient, totuși armata a suferit mult și din acest punct de vedere, din cauză că serviciul funcționa foarte rău, neposedând un personal suficient pregătit pentru aceasta și ofițerii fiind în mare parte recrutați din ofițeri de rezervă, advocați, magistrați etc.

În această ramură am cules informații precise de o mare

gravitate, care stabilesc că s-au comis mari abuzuri și deturnări.

Serviciul sanitar nu era organizat în mod satisfăcător. Zona interioară nu a fost pregătită și de aceea un mare număr de răniți grav, în bătălia de la Turtucaia, au pierit din cauza lipsei de îngrijire medicală. Comitetul central sanitar nu a putut da mai nimic pentru răniți și a trebuit să se ia pansamente și medicamente de la zona de operații.

Lipseau spitalele, care să urmeze trupa în înaintare, iar spitalele mobile erau insuficiente. Personalul medical foarte restrâns.

Toate aceste lipsuri sunt numai rezultatul unei neglijențe culpabile, fiindcă nu a lipsit nici timpul, nici creditele necesare și nici cunoștințe necesității absolute a înzestrării armatei cu tot utilajul cerut de războiul modern.

Se știe că încă din anul 1914 Parlamentul a pus la dispoziția guvernului un prim credit de 108.000.000 lei, care a fost urmat în cursul anilor 1915—1916 de alte credite importante destinate toate necesităților armatei.

Întrebuințarea acestor sume, care trece de 1 miliard, este foarte greu de stabilit pe cale de informațiuni. Din cercetările făcute putem afirma, între altele, că o sumă de câteva sute de milioane încredințată unui delegat al ministerului de război cu reședința în străinătate și misiunea de a cumpăra arme și munițiuni pentru armată, este în întregime nejustificată.

De asemenea, am căpătat convingerea că s-au comis fraude în furnituri și vom cita numai exemplul unei oferte însemnate de munițiuni, făcută de o mare casă din America în condițiile cele mai avantajoase și cu garanții de transport până în țară, care a fost înlăturată fără nici un motiv, iar originalul ofertei a dispărut din arhiva ministerului de război.

III

Al treilea cap de acuzare este formulat în modul

următor:

Armata a fost nu numai nepregătită, dar și dezorganizată, prin faptul că nu s-a ținut seama de toate serviciile militare, concentrându-se numai la ministerul de război în mâni restrânse și necompetente toate lucrările pregătitoare ale punerii armatei pe picior de război, ocolindu-se astfel statul-major cu toate serviciile legale ale pregătirii armatei.

Din cercetările făcute la marele stat-major al armatei am constatat că atât planurile de operație cât și cele de luptă și ordinea de bătaie au fost în întreg elaborate ori modificate de Ministerul de război fără cunoștința șefului efectiv al marelui stat-major.

Aceste planuri au fost elaborate de secretarul general al ministerului de război, înconjurat de ofițeri tineri, a căror cunoștințe militare nefiind însoțite și de experiența maturității, nu-i desemna pentru o operă atât de mare și cu consecințe așa de considerabile.

Și aci nu vom releva decât câteva puncte deosebit de importante:

1. Astfel într-un dosar al marelui stat-major există documente din cari rezultă că atunci când se simțea necesitate de a se cere un proiect de aprobarea unor anumite uvraji, ministerul nu s-a adresat la șeful efectiv al marelui stat-major spre a-i procura planuri pe răspunderea sa și pe calea legală a unei adrese oficiale, ci se mărginea a se adresa la câte un ofițer subaltern de la acea instituție cerându-i aceste lucrări pe cale de scrisoare particulară.

2. Cu toate că încă de la sfârșitul anului 1913 se începuse la marele stat-major elaborarea diferitelor planuri de ofensivă și defensivă în diferite ipoteze, totuși ele nu au fost luate măcar în considerație de ministerul de război, iar planurile cari s-au

executat, precum și planurile de operație, ordinea de bătaie și cadrul organic al încadrării au fost elaborate la ministerul de război fără încunoștința marelui stat-major al armatei.

IV

Violarea, art. 1 din legea asupra responsabilității ministeriale, prin faptul că s-a comis delict în contra intereselor publice, procurându-se la anumite persoane permisiuni de exportat benzină și altele, numai în scop de a se patrona și realiza câștiguri nelegitime în dauna Statului.

Din cercetările făcute la ministerul de finanțe, industrie și comerț, ne-am putut convinge că, cu ocaziunea cererilor de procurare de vagoane pentru exportul cerealelor, benzinei și altele, deși s-au dresat tablouri în cari s-au trecut aceste cereri, în ordine cronologică, totuși aceste tablouri au fost continuu modificate după norme cu totul suspecte și cu chipul acesta s-a ajuns la acest rezultat abuziv că s-au acordat permisiuni la persoane favorizate, cari se pretinde că interesau în operațiunea lor și pe aceia cari aveau trecerea necesară pentru a le dobândi.

Pentru a se încuraja și patrona acest sistem de favoritism s-a recurs la mijlocul scandalos de a se închide sau deschide frontiera pentru export, în raport cu posibilitățile de câștig ale celor favorizați.

În alte ocaziuni se recurgea chiar la mijlocul transportului cerealelor peste frontieră nu cu căile ferate ci cu carele. În sfârșit mai semnalăm un ultim fapt condamabil, anume că aceeași dorință deșănțată de a favoriza pe unii și pe alții, s-a depășit cota fixată de comisii de export și se strecurau peste frontieră cantități necesare nevoilor interne. Același sistem ilegal a fost întrebuințat și pentru exportul vitelor fiind îndeobște cunoscute cazurile de favoritism și de contrabande săvârșite. De altfel ancheta noastră a fost extrem de ușurată întrucât în dezbaterile parlamentare în ședința de la 25 Martie

1916 (vezi *Monitorul Oficial* din 29 Martie 1916, pagina 836), se găsește tipărită pentru edificarea posterității confirmarea contrabandelor, întovărășită de cinica declarațiune a ministerului de interne care afirmă deslușit: „Am convingerea că la aceste contrabande au participat oameni sus puși”.

Sperăm că aceasta ajunge pentru justificarea pe calea informațiunii a acestui punct important.

V

Al cincilea cap de acuzare este formulat în modul următor:

Violarea art. 1, 2 și 3 din legea asupra responsabilității ministeriale, prin faptul transportării în țară străină, din ordinul guvernului, a tezaurului public și al depozitului particularilor precum și a documentelor și arhivelor Statului, indispensabile pentru funcționarea regulată a autorităților publice.

Acest cap de acuzare este îndeobște cunoscut și prin urmare nu mai este nevoie de confirmarea lui prin cercetări speciale.

Rămâne ca comisiunea de instrucțiune să stabilească seriozitatea motivelor pentru care ar fi fost locul de transportarea acestor averi și să determine în același timp prejudiciul încercat de Stat și de particulari prin această măsură nechibzuită.

VI

Al șaselea cap de acuzare este formulat în modul următor:

Violarea art. 1 din legea responsabilității ministeriale prin faptul că, cu abuz de putere, s-au întrebuițat trenuri și mijloace de transport pentru a se salva avutul personal și al miniștrilor și protejaților lor în detrimentul transporturilor de răniți, trupă și munițiuni.

Tot din aceasta cauză a fost abandonat în teritoriul

ocupat o mare parte din utilajul și materialul de război.

Din informațiile culese am putut stabili cu precizie, printre foarte mari abateri, următoarele caracteristice:

În toamna anului 1916 s-a expedit un tren compus din 40—50 vagoane încărcate cu vin aparținând d-lor Brătianu.

Acest tren a sosit la Bărboși la începutul lui Decembrie 1916, iar de acolo vinurile au fost duse la Galați unde au fost încărcate pe un șlep cu destinațiunea unui port din Basarabia.

Un al doilea tren cu un nou transport de 7 vagoane cu vin aparținând acelorași proprietari a sosit la Bărboși la finele lunii Decembrie 1916 de unde a fost împins la Galați pentru ca în urmă după ce fusese atacat de ruși să-și caute scăparea la punctul de trecere numit Vadul lui Bacalbașa.

Ambele aceste trenuri au fost conduse sub escortă militară.

Ceea ce trebuie observat și înfierat în această ocaziune este faptul incalificabil că transportarea acestor averi personale se făcea împiedicând și întârziind transporturile militare și de evacuare ale răniților, munițiilor, a utilajului și mașinilor din stabilimentele industriale militare și civile, care au trebuit adeseori să fie abandonate pentru precăderea ce se da unui anume avut particular, transportat totdeauna cu mare viteză.

Mai rămâne de semnalat că transportul de vinuri despre care am vorbit, avea loc în timpul în care, din ordin superior, se proceda la vărsarea depozitelor de vinuri ale aproape tuturor particularilor.

În aceeași ordine de idei menționăm și faptul că în clipele tragice, când invaziunea teritoriului era aproape efectuată, miniștrii mai aveau timpul și curajul de a da ordine pentru a se pune la dispoziția familiei Brătianu un număr de o sută vagoane pentru a le transporta cerealele în dauna altor transporturi iminente, de interes obștesc.

În fine, am fost informați că s-ar fi petrecut în această ordine de idei un fapt și mai extraordinar și anume: Că un tren ministerial ai cărui pasageri făceau un voiaj de agrement și la care se defectase mașina, a fost pus în mișcare luându-se mașina de la un tren cu răniți, care a fost abandonat timp de aproape cinci zile pe o linie de garaj fiind astfel expuși răniții la intemperii, lipsă de hrană și de îngrijire.

VII

Al șaptelea cap de acuzare este formulat în termenii următori:

Violarea art. 1, 2 și 3 din legea asupra responsabilității ministeriale prin faptul că, cu abuz de putere, au ridicat cu ocaziunea evacuării teritoriului țării, care în urmă a fost ocupat, copii de 15—16 ani, fără autorizația părinților, expunând pieirii prin nesocotință și completa lipsă de îngrijire, din care cauză au pierit cea mai mare parte din ei.

Din cercetările făcute am constatat, că această evacuare s-a făcut din ordinul și în urma publicațiilor emenate de la depozitele de recrutare. Nu s-a luat nici o dispoziție însă pentru transportul și hrana lor în timpul voiajului; Ofițerul însărcinat cu alimentarea trupei pe linia de retragere ne informează că nu a avut nici un ordin ca să dea alimente, așa încât acești nefericiți au fost hrăniți din mila publică.

Ajunși la Buzău toți acești tineri rău hrăniți și rău îmbrăcați au fost abandonați spre a-și continua individual drumul în Moldova. O mare parte din ei au murit din mizerie iar o bună parte din ei au fost întrebuințați la facerea de tranșee pe linia frontului, expunându-i la loviturile inamicului, fără a fi fost protejați de nici o măsură. Numai într-un singur județ ni se relatează că ar fi pierit circa 1.000 de copii.

VIII

Al optulea cap de acuzare este formulat în termenii

următori:

S-a distrus din ordin, prin incendii și alte mijloace, o bună, parte din averea publică și particulară fără ca această distrugere să se poată justifica prin vreun interes al apărării naționale ocazionând prin aceasta Statului pierderile enorme.

Existența acestor fapte materiale este îndeobște cunoscută așa încât nu are trebuința de a fi probate.

Cât privește temeinicia motivelor invocate pentru a se justifica aceste măsuri de nimicire, rămâne ca comisiunea de instrucțiune să le examineze, să le caracterizeze și să conchidă.

IX

Al noulea cap de acuzare este formulat în termenii următori:

Violarea art. 1, 2 și 3 din legea responsabilității ministeriale prin faptul că s-au întrebuințat mijloace de corupțiune asupra membrilor Parlamentului spre a-i pune în imposibilitate de a-și exercita dreptul lor și amăgind astfel reprezentațiunea națională asupra situațiunei reale a afacerilor Statului.

Pe lângă aceasta, cu abuz de putere, s-a dispus transferarea în țară străină a unor instituțiuni indispensabile funcționarei normale a Statului, amenințând chiar funcționari publici ca să execute asemenea ordine ilegale.

Faptul de corupțiune al membrilor Parlamentului rezultă din încasarea nejustificată a unor sume de către membrii Parlamentului, sume cari nu reprezintă nici o diurnă fixată prin regulamentele respective, nici aprobate prin vreo lege.

Pe de altă parte, faptul și tendința de a se îndepărta pe membrii Parlamentului din Iași nu se poate explica decât prin dorința guvernului de a scăpa de orice control, căci invocarea primejdiei ca motiv al expedierii lor peste hotare nu poate fi serioasă din moment ce o parte din parlamentari au rămas

permanent în țară.

De asemenea, faptul ordinului de a transfera înalta Curte de Casație în țară străină nu-și găsește nici o explicație serioasă, precum nici presiunea făcută asupra membrilor acestei înalte instituții de a executa acest ordin nu se poate explica decât prin dorința guvernului de a scăpa în caz eventual de controlul acestei înalte instanțe.

X

Al zecelea cap de acuzare este formulat în termenii următori:

Violarea art. 3 din legea asupra responsabilității ministeriale, prin faptul că s-a cedat flota românească Statului rusesc, care a utilizat-o sub pavilionul său fără a fi guvernul autorizat prin vreo lege.

Faptul cedării flotei române de comerț Statului rusesc rezultă din contractele ce ni s-au prezentat. Aceste contracte însă sunt făcute cu călcarea dispozițiunii legii asupra contabilității publice.

Domnilor deputați,

Comisiunea de informațiuni urmând cu sârguință cercetările sale a descoperit o serie de fapte care motivează osebit de capetele de acuzare stabilite de cererea de dare în judecată, enunțarea încă a două capete noi de acuzare de o importanță capitală și covârșitoare.

Primul nou punct de acuzare care ar lua loc cu numărul de 11 s-ar formula în modul următor:

XI

S-a violat dispozițiunile art. 61 din legea de organizare a ministerului de război prin faptul că asupra planului de campanie și ordinei de bătaie nu a fost consultat comitetul de inspectori generali al armatei, ceea ce ministerul era formal

obligat a o face, și aceasta violare cade sub prevederile art. 3, alin. a din legea responsabilității ministeriale.

Din cercetările făcute la ministerul de război se constată că, comitetul inspectorilor generali nu a fost niciodată convocat, nici nu și-a dat vreo dată avizul asupra oportunității intrării în război a armatei române.

Această omisiune făcută în mod intenționat se explică prin aceea, că din informațiunile ce am cules rezultă, că majoritatea membrilor cari compuneau acest consiliu era în contra intrării în acțiune a armatei române, opiniune pe care și-o întemeiau tocmai pe lipsa de preparare pe care am semnalat-o mai sus.

Așa se explică că unii dintre comandanții de corpuri și de armată nu au avut cunoștință până în ajunul războiului nici de unitatea ce le era destinată, nici de planul de operațiuni, nici de ordinea de bătaie.

Parte din comandanții de armate au primit în ultimul moment acest înalt comandament și au fost puși în capul unor armate noi pe cari nu le cunoșteau și nici nu aveau cunoștință de terenul pe care urmau să opereze.

Ni s-a afirmat că acești comandanți în ajunul războiului au cerut o autorizație a Ministerului ca să-și inspecteze noul lor comandament și să facă recunoașterea terenului, și această autorizație le-a fost refuzată.

XII

Mai avem un ultim cap de acuzare care s-ar putea enunța în chipul următor:

S-au sustras acte și documente de la diferite ministere, acte de o importanță deosebită și aparținând Statului, fapt care cade în prevederile art. I din legea responsabilității ministeriale.

Faptul acesta ne-a fost confirmat prin declarațiunile ce am primit de la funcționarii superiori ai tuturor ministerelor,

cari au avut cunoștință de existența acestor acte, precum și de faptul că ele au fost ridicate de anume persoane, iar unele dintre ele au fost distruse.

Aceste fapte foarte grave s-a luat măsuri ca să fie probate înaintea comisiunii de instrucțiune.

Domnilor deputați,

Din cele enunțate până aci, reiese, credem, cu prisosință, temeinicia capetelor de acuzare pentru care s-a cerut chemarea în judecată.

Comisiunea de informațiuni nu prezintă Camerei în acest raport decât o infimă parte din materialul cules în ancheta ei, pentru că, trebuie să o spunem, în urma acestor cercetări, dispunem nu numai de probe îndestulătoare, ci de un adevărat lux de dovezi.

Osebit de faptele expuse de acelea cari intră în cadrul capetelor de acuzare, am găsit puzderie de fapte care constituie infracțiuni de drept comun și pe care, de sigur, Comisiunea de instrucțiune, după ce le va stabili și caracteriza, va sesiza instanțele ordinare.

Deocamdată mărginindu-ne la stricta noastră însărcinare, ne-am limitat la relevarea de fapte caracteristice pentru fiecare punct și încheiem exprimând simțimântul puternic care ne stăpânește, zicând: *d- lor deputați să ne facem, datoria!*

Lascar Antoniu, N. Mitescu. Constantin Dristorian, I. Petrovici, N. Păunescu, Gr.P. Carp, D.Mazilu.

Copia prezentului Raport este conformă cu originalul înregistrat la No. 994 din 14 Iulie 1918.

Președintele Adunării deputaților, C. MEISSNER,

(S. A. D.)

Directorul, cancelariei, *Brătescu-Voinești*.

Că treaba nu era de loc lipsită de seriozitate, la 28 iulie 1918, în Monitorul oficial se publica și următorul Regulament pentru exercitarea atribuțiilor comitetului de instrucțiune al Adunării deputaților pentru darea în judecată a unor membri din guvernele de la 1914/1918 prezidate de d.Ion I.C.Brătianu.

Art. 1.— Pentru înlesnirea cercetărilor se dispune delegarea unuia sau mai multor membri ai comitetului pe lângă diferitele ministere - sau alte autorități publice cari vor exercita atribuțiile întregului comitet. Desemnarea acestor membri se va face printr-un proces-verbal.

Art. 2. — Comitetul sau oricari din membrii lui va putea fi asistat de diferite persoane cărora le va da delegațiune de a proceda la constatări și verificări ale gestiunii diferitelor autorități și particulari.

Art. 3. — Pe lângă comitetul de instrucțiune se vor alătura mai mulți judecători de instrucție și procurori, precum și ofițeri cari vor lucra după instrucțiunile ce vor primi din partea comitetului, președintelui sau unuia din membri delegați

Art. 4. — Comitetul de instrucțiune va chema înaintea sa orice persoane cari va crede necesar a fi ascultate în interesul anchetei. Chemarea se va face prin citațiuni sau mandate de aducere, a căror executare va fi încredințată procurorilor sau oricăror agenți ai forței publice. Mandatele vor fi semnate de președintele comitetului sau de oricare din membrii săi.

Art. 5.— Conform art. 25 din legea asupra responsabilității ministeriale, toți agenții forței publice sunt datori a presta imediat - și înaintea oricăror alte lucrări serviciile cerute de oricare din membrii comitetului. În caz de neexecutare va fi pedepsit pentru refuz de serviciu, conform

legii.

De asemenea orice funcționar public, de orice treaptă, civil sau militar, este obligat a se prezenta înaintea comitetului sau vreunui membru la prima chemare, pentru a da relațiunile ce i se vor cere, a pune la dispoziție toate documentele și dosarele necesare, fiind scutiți de secretul oficial, conform art. 27 din lege.

În caz de refuz, funcționarul va fi pedepsit conform legii.

Art. 6. — Oricare din membrii comitetului are dreptul a face perchezițiuni domiciliare, singur sau asistat de agenți ai forței publice sau a delega facerea perchezițiilor unui judecător de instrucție. Cu această ocaziune se vor putea ridica orice acte, documente, dosare și în general orice obiecte s-ar crede de cuviință, în interesul cercetării, atât de la particulari cât și de la orice autoritate publică. Rezultatul perchezițiunii se va consemna într-un proces-verbal dresat la fața locului, după care se va lăsa o copie.

Art. 7.— Orice martori experți și alte persoane al căror concurs se va cere de către comitet sau de unul din membri și cari nu se vor conforma, vor fi înaintați parchetului respectiv spre a se lua contra lor măsurile legale.

Art. 8. — Membrii comitetului sunt considerați în orice loc și în orice timp în exercitarea atribuțiunilor lor și orice ofensă li s-ar aduce oral sau în scris se va pedepsi conform legii.

În caz de flagrant delict, procesul-verbal de ultraj se va încheia imediat de membru ofensat și se va înainta parchetului respectiv împreună cu delicventul. Judecata se va face după legea flagrantelor delictes.

Ofițerii de poliție judiciari și agenții forței publice sunt ținuți sub pedeapsă legală, a da concursul lor membrilor comitetului pentru reprimarea acestor infracțiuni.

Art.9. – Pe tot timpul funcționării comitetului un personal de grefă și arhivă îi va fi atașat. Acest personal se va numi de comitet prin osebuit proces-verbal și se va compune dintr-un registrator, un arhivar și unul sau mai mulți membri. Ei vor fi ținuți să păstreze, sub pedeapsa prevăzută de lege, secretul oficial al cercetărilor și actelor încheiate ca și membrii comitetului.

Art. 10.- Se va desemna unul din membri comitetului prin proces-verbal cu păstrarea documentelor.

Art.11. – Comitetul de instrucțiune va întocmi un buget special în care se vor prevedea toate cheltuielile și retribuțiunile funcționarilor, experților și celorlalte persoane atașate pe lângă comitet.

Art.12.- Biroul comitetului de instrucțiune este compus din d-nii deputați N.Mitescu, ca președinte și d-nii Mircea Cancicov și Emil Cerchez ca secretar.

*

Numai că tot din considerații politice, dovadă că regele se slujise mai de fiecare, la numai câțva timp, la conducerea României vine la guvernare însuși guvernul I.I.C. Brătianu.

Se înțelege, demersul parlamentarilor s-a stins. De aici cine are de tras concluzii, să le tragă.

Ion.I.C. Brătianu

Admirator a lui Vasile Alecsandri și Horațiu:

tecucianul – D.C. Ollănescu- Ascanio

*Anoncului G. Petrescu în
afecțiunea amintirii –
Septembrie 1900
Dimitrie Ollănescu*

Dimitrie Ollănescu, tânăr de 23-24 de ani, substitut de procuror la Tribunalul din Tecuci, cu doctoratul în drept luat la Bruxelles, „mlădios și înalt, elegant în gesturi și-n vorbe” – cum ni-l prezintă G.G. Ursu, ori ca primar al orașului, că prin 1876 a avut și această calitate în târgul Tecuciului, braț la braț pe ulițele târgului cu un alt trubadur Theodor Șerbănescu. Petrașcu îl vede în amintirile sale intrând în salonul cel

mare de la vila modernă a Doamnei Amelia Papadopol-Calimach, cunoscută ca „suprema distincție în aristocrația Moldovei de Jos”.

Era o casă... pe zidul căreia se agățau zorelele și glicinele , o vilă străjuită de perdeaua plopilor drepți și înalți” – așa o descrie scriitorul N. Petrașcu, tecucian și el. În casa acesta se aduna pe vremea aceea – după 1871 – tot ceea ce avea orașul Tecuci mai ales la salonul literar unde funcționa unul din cenaclurile literare al localității. Aici, „în serile lungi ale iernii, lumea invitată asculta muzică, tineretul dansa, iar Ollănescu și Theodor Șerbănescu, cei doi trubaduri, făceau literatură, discutau, citeau stihuri sau ascultau clavirul mângâios al gazdei” , spune G.G. Ursu. Iar N. Petrașcu își amintește

limpede amiaza aceea de iunie, când a intrat în salonul cel mare, după ce admirase crestele de acoperiș ale vilei și gardul de crengi de mesteacăn. Ollănescu era într-un salonaș, cu perdelele roșii lăsate, șezând lângă pian, conversând cu Doamna Papadopol.”

Cu toate că salonul literar despre care vorbim, înțelegem că se reducea la poetul Theodor Șerbănescu, mai târziu membru al Academiei Române (ales la 12 septembrie 1876), atunci căpitan de geniu în Tecuci iar Ollănescu, după cum am spus, magistrat (dar și membru al Academiei Române de la 11 martie 1893), oameni care „la braț pe sub castanii de pe bulevardul gării – pe care Nicolae Iorga avea să-l vadă „bine luminat și închis între șiruri de arbori care fac impresie”, „ca o reședință de județ îngrijită gospodărește și locuită de oameni cărora le place a trăi curat și liniștit”, – oprindu-se, din când în când, locului”, gesticulând, discutând cu aprindere”, N. Petrașcu reține prima întâlnire a sa cu Ollănescu, delicatețea cu care i-a vorbit, sfaturile pe care i le-a dat cu privire la piesa de teatru, jucată de ei, școlarii, în scop de binefacere.

Salonul acela literar de la marginea de sus a orașului „ființa sub semnul distincției, al dragostei de frumos artistic, legate de viața boierilor de altădată.”

Un admirator a lui Alecsandri – D.C. Ollănescu-Ascanio poate de acolo și-a început ascensiunile literare. Cronicar dramatic, cu o cronică în zece pagini la spectacolul cu Hamlet din anii 1880, autor al lucrării „Teatrul la români”, o istorie a începutului teatrului românesc, Ollănescu ne apare drept un dramaturg care nu face decât să... povestească. El nu construiește, povestește, ca cititorii sau spectatorii să-l asculte. Pe malul gârlei – poate apa Bârladului - un „beizadea” se înecă iar salvatorul, nimeni altul decât Ionică – țăranul, pentru că l-a tras de păr și l-a scos din apă salvându-l, primește drept

recompensă cinzeci de bice care, totuși, pentru că i-a lăsat viața, se reduc la jumătate: doar 25. De aici și finalul poveștii, spus chiar de Ionică, în drum să-și primească pedeapsa: „Pe cine nu lași să moară nu te lasă să trăiești!” Ca în viață, nu?

Imitator a lui Alecsandri, păstrător al atmosferei și naivităților din comediile lui Alecsandri, până și numele personajelor, Ollănescu reușește ca pentru scenetele „Pe malul gârlei” și „Pribeagul” să primească aprecierile favorabile ale însuși domnitorului Ion Ghica care le consideră „adevărate sărbători” ale scenei Teatrului Național din București, cum nu s-a mai întâmplat de la premiera cu „Despot-Vodă” de Alecsandri.

În „După război”, când un colonel întors din războiul pentru independență verifică fidelitatea soției, constatând că s-a înșelat în bănuiele deșarte conchide: „Femeile pot să-și piardă capul chiar după oameni nebuni, însă după cei ridicoli, niciodată!”

„Închin această mică glumă celor bântuiți de patima geloziei” – spune autorul când scrie „Fanny” iar la „Pribeagul” pune drept moto însăși vorbele lui Alecsandri din „Despot Vodă”: „Suntem țărani/ Nu vindem țara noastră/ nici cugetul pe bani”, apreciate de unii drept ridicole, dar pline de realism și astăzi. De altfel, teoretizând despre capitalismul „pribeag”, D.C.Ollănescu Ascanio încă de la 1879 spune vorbe valabile și astăzi:

„Un capital aduce la cel ce-l investește
Folos și-ndestulare, căci ban pe ban sporește
Și-ți reazemă odihna și traiul cu temei
Pe când cei cu pământuri o duc ca vai de ei...”

Și mai departe:

„Ne dați un veac de aur, veac de clienți bogați
La care-n loc de iarbă vor crește avocați.”

Versurile lui înseamnă un fel de comedie care trebuie citite înțelegându-i toate aluziile.

Revenind la „Fanny”, cititorul află că o depeșă expediată și semnată chiar cu acest nume ajunge la Corina, soția lui Alexandru și de aici criza de gelozie, deși Fanny nu-i decât Ștefan, prietenul lui Alexandru, pus pe șotii. De unde altă morală, rezultată dintr-un proverb: „Păcatul femeiesc e gelozia”

„Primul bal” este altă bucată care creează suspansuri: Simion – „majordomul” inspectează masa cu mâinile în șolduri. Îmbrăcat în „livrea neagră, cu șnururi galbene, vestă albă de postav, cu fir, chiloți de catifea roșie, ciorapi albi, pantofi de lac.” Până la urmă „Primul bal”, oferit de familia Robescu se anulează (de ce ?) pentru că cineva a uitat să pună invitațiile la poștă. Iar neprezentarea musafirilor face ca starea de totală fericire a cuplului să dea... peste pahare.

„La mormântul poetului” este omagiul adus de Ollănescu Ascanio lui Alecsandri, acolo la Mircești, în Lunca Siretului:

„S-a stins gingașa voce, duioasa lui cântare
Din strunele de aur de-acum nu mai răsare
De dor și vitejie pe mândrul țării plai
Cu foc nu mai răsună fermecătorul grai.”

Ollănescu a fost autorul și a unei altfel de poezie. Robit poeziei, privind „Stejarul”, el ni-l descrie:

Cu creștetul în ceruri, cu brațele în soare,
Încins cu-n brâu molatic de umbră și răcoare
Mai mândru ca un rege, stă falnicul stejar:

La poalele-i se întinde covor de floricele
Și-n frunzele-i cu taină un roi de păsărele,
Duios și-ngână dorul cu zefirul fugar.

Dar nici focul învăpăiat al iubirii feminine nu-l iartă:

Dintre nori zburând ca gândul jerbei dese de scânteii
Luminează codrul tainic, unde ploaia ne-a gonit
Iar la flacăra cerească eu citesc în ochii tăi
Că, adânc într- al tău suflet arde dorul de iubit.

Nu uită nici bătrânețea în dragoste:

Am fost lirici noi, așa e, cântăreți de modă veche,
Dar cântarea noastră simplă n-a stricat nici o ureche.
Ea ne-a izvorât din inimi și din fragede simțiri
Ca duiosul cânt al harpei dintre coardele subțiri...

Și un tablou în satiră:

Mirele și cu mireasa la altar, stau în picioare
Ea îi jură lui iubire și el tinerei fecioare.
Sunt așa de dulci și gingași și așa de potriviți
Că-mprejurul lor mulțimea murmură: ce fericiți!...

După câțiva ani:

Domnul are o amantă și e plin de datorii,
Doamna e păpușa modei, face lux și nebunii;
Iar copiilor de grijă slugile, cum vor, le poartă.
El năuc de cărți și chefuri, ea de-atâta zbucium
Să trăiască împreună nu mai pot, deci se despart

Și copiii cu averea, cum dă Dumnezeu și-mpart;
Domnul capătă o slujbă într-un colț pierdut de țară
Doamna zbârâie pe poduri și-i păpușa modei, iată,
Jertfă le vor fi copiii, căci deprinși la rău de mici
Vor ieși niște netrebniți și vor rămânea calici...

Iar tineretului:

Dacă tineretul este cainic și tânguitor,
Ori de sus privește toate cu-n ochi batjocoritor
Oare vom muri cu jalea de-a vedea zădărnici
Cele ce o viață-ntreagă ne-au fost scumpe și iubite?

Și în încheiere, răsplata:

Toate pier și tot același giulgiu-aruncă peste toate.
Vârsta, călăuza morții, și-o să vie o vreme, poate
Când și vouă vă vor zice tinerii – sunteți bătrâni:
Haide îndărăt, pe calea voastră, cu toiagu-n mâini.

Între 30-40 de ani, fiind și văduv, a avut cele mai multe prietenii femeiești. Pentru el, spune N. Petrașcu, femeia avea o însemnătate extraordinară, era ca o minune a pământului. Un corp frumos, un braț rotund, o piele delicată, o carnație colorată, erau în ochii lui însușiri mai mult decât încântătoare.

Deși în aparență se arăta indiferent tentațiilor, în realitate era stăpânit de ele, tocmai din pricina patimii ascunse în chinurile cele mai intime ale firii lui. El nu-și putea închipui să trăiești cu o femeie mică, slabă și pipernicită, chiar dacă avea calitate sufletești, pentru că zice el – cum să trăiești cu o cutie de chibrituri?

Frumusețea fizică a femeii pentru el erau hotărâtoare.

Și, într-adevăr – spune același, frumoase au fost toate femeile care i s-au arătat și l-au oprit în cale, amatoare și pline de podoabe femeiești. Frumoasă artista V. „le velour faite femme”, cum zicea el, și care avea ceva sfânt în riturile dragostei... Credeai că e o „preoteasă în altar”. Frumoasă artistă D., femeie întocmai ca o statueta, cu dinții cunună în gură până a dispărut din viață. Când râdea, cu glasul ei cristalin, părea că auzi o gamă de clavier, iar când închidea ochii pe jumătate te răscolea până în a treia generație. Frumoasă celebra artistă B., care terminase atunci Conservatorul din Viena și care prin corpul ei athletic, prin brațele ei rotunde și umerii ei albi, o luai drept o apariție din basme. Ea era ingenuă și novice în ale sentimentului, așa că seducea și mai mult pe păgânul Ollănescu. Frumoasă încă cântăreața din societatea Z.N., blondă, cu ochii albaștri, „răspândind un parfum natural care întrecea toate florile din lume.” Ea era încă tânără în casa părintească și, într-o seară, cântând în salonul lor, plin de lume, când intră Ollănescu și-l văzu, ea căzu jos, atât de mult o impresiună prezența lui.

Frumoasă încă artista M., rusoaică maiestooasă ca o regină, care lăsa bărbatul ei într-un tren și veni la București. Frumoasă, în fine, vieneza G., despre care, când o văzu întâia oară, în unul din drumurile lui în Elveția, spunea înfiorat: „ochii mari ca irmilicul și verzi ca brotacul.” Atât era dânsul de dominat de frumusețea corporală încât îmi aduc aminte cum mă luă odată, aproape cu sila, să mă facă să intru cu el în locul unde vieneza G. își lua baia de dimineață. La vederea formelor ei perfecte și a sânelui său „ca două pistoale”, Ollănescu avu în ochi o transfigurare, iar când îi replicai că el îmi reînviază imginile lui Orațiu cu Lidiile lui, Ollănescu păru mulțumit de comparația cu poetul latin, pe care îl iubea și îl traducea așa de frumos, atât în versuri cât și în fapte.

Dar, pe lângă acestea, și pe lângă multe altele, pe care Ollănescu le-a cunoscut în trecut, a fost un cortegiu întreg de femei pe care el le-a privit cu dragoste și care, la rândul lor, l-au privit și ele cu ochi simpatici. Fiindcă el, în afară de faptul că era bine ca om, îngrijit și elegant și că impresiona și magnetiza de la distanță simțirea femeiască, dar mai avea și o privire cu subînțelesuri sentimentale în fața lor, o convorbire confidențială cu dânsule, o atitudine interesată de fiecare în parte, care le făcea să simtă că ele îi erau dragi și să le încetățenească speranțe și vise în inimă.

Că era așa, Petrașcu relatează că, într-o noapte, la Viena, Ollănescu a pironit patru ore pe scaun la o masă – după insistențele ei – pe nevasta unui industriaș din Belgrad, o femeie cu mult vino încoace, căreia el îi spunea ce-i trecea prin minte și care nu se mai îndura să plece, până ce nu s-a închis, în sfârșit, restaurantul. Și mult mai târziu, când dânsul mergea spre 60 de ani, amelișe pe o domnișoară T. din societatea bucureșteană, fată de vreo 24-25 de ani, într-atât, încât a trebuit, în cele din urmă, ca familia ei alarmată să-i înăbușe pasiunea nevinovată, în fond, dar cu atât mai puternică...

Dar iată cum îi apărea lui Petrașcu (Generația artistică – Amintiri, 1926) Dimitrie Ollănescu prin anii 1871-1872, la cei 23-24 ani ai săi, când făcea cuplu de poezie la Tecuci cu Theodor Șerbănescu: „Înalt, frumos la corp ca și la față, care-i era albă și fină, părul negru și lucios bătând în albastru, cu o cărare dreaptă și subțire ca undrea, lângă care pieptănătura, dată spre tâmpile, părea ca de acolo; cu streșina părului proaspăt pierdută dinapoi, strânsă, s-ar fi zis, în fiecare zi cu foarfeca, de-i dădea pururi o înfățișare de adolescent; favoritele abia mijând, tot negre; ochii, de asemenea negri și strălucitori; sprâncenele subțiri, mustața rasă, umbletul legănat, cu o ușoară înclinare a capului în cadența pasului; atitudinea serioasă,

gesturile rari și precise; privirea de sus, cu un aer de mândrie care ținea la distanță și care-i creștea și mai mult frumusețea, dându-i ceva de îndepărtat, ceva cu greu de apropiat, ca un fel de fruct oprit; glasul puțin gutural, graiul neaoș românesc. Îmbrăcămintea - a unui om discret în eleganță, fără nimic exagerat, nici ostentativ, dar totdeauna foarte curată și în culori închise.

„De departe, înfățișarea lui părea a unui străin, a unui diplomat apusean; de aproape îi recunoșteați numaidecât trăsăturile curat românești. Din toată ființa-i se desprindea un farmec, pe care puțini oameni în lume îl au. Cine îl întâlnea, se lua după dânsul, să-l audă vorbind, să-l vadă la față, să-l aibă aproape.”

*

D.C. Ollănescu, unul dintre diplomații noștri, a fost un scriitor de valoare, în afara a numeroase articole publicate în reviste ori în lucrări separate, fiind prezent timp îndelungat în publicistica vremii cu „Pe malul gârlei”, jucată la Teatrul Național și apreciată ca un giuvaer de limbă românească; „Ruy-Blas” – dramă de Victor Hugo, traducere în versuri; „Oștenii noștri”, comedie în 4 acte; „Visul Dochiei” apolog într-un act în versuri, realizat împreună cu Th. Șerbănescu; „Doctorul satului”, comedie în 2 acte; „Fanny” și „Pribeagul” comedii într-un act, în versuri; „După război”, „Primul bal”, comedii într-un act în proză; „La mormântul poetului” apologie în versuri; Traducerea în versuri rimate române a Odelor, Epodelor, Carmen Seculare și Arte poetice ale lui Horațiu i-au adus Premiul Academiei Române – *Năsturel-Herescu* în 1892.

Celor de mai sus li se adaugă alte lucrări scrise și publicate: monografiile istorice, lucrări politice cum ar fi Darea de seamă asupra Congresului și Tratatului de la Berlin, O monografie istorico-politico-economică asupra Dobrogei și

Basarabiei; rapoarte publicate în „Cartea verde”, peste 300 poezii lirice, descriptive, satire, ode, eroice, cum le înșiră „Biblioteca pentru toți” într-un volum dedicat celui citat, la București în 1908.

*

În comisia premiilor anuale din 1902, D.C. Ollănescu însărcinat să prezinte raportul la „România pitorească”, București, 1901, de Al. Vlahuță, își încheia astfel expunerea: „Dar de! N-ai în toate zilele prilej să citești o dare de seamă geografică sau nu – despre frumusețile vrednice de zugrăvit ale țării, scrisă de un poet și ce poet!? Al. Vlahuță!? (care avea să dobândească doar post- mortem titlul de membru corespondent al Academiei Române! (n.n.). Alții ar scrie într-altfel. El nici putea, nici nu trebuia să scrie altfel; când și-a pus mintea, sufletul și inima la un loc pentru a face o lucrare unică în felul său în literatura noastră.

Drept aceea și în temeiul simțămintelor exprimate mai sus, eu recomand sufragiilor Dvoastră această lucrare ca întrutotul vrednică de Premiul Adamache, la care a concurat.”

(Din Analele Academiei Române, Tom XXIV, p.512).

*

Dimitrie C. Ollănescu-Ascanio, la 11 martie 1893, este ales membru al Academiei Române, în secțiunea literară, prilej cu care, în ședința din 12 martie adresându-se prea onoraților săi colegi, „cu inima plină de recunoștință” le mulțumea călduros „pentru înalta onoare” de a-l fi chemat „să ia scaun” alături de ei, „ilustru reprezentanți și maeștri ai cugetării române”, unde ușile sunt deschise și tinerilor care „iubesc binele și frumosul”, dovadă că „ospitalitatea” aici se „distribuie cu aceeași dărnicie celui smerit ca și celui mai glorios” sublinia: „Oare vulturul, regele măreț al spiritului, nu se urcă el pe aceeași cale cu ciocârlia, pribeaga cântăreață, până la soare? Cei

mari și cei mici odată intrați aici cu o singură țintă: înfrățirea prin muncă, iar idealul tuturor este înălțarea și răspândirea cât mai luminoasă și mai depărtată a simțirii și a limbii românești, căci cine își iubește și-și cinstește limba, își iubește și-și cinstește neamul și Patria.”

Dovadă a celor declarate, D.C.Ollănescu, după cuvântarea rostită, citea în ședința publică poezia intitulată „La mormântul poetului”, apologie întru amintirea repauzatului Vasile Alecsandri”, ca un omagiu și elogiu în versuri la adresa regelui poeziei românești.

Reproșând colegilor și atrăgându-le în același timp atenția că de câțiva ani, noii membri aleși nu mai fac discursuri de intrare în Academie despre activitatea membrului înlocuit, I. Negruzzi cerea revenirea la bunul obicei, argumentând că însuși D.C.Ollănescu i-a și comunicat în particular că voiește a face discursul său de recepție despre Vasile Alecsandri, iar dsa s-a înțeles ca să răspundă la discursul dlui Ollănescu. În aceeași ședință din 15 martie 1893, D.C.Ollănescu intervenea și spunea că este hotărât „a-și face discursul de recepție despre Alecsandri și speră a-l putea termina pentru sesiunea viitoare.”

D.Sturdza atenționa ca manuscriptele discursurilor să fie depuse cu cel puțin trei luni înainte de viitoarea sesiune, spre a se putea face răspunsurile la ele. (V. Alecsandri fusese primit membru al Academiei la 2 iunie 1867 și decedase la 22 august 1890).

Cel care la Tecuci frecventase cenaclul literar din casa doamnei Amelia Papadopol-Calimach, cunoscuse cumplita dramă din casa istoricului și literatului Alexandru Papadopol-Calimach când, în 1895, la 48 de ani, Amalia murea „de viciu de cord” la 23 ianuarie, ora 5, iar în aceeași zi, la numai 25 de ani, domnișoara Elena Papadopol-Calimach deceda de o congestie cerebrală, D.C. Ollănescu-Ascanio, cel care, la 18 iunie 1898,

comunicase colegilor academicieni vestea sosită de la Tecuci, de la Paul A. Papadopol-Calimach că Alexandru Papadopol Calimach decedase, acum îi venise rândul și lui.

Născut în 1833, înrudit cu familia domnitorului moldovean Scarlat Callimachi, a fost prefect de Tecuci, ministru de externe în vremea lui Cuza iar în timpul lui Carol I, ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice. În 1876, Al. Papadopol-Calimach este primit membru al Academiei Române, iar în 1890 devine vicepreședinte al secției istorice al acesteia. S-a stins din viață în 1898.

Ca fapte de viață adaug următoarele. Adresându-se cititorilor în volumul 9 al Uricarului (1887) autorul Theodor Codrescu de la Iași scria: „De la 1868 de când m-am retras din politică, am făcut mai multe lucrări literare și istorice, dar nime, nime nu m-a încurajat, dovadă că am două poduri pline de cărți”

Și totuși, la 4 februarie 1887, ajuns membru corespondent al Academiei Române, T. Maiorescu, președinte, și D.A. Sturdza secretar general, îi exprima mulțumiri pentru darul de a încredința Academiei 10 volume din opera tipărită, 7 volume manuscrise și alte multe lucrări.

Cu toate acestea, într-o notă suplimentară din „Uricarul”, Codrescu însemna: „Regret că sunt cu totul uitat; eu pe cât am putut, am servit, îndatorit și ajutat pe mulți (în) viața

mea; acum, la bătrânețe, numai unul și-a amintit de mine, la vederea volumului al 7-lea de Uricar, și acela este Dl. Al. Kalimah – Papadopulo, căruia îi mulțumesc, și pe care îl rog, ca la o ocaziune, să nu mă deie uitării...” (Th. Codrescu avea vârsta de 68 ani n.n. Uricarul, vol.IX, p.278-279).

La 20 ianuarie 1908, ora 6 dimineață, D. C. Ollănescu a încetat din viață. La ceremonia înmormântării, marți 22 ianuarie, I. Bianu, membru al Academiei spunea în cuvântarea rostită în numele Academiei: „Dumitru Ollănescu a fost viața lui întregă preot al frumosului, a fost artistul simțirii și al gândirii frumoase, spuse în cea mai armonioasă și mai dulce vorbire românească. El a fost o floare a literaturii, a poeziei românești, înflorită în lumina și în căldura radiată de la marele, mult admiratul și iubitul său Alecsandri. Cele din urmă zile scurse de putere ale vieții sale le-a consacrat Ollănescu glorificării marelui maestru, într-un poem de o înaltă frumusețe, rămas până acum nepublicat.

Mintea ageră și luminoasă a lui Ollănescu a fost întotdeauna îndreptată spre frumosul poetic. În mijlocul ocupațiilor și lucrărilor pe care le cereau serviciile diplomatice, în care a făcut carieră, toate orele pe care le trăia pentru dânsul, după placul său, toate erau date literaturii.

Ani îndelungați a dat dânsul cu o neistovită plăcere traducerii lui Horațiu, muncă ale cărei mari greutăți le pot înțelege numai acei care s-au încercat în asemenea lucrări. A înzestrat astfel literatura, cultura neamului nostru, cu scrierile celui mai mare poet al Romei, înfățișate într-o formă românească de o eleganță neîntrecută.

Ani îndelungați versurile lui Ollănescu și scrierile lui în proză au luminat paginile revistelor literare. El a înființat Societatea și Revista pentru literatură și artă română, năzuind a face ca în societatea românească cultă să se cultive și să se

prețuiască literatura și arta românească.

Teatrul a avut totdeauna pentru Ollănescu o puternică atragere; aici s-a format sub lumina sfaturilor celui alt a lui mare maestru care a fost Ion Ghica. Mulți ani a stat în Comitetul Teatrului Național din Capitală, ajutând cu sfatul său luminat și competent; ani întregi a adunat de prin ziare vechi și de prin arhive datele și științele, din care a făcut întâia oară istoria teatrului la români, lucrare citită în Academie și publicată în Analele ei.

A tradus pentru teatru scrieri dramatice din literaturile străine; a scris mai multe comedii originale și câteva compuneri festive. Toate acestea sunt îmbrăcate în cea mai armonioasă limbă, în cele mai elegante versuri.

Activitatea aceasta și puterea talentului au pus curând pe Ollănescu între frunțașii literaturii românești, între cei dintâi artiști ai limbii noastre naționale și l-au arătat pentru a-și ocupa locul în Academia Română. 14 ani a fost acolo farmecul colegilor prin vioiciunea spiritului și prin dulceața caracterului. Mulți ani, ne așteptam, cu tot dreptul, să mai răspândească între noi veselia sa plăcută – dar, vorba lui Horațiu:

„Au cum putea-vom prevedea primejdiile toate
De care stăm amenințați în orice oră poate?”

Primejdia a venit și ni l-a răpit mult înainte de vreme!

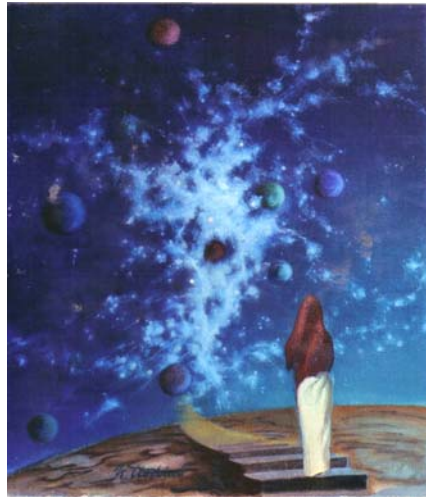
Trupul lui înalt și frumos a căzut, a încetat de a mai fi păstrător al acelei scânteii sufletești, care răspândea și atrăgea în jurul lui Ollănescu acel curent de simpatie, care iute creștea și se făcea iubire, prietenie. Scânteia aceasta a luminat frumos și ștergându-se acum dintre noi, lasă în urmă-i fâșia luminoasă, care va aminti mulți ani pe iubitul plecat de la noi și va fi mângâiere pentru cei rămași cu sufletul cernit de jale...”

(Analele Academiei Române, Tom XV, 1892-1893,p.97-99; Tom XXX, 1907-1908, p.66-68).

Ollănescu a fost un admirator a lui Alecsandri, dar a fost și a rămas un mare prieten cu Theodor Șerbănescu ale cărui versuri le recita în nota sa plină de frumuseți.

„Pe Șerbănescu l-am cunoscut în 1873 la Tecuci. Eram vecini și ne vedeam în toate zilele – spune Ollănescu Ascanio în „Literatura și arta română.”, 1902. De la prima zi, însă, ne remarcam în prietenie strânsă, destăinuindu-ne fiecare ce avea mai scump, ori ce ne era mai drag pe aceea vreme. Scriam și eu versuri și lucrul este ușor de înțeles”. Iar la o conferință ținută la 1 februarie 1902 la Ateneul din Tecuci , adăuga și mai clar: „Cuprins de adâncă emoție ridic glasul pentru a vă vorbi despre un om pe care l-am iubit și l-am admirat. Prieten sincer și devotat, neprețuit tovarăș, cu dânsul am împărțit, îndelungată vreme, cele bune și cele rele din viață.”

Despre Theodor Șerbănescu, alt tecucian, cu altă ocazie.

Nicolae Ciocină, *Omul în fața universului*

Nu doar Theodor Șerbănescu, ci o familie...

Theodor Șerbănescu conviețuiește cu Alexandru Papadopol Calimach și D.C. Ollănescu-Ascanio, lung timp la Tecuci, doi dintre ei oaspeți prezenți la unul din cele două cenecluri literare care activau în oraș pe la 1870, toți trei prezentați nouă de G.G. Ursu, în „Tecuciul literar”, studiu de istorie și geografie literară, apărut la Bârlad, la Atelierele grafice Nicolae Peiu, în 1943, Șerbănescu și Ollănescu, oameni care întruchipau muzica,

poezia și dansul, pentru că, în casa istoricului Calimach, unde primirile le făcea Doamna Amelia Papadopol – Calimah, supremă era distracția artistică care își găsea exprimarea în dans și ascultarea de muzică bună dar și în poezie.

„Cei doi trubaduri – Theodor Șerbănescu și D. C. Ollănescu, făceau literatură, discutau, citeau stihuri, ascultau clavirul mângâios al gazdei”, aceasta era atmosfera din casa unde, din când în când, se oprea Theodor Șerbănescu, căpitan de geniu, care alături de D. C. Ollănescu, substituit de procuror la tribunalul din Tecuci, discutau cu aprindere în salon, la Doamna Papadopol, iubitoare și ea de muzică și de literatură, preocupare de rafinament în acei ani când se încetățenea și

cobora în înțelegere și la noi rostul muzicii, a picturii, sculpturii, a reuniunilor cu intelectualii...

Un întreg arbore genealogic, împrumutat de la profesorul și colegul de activitate istorico-literară Constantin Solomon, tot tecucian, prin activitate, dar tutovean de la Avrămești, prin naștere, ne prezintă G.Ursu în cartea citată, dar noi ne oprim la Theodor Șerbănescu, născut la Tecuci, la 29 decembrie 1839, ca unul din cei 18 copii ai cuplului Eni. Sărbăni, boierănaș, și Smaranda, fiica lui ban Apostul, mai apropiat de el rămânând Zamfirița, cea de care se îndrăgostise, la un moment dat, Calistrat Hogaș, când avea vreo 13 ani, iar adorata vreo 19 – Zamfirița căreia Theodor, dintr-o joacă copilărească, îi organizase scăparea de la călugărie, unde vroia mama sa să o dea, după spusele lui I.Petrovici, nepotul avocatului.

Cu un an mai mică decât Theodor, Zamfirița i-a zis până la bătrânețe „bădiță Toderiță” fratelui ei care era primul favorit dintre toți cei șapte care se ridicaseră, dintre cei 18 inițial și care, ajunsă la 9-10 ani, gata să ajungă la mănăstire să se călugărească, îi sare în ajutor, nimeni altul de cât... bădița. „Într-o dimineață sosește cu trăsura o maică, ș-o văd că se dă pe lângă mine, cu momeli și cu bomboane: să vezi, drăguța maicăi, ce bine e la mănăstire și cât ai să fii de mulțumită. Eu am rupt-o la fugă în fundul grădinii sub nuci, ș-am început să plâng ca o nebună. Iaca Theodor .

- Da' cum îți vine să plângi, ducă Zamfiriță. Tu nu știi ce înseamnă să fii călugăriță. Nu numai că eu, frate mai mare, o să-ți sărut mâna, dar chiar tata și mama o să-ți sărute.

- Cum ? Tata și mama să-mi sărute mâna? – am răspuns eu, nu numai liniștită, dar aproape încântată.

- Da,da, cum îți spui, mi-a repetat Theodor, și m-am dezlipit de nuci, îndreptându-mă veselă spre casă. Dar în timpul acesta picase tata de la moșie și a luat-o la goană pe

călugăriță.

Când am ajuns pe prispa casei, cearta era în toi cu mama, și-l auzeam răcnind în odaie: „Cucoană, dacă ai făcut păcate, ispășește-ți-le singură, eu n-am copii de dat la mănăstire.”

„Iaca așa a fost! Gata-gata să mă facă călugăriță... ba încă foarte bucuroasă, luându-mă după șugubățul de Theodor” – îi povestea bunica într-o seară nepotului ei, Ionel Petrovici.

Despre anii de școală, aflăm că Theodor Șerbănescu a făcut școala primară la Tecuci, liceul la Iași, la Academia Mihăileană, unde a fost premiantul clasei tot timpul, pentru că, spune nepotul, Șerbănescu era foarte inteligent și pe deasupra – sârguincios la învățătură.

După anii de școală, ajuns la Tecuci, aici s-a legat prietenia sa cu Ollănescu Ascanio, despre care vorbesc Ion Petrovici și M. Petrașcu, tot fiu al Tecuciului, aici i-au zâmbit muzele, ochii lor fiind mereu prilej de evocare poetică.

Nici evocatorul nu era de ici-colo. Șerbănescu era căpitan de geniu ieșit cel dintâi din școala militară, cam cu zece ani mai mare decât Ollănescu. El publicase poezii în „Albina Pindului” și în „Convorbiri literare”, fusese numărat de Maiorescu în „Direcția nouă” printre cei câțiva poeți ai timpului, accentuând chiar că poeziile lui „sunt și vor rămâne cele mai plăcute în literatura română”, scrie N. Petrașcu în „Icoane de lumină”, București 1935.

Și mai departe: „Șerbănescu era într-adevăr un om foarte plăcut și atrăgător. Potrivit de statură, cu o fizionomie inteligentă și cu o frunte largă și senină, cu ochii mari, frumoși, cam melancolici, delicat și politicos, cu o vorbă măsurată și gândită, cu o conversație interesantă întotdeauna și cu o mână catifelată, pe care când ți-o da, îți părea că-ți dă o floare. Când îl vedeai îmbrăcat militărește, cu epolete, fireturi și galoane și cu o

sabie sub mână, îți părea la început că hainele erau altceva decât el. Puțin după aceea dispărea impresia aceasta. Hainele îi deveneau niște podoabe și sabia ceva cavaleresc. În loc de disparat, el îți apărea completat, întinerit, înnobilat”.

Din spusele lui N. Petrașcu rezultă că în toate, el vedea poezia. „Poezia era parfumul și floarea naturii și a vieții, ea era entuziasmul sfânt și mistic al sufletului omenesc”

În cazul acesta, „vă puteți închipui ce fel era văzută de el femeia care, după dânsul, era întruparea desăvârșită a poeziei pe pământ”, „el văzând până și în divinitate decât un bust de femeie; capul înger și femeie”; ele, zicea dânsul, erau „Dumnezeul lui”, dinaintea căruia, sufletul lui, ca o candelă aprinsă, se consumă întreg, „până la ultima picătură”:

„Cu simțiri fără de nume,
Cu dureri fără hotare
...Femeie! Femeie! Ție mă-nchin eu...”

Prins în vraja versului, dar și a femeii, într-o bucată „Răspuns amicului meu Ollănescu, pe care altădată îl numise tot atât de important „Ca vinul vechi și bun”, acum consultându-l: „Care ochi sunt cei mai frumoși”, tot el îi va răspunde, devenind el „autoritate în materie”:

Cei mai dulci, cei mai frumoși, /Cei mai sinceri, mai duiosi/ Ochi pe lume sunt acei/ Ce-ți plac ție pentru tine;/

Pentru mine, ochii Ei!...

Una din inspiratoarele lui a fost Suzana Boteanu, o tânără de 19 ani, deosebit de frumoasă, pe care, poetul a cunoscut-o în casa Amaliei Papadopol, urmărită chiar acolo de pretendentul mâinii ei, Dimitrie Vidrașcu, căreia, Șerbănescu, între două valsuri, îi descoperă ochii, o conduce către fereastră și, sub clarul de lună, în urma unor cuvinte înflăcărâte, zărindu-i lacrima copilăriei, îi dedică una din poezii:

Ah, în ochiul tău cel negru,
Ca o noapte fără lună,
Eu o lacrimă am zărit
Și pe geana ta cea brună
Lunecând ea s-a oprit.

Deși s-au revăzut la ea acasă, și-au jurat credință și dragoste, cu trăiri de extaz amoros, într-altă zi – „prin răutate, gelozie sau întâmplare”, micuța citește versurile intitulate „Ochii tăi”, scrise tot de el, dar pe albumul doamnei Vucetici, soția unui judecător bătrân, o vecină, dar cu ochii albaștri:

Privesc cerul în uimire
Și mă-ntorc ca să privesc
Cu tot sufletu-n privire
Ochi-ți de-un azur ceresc...
Fericirea mea e mare,
Ah, măsoar-o-n ochii mei,
Universul un cer are,
Eu am două-n ochii tăi...

După această lectură, frumoasa Suzana s-a măritat cu

primul ei pretendent și a plecat în Franța. Șerbănescu, ca scos din fire, compune versuri:

Și-n durerea mea păgână,
De-aș avea putere eu,
Aș lua pământu-n mână
Și-aș zvârli în Dumnezeu...

El, omul blând și delicat, care se ferea să nu calce o floare pe câmp!, scrie N. Petrașcu.

Mai târziu va urma „Dorul”:

De când ea s-a dus departe,
Fericirea mea s-a dus...

Scrie „Unde ești?” și pare și mai îndurerat:

Unde ești? Unde ești?...
În zădar în largă lume
Caut să te mai gălesc,
Tu, l-al cărui dulce nume
Și azi încă-ngălbenesc!
Dacă tu, tot mai trăiești!
Unde ești? Unde ești?...

*

Versurile lui Teodor Șerbănescu și D. Ollănescu, „închise în cărți, ca să fie citite în patru ochi”, melodiile oferite lor de George Cavadia, care era un pățimaș în a le da viață, zburau „în auzul tuturor” și li se clarificau înțelesul, după repetiții și repetiții, în împrejurări diverse, aflăm tot de la N. Petrașcu.

Bucata „Unde ești?”, interpretând versurile dureroase

ale lui Șerbănescu, pustiul din sufletul lui, care-l chinuia și-i chema ființa iubită să-i răspundă la întrebare, de oriunde ar fi fost ea, a fost atât de populară la un moment dat, încât, în 1900, la Expoziția de la Paris, „nu numai că era cerută de toți străinii, dar profesorul Mago Ferrero, un compozitor brazilian, a găsit-o atât de originală și atât de sentimentală, cuvinte și muzică, că a tradus-o în spaniolă, făcând-o pentru 12 voci, punând-o și păstrând-o ca o bucată de mare preț în repertoriul său.

Prin 1884, când Șerbănescu nu are decât 45 de ani, întrebat de Ollănescu, printr-o scrisoare, de ce a încetat a mai scrie poezie – Șerbănescu se însurase și se credea bătrân, consemnează Petrașcu – i se răspunde:

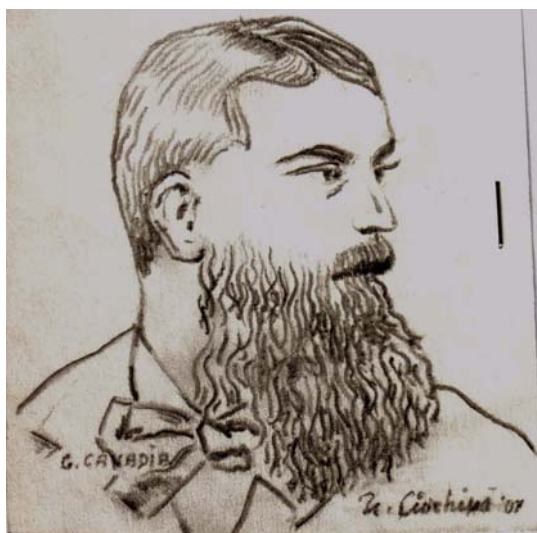
A, nu, amice, s-a
sfârșit
Să cânt nu pot mai
mult
Acum timpul a venit
Să tac și să ascult...

Celor peste două sute de poezii ale lui, li s-ar merita căutate grăuntele, aurul, crede N. Petrașcu.

Prin 1878, împins de curiozitate, Petrașcu o vizitează pe Suzana Vidrașcu la moșia ei de la Pădurenii Siretului, avea 30 de ani și era tot frumoasă. Aducând vorba despre episodul sentimental din tinerețe, i s-a răspuns: „Ce voiți? contrar părerii bărbaților, noi femeile credem că un sentiment împărțit, e și despărțit.”

După alți zece ani, doamna Vucetici, și ea vizitată, în casa ei modestă, în fața căreia mai erau cei „cinci plopi”, și acum acoperită de iederă, era la o vârstă înaintată. Trăsăturile și liniile frumuseții ei, pe care le cântase poetul, și pentru care își dădu-se demisia din armată, erau pierdute. În tremurul mâinilor ei, cu care îi arată vizitatorului poeziile dedicate ei, „Te iubesc”, „Portretul”, „Mă privești” rămăsese doar cultul pentru poet și credința ei că a fost iubită:

Mă iubești și-mi spui plângând,
De adâncă ta iubire
Te privesc, te-ascult visând
Beat de-amor, de fericire...
Fericirea-mi margini n-are;
Știi de ce? Pentru că-mi spun
De iubirea ta cea mare...
(Mă privești)

Prin 1895 sau 1896, Șerbănescu ducea lui N. Petrașcu pentru revista „Literatură și artă română” poezia „Cruciulița”.

Mariajul lui Teodor Șerbănescu a fost altul – spune G.G.Ursu:

„Fratele lui Eni Șerbănescu, Iordache Șerbănescu s-a

însurat la vârsta de 42 de ani, cu Victoria, fiica doctorului Constantin Hepites, frate cu Ștefan Hepites, fostul director al Institutului Meteorologic din București și frate cu Grigore Hepites, doctor în medicină. Deosebirea de vârstă între soți era mare: Victoria avea numai 17 ani, când s-a măritat. Iar Iordache Șerbănescu a murit în martie 1878 de cancer la stomac și în 1880, Victoria, fosta lui soție, s-a măritat cu Theodor Șerbănescu, nepotul fostului ei soț. Teodor Șerbănescu a avut trei băieți și o fată.”

Cunoscându-l și mai bine, Ion Petrovici scrie: „Îmbrățișase cariera militară, unde a ajuns numai până la gradul de colonel, cu toate că puțini camarazi îl ajungeau ca inteligență și cu toate că hărnicia lui ambițioasă îl făcuse un cititor neobosit. Se retrăsese din armată și totuși cerceta revistele militare, pentru ca nu cumva, în vreo discuție de militărie să nu fie la curent. Dar dacă avea să mai dea și altora – pătrundere și putere de muncă, ducea lipsă de acea răbdare și cumițenie așezată care te face în orice împrejurare să-ți urmezi calea înainte.

A părăsit câțiva ani armata la gradul de căpitan, de focul ochilor albaștri, pentru ca întorcându-se iarăși – chemat de goarna războiului de independență – să-și găsească camarazii de armă superiori în grad. În zădar a căutat să-i sfideze de pe înălțimea inteligenței sale, sau tocmai fiindcă înțelegea să-i sfideze, aceștia îi arătau neconținut galoanele de la mânecă, cu dreptul de a pedepsi pe îndrăzneț. În ultimii săi ani de oștire, nu numai că era mutat din garnizoană în garnizoană, dar a avut pedepse disciplinare mai rău ca un sublocotenent. Scârbit până în adâncul inimii, a dezbrăcat uniforma într-o clipă de furie nereținută, când îl mai despărțeau puține zile de avansare la gradul de general, de care îl socotea de altminteri vrednic și se resemnau ca înaintea unui neadaptabil, chiar acei care îi erau

vrăjmași.

Plecat definitiv din oștire și la o vârstă nu prea înaintată, ar fi putut face politică militantă după, a și voit să o facă, înscriindu-se în Partidul Liberal. Dar și aici i-a stat în cale dârza lui ambiție, care făcea caz din toate și i se făcea umbră din nimic. A refuzat sistematic să candideze la deputăție pentru motivul că organizația liberală din Brăila – din care făcea parte, îl punea pe listă la Colegiul al II-lea.

- Nu pot eu, l-am auzit cu urechile spunând-o – să fiu la colegiul al II-lea, în timp ce unul ca Cociăș se răsfață la Colegiul întâi.

Atâta îi rămăsese în suflet oroarea ierarhiei, că nu putea să suporte nici aparența ei.

Și a fost păcat, desigur, că n-a putut ajunge la tribuna parlamentului, pentru care avea reale însușiri. Căci, Șerbănescu avea talent de actor, o frază cadentă și literară, o voce sonoră, care aducea aminte – fiind ce e drept mai puternică și mai militărească – de glasul și pronunțarea lui Titu Maiorescu, cu care Șerbănescu aducea la figură. Poate că în afecțiunea ei nemărginită, bunica mea mergea cam departe când repeta această reflecție mereu: „Dacă ar intra în Cameră, sunt sigură că ar fi cel dintâi.” Dar, fără nici o slăbiciune, pot să asigur la rându-mi, că ar fi fost una din mândriile tribunii...

Despre proprietatea soției sale din Brăila, chiar la malul Siretului, unde I.Petrovici, nepotul, a fost odată cu părinții, dar apoi a stat mult timp în vacanță, spune că albia măiestoasă a apei încheia în loc de zaplaz, fundul unei grădini senioriale – aceea a vechiului conac, din care, an de an, apa rupsese mari întinderi din parc, apropiindu-se mereu de casă, încât, în cele din urmă, grădina ajunsese o biată fâșie îngustă, iar cărările care alergau spre mal, supărător de scurte pentru plimbarea unei reverii iubitoare de spațiu. Ba chiar casa era amenințată, și, de

altfel, s-a prăbușit câțiva ani mai târziu.

Pe vremea de mai târziu, Teodor Șerbănescu își mută cu ai săi reședința de vară la moșia Vameș din Covurlui, proprietatea sa personală, pe care o cumpăraseră de la doi frați ai lui, ce își irosiseră moștenirea. Aici, conacul și larga împrejmuire tronau pe o coastă de deal, deasupra satului, ferită de revărsarea Siretului, care nici aici nu era prea departe.

Deși prins cu cele ale copilăriei, nepotul nu putea să nu bage de seamă că, pe măsură ce treceau anii, cel despre care vorbim, devenea acolo unul nefericit. „Bătrânul bard, care își vedea cununile triumfurilor sale amoroase din ce în ce mai fanate și fără putință de împrosperare! Nu, lui nu-i mai era îngăduit să mai iubească. Deși în societatea de la țară, care pe lângă câteva capete încărunțite, cuprindea tineretul de toate treptele, erau tinere doamne, care i-ar fi preferat mândre curtea lui, el înțelegea destul de bine ce înseamnă asta, și-și dădea socoteală că timpul nu mai era a lui. După câteva fraze elegante aruncate uneia și alteia, cu vechea și sigura lui măiestrie, dispărea. Nu suferea prea mult nici compania celor de o etate cu dânsul și se făcea nevăzut. Foarte târziu, când îl uitam cu toții, îl vedeai întorcându-se dintr-o singuratică plimbare de pe vreo potecuță pe care o străbătuse în sus și în jos, cu mâinile la spate, visând la vremea când ele nu se prindeau nefolositoare una de alta, ci, cine știe ce talie sveltă al unui trup care își potrivea pașii cu ai lui...

În acești ani de durere a compus poezia „Între vis și viață”, cu lungul ei șir de strofe deznădăjduite, care sfârșeau cu apelul la Nirvana.

L-am auzit spunându-ne odată: „Am de gând să reiau tutunul, nu că simt trebuință, dar poate mă voi nimici mai curând.”

Trecutul cu aventurile iubirii nestatornice nu se putea

întoarce, pe de alta, firea lui nemlădioasă nu-l ajuta să-și deschidă o diversiune rodnică. A mai scris câteva poezii, dar și aici epoca lui trecuse.

Izbăvirea nu s-a lăsat prea mult așteptată și Teodor Șerbănescu a murit la scurt timp, după ce împlinise 60 de ani, când sora sa, Zamfirica, bunica lui Ion Petrovici, în duioșia ei față de fratele ei, îi telegrafiasc: „Îți urez să nu trăiești decât încă pe atâta”, dar telegrama a ajuns la destinație doar cu cuvintele: „să nu trăiești decât... atâta.”

*

La ședința Academiei Române din 6 iulie 1901, se aducea la cunoștință că T. Șerbănescu, membru corespondent al Academiei în secțiunea literară, a încetat din viață la Brăila, în ziua de 2 iulie, în numele Academiei adresându-se familiei o telegramă de condoleanțe.

În sesiunea generală de la 12 martie 1902, D. Sturza, secretarul general al Academiei, reamintind pierderile, cita și încetarea din viață a colonelului Theodor Șerbănescu: „Răposatul a fost poet liric și unele din compunerile lui au fost mult gustate de publicul nostru; el era membru corespondent al secțiunii literare, ales la 12 aprilie 1898 și decedat la 2 iulie 1901. Poeziile lui Șerbănescu n-au fost până acum reunite într-o ediție specială; ele se află răspândite prin diferite publicațiuni periodice, multe din ele au apărut în coloanele revistelor „Convorbiri literare” și „Literatura și arta română”.

(Din Analele Academiei Române, vol. XXIV, p.34, 127)

*

Theodor Șerbănescu, concluziona Ion Petrovici, cu siguranță nu și-a dat întreaga măsură a însușirilor cu care fusese înzestrat. Din sufletul lui bogat și bine întreținut, ar fi putut țâșni o întreagă cascadă. Lăsând să se împotmolească mai multe izvoare, a dat drumul unuia să curgă – și a curs frumos.

Acel al poeziei lirice în care a produs bucăți duiosase și originale, cu imagini fericite, cu unele ascensiuni neașteptate în câteva versuri celebre.

O antologie, cât de severă, a poeziei, nu poate trece peste dânsul, crede cel care vede și în bustul lui de grădina Ateneului cu totul altceva decât ceea ce improvizează alții.

Că Theodor Șerbănescu are poezie de sensibilitate stau și următoarele versuri din poezia „Lui Titu Maiorescu”:

„Sunt oameni ce nu 'ncap în codrul de oameni
Sunt olimpianii acestui pământ.
Prin negura vremii trecând, îi asemeni
Cu arhanghelii ce sună cerescul cuvânt...
...Priviți-I! În codrul vieții apare
Figura-i frumoasă de cugetător.
O tâmplă superbă-i, e fruntea sub care,
Din umbra-i lucește un ochi scrutător.”

(Din volumul „Lui Titu Maiorescu”, omagiu, București, 1900)

Într-un extras din „Convorbiri literare”, an XXXVI, nr.5 T.G. Djuvara, fost director la revista „Ateneul Român” oferea „Poezia lui Șerbănescu – cu scrisori și poezii inedite”, urmare a unei conferințe rostite la Ateneul Român din Brăila la 11 martie și la cel din București la 31 martie 1902, la scurt timp după ce un alt prieten al lor Ollănescu – Ascanio evocase figura dispărutului, în acțiuni care se numeau festivaluri menite și unor acțiuni de subscriere publică pentru ridicarea unui monument de bronz la Brăila celui care viețuise și fusese îngropat acolo.

Deosebit de monument, conferențiarul Djuvara anunța publicarea, cu acceptul familiei, a celor circa 200 de poezii ale

lui Șerbănescu, răspândite în revistele timpului, dar și inedite, strânse de pe la persoane dragi dispărutului, că acesta avea obiceiul să le dăruiască „persoanelor cărora le dedica”, printre acestea numărându-se și doamna Eufrosina Leon, pe care Șerbănescu o numește „sublimă amică.”

Șerbănescu a scris în special poezie lirică, adică versuri dedicate inimii, dar și dintre cele epice, dramatice sau descriptive, dar atrăgătoare, care exprimă și constituie substanța a creierului, spunea Djuvara și dădea glas unora din prima categorie, cum ar fi aceasta din inedita „Pe mare”:

Pășeam cu tine mână-n mână
Și ochi în ochi, și gând în gând
Tu mie roabă și stăpână,
Eu ție rob, stăpân... pe rând.

Sau altă inedită:

Și dacă-atâta ne iubim
De ce atuncea să murim?
Amor-i viață, viața amor;
Deci să unim dor lângă dor!
S-aștept, să sufăr nu mai pot;
Ah! Lasă-ți tot și să-mi las tot
Și hai cu mine-n lumi albastre
Pe aripele iubirii noastre!

Șerbănescu a fost mereu un îndrăgostit, un căutător și cititor fie în „ochi negri”, „ochi albaștri” ori de altă culoare, dar, aflăm de la Djuvara, un permanent îndrăgostit de soția sa căreia îi adresează versuri, pentru că „el nu a încetat niciodată de a o iubi.”:

„Tu-mi zici ca să privesc la tine;
Și oare când am încetat?
De-ai fost sau nu tu lângă mine,
Cu dorul tot te-am sărutat!”

Era normal să se întâmple așa pentru că Victoria, soția lui Șerbănescu, născută Hepites, era caracterizată „femeie-bărbat” activă, neobosită, ea fiind aceea care conducea moșia Vameș, deoarece – spune Ion Petrovici – poetul ei nu avea nici o înclinare către agricultură...

Sentimentele sale de soț se dezvăluie și în calitățile sale de părinte:

...”Ea îmi crea doi feți ce sunt
Frumoși, pre legea mea...
Și-n cuibul meu cel fericit
Trăind prin ei mai mult,
Cum gânguresc neconținut
Eu tac și îi ascult!”

(„Convorbiri literare”, 15 decembrie, București 1884).

Întorcându-se către poezia cu „lună și soare”, în care luna devine soarele lui, a zilei veșnice, Djuvara redă vorbe din poezia „Sărutul”:

Sau că i-astă sărutare
De iubire și de foc,
Luna s-a schimbat în soare
Aprinzându-se pe loc.”

În dragostea lui pentru om, pentru cea de alături, Șerbănescu devenea un creator de cuvinte, ca în cazul ineditei

„Pe urmele de altădată”, unde dumnezeirea este muzică în poezie:

„În mine tu dumnezeiești,
Ca o madonă-n templu...
Și cu închișii ochii mei,
Ca și cu ochii sufletești,
Uitat, uitând, eu te contemplan.”

T.D.Djuvara pune data morții lui Șerbănescu la 62 de ani și, spre deosebire de I. Popovici, care-l vedea un bătrân terminat, gata să renunțe la ceea ce însemnase femeiesc în viața lui, prietenul declară: „a murit plin de viață, plin de iluzii, cu inima mai tânără și mai entuziastă ca niciodată” și redă un fragment din scrisoarea expediată lui la 13 ianuarie 1893: „Măiei în glumă că mă dau încă tânăr și fac curte pe ici pe acolo...Unde-i răul? Te rog să-mi răspunzi tu, care ești dezgustat de tot. Ce-ți pasă? Lasă-mă să continuu a fi tânăr, pe câtă vreme pot să fiu tânăr. Acesta-i un dar ce zeii mi-au acordat, pentru că cred în tinerețe.”

Astfel a rămas până în ultimul moment: inimos, plin de sevă, plin de entuziasm; oricine îl cunoștea rămânea încremenit de atâta vigoare și de atâta avânt tânăr și nobil, argumentează în plus cel ce-l cunoștea.

Că așa era, ni se povestește încă un episod al alergăturii sale după ochi albaștri, de la Tecuci, cules de la generalul Budișteanu, colegul de la Senat a lui Djuvara, și superiorul lui Șerbănescu din timpul luptelor de la Mărășești când, în starea lui normală de îndrăgostit, când mai în fiecare săptămână, înainte sau după duminici, ori de câte ori îi permitea șeful, fugea la Tecuci, într-o vineri s-a prezentat superiorului cerându-i voia obișnuită:

- Bine, i-a răspuns șeful, cu condiția ca să-mi traduci

„Noaptea din Octombrie” de Musset, care-mi place.

A doua zi, sâmbătă dimineață, Șerbănescu s-a prezentat la șeful său cu cele 311 versuri pe care le cuprinde celebrul poem.

Dăruit dragostei, amorului fără aripi, amicitiei, el s-a dăruit și iubirii de patrie, chiar și în ocaziile când scria prietenilor, ca în cazul „Răspuns amicului meu D.C.Ollănescu:

„Iubesc cerul plin de astre
De nemărginire plin,
Cerule limpede, senin;
Pe pământ cât voi mai sta,
Voi iubi florile albastre
Care zic „Nu mă uita!”

Ca poet al „sănătății morale”, cum îl numea Djuvara. Șerbănescu mânat de o frumoasă morală a vieții, scria în poema „Între viață și vis”:

„Înainte! Înainte! Strigă soarta omenească...
Eu voi merge înainte pân' ce nu voi mai putea;
Viața e o datorie, eu voi face-o pe a mea.”

Așa grăia cel veșnic îndrăgostit de femeie, dar care nu s-a gândit o clipă la sinucidere, încercări tot mai frecvente la tineri, chiar și după decembrie 1989!...

Că zice el în „Liniște”:

„Eu voi furtuna, furtuna-mi place
Să geamă-n spațiu și-n viața mea!

Altfel, G ar fi fost oricând în stare de blesteme ca în

„Strigăt”:

„În durerea mea păgână
De-ași avea putere, eu,
Aș lua pământu-n mână
Și-aș zvârli în Dumnezeu!”

(“Albina Pindului”, 15 iunie 1868; „Convorbiri literare”, 15 februarie 1870).

Deși astăzi prea puțin cunoscut, Șerbănescu ne rămâne – spune D.G. Djuvara, pururi o glorie a literaturii române, întocmai ca Heine în literatura germană.

Despre arhiva de aventuri galante ale acestui Don Juan vestit pe vremuri, bunica nu mi-a suflat, firește, nici o vorbă, nici mai târziu când eram om în toată legea. Ar fi vrut să fi rămas secretă pentru toată lumea, deși despre documentele ei principale circulau copii pretutindeni. Am luat, deci, ușor cunoștință de galeria lui de victorii, veșnic împrospătate, am aflat numele atâtor soți pe care nu-i apăraseră jurămintele de credință ale soțiilor, în sfârșit, am ajuns să știu care a fost izvorul de inspirație mai la fiecare din poeziile sale lirice...

Deunăzi, aflându-mă în orașul nostru de baștină, la Tecuci, și rătăcind singurătatea pe ulițe, am putut să văd ce mult se amestecă vraja suvenirelor personale cu suvenirele înaintașilor familiei, purtându-ne pe nesimțite pașii în fața unei ogrăzi, unde o largă alee de castani, conducea în fund la casa „ochilor albaștri”, astăzi stinși pe veșnicie, dar al căror azur se substituise odinioară cerului, în atâtea poezii ale lui Șerbănescu...

Nici despre poeziile lui, de la început relevate de Titu Maiorescu și ajunse populare pe muzica lui Cavadia („Unde ești”; „Ah, te-am sărutat odată” etc.), bunică-mi nu-i plăcea să

vorbească...

Theodor Șerbănescu întrunea multe însușiri de cuceritor – mai ales pentru femei. Pe lângă că era gata să apuce strunele lirei pentru oricare era mai arătoasă, dar mai avea o vorbire caldă și vibrantă, o cultură întinsă de care se ajuta în chip inteligent, mânuia câteva limbi străine la perfecție, în sfârșit, când nu voia să taie nasul nimănui, dispunea de o curtuazie care se potrivea admirabil cu uniforma sa de ofițer...

*

„O familie de scriitori, de artiști, și cărturari” este supratitlul altuia din cartea „Tecuciul literar” de G.Ursu, care detaliază personalitățile tecucene: Theodor Șerbănescu, Ion Petrovici, Const. Petrașcu, Nicolae Petrașcu, Gheorghe Petrașcu.

După judicioasele presupuneri ale lui C.Solomon, între înaintașii poetului Theodor Șerbănescu sunt notați: „Alexandru Voievod și Scarlat Voievod”. Scarlat Voievod, spune G. Ursu, e Scarlat Calimachi care a fost de trei ori domn al Moldovei și odată al Munteniei, între octombrie 1806 și iunie 1821, iar Alexandru Voievod e, probabil, tot un Calimachi și poate e Alexandru Calimachi care, de asemenea, fusese domn al Moldovei între mai 1795 și martie 1799.

Cu asemenea ascendență, fiul paharnicului Eni Șărban, Theodor Șerbănescu, demisionat din armată la 14 aprilie 1873, în 1876 avea să fie prefectul județului Cahul, sub guvernare liberală, iar la 23 aprilie 1877 avea să reintre în armată, să fie făcut maior în 6 iunie 1877, locotenent-colonel și comandant de regiment la Brăila în 1880, comandant de brigadă în 1884 la București, ca la 1 ianuarie 1894 să demisioneze definitiv din armată. Este membru al Academiei Române la 12 aprilie 1894, moare la 2 iulie 1901, la Brăila.

Cel dintâi scriitor cu care am avut relații a fost unchiul meu, Theodor Șerbănescu, din al cărui repertoriu de poezii învățasem una, mai puțin amoroasă, de la primele mele memorizări”, declară Ion Petrovici, fiul Ortansei (născută Berea), fiica Zamfirei, bunica lui, la o anchetă a revistei „Însemnări ieșene” de la Iași, în februarie 1940.

Și G. Ursu detaliază cum s-a întâmplat contactul literar dintre poetul Șerbănescu și nepot care avea să rămână „poet în literatura memorialistică și de călătorie”, în oratorie dar și în „forma clară și elegantă, în care-și înveșmânta studiile filosofice predate nu numai studenților dar și la diferite întâlniri internaționale.

În vara anului 1899, în vacanța dintre liceu și universitate, scrie G.Ursu, Ionel Petrovici a compus la Tecuci poemul dramatic „O sărutare”, iar la sfârșitul lunii septembrie, simțind nevoia unui control mai serios asupra textului, s-a dus la unchiul căruia, pentru „întâia oară” i-a dezvăluit taina încercărilor sale literare. I-a debitat un monolog din piesa compusă și în întreruperile prin care Theodor Șerbănescu sublinia versurile care îl impresionau mai mult, elevul a înțeles parcă momentul trecerii „făcliei pure a poeziei de la unchi către nepot.”

Caragiale, care se vede a fost și el „doctorul” literar a lui I.Petrovici, sprijinitorul înflăcărat al acestuia, după cum zice G. Ursu, preocupat de ereditatea tânărului poet, i-a și spus-o într-o zi, cu bucuria citită în ochii maestrului:

Ion Petrovici

- Mă, tu ești nepotul lui

Șerbănescu?

- Da.

- Apoi tu ai să-l întreci pe unchiul tău.

Până la urmă, Ion Petrovici a rămas poet în literatura memorialistică și de călătorie, în oratorie și în forma clară și elegantă în care și-a înveșmântat studiile filosofice. Tatăl său, Dimitrie Petrovici, a fost unul din distinșii avocați ai Tecuciului. Moșul său, doctorul C. Petrovici, licențiat în medicină a fost autor de cărți de specialitate, Ion Petrașcu și Nicolae Petrașcu au scris pagini frumoase în amintirea lui.

Prin urmare, Ion Petrovici a putut moșteni darul vorbirii frumoase, atât de la tatăl său, avocatul, de la moșul său doctorul Petrașcu, dar și de la Theodor Șerbănescu, poetul.

*

Ion Petrovici are o biografie impresionantă:

Ion Petrovici se naște la 2/14 iunie 1882, la Tecuci, fiu al lui Dimitrie Petrovici și al Ortansei Petrovici, nepoată de soră a poetului junimist

Theodor Șerbănescu. În anii 1892-1899 face studii medii la Colegiul Sf. Sava din București, în toamna lui 1899 se înscrie la Facultatea de Litere și Filozofie din

București, având printre profesori pe Titu Maiorescu și pe Nicolae Iorga. În aceeași toamnă prezintă Teatrului Național din București piesa în versuri *O sărutare*, care, recomandată de I. L. Caragiale, va fi reprezentată la 21 martie 1900. Participă în

vara anului 1904, ca membru al unei delegații de studenți ai Universității din București, la comemorarea a 400 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare, ce a avut loc la Suceava, în acel timp sub administrație austriacă. În 1904 se licențiază în Filozofie cu dizertația *O problemă de filosofie* iar un an mai târziu, în iunie 1905, Ion Petrovici devine primul Doctor în Filozofie al unei universități românești cu teza *Paralelismul psiho-fizic*. În anul universitar 1905-1906, timp de două semestre, frecventează cursuri de filozofie la Leipzig, audiindu-i pe Wilhelm Wundt și Hans Volkelt, și la Berlin, unde ascultă prelegerile lui Friedrich Paulsen, Wilhelm Dilthey și Alois Riehl. În noiembrie 1906 este numit conferențiar la catedra de filozofie la Universitatea din Iași iar în 1912 este definitivat ca profesor, în anii 1923-1926 este decan al Facultății de Litere și Filozofie din Iași. La sfârșitul lui ianuarie 1932 este invitat la Sorbonna și la "Academia de Științe morale și politice" din (Paris), unde prezintă comunicările *La Nationalite en Philosophie* și respectiv *L'Idee de neant*. Stabilește legături de colaborare cu Andre Lalande și Paul Gauttier. La 28 mai 1935 este ales membru al Academiei Române, în guvernul prezidat de Octavian Goga (1937-1938), Ion Petrovici devine Ministru al Educației Naționale; în această calitate creează o catedră de filozofie la Universitatea din Cluj pentru Lucian Blaga. În 1941 acceptă portofoliul de Ministru al Culturii Naționale în guvernul lui Ion Antonescu.

Cu siguranță, altul ar fi fost destinul postum al operei lui Ion Petrovici, dacă după 23 august 1944, în plină forță creatoare, la începutul marilor epurări politice efectuate sub regimul comunist, dacă nu ar fi fost arestat și deținut până în 1964, când este eliberat împreună cu alți deținuți politici, la o vârstă la care nimeni nu mai poate reface traseul unei gândiri ce s-a dorit consecventă cu ea însăși.

La 17 februarie 1972, aproape nonagenar, Ion Petrovici,

ultimul mare reprezentant al școlii maioreștiene din gândirea românească, se stinge din viață la București.

Scriitorul Nicolae Petrașcu, coleg și prieten cu Al. Vlahuță, au făcut la Bârlad nu numai școală împreună, ci și teatru școlar și multă lectură

Gheorghe Petrașcu, fratele cel mic al lui Nicolae Petrașcu, este marele pictor - un regenerator al picturii românești.

Nicolae Petrașcu (dreapta) împreună cu Horia Sima și Petre Ponta în Germania, 1939-1940

O familie care a dăruit culturii române mari valori culturale: un trubadur - pe Theodor Șerbănescu; un orator, gânditor de seamă, un scriitor al amintirilor - Ion Petrovici; un mare pictor - pe Gh. Petrașcu, dar și un scriitor memorialist, un animator al literaturii și un critic cum numai Nicolae Petrașcu rămâne...

*

„Filozofie și politică, eseuri filosofice, discursuri și convorbiri politice, ediție critică, text stabilit, studiu introductiv, „note bibliografice de Adrian Michiduță, cu un cuvânt preliminar de George Corbu, carte apărută recent în „Biblioteca de filozofie românească” – captează interesul oricui o are în mână.

Casa fraților Petrașcu din București

Gheoghe Petrașcu, autoportret.

Nicolae Stelian Beldie din Gohor Tecuci și Gheorghe Chiper de la Huși la „Curier ieșan” ...

La doar cam o mie cinci sute – două mii de metri de sat, pe un grind, era via de la locul numit „Făget” care se învecina cu a gohorănilor. Cam la trei kilometri distanță unul de altul, poate ceva mai mult, satele Priponești și Gohor aparțineau unor familii de gospodari, care de care mai harnici, care ieșeau în față fără a se îmbătoșa prea tare, dar prieteni unii cu alții, cum numai ei înde ei puteau fi. Din cauza asta, probabil, multe fete din Gohor și deveneau soții ale flăcăilor din Priponești, averea celor de peste deal, mai substanțială, chemându-i pe cei întorși din armată.

Din Gohor, aflu, era și Nicolae Stelian Beldie „nuvelist de nuanță humoristică” cum îl definește G.Ursu într-un volum închinat unui grup de scriitori în „Tecuciul Literar”, 1943, lucrare a sa în care spune că cel numit semna și cu pseudonimul Nelu Zeletin.

Am alături volumul de poezii „Cântece din Maramureș”, semnat Nicolae Stelian Beldie, cu un fel de moto luat dintr-un cântec popular:” Cât e Maramureșu/ Nu-i fecior ca eu și tu / Nici oraș ca Sighetu...”

Fără nici un „Cuvânt de început”, nici cu un sumar al plachetei, pentru neinițiați este greu de înțeles de ce un astfel de titlu – „Cântece din Maramureș”, când deși structurate pe patru subcapitole „Închinare”, „Cântece din Maramureș”, „Acorduri vechi” și „Figuri” – volumul cuprinde și așa puține titluri, și ele mai mult evocatoare, prilej de aducere aminte despre cerdacul copilăriei, părinți și locul din care, se vede, spre lauda sa, nu s-a despărțit niciodată.

Pentru că, în inima Maramureșului fiind, cu poezia tovarăș, autorul caută tot către „Întoarcere” (p.23-24).

Când am revenit pe plaiurile tale, voivodal ținut,
N-a vrut să mă recunoască nici una din vechile iubiri.
În preajma lor ca o albastră frântură de cer,
Zadarnic și-a deschis sufletul, fereastra cu amintiri.

Dar m-au recunoscut țăranii tăi cuminți
Cu sufletul deschis și frumos, ca o livadă de meri.
Din privirile lor calde și blânde, am împletit cununi,
Pe care să-mi culeg înfrângerile, din dusele, primăveri.

M-au recunoscut apoi munții cu frunțile sărutate de cer.
Pe crestele-ascuțite mi-am purtat bolnav, visele.
Din albul lor fermecat mi-am făcut șal
Și cu el pe umeri, mi-am explorat în suflet, hățișele.

Târziu am ajuns pe piscul singuratic, purificat,
Eram aproape de stele și de luceferi,
M-am încopciat în nepăsare ca-n medievale armuri
Și-am privit străin oricare din lumeștile, petreceri.

Din „Remușcări târzii” cu stări personale ori ale oricărui adolescent plecat de la coarnele plugului și căzut în ispitele orașului, unde a arunca „banii în ciorapii prostituatelor” în timp ce alții, câți oare, „n-au cu ce să-și cumpere porumbul”, este motiv de căință; pentru că dacă „iar ai băut” deoarece „te-a înșelat o fată”, chemarea „strânge-te de pe cărările nebuniei” și sfatul de a porni „pe drumul nou, drumul pe care ai pornit în opinci odată”, la plecare, nu-i nici într-un caz motiv de a „mai goli un pahar pentru ochii aceia de tăciune”, ci de a te gândi că

un neam de sclavi „scurmă pământul cu plug și borune” și pentru tine că,

„Undeva cu o mămăligă și cu o ceapă în traistă,
Cu palme crăpate apasă pe coarnele plugului din greu,
Și-ndemna juncanii și strânge sudoarea, un țăran
...Hei suflete, suflete, țăranul acela necăjit, e tatăl tău”.

Tu de ce bei, de ce-ți aprinzi țigara, de ce ai „treabă” cu prostituatele? *parcă ar întreba N.St.Beldie, pe cel plecat din sat la oraș.*

În „Atavism” acuzarea are o sferă și mai largă, cu incursiuni de familie și destin:

Dumneata tată ești tăcut și liniștit ca fântânile cerului.

Nu te-ai flagelat când n-ai găsit răspuns la vreo întrebare,

Și nu te-a interesat decât casa noastră și ogorul de la Făget.

Pentru dumneata viața, n-a avut niciodată o hieroglifică însemnare.

Ce răzăș colțuros a trecut dar peste dumneata

Și mi-a turnat în sânge otrava neastâmpărului?

Și ce străbunic visător peste decenii sau veac

Mi-a pecetluit gura cu rictusul plânsului?

De nu-mi mai pot face loc în tiparele liniștii

Și inima-mi plânge mereu pentru străine dureri.

Sau poate port în vine sângele unui clacaș obidit, bătut la tălpi

De vreun pripășit al Fanarului, puternic al zilei de ieri?

De mi-e sete de dreptate cum îi e sete de ploaie ogorului
Și-o caut cum caută ochiul mort al orbului lumina.
Și simt pătrunzând în mine răzvrătirea
Cum pătrunde în inima ferului umed, rugina.

Veselia și plânsul în „Feciorul mamei Ioana” au
îngemănări proprii pentru „cel ieșit pe poarta țării” ca să plece
departe să învețe carte:

În înserarea când am ieșit pe poarta țării,
Păpușoiul își răsucia mătasea sub povara prafului.
Chiuiam flăcării în vii răsturnând ciuberele pline,
Și-și făceau bagajele rândunelele, pe sârmele
telegrafului.

Eram vesel că plec departe ca să învăț carte,
În traista cu mămăligă și voia bună a cosașului,
Duceam planurile de cucerire a lumii.
În feciorul țaranului hăuia chemarea orașului.

Simțeam în mine puteri de titan să mut munții.
Opinca-n picior o simțeam ușoară ca pana,
Și nu înțelegeam de ce tata-și ștergea ochii cu palma
Și-n poartă jelia ca de mort-mama Ioana.

Din înserarea când am ieșit pe poarta țării,
Au trecut ani după ani gonindu-se-n tropot,
De-atâtea ori au venit și-au plecat rândunele,
Și hei! — am înțeles de ce plângea mama cu hohot.

„Abecedar sentimental” și alte stări sufletești, proprii
adolescenței, ori cât de bogate în trăiri ar fi, gândurile tot

„Mamei” li se adresează:

Când am fost ultima dată acasă,
Matale ai plâns cam mult la plecare.
Eu, îmi luasem un aer de nepăsare,
~ Căci de, sunt bărbat și nu face impresie frumoasă,

Ca un fecior în toată firea ca mine,
Să lase lacrimile să-i curgă, ca o femeie. —
Numai când ai dat fuga în casă - uitasem o cheie. ~
Am scos batista, și-am tamponat genele pline.

Matale-mi umpluse-și geamandanul cu de toate.
Îl ticsise-și cu mere, cu struguri și cu gutui,
- Iar din porcul tăiat în ajunul Crăciunului.
- Fără știrea tatei, - mi-ai pus, cred, jumătate.

Mi-ai cerut să-ți spun când mă mut mai aproape,
C-ai îmbătrânit și durerea aceia de spate,
Nu-ți dă pace. Și doar ai căutat-o cu babele toate.
Și-ai vrea să știi că are, cin'să te-ngroape.

Cerdacul copilăriei, cu tot ce se leagă de el, rămâne
icoana încărcată de amintiri a fiecăruia. Evoluția de la copilărie
până dincolo de adolescență își păstrează amprenta, până și
poezia cu altfel de ritm, dar cu aleasă încărcătură sărbătorească
în „Strofe de Crăciun,,:

A pornit ca și-alte dăți
Prin troiene de nămeți
Ieri așa cam pe la toacă
Cu mustăți de promoroacă,

A pornit hoinar la drum
Și-i deja pe ~ aproape ~ acum,
A pornit, copiii spun
De departe ~ Moș Crăciun.

Și-are moșul în desagi
Jucării și visuri dragi.
Are moșul jucării
Ca să 'mpartă la copii.
Moș Crăciun, moș Crăciun
Am o rugă ca să-ți spun.
Nu mai sunt copil ca mie
Să-mi aduci o jucărie.
Moș Crăciun, moș Crăciun
Adă-mi tu un vis nebun
Adă-mi vise care mint,
Care dor și care-alint.
Să visez că-i primăvară
Undeva 'ntr-un câng la țară
Cu miros de flori de-April,
Să visez că-s iar copil.

Moș Crăciun, Moș Crăciun
Adă-mi tu un vis nebun
La o casă mică, mică
Cu mușcate în ulcică
În cerdacul cu hamei,
Străjuit de-un nuc și-un tei
Să-ți mai spun? Doar tu o știi
Se sărută, doi copii.-

„Cântece din Maramureș” se completează lămuritor cu

ceea ce scrie N.St. Beldie în „Curier ieșan”, revistă lunară, numerele 1-3 din 20 ianuarie-20 martie 1941, sub titlul „Maramureșul românesc.”

Referindu-se la perioada de după 1918, Nicolae Stelian Beldie scrie despre Maramureșul românesc: „Tratatele de pace ne lăsasera în afara granițelor sute de mii de români. Cine a cerut în douăzeci de ani lărgirea granițelor țării pentru a-i cuprinde pe acești români între ele? O frază era repetată des - România nu are nimic de revendicat. Românii din afara granițelor noastre erau asupriți, se proceda la o sistematică deznaționalizare a lor și, oficialitatea prinsă în cercul intereselor și calculelor electorale era absentă de la datorie. Nu a protestat, nu a intervenit.

Nu era timp, pentru aceasta. Ba s-a mers și mai departe. Tot din aceste calcule electorale, cu fel de fel de carteluri și combinații la vederea rezultatului alegerilor, erau favorizați minoritarii și nedreptățiți românii, chiar în cercul granițelor noastre. Am urmat și noi linia generală a învingătorilor, ne-am culcat pe lauri. Nu mai aveam nimic de revendicat și nu ne gândeam că dacă nu avem noi de revendicat nimic, erau totuși alții care aveau de revendicat, aceștia erau inamicii noștri.

Și de ce nu aveam noi nimic de revendicat?

Nu aveam români peste Nistru, nu aveam români pe Valea Timocului, în Banatul Sârbesc, în Ungaria și Cehoslovacia, fără să mai vorbim de frații macedoneni? Inamicii noștri au lucrat. Propaganda lor neobosită le făceau cunoscute țările, în toată lumea.

Noi?

Sunt cunoscute acele relatări ale ziarelor, care dădeau în facsimile scrisori de ale străinilor, în care Bucureștii noștri erau când în Bulgaria când în Ungaria. De ce ne-am mira? Câți dintre noi ne cunoșteam țara? Mulți, cei mai mulți, nu avem

posibilitatea s-o cunoaștem, alți mai puțini, treceau granița pentru a cunoaște alte țări, a noastră nepărându-li-se demnă de a fi cercetată.

Erau unele regiuni, care erau foarte vag cunoscute. Cea mai necercetată și mai necunoscută regiune a fost fără îndoială, Maramureșul. Câți români au cunoscut splendorile acestei regiuni? Câți oficiali, câți miniștri au vizitat Maramureșul? Câți scriitori l-au descris? Câte cărți avem în literatura românească despre Maramureș? Nu era întâlnit Maramureșul decât tangențial în unele cărți și atunci ca motiv de înduioșare sau zeflema. Despre Maramureș nu se cunoștea mai mult decât ne ofereau cărțile de geografie, că are atâția kilometri pătrați, atâția locuitori, și că are drept capitală, orașul Sighet.

Și totuși, și totuși, ce frumos, ce frumos era Maramureșul nostru. Maramureșul nostru românesc!

Maramureșul a fost socotit, totdeauna, o regiune săracă, o regiune care dădea guvernanților comozi multă bătaie de cap, aprovizionări cu porumb, grâu, medicamente și alte asemenea lucruri, pe care din nenorocire, maramureșenii nu le-au avut niciodată îndeajuns de la patria mamă. Cuprins între munții Cernahorei, Rodnei și lanțul de vulcani stinși ai Gutăiului, Tibleșului și Ouașului, Maramureșul cuprinde numai locuri stâncoase în care porumbul nu crește, ovăzul și grâul nu ajung să se coacă aproape niciodată, iar cartofii nu pot să îndestuleze întreaga regiune.

Și totuși pădurile Maramureșului, livezile întinse de meri Ionatan, pășunile întinse, ar fi oferit posibilitatea de dezvoltare normală unei populații mult mai numeroase ca cea existentă în Maramureș. Două au fost cauzele pentru care Maramureșul nu a ajuns la gradul de prosperitate la care ar fi putut să ajungă, exploatând bogățiile pe care le oferea solul. În primul rând, străinii, recte jidanii, care realizaseră acolo o a

doua Galiție, și în al doilea rând oficialitatea care timp de douăzeci de ani a tratat Maramureșul cu vitregie. Jidani ajunseseră să creeze în Maramureș un stat evreesc. Sighetul, Borșa, Vișăul, Coștiul, Sugătag, erau târguri jidovești și nu românești. Dacă un călător ar fi coborât în Sighet într-o vineri seara, și s-ar fi întâlnit cu un grup de evrei, care în costumele lor caracteristice, ieșeau de la sinagogi, fără îndoială, s-ar fi speriat.

Dar nu numai târgurile erau așezări ce dădeau impresia unei alte Galiții dar chiar și satele maramureșene erau acaparate de jidani.

La Sighet, unde nu se găsea o biserică ortodoxă, existau zeci de sinagogi, în satele unde nici nu se putea pomeni de un așezământ de închinăciune ortodox, erau totuși mai multe sinagogi jidovești. Se pune întrebarea. Dacă Maramureșul era un ținut sărac, cum se explică numărul mare de jidani, când știut este că acest popor parazit nu se stabilește decât acolo unde este bine, conform dictonului „ubi bene, ubi patria” ?

Nu. În Maramureș erau bogății, toată producția însă, era în mâni semite. Pădurile ce se exploatau, afară de cele ale C. A. P. S.-lui, erau în mâini jidovești. Maramureșanul mânua toporul și țapina, dar nu în folosul lui. Livezi întinse de meri, acei meri Ionatan, vestiți peste graniță, erau în stăpânirea evreilor. Comerțul era tot în mână jidănească. Un călător coborât în Sighet, ar fi avut impresia că nu se află în țară românească. Firmele, într-o aproximativă limbă românească erau toate în mâinile israeliților. Firme ca: Ghețar, prăvălie de mixte. apotecă, erau la tot pasul. Ce făcuse oficialitatea în douăzeci de ani? Cui se datorește această nemernică nepăsare, care a permis atâta timp să-i fie stâlcită limba strămoșească, pe firmele prăvăliilor ?

În Sighet și în întreg Maramureșul, nu se putea cumpăra un ac, sâmbăta. Se putea cumpăra însă orice, sub privirile

complice ale poliției, duminica. Să ne fie jenă de a spune adevărul?

Nu. Rana era adâncă, nu trebuie acoperită. Să pătrundă bisturiul adânc, să ne legăm rănilor și să pornim de aici înainte la muncă.

Nu erau bani în Maramureș, nu era comerț?

Era. Erau în Sighet prăvălii care mânuiau bani ca orice mare magazin bucureștean, era granița aproape, contrabandă, venituri pentru străini și gloanțele grănicerilor pentru bieții noștri maramureșeni. Ceea ce n-a fost exploatat, și ceea ce ar fi putut să aducă venituri maramureșenilor și țării, era pitorescul regiunii.

De ce n-a fost cunoscut ?

În primul rând este vinovată conducerea. Nu erau căi de comunicație. Maramureșul nu era legat cu cale ferată de restul țării decât printr-un mare înconjur , prin Polonia și Cehoslovacia. De starea puținelor șosele existente, e bine să nu mai vorbim.

În al doilea rând sunt vinovați cetățenii care nu s-au necăjit niciodată să-și cunoască țara, preferând Nisa și Karlsbadul.

Orașul Sighet, capitala Maramureșului, era el însuși un oraș demn de văzut. Fără îndoială că i-ar fi trebuit călătorului să treacă cu vederea praful și străzile desfundate.

Așezat în unghiul făcut de confluența Tisei cu Iza, Sighetul face impresia unei așezări medievale. Case de piatră, cu porți mari, care se închid la căderea serii, biserici în stil gotic, și peste tot o atmosferă de patriarhalitate. Interesantă era biserica luterană, într-un autentic stil gotic, demnă de văzut era biserica greco-catolică, cu frumoase picturi executate de pictorul de real talent, Traian Biltiu-Dăncuș. Unde te găsești acum camarade Dăncuș? Erai așa de îndrăgostit de

Maramureșul nostru românesc, trăiai numai prin el și pentru el. Văzuseși atâtea locuri străine, exotice, te plimbaseși sub soarele misterios al Africii, și totuși te înapoiaseși aici, în Maramureșul nostru, pentru a-l pune pe spezele tale, în culorile în care puneai și părțile din sufletul tău.

Strada aceea visătoare, Mihail Eminescu numită pe vremuri, și schimbată după aceea săvârșindu-se o greșeală de neiertat de către edilii de atunci — în I. G. Duca, ducea la grădina publică, grădina morii. La marginea ei curge leneșă apa Izei. Dincolo de ea se înalță abrupt, Solovanul. Turing Clubul, al cărui președinte era tot pictorul Traian Biltiu-Dăncuș, realizase câteva lucruri frumoase. Se tăiase în serpentină un drum minunat de frumos, care ducea până la cota 616. Se făcuse un restaurant, unde călătorul putea să se oprească o clipă pentru a privi la picioarele lui, panorama Sighetului, Iza și Tisa îmbrățișându-se, și mai departe crestele munților, — Pop Ivauul, Gutăiul, Tibleșul

Frumoase și demne de văzut erau și cele două localități balneare ale Maramureșului, Coștiui și Sugatag. Ambele erau legate de Sighet printr-o cale ferată îngustă.

Dar cea mai frumoasă parte a Maramureșului este, fără îndoială, aceea care începe de la Valea Vișăului, fost punct de frontieră între România și fosta Cehoslovacia, și merge la Vișăul de Sus.. De aici, calea frumuseților se împarte în două; una o ia înainte spre izvoarele Vișăului, spre a trece prin pasul Prislop și de aici, de la izvoarele Bistriței, pe cursul ei până spre Cârlibaba și Iacobenii iar altul care o ia pe valea Râului până la Făina, Măcârlău, Lutoasa.

Vișăul de Sus este un orașel format dintr-o populație eterogenă. Locuiesc acolo mulți nemți numiți țipțeri, români, unguri și jidani. Și aici jidanii au câteva sinagogi, ca în toate târgurile maramureșene. S-a clădit aici, în ultimul timp, și o

biserică ortodoxă, datorită strădaniei câtorva ofițeri de grăniceri.

În Vișău de Sus mai erau temeinice întreprinderi ale C. A. P. S.-lui. În Vișău și împrejurimi, se găsesc în abundență ape minerale. Chiar în târg se găsesc fântâni cu ape minerale, borcut îi spun localnicii, și poate să ia cine vrea și cât vrea. În apropierea târgului este o vale unde izvoarele de apă minerală se țin lanț. Valea Zinului-Vinului — se numește de altfel acea înșiruire de izvoare minerale. Este o bogăție de care nu s-a interesat nimeni.

Din Vișău mergând spre Borșa, pătrunzi pe o șosea care urmează îndeaproape cursul râului Vișău. Albia apei devine din ce în ce mai îngustă, mai clocotitoare. Vuietul apei te face să ai încontinuu impresia că ești în apropierea unei cascade. Vârfuri de piatră vânăta se ridică amenințătoare din albie.

De o parte și de alta se ridică înălțimi acoperite cu păduri. Aceste înălțimi cresc din ce în ce, pentru a culmina cu Pietrosul Rodnei — peste 2300 m, altitudine, masiv ce se află pe linia Borșei. Obositor e drumul de la Borșa până în vârful Pietrosului, dar frumusețile ce le oferă orizontul, de acolo de sus, răsplătesc pe călător pentru toată oboseala. Înălțimi, pe ale căror coaste crește floarea reginei, dau satisfacție deplină îndrăgostiților de altitudine. De la Borșa înainte, valea Vișăului se îngustează și mai mult, șoseaua e nevoită s-o părăsească, pentru a merge în serpentină. Deoparte și de alta sunt imense păduri de brazi, prin care piciorul omului n-a putut pătrunde, aici fiind stăpâne ciutele. Ajuns la Prislop, se oferă călătorului priveliști minunate. Înapoi este valea Vișăului pe care ai urmat-o până acum, de aici încolo urmează valea Bistriței, cu plutașii ei, cu poveștile ei. Nu cred că poate fi un călător care, chiar singur fiind, mergând în tovărășia unui toiag de munte și a unui sac de merinde în spate, din Prislop către Cârlibaba, să nu-

și simtă plămâni umflați de sănătate și ochii de bucurie. Fără să vrea, și chiar dacă ar fi călătorul un nepriceput în ale muzicii ca mine, nu se poate opri să nu cânte.

Am făcut acest drum în tovărășia unui bucureștean, care nu se putea opri să nu exclame la fiecare pas :

— Ce frumoasă, ce frumoasă e țara noastră!

Amice bucureștean, nici tu nu știi unde te vei mai fi găsim astăzi, dar dacă te-aș întâlni, ți-aș spune cu ochii înlăcrămați: Unde sunt, unde sunt frumusețile Maramureșului nostru românesc?

Înapoiindu-ne la Vișău pentru a porni pe o altă cale deschizătoare de frumuseți, inima începe să plângă, condeiul să tremure. Acest drum de la Vișău la gura Botizei și de acolo spre înălțimile Lutoasei și Bardăului l-am făcut de atâtea ori cu vagonetele C. A. P. S-ului, cu schyul și piciorul. Trenulețul C.A.P.S.-ului pornește urmând cursul râului, — Vaser numit de țipterii din regiune — Valea Râului numit de români.

Cu fiecare sută de metri pătrunsă în inima muntelui, te simți dezlegat de grijile ce le-ai lăsat acasă, munții devin alături din ce în ce mai prăpăstioși.

Puținii călători stau numai la ferestre, pentru ca să exclame din când în când: uite o căprioară! Și atunci călătorii mai comozi își părăsesc și ei locurile, și aleargă la ferestre pentru a admira minunatele făpturi logodite cu înălțimile.

Această cale ferată îngustă e una a C. A. P. S-ului și a fost inaugurată acum 6-7 ani.

Ajungând la gura Botizei, trebuie să părăsești trenulețul, care va mai merge puțin până la Făina, și pornești pe jos, pe valea Botizei. Un pârâu repede, de munte, sprintar, care-și face loc printre blocuri de piatră, și în care păstrăvii se ascund, cu mare siguranță, printre crăpăturile stâncilor.

În apropiere erau domeniile întinse ale fostului consilier

de casație Nedici, cu crescătorii de urși, căprioare și păstrăvi. Un călător străin care a vizitat aceste locuri, le-a consacrat frumoase pagini într-o carte de amintiri din călătorie. A trebuit să vie un străin pentru a descrie frumusețile munților maramureșeni.

La un moment dat trebuie să părăsești și valea Botizei, pentru a ajunge la creastă pe obișnuitul drum care duce la cotă—serpentina. E obositor drumul pe această serpentină, dar aici călătorul știe că sus îl așteaptă un pat bun, și un pahar cu ceai cald.

Oficialitatea fiind absentă și aici, a intervenit sufletul și hotărârea a doi oameni. Aceștia sunt coloneii Leonard Mociulschi și Simion Coman.

Prin munca lor neobosită de câțiva ani, au realizat aici, la capăt de țară neciuntită, la înălțimi unde numai sufletele dârze, obișnuite să înfrunte furtunile, pot să facă ceea ce au făcut sus numiții colonei. Două cabane, adevărate hoteluri, au fost ridicate prin truda și îndemnul acestor doi oameni. În special cabana ridicată de colonelul Leonard Mociulschi, oferă călătorului ceea ce nici nu ar fi visat - un pat bun, un așternut cald, o sală de baie, o sală de bibliotecă luminată, cu aragaz, biliard, radio și bufet. De la cabane și până la fosta graniță poloneză nu erau mai mult de 2 kilometri.

Începuse să se ducă vestea despre aceste frumuseți și de confortul oferit de cabanele de la Lutoasa, încât începuseră a veni vizitatori. Dar vai, majoritatea acestor vizitatori erau străini și nu români. Erau totuși câțiva oameni îndrăgostiți de frumusețile munților maramureșeni, care-și petreceau timpul liber acolo. Printre aceștia, trebuie citat în primul rând generalul Iacobici.

Generalul Iacobici este un om de munte. Și-a petrecut cea mai mare parte din viață pe înălțimile munților. „Să vă

cunoașteți munții ca buzunarele voastre" - spunea el vânătorilor de munte.

El i-a cunoscut. Și dintre toți munții, cei mai dragi i-au fost munții Maramureșului.

Satele maramureșene fac, de la prima vedere, impresia unei cumplite sărăcii. Lungi de câțiva kilometri, așezate mai toate numai de-a lungul văilor, urmând îndeaproape cursul lor, satele maramureșene au o singură uliță, de cele mai multe ori fără cea mai mică bifurcație. Alteori casele sunt atât de rare, - drumurile între ele atât de rele, că te întrebi cum pot trăi acești oameni așa de izolați. Casele lor făcute aproape toate din bârne, cu pereții joși, ferestrele de o palmă și acoperișurile de trei ori mai înalte ca pereții, acoperite cu bureți îți fac impresia unor cuiburi de vultur.

Și într-adevăr nu de puține ori, maramureșenii întâlnești pe potecile munților, care te întâmpină cu urarea „Laude-se Iisus Hristos”, îți fac impresia unor vulturi cu figurile lor de autentici daci. Figuri dure, tăiate în piatră parcă, au totuși în privire ceva de om învins. Purtând pantaloni albi, largi ca niște fuste, nele grecești, căci dacă ai apuca de marginea de jos a pantalonului și ai ridica în sus, ajungi până la mijloc, cu o cămașă scurtă de rămâne buricul gol, îmbrăcați cu sarici nițoase și purtând pe cap căciuli cu pielea jupită în afară, de sub care ies plete lungi pomădate cu său, maramureșanul se deosebește, prin portul său, foarte mult de restul românilor. Femeile poartă opinci sau cisme crețe, cu ținte grele pe tălpi, încălțăminte ce face să se cutremure pământul pe unde calcă - de parcă ar trece niște cavaleri medievali. Flăcăii poartă pălării de paie cumpărate de la târg, împodobite cu tot felul de floricele și oglinzi, peste mijloc poartă un chimir lat, care lasă să se întrevadă nelipsita cusătură.

Maramureșenii, prin portul lor, prin figurile lor, fac

impresia unor oameni hotărâți, vajnici, răzbunători, revoluționari. Și totuși în realitate nu sunt așa. De la Bogdan descălecătorul, nici o revoluție nu a mai plecat din Maramureș. Au suferit asupriri, li s-au luat pământurile, din noblețea și bogăția de altădată n-au mai rămas decât amintirile.

Mulți maramureșeni își mai pun și astăzi înaintea numelui acel „de” ce trădează o origină nobilă.

Munții lor sunt în mâini străine.

Și totuși ar trebui să-i înțelegem.

Maramureșul, cuprins între lanțuri de munți, a avut o legătură mai slabă cu restul românismului.

Au fost acolo niște copii vitregi, lăsați în bătaia vântului. Pornirile lor de revoltă, au rămas întotdeauna platonice. N-au trecut niciodată dincolo de limita protestărilor verbale.

„Nu ne tiemem de jandari

„Cât mai sunt în garduri pari”

Așa spune un cântec al lor. Și totuși nu există nicăieri un cetățean mai fricos de autorități ca maramureșanul. Nu există nicăieri un țăran căruia să-i impuie mai mult respect o pălărie de târg ca maramureșanului. Motivul l-am arătat mai sus—au fost izolați. Rând pe rând le-au fost smulse moșiile de stăpânirea vitregă, încercările lor de protestare s-au izbit de neînduplecata ură a străinilor. Dreptate n-a existat pentru dânșii.

Răspunsul lor a fost supunerea și resemnarea. Ei nu spun cuvintele întregi. Mă Ioa, spun în loc de măi Ioane, măi Pă, spun în loc de măi Pătrule, am fo în loc de am fost. Mulți au găsit o explicație acestor prescurtări, lenea. Maramureșenii sunt leneși, am auzit pe mulți spunând. Eu găsesc o altă explicație.

Nu din lene scurtează maramureșenii cuvintele, ci din starea aceea de delăsare pe care o creează resemnarea. Oamenii aceștia, urmașii revoluționarului Bogdan, au căutat dreptatea.

N-au găsit-o niciodată. Au ajuns la un fel de dezgust. Nu există, n-a existat pentru ei dreptatea. La ce-ar mai folosi să pledezi pentru un proces pentru ei totdeauna dinainte pierdut?

E de prisos.

O altă explicație constă în aceea că ei se întâlnesc rar.

Din cauza sărăciei, sunt nevoiți să plece în căutarea mijloacelor de existență, departe de ai lor. Între străini trebuie să tacă, să asculte. Maramureșanul plecat, nu rămâne decât rareori definitiv, departe de locurile lui.

Pleacă iarna după lucru cu țapina și primăvara e înapoi. Își iubește cuibul sărac, cum își iubește vulturul cuibul de pe înălțimile golașe.

Înainte vreme, maramureșanul era luat la cătănie, și trimis pentru mult timp la marginile cele mai îndepărtate ale fostei Austroungarii. De aceea maramureșenii, care după cum voiu arăta mai departe, au foarte puțină muzică, au totuși câteva cântece despre cătănie. În ele, maramureșanul și-arată o oarecare ură pentru armată.

Vocabularul maramureșan are foarte multe cuvinte de origine străină; do han-tutun, nu-i bai- nu-i nimic, ghezeș-tren, budigăi-pantaloni.

De aceea maramureșanul se înțelege cu oarecare dificultate cu ceilalți români. Pe lângă vocabularul împeștriat cu cuvinte de origine străină, cele mai multe ungurești, maramureșanul are și un accent ce se deosebește de accentul românesc. Și cu toate acestea, ca un paradox, dintre toți românii care au stat secole sub stăpânire străină, maramureșenii sunt cei mai refractari învățării limbilor străine.

Sunt puțini acei care cunosc limbi străine. Au împrumutat multe cuvinte străine, dar le-au dat haină românească. Tot în domeniul limbii, întâlnim la maramureșeni fenomenul rotacismului, jerunchi spun ei, în loc de genunchi.

Și arta maramureșană e săracă. Din cauza munților acoperiți cu nesfârșite păduri, s-a dezvoltat în Maramureș sculptura în lemn. Porțile lor sunt adevărate opere de artă. Bisericile lor făcute din lemn, cu turnuri înalte și ascuțite, ca niște sulite înfipte în cer, au fost întotdeauna obiect de admirație. La o expoziție în București, a fost dusă în întregime o biserică dintr-un sat maramureșan.

Muzica e ca și inexistentă în Maramureș.

Cântecele lor sunt fără melodie. Cele mai multe se cântă pe același motiv, un fel de melodie stacată, care seamănă mai mult cu strigăturile noastre de la hori și nunți. Există în Maramureș un singur cântec cu o melodie frumoasă ce s-a cântat, de altfel, de multe ori, la Radio București :

„Cât îi Maramureșu
Cât îi Maramureșu
Nu-i fecior ca eu și tu
Nici oraș ca Sighetu
Nici oraș ca Sighetu.

Câte flori pe Iza 'n sus
Câte flori pe Iza 'n sus
Toate cu mândra le-am pus
Toate cu mândra le-am pus.

Câte le-am pus pân' la prâz;
Câte le-am pus pân' la prânz
Toate, toate că s-au prins
Toate, toate că s-au prins.

Câte le-am pus pân' la cină
Câte le-am pus pân' la cină
S-au uscat din rădăcină

S-au uscat din rădăcină.

Maramureș păduros
Maramureș păduros
Pica-ți-ar pădurea gios
Că nu ni-i de vre-un folos
Că nu ni-i de vre-un folos.

Maramureș mititel
Maramureș mititel
Multă dragoste e 'n el
Multă dragoste e 'n el".

Literatura maramureșeană putem spune că nu a existat. Câteva plachete de versuri, atât de puține că se pot număra pe degete, și încolo nimic. Aceste plachete sunt: „Trec plute pe Tisa” de Ion Marin Slujeru, „Sincere” de T. Murgoci-Jiboteanu, „Licurici”, 1936, Sighet și „Cântece din Maramureș”, 1939, Iași, de Nicolae Stelian Beldie. Aceste plachete de versuri sunt departe de a fi putut dăltui măcar o silabă din marea dramă maramureșeană. În schimb, a avut Maramureșul artiști în domeniul plastice, sculptură și pictură. Un sculptor de real talent a fost Zoanel Gheorghiu, despre care nu s-au auzit totuși prea multe până acum, deși este un talent autentic. O expoziție deschisă pentru scurt timp în Sighet în toamna anului 1936, a fost o revelație pentru cunoscători. Un cioban maramureșean, aproape în mărimea naturală, atrăgea atenția prin justetea cu care sculptorul prinsese liniile caracteristice țaranului maramureșean. În pictură s-au afirmat mai mulți.

Dintre toți s-a detașat net pictorul Traian Biltiu Dăncuș, ale cărui pânze cu țărani și peisagii maramureșene au atras privirile multor cunoscători de frumos.

O parte din pânze au fost reproduse în reviste și almanahuri, altă parte au fost primite la salonul oficial. Demne de laudă au fost și eforturile altor români maramureșeni. Rodnică a fost activitatea cercului Astra, care avea un cor ce a cântat de multe ori la posturile de radio ale fostei Cehoslovacii, o publicație intitulată Astra, un cinematograf, un muzeu etc.

Dincolo de Tisa, în fosta Cehoslovacie, mai trăiau câteva mii de români maramureșeni, 14.000 la număr după statisticile cehe. Locuiau în câteva sate complet românești, după nume și populație. Numele acestor sate erau: Slatina, Biserica albă și cele două Apșe, de sus și de jos.

Acești români țineau strânse legături cu cei de dincoace de Tisa. Mulți învățau la școala normală din Sighet, trecerea peste graniță se făcea foarte ușor, oferind multe înlesniri, atât autoritățile cehe, cât și cele românești. La diferite sărbători naționale românești, veneau în grupuri, încinși cu tricolorul românesc și cântând marșuri și cântece românești. Totuși o duceau greu, articolele alimentare costând foarte scump în fosta Cehoslovacie. Costau foarte ieftin articole manufacturate, în special mățăsurile, ceea ce dăduse naștere la o întreagă rețea de contrabandiști, jidanii având și aici partea leului. Românii serveau numai de agenți de contrabandă, plătind de multe ori cu sânge, pofta insașiabilă de câștig a israeliților. Contrabanda era foarte mult ușurată, de faptul că leul avea circulație curentă în Slatina, după cum coroana avea circulație în Sighet.

Astăzi maramureșenii au căzut din nou sub stăpânire străină. Fără o conștiință națională prea dezvoltată, înarmați totuși cu o dârzenie specifică de a opune o rezistență pasivă îndărătnică, chiar dacă stăpânirea străină ar dura veacuri de aici înainte, maramureșenii vor rămâne tot români.

Dea domnului ca rezistența lor să fie cât mai puțin timp pusă la încercare.

În orice caz, românul nu se va mai culca pe lauri.

De astă dată, România va avea ceva de revendicat. Și pe tabloul de revendicări, figurează și Maramureșul nostru românesc.”

*

Legat de cele de mai sus, tot Nicolae Stelian Beldie scrie în „Curier Ieșan”, revistă literară de credință și duh românesc nr. 15-16 în ianuarie 1943, p.9, cele ce urmează despre „Căpitanul erou – Cornel Iuga”:

„O notiță de ziar, ne-a adus la cunoștință moartea eroică, a căpitanului Iuga Cornel, la asaltul orașului Nalcik. Pe căpitanul Iuga l-am cunoscut acum zece ani, în orașul astăzi înstrăinat, Sighetul Marmației. Cornel Iuga era de loc din orașul descălcătorilor și pentru noi ceilalți, veniți acolo din alte părți ale țării, a fost de la început un camarad ales care a căutat să ne dea sprijin neprecupețit. De la punerea tresei de sublocotenent îndrăgostit de frumusețea munților maramureșeni și-a ales bereta de vânător de munte, pe care n-a părăsit-o până când și-a dat ultima suflare, acolo departe, în Caucaz.

Prima durere a avut-o camaradul Iuga în septembrie 1940, când a fost nevoit să-și părăsească plaiurile natale, să-și lase casa părintească și amintirile copilăriei și a adolescenței și să vină cu unitatea lui dragă, în Hațeg-Hunedoara.

Dar inima lui rămăsese acolo la izvoarele Tisei, în Maramureș. Trăia desigur, cu speranța revederii lui, cu speranța unei întoarceri victorioase. Căpitanul Iuga Cornel nu era omul vorbelor, ci al faptelor. Nu-și dezvăluia zbulciumul interior; ca să i-l ghicești trebuia să-l cunoști; ca să-i descoperi acest zbulcium, trebuia să trăiești mult timp în preajma lui. Schyor desăvârșit, a colindat mult munții maramureșeni de o frumusețe fără seamăn de care sufletul lui era legat prin acele zise nevăzute ale plaiurilor natale.

În martie 1941, în primul număr al revistei noastre, am scris un articol intitulat „Maramureșul românesc”

În rândurile acestui articol au vibrat regretele unui suflet îndrăgostit de munții maramureșeni, deoarece și eu am trăit cinci ani pe acele meleaguri. Camaradul Iuga ne-a trimis atunci o scrisoare duioasă, însoțită de o sumă care era mai mult decât un abonament de sprijin.

În numărul 7-9 al revistei am reprodus doua vederi din Maramureș și gândul nostru de a scrie cât mai multe articole despre acest Maramureș drag, ne-a fost împiedicat de evenimente.

Căpitanul Iuga Cornel își doarme acum somnul de veci în fața Nalcikului. Nu-și va mai putea vedea munții lui dragi, apele involburate ale Tisei, și nici căsuța părintească din Sighet. Dintre prietenii de atunci au căzut unii, vor mai cădea alții, dar cei care vor rămâne nu te vor uita camarade. Și atunci când dreptatea divină va face să trăim acea întoarcere victorioasă, neîndoelnic visată de tine până în clipa supremă, atunci sufletul tău va merge alături de ei.”

În martie 1943, în numărul 18 al revistei, din 5 martie, alte însemnări ale aceluiași Nicolae Stelian Beldie, despre un coleg de redacție, poetul erou Adrian Cibotaru:

„Pe Adrian Cibotaru l-am cunoscut acum trei ani. În 1940 ne găseam pe malul Prutului, cantonați în satul Tabăra, mai la Nord de Bivolari. Printre ofițerii de rezervă și plutonierii cu termen redus, se găsea și tânărul Adrian. Trebuie să spun că de la început, Adrian Cibotaru, Dinu, cum îi spunea toată lumea, mi-a câștigat simpatia. De altfel, cu felul lui de a fi, deschis, vesel, era imposibil ca cel ce l-ar fi cunoscut să nu fie atras către dansul. Erau pe vremea aceea timpuri întunecate, timpuri mai ales grele din cauza quasisciziunii în care ne

găseam din punct de vedere sufletesc. Ofițerii din acest sat, ne găseam pe atunci împărțiți în două tabere; unii care priveau spre Anglia, alții spre Axă. Evenimentele care au urmat, au făcut ca toate acele deosebiri de păreri să se topească în focul dragostei de Patrie și când mă gândesc la acele timpuri, constat că mulți dintre cei care pe atunci priveau peste Canalul Mânecii, și-au vărsat sângele la Odesa sau în Cotul Donului în ochi cu icoana Patriei. Adrian Cibotaru era dintre vizionari. El chiar de pe atunci, vedea lucrurile just. Pentru cine a citit nuvela mea „Zile Negre” din Noemvrie 1942, trebuie să mărturisesc că în crearea tipului sublocotenentului Adrian, am fost inspirat de prietenul meu dispărut, Adrian Cibotaru.

Într-o seară, Adrian, cu o timiditate pe care nu i-o cunoșteam, mi-a mărturisit, înroșindu-se ca o fecioară, că scrie versuri. De atunci prietenia dintre noi a câștigat în adâncime. Discutam ore întregi împreună, i-am cunoscut dragostea de țară care-i stăpânea în întregime ființa. Când în 1941 vroiam să scot „Curierul Ieșan”, m-am gândit și la prietenul Adrian Cibotaru. Scoaterea acestei reviste în acele momente, a fost taxată de unii drept nebunie, de alții lipsă de seriozitate. Trebuie să mărturisesc iarăși că nu eu am fost cel curajos, ci prietenii mei, căpitan Bratu și Adrian Cibotaru și mai ales Adrian Cibotaru. Greutățile inerente începuturilor, pe mine mă copleșeau și cel care nu-și pierdea curajul, era prietenul Dinu. După ce colaborează cu câteva bucăți de poezie dintre care poezia „Desnădejde” din numărul prim al „Curierului” și pe care o reproducem, ne dezvăluia un talent remarcabil, pleacă pe front. Din acest moment nu ne-a mai trimis nimic. Gândurile i-au fost în întregime absorbite de dragostea cea mare de țară, sufletul i-a fost întreg absorbit de setea de dăruire pe altarul Patriei. A luat parte la prima parte a campaniei cu regimentul de dorobanți ieșan, de la trecerea Prutului până la cucerirea

Odesei.

De curând am întâlnit pe fostul lui comandant de batalion din acea vreme care mi-a povestit câteva întâmplări din luptele duse pe pământul Basarabiei și Transnistriei. Adrian nu putea fi altul, decât acel din discuțiile de pe malul Prutului și din redacția „Curierului”, căci uitasem să spun că Adrian Cibotaru a fost secretarul de redacție al revistei noastre: Adrian a fost un brav.

- Se expunea prea mult, mi-a spus fostul lui comandant de batalion.

Da, Adrian cel cunoscut de mine nu putea să se cruțe, Adrian prietenul meu, nu putea să fie decât acolo unde era moartea, acolo unde dragostea de Patrie nu mai este frazeologie, ci realitate.

...Atât de brav s-a purtat Adrian atunci, încât la un moment dat a fost crezut mort. Vestea morții lui a ajuns atunci până la Iași. Dar Adrian n-a murit atunci.

S-a reîntors dintr-o întreprindere riscantă, neatins.

L-am întâlnit după întoarcerea în țară. Nimic fals în el, nimic poză, ci o simplitate extraordinară. Nu era necăjit că oficial nu i se recunoscuseră meritele lui și alții cu merite mai puține luaseră decorații mai importante ca el: era necăjit că unii dintre camarazii lui care luptaseră eroic, aveau decorații inferioare meritelor lor. Acesta era secretarul de redacție al „Curierului Ieșan”, Adrian Cibotaru.

De atunci nu l-am mai văzut. Acum o lună prietenul Chiper mi-a adus vestea dureroasă: Adrian a căzut.

De data aceasta vestea e adevărată: Adrian a căzut.

Adrian, prietenul nostru a căzut undeva în Cotul Donului, a căzut acolo unde nici unul din strămoșii lui nu mai ajunsese cu arma în mână. Adrian a rămas acolo departe cu zâmbetul lui vesel pe buze, cu zâmbetul de totdeauna.

Nu-l uit pe Adrian Cibotaru și nici nu-l plâng. Cine l-a cunoscut pe Adrian Cibotaru știe că nu trebuiește plâns. Adrian nu putea muri altfel. Îl plâng părinții lui, logodnica lui, dar noi nu-l plângem. Noi știm că moartea aceasta era ceea ce dorea Adrian. Nu voia să moară pentru decorații sau pentru măririi, ci pentru acel cuvânt care în sufletul lui Adrian însemna totul: Patria. Dacă regretăm ceva, e că Adrian nu a avut timpul să pună pe hârtie, ce gândea în inima lui. Căci Adrian Cibotaru mai avea ceva de spus.

*

După poetul erou Adrian Cibotaru
DESNĂDEJDE

La poarta gândurilor mele Mamă,
E zvon de moarte, cântece pustii,
Nădejdele s-au spulberat cu toate,
Ca ploile de vară pe câmpii.

Îmi făurisem bucurii deșarte
Și amăgiri din vise mi-am făcut;
M-am înșelat căci primăvara trece,
Așa cum în toți anii a trecut.

Cu sufletul în pumni alerg năvalnic
Pe căile de soare și azur,
Dar lutul e mai greu decât destinul,
Nimic din ce e sfânt nu pot să fur.

Trudit, ascult cum moare tinerețea
Și anii tot mai triști cum se destramă;
E zvon de moarte, cântece pustii

La poarta gândurilor mele mamă.

Dinu C. Adrian

*

Anul I — No. 10—12

1 Noemb. - 31 Decemb. 1941

CURIER IESAN

REVISTĂ LUNARĂ

SUB CONDUCEREA D-LOR :

C. NIC. BRATU și N. ST. BELDIE

SUMARUL :

CURIER IESAN	Voaă eroi ! Bătălia onoarei.
LT C-TIN NIC. BRATU	Inchinare dorobanților ieșeni morți în „Războiul Sfint” (versuri).
PROF. DR. TRAIAN GHEORGHIU	Spiritualitatea Moldovei.
COLONEL NICULAI ALEXANDRESCU	Fapte de arme săvârșite de dorobanții ieșeni, în „Războiul nostru Sfint”.
C. NIC. BRATU	Moldova (versuri).
MIRCEA MANOLIU	Cetatea blestemată (versuri).
PROF. G. TRAIAN	Titlul războiului nostru.
GABRIEL ORITĂ	Patru poeme : De mină cu trecutul, Printrul de laur, Răniții, Țărani (versuri).
C. NIC. BRATU	Note din Ucraina.
N. ST. BELDIE	Pătania inspectorului Mierloiu
PROF. DR. TRAIAN GHEORGHIU	Ion Petrovici, noul ministru al Culturii Naționale.
P. P. ANDREI	Insemnări pe marginea unei cărți : Franco Trandafilo : Bessarabia Terra di dolore. Conflitto Russo-Romeno.

NOTE TRISTE : Locot. Gh. Vaida (C. Nic. Bratu). Locot. Emanoil Voinescu (C-tin Nic. Bratu). Serg. T. R. Pogonat Al. (C. Nic. Bratu). Prof. Gh. Șapcaiu a murit ! (C. Nic. Bratu).

NOTE : Scriitor și om (Nicolae Stelian Beldie). Panait Istrati (Nicolae Stelian Beldie).

RECENZII : N. I. Herescu : Caiete clasice (Vera Orășanu). Ion Vlasie : Poveste cu năluci (N. Birlăanu). Pr. Ioan P. Olariu : Cum și-au păstrat strămoșii noștri credința și prin ea și-a păstrat neamul (N. Birlăanu). Dicționarul domnului August Scriban (George-Mihail Dragoș). — Note informative : Inaugurarea postului de radio difuziune „Moldova” (Traian Gheorghiu). La moarte profesorului Vasile Petrovanu (Traian Gheorghiu).

CRONICA DR. MATICĂ : Fiica lui Iorio, tragedie pastorală în 3 acte de Gabriele D'Annunzio, tradusă de Alexandru Marcu (Traian Gheorghiu).

Poșta Redacției, Administrative, Note explicative etc.

Iași // Tipografia „Albina Românească” Proprietar Ath. Gheorghiu // Iași

Din cine era formată redacția revistei „Curierul Ieșan”, cum erau și se comportau oamenii ei, iată un chenar lămuritor, scris de Petrache Sulfină în numărul 9 din ianuarie 1943 și intitulat:

REDACȚIA NOASTRĂ

Viața unei redacții de revistă nu este, după cum s-ar părea, stăpânită de cea mai desăvârșită armonie, — în înțelesul comun al cuvântului, — dimpotrivă. Personalul redacțional este 59 minute și 59 secunde dintr-un ceas, gata de răspunsuri repezite, cu nervii dispuși spre agresivitate.

Aceasta, pentru că la noi, la revistă, nimeni n-are interese personale, ci numai interesul revistei este permanent prezent pentru toți și munca ceas de ceas nu-i dă răgaz pentru alte preocupări.

Și această lipsă de preocupări pentru camarazii de redacție, în timpul lucrului, se petrece între cei mai apropiați colaboratori ai Directorului și redactorului-șef, care sunt, cei doi secretari de redacție, administratorul general și tehnicianul paginator, meșterul Marin Vasiliu. Altfel toți sunt oameni cumsecade. Dar viața redacției trebuie să fie așa. Și trebuie, fiindcă altfel n-ar mai fi redacție adevărată și n-ar mai putea da viață unei reviste cum este „Curierul” nostru.

Temenelele siropoase, gratulările interesate, îngăduințele rău înțelese care se văd în multe reviste strecurate sub formă de proză sau versuri, toată acea ipocrită comportare pe care o întâlnești, de obicei, în toate birourile, nu s-a oploșit în redacția noastră, fiindcă n-are ce căuta în redacția unei reviste de viața căreia răspund câțiva oameni care știu ce vor și vor aceea ce pot.

Prietenia, în redacția noastră, este numai cea izvorâtă din dragostea pentru revistă. Și este locul, aici să spun că

pentru prima dată întâlnesc o redacție care atrage, captivează prin fanatismul componentilor ei și mai ales prin dragostea pe care o poartă revistei.

Ținuta unei reviste o imprimă grupul restrâns al modelatorilor ei și la revista noastră lucrurile se petrec întocmai cu deosebirea că este o „ultimă instanță” care pune accentul final: redactorul-șef al nostru. Un fapt este cunoscut în redacție, că directorul nostru d-l N. Stelian Beldie, care datorită unor împrejurări generale se află, de o bucată de vreme, departe de noi, — este în legătură permanentă cu redactorul-șef și administratorul general Ionel Opreșanu și din colaborarea lor viețuiește „*Curierul Ieșan*”.

Vorbeam mai sus de ultima instanță redacțională care-i Șeful-redactor al nostru - Gh. Chiper.

Iată, de pildă, în ziua ședinței pentru citirea materialului, unul din cei doi secretari de redacție, Mircea Grigoriu prezintă o bucată. Se citește odată, de două ori și se trece la comentarea ei sub toate aspectele. Cel care a adus-o, stăruie să-l convingă pe Creangă al nostru (Const. Nonea) că meritele bucății sunt evidente.

George Lesnea, șeful poeziei de la revista noastră, este de părere că bucată, — în proză, ar putea fi retușată și publicată.

Ion Plăeșu (Dinu Rouă) și Corneliu Dabija, au spus veto fără nici o motivare inițială. Octav Cădere și Ion Opreșanu sunt

de aceeași părere cu M. Gr. Constantinescu în sensul că nu trebuie să fim prea excesivi, în aprecierea bucăților trimise. Radu Umbră, cu câte o sabie în mână, face o serie de considerațiuni critice care, aparent, sunt favorabile autorului dar, în fond, îl desființează. Alături de el se afla Al. Doineanu și „cu o singură rezervă” A. Budescu. Singur marele meșter în arta colorilor Theodor Kiriacoff – bădia Chiriac, cum i se spune în redacția noastră, prinde cu un creion reliefuri într-un bloc. Mircea Grigoriu, care a prezentat bucata scrisă de un prieten al său, n-a terminat expunerea de motive, când Const. Nonea (Creangă II) intervine cu glas de sfadă:

– Ghini, bre, da' bădie Chiper, n-ari di zâs ninică?

– Tocmai, intervine Mircea Scripcă, mai este „ultima instanță”.

Zâ, tată, ce părere ai, îl îndemnă blând Corneliu Dabija.

Eu i-i știu părerea, – intervine marțial Mac Constantinescu. Ascultați:

Situații neclare deși împrumutate, frază încărcată de neologisme, stil lipsit de cursivitate, reveniri inutile în descriere, ceea ce o fac să lânzească, deci... nepublicabilă.

- Bravo Mache, izbucnește Lesnea, urmat în cor de ceilalți, ai un spirit de imitație grozav.

– La vorbă nu și în scris, face Mac acru.

– Dacă-i vorba de Georgică, eu nu-i mai aștept părerea, glăsuiește Mircea Grigoriu melancolic - dar satisfăcut, fiindcă știu ce înseamnă tăcerea lui în timpul cetirei unei bucăți.

Într-adevăr, n-a greșit Migricon, în formula de respingere a unui manuscript prost, fiindcă redactorul-șef are acest obicei de a-și motiva solid părerea în ședința de lectură.

Asta nu înseamnă ca nu-i și altfel. De pildă, vine Mircea Scripcă cu sufletul la gură:

– Pentru, „Pardon să ne'nțelegem” am o chestie

grozavă de la ultima repetiție a piesei Z.

— Despre cine-i vorba ? — îi taie redactorul-șef.

— Despre comicul X.

— Despre acest domn, nici un cuvânt. Nici bine nici rău, nimic.

— Bine, dar... încearcă Mircea Scripcă.

— Asta-i hotărârea consiliului și eu o execut. Într-adevăr, în cursul unei ședințe se hotărâse că despre un anume X să nu se scrie nimic, ci numai să i se menționeze numele, încerc să-i amintesc redactorului - șef.

— Comitetul a hotărât moartea prin strangulare, eu o execut prin tăierea capului, pentru că-i mai uman, punct.

Am tăcut și eu și Mircea Scripcă, fiindcă ne-am convins demult că redactorul-șef nu face nimic necontrolat și când zice *da ori ba* altfel nu poate fi.

În felul său, redactorul-șef, este, aparent, neprietenos, aspru, pentru că spune lucrurilor și faptelor pe nume, neiertător cu necinstea, dar cine îl acceptă așa, găsește în el un mare prieten, un adevărat camarad cu un splendid caracter.

Creangă al revistei (Const. Nonea) și George Lesnea, marele talent, îi păstrează, poate de aceea, multă prietenie. Este drept că-s, ca și el, feciori de plugar și poate și asta contribuie la legătura lor.

În redacția noastră nu se întâlnește decât îndemnul la muncă și controlul spre lucru bine făcut.

Pentru aceasta revista și-a căpătat prieteni în toate colțurile țării, fapt pentru care, alt fecior de țăran, Ionel Oprișan, administratorul general, este foarte încântat. Conducătorii aceștia se bucură din toată inima când primesc scrisorile de la plugari prin care salută apariția revistei noastre; sunt doar frații noștri.

De altfel, însuși directorul nostru Nic. Stelian-Beldie, tot

fecior de plugar, cultivă dragostea pentru ogor, cu un entuziasm și un devotament care fac podoaba tinereții sale.

Aceasta-i redacția noastră cu care lumea din afară a stabilit legături durabile și pe care eu, olecuță, în dezacord cu conducerea, v-am prezentat-o de Anul Nou, 1943.

Câteva portrete ale redactorilor citați mai sus:

Mircea Grigoriu

Mircea Scripcă

Gh. Chiper

Gheorghe Chiper, redactorul șef al revistei „Curierul Ieșan” nu-i altul decât autorul romanului autobiografic intitulat „Târgul trăsniților” apărut la Editura „Cartea Moldovei”, Ath. Gheorghiu Iași, în luna mai 1943, despre care am scris în lucrarea mea „Hușul în presa vremii - de la Melchisedec până în zilele noastre - 1869-2006” și despre care, luându-i apărarea împotriva unora care-l socoteau „trăsnit și el, dar cam fără

talent”, dar apreciindu-i relatările ca adevărate, eu subliniam (p.309-310): adevărul din cartea lui Gheorghe Chiper fiind după mine cea mai înaltă calitate a cărții hușeanului, e păcat pentru localnici sau cei care au trăit o anumită perioadă acolo, să nu se apuce a o răsfoi. Luând-o în mână, sunt sigur, o va citi și o va aprecia, ajungând și la concluzia că Gheorghe Chiper a avut și talent literar.”

Aduceam ca argument și alte cărți ale sale: „Studentul derbedeu”, realizată în 1935, „Putregaiul”, roman, în 1937, „Viscol” – nuvele, publicat în 1941, toate epuizate din librării și de la editori în 1943.

„Bătălia văzduhului” – reportaj de război, realizat la Iași în 1942 se afla încă în librării, autorul având în pregătire o triologie – cu „Sânge”, „Suflet” și „Pământ” despre „Plugari” – roman, tagmă a muncitorilor pământului de unde provenea – de la Arsura – doctorului Neculai Lupu, „Doctorul Stupu”- în „Târgul trăsniților”.

Plugari pentru că deși aflat în lumea intelectualilor, coordonând ca redactor șef o revistă literară „Curier Ieșan”, el a rămas legat de plugari: „Scrisoare”, răspuns lui Vasile Ailincăi, plugar chemat să-și apere țara (n.14/decembrie 1942); „Către școlari”, apel în nr.15-16 către ei, pentru că unii, fără voia lor, au cam uitat de înaintașii de la munca și viața cărora au încă de învățat multe; „Fiți gata! Se adresa tinerilor (nr.17), indiferent de profesie, chemându-i să-și facă datoria pentru că, într-o zi, vor fi întrebați „ce au făcut pentru plugul vieții tale?” „Măine”, răspundea fratelui său, plugarul – din județul Tutova (nr.19), va fi ziua înnoirilor totale”; plugari – nu țărani, pentru că nu odată, și nu din partea unui singur individ, s-a putut auzi: cutare are maniere de țăran, bătăran, necioplit sau țărănoi sadea, ceea ce însemna că în mintea și sufletul unor asemenea oameni există credința că „cel care face pâine este vrednic de disprețul celui

care o mănâncă”.

Este o mișelie să se întrebuințeze, pentru părinții și bunicii lor titulatura de „țărani”- mojici, neciopliți – în loc de „plugari”, oameni ai plugului, ai grâului, ai ogorului, oameni care făuresc destine și le apără” – scria în articolele de fond cel care, nejustificat, mai târziu, avea să fie caracterizat ca om fără talent literar.

Volumul despre care editura „Cartea Moldovei” o socotea a „sincerităților agresive”, cartea care includea în ea deopotrivă duioșia amintirilor și realitățile biciuitoare”.

Așadar a te numi hușean, e musai necesar să citești „Târgul trăsniților” a lui Gheorghe Chiper, roman autobiografic al localnicului, fost elev al Liceului „Cuza Vodă” din Huși, colaborator important al revistei literar-științifice „Zorile” despre care am vorbit în aceeași carte (p.342-381).

Calitățile literare ale lui Gheorghe Chiper își găsesc suportul nu numai în lucrările personale, cât mai ales în calitatea materialelor colaborărilor care i-au trecut prin mână și le-a dat drumul în pagină, printre acești autori aflându-se și George Lesnea, Aurel Leon, Constantin Ciopraga, Traian Gheorghiu, Petre Andrei, Ștefan Bârsănescu, Emil Diaconescu, I.M. Marinescu, I. Minea, C. Mureșanu, V. Nadolschi, G. Obreja-Iași, Vera Orășeanu, Otilia Cazimir, Al.Piru, August Scriban, Th. Simenschi, Nicolae Țațomir, Radu Vulpe.

Rândurile următoare intitulate „Credem...” publicate în „Curierul Ieșan” nr.13/1942 sub semnătura lui Gh. Chiper, noi le vedem nu numai ca un imn închinat plugarului român, ci ca și o dovadă că autorul lor a fost un mare talent:

„Credem... în jertfa crucii tale, plugar necunoscut. Din sacrificiul tău toarcem vrerile noastre pentru ziua de mâine.

Credem în dreptatea, prin și pentru care, spada vitejiei tale a despicat stânca întunericului, croind drum larg unui alt

răsărit...

Din strășnicia luptei tale clădim rug ispășitor pentru toate nevredniciile.

Credem în flăcările sângelui tău, care au reaprins candelile eroismului românesc în bisericile viitorului.

Făcliile sufletului nostru le ridicăm să prindă lumina din vâlvătaia biruinței tale, plugărimă vrednică.

Credem în puterea de viață și de moarte, cu care tu, plugar erou, ți-ai răstignit ființa pământească pe crucea dreptății pământului tău.

Viața ta, viața brazdei strămoșilor, este icoana rugăciunilor noastre, spre veac nou; moartea ta într-o împlinire a destinului românesc, este evanghelia poruncilor într-o tăria luptei de apoi.

Credem în sfințenia ogorului românesc și în dârzenia plugului care, veac de veac, a răscolit câmpurile într-o măreția neamului.

Lângă coarnele lui au înmugurit nădejtile norodului, în dragostea pentru el au înflorit vredniciile.

Credem în veșnicia dreptului tău de a fi stăpânul pământului dacic; furtunile trecutului nu te-au clintit și urgiile prezentului le-ai zdrobit.

Credem în oțelul brațului tău și în puterea biruitoare a sufletului tău.

În fața lor s-au prăbușit și se vor risipi asupra lor.

Patria și-a răzimat ființa pe strădania ta și își ridică fruntea spre soarele dreptății prin biruința ta strălucitoare.

Credem în zămislirea câmpurilor de bătaie.

Din aurul și noroiul lor s-a născut și crește năprasnic legea vieții noastre de mâine, spre slava dreptăților și nimicirea mișeilor.

Credem în curățenia șesurilor, în chibzuința vetrelor și

în nepătrunsul codrilor.

Și în veșnicia neamului al cărui început și sfârșit ești tu,
plugar român.

Vrem strălucirea patriei și veșnicia dreptății ce trebuie
să vină.”

Iată și două din poeziile din tinerețe semnate în
„Curierul Ieșan” de Constantin Ciopraga:

Zvon din sat

În satul fără leat, a tot stăpânitor prin cronici și hrisoave
Stă troenită'n ulmii falnici blândețea zărilor moldave.
Ciobanii 'nchiagă doine calde și codrii băsmuesc istorii
Din slova veacurilor sfinte și-a'mbătrânitelor podgorii.

Biserici albe prin poeni, vâjnoase așezări sărace
Închid în trupul lor un Crist și năzuinți din vremuri
dace.

Grăiesc în mituri lăutarii și clocotesc în vin eresuri,
În largul nopților de vară, cu hăul prelungit pe șesuri.

În sat e trudă aspră'n carne și'n suflete mereu vâltoare
Când toamna urcă lin în vreme, ca lujerul luminii'n
floare.

Sunt doruri vechi sădite'n lut și patimi ofilite'n minți
Se scaldă cerul în fântâni și'n ochii boilor cumiți...

Nostalgii

Pe marea asta cu galere albe
Aș vrea să poposesc pe noi tărâmurii,
Și argint să risipesc pe caldarâmuri
Din ale visurilor salbe...

Sub plopilor sprinteni plânși de îngeri
Aș vrea să rătăcesc în nopți stelare,
Și cu aripa gândurilor clare
Să calc spre malul care sângeri.

Din trestii aș doini pentru mioare
Și pentru jupânițe din alt veac,
Aș pescui cucernic stelele din lac,
Înșelător omăt de lăcrămioare.

De asemenea, un fragment din însemnările: „În vacanță la Brăhășești” (Nr.7/9), de „inspirație tecuceană”, cu parfumul regiunii, vioiciune de dialog, cum spune G.G.Ursu, cu note adolescente, semnat de Nicolae Stelian Beldie din Gohor, sub pseudonimul Nelly Zeletin:

„Gicu se întreabă adesea dacă firea Doinei ar fi putut să supere vre-o dată pe cineva sau să creeze vre-o adversitate. Nu auzise pe nimeni spunând vre-un cuvânt rău la adresa ei și apoi chiar dacă ar fi auzit, Gicu avea credința că e un bun psiholog și examenul mintal la care o supusese, fusese mai mult de cât favorabil.

Se cunoșteau de doi ani și nu numai că nu se certaseră nici odată, că nu se supăraseră, dar simțea o atât de puternică prietenie pentru dânsa, că de multe ori se întreba dacă nu cumva o iubește.

Și n-o iubea, era sigur de asta. În primul rând, că Gicu era acela care alerga să înnoade firul iubirii ei cu Jean Mariam, fir care de altfel se rupea destul de des și dacă ar fi iubit-o, n-ar fi putut s-o facă. Apoi ceea ce simțea el pentru dânsa, era ceva frățesc, încât dacă ar fi simțit vre-un fior de iubire, ar fi avut

impresia că săvârșește un incest. Gicu nu avusese frați, nici surori, și în Doina găsisese o soră ideală. Așa că invitația de a petrece o lună la Brăhășești, a fost primită cu mare bucurie. Și-a făcut deci un pachet mare cu cărți cu hotărârea de a începe să se prepare pentru bacalaureat.

Până la bacalaureat mai avea un an. Nu-l speriasese procentul mare de căzuți la acest examen și nici nu era o fire prevăzătoare, din contra era omul ce recurge la expediente, omul hotărârilor de ultim moment, și pachetul căptușit cu opera lui Virgil, a lui Iuliu Caesar și Horațiu era doar o mască, cu care vroia să-și acopere propriile slăbiciuni. În prima lună de vacanță se ținuse de fleacuri, umblase după fetele din sat și de câteva ori fusese în pericol de a lua bătaie de la flăcăii din Coșeni.

Ghiță Andrei care auzise și de ultimele drăcii ale lui fiu-său fusese consternat.

— Îi seamănă lui bunicu-său, lui Vasile Lazăr și pace. Pestelca-i vinovată, bată-o Dumnezeu s-o bată.

Pe de altă parte era mulțumit că nu-l mai vede pe fiu-său cu fata lui Stănoiu. Nu-l mai văzuse cu ea nici odată și chiar se vorbise prin sat că ea se mărită cu un învățător. Plecând la Brăhășești Gicu era și el mulțumit că scăpă de ispita fetelor din sat.

Și vinovat în această nouă drăcie era Vasile vărul său. Acesta-i spusese într-o zi că Ruxanda lui Boboc vrea să „stea” cu el. Ruxanda lui Boboc era una dintre cele mai frumoase fete din sat și Gicu de multe ori când o vedea pe la hori, se întreba dacă îmbrăcată cu gust, cu o șlefuială minimă nu ar face figură frumoasă într-un salon pretențios. Îi plăcuse de multe ori Ruxanda, dar niciodată nu-și închipuise că ar putea să se apropie de ea, ba încă să se culce și în patul ei.

Și totuși s-a întâmplat.

— Măi vere, vrei tu să stai c-o fată? L-a întrebat într-o seară Vasile.

— Cu care fată, măi, Vasile?

— Cu Ruxanda lui Boboc. Să știi că dacă ești șmecher...

— Du-te dracului Vasile, eu sunt băiat cum se cade.

— Ai fi tu cum se cade dar cu Ruxanda nu știi cum ai s-o scoți la capăt.

Seara s-a dezbrăcat de haină și cu capul și picioarele goale pentru a nu fi recunoscut, însoțit de Vasile, s-a îndreptat spre casa Ruxandei. Era o seară cu lună și pentru a nu fi recunoscut de cei cu care se întâlneau, mergeau prin umbra gardurilor. Lui Gicu îi bătea inima și mângâia plăselele pistolului din buzunar. S-au oprit în fața porții, la Ruxanda. Vasile a căutat un loc potrivit și a sărit în curte.

— Săi și tu Gicule.

— Dar n-are câni Pintilie Boboc?

Ba are.

— Păi să nu latre și să-l trezească.

Cată-ți treaba, sunt închiși în grajd.

Dar cine i-a închis acolo?

— Ruxanda.

A sărit și Gicu cu frica în sân. Vasile s-a apropiat de o fereastră și a bătut rar de trei ori. Gicu avea impresia ca e membru al unei expediții care are de înfruntat primejdii. Fereastra s-a deschis și-a apărut Ruxanda.

— L-ai adus ?

— E-ehei.

Pe fereastra deschisă Gicu a intrat înăuntru. Vasile a sărit din nou gardul. Rămas singur Gicu se zăpăcise de tot. Ruxanda era numai în cămașă și din corpul ei radia căldura și taina patului.

Ruxanda s-a așezat pe pat și Gicu stătea nemișcat.

În mijlocul casei era o grămadă de grâu vărsat.

— De ce stai așa? Ești rușinos ?

— Nu, dar...

Și-a rămas tot nemișcat. Ruxanda l-a apucat de mână și l-a tras către dânsa. S-a simțit strâns de cercul de fier al brațelor de țărancă puternică.

Patul - mirosea a busuioc. S-a întins lângă dânsa, scuturat de friguri.

— Dezbracă-te.

S-a dezbrăcat mașinalicește, cu gura uscată. Apoi Ruxanda s-a lipit de dânsul și gura ei i-a sorbit răsufierea.

— Ruxanda! A vrut să spună ceva și nu știa ce.

— Taci !

Glăsuț era poruncitor, și-a tăcut. Sâni ieșise singuri prin deschizătura cămășii. Erau tari sâni Ștefaniei lui Vasile Stănoiu, dar ai Ruxandei erau pietroși. Sâni de țărancă, gândi Gicu. Mușchii coapselor erau frânghii întinse. Dinții Ruxandei i s-au înfipt în buze, și Gicu a gemut.

— Mă doare. Ruxanda a chicotit.

— Așa de bicisnici, sunteți voi boierii?

— „Dacă ești șmecher,...”, i-a spus Vasile. Nările lui Gicu au fremătat... Un fior amorțit i-a străbătut din tălpi până în creștet. Broboane de sudoare îi inundaseră fruntea, și gura îi era uscată. Picioarele Ruxandei erau aproape goale, cămașa i se ridicase în frământare, până aproape la sâni; și afară era lună plină. A gemut și a prins-o în cleștele brațelor. A mușcat aprig din sânul dezgolit, și-a vrut să-și strecoare un picior între picioarele ei.

— Șăzi ghinișor, l-a certat ea.

N-a reușit încercarea și atunci s-a iscat o luptă dură. A cuprins-o de după gât cu brațele și cu greutatea corpului îi presa sâni și coapsele.

– Fiii cuminte, a mai şuiert ea în urechile lui Gicu.

Dar Gicu nu mai auzea. Corpul Ruxandei era tot, un arc întins. Muşchii toţi erau coarde gata să plesnească. S-a strâns odată arc sub greutatea lui şi apoi când s-a destins cu o smuncitură, Gicu s-a simţit aruncat peste bord.

Ruxanda chicotea ascuţit. Gicu a început şi el să râdă. Când arcul muşchilor Ruxandei s-a destins, l-a aruncat pe grămada de grâu din mijlocul casei.

– Scoală-te şi vino'ncoace, îl strigă ea.

– Plec, a făcut-o el pe supăratul.

– Nu fii prost, vino 'ncoace.

– Nu vin.

S-a ridicat şi l-a luat în braţe de pe grămada de grâu ca pe o pană. Nici nu şi-a dat seama şi Gicu s-a trezit din nou în pat.

– Unde doarme mamă-ta? o întrebă el.

– În camera cealaltă.

– Ea ştie că eu sunt aici ?

– Nu.

– Dar n-a auzit zgomotul ?

– Cred că da.

– Atunci ?

– Şi'nchipuie că e Vasile a lui Bârnaga cu care vor să mă mărite.

– Dacă ar şti că sunt eu, ce ţi-ar face?

– M-ar bate.

– De ce ?

– Ştie că n-ai să te însori cu mine.

– De ce m-ai chemat ?

– Fiindcă îmi plăci.

– Atunci de ce nu m-ai lăsat?

– Asta nu se poate.

- De ce ?
- Uite așa.
- Te păstrezi pentru acel cu care ai să te măriți ?
- Nici de cum.
- Atunci ?
- Copchiii! Vrai să rămân grea?

Gicu a plecat aproape dimineața. Și apoi umbla după dânsa mereu. Ziua umbla pe dealuri pentru ca s-o vadă de departe, ghemuită cu secerea în mână asupra unui snop de grâu, sau în vârful căruței punând cu furca snopii, dați de tată-său. Escapadele lui au fost în cele din urmă descoperite de flăcăii din sat.

Într-o seară când el era înăuntru au început să cadă pietroaie pe acoperișul casei.

- Flăcăii! a spus Gicu înspăimântat.
- Șazi ghinișor, l-a apucat ea de mână și i-a făcut semn să tacă.

O ușă de alături a trosnit și-apoi s-a auzit o voce somnoroasă.

- Da, ce-i cu voi măi haimanalelor?
- Este cineva înăuntru la Ruxanda, a strigat unul. Ruxanda a sărit la fereastră.
- Minți nerușinatule, a țipat ea.
- Este, moș Ioane, l-am văzut noi când a intrat în casă.

Îi boierul lui Ghiță Andrei.

- Așa-i Ruxanda? a întrebat Boboc.
- Spune minciuni, tată. Vin matale încoace să vezi.

Aista a Catrinii Stanei are ciudă că nu l-am primit să stea cu mine. Cu a lui Andrei? Da ce-s nebună io să stau cu aceala? Cu sclifositu cela? D-apoi pe acela c-un pumn îl pun gios. Vin să vezi tată.

Și a deschis larg ușa. Gicu nu mai mișca. Frica îl făcuse

să-i bată inima ca tăcăitul roților unui accelerat. Și nu înțelegea curajul Ruxandei.

Ion Boboc s'a convins de adevărul spuselor fiică-sei, fără să mai între în casă. A pus mână pe o scurtătură și a ieșit în drum să-i fugărească pe flăcăi. Ruxanda a închis ușa, a tras zăvorul și-a venit iar lângă Gicu. De atunci Gicu n-a mai fost pe la Ruxanda cu toate chemările ei.

Invitația Doinei o primise dar și cu bucuria unei purificări. Lângă dânsa, se simțea mai bun, mai pur. Lângă dânsa toate gândurile acestea urâte care-l preocupaseră în ultima vreme, se vor evapora și va deveni iar copilul de altă dată.

La poartă l-a întâmpinat Doina, Olga și cu Lucky, frate-său profesorul.

– Ci faci bre? l-a întrebat Doina. Moldovenescul „bre” pe buzele Doinei, are o savoare specială.

– Ce ai acolo? l-a întrebat ea, când din trăsura a dat jos pachetul.

– Cărți.

– Cărți de citit? a sărit ea bucuroasă.

– Nu, de școală. Caeser, Aeneida... Doina și-a acoperit ochii cu palmele.

– Cu ororile astea ai venit la Brăhășești ?”

În 1943, lui Neculai Stelian Beldie îi apărea un nou volum: „Cocorii de Atunci”, nuvele, gravuri de Emilian Florens, un succes de librărie.

Din noianul de știri și materiale culturale am reținut din rubrica „Pardon! Să ne înțelegem...”, dedicată săgeților și noutăților din lumea teatrului și a filmului relatarea cu subtitlul „Un talent de 18 ani – Ion Voicu”:

„... Înainte de a înșira performanțele realizate de cel mai

tânăr violonist din România, trebuie să menționăm – de exemplu în domeniul teatrului – două tipuri conturate, respectiv de dna Florica Bulgar-Damian, în rolul complet al Mariei din melodrama „Doi sergenți”; dl. Alfons Radvanschi, în liceanul Rafael din „Intimii noștri”. Sunt poate afirmări accidentale dar care au fost subliniate cu căldură.

Vorbind de talentatul încrustat în titlu – Ion Voicu – trebuie să menționăm și celor ce n-au audiat concertul dirijat de dl. profesor Em. Elenescu „că muzica autohtonă se mândrește cu asemenea elemente.”

Tânărul solist de la Radio București a uimit pur și simplu cunoscătorii. Și nu era de mirare deoarece Ion Voicu a concentrat la 14 ani la „Ateneul Român”, a studiat cu profesorul Enacovici și a acompaniat orchestra Filarmonicii din Capitală, dirijată de domnii Ionel Perlea, Alfred Alexandrescu, Th. Rogalschi etc.

Invitarea tânărului violonist bucureștean elogiază conducerea filarmonicii ieșene, „care nu precupețește nimic pentru satisfacerea tuturor exigențelor.”

*

Calitatea personalului redacțional și a publicației „Curierul Ieșan”, director Nicolae Stelian Beldie, redactor șef Gheorghe Chiper, o asigură și colaboratorii, scriam mai sus. Iată ce scria despre „Spiritualitatea Moldovei” în nr.10-12 al revistei, dar se și transmitea la postul de radio Moldova într-o conferință, în ziua de 13 noiembrie 1941, sub semnătura prof. dr. Traian Gheorghiu:

„Priviți într-un apus senin de toamnă, de pe culmile Ceahlăului pământul Moldovei. Ici, dedesubt, râpe abrupte, stânci colțuroase; colo, pădurea se revarsă peste muncele; jos, jucărie mică, schitul Durăului; dincolo, panglică de argint

șerpuitoare, Bistrița; un sat cu case mărunte pe coasta aceea; altul abia-l zărești în vale; departe, departe, departe, podișul ușor trăgănat se pierde într-un fum străveziu-albăstriu-auriu. Aceasta-i Moldova. Moldova lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Are această Moldovă măreție, lumină și blândețe. Totul pare ticluit de mâna lui Dumnezeu pentru un anumit scop care trebuie să se împlinească, pe măsura scurgerii veacurilor. Pretutindeni simți duhul Dumnezeirii ca într-o biserică; ca într-un schit modest, înfundat într-o văgăună de munte, ridicat acolo de cine știe ce sihastru cucernic, unde lumina blândă a candelor nu luminează podoabe mărețe, strălucitoare, ci chipuri supte de sfinți, aproape șterși, fumurii și lespezi roase de genunchii credincioșilor. O aromă de curat, de măr domnesc, busuioc și tămâie îți pătrunde prin nări și-ți umple coșul pieptului, făcându-te pios și visător totodată. Această aromă umple văzduhul întregii Moldove. Ce schit minunat cu stelele lui Dumnezeu pe cupolă este Moldova! Așa este duhul Moldovei, căci fiecare colț al lumii are duhul lui. Și, desigur, Moldova este cum este, pentru că și moldovenii sunt cum sunt. Doar „Omul sfințește locul”.

Gândul ne fuge cu veacuri în trecut și unul câte unul ne răsar înaintea ochilor minții marii voievozi, mitropoliții și cărturarii laici ai Moldovei: Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Cuza Vodă, Dosoftei, Varlaam, Petru Movilă, Veniamin Kostachi, Iosif Naniescu, Grigore Ureche, Miron Costin, Ion Niculce, Dimitrie Cantemir, Nicolae Milescu, Mihai Kogălniceanu, Costache Negruzzi, Alecu Russo, Vasile Alecsandri, Bogdan Petriceicu Hașdeu, Ion Creangă, Mihail Eminescu, Vasile Conta, Grigore Cobălcescu, A. D. Xenopol, Petru Poni, Matei Cantacuzino, Constantin Stere, Alexandru Philippide, Neculai Iorga, G. Ibrăileanu, iar dintre cei vii, Nicodem, A. C. Cuza, George Enescu, Ioan Petrovici și Mihail

Sadoveanu.

De aici a pornit spiritul critic pozitivist reprezentat prin ilustrații profesori ai Academiei Mihăilene, ce a devenit Universitatea de mai târziu.

De aici au pornit marile curente în cultura și politica românească. Toate conștiințele Moldovei se întrepătrund; toate creează o atmosferă spirituală a Moldovei.

Învățații Apusului au descoperit, nu de mult, așa numitele raze cosmice, raze misterioase despre care se presupune că ar veni de dincolo de Calea Laptelui și poate chiar de la începutul creației universale. Ceea ce-i mai curios este că aceste raze au o influență asupra vieții pe pământ. La apariția trandafirului pe care-l oferi iubitei tinere, au contribuit niște raze care vin de dincolo de stele și de la începutul tuturor începuturilor. La fel este și lumea spiritului. Nici o fărâmbă de energie spirituală nu se pierde în zadar. Ce legătură există, de pildă, între Eminescu, Veniamin Kostache și Ștefan cel Mare? Cât de curios ar părea, legătura totuși există. Niciodată o conștiință mare nu influențează numai pe contemporani, ci și pe urmași, chiar dacă n-a lăsat nimic scris. Personalitatea puternică, eroul, în sensul pe care-l dă cuvântului Carlyle, transformă conștiința unui întreg neam. Ce făclie a rămas pentru Moldova, de-a lungul veacurilor, conștiința lui Ștefan cel Mare! Este minunat să-i ascuți pe Basarabeni vorbind despre Ștefan cel Mare ca despre un cunoscut al lor. Afară de legende, la tot pasul întâlnești: drumul lui Ștefan, movila lui Ștefan, valea lui Ștefan și câte altele. Astfel putem afirma că spiritualitatea Moldovei, în trecut ca și astăzi, este datorită în bună parte lui Ștefan cel Mare.

Spiritualitatea de veacuri a Moldovei se manifesta fecundatoare și pentru mințile de astăzi, chiar dacă după acestea nu rămân opere de nemuritoare cultură. Cutare mic

moșier își consacră viața pentru a culege poezii populare; cutare profesor de liceu își cheltuiește toată averea, își sacrifică familia pentru a alcătui un muzeu; cutare, tot profesor de liceu, se închide în casă, învață 16 limbi și cu mare migăleală cercetează etimologia fiecărui cuvânt românesc, pentru a alcătui în 24 de ani de muncă, un impunător dicționar; cutare lucrător tipograf ce n-a putut învăța decât 4 clase primare răsare dintr-o dată ca un poet de mare talent, care a uimit lumea și mai ales lumea criticilor literari.

Numai în Moldova credem că se pot întâlni cărturari ca Alexandru Philippide, care, timp de aproape 20 de ani, n-a văzut gara orașului lui, a ocolit centrul, n-a mers decât de acasă la Universitatea ieșană și de la Universitate acasă, pentru a scrie monumentală operă *Originea Românilor*; sau, altul, care refuză să-și instaleze în modesta-i casă lumină electrică, pleacă la viișoara lui din preajma Iașilor, într-un docaraș numai cu trei arcuri, ținând într-o mână o vârguță cu frunze la vârf și în cealaltă Iliada lui Homer în original. Dacă-l întrebi de nu i-i teamă că va fi răsturnat în șanț citind din Homer, îți răspunde : „Las' că iapa știe drumul...”

De unde această sete de cultură; această pătimașă aspirație spre etern a sufletului moldovenesc?

De unde atitudinea de Socrate, de Iisus, atitudinea eroică de resemnare în fața morții, așa, precum ni-o înfățișează

ciobanul din *Miorița*, căci această poezie populară, chiar dacă are variante în toate provinciile țării, ea este la obârșie moldovenească, fiind și semnalată întâi de Alecu Russo și Vasile Alecsandri în Vrancea?

De unde obiectivitatea, demnitatea, omenia și umorul țăranului moldovean, calități înfățișate în opera marelui artist țăran moldovean Ion Creangă?

Dar nu este vorba numai de un țăran genial ca Ion Creangă, ci de marea mulțime a țărănimii moldovene. De unde această ținută adevărată nobilă a acestui țăran?

Și, niciodată nu se pot vădi mai bine calitățile sufletești ale unui neam decât în momentele de mare încordare ale războiului. În campania din Basarabia am văzut multe fapte de vitejie și omenie moldovenească, dar vă voi povesti doar două:

În zorii zilei de 2 iulie trecusem Prutul cu Regimentul 13 Dorobanți. După o înverșunată apărare, rușii au părăsit terenul și fugeau spre dealul din față, cota 201. Înaintam printr-un lan de grâu, înalt până la piept, cu grupele plutonului meu răsfirate. Deodată, de la 30 de metri, din spatele grupei sergentului Pavel, începe cu răutate să țacăne o armă automată. Ne-am trântit la pământ. De jos, sergentul Pavel aruncă grenada în direcția focului. O bubuitură. Arma automată tace. Salt până la ea. Un rus prăvălit pe o coastă, lângă o pușcă mitralieră, ne privește cu ochii holbați de groază și ridică mâinile: „Pridai”... Mâna dreaptă era înroșită de sânge: îl rănise grenada. Sergentul Pavel îl amenință cu pușca întinsă: „Trași pe la spate, porcule?!... Ha! Așa te-a învățat Stalin că-i datoria ostașului?!...”.

— Nu-l împușca, strigă cineva dintre noi.

- Cum să-l împușc? Nu vezi că-i rănit?... Ce? Eu îs ca dânsu' să trag pe la spate și să împușc răniți? Ia, mai degrabă să-i leg rana...

Și sergentul Pavel suflecă mâneca rusului, desface

pansamentul lui, toarnă tinctură de iod pe rană și o înfășură în tifon cu mare atenție. Cum sângele pătrundea prin pansament, Pavel, foarte senin, se desface la piept, rupe o bucată din cămașa lui și mai înfășură odată rana... Apoi se adresează rusului : „Ei, acum, dom' Stalin, poftește mata cu noi"...

Ducem prizonierul câțiva kilometri. Lângă o fântână este ordin să ne oprim. Ne umplem bidoanele cu apă. Pavel îi dă rusului să bea din bidonul lui; apoi, din sacul de merinde scoate un sfert de pâine, singurul pe care-l avea, îl rupe în două și îi dă jumătate rusului: „Na, mă, că nu-mi tihnește, eu să mănânc și tu să te uiți... Da', stai: te apuci de mâncat fără să faci cruce?... Și Pavel îi arată semnul Crucii. Rusul dă din cap că nu știe ce-i asta...

— Apoi de aiasta tragi tu pe la spate, clătină din cap cu înțeleș Pavel, pentru că nu știi să faci cruce..."

Altădată eram în apropierea târgului Florești, la cota 209, unde, câteva zile la rând, inamicul ne-a ținut sub un infernal bombardament de artilerie grea și de aruncătoare. Când se lăsa seara și uneori focul inamicului înceta, soldatul Neaga Ilie, cioban de meserie, scotea din sân un fluieraș și începea să fluiera în fundul șanțului. „Mai taci, mă, din gură acolo, că ne-o simți vreo patrulă inamică, dă de veste la ai lor unde suntem și iar se pun cu aruncătoarele pe noi", îl certam eu.

— Zău, nu vă supărați, se ruga el, că eu dacă nu fluier seara, măcar cât ai învărti o mămăligă, pe urmă a doua zi par' că-s năuc!... Lăsați că fac eu să n'audă nimeni...

Își punea foaia de cort în cap și fluiera mărunțel dedesubt.

Peste vreo două zile s-a spart un obuz din cele mari lângă Neaga Ilie și i-a sfârtecat coșul pieptului. M-am târât până la groapa lui. Mi-a prins mâna dreaptă între mâinile lui și m-a rugat cu glas stins: „M-au prăpădit păgânii... Dacă vine ordin

de înaintare, vă rog să nu mă îngropați fără cruce... Și să mai scrieți acasă, la mine în sat, la Borșa, că m-am purtat bine, că n-am năpăstuit pe nimeni și că am murit creștinește"...

Ochii s-au împăienjenit de apa morții; trei degete de la mina dreaptă s-au împreunat, brațul s-a ridicat puțin, dar a căzut greoi alături. L-am închinat și i-am închis ochii. I-am împlinit dorința. Am scris celor din satul lui că Neaga Ilie s-a purtat bine, n-a năpăstuit pe nimeni și a murit creștinește...

De unde atâta suflet: sus, la domnitori și vlădici, la marii cărturari, ca și jos, la palmașii ogorului?

Este o vorbă veche, cronicărească: „Moldoveanul are capul rece și inima caldă”. Minunată caracterizare! Moldoveanul este prin excelență un clasic, un spirit cumpănit, calm, cu dorința de adâncire a lucrurilor.

Spiritualitatea Moldovei, de factură clasică, se explică prin structura latină străveche a neamului și prin cultura latină la care s-a adăpat indirect, prin școlile poloneze, unde se preda în limba latină de către misionarii bisericii catolice și unde au studiat nu numai cronicarii mari, Ureche și Miron Costin, care știau și o afirmau cu mândrie că „noi de la Râm ne tragem”, ci și multe generații de tineri boieri.

Sunt cercetători care găsesc astfel de nume prin registrele școlilor poloneze, chiar de prin veacul al XIV-lea.

Nu este numai atât: acest spirit clasic, latin, Moldova îl are și datorită spiritului nebulos slav cu care a fost în ciocnire. O conștiință colectivă, ca și una individuală, devine cu atât mai pronunțată, cu cât se opune altei conștiințe. Valul care se izbește de țarm se ridică mult mai sus decât celelalte. Dovada superiorității spirituale înnăscute a Moldovenilor asupra slavilor ni-o oferă Transnistrienii. Este o minune cum s-a păstrat de curată această insulă de moldoveni în mijlocul unei mări slave. Dacă vreți să vedeți steaguri, coifuri, zale, arcuri și spade

de pe vremea lui Ștefan cel Mare, vizitați muzeul de la Putna; dar, dacă vreți să vedeți plăieși de ai lui Ștefan cel Mare, plăieși vii, în carne și oase, atunci faceți o călătorie până în Transnistria. Separați de ceilalți moldoveni, copleșiți de sufletul slav, transnistrienii și-au păstrat caracteristicile străvechi ale neamului, în limbă, în port, în obiceiuri, în toată atitudinea. Astfel se apără unele vietăți de apă pe vreme de secetă când seacă bălțile: își învelesc trupul într-o crustă de calcar și viețuiesc așteptând vremurile mai bune. Am notat numele unor transnistrieni dintr-un grup numeros care s-au predat, „s-au dat în plin”, cum spun ei, „la frații români și creștini”. Transcriu câteva nume din carnetul meu: Anton Roman, Stelea Silvestru, Pruncu Miron, Barbălată Ștefan, Boldur Ion, Țarcă Mina, Zăvoi Anania, Oarză Ilie, Buștean Nicanor, Pârvu Pintilie, Răuț Gheorghe, Tăutu Euseb, ș. a. Nu vi se pare că asistați la un sfat al boierilor lui Ștefan Vodă?

Chiar în ce privește credința creștină ortodoxă, spiritul Moldovei s-a dovedit superior celui slav. Ortodoxia rușilor a fost totdeauna mai legată de pământ, ea nu s-a putut ridica nici odată la înălțimea celei moldovenești, ca dovadă că organizatorul acestei biserici, deși mitropolit al Kievului, este totuși un Moldovean: este Petru Movilă, a cărui „Mărturisire Ortodoxă” votată în Sinodul de la Iași din 1641, a rămas până în zilele noastre un îndreptar al întregii ortodoxii.

De asemenea, un însemnat număr de mari învățați, scriitori și diplomați au fost dați rușilor de către Moldoveni. Este destul să cităm câteva nume ilustre ca: Dimitrie Cantemir, Antioh Cantemir și Nicolae Milescu.

Ca atare, Moldova are o spiritualitate *a ei*, clară, luminoasă, de factură clasică, latină, în opoziție cu lumea slavă, nebuloasă, căreia, totuși i-a strecurat din lumina ei, precum prin ceața deasă a toamnei tot mai pătrund câteva raze.”

Fulgerul Literar și Spiru Prasin

I

„Fulgerul literar”, Huși (1918). Colaboratori: Spiru Prasin, A. Streitman. Format 17x24”, atât notam în volumul „Hușul în presa vremii de la Melchisedec până în zilele noastre – 1869-2006” apărut la *Edict-production*, Iași, 2007, Tipografia Moldova, preluând singura informație bibliofilă întâlnită despre revistă.

Dar cine este Spiru Prasin – colaboratorul?
„Duelul mortal de la Copou”- titra „Gazeta Moldovei” care apărea în fiecare duminică, la Iași, cu redacția în strada Golia nr.42, la 19 ianuarie 1904, aducând noi informații despre moartea „neuitatului nostru colaborator și scumpului nostru prieten Spiridon Prasin, căzut surâzând pe câmpul cinstei și al

datoriei cavalereste.”

Gazeta se apropia cu aceeași durere și de colaboratorul ei V. Scânteie, „blajinul fiu a lui Israel, pentru a-i mângâia și ușura „îngrozitoarea deznădejde” căruia „amintirea sfârșitului viteazului său potrivit ”avea să-i întunece de-a pururea clipele vieții de după eveniment.”

Moartea avusese loc în dimineața de miercuri 14 ianuarie 1904.

Primii în Rond Point, locul duelului din Dealul Copoului, au ajuns Scânteie, cel căruia îi fusese lezată onoarea, și I. Maxim, martorul acestuia. După care au sosit dr. Stern și V. Brăescu, apoi d. Löbel și Prasin, și în urmă M. Codreanu și Levin.

În duelul desăvârșit, Prasin avea să cadă de glonțul trimis din pistolul mânăuit de „un miop”, cu ochii storși și slăbiți de 12 ani de corectură și contabilitate, de un om „fără să fi tras în viața lui un foc de armă, fiul unei mame văduve care-l avea ca singur sprijin doar pe el.”

Având ca judecător de instrucție pe Osvald Teodoreanu, Scânteie, în penitenciarul din Iași, beneficia de un tratament „dintre cele mai omenești,” i se dăduse o cameră la infirmerie, i s-a permis să-și aducă așternut de acasă, mâncarea necesară, dar trauma psihică era mai mare „chiar dacă ar fi fost supus unui tratament ca al ocnașilor”, mărturisea el.

Mulți dintre ieșeni, printre care și N. Gane, prefectul județului Iași, au explicat cauza nenorocirii, într-un fel, ca o fatalitate pentru că cei „opt părtași la duel s-au dus la nenorocire” ca niște „hipnotizați,” fatalitatea, ca o ironie a vieții, fiind aceea „care a întunecat și ochii poliției”, conducându-i pe combatanți în rezolvarea conflictului lor către posibilitățile evului mediu. Gr. Cogălniceanu, președintele Clubului conservator, găsea vinovați pe oamenii care deși au știut despre

duel, n-au vestit pe cei în drept pentru a-l împiedica. Membrii ai Partidului conservator și ziariști, precum Al. Bădărău și D.A. Greceanu dădeau tot în seama fatalității faptul că Presan, care se bucura de atâta simpatie în cercurile evreiești, fuse ucis tocmai de un evreu.

Cauza evenimentului? – o explică S. Lebell în „Gazeta Moldovei” din 2 februarie 1904: Iașul cunoștea și admira ultima piesă „Myriam de Magdală” scrisă de Prasin și reprezentată cu succes pe scena Teatrului Național. De la prima reprezentație Presan se convinsese însă că unei asemenea lucrări i-ar trebui o scenă pariziană. Deci „Myriam de Magdală” să fie jucată la Paris. Mai ales că, se știa, simultan se reprezenta în Germania o piesă a lui Heyse, intitulată la fel: „Miriam de Magdală”. Pentru alegerea, cine pe cine, piesa îi este tradusă în limba franceză, sosește la Iași Catulle Mendez, este întâmpinat, vorbesc despre operă, este citită, oaspetele o găsește bună și-i promite că va fi reprezentată la Paris în vederea obținerii marelui sufragiu.

Delirul însă îi este curmat când apar injurii la adresa lui Catulle Mendez. Expunându-și viața pentru aceasta, Prasin își asigură recunoștința acestuia, dar sfârșește în duelul provocat...

Când „Myriam de Magdală” se juca, într-adevăr, la Paris, Prasin nu mai era.... Scriitorul francez a venit apoi cu propunerea ca din valorificarea dramei „Myriam de Magdală” și a altei lucrări „Ceea ce nu moare” cu veniturile realizate să ridice un bust celui ce fusese S. Prasin, dar propunerea a fost respinsă de familia regretatului...

Cauza conflictului rezultă și mai limpede din „ordonanța definitivă” dată de judecătorul de instrucție Oswald A. Teodoreanu. În „Gazeta Moldovei” nr.56 din 12 ianuarie într-un articol „Tragere pe sfoară” este atacat virulent Catulle Mendez, scriindu-se: „Vineri seara a avut loc în sala Teatrului

Național conferința domnului Catulle Mendez, mult trâmbițatul literat francez, în jurul căruia s-a făcut o reclamă de bâlci...În domnul Catulle Mendez am văzut mai mult apucături de negustor decât de scriitor, dar trebuia să-l facem să înțeleagă că deși sublim „aux portes de l'Orient” pricepem însă subtilitatea negustorească a occidentalilor care ne subtilizează banii în schimbul unei mărfi de contrabandă.”

La cele scrise de Volf Finkeistein, zis Scânteie, ziarul „Evenimentul” nr.270 din 13 ianuarie nota: „Atragem serios luare aminte a direcțiunii Tramvaiului - unde Scânteie lucrează ca sub-casier, asupra numitului Volf Finkeistein, care-și zice și V. Scânteie. Acest individ, cumulând micul său post de la tramvai cu acel de insultător și șantagist, își permite, cu o cutezanță care ar merita palme, să insulte lumea prin coloanele unui ziar local.

În numărul ultim al acestei patace, meschinul individ publică, sub titlul de „Catrene”, versuri obscene la adresa unor doamne și domnișoare din Iași. Cu aceeași obrăznicie, vezeteul tramvaiului, se dedă la mari grobienii ce le adresează dlui Mendez și la insulte nedrepte dlui Th. Maximovici, eminentul nostru agent teatral. Acest Finkenstein ar trebui pus la locul său și pentru aceasta l-am recomandat cui este în drept.”

Urmare, notița care conținea „vorbe ofensatoare la adresa lui Scânteie, spune ordonanța, pare să fi provocat cele ce aveau să urmeze: „Scânteie simțindu-se jignit prin notița din „Evenimentul” se adresează personal lui Spiru Prasin, directorul acestui ziar, în ziua de marți 13 ianuarie, rugându-l să facă o rectificare, mai ales a cuvintelor „șantagist” și pune în vedere lui Prasin că prin „Gazeta Modovei” nu s-a atacat niciodată, nici ziarul „Evenimentul”, nici redactorii săi și nici „oamenii săi politici”. Prasin îi refuză orice rectificare și atunci Scânteie își constituie martori pe domnii Brăescu și Maxim,

însărcinându-i să ceară satisfacție lui Prasin.

Prasin își stabilește și el martori pe dnii Lewin și M. Codreanu și seara „cad de acord asupra faptului că nici o satisfacție nu poate fi dată lui Scânteie decât aceea prin arme” și hotărăsc: „lupta între adversari să fie cu pistoalele la 20 de pași distanță”, chiar a doua zi, adică 14 ianuarie 1904 orele 8½ pe platoul Rond-Point de la Copou.

La moartea lui Spiru Prasin, A.D. Xenopol amintea de „campania dusă de acesta împotriva fraudelor de la finanțe”, despre „curajul cu care a înfruntat el un proces periculos la Înalta Curte cu Jurați și acesta a ieșit triumfător; despre articolele lui care erau interesante, bine scrise și pline de „căldura activismului tânăr”, că nu „era număr din „Evenimentul” care să nu-l reprezinte, începând cu articolul de fond, iscălit de dânsul și alte două sau trei semnate Priar, Marcial sau Paul Celian”. Și enumera câteva și din operele lui literare: „Mioara” în colaborare cu George Volent, „Myriam de Magdală”, creație interpretată de neîntrecuta noastră tragediană Agatha Bârsescu, „Pentru țară”, lucrare în care se vedește adevăratul său patriotism, romanul său „Calea robilor” cu însușiri prețioase de stil și gândire; despre colaborarea sa la revista „Epigonii” înființată de el.

„Ceea ce nu moare” se intitula articolul semnat de profesorul Gheorghe Ghibănescu în „Evenimentul” în care nota că „la o vârstă când cei de o seamă cu dânsul își fac unica grijă de a-și petrece zilele și nopțile în lucruri fără însemnătate, Prasin și-a consumat tot timpul dăruindu-l utilului, meditației și scrisului, arena publicității atrăgându-l încă de pe când apărea „Opinia” – pe care a și condus-o, iar când „Opinia” a dat locul „Evenimentului” Prasin l-a preluat, conducându-l cu competență și devotament, partidul și ziarul conservator servindu-se de un tânăr ca Prasin (avea 30 de ani n.n.) care

punea în luptă o minte cultă, un spirit ales, o mână caldă și cuvinte de cele mai frumoase calitate.”

Elen de origine, cu studii făcute la Galați, dar mai ales la Iași, cu o educație franceză primită din copilărie, cu caiete de versuri scrise în limba franceză, o operă literară și o prezență activă în presa politică, Prasin, ca și Cârlova sau Bălcescu răpiți de tineri de la masa de lucru, a lăsat regrete adânci care s-au repetat an de an în presa politică și literară a timpului trecut.

Așa că, se înțelege, repetăm, S. Prasin în 1918 nu era decât un autor reprodus în opera literară, ceea ce nu ar fi rău să se facă și astăzi, dar, din păcate, uităm, uneori, prea repede și despre cei care ne sunt alături, în viață, dar meritoși.

P.S. Cu cele de mai sus, și care urmează, răspundem și întrebărilor sau subpozițiilor pe care le invocă Cătălin Mihuleac într-un articol „Vine vremea mormintelor verticale” de la rubrica „Omu' cu textu...” din ziarul „Flacăra Iașului” de miercuri, 6 decembrie 2006, când ne invită să vizităm cimitirul „Eternitatea” din Iași – unde este înmormântat Spiridon Prasin.

Duelul și V. Scânteie

II

V. Scânteie, autorul „accidentului” duelistic din Dealul Copoului – Iași, care l-a scos din publicistică și din literatură pe Spiridon Prasin conducătorul ziarului „Evenimentul” la 14 ianuarie 1904 a avut parte de un fel de simpatie și apărare a publicului și din partea presei, promovată mai ales de „Gazeta Moldovei”, care-l avea

colaborator.

Când „Gazeta Moldovei” vorbea despre moartea lui S. Prasin, în josul paginii oferea un întreg spațiu, nu întâmplător, credem, articolului „Martori în duel” care conținea informații despre duelul mortal din 1893 dintre doi austrieci stabiliți în Lemberg, care s-au bătut la Burdujeni, pe teritoriul românesc, Eugen Brotzchi și Alexandru Medwey, în care, spunea ziarul, cel dintâi a rămas pe teren. Martorii, doctori, arbitrii și funcționarul vamal care „parcursese” duelul, fuseseră dați în judecată și achitați de tribunalul din Botoșani, pentru că, „duelul ca delict penal, oprit de a se săvârși, martorii nu pot fi pedepsiți în calitate de complici, căci ei n-au intenție culpabilă de a înlesni duelul, ci de face ca lupta să fie loială și legală.”

Cel dintâi duel notat la Iași avusese loc pe vremea domniei lui Ghica dintre un colonel austriac Stolberg și Costică Balș, ginerele lui Ghica Vodă, agă la Iași, în care Balș a căzut lovit de glonțul pornit din pistol în tâmplă.

În anul 1875, în duelul dintre căpitanul de cavalerie

Dragomirescu și locotenentul Vidrașcu, cel dintâi a rămas mort pe câmpul de luptă, în București. În același an la Iași, în duelul dintre Leon Ghica, comisar polițienesc și Charles Vârnăv, inginer, Ghica a căzut mort. Nici un combatant n-a fost nici închis, nici trimis în judecată, menționa „Gazeta Moldovei”.

Referindu-se la duelul Prasin – Scânteie, în revista sa, „Săptămâna”, Gh. Panu scria și el: „Ce se poate face dar pentru ca să se stârpească duelul, sau ca el să fie mai rar?, adică pentru cazuri extrem de grave? Un lucru numai: schimbarea deprinderilor din ziaristică, adoptarea manierelor blânde, a stilului urban și cuviincios și alungarea insultelor și a trivialităților.”

„Ziaristul este un profesionist ca orice profesionist, el are îndatoriri și pentru a și le putea îndeplini, el este obligat ca să supună natura la disciplină, să-și înmoaie temperamentul, să-și înădușe apucăturile. Fără acestea nu poate exista profesiune; din acest punct de vedere poți cere ziaristului ca să fie cuviincios și moderat chiar când fondul lui ar fi violent și pătimaș”(din „Gazeta Moldovei”, 19 ianuarie 1904).

Și conchidea: „Dacă redactorul „Evenimentului” ar fi fost mai puțin violent și mai puțin pătimaș în felul său de a se exprima, desigur că nenorocirea nu s-ar fi întâmplat și n-am fi fost puși în poziția ca să o regretăm cu toții”.

Despre nefericitul duel Prasin – Scânteie au scris și ziarele din Franța: „Le Gaulois”, „L’Echo de Paris”, „Le Figaro”, „Le Peuple Française”, „L’Aurore”, „L’Intransigent”, „L’Action”, „La Libre Parole”, „Le République Français”, „La France”, „Le Gazette de France”, „La France Militaire”, „L’Eveniment”, „Le Petit Bleu”. „La Liberté”. „La Verité-française”, „Phare de la Loire” (Nantes), „Sarthe”(Au Mans), „Tribune” (Geneve), „Le Phare du Litoral” (Nice), „L’Avenir” (Arras) etc.

Mai în toate cazurile s-a făcut și multă literatură: David al evreilor se luptă cu Goliat al filistenilor, Achile al grecilor cu Hector al torojarilor, Horațiu romanilor cu Curiații alberilor, Scânteie cu Prasin – amândoi ai românilor...

Scânteie a omorât în duel pe S. Prasin, cel dintâi a fost arestat de la începutul instrucției, de la 14 la 22 ianuarie, ceilalți, martorii au fost lăsați liberi în tot cursul instrucției, dar și după.

Cine era V. Scânteie? V. Scânteie era fiul unui fost funcționar comercial al firmei Schiller; bunicul său fusese interpret pe lângă Ministerul din afară în timpul lui Mihalache Sturdza, iar nepotul absolvise școala comercială. În timpul școlii primare avusese ca institutor pe Ion Creangă, neîntrecutul povestitor, scria presa, iar în cursul secundar, pe Gruber și pe poetul Mihai Eminescu.

Lucrase la Craiova, fusese corespondent la ziarul „Adevărul”, iar la Iași fusese angajat ca administrator și corector al Stabilimentului grafic, unde a corectat întreaga „Colecție a „Actorilor români” precum și cele 12 volume mari din „Istoria românilor” de A.D.Xenopol, Codul lui Hamangiu etc.

Ca ziarist a colaborat la „Jurnalul”, „Noutatea”, „Opinia”, „Seara”, „Lupta”, „Evenimentul”, corespondent al ziarului „Adevărul”. El era autorul volumului de versuri glumețe intitulat „Surprize”, căruia Caragiale i-a consacrat o recenzie favorabilă, dar și a celui intitulat „Anecdote trăite”, la prețul de un leu, când un abonament la ziarul care îi anunța apariția costa 2 lei pentru o perioadă de trei luni.

V. Scânteie fusese și membru în primul comitet de conducere al Societății ziaristilor din Moldova, înființată în iulie 1904 din inițiativa valorosului ziarist ieșean I.Grigoriu – Havas – ale cărei statute au fost votate de către Adunarea generală a membrilor fondatori la 8 mai 1905, dată când se considera

constituită societatea menită a apăra drepturile publiciștilor („Evenimentul” nr.78/1905).

Nicolae Ciocină, *Incandescență*

Destine - S. Prasin și Catulle Mendez

III

S. Frasin, directorul ziarului „Evenimentul” de la Iași răpus în duel la 14 ianuarie 1904 este și autorul unor opere literare: „Myriam de Magdală”, pentalogie evanghelică, jucată pe scena Teatrului Național din Iași, un poem biblic de o frumusețe desăvârșită, începutul unei trilogii, în care e menit să apară cele trei mari genii care au revoluționat omenirea cu verbul inspirat - Iisus, Moise și Mahomed - începutul ei plin de poezie suavă a vieții Mântuitorului, fiind o reușită, titra presa la premieră.

„Myriam de Magdală”, traducere din română de Eugene Polit, supliment la „Epigonii” nr.2, dată abonaților și cititorilor în mod gratuit, era un mod de publicitate a lucrării.

Tot în „Epigonii” se vorbea despre alte lucrări ale lui S. Prasin: „Pentru țară”, piesă într-un act; „Ceea ce nu moare” - dramă în 4 acte; „Mioara” (colaborare cu Gh. Volenti, comedie în 3 acte) și „Calea robilor” - roman, dar se anunțau și viitoarele apariții: „Myriam de Magdală”, pentalogie evanghelică; „Lumini stinse” - povestiri în proză; „Legendă liberală” - studiu de sociologie.

„Pentologia biblică „Myriam de Magdală” e scrisă act cu act, după o legendă pe care am publicat-o în 1891 în „Lumina”, ziar ce apărea în Muntenia. De acolo a fost reprodusă în „Arhive”, apoi în „Poveste”; în fine în „Opinia”, iar acum (6 martie 1904), colegii i-o publicau în „Evenimentul” (a se vedea și cronică literară la „Myriam...” semnată de A.D.Xenopol în

„Epigonii” nr.5 februarie 1903).

În „Epigonii” nr.2, Iași la note „Literatură” citim: „Catulle Mendez”, al cărui portret îl dăm în numărul de față, e la ordinea zilei în Franța și România.

În Franța din cauza reprezentăției FIA METTEL, iar în

România din cauza mult așteptatelor conferințe pe care le-a anulat pentru ianuarie.” (Din „Epigonii” nr.2 apare la 15 a fiecărei luni/ 15 decembrie 1903.)

Administrația strada Golia nr. 42, Iași, redacția strada Română nr.14 Iași.

Catulle

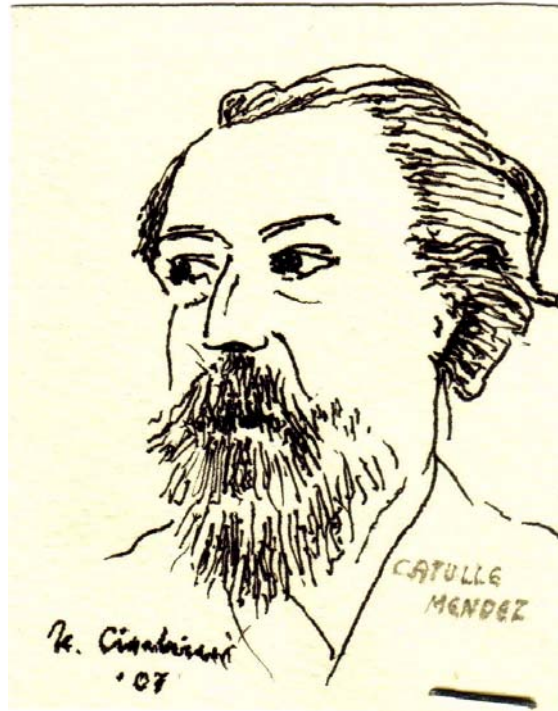
Despre conferințele sale la Iași, dar și despre altceva avea să vorbească presa ieșeană din ianuarie 1904. „Cel mai frivol și mai optimist scriitor al Parisului Catulle Mendez și-a petrecut ultima seară la Iași într-o lojă a Teatrului Național admirând veselia și expansiunea unei alese societăți la balul „Crucii Roșii”. Și, desigur, nu se gândea că de prezența lui se va lega o sângeroasă tragedie care va aduce moartea aceluia ce tocmai stăruise mai mult pentru revenirea lui la Iași și care venise cu trenul până la Ciurea și să-l salute, urmând unui profund amor artistic.”

„Moartea lui Catulle Mendez” avea să fie titlul unei informații de la „Ultima oră” a ziarului „Opinia” – Iași din 28 ianuarie 1909: „Paris. Poetul Catulle Mendez a fost astănoapte victima unui accident mortal de cale ferată. Corpul lui a fost găsit sub tunelul Saint-Germain. Împrejurările morții nu s-au putut stabili.

După primele informații, capul său ar fi sfărâmat, iar trupul tăiat în mai multe bucăți. Poetul călătorea singur,

ducându-se la reședința sa de la Saint-Germain.”

A doua zi, același ziar, la rubrica „Oameni și lucruri” găzduia articolul „Între viață și moarte” în care Rodion nota: „Urâtă moarte. Încununând o frunte frumoasă de visător, un creier îndrăzneț de gânditor, acest preot al frumosului sfârșește cu cea mai uricioasă moarte posibilă... Nimeni ca el n-a știut să dea măreție formelor...”

Artur Enășescu

Artur Enășescu în anul 1933.

În „Monitorul” de Iași din 3 decembrie 2002, apoi în volumul „Cu capul pe umărul meu... jurnalistică împreună cu cititorii”, apărut în 2005 la Editura TipoMoldova, Iași, scriam următoarele:

„Născut la 12 ianuarie 1889 în satul Mamornița, județul Dorohoi, ținutul Herța – ocupat la 28 iunie 1940 de U.R.S.S. – poetul Artur Enășescu, după ce a participat la războiul pentru întregirea

neamului din 1916-1918 și a fost rănit, după o activitate literară apreciată, a decedat acum 60 de ani – la 4 decembrie 1942.

Artur Enășescu a trecut prin viață atât de umil încât nici măcar locul de naștere nu-i este cunoscut. După unele opinii este vorba despre Burdujeni; conform altora, de Botoșani. Se pare că tatăl i-a fost un ofician P.T.T., Alexandru, după numele de botez, devenit Conu' Alecu' (ca și Alexandru Paleologu) o dată cu înaintarea în vârstă și în ierarhia poștelor (șeful oficiului din Botoșani). Viitorul poet era văr cu viitorul actor Ion Manu. Școala nu prea l-a atras, ducându-se la cursuri pe apucate, împins din urmă de mama naturală, aceasta decedând. Artur era rebel la constrângeri de orice fel. A urmat și doi-trei ani la liceul Național din Iași. Bacalaureatul l-a luat cu mari întârzieri, în 1913, după ce a plecat la Paris (1911-1912), pasă-mi-te pentru

studii superioare, unde, totuși, după părerea lui Tudor Vianu, care-l prețuia deosebit de mult, a audiat niscaiva cursuri de filosofie. Îi plăcea eleganța vestimentară, adora florile și femeile.

„La 21 de ani – spuneam în cele ce scriam - a început să-și publice poeziile în „Convorbiri literare”, „Luceafărul”, „Universul literar”.

Artur Enășescu este autorul poeziei „Cruce albă de mesteacăn”, devenită romanță și cântată îndelungată vreme în întreaga țară, ceea ce nu se mai întâmplă, din păcate, astăzi.

Legată de sufletul națiunii române, o găsim mai trebuitoare inimilor noastre astăzi, ca oricând. Poate că iubitorii noștri de romanțe și-o doresc, iar noi o punem la dispoziția eventualilor interpreți („Balada crucii de mesteacăn”, realizată pe linia de foc a frontului de la Oituz, în colaborare cu Ion Sân-Giorgiu, după unii, aveam să aflui ulterior):

Cruce albă de mesteacăn,
răsărită printre creste,
cine te cunoaște-n lume,
cruce fără de poveste ?

Peste brațele-ți întinse
din poiana fără flori,
uneori se-apeacă-n noapte
cârdurile de cocori.

Și-n tăcerea nesfârșită,
sub arcadele de brad,
nu s-aude decât plânsul
cetinilor care cad.

Cruce albă de mesteacăn,

biciuită de furtuni,
peste lemnu-ți gol,
doar luna pune albele-i cununi.

Ca de-o mână nevăzută
slovele-ți se șterg de ploaie;
tot mai mult te bate vremea,
vânturile te îndoiaie . . .

Și, ca mâine, fulgii iernii
te vor prinde-n a lor salbă,
și vei dispărea din lume,
cruce de mesteacăn albă.

Sfântul îngropat sub tine
cine-l va mai ști de-acum,
cruce albă, rătăcită,
lângă margine de drum?

Brațele-ți de vânturi smulse
se vor pierde pe poteci,
numai brazda de țărână
nu-l va părăsi pe veci...

Scoasă din repertoriu de regimul comunist, ignorată de Ministerul Culturii și Cultelor, dar și de rapsozii de tot felul, precum și de radio și televiziunea română – „Crucea albă de mesteacăn” se cere revalorificată.

Este meritul bisericii că o altă producție, de aceeași sensibilitate, a fost cântată și este păstrată cu pioșenie, fiind fredonată sărbătoare de sărbătoare de credincioșii noștri.”

Despre omul Artur Enășescu și opera sa, am primit

ulterior multe scrisori, cu întrebări care îmi probează interesul cititorilor.

„Nefericitul poet Artur Enășescu” își intitulează C.N.Bratu în „Curierul Ișean” nr.15 din ianuarie 1943, cronică sa care răspunde și unei întrebări ce și-o pun foarte mulți: „Dar pentru câți, numele lui Artur Enășescu mai spune ceva?”; „Artur Enășesu și-a înecat povestea vieții sale în iubire și în viață, și-a împletit-o cu speranțe și a isprăvit-o brusc în tronul său de nebunie. Scriam în anul 1933 despre el într-un periodic din Sibiu, spune Bratu.

Fără țință, cu pantofii scâlțiați, cu hainele zdrențuite, cu pletele încurcate, ca ochii pierduți în depărtări albastre, Artur Enășescu își plimba epava trupească pe străzile capitalei, înfrățit cu hamalii de pe Grivița, cu văcsuitorii de ghete de pe bulevarde, nebăgat în seamă, muncit de nebunie și mizerie.

Se repetă; este povestea tristului Nicoleanu, (cine și-l mai amintește !), este povestea Luceafărului Eminescu.

Acum patru ani l-am revăzut pe Enășescu; eram pe calea Victoriei cu mai mulți prieteni. Enășescu a trecut pe lângă noi. Avea în brațele sale, acoperite de niște mânece formate din petice multicolore, în brațele osoase și galbene, un buchet de flori.

Abundau narcisele și lăcrămioarele; ne-a privit lung și compătimitor; urmărea ceva. Înaintea lui – o femeie înaltă, cu niște ochi mari umbriți de sprâncene închipuite, își plimba șoldurile alene, și-și arunca la intervale –blana argintie pe umerii sculptați, de un alb îngeresc. Deodată Enășescu prosternat înaintea ei, îi aruncă florile la picioare cu o eleganță de cavalier medieval!

Probabil obișnuită cu asemenea... aventuri, femeia îl privi cu dispreț, își strâmbă nasul învelit cu un strat de pudră obraznic de gros – și-și continuă mersul cu nepăsarea unui

cioclu ce vâra sicriul în criptă.

Acesta este Enășescu, poetul anilor noștri tineri, poetul clipelor de iubire. Cu banii pe care îi primește de la admiratorii lui de altădată, romantici întârziați, el cumpără flori, flori, flori.

Am plecat înduioșat. Undeva, la un local pierdut în noaptea ce se lăsa plumburie, taraful lui Fănică Luca intona romanța lui Artur Enășescu:

E Rița fecioara cu ochii sprintari
Cu sâni ca de piatră,
Născută-n alaiul a zece cobzari
Regină pe șatră,... etc.

E romanța lui, e dorul său vagabond, fără Dumnezeu și patrie — pe care continuă să-l caute undeva, în lumea închipuirii... E povestea lui Enășescu, Nicoleanu, Cerchez, Petică, Săvescu, Oreste Georgescu — și a marelui Eminescu.

Enășescu s-a născut la Botoșani, ia bacalaureatul și doctoratul în filozofie, dacă nu mă înșel, la Paris. Publică în „Convorbiri Literare” (era director D. S. Mehedinți) versuri, sonete, imnuri de dragoste... Scoate volumul de poezii : „Pe gânduri” foarte repede epuizat. Prin 1926-1927 este lovit de crunta-i boală — nebunia — care-l chinuie până astăzi, căutând în toate zilele pe străzile Bucureștilor, Dumnezeul norocului său”.

*

Literatura română a avut și alte pierderi de acest fel. În 2004, când am realizat „Bucovina în presa vremii”, cu referire la presa din Cernăuți, în „Gazeta Bucovinei” de la 1897, am găsit înserat documentarul „La ce vârstă au murit scriitorii noștri?” — unde era notat că Andrei Mureșanu a murit la 47 de ani, Eminescu la 40 de ani, Papiu Ilarian la 51, Eliade Rădulescu la

70, Gheorghe Lazăr la 44 de ani, dar și de alienație mintală.

De aceeași boală avea să fie răpus și Artur Enășescu, dar la 53 de ani, „ale cărui viață și moarte (cu toate că și le-a consumat printre noi) nu i le știm, rămân învăluite în toate misterele posibile: nu se știe când s-a născut (dacă în 1888 sau 1889), nu se știe unde (dacă la Botoșani sau la Burdujeni, sau la Marmonița, cum am scris noi), ce învățătură avea, nu se știe sub ce șoproane periferice bucureștene își adăpostea în ultimii ani, nefericita faptură, nu se știe unde și cum a murit”, scrie N Cristobald în „Gazeta literară” nr.50/14 XII 1967.

*

Ca cel care i-a găzduit ultimele patru poezii inedite în revista „Ideia literară”, pe care o conducea în ianuarie 1933, ca și interviul pe care i l-a luat cu acea ocazie, Florin Steriade, în volumul „Amintiri, texte, fotografii, date bio-bibliografice inedite” realizat cu prilejul a 30 de ani de la moartea sa, în București, la Editura „Litera”, reușește o prezentare completă, de la copilărie și până către sfârșit a celui evocat și de noi, semnificativ părăndu-mi-se dezvăluirea și a aptitudinilor de poet trezite de timpuriu și puse pe hârtie chiar într-o scrisoare nedatată, adresată tatălui său, când expeditorul avea, probabil, 8-9 ani:

„La mulți ani, iubite tată, îți doresc cu drag și eu, multe zile fericite să-ți dea bunul Dumnezeu. Fericit să fii într-una, de necaz și griji păzit, și-ntre noi, în orice vreme, să te simți tot fericit. Ce poți să știi de la mine, tată, îți făgăduiesc, prin purtare și silință mereu să te-nveselesc...”

Una din cele patru poezii publicate în „Ideia literară” din 1933, se intitula „Cântec” și arăta așa:

Se-nalță Catedrala bătută de furtuni
În vale muge Rinul cu negrele genuni

Întretăieri de fulgeri ca spade-ncrucișate
Hieratic încrustează ogivele sfărmate.
Un crucifix e luna ce-apare din furtună
Pe-o poartă întunecată de-un negru nouraș.
Din ce în ce mai clară - un șarpe uriaș -
Cetatea ca o liră în noapte se înstrună.

Iar răspunzând la una din întrebările lui Florin Steriade din „Ideia literară” nr. 1 ianuarie 1933, „De vorbă cu poetul flămând și bolnav Artur Enășescu”, acesta credea: „Literatura actuală nu uzează prea mult de cărți. Este foarte puțin livrescă. Mai mult de principii. Amintirile nici nu vizează măcar să fie citite la rândul lor.”

La îndemnul lui Steriade, în anul 1934, Artur Enășescu începe să scrie un fel de „Jurnal”, din care îi reproducem:

„Biserica, una cu omul, azi nu reprezintă nimic.
Popii se disting de public prin toaletă și...rachiu.

De-ar trece Dumnezeu pe stradă, nu l-ar recunoaște nimeni. Atâta-i de înălțat și etic omul modern...

România a ajuns țara miliardarilor.
Fantezia în finanțe.

Valorile mici, financiare, hotărâtoare pentru viața zilnică, sunt înăbușite, ca și în America, unde în jocul miliardelor oamenii umblă desculți și mănâncă câte o ceapă.

A măsura cu miliardarul pâinea zilnică, e ca și cum ai măsura stomacul cu o unitate de aur, în loc de hrană.

Luxul miliardarilor în România înseamnă sărăcie.”

Însă iată ce notează Florin Steriade în cartea sa, încă înainte de 1933 sau 1934: „Niciodată nu mi se va șterge din amintire imaginea dureros de impresionantă a poetului Artur Enășescu!

Era în toamna lui 1932, anul stabilirii mele în București.

Într-una din zile, după ieșirea de la cursurile facultății, mă îndreptam spre casă, când, deodată, mi-a apărut în cale un om cu o înfățișare stranie. Nu știam cine era nefericitul acela cu părul și barba crescute în dezordine, care-și purta cu pași lenți trupul statuar îmbrăcat în zdrențe, privirile lui trecând departe, peste capete, către un punct în care fâlfâia, poate, o frântură de poezie ce-și căuta închegare.

Artur Enășescu! – a șoptit cineva.

Nu îndrăzneam să cred!

Nu mă împăcam cu
ideea prăbușirii totale a unui
poet care purta un nume
cunoscut.

...În aceeași seară și o
bună parte din noaptea
respectivă, l-am urmărit pas cu
pas. Nu rosteam un cuvânt,
doar în minte mi se
îngrămădeau versurile lui pe
care aveam de gând să i le
amintesc, dacă a-și fi izbutit să-
l atrag undeva.”

Rezemat de speteaza scaunului, într-un colț discret, i-aș fi recitat acea minunată „Baladă a crucii de mesteacăn”. Sau versurile reproduse în Antologia poezilor de azi a lui Ion Pilat și Perpessicius, cu chipul Cleopatrei...

„În fața unui local de noapte, de unde răzbea un crâmpei de melodie, Artur Enășescu s-a oprit pentru o clipă. Un glas cânta o romanță care în acea vreme era pe buzele tuturor: „Țiganca”. Poetul tresări la auzul cântecului, ale cărui versuri create de el, fuseseră transpuse cu măiestrie în muzică de către

compozitorul Ionel Fernic:

E Rița, fecioara cu ochii sprintari,
cu sâni ca de piatră,
născută-n alaiul a zece cobzari,
regină pe șatră.

Zglobie ca fulgul, cutreieră văi
și negre poiene,
iar ochii ei tineri îi joacă-n văpăi
pe umede gene.

Cosița ei creață, pe umerii goi
îi cade-n inele,
surâsu-i aruncă pe-ntregul zăvoi
sclipiri de mărgele.

Aprinsă-i năframa ce-i flutură-n vânt,
râd galbeni în plete,
când trece c-un zâmbet, zvârl cușma-n pământ
nomadele cete.

Când naște sub corturi un cânt legănat
și-n zvon de sandale,
cu patimă cruntă ciocanele bat
în vechi nicovale.

Ea joacă sub vaierul strunii prelung
la focuri sărace,
și razele lunii ființa-i străpung
cu sute de ace.

Ușor se mlădie, rotește pe loc,
dând chiot sălbatic,
și pare piciorul ei sprinten în joc,
atins de jăratric.

Dispare-n vârtejuri, sar banii pe sâni,
loviți de furtună,
și geme ca vie sub meștere mâini,
lăuta străbună.

Târziu stau nomazii la stele culcați,
iar ea pe câmpie,
sărută văzduhul cu ochi dilatați
de-o sfântă beție.
(Sărulești, octombrie 1919)

L-am însoțit până la hotelul „Ferdinand” unde își
improvizase un adăpost sub o scara de
serviciu.

Chiar de a doua zi, am început
sa cercetez la biblioteca Academiei
noianul de reviste și ziare din perioada
1900 — 1932, studiindu-i versurile și
articolele apărute în numeroasele
publicații la care a colaborat:

„Clipa”, „Convorbiri critice”,
Convorbiri literare”, „Cristal”,
„Flacăra”, „Familia”, „Ideia literară”,
„Îndrumarea”,

*

Artur Enășescu în anul 1932 locuind sub o scară de serviciu la
hotelul „Ferdinand”.

*

„Junimea Moldovei de Nord”, „Limba română”, „Luceafărul”, „Moldova”, „Propilee literare”, „Rampa”, „Răsăritul”, „Sfinxul”, „Solia”, „Universul literar”, „Viața literară”, „Vremuri nouă”.

Pasiunea pe care o puneam pentru cunoașterea operei lui mi-a trezit dorința să procur datele biografice ale poetului, precum și scrisorile aflate în păstrarea rudelor, toate laolaltă înlesnindu-mi să reconstitui viața subtilului făuritor de stihuri.

Întocmirea acestei biografii a fost foarte anevoioasă, deoarece în momentul începerii investigațiilor mele — ca de altfel până la apariția evocării de față — nu se cunoștea cu exactitate nici o dată biografică a poetului.

Destinul lui Artur Enășescu a fost crunt! Bizară coincidență! Anul nașterii lui e cel al morții marelui Eminescu....”

„Înalt, ușor încovoiat de o povară nevăzută, apăsând mai cu osebire pe un umăr, aplecându-i capul pe umărul potrivit, nu după gestul lui Alexandru Macedoneanul, ci de o înclinare resemnată, pregătindu-se parcă mereu să-i ușureze sabia destinului, să-i rezeze firul plâpând al vieții.

Un cap frumos dar alterat de prelucrările necunoscute ale unei boli neiertătoare. Un cap bântuit de furtuni nevăzute și neuzite decât de el. Acest cap cu pielea feții înnegrită de înnegurările acelor nori care întunecă pe dinăuntru și de borul pleoștit al unei pălării vechi. Purta la hainele uzate, ce nu păreau

Artur Enășescu în anul 1934.

croite pe trupu-i, o floare roșie la butonieră.

Arăta ca un Oscar Wilde bon-marché, fiindcă în toată această sordidă înfățișare se trăda amintirea unei distincții, a unei eleganțe rămasă în fibră, în statură, în ținută, deși toate însemnele care-l definiseră ca atare odată erau apuse” – scrie Radu Boureanu în „Recviem pentru umbra poetului” la volumul „Poezii” de Artur Enășescu, ediție îngrijită, cu prefață și note de Mihail Straje, Editura pentru literatură, 1968.

„Silueta lui înaltă și firavă, abia acoperită de o zdreanță, cu o urmă de pălărie trasă pe frunte, barba țepoasă și părul hălăciugă, chipul blând și trist, ochii de câine bătut, nu vor mai rămâne decât o amintire.

Rămâneau numai câteva ființe să-l mai caute poate: femeile căii Grivița, nenorocitele acelea flămânde ca și el, cărora poetul le împărțea banul căpătat când și când. Și-l așteptau câinii nimănu, hrăniți de el cu o coajă de pâine, ori resturile mizerului dejun ce i se servea uneori.

...Se îmbrăca cu o căutată eleganță, ce părea unora extravagantă. Iubea florile și le căuta; iubea femeia, atât de cântată în aproape tot ce a scris; și cu atât mai mult nu evita cafenelele, unde literatura și arta în genere se găseau pururi prezente” – scrie Mihail Straje despre Artur Enășescu în prefața la volumul citat.

Iar „Rampa” din martie 1931, la rubrica „Mișcarea literară”, sub semnătura lui Eugen Jebeleanu și Alexandru Sahia nota: „Sunt ani de când această arătare colindă străzile, flămândă și fără adăpost”.

„L-am întâlnit în fața Gării de Nord rezemat de stâlpul liniei de tramvai privind absent.

– Ce faci aici? l-am întrebat. Artur a tresărit speriat, ca un câine fricos.

– Da! Stau. Nu vezi, dragă, a venit primăvara. Am în

cap două strofe, vreau să fac un sonet al primăverii. A zâmbit copilărește.

Am cunoscut pe Artur Enășescu, acum două ierni, când, pe un frig teribil, s-a oferit să mă conducă dincolo de cimitirul Sf. Vineri.

— Simt nevoia să mă plimb. N-am ce face. Când sunt obosit scriu mai bine.

Adevărul e însă altul. Enășescu n-avea unde dormi și pentru ca să-i treacă din noapte se oferea să mă conducă", îl deconspiră Mihail Straje pe Eugen Jebeleanu, ca autor al comunicării de mai sus.

În 1937, Societatea Scriitorilor Români, care îi fixase cu câțiva ani înainte din modestul ei buget o mică pensie, se îngrijise să-i asigure și un adăpost statornic în strada Nicolae Filipescu nr.31, unde a petrecut câțiva ani, revenim la spusele lui Florin Steriade.

Între timp totul se schimbase în ceea ce fusese poetul. „Întunericul morții se lăsase peste gândurile lui și numai trupul mai trăia prăbușit.” S-a întâmplat aceasta în ziua de 4 decembrie 1942, subliniază Perpessicius în „Mențiuni de istoriografie literară și folclor” ESPLA, 1957, p.18.

*

Din mulțimea de poezii răspândite în revistele timpului în București la Editura Gutenberg, 1920, i-a apărut volumul „Poezii” cuprinzând 18 titluri, fără nici un cuvânt de prezentare.

În 1946, o editoare, Ștefania Stâncă, a strâns între coperțile unei cărți „Revolta zeului” o parte a liricii lui Enășescu. În 1968, după cum am spus, Mihail Straje se îngrijește de un mai complet volum „Poezii” al aceluiași Florin Steriade, iar în 1972, la 30 de ani de la moartea lui Artur Enășescu, ne prezintă biografia și bibliografia acestuia.

Mai devreme, în 1925, Ion Pilat și Perpessicius în

„Antologia poezilor de azi”, cu 35 chipuri de Marcel Iancu, cu așezarea poezilor în ordine alfabetică și un spațiu dăruit în raport cu însemnătatea fiecăruia, îl menționează și pe Artur Enășescu, cu o schiță de portret, peniță și text, dar și cu rândurile „Sonet”, „Cleoptara” și frumoasa căutată Țiganca:

„M-aș bucura să pot citi încă odată poeziile lui Artur Enășescu, să le confrunt cu vechile impresii.

Nimic din ceea ce a însemnat un spor al puterii de expresie a limbii noastre nu se cuvine a ne rămâne indiferent, mai ales când acel spor s-a bucurat de o răspândire atât de întinsă a ceea ce poeziile cântate ale lui Artur Enășescu, a cărui soartă tragică îmi apare ori de câte ori mă ajung ecourile lor” – scria în „Umbra poetului”, în Jurnal, E.S.P.L.A., 1961, p.38, Tudor Vianu.

Și tot Tudor Vianu, în „Jurnal”, ediția a II-a, Editura Eminescu, 1970, p.34, evocându-l cu prilejul împlinirii a 30 de ani de la moartea lui Artur Enășescu scrie: „Eminescu stabilise pentru conștiința contemporanilor tipul poetului filosof pe care îl ilustrase pe rând, după marele înaintaș D.Nanu, răzlețit de grup, P. Cerna, mort de curând, poate și alții. Erau semne că succesorul tuturor acestora, în noua generație, va fi Artur Enășescu.

„Artur Enășescu a fost un virtuos al sonetului”, comenta Perpessicius în „Mențiuni de istorografie literară și folclor.”, ESPLA, 1959, P.24, Iar Nicolae Iorga în „Istoria literaturii românești contemporane”, Editura Adevărul, 1934, p.213, sublinia: „Revista „Vremea Nouă” are marele merit de a fi scos înainte pe dl. Enășescu, poetul de o largă inspirație.”

„Pe străzile Bucureștilor vagabondă mulți ani, dement, un tânăr de familie bună, Artur Enășescu, pretins doctor în filozofie de la Paris (mort la 4 decembrie 1942), care scrisese până prin 1920 din abundență versuri trubadurice, printre care

un elogiu la o țigancă” – scrie George Călinescu în „Istoria literaturii române”, p.727.

Elena Farago – scriitor bârlădean

La ședința din 7 iunie 1921 a Academiei Române, sub președinția lui D. Onciu, I. Bianu citește procesul-verbal al Secțiunii literare de la ședința din 6 iunie, unde, ținând seama de propunerile raportorilor asupra lucrărilor prezentate la premiul de 5000 lei „Adamachi”, premiu divizibil s-a împărțit: 2000 lei lui Lucian Blaga pentru „Poemele luminii” și „Pietre din templul meu”, Sibiu 1919; câte 1000 lei lui Demostene Botez pentru „Floarea

pământului,, Iași, 1920, Elena Farago pentru publicațiunile „Din traista lui Moș Crăciun”, București și „Șoaptele amurgului” Craiova, 1920; Leca Morariu pentru scrierea sa „De la noi”, povești bucovinene, Cernăuți, 1920.

În raportul prezentat de I.A. Brătescu-Voinești referitor la lucrările Elenei Farago, acesta spunea: „Doamna Elena Farago ocupă cu drept cuvânt un loc de frunte în poezia românească. În bucățile cuprinse în volumul „Șoaptele amurgului” găsim aceleași însușiri de muzicalitate a versului, de claritate în exprimarea imaginilor, pe care ne-am obișnuit să le admirăm la această sânguitoare și modestă scriitoare.

Sunt în acest volum unele bucăți, ca, bunăoară, *Era o fântână, Iubește-mi mâinile, O fecioară bătrână plânge*, cu ritmuri, cadențe și rime atât de potrivite sentimentelor ce se descriu într-

însele, încât îți par nu bucăți de versuri, ci melodii.

Volumul cel de al doilea „Din traista lui Moș Crăciun”, cuprinde povești și istorioare în versuri pentru copii, dintre care unele sunt foarte reușite. Negreșit, ambele volume ale doamnei Farago merită acordarea unei părți din premiul divizibil la care au fost propuse”. (Din Analele Academiei Române, Tom. XLI, 1920-1921, p.133-134; 164).

*

G.Ursu și G. Nedelea în „Antologia scriitorilor bârlădeni”, realizată ca „prinos închinat tineretului, ca să adâncească trecutul mare al orașului care i-a născut”, Bârlad, Atelierele grafice Nicolae Peiu, 1937, scriu despre autoare: „Născută la Bârlad în 1878. În publicistică o întâlnim la început sub pseudonimul Fatma. Premiată în mai multe rânduri de Academia Română. În 1924 este distinsă cu premiul „Femina” din Paris, iar în 1937 cu premiul național de poezie.

Colaborări la: „Epoca”, „România muncitoare”, „Adevărul”, „Lumea nouă”, „Luceafărul”, „Sburătorul”. „Viața literară”, „Sămănătorul”, „Neamul românesc literar”, „Viața Românească”, „Convorbiri literare”, „Gânduri bune”, „Năzuința”, „Ramuri”, „Universul literar”.

În continuare este prezentată opera scriitoarei volum cu volum, începând cu „Versuri”, Budapesta, 1906 și continuând cu „Nu mi-am plecat genunchii” (poezii), Craiova 1926; „Într-un cuib de rândunică” (povestiri pentru copii), București, fără an; „Justiția” (traducere din Maeterlinck), București, în „Biblioteca pentru toți”.Ca și la restul de 32 scriitori recenzați în volumul citat, autorii prezintă spre edificarea cititorilor trei poezii ale autoarei: „Trecea un om pe drum”, „Era o fântână”, și „Sărutul Iudei”.

Din volumul „Șoaptele amurgului” premiat de Academia Română în 1921, prezentăm poezia:

Era o fântână

Pe-o lungă și aspră și stearpă șosea
— Ca toate șoselele lumii —
Pe-o lungă și aspră și stearpă șosea
Era o fântână cu ciutura grea
Căci apa-și clădise, trecând peste ea,
În straturi pojghițele humii...

...Era o fântână cu cumpăna grea
— Ca toate fântânile vieții —
Era o fântână cu cumpăna grea,
Cu apă sălcie și caldă și rea, —
Dar furca cu brațele 'ntinse pândea
Momind de departe drumeții...

Zoreau însetații s'ajungă să bea,
— Ca toți însetații din viață —
Trăgeau cu putere de cumpăna grea,
Dar apa sălcie și caldă-i gonea, —
Și-ades câte unul mai tânăr pleca
Cu lacrimi de ciudă pe față...

Și-ades câte unul mai vârstnic râdea...
— Ca toți ce-o cunosc apa vieții —

Era o fântână cu cumpăna grea,
Cu apă sălcie și caldă și rea,
Dar furca cu brațele 'ntinse pândea
Momind de departe drumeții.

(Din „Șoaptele amurgului”)

Sărutul Iudei

din volumul „Nu mi-am plecat genunchii”

... Sufletul meu astăzi
firav cerșetor,
nu-și mai află-n mine haină
să-l încapă;
nu-și mai află pâine,
nu-și mai află apă...
Tinde-i adăpostul milei
și mi-l scapă...
Sufletul meu astăzi
e un cerșetor...

Din volumul „Versuri” prezentăm poezia:

Trecea un om pe drum...

Trecea un om pe drum aseară,
Trecea cântând încet pe drum,
Știu eu ? Poate cânta să-i pară
Drumul mai scurt, — ori poate cum
Era așa frumos aseară,
Poate cânta ca să nu-l doară
Că-i singur numai el pe drum — ?

Trecea, și eu eram în poartă
Și și-a văzut de drumu lui,
Da ce mi-o fi venit deodată
De am oftat, n'oi ști să spui.
Și nu-mi venea să plec din poartă,
Și par'c'un dor de viața toată
M'a prins privind pe urma lui...

Așa ne-o fi la fiecare
Că stăm în poartă, și nu știm
Pe călător măcar de-l doare
Ceva, — și de ne pomenim
Oftând, pe semne fiecare
Ne-om fi simțind departe tare,
De-un drum pe care-am vrea să fim.

În ședința generală a Academiei Române din 6 iunie 1927, desfășurată sub președinția domnului Emil Racoviță, I. Bianu comunica procesul-verbal al Secțiunii Literare din 5 iunie, prin care premiul *Neuschotz* de 2000 lei, se acorda Elenei Farago pentru scrierea „Ziarul unui motan”

La ședința de la 10 iunie 1927, I.Al. Brătescu Voinești citind raportul asupra volumului „Ziarul unui motan” de Elena Farago, distins cu premiul *Neuschotz* de 2000 lei, destinat pentru o povestire pentru copii, arăta că la acest premiu participaseră mai multe lucrări ale unor autori, printre care și „Într-un cuib de rândunică” – de aceeași Elena Farago – „însă, dintre toate aceste lucrări (vreo opt la număr – n.n.), fără îndoială, cea mai bună este *Ziarul unui motan*.

„Scrisă într-un stil clar, armonios, această lucrare dedicată copiilor, întrunește toate calitățile cerute scrierilor de acest gen. Învățămintele morale sunt ascunse cu mare meșteșug, condiție esențială, pentru a face pe un copil să nu lase cartea din mână până la sfârșit.”

(Analele Academiei Române, Tom XLVII, p.149,194, București, 1927).

Că literatura Română, dar mai ales micii cititori, pierd

nemăsurat de mult acum când publicistica și cărțile pentru copii nu mai folosesc ceea ce a dăruit cu inimă de femeie înțeleaptă copiilor și părinților sensibilă Elena Farago o dovedește fragmentul următor din „A ciocnit cu un ou de lemn” adresat micuților de către Tatiana Bratu într-o carte cu ilustrații, apărută nu astăzi, ci în 1991 la Tipografia I.P. „Ollenic” Craiova:

Zi de Paști. În grădină,
Nicu, gingașa Didină,
George și bălaia Mara,
Petre și cu Mărioara,
- Șase hoți cumiți de tot –
Și cu Guță Stricătot,
Musafir neașteptat,
S-au jucat ce s-au jucat
Pitulușul, baba-oarba,
S-au purtat pe rând cu roaba
Și-apoi flămânziți, voioșii,
Cozonac și ouă roșii
Și-au adus frumos din casă
Și-au întins pe-o bancă masă.
Când să-nceapă cu ciocnitul,
Nicu ridică cuțitul,
Ca pe-o spadă-n jurământ:
- Guță dragă, pe cuvânt
Că nu ai vreun ou de lemn?
- Nu, făcu cu capul, semn,
Guță Stricătot, îndată,
Dar din gură nici o șoaptă
La-ntrebare n-a răspuns.
(Că-l avea, oul, ascuns
Sub batistă-n buzunar.

Și l-a scos, ca un tâlhar,
Făr' să bage nimeni seama
Și a dat, prin ouă, iama)
Ah, ce bine ar fi fost toate
Dacă Guță Stricătot
Nu spărgea oule toate
Chicotind, ca un netot
Unu... două... patru... șase..."

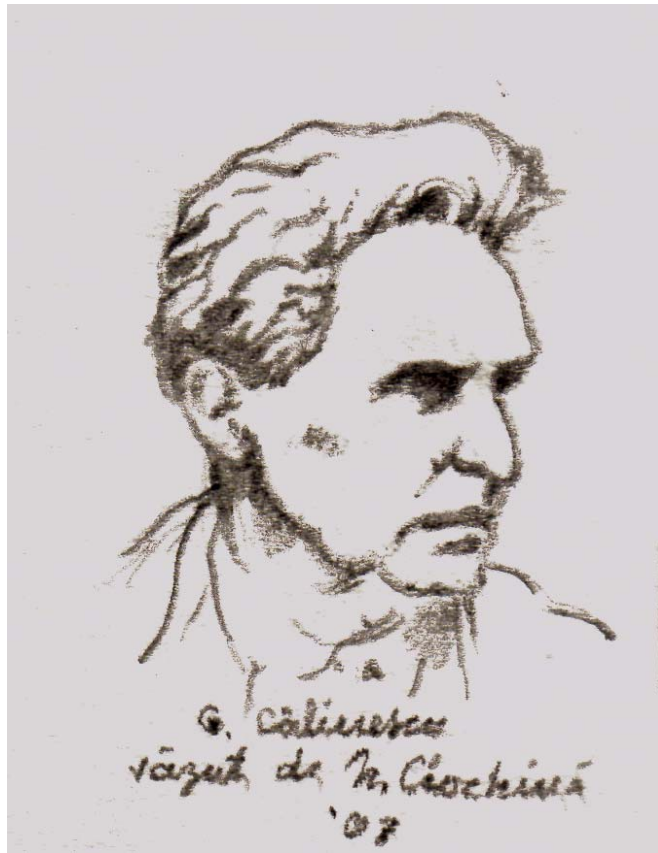
Iar Elena Farago are în stupul producțiilor sale literare foarte multe asemenea poezioare pline de nectarul necesar copiilor. Dar și nouă. De ce nu le folosim?

Spre știința cititorilor, Elena Farago s-a născut la Bârlad la 29 martie 1878 dintr-o familie numeroasă cu 7 copii. Francisc Paximade, tatăl său, era de origine greacă.

În Bârlad a urmat cursurile școlii primare, clasa I. la Pensionul Varlaam, clasa a II-a la Institutul Nathalie Drouhet iar restul claselor la Școala primară de stat nr. 1 de fete, pe care le absolvă în 1888, după care se înscrie la Școala profesională de fete N.R. Codreanu de unde se retrage după absolvirea clasei a III-a. Rămasă orfană de ambii părinți, se mută la București, unde este adoptată de Gh. Panu și I.L. Caragiale. Debutul în literatură și-l face în 1902. Se stinge din viață la Craiova în 4 ianuarie 1954 la vârsta de 76 ani.

*

G. Călinescu scrie că Elena Paximade a fost guvernantă în casa lui I.L. Caragiale și căsătorită cu Frantz Farago, director de bancă la Brăila.

Natalia Negru – iubire, acuzare și apărare...

„Sunt pisicuța mlădioasă și zburdalnică, ori mânza elegantă și sprintenă; sunt puica zveltă, gingașă, ce clatină mereu din cap și aruncă priviri cochete, sunt floarea abia deschisă ce ademenește fluturele zglobiu; sunt una din miile de întrupări ale tinereții, sunt însuși dorul creator al vieții în eternitate!” – consemna ea la vârsta de 17 ani, când mâine avea să plece la școală și cu anul acela avea să isprăvească liceul...

„Un singur an!... și apoi voi fi stăpână pe voința mea!” – nota ea mai departe, fără a ezita să-și depene pe mai departe gândurile: „La vârsta mea, bunica mea avea pe mama, iar mama se mărita...”

Gânduri puse pe hârtie după ce nu cu mult timp în urmă îl cunoscuse pe... el. „Ne-am întâlnit aproape în fiecare zi. Întâi, mă îngheța veselia lui. Îl credeam străin de mine, de firea mea. Din ce în ce însă a devenit tot mai tăcut, mai trist, și în ziua în care i-am citit durerea în față, am simțit că suntem aproape, că pot privi fără teamă în ochii lui.

Într-o seară ne întorceam cu toții de la pădure. Am rămas amândoi mai în urmă. Ne-am așezat lângă teiul sub care gândisem la el a doua zi după ce l-am cunoscut. Ne-am apucat de mână, amândoi tremuram, o clipă capetele noastre s-au

apropiat și am simțit obrazul lui lângă al meu. Am tresărit cu frică dintr-odată și apoi, tot ținându-ne de mână, am pornit repede să ajungem pe ceilalți. Îmi părea așa de rău că ne apropiam de casă! Ce nesfârșită avea să fie noaptea!...

La despărțire am rămas în urmă. Mi-a apucat mâna, mi-a strâns-o cu patimă, și-a lipit de ea obrazul cald, apoi buzele fierbinți i s-au întipărit prelung pe mâna mea. Zvâcnirea lor am simțit-o cum se propagă în sângele vinelor mele, cu un straniu ritm. Un fior dureros mi-a străbătut mâna. O puternică zguduire am încercat în cele mai adânci alcătuiți ale ființei mele. Durere... se chema poate acea complexă senzație, dar trupul meu o dorea, o sorbea, se pierdea într-însa..."

Născută la 1882, Natalia Negru, ca toată generația ei, căzută în patima muzelor, a vibrat la toate evenimentele istorice ale vieții.

Și nu putea fi altfel când Ardealul aparținea altora iar oameni ca Șt.O.Iosif, fiu al Brașovului îi închina versuri de vibrație patriotică, ca și Octavian Goga:

La noi sunt codri verzi de brad
Și câmpuri de mătase
La noi atâția fluturi sunt
Și-atâta jale-n casă.

Privighetori din alte țări
Vin doina să ne-asculte,
La noi sunt cântece și flori
Și lacrimi multe, multe.

La noi de jale povestesc
A codrilor desigur
Și jale duce Mureșul
Și duc tustrele Crișuri."

Așa scrie Octavian Goga. Și alăturându-se bocetelor timpului adaugă:

De ce m-ați dus de lângă voi,
De ce m-ați dus de-acasă?
Să fi rămas fecior la plug,
Să fi rămas la coasă.

Ca să se lupte și cu eventualitățile:

De-oi muri la primăvară
Să mă plângeți tu și mama;
Amândouă să mă plângeți
Și să vă cerniți năframa.

...Și vă rog, cu îngroparea
Nu vă faceți cheltuială...
Să-l chemați pe popa Naie
Să-mi citească din scriptură
Și să spună-n cuvântare
C-am fost om cu -nvățătură.

Naționalist înfocat, Iosif răspundea că regretă cu n-a rămas în Ardeal, ca și Goga, să ducă lupta cea necesară:

„De-aș fi rămas, ca tine, în Ardeal,
Statornic stâlp al datinii străbune,
Într-o căsuță albă, sub un deal
Ferită de primejdii și furtune;

Să fi rămas acolo, să muncesc

Înconjurat de oameni cumsecade,
În albele cămăși ce strălucesc
Ca spuma de șuvoaie în cascade;

Să fi rămas în casa de sub deal
De unde-n neguri verzi sclipind Carpații
Dar eu m-am dus și te-am lăsat, Ardeal,
Ca un fugar mi-am părăsit eu frații.”

Poate pentru ca să-și acopere o asemenea mare
vinovăție, Iosif avea să-i ceară prințului Carol:

Recunoaște-ne Ardealul...
Acesta este gândul meu –
Auzi-mă tu, Dumnezeu!

L-a auzit și i-a îndeplinit ruga, nu Carol, ci urmașul
acestuia la tron, regele Ferdinand I. Dar ei, Iosif și Carol erau de
mult plecați, dar tot acasă...

Oricât s-a scris și se va spune în viitor, lirica cu notă de
patriotism care nu poate fi combătut, Șt.O.Iosif a făcut din
poezia sa, încurajată și de Spiru C. Haret, un întemeietor de
operă de aceeași natură, mijlocul nostru de îmbărbătare și de
înțelegere a istoriei noastre, încă din copilărie:

Dar un dangăt plin de jale
Mii de clopote dau veste
„Ștefan Vodă al Moldovei,
Ștefan Vodă nu mai este!”

Tristă-i Mânăstirea Putnei,
Porțile-i deschise – așteaptă

Strălucit convoiu ce vine
Și spre ele 'ncet se 'ndreaptă.

Este Ștefan. Azi străbate
Cel din urmă drum prin Țară
Dar pe unde trece-acum
În marea zi de vară,

Plânge dealul, plânge valea,
Plâng pădurile bătrâne
Și norodu 'n hohot plânge:
„Cui ne lași pe noi, Stăpâne?” ...

În nota lui Șt.O.Iosif publica și Natalia Negru poezia
„Ardealul” care avea să fie cuprinsă în antologia „Transilvania
în poezia românească” de Emil Giurgiuca, București, 1943.

„De-acum n'or mai fi hotară
Ardealule! Ce vis se-ncheagă
Va stăpâni întreaga țară
Ființa neamului întregă!

Carpații nu ne-or mai desparte
Căci brazi înșiruiți pe coaste
Șoptesc cu cei din ceea parte
În taină sfătuind de oaste...

Și vinele-și încrucișează
Prin glia cea de sânge udă!
Iar crengile se-mbrățișează
Cu dor de răzbunare crudă!

Și ca un gând al țării care
Robită și-l trimite-n țară –
„Nu mă uita” – floarea răsare
Și cheamă oastea la hotară.”

Dintr-un alt colț de țară, în „Junimea literară”, anul VII,
nr.10, unde editori și redactori responsabili erau dr. Iancu I.
Nistor și George Tofan, Natalia Negru – Iosif semna poezia
„Bucovinei”:

„Nouri te-au cuprins întreagă
Nu văd pomi, nu văd „grădină”
Țară scumpă, țară dragă,
Bucovină, Bucovină...!

Iarnă-i, și de dimineață,
Soarele nu se arată.
Toată te ascunzi în ceață
Când eu plec îngândurată!...

Însă pân' ce vremea – drumul
Și-a schimba – și prin poiene
Și-or împrăștia parfumul
Toporași și sânziene.

Până când ca o regină,
Cuceri-vei iarăși slova,
Și vor crește în lumină,
Putna, Câmpulung, Suceava...

Cântecele din cea țară

Toate, toate ți se-nchină;
Pentru cântec nu-s hotare
Bucovina, Bucovina!..."

Altădată, făcând o plimbare până la un sat de lângă Prut, stând lungită în iarbă, închizând ochii, singură spune gândind: „Prutule nu te văzusem niciodată. Numele tău l-am auzit într-o împrejurare neuitată, când eram copil. Stăteam în brațele bunicăi, sub un cireș înflorit. Era pe înserate, unul din acele momente de negrăită liniște, când toate par a se cumpăni, în infinit, când marele tot se armonizează și ritmul grațios accelerează căderea petalelor albe de cireș, ori mișcarea nourilor vagi de pe cer, care prinși în jocul colorat al razelor din asfințit se clădesc și se dărâmă neîncetat, în construcții bizare și efemere.

Deodată, pe neașteptate, în vreme ce natura încremenită, într-un zâmbet fericit, un glas dulce înfioară tăcerea trimițând din controva, din necunoscut, un cântec duios, melodia tristă a versurilor populare și cuvintele simple erau cam următoarele:

„Florică de cicoară,
Prutule, apă vioară!...
Frunzuliță de sulfină
Prutule, cu unda lină!...

Ce te duci așa, mereu
Și nu-ntrebi de focul meu,
Și te faci că nu-ñtelegi
Plânsul meu de ani întregi?...

Florică de cicoară.

Prutule, apă vioară!...
Apa ta – din limpezeală
Facăs-ar neagră cerneală!...

Eu cu ea - pe cer aş scrie
Ca în coala de hârtie...
Oh, aş scrie nopţi şi zile,
Umplând filă după filă.

Înşirând slovele mele
Prin luceferi, printre stele,
Şi-ar trimite Domnul Sfânt
O dreptate pe pământ!...

Frunzuliţă de sulfină,
Prutule, cu unda lină
Floritică de cicoară
Prutule, apă vioară!"

„Parcă a fost ieri când puneam caii la trăsură şi treceam Prutul prin vad şi mă repezeam să-mi fac târguielile în Basarabia!” a şoptit cineva la auzul cântecului.

Astăzi... am fost lângă tine... Prutule, a gândit mai departe naratoarea. Ascultând un pescar din părţile locului, un moldovean – basarabean cu graiul lui bogat, colorat şi de o mlădiere fără greş, ce a înţeles că omul din Basarabia a umblat, în viaţa lui, până departe, peste Prut, până dincolo de Don, unde a dat de moldoveni care se înţelegeau cu el, în limba noastră românească.

Ascultându-l m-a cuprins un dor să trec şi eu de ceea parte, să pun piciorul pe pământul Basarabiei, cu sufletul plin de evlavie, să văd cum se continuă dincolo de Prut cerul şi

pământul Moldovei întregi de odinioară, să întâlnesc mulți moldoveni din Basarabia, neveste și copii, fecioare și flăcăi, să le ascult glasul, să-mi adâncesc privirea în ochii lor, să le citesc în suflet și să simt prin inimă dragostea frățească izvorând din adâncile rădăcini ale trecutului.

Basarabia e numele adevărat al țării noastre întregi, nume ce i l-au dat eroii frumoaselor legende, acei falnici Basarabi din zorii istoriei noastre, ce au întemeiat aici un neam și o credință, descălecători de țară și ctitori de biserici.” – spune Natalia Negru.

În avântul gândurilor sale, a dat să treacă de ceea parte, dar la capătul punții a oprit-o o santinelă... Ce dezamăgire!

*

Din nobila izolare, în schivnicia ei din Tecucel – deal,

numele de poetă al Doamnei Natalia Negru, ne atrage atenția G.Ursu, în *Tecuciul Literar*”, studiu de istorie și geografie literară, Bârlad, 1943, p. 129-134, este legat de umbrele lui Ștefan Iosif și D. Anghel...

- Doi călători veneau de pe drumuri opuse și m-au întâlnit în calea lor.

Din două lumi deosebite veneau „și fiecare m-a îmbiat, m-a rugat, îngenunchind, plângând, amenințând că moare dacă nu-l urmez, își continuă Natalia Negru destăinuirile (Helianta, Ed. Viața Românească, 1921,

p.124 și următoarele).

Cel dintâi care a sosit, de bună seamă Șt.O.Iosif, era trist, melancolic, bolnav, și așa de blând și sfânt, încât mi-am zis că nu-i un om... avea în glas și în privire – bunătatea lui Iisus.

- Ce poate fi mai frumos pe lume decât tovarășia noastră! – mi-a spus. Și i-am răspuns.

- Și mie îmi era dor de tine! Eram singură, tristă!... Dacă ești o stea aprinsă în calea vieții mele, mă încred în tine, rămân tovarășa ta...

N-am greșit încrezându-mă în el, suntem încredințați. Toate nestematele din lume, toate bunătățile pe care le pot da averea și rangul nu pot prețui cât cuvintele lui dulci, senine, care-mi umpleau sufletul de lumină curată, de fericire!

- Ți-aduci aminte, ce zăpăcit și fără nici un rost pe lume, mă credeam eu!? Tu m-ai rugat frumos, ca o soră, să te ascult pe tine și fiecare cuvânt al tău era o rază de mângâiere, care-mi încălzea inima.

- De aceea și eu, în fiecare vorbă pe care ți-am spus-o, am pus tot sufletul meu.

- Tu, pentru mine, ești altar, îi spunea el. Și adăuga: Aș sta în genunchi lângă tine și m-aș uita la tine cu evlavie, nemișcat, o eternitate. Căci numai în ochii tăi porți tu un cer întreg, care mă face să uit toate celelalte ceruri. Mi-s așa de dragi ochii aceia! Ei m-au fermecat la început și mi-au povestit despre tine. Atunci când eu abia o bănuiam și nici nu îndrăzneam să mă gândesc cu tot dinadinsul la logodnica mea de azi!

A remarcat-o „printre numeroasele vizitatoare” ale bibliotecii unde funcționa, „prin felul simplu și totuși elegant de a se îmbrăca”, prin „gesturile și mișcările corpului ei, plin de armonie”, prin „figura luminoasă cu trăsături așa de nobile și mai ales – prin – ochii... aceia vineți bătând în verde,

atrăgându-i, de la început, atenția lui, un „uscățiv cu ochii umbriți, mereu în mișcare, gânditor, neliniștit și gârbovit, poetul” care te înduioșă, te captiva – te ținea la distanță, cum i s-a părut unui prieten Paul I. Papadopol care l-a văzut pe Șt. O Iosif ca pe „un sol al biruinței.”

Cei „doi ochi vineți”, de care Iosif era îndrăgostit lulea”, acest „drac de copilă drăguță și cuminte și deșteaptă...și poetă, era studentă în anul al II-lea la litere”, iar lui i se părea că are ochii albaștri.

„Îl întâlnesc azi la Universitate, cu o studentă la braț. Un student îmi spune că e viitoarea soție a lui Iosif. Abia acum înțeleg de ce era așa de vesel ultima seară, când am fost împreună – afirma un alt cunoscut.

Îmbătat de ochii albaștri ai adoratei, îi expedia prima scrisoare din mijlocul familiei sale asigurând-o că: „toți sunt veseli și mulțumiți astăseară.” Că ei nu se așteptau să le aducă vestea că s-a hotărât să stea cu ei și să-și pregătească examenul, să se îngrijească în viitor și de sănătatea sa. Entuziasmat, îi vorbea și despre felul cum „bietul” Anghel îi aprecia norocul peste care dăduse, „cum mi-o ridică în ceruri, și-mi da sfaturi cum să mă port, spunându-mi că nici nu se aștepta ca logodnica mea să fie așa de simpatică.”

Eu îl ascultam pierdut ca unul prea fericit ce sunt!... și anume aduceam vorba, ca să-l mai aud lăudându-te...

Sentimentelor lui nu-i rămânea datoare nici Natalia Negru, care adresându-se *Unui poet* îl dojenea:

Te ieai numai cu haiducii și prin codri o pornești
Și, de gât cu ei, zici doina nebunește, craiu ce-mi ești!
Eu mă prind că multă vreme așa n-o să poți s-o duci
Dacă în tovarășie umbli numai cu haiduci,
Ci când, stând pe iarbă verde, doina o s-o zici mereu,
Din adâncuri de pădure am să te îngân și eu.

Tu te-i supăra și-n ciudă îmi vei face..., dar aș vrea
Să mă-ngâni precum îngână sturzul pe o turturea...

Alte ori îi vorbea *Cântărețului*:

Obosit pășești și capul trist ți-l legeni între umeri.
Parcă-ai fi bătrân și anii tot ți-i depeni și ți-i numeri;
Ce nepăsător și sceptic treci și nici nu bagi de seamă
Cum izvoarele te strigă, dragul codru cum te cheamă.

Fost-ai bunul lor prieten și al florilor tovarăș
Ce te lași bătut de gânduri? Du-te între ele, iarăș,
Și îți va părea că este vreo minune-a Sfintei Vineri,
Când te vei trezi copilul cel vioi din anii tineri.

Și, cum văd c-o să-ți abată de-ndrăgire și de șagă
Întâlni-vei poate-o zână, tu pribeag și ea pribeagă,
Să legați frație dreaptă, să porniți viață nouă,
Să vă pară lumea-ntreagă dăruită numai vouă.

Iar apoi, stăpân pe visuri... sus când luna ține strajă
Prinde lira fermecată, și, furat de-o dulce vrajă,
Să pornești nebun un cântec: tot trecutu-n el să sune,
Reîntinerit în graiul sfânt al doinelor străbune.

Săltăreț să-ți fie versul, ca-ntr-un imn de re-nviere,
Nici o lacrimă nu cadă, nici o notă de durere.
Și să cânți de-ndrăgostire, de izvoare, flori și stele:
N-au rost ele fără tine și nici tu fără de ele!

Stihurile din *Mă cheamă*, tot lui Șt.O.Iosif îi erau
adresate:

Mă cheamă, mă cheamă dumbrava și codrul
Prin freamătul frunzei și boarea de seară,
Mă-mbie spunându-mi că jalea din suflet,
Ca norii de vânturi, așa o să-mi piară.

Că-n inima-mi tristă e veșnic furtună,
Și teamă de toate și-amară-ndoială,
De-un vis licărește, îl las să se stingă,
Că știu dinainte că visul mă-nșeală.

Mă cheamă pădurea, mă cheamă dumbrava
Să-mi legăn un cântec, să spun o poveste:
Povestea mi-e tristă și-n cântec de-oi spune-o
Trezi-se-vor codri plângând fără vorbă!...

Șt. O. Iosif

Lui îi erau adresate și spusele din *Chemare*:

Ia-mi mâna binișor,
O vorbă să nu-mi spui...

Ce simți acum, nu-ncape
În graiul nimănui.
Și hai să mergem!
Încotro?
Nu-i pretutindeni Raiul?
Aceia doar nu-l simt
Care n-au în ei un suflet
Întreg, nu au comoară scumpă
Ascunsă-n el, din care
Ies flăcări în privire,
Și șoaptele ca mierea
Potirelor de flori.
Privește!
În zboru-i ca un fulger
Sprințara rândunică
În larg văzduhul taie.
Ce-o mână oare
Cu-atâta sârguință,
Să-nfiripeze 'n grabă
Un cuibușor pe-o grindă?
Și ascultă:
Un tril! Și multe-n urmă
Se-ntrec, și dulce curg.
Deodată-ncet, apoi
Din ce în ce mai viu
Vibrează colorată
Lumina din amurg.
Nu-s toate oare numai
Că inimioara bate
În mica vietate
Ascunsă-ntr-un frunziș?
De ce tresari?

Pe cer un nor
Ce fulgere ascunde...
Te temi că unul, poate...
O, e departe încă!
Mai strânge-mă de mână
Și hai mereu cu mine!...

Față de asemenea mesaje în primăvara anului 1903, când cei doi nu erau încă logodiți, Ștefan O. Iosif viza posibilitatea unei vizite la Tecucel: „Cine știe dacă Lia n-a glumit, când mi-a spus, că se poate, la vară, s-o văd la Tecucel, în mijlocul naturii? Ce frumoasă are să fie ziua aceea! Spune drept, Lia, are să fie vreodată?” se întreba el în *Domnița mea erai*, aparținându-i, roman epistolar. În vara aceluia an îi scria celei plecate la ea, la țară: „Și-i atâta de trist și de pustiu orașul ăsta din pricina căldurilor! Ce frumos și răcoare trebuie să fie acum în raiul Tecucelului, să stai tolănit într-o poeniță și „Să-ascuți uimit la freământul pădurii/ Ca un copil cuminte al naturii.”

În aceeași vară, mutat la o mătușă a sa, undeva în Cotroceni, într-o casă cu livadă, Iosif se visează la Tecucel și-i scrie lui Lia: „Pentru două zile m-am mutat și eu aici, dar e cam departe, și păcat că n-am vreme să stau culcat în iarbă și să mă cred la Tecucel.”

De ziua onomastică a Nataliei Negru, la 26 august 1903, poetul își închipuia serbarea și salonașul din casa de la Buciumeni: „Ce veselie trebuie să fie în salonașul de la Buciumeni. Parcă văd pe domnița Liliana alintându-se drăgălaș în haina ei de sărbătoare și primind cu un zâmbet plin de bunătate îngerească felicitările celor care o iubesc și au norocul să-i fie aproape, să se bucure în fiecare zi de farmecul ce-i împresoară toată ființa – pe când departe, Șteo rătăcește visând, și nu-și mai află locul nicăieri.”

Iosif visa la un poem măreț, scrie G. Ursu, care să răscolească spiritele, dându-le avânt și credință; poemul, în închipuirea lui, ar lua ființă numai în cuibul de la Tecucel: „Da, Lia mea dulce, acolo, în cuibul tău de la Tecucel, visez eu să muncesc alături de tine, să răsfoim împreună cartea sfântă a istoriei neamului și să evocăm figurile mari ale voievozilor noștri,” scrie el într-o scrisoare, p.57 din romanul epistolar citat.

- Mi-aduc aminte cum mă mustrai odată, când începusem să-ți vorbesc de strălucirea Parisului, își amintea Natalia în *Helianta* (p.128) și-i reda spusele. Îmi spuneai, că ție ți-e mai drag să trăiești la țară și nu mă săturam să te ascult, când îmi povesteai, ce frumos e în dealul tău. Câtă dragoste pasionată de neam și câtă duioșie adâncă erau în vorbele tale!

Te ascultam fericit, închideam ochii și-mi ziceam: „Șteo, tu ești prea fericit; tu ai găsit un suflet care să te înțeleagă! Fii dar, vrednic de Lia. Să n-o mârșăiești cu nimic, s-o cruți și s-o adori cu evlavie!”

La Tecucel, într-adevăr, era raiul pe pământ, deși femeile din sat o întrebaseră cum poate ea sta așa, ca o pusnică, în vârful dealului, prăpădindu-și anii, ea le răspuseseră că niciodată nu se plictisește...

„Când iese dimineața în ogradă, găinile, puii, îi sar pe umeri, în cap, tăbărăsc pe dânsa și-i apucă grăunțele din poală, din mâini... Bleaga, o mangaliță pur sânge, adusă cu mare greutate de la o fermă, unde se molipsise de râie, a fost îmbăiată repetat, ștearsă cu pânză albă, medicamentată, iar acum e sănătoasă, veselă și legată cu lanț, paște fericită iarba proaspătă de sub nuc, tăvălindu-se cu voluptate, simțind ce mult îi priește aerul atât de curat!

În sat sunt multe nevoi: copii bolnavi, dezbrăcați, atâția fericiți fără cămașă. Ea și-a dat absolut tot ce nu i-a fost absolut necesar ca îmbrăcăminte, a croit, a lucrat cum s-a priceput.

Iernile au fost mai grele... Viscol, troiene, crivăț, urlete de lupi... Dar Catinca nu s-a despărțit de casa ei...Apoi ce paznic putea să întreață în credință pe „Cuciucica” frumoasă, albă, cu pete negre pe bot, pe ureche, și pe șolduri, și pe coada stufoasă ca de vulpe. Își avea căsuța în cerdac, și cățeii ei se nășteau când era gerul mai cumplit, rămânând voinici, sănătoși, grași, gata să latre îndată ce făceau ochi. Cuciucica dădea ocol casei de câteva ori pe noapte, era când la un colț, când la altul al grădinii, alerga la vale, suia la deal, neadormită, harnică și atât de drăgăstoasă cu stăpâna ei!”

Aici, în raiul de la Buciumeni, a ajuns Iosif, că la 2 mai 1904 a avut loc logodna, iar scrisul lui tocmai de nunta lor apropiată vorbea tot mai des: „Examenul acela îl dăm împreună, în bisericuța din Buciumeni, în fața altarului” – scria el. Iar altădată scria despre Moldova noastră: „Vai, ce frumoasă e Moldova! Ce frumoasă e țara domniței Li, frumoasă ca și fata lui Negru Împărat de la Tecucel. N-aș schimba un petic de pământ din țara asta, pe toată împărăția pământului cu frumusețile lui îndepărtate,, se apropia el de ceea ce-i spusese Lia despre Tecucel, vis a vis de frumusețile Parisului...”

Tot el era cel care își anunța „sufletul” cine le va veni la nuntă: tatăl său, sora sa Hortensia și prietenii: Sandu, Scurtu, Sadoveanu, Iorga, pictorul Kimon Loghi...

„Dar cred că sosită la țară, ți-ai regăsit codrul, fratele nostru iubit. Și te-ai plâns lui iarăși, și v-ați recunoscut, așa e?” – îi scrie el făcând, poate, aluzie la ceea ce scrisese dânsa în versurile intitulate *Codrului*:

Am venit plângând la tine
Și-am îngenuncheat cucernic
Și m-am jeluț în taină
Ca unui stăpân puternic.

Iar atunci, slăvite codru,
Tu păreai că plângi cu mine;
Ne-am recunoscut prieteni
Ca în zilele senine.

Mi-ai întins umbroase ramuri,
Și mi-ai zis, c-o dulce milă:
„Vino, și-o să-ți uiți de toate,
Întristata mea copilă!”...

(*O primăvară*, București – Minerva, p.34-36).

Urmează scrisorile adresate, de acum, către soția sa „floricica scumpă din deal”, cu aluzii la viața gospodărească de la țară: „ai dat mâncare bobocilor pe ziua de azi?”; ați găsit purceluș? Trimite pe Nastasache la Nicorești să cumpere gudron...”; „În pachetul cu semințe am trimis și trifoiu roș și zorele. Fasole țucăr n-am găsit, am trimis în schimb grasă, spune G. Ursu și dă citate din scrisorile primite de Natalia Negru de la cel care, rămas în Capitală, făcea muncă de custode la biblioteca Fundației și era nemulțumit că nu era și el la Tecucele unde față de căldurile caniculare și atmosfera nesuferită din București, Tecucele era răcoros: „Aș vrea să fiu mai bine bobocelul matale, decât custode la Fundația Măriei Sale”... Și pentru că se simțea și el moldovean, îi scria Liei: „mi-a crescut și mie inima de bucurie, când am citit în scrisoarea ta, că și pe la noi a plouat strașnic...”

„De ce nu cred ei în calitățile tale, așa cum am crezut eu când ne-am luat de mână? – avea să-i spună ea când amândoi erau obosiți și descurajați. În structura culturii neamului nostru e un gol pe care numai tu ai avut dorul să-l împlinești. De ce

nu-ți dau de lucru acolo? De ce îți cer ei să ridici pietre greoaie, bun pentru încercarea celor de mare a mulțimii? Lupta cu examenele și mărunțișurile scolastice e prea umilitoare și istovitoare pentru tine. Dacă rămâneai un singur suflet, nu era nevoie să trudești atâta”, îi spunea ea.

Altădată, tot ea, avea să-i completeze: „examele sunt inchiziții medievale și nu pot da măsura capacității cuiva. Sunt ridicol de stupide și nu pot izbuti la alta, decât să constate că un papagal e mai presus de o privighetoare. Tu le dai saramură de pește, ei îți cer să le tai lemne! În astfel de atmosferă, cum să zbori fără să-ți afumi aripile?...”

Într-adevăr, cum a dus-o el în acest timp o spun prietenii: „greu, foarte greu și iată de ce: cu ocupațiuni nesigure și infructuoase, trăind din ajutoare pe care i le oferea „Casa școalelor” pentru scrieri originale și traduceri, târându-și viața prin unele redacții, făcând-o pe secretarul plătit sau gratuit al unor expozanți (cunosc cazul marelui Grigorescu, care l-a ajutat

în felul acesta, oferindu-i, pe lângă salariu, un tablou), vânzându-și frânturile de suflet negustorilor literari (căci acum literatura începuse să fie plătită), figurând în cele din urmă ca funcționar (custode) la „Biblioteca fundației Carol I”, iată cum își petrece Iosif anii, câștigând mai puțin decât îi trebuia, suficient totuși pentru un suflet liniștit,

cum, din nenorocire, nu era acela al poetului nostru.” ((Un sol

al biruinței”, Ed. Cartea românească, București, 1930, p.44).

La 2 iulie 1905, vară luminoasă și zi pusă sub auspicii deosebit de fericite, intră pe lume fetița lor Corina: „Didinache zice că fetița noastră are să aibă noroc deoarece s-a născut într-o vineri și vinerea e o zi norocoasă pentru tine. S-o punem și noi, așadar, sub protecția Sfintei Vineri.”

„Are o fetiță. E'n culmea fericirii. Îl întâlnesc încărcat cu pachete, ca un bun tată... Nu vorbește decât de sentimentul de paternitate pe care abia acum îl înțelege în toată plinătatea lui”, citim în „Contemporani”, p.80, spusele prietenului său V. Savel.

Din ocheade aruncate pe furiș, din priviri languroase, din spionări și ezitări s-a născut iubirea lui Iosif, crede Papadopol: „Azi așa, mâine așa, pe nesimțite, m-am prins în laț. Și gândul că am s-o văd zilnic, începu să-mi ocupe ceasuri întregi; pe stradă, la redacție, acasă – în inima mea gravita veșnic către Fundație”, spune îndrăgostitul.

Puternică, precisă și hotărâtă, de la început, această dragoste crește înfiorător clipită cu clipită și capătă o primă culminație, când cei doi eroi se cunosc: studenta îl roagă să-i corecteze „o poezie care, în realitate era o dulce îmbiere, începutul înduioșătoarei fericiri”, căci ce alta pot însemna versurile amintite nouă de biograful lui, Paul I Papadopol:

Te iei numai cu haiducii și prin codru o pornești
Și de gât cu ei zici doina, nebunatéc crai ce-mi ești!
E frumos, nu zic, prin codru; dar nu ți s-a mai urât?
N-ai dori și o fetiță ce să-ți ție de urât?

Ce și-ar mai fi dorit acum, Lia?

„Mi-ar plăcea o casă îmbrăcată numai în covoare, așa cum se țeseau înainte vreme, și în pânzeturi cusute și

înhorbotate cum avea bunica mea în zestre. Până la mine, datinile s-au pierdut și ce tristă mă simt că eu nu mi-am lucrat pentru casa nouă odoare de acelea neprețuite ca frumusețe și trăinicie.

Am învățat carte și nu am avut vreme să mi le pregătesc. De multe ori mă gândesc, ce folos aș trage din toată această învățătură, ce pietricică aș putea să adaug pentru clădirea unui viitor mai fericit al femeii”. Iar pentru că Șteo era tot mai trist, dar și obosit, pentru că „o mână blestemată” se ținea după ei și dărâma tot ce ei clădeau, Lia îl îndemna:

„Nu mai fi trist, ci uită lumea 'ntreagă.
Grăbit când trași zăvorul ușii tale,
Un colț de raiu ți se deschide-n față
Și-n urmă tot pământul se prăvale.

Și-n raiu... un înger cu ochi mari, albaștri
Ce fericiți oglinda lor ne-arată –
Ce gungurit! Și cum dă din mânuțe:
Trăgând la tine, ar vrea să-ngâne: tată!”

Cine era mâna blestemată? Nimeni altul decât prietenul lor „înțelegător”, cel care venea în casa lor „ca o energie mai mult” și care încuraja pe Șteo, îndemnându-l să muncească, dându-i povețe:

- Ascultă-mă pe mine, îi zicea Liei. Eu cunosc lumea, și dumneata nici nu-ți închipui cât de răi, stricați și egoiști sunt bărbații. Șteo e numai sărac și bolnav, dar nu este altul mai cinstit și mai credincios decât el...

Apoi i-a declarat ei că: „Și mie îmi place în casa asta”; și a continuat: Dacă vrei ca eu și Șteo să avem spor la lucru, să nu intri niciodată în odaia noastră... Ne-ai tulbura...”

În vara acea Dimitrie Anghel, că despre el este vorba, a fost la ei, la țară. Apoi la București, unde, într-o zi, apropiindu-se de Lia i-a spus: „Când te văd așa, mai că te-aș săruta!” După care a adăugat: „Sunt un prieten bun, un doctor, care urmărește pulsul vieții voastre. Îmi pierd nopțile și mă istovesc muncind ca să pun proptele acestei căsnicii gata să se prăvale. În sufletul dumitale a încolțit de curând un sentiment morbid care te va rătăci. Vreau să-l extirpez... Vezi cât de bine te cunosc?”

L-am privit cu recunoștință; spunea adevărat! notează Lia. Ulterior, înainte de a pleca într-o stațiune balneară, Șteoaia a lipsit noaptea de acasă iar dimineața s-a întors palid, descurajat, sfârșit...

- Lia, am avut o explicație supraomenească de penibilă cu Anghel. Mi-a mărturisit că te iubește, că nu se mai poate birui și nu mai e cu putință să lucrăm împreună.

Mai târziu, într-o noapte, după ce trecuseră amândoi prin toate zbuciumările sufletești, ea lungită în pat iar el stând pe un scaun alături, i-a vorbit înțelept:

- Nu sufăr, Lia, pentru că pierd o femeie. Nu sufer nici orgoliul, nici amorul meu propriu... Sunt însă nemângâiat că nu am fost în stare să te fac mai fericită. Îmi dau seama că eu te-am adus în rătăcirea în care te aflu acum. Și tocmai asta e marea mea durere, Lia – că tu rătăcești și apuci pe calea nenorocirii.

Nu vă potriviți, tu și cu... Anghel...

Tot ce te încântă pe tine, cavalerismul și gesturile reușite sunt numai aparențe. În fondul lui nu găsești nimic consistent... E un dezrădăcinat. Nimic nu-l leagă de un trecut, de un neam, de o rasă. Nu are leș. E sprinten, strălucitor. Însă așa de ușuratic!...

El își închipuie că te iubește. În realitate îi plăci fiindcă ești ceva nou pentru dânsul. Cu firea ta complicată îi dai de lucru, îl hărțuiești, îl interesezi, îl distrezi

Fii încredințată că el, în primul rând, te iubește cu simțurile... Ești sănătoasă, frumoasă, dar dacă ar întâlni o slugă mai frumoasă decât tine, te-ar înșela...

Oh! De ce nu-s bogat să te trimit în largul lumii, să te scap din ghearele lui Fulga!...(Anghel n.n.).

Vorbindu-i de posibila trimitere în „largul lumii” poate se gândea la propriile-i călătorii în Franța, în Austro-Ungaria, în Germania, în... „Pe mine, care nu aveam multe simpatii printre francezi, m-a îngenucheat; abia acum am început să mă încredințez de geniul măreț al acetui popor; îl admir și îl iubesc”, se destăinuia.

Din Paris, la 27 noiembrie '99, pe o carte poștală adresată lui Coriolan Stănulescu („Epoca”), februarie 1923 Șt.O. Iosif expedia următoarea „Romanță” care avea să ajungă în public pusă și pe muzică de către primitor:

Trecea în cârjă sprijinit
Pe ulița pustie
Și'n caterincă, ostenit
Tot învârtea neconținut
O veche melodie.

Era un cântec ce-l știam
De-acasă, dint-o sară...
Cum l-ascultam pierdut la geam,
Mi se părea că mă vedeam
La noi, acasă, iar...

Și-atâtea lucruri s-au ivit
În mintea mea cu dânsul!
Dar când bătrânul gârbovit
Sfârși romanța, m-a lovit
Pe negândite plânsul...

Așa scria cel care avea să consemneze, totuși:

Nu-s doine ca în țara mea
Pe lumea asta 'ntreagă.

Pe inginerul Coriolan Stănulescu, Șt.O.Iosif îl considera drept „cel mai apropiat dintre toți prietenii”, pentru că „acolo acela i-a oferit și adăpost, și colaborare, ba, uneori, chiar ajutor bănesc.”

Cu privire la Anghel, omul, Natalia Negru menționa în *Helianta* (p.183): „Citise mult, însă pe apucate, nu trudise pas cu pas, nu adâncise cu certitudine, nu urmărise de la capăt firul Ariadnei în labirintul gândirii omenești.”

Iar referitor la discuția lor, dintre ea și Șteo reținem: „Într-o seară a venit Șteo la ea. Era grav și parcă se încordase în el ultima voință, cea din urmă energie. Pentru că de două zile nu ieșise din casă, s-au învoit să se plimbe împreună. Trecând pe la fereastra unui restaurant, dintre cele mai îndepărtate de centru, Șteo a strâns-o de braț cu furie și a silit-o să se oprească.

„Ne-am uitat prin geam înăuntru. Într-o sală goală, o singură masă era ocupată: Anghel ospăta cu o femeie.”

- O cunoști? E vechea lui simpatie din Oltenia, mă lămurește Șteo.

Era o blondă lihotă, buzată, pipernicită la figură, semăna cu Ioana Urâțoiu de la Buciumeni.

În primul moment când i-am văzut, Anghel o privea cu plăcere, îi ținea o mână într-ale lui și i-o săruta...

Poate în împrejurările acelea, când trecuseră 2-3 ani de la despărțirea dintre Lia și Șteo, mai erau proaspete mângâierile primite de Corina, fiica lor, de la tată: „Hai, odor, hai, pășărică / Dormi, o, dormi, / fără de frică / Să te-alinte / Moș Cuminte / și

să-și cânte-ncetinel / Mugur, mugur, mugurel.../ Îngeri vin
tiptil și-alene, / Să te mângâie pe gene / și mi-ți leagă-n / Dulce
leagăn / Fraged trupușor de Crin / C-a s-adormi frumos și lin.../
Ce tresari?... Nu-i nime, nime.../ Liniște și 'ntunecime,/ Doar
zefirul / Musafirul/ Cel șăgalnic și pribeag.../ A trecut pe lângă
prag /Și-a trimis o găză mică/ Să-ți aduc'o scrisorică/ Și să-ți
spună/ Noapte bună - / Că și el, sătul de drum,/ Merge să se
culce acum..."

Dar dacă reflectau la ceea ce-i scrisese pe cartea poștală
expediată la 1 iunie 1913?: „Corina tatei, albă și frumoasă / Ce
să-ți urez, comoara mea, mă lasă,/ Ca să trăiești mulți, mulți și
veseli ani,/ Să ai o ladă plină tot cu bani.”

„Cântec sfânt” dedicat Corinei de Șt. O. Iosif ne
înduioșează pe toți:

Cântecul ce-ades ți-l cânt
Când te-adormi în fapt de seară,
Puiule, e-un cântec sfânt
Vechi și simplu de la țară.

Mama mi-l cânta și ea
Și la versul lui cel dulce
Puiul ei se potolea
Și-o lăsa frumos să-l culce.

Azi te-adorm cu dânsul eu,
Ieri – el m-adormea pe mine,
Și adormi pe tatăl meu
Când era copil ca tine...

Măine, când voi fi pământ
Nu-l uita nici tu, - și zi-le,

Zi-le doina, cântec sfânt,
La copiii tăi, copile!

Șt.O. Iosif fusese și un optimist... El își vedea copila –
mamă și pe mama ei bunică:

„Cu părul nins, cu ochii mici/ icoana firavei bunici/ Din
fragedă-mi pruncie”... „Cântec de primăvară” este un alt
moment important de bucurie:

„Înfloresc grădinile/ Ceruri ca oglinda; prin livezi
albinele/ Și-au pornit colinda...”

Despre „Isprăvi” adresate Corinei scrisese și Natalia
Negru:

Fusese masa gata, așezată.
M-am dus ca să poftesc la masă.
Mă-ntorc!... șervețelele toate întinse pe jos,
Pe fiecare
O farfurie... și gata să ia, tacticos
Și din mâncare!...
Eu dau s-o cert: „ești prea neastâmpărată!”
Ea-mi face semn să ies din casă!...
Când cauți prinde mâța, o dezmiardă
În brațe o ia și stat ca una
De mari – doar coada pisicii – o'ntrece mai sus
C-un lat de mână
Iar capul i-atârnă pe jos, și urmează supus
Pe mica stăpână.
Cei doi căței i-s dragi, din ochi să-i piardă
Și în căruț îi plimbă 'ntr-una
...Găsi o coajă de săpun, nu'ntreabă
S-a strecurat ca o suveică

O prind: e până la coate muiată în clăbuc
Și tot zolește!
Tiptil, să nu mă simtă, pe la spate mă duc,
Ea mă zărește,
Și-mi spune scurt că: Coca ale tleabă!"
Și-i sorțu-ntreg muiat în teică!"

(Din volumul *O primăvară*, p.85-87)

Viața cu Anghel a fost un calvar. Într-o împrejurare, la un răspuns mai tare al meu – spune Natalia Negru – s-a repezit și iar m-a strâns de gât. Eu am căzut în plânsul cel mai deznădăjduit.

Deodată, simt pe frunte și pe față – mângâierea dulce, mângâierea sfântă, adorată și nemai întrecută mângâiere a mânuțelor mici, a mânuțelor scumpe, a mânuțelor dragi.

Sărutul unui îngerăș a zburat pe obrazii mei și glasul, înecat în lacrimi, a șoptit: „Tăticu!” Atunci, când era tăticu... nu plângeai așa!”

Spusele copilei erau rostite în împrejurări după care Natalia Negru avea să primească de la socrul său³ cea mai tristă

³ Profesorul Onisifor Iosif, tată a opt copii, timp îndelungat colaborator principal la „Gazeta Transilvaniei”, condusă de Andrei Mureșeanu, nevoit să ajungă cu serviciul și la Turnul Măgurele. A fost unul dintre cei de la care a moștenit Șt.O.Iosif talentul în cultură și poezie.

scrisoare: „Stimată doamnă, iubitul meu fiu, tatăl scumpului îngeraş, a răposat sâmbătă dimineaţă, în 22 iunie (1875-1913 n.n.) . În mormântarea s-a făcut de nevoie a doua zi. Împrejurările neobişnuite prin care trece ţara nu mi-au îngăduit a vă înştiinţa la vreme, ca să aduceţi copilul să-şi vadă tata pentru ultima oară.

A murit cu totul neaşteptat, chiar şi pentru noi, fără să fie bolnav. Plecase de dimineaţă cu gândul să meargă la ţară să-şi vadă copilul şi a doua zi ne-au înştiinţat că e mort la spital, unde se dusesese de cu seară. Ultimele lui cuvinte, înainte de moarte, ni s-a spus, că au fost: „Lăsaţi-mă să-mi văd nevasta şi fetiţa!”

Întrucât ne priveşte, fetiţa se poate bizui întotdeauna pe dragostea noastră, ca şi în trecut. Te rog, primeşte salutările noastre sincere şi nefăţărite.”

Spuse, la care Natalia Negru adaugă: „Eu mă aşteptam la această moarte pe care nu voi înceta de a o plânge, până voi intra în mormânt. La autopsie, doctorul i-a găsit cele mai clasice indicii ale unei vechi boli. Până la sfârşit el nu s-a deprins cu ideea că eu nu mai sunt nevasta lui, după cum nici eu până la sfârşit nu voi putea crede că am avut alt soţ, decât pe nobilul meu Şteo.

„Cineva ne-a spus, într-o dimineaţă caldă de vară, că Iosif murise peste noapte la spitalul „Colţea”. Câţiva ne-am dus în grabă... şi l-am găsit întins pe o masă de fier din sala de autopsie...scrie A de Herz.

Ce se întâmplase? Simţindu-se rău şi ştiindu-se singur în tot Bucureştiul, venise, în ajun, seara, să ceară îngrijirea străinilor, pentru că, de la un timp, „străin de toate câte se petrec, mereu neliniştit şi îndurerat, împărţind timpul în mod anormal pentru odihnă şi veghe, dormea îmbrăcat, neştiind de nimic şi de nimeni, făcând gesturi de o copilărie strigătoare...”

„Peste noapte i-a fost rău: șase oameni l-au ținut ținut de patul de suferință, până au izbutit să-l pună în cămașa de forță, în care a și murit de congestie cerebrală, spune A de Herz în „Rampa” din 28 iunie 1914.

Despre aceeași moarte, pictorul Al de Satmary spune: „Într-o seară m-am întâlnit cu Iosif la Terasă. Părea foarte abătut. Cu o voce stinsă îmi spuse:

- Satmary! Îmi faci cinste cu un kilogram de vin roșu?

- Cu dragă inimă!

Și, ca niciodată, Iosif a pus sticla la gură și a băut-o pe toată pe nerăsuflăte.” Și Iosif urma un tratament, cu injecții, iar un exces de băutură i-a putut fi fatal! După două ore de la consumul vinului i s-a făcut rău, s-a dus la spital, iar la 9 seara a murit...

Despre Iosif, George Călinescu scrie în Istoria literaturii române: „La *Semănătorul* colaborează entuziast cu o adaptare cuviincioasă la temperamentul violent a lui Iorga, nu fără o blândă ironie demnă. Deținea încă din 1904 (an în vara căruia se căsătorise la Buciumeni, în ținutul Tecuciului, cu Natalia Negru și trecuse și pe la Bârlad să facă cunoștință în casa lui George Tutoveanu cu Gârleanu, D.Nanu, A. Mândru) postul de custode la Fundația Carol I, primind și pe acela de custode al Muzeului Aman, plătit cu 120 de lei din fondul examenelor particulare” ...S-a stins de un atac de congestie, consecutiv boala care a răpus pe Eminescu” – crede Călinescu.

Dimitrie Anghel a murit la circa după un an (1872-1914 n.n.), totul provenind de la „o mică” ceartă, incident obișnuit, o neînțelegere de familie, ca atâtea altele.”

Să ascultăm în continuare confidența Nataliei Negru:

„ Îmi arata că nu-l mai interesez, îmi povestea, ca să mă umilească, chiar cele mai recente aventuri ale lui... I-am răspuns

răspicat: dacă mai continui cu povestea asta, eu plec imediat!
Mi-a răspuns: *Dacă faci un pas, te împușc!*"

Am crezut că glumește și am continuat să merg spre ușă. El a scos revolverul... și a tras. Eu am căzut. Impresionabil cum era, a crezut că m-a omorât, de aceea glonteile următor și l-a tras în piept...

Nu a murit pe loc. A fost internat în spital. În timpul primelor zile de îngrijire mi-a trimis mereu bilețele, scrise cu creionul, în care mă ruga să-l iert, îmi dorea însănătoșire și îmi făcea promisiuni foarte încântătoare. Eu nu-i răspundeam. Exasperat, într-o zi el a cerut să fie adus cu patul lângă mine. Tocmai când îl trecea prin coridor, familia mea a surprins faptul și l-a împiedicat..."

După doua săptămâni de spitalizare - poate și din cauza spaimei că-l putea aștepta Curtea cu juri pentru tentativa de omor, nu numai din pricina răni - Anghel trecea în lumea umbrelor, fiind condus la Cimitirul Eternitatea din Iași de o mulțime de prieteni. La înmormântare zice-se că o doamna i-ar fi strigat Nataliei Negru: "Mizerabilo, care omori pe toți oamenii mari ai țării!"

Lumea a fost profund șocată de cele întâmplate. Și ca în toate cazurile de acest fel, faptele au căpătat și alte contururi, trecând pragul legendei. Nu întâmplător, un mare scriitor ca Liviu Rebreanu intenționase să scrie un roman, având ca subiect dramatica poveste a celor trei personaje.

Supraviețuindu-le cu mult celor doi poeți pentru care se dovedise a fi fost femeia fatală, Natalia Negru (1882-1965) a scris și ea poezie și proză și a tradus din Ovidiu și din alți mari poeți ai lumii. Dar cea mai interesantă carte a ei va rămâne *Helianta*, cea în care se confesează pe larg și în care derulează, secvență cu secvență, "filmul" relațiilor sale cu St. O. Iosif și Dimitrie Anghel.

Despre „Poet al florilor”, cum i se spunea lui Dumitru Anghel a scris și Alphonse Daudet articolul :

*

Dimitrie Anghel-135 de ani de la naștere

* Născut pe 16 iulie 1872, în localitatea Cornești, comuna Miroslava, județul Iași, poetul și-a trăit primii ani ai copilăriei la conacul părintesc, într-un cadru pitoresc, fermecător. Casa familiei sale era, pe atunci, înconjurată de o splendidă grădină, plină de lumină, scaldată în lumina diafană a soarelui și acompaniată de murmurul discret al apei din iazuri. Această atmosferă mirifică îl sensibilizează pe *Mitif*, cum i se spunea în familie, făcând din el visătorul de mai târziu și un îndrăgostit de natură, asemeni mamei sale Erifilia. Un loc aparte îl ocupă în sufletul său florile, cu bogăția de nuanțe și parfumul lor, lucru care l-a determinat să le cânte mai târziu, în triluri măiestre, înzestrate cu o rară finețe: *În grădină, Plânsul de greieri, Zâna codrilor de brad, Curcubeul, Liniște, Melancolie, etc*

Deși a avut un destin tragic, murind la 13 noiembrie 1914, la doar 42 de ani, influențat de prietenia cu Ștefan Octavian Iosif și dragostea pentru Natalia Negru, a reușit să ne transmită o fărâmă din dorința sa de a fi mereu în suflete niște mici visători, așa cum a fost și el: un spirit mereu tânăr, un Poet al florilor.

ÎN GRĂDINĂ

Miresme dulci de flori mă-mbată și mă alintă gânduri blânde...

Ce iertător și bun ți-e gândul, în preajma florilor plăpânde!

Râd în grămadă; flori de nalbă și albe flori de mărgărint,
De parc-ar fi căzut pe straturi un stol de fluturi de
argint.

Sfioase-s bolțile spre sară, și mai sfioasă-i iasomia:
Pe fața ei neprihănită se-ngână-n veci melancolia
Seninului de zare stinsă, și-n trandafiri cu foi de ceară
Trăiesc mâhnirile și plânge norocul zilelor de vară

Atâtea amintiri uitate cad abătute de-o mireasmă:
Parcă-mi arunc-o floare roșă o mână albă de fantasmă,
Ș-un chip bălan lângă-o fereastră răsare-n fulger și se
stînge...

De-atuncea mi-a rămas garoafa pe suflet ca un strop de
sânge

Ca nalba de curat odată eram, și visuri de argint
Îmi surâdeau cu drag, cum râde lumina-n foi de
mărgărint,

Și dulci treceau zilele toate, și-arar dureri dădeau
ocoale...

Ah, amintirile-s ca fulgii rămași uitați în cuiburi goale.

„Când telegramele au anunțat moartea neașteptată a lui
Anghel, am alergat nebună, de la țară, într-o noapte de iarnă, cu
trăsura, până la prima gară, ce era destul de departe. Viscolea,
urlau lupii, vizitiul înjura și eu țipam la el să măie mai repede.
Plecasem pe furiș, căci nimeni dintre ai mei nu m-ar fi lăsat. Mă
sfârșeam de milă... Mă topeam toată în lacrimi. Eram
nemângâiată că nu l-am apucat măcar o clipă în viață să-i spun
că l-am iertat pentru toate.” – scrie Natalia Negru în *Helianta*
(p.214-215).

Iar în o scrisoare către o prietenă a ei sublinia ceea ce

făcuse... HELIANTA: „Când a aflat a pornit ca o fiară înjunghiată, noaptea, scrâșnind și frângându-și mâinile și urlând a pustiu, dar, Anghel, prea avea obrazul înghețat și trupul țeapăn, și mâinile palide pentru a mai tresări la bocetul și îmbrățișările ei...

Am îmbrățișat cadavrul, am îmbrățișat mormântul și m-a durut ființa mea de lut, căci lutul și neastâmpărul minții mi-a fost mai aproape de Anghel, iar duiosia inimii de Șteo...”

Portretizându-l, G. Călinescu comentează (p.691): „Cine privește fața lui Anghel, înțelege aceste furori orientale: ochi migdalați, blânzi și fini, încă străvezii, exaltați, fața neverosimil de prelungă, de hidalgo, greco-spaniolă, ca fizionomiile fanatice ale lui El Greco. El e de o glorie arabă și la simpla impresie că o recenzentă n-a arătat suficient literatura noastră aruncă spumegând ocară tot în lumea florilor: „vâzdoagă”. Lovea femeia cu o floare. Oricâte vini s-ar pune pe seama femeii, este vădit că fanaticul erotic ce furase soția prietenului fără apărare nu era un om comod.” Iar despre traiul casnic, de familie, al celor doi, Călinescu spune aproape exact ceea ce scrisese Natalia Negru în *Helianta* (p.205): „O ținea închisă cu cheia în casă, nu voia să meargă nicăieri, nici să primească pe nimeni, provoca lumea la duel. În cele din urmă, chinuit de o pasiune contrariată, se sinucise.”

Cât privește Corina „odorul” și „păsărica” lui Șt.O.Iosif, ea a mobilat pământul țării când avea 11 ani, în vara anului 1916, întâmplarea redându-ni-o „Tecuciul cultural” nr.2006 prin pana lui Nicolae Chiscop, păstrând mărturiile Nataliei Negru: „Într-o dimineață eu mă dădusem jos din pat. Ea se sculase și cânta prin casă. Deschisese fereastra și privea cerul. Deodată s-au zvonit clopotele. Pe Cocuța o văz sărind de lângă fereastră și țipând: „Mamă, ascunde-mă în pivniță, că pe mine mă caută avioanele.” Era desfigurată de spaimă. Sar, o iau în brațe și

dau să fug cu ea în beci. În momentul acela aud un zgomot infernal în strada Virgiliu, geamurile se fac țândări și Cocuța mea leșinată în brațele mele. S-a sfârșit ca o păsărică. Când am privit-o, închisese ochii ei mari și o mână îi atârna dezlipită de articulația brațului. Am crezut că e numai leșinată de durere și am alergat după ajutor. Când am dezbrăcat-o am văzut că o schijă îi pătrunsese în inimă. Murise în brațele mele.”

Fabi, care pentru celălalt fusese Li, Lia, Liușor, Liliana luase soțului verigheta, îl torturase cu despărțirea, iar Fabiola i-a returnat-o, punându-i-o pe deget și îmbrățișându-l, după ce era mort.

Despre tragicul sfârșit al copilei, Nicolae Iorga scrie la 16 septembrie 1916 în „Războiul nostru”, la „note zilnice”: între copiii uciși de bombardamentele tâlharilor de la Berlin este și unul a cărui moarte va face să răsară în atâția ochi o lacrimă. E fetița poetului Iosif. Ce soartă tragică merge pe urma lor! Când în 1913 un uriaș avânt de entuziasm cuprindea toată țara care cânta „La arme”⁴, în Biserica Albă, între flori, zăcea acela al cărui cântec era în gura tuturor:

Să știe toți că un popor nu moare
Când veacuri a luptat neconținut
Și-i scris în cartea celor viitoare
Că va să vină ceasul preamărit
Când mândru străluci-va-ntre popoare
Ca soarele, aici, la răsărit.

Acum, când de același strigăt sunt pline văile

⁴ Cunoscutul refren din „La arme” („Flacăra nr.8, anul II) stăruie încă în mintea vârstnicilor:

„La arme, cei de-un sânge și de-o lege/ La arme pentru neam și pentru Rege/ Când patria ne cheamă sub Drapel,/Datori sunt toți copiii ei s-alerge/ Să-l apere, să moară pentru El.”

Ardealului, unde el s-a născut, fierul dușmanului nimicește ce i-a fost lui mai drag pe lume: „odorul”, „păsărica” pe care a îngânat-o în somnu-i singuratec.”

Tot în „Tecuciul cultural” redacția publică poezia inedită „Corina mea” semnată Natalia Negru:

Sunt glastra -n care crește-o floare ...
Tot ce e viu în mine, e seva ei...
Iubirea mea îi este soare...
Lumină-s ale gândului scânteii...

Crescând în mine scumpa floare
Cu multe lacrimi cere ca s-o ud...
Dar numai eu voi ști cum doare,
Că astfel hotărî destinul crud!...

Îi place-a lacrimilor apă,
În orice oră însetarea-i sting...
Dar tot mai însetat se-adapă
Din plânsul... care...neștiut îl plâng.

La inima-mi, în dimineață
Boboc deschide în fiecare zi...
Suav... și tot mai plin de viață
Un chip de înger pare-a înflori!

Sunt ei! Unicii ochi din lume!
E muzica din glasul dulce... dar...
Corina mea!... o strig pe nume...
Prin ea, cunosc al cerurilor har.

*

Natalia Negru, ca literată, o întâlnim nu numai la

„Sămănătorul” – unde a publicat „Străbunica” și alte poezii dar și la „Junimea literară”. „Minerva literară ilustrată”, „Profiluri feminine”, „Cumpăna”.

Din reviste, versurile ei, strânse în volumul „O primăvară”, cu subtitlul „Cântece”, apar la București la Editura „Minerva” în 1909, fiind favorabil comentate de Bogdan Duică, care, spre deosebire de Eugen Lovinescu, este de părere că prin volumul citat poeta de la Tecucel, „a prins un șir de icoane” care emoționează.

„Cine vrea să-și dea seama în ce lume trăiește” Natalia Iosif să citească întâi „Chemare”, îndeamnă Bogdan Duică în revista „Ramuri” nr.4-5 din 15 februarie - 1 martie 1909 și adaugă: „Din cutreierarea raiului, autoarea a prins un șir de icoane care sunt totdeauna clare, dar fără să aibă totdeauna valoarea „Chemării” care este poate cea mai bogată poezie a ei.”

Zece din poeziile Nataliei Iosif Negru luate din *Sămănătorul* și incluse în volumul „O primăvară” aveau să revadă lumina tiparului în antologia lui Petru Homoceanu „Poeți de la „Sămănătorul”, București, 1978, Editura Minervei iar poezia *Ardealului* în antologia lui Emil Giurgiuță „Transilvania în poezia românească”, București 1943, la subcapitolul „Patria și războiul pentru Transilvania” (1914-1918).

Helianta, două vieți stinse, mărturisiri ale Nataliei Negru, București, Editura „Viața românească” 1921, de o largă audiență la timpul ei, dar și astăzi, relatează în parametri care mai trebuie deslușiți, însăși viața ei trăită alături de Șt.O Iosif și Dimitrie Anghel.

Traducerea și publicarea unor lucrări ale autorilor din literatura universală, cum ar fi Hans Cristian Andersen ori Prosper Mérimée, bucăți care au mângâiat și au ațâțat spre

lectură interesul populației, din copiii în faza de școală, a fost una din preocupările alese ale evocatei Natalia Negru. Mai ales că „Colomba” de Mérimée în traducerea ei beneficia de prefața realizată de Vasile Alecsandri, bardul de la Mircești, această frumoasă amintire a lui fiind „scrisă în anul morții autorului „Columba” – 1870, cum era adnotată în subsolul ei precizarea din „Convorbiri literare” nr.22 din 15 ianuarie 1871. Vorbind despre autorul nuvelei prefațată Vasile Alecsandri, elogiindu-l, făcea cunoscut: „Eu am avut norocirea de a-l cunoaște în călătoria din Spania în anul 1853, și a-l întâlni în mai multe rânduri, atât în Paris cât și Cannes, unde își petrecea lunile de iarnă și găsesc de o plăcută datorie a spune compatrioților mei că Prosper Mérimée a fost unul din acele personaje eminente din Franca, care s-au interesat mult de soarta României.”

Că așa era, iată un argument: „România – zicea el – este acum ca o fetiță de 12 ani, neformată încă. Frumusețea ei nu s-a dezvoltat, și nimeni nu o bagă în seamă. Lasă ca să mai crească, să ajungă la epoca tinereții când formele copilei se desemnează grațios, când calitățile ei fizice și intelectuale se afirmă, când frumusețea ia un caracter de splendoare regală, și ochii lumii se vor îndrepta cu admirație spre dânsa. Tot ce doresc pentru România este ca să aibă nu 12, dar 20 de ani!”, era trimițând la anul 1859, anul constituirii României moderne, fetița numărând astăzi matusalemică vârstă de aproape 150 de ani de tinerețe fără bătrânețe... și viață fără de moarte.

În ce-l privește pe Andersen, prezentarea lui ne-o făcea însăși Natalia Negru când, în 1925, prezenta cititorilor primul ei volum *Prichindel – închide ochii*, cu 17 povești, înfăptuit sub îngrijirea Casei Școalelor din România: „Din tot ce a scris Andersen (1805-1875 n.n.) poveștile au rămas nemuritoare. Sunt neîntrecute în lumea întreagă. Au fost traduse în toate limbile. Plac nu numai copiilor, ci și oamenilor mari. Unele sunt

adevărate romane. Parte din ele au fost traduse și la noi”, după care, ea gândindu-se la marea bucurie a copiilor noștri, anunța că ei vor avea datorită ei și grijii Casei școalelor de citit... zece volume de povești.

Și după *Prichindel- închide ochii*, cu desene de Popa, au urmat *Ionică Haplea* și alte 20 de povestiri în 1926 etc., terminând seria celor zece volume cu *Zâna ghețurilor*, trei povești, cu desene de Dem, 1929. Celor de mai sus li se adaugă alte traduceri: *Povestea vieții mele* de H.C. Andersen, cu desene de Ioana Jurgea, 1939, *Robinson Alpinul*, de Aimard, *Fabiola* sau *Biserica din catacombe* de eminența sa Cardinalul Wiseman, 1911, *Mănunchiul de rugioare* de Theuriet, dar și *Califul Barză*, basm dramatizat după Henrieta Harkort, 1921, *Amazoana – femeia prin veacuri*, în biblioteca „Dimineața”.

La editura Institutului „Flacăra”, București, avea să-i apară volumul *Mărturisiri*, ea fiind și autoarea poemului dramatic în trei acte și un prolog *Legenda*, cu desene de Mărioara Vasile T. Dimitrescu.

*

Despre Natalia Negru, ca literată și om, a scris mult presa română. Însuși George Călinescu, în *Istoria literaturii române*, o amintește dar numai atunci când vorbește de Șt.O Iosif și D. Anghel și doar referindu-se la drama ei de familie.

Cu toate că în „Sămănătorul”, fondat de Al. Vlahuță și G.Coșbuc în decembrie 1901, proprietar al lui fiind într-o vreme și Iosif, Natalia Negru a publicat poezie, ea nu este pomenită nici măcar la capitolul „alții”, cum obișnuia autorul *Istoriei Călinescu*, destul de des.

Din tot ce s-a scris despre Natalia Negru mi-au rămas în inimă și suflet spusele „bine cântărite ale lui C.D.Zeletin în „O vizită la Natalia Negru”, publicate în volumul III din „Bârladul odinioară și astăzi” – lucrare apărută sub redacția lui Romulus

Boteanu în 1984, cu ocazia împlinirii a 800 de ani de atestare documentară a urbei, din care redăm cele ce urmează:

„Am cunoscut-o pe Natalia Negru la Tecuci, într-o zi fără zăpadă a iernii anului 1959. Eram student și în drumul meu spre casă trebuia să mă opresc ori la Tecuci, ori la Bârlad. M-am oprit însă în amândouă părțile: la Tecuci ca s-o vizitez pe Natalia Negru, iar la Bârlad pe Eugenia Tutoveanu,- văduva poetului care murise în 1957.

Natalia Negru lăsase de multă vreme în urmă larma ziaristilor, râurile de cerneală privind „drama de la Tecucel” și animozitățile pe care le-a trezit publicându-și corespondența amoroasă în volumele *Helianta* și *Domnița mea erai...* Mulți văzuseră în aceste amintiri reînviată o faptă nepotrivită și stranie, un fel de lacrimi postume ale gădelui, o sfidare a minimei decențe. Liviu Rebreanu începuse chiar să scrie un roman, *Șarpele*, având-o eroină,

roman pe care l-a abandonat după primele capitole. Titlul este de la sine grăitor; ceea ce nu putuse fi aruncat altădată în cărucia Veronicăi Micle era -, acum, îngrămădit pe talgerul încăpător al cumpenei sub care vegeta această ultimă frumusețe pustiitoare a literaturii române. Vina, descusută în cele mai subtile cute ale ei, era de data asta mai gravă, fiind vorba nu de simpla augmentare a unei mizerii, ca în cazul lui Eminescu, ci de moartea a doi poeți, ba pe deasupra nici măcar răscumpărată prin gestul Veronicăi, neîntârziat și secret, din reclusiunea ei finală de la Mânăstirea Văratec... Patimile erau acum ațipite și

chiar stinse. Anii veniseră cu greutate și cu zbuciume noi, care nu mai îngăduiau nimănui să scormonească spuza dramelor și nici să se instituie în autoritate judecătorească a unei cauze prescrise prin trecerea timpului. Natalia Negru era uitată. O mai vizitau câțiva istorici literari ca Ion Roman, Horia Oprescu și Augustin Z. N. Pop, mai venea din când în când la București ea. Tăria frumuseții o părăsise, lăsând în urmă un trup îngreuiat de vârstă, zbatându-se pentru pâinea cea de toate zilele, pentru ușurarea impozitelor și ieșirea din categoria dură a chiaburiei, în care amenința s-o târâie cele trei hectare de vie de la Buciumeni... Și relațiile ei cu umbrele se prozaizaseră; era prinsă într-un proces de succesiune literară, desfășurat la București, unde o apăra un unchi al meu, avocat.

Cu ani în urmă vorbisem cu bătrânul poet George Tutoveanu despre ea. Frumoasa doamnă luminase unele șezători literare ale Academiei Bârlădene, ținute fie la Bârlad, fie în unele târguri ori sate din apropiere, ca Iveștii, Corodul și Berheciul, ca să le numim doar pe cele de lângă Tecucii ei. Atunci am aflat că dulcele maestru îi păstrase — și el! — o afecțiune tainică și intactă în timp și că, în 1904, ea îi inspirase poezia PORTRET publicată în ediția a doua (1910) a primei lui cărți, ALBASTRU : E-naltă, și-n mersu-i / Ușor se-nmlădie / Ca zarea de lozii / Când vântul o-îmbie ...

Bătrâna Natalia Negru locuia acum într-o casă veche a Tecuciului de altădată, care se mai păstrează și astăzi, pe strada Uzinei nr. 5, actualmente George Coșbuc. Grădina largă aduna câțiva butuci de vie neîngropați și gutui cărora aveam să le văd îndată la geam crâmpielele de lună. Casa fusese a familiei pictorului Gheorghe Petrașcu și, mai în urmă, a nepotului său, filozoful Ion Petrovici. În odaia nu prea încălzită, plină de obiecte cărora o lungă așteptare le răpise vârsta, de cărți, reviste și fotografii, se intra printr-un paravan lateral în care era

instalată bucătăria de vară. N-am recunoscut-o, nici măcar n-am bănuțit-o când mi-a deschis ușa. Purta broboada bogată a femeilor închise la fire. Credeam că-i vreo însoțitoare ceva, trimisă dinăuntru să mă întâmpine. Îmbrăcată curat, parcă șchiopăta puțin. Schimbând cuvintele de conveniență, mă uitam la ea atent și uimit: cum putea fi legată această prezență lineară de un trecut pe care densitatea vieții, misterul și drama îl aureolaseră într-atât?! Mi-o închipuisem înaltă și ea era de statură-mijlocie, brunetă și ea era bălaie, învăluitoare și ea era mai mult rece. Mi-o închipuisem cu o față lăsată sub povara atâtor priveliști triste, iar fața ei suprapunea rectangularități severe, ca în desenele lui Bernard Buffet. Fin contractată, gura trăgea în jos doi ochi albaștri și ficși de păpușă serioasă, cu pleoapele lăstate ca un acoperiș pe-o rână. Respira egal aerul unei îndelungi plictiseli, purtată cu tărie și neutralitate afectivă. Vorbea cu un oarecare protocol.

Nici nu m-am așezat bine pe scaunul lângă care, jos pe un ziar, era întinsă la zvântat făină de grâu, că broboada a și dispărut, iar oglinda solicitată grabnic și discret, și-a făcut oficiul... Aveam în față o doamnă melancolizată dar deloc absentă, personală ca om pe cât nu era personală ca poetă; interesantă prin ea însăși, încât nu trebuia să evoci neapărat umbrele care-i stăteau alături pentru ca întâlnirea și conversația să capete miez. Simțeam că undeva o supără chiar faptul de a exista prin aceste umbre pe care, de altfel, le-a cultivat cu sârguință.

Scria în acei ani târzii poeme inspirate de filozofia indiană. Un poem, *Nirvana*, pe care-l citisem mai înainte, aduna viziuni fără viață și concepte exprimate didactic: un poem vid, asemeni nu știu cărui element din prezența ei vie. Tocmai tradusesem pentru mine, în nopți de gardă la Clinica Medicală Caritas, unde eram intern, poemul filozofic *Bhagavad-gita*,

umplând caiete întregi de note. Cum era informată din scrisori despre acest lucru, discuția s-a purtat în modul cel mai firesc. Întrebându-mă frontal asupra impresiei pe care mi-a lăsat-o *Nirvana*, îmi aduc aminte că am răspuns amfiguric, îmbrăcând armurile fragile ale politeții, la care ea a avut un tic din umeri. În *Nirvana* poeta glosa în jurul unei entități abstracte Nath, derivată desigur din rădăcina aspră a numelui ei scris cu th. Atât de departe erau vremile când Șt. O. Iosif o dezmiarda cu partea finală a numelui: Lia!

Salonul îmbătrânit m-a întâmpinat cu dantele obosite, pereți crăpați, oglinzi tulburi. Tocmai venise s-o vadă o verișoară pe nume Munteanu de la Bârlad. Scriitoarea revedea o veche traducere a *Metamorfozelor* lui Ovidiu. Cu doi ani în urmă se împliniseră 2000 de ani de la nașterea marelui poet, iar ecourile sărbătoririi nu se stinseseră. Într-un anumit mediu, pe care îl frecventam, al unor scriitori mai vârstnici, se discuta cu emoție admirativă despre alocuțiunea lui Perpessicius ținută la Casa Scriitorilor în care acesta pronunțase în public cel dintâi, după o lungă tăcere, numele lui Nicolae Iorga, elogiindu-i piesa *Ovidiu*, pe care o socotea capodoperă a marelui savant. Deși departe de capitală, Natalia Negru era la curent cu acest fapt care luase amploarea unui eveniment... De altfel, am văzut că citea mai toate publicațiile literare de atunci.

Nu de multă vreme, Zaharia Stancu o mâhnise, numind-o „crescătoare de porci” într-un crâmpei din *Rădăcinile sunt amare*, pe care le publica, cearceafuri întregi, în *Gazeta literară*, însoțite de mari desene ale Floricăi Cordescu... O gospodărie la țară, cum era cea de la Buciumeni, are tot felul de lighioane, omul trebuind să trăiască exclusiv din produsele ei, mai ales în acele vremuri de după război, pline de lipsuri, de frământări și de izolare și e de mirare cum, din atâtea și atâtea, pe Zaharia Stancu l-au impresionat numai porcii... Ea a răspuns

gestului nedelicat trimițându-i o fotografie cu dedicație, în amintirea unei întâlniri literare din 1945, iar el, prinzând subtilitatea, și-a cerut scuze prin Ion Roman, făgăduindu-i că n-are să treacă pasajul cu pricina în volum.

Nu i-am pus nici o întrebare cu privire la cei doi mari poeți. A vorbit însă ea mult, cu firescul susurului de apă clară când alunecă liniștită peste pietrele pe care le-a rotunjit tot ea, în vijeliile trecutului... Mi-a povestit *aequo animo* cum l-a înscris ea pe Iosif la facultatea pe care n-a mai terminat-o din cauza vieții grele de funcționar pe care o ducea. Comparând cultura celor doi, mi-a spus că Iosif era evident mai cultivat decât Anghel, ale cărui studii se opreau la liceu. Făcea însă impresie... Cunoștea într-adevăr literatura franceză, dar într-o modalitate de cafea și oarecum diletantă, câtă vreme Iosif cunoștea bine, în afara celor romanice, literaturile germană, engleză și maghiară. Foarte interesantă mi s-a părut informația după care Iosif îi retușa lui Anghel poeziile; în perioada în care au fost prieteni, Anghel nu tipărea o poezie până nu i-o vedea Iosif. Și despre Corina, căreia schija i-a retezat carotida- în brațele ei, la București, mi-a vorbit cu aceeași detașare. În zilele acelor bombardamente fetița privea cerul și când zărea vreun aeroplan începea să plângă, spunându-i mamei îngrozită că e avionul pe care l-a visat ea și care o caută să o omoare. Mai proaspătă era ultima tragedie: moartea nepotului ei de frate, doctorul Agenor Negru, fiul reputatului profesor de radiologie al Facultății de Medicină din Cluj, Dimitrie Negru. Agenor s-a înecat la Mamaia în larg, în timp ce experimenta un batiscaf de construcție proprie. Ultima boabă din șirul ei de mărgăritare negre ...

Între timp a venit bătrânul librar și editor din Tecuci, Constantin Patron, căruia urma să-i cunosc biblioteca pe care o desfăcea. El avea să mă ia în vizită la părintele Nicolae

Conduratu, figură importantă a culturii tecucene, fost președinte al Societății „Calistrat Hogaș.” Bătrânul C. Patron publicase în 1925 cartea lui Grigore Tăbăcaru despre Ștefan Petică, prin care se deschidea seria de cercetări asupra acestui mare poet simbolist, continuată apoi de Nicolae Davidescu și desăvârșită astăzi de prietena noastră Zâna Molcuț. Inteligent, jovial și vioi, părintele Conduratu părea că ține înăuntrul său un polizor unde își ascute armele ale căror scântei îi ies prin ochii zâmbitori. Se umbrea doar, din când în când, la amintirea recent răposatei lui soții, Nora, înrudită cu unele neamuri ale mele, despre a cărei tinerețe interesantă am să scriu cândva ceva.

Am lăsat-o așadar pe Natalia Negru cu șiragul ei de mărgăritare negre, în iarna ei fără de bucuria zăpezii... Mi-a dăruit la plecare fotografii cu dedicație, am purtat apoi o corespondență sporadică și aveam s-o mai vizitez peste vară. Știrile despre ea au fost însă dese și mi-au venit prin maestrul Perpessicius, prin G.G. Ursu ori prin Horia Oprescu. A murit cu o pneumopatie în spitalul din Tecuci. După dispariția ei, m-au ajuns unele zvonuri demne de a fi ignorate, care, reconstituind trecutul tragic oricum, roteau cu o sută optzeci de grade poziția pieselor pe eșichierul existenței sale...

Totdeauna m-am închinat frumuseții, iar în fața iraționalității ei, am avut sentimentul de piatră al primitivului față de totemul pe care îl acceptă fără să încerce o clipă să-l înțeleagă. Această mistică e una din dulcețile vieții mele.

Lumea gândirii e una, iar viața sentimentelor e alta. În viața sentimentelor nu putem face apel la judecată... Putem să acuzăm? Nu! Putem numai să primim totul așa cum este și să-i compătimim pe toți cei care suferă în bătălia scurtă sau lungă a unei drame și să plângem învingătorii ce rămân biruiți.”

Un cursiv la „Cafeaua de dimineață” despre Natalia

Negru a scris și maestrul Aurel Leon în „Monitorul” de Iași prin 1994. La câteva zile, la rubrica pe care o redactam „Din scrisorile și telefoanele zilei”, folosind documentarul lui C.D.Zeletin, am adus o anumită corectare spuselor magistrului meu... A doua zi a intrat în birou la mine, mi-a strâns mâna și zâmbind mi-a spus-o direct: „dar știi că Tutoveanu a fost cu Natalia Negru?” I-am răspuns recitându-i poezia *Portret* :

E-naltă și în mersu-i
Ușor se-nmlădie
Ca zarea de lozii
Când vântul o-mbie.

Seninul din șoaptă-i
Stă mintea să-ți fure
Ca zvonul de șipot
Sub bolți de pădure

Și-n ochi i se aprinde
Noian de-nțelesuri
Ca vraja ce-așterne
Amurgul pe șesuri.

Natalia Negru, scriitoarea, și-a consolidat singură aureola de melpomenă ... de consoartă celebră a doi mari poeți români, hrănind cu oxizi un foc fără combustie, o flacără de comoară... era tipul de frumusețe românească. Înaltă, bine clădită, cu trăsături generoase și expresive, insinuantă în suveranitatea ei, puțin indiferentă, purta cocuri eline ușor revărsate și ample pălării albe. Se vede că avea tăria – și știința, zicem noi, de a-și doza simțămintele, ceea ce-l făcea pe Anghel pierdut după dânsa – cum singur mărturisea, s-o numească în unele scrisori compte-goutte-pipetă... scrie C.D.Zeletin în „O

vizită la Natalia Negru." Poate împrumutase ceva și din ceea ce ea însăși citise și scrisese în cartea sa *Amazoana-femeie prin veacuri*; pentru că personaje precum Omfala, Antiopea, Pantezilea, Ariadna, Antiopee, Molpadia, Hipolita, Zenobia Palmira, Didona ori Palas Atena care-i înfierbântase în totul contribuția amazoanelor în plămădirea eternului feminin, cu toate însușirile și scăpările lui, împrumutând și de la alte și alte entități și coborând mai către noi, la ceea ce au fost Cornelia, Lucreția, Agripina, Atena, Hera, Artemis, Afrodita, Elena, Clitemanestra, Antigona, Electra, Ifigenia sau chiar Eva, toate îi vor fi dat lecții, lecții pentru a fi amazoană când apropiată sufletelor, când respingătoare, ispititoare sau arogant ucigătoare. Literatura și viața au înfierbântat întotdeauna viețile.

În ce-i privește pe Șt.O. Iosif și D. Anghel, cum spune C.D. Zeletin, „firi de o complemetaritate frapantă”, ei „se vor întâlni în frumusețea adorată a Nataliei Negru ca într-un astru din creștetul bolții în care se încrucișează deopotrivă priviri din emisfera boreală și priviri din emisfera astrală”, astru care prin strălucirea sa rece, luând culoarea doliului le-a fost malefică. Câte dintre femeile-amazoane nu terminaseră o luptă prin astfel de „biruințe”? Existența discutabilă și nenorocirile în cuplu nu-i de fiecare dată simplă literatură, ci și realitatea care, în cazul de față, rămâne, totuși, neexplicată, neaprofundată decât prin bătrânețea care, inevitabil, vine... Și nu numai atât.

Natalia Negru a încetat din viață în septembrie 1962 la vârsta de 80 de ani. Au vorbit la înmormântarea ei Horia Oprescu din partea Uniunii Scriitorilor (doar fusese una (ul) din fondatorii instituției în aprilie 1908) și profesorul Nicolae Danciu din Buciumeni. Am urmărit reacția presei timpului. Ca și în cazul lui George Tutoveanu în 1957, despre Natalia Negru n-a vorbit nici „Avântul” de la Tecuci, nici „Iașul literar”, nici

„Viața Nouă” de la Galați, nici „Milcovul” de la Focșani, nici „Gazeta învățământului” din București, nici „Steagul roșu” de la Bacău, nici „Flacăra Iașului”, nici...

Am găsit în „Viața nouă” de la Galați, publicat la 20 septembrie, sub semnătura lui D.D. Șoitu la rubrica „Un poet al celor mulți” un medalion despre „tânărul Stancoof Panait, viitorul poet Panait Cerna, elev la cursul superior al liceului „N.Bălcescu” din Brăila care citea versuri înflăcărâte, antiburgheze...”

Se vede că Natalia Negru nu fusese, în opinia celor de la „Viața nouă”, nici „un poet al celor mulți”, deși toți copiii și tinerii își umeziseră ochii, citindu-i basmele, poveștile și povestirile traduse din Andersen, și nici nu citise la vreun club socialist versuri antiburgheze, pentru că ea, în acei ani 1952-1962, fusese ea însăși o mică moșieriță care nu numai că se lupta să-și achite cotele și impozitele către stat, dar supraviețuia greu...

A fost, totuși, o mare personalitate și realizatoare a culturii românești. Merită citită și recită. Nu numai de către copii, de către cei cu sentimentele rătăcite, ci de fiecare care vrea, într-un fel sau altul, să-și încălzească sufletul și mintea.

Marele bizantinolog profesorul I.D. Ștefănescu

În revista *As* nr.764 din aprilie 2007, profesorul Costan Mândrilă publică un articol *Monahul de la Agapia – marele bizantinolog I.D. Ștefănescu*, în care e vorba despre nepotul scriitorului Barbu Ștefănescu Delavrancea, ginerele lui Al. Vlahuță, vestit cărturar și profesor la catedra Universității de la Sorbona, retras la Agapia unde a și murit și a fost înmormântat creștinește acolo, subsemnatul fiind ocazional la căpătâiul decedatului despre care, spre rușinea mea, știam puține la data aceea, dar dezvoltându-mi-se interesul urmare a celor ce mi-au explicat maicile.

Monahul de la Agapia ne este prezentat de C. Mândrilă,

ca un bătrân care, uitat de lume, își trăia ultimele zile acolo, portretizându-l când era trecut bine de 80 de ani (a murit la 96): „Era o mână de om, un bătrânel minuscul, îmbrăcat tot timpul într-un costum ușor uzat, dar de calitate, cu jiletcă, papion și nelipsitul său ceas de buzunar, prins de cureaua pantalonului cu un strălucitor lanț argintat. Își mișca greu picioarele și prefera să stea mai mult în jilțul său cu perne, ceea ce îi sublinia aerul ușor pedant, imobil și academic. Abia când vorbea, prindea cu adevărat viață. Brusc se anima. Devenea un vulcan, ezitând cumva între înflăcărare și moliciunea vocii, cu care își urmărea ideile și le puncta adeseori printr-o năvală de citate rostite impecabil și direct în franceză sau în greaca veche...”

Deosebit îl prezintă pe profesorul I.D.Ștefănescu într-o autobiografie finisată și „scrisă pe curat”, dusă până în anul 1935, tatăl lui Eugen, Gheorghe Muțescu, solist în formația „Kuum”, care în anii războiului din 1916-1918, prin ultima clasă de liceu făcută la „Liceul refugiaților”, l-a avut ca director și profesor la 9 discipline pe profesorul I.D.Ștefănescu.

Luând mărturiile ca adevăruri ale vieții, tatăl său îl descrie pe profesor ca pe „un tânăr frumos, extrem de talentat vorbitor”, cu „o cultură umanistă multilaterală impresionantă”, care a introdus în școala condusă de el metodele cele mai moderne de învățământ, de care – zice fiul – din păcate, învățământul actual nu se apropie, ci se îndepărtează pe zi ce trece. Se promova atunci o anumită scară a valorilor, care în zilele noastre este înlocuită cu cea a eficienței și pragmatismului, orientate aproape exclusiv spre valorile materiale realizate cu orice preț. Și asta nu numai la noi, în România, ci în toată lumea.

În contextul în care profesorul Vasile Fetescu, în cărțile sale, tocmai asemenea valori promovează, la care atenția,

seriozitatea și munca ocupă locuri speciale, am găsit necesar să folosesc spusele fiului celui care l-a avut profesor pe I.D. Ștefănescu, mai ales că ultimele măsuri pe linia perfecționării învățământului vizează și desființarea Școlii normale tradiționale.

Cum stăteau lucrurile la Liceul refugiaților din 1917-1918, unde profesor și director era I.D.Ștefănescu? Două pagini din cele peste o sută a fostului elev, născut la Bârlad la 1899 și decedat la 1 septembrie 1973, mai devreme decât profesorul său, pot fi edificatoare.

„Deși țara trecea prin una din cele mai grele epoci ale istoriei sale, eu începusem un capitol de viață minunat, anul cu performanțe maxime, în care mi-am pus în valoare posibilitățile și care a contribuit în cea mai mare măsură la educarea și formarea mea intelectuală și culturală. În ultimele zile ale lui septembrie, m-am înscris în clasa a VIII-a reală la Liceul refugiaților din Iași. Eram 19 elevi; 18 refugiați din Muntenia și Oltenia și eu, singurul moldovean. Clasa noastră avea la dispoziție câteva ore pe zi, o sală mică. Aici s-au adus o pianină, o masă pentru a servi drept catedră, un scaun și bănci cu câte două locuri în care ne înghesuim la nevoie câte trei elevi. Pereții erau tapetați cu reproduceri artistice de pictură, sculpturi și opere arhitectonice celebre. O sobă Godin ne dădea căldură în zilele geroase. În această săliță se țineau și conferințele și audițiile muzicale cu invitați.

Liceul refugiaților îl avea ca director pe domnul profesor I.D. Ștefănescu. Tânăr, frumos, extrem de talentat vorbitor, cu o cultură umanistă multilaterală impresionantă, ținând lecțiile de franceză într-o limbă fără cusur, având idei pedagogice inovatoare, profesorul I.D.Ștefănescu a jucat în viața mea și a celor mai mulți dintre colegii mei un rol decisiv. Viața ne-a devenit mai frumoasă, mai bogată și mai plină de

sens. Am învățat să gândim, să analizăm critic, să sintetizăm logic. Am învățat să iubim frumosul din artă și din viață. Ne-a îndrumat spre un umanism larg și luminos, ca mod de a înțelege lumea și viața; spre un idealism dezinteresat în viața de toate zilele și în viața colectivă. La focul pasiunii sale de profesor - apostol umanist s-au topit și cele mai recalcitrante opoziții, cu excepția aceleia a fraților Teodoreanu (Ionel și Păstorel), care l-au criticat persistent, declarându-l farsor, escroc sentimental și ambuscat.

Noutățile în organizarea liceului au fost numeroase. Iată câteva dintre ele:

- lecțiile se țineau liber, fără cărți, dar cu posibilitatea de a se lua note scrise;

- toate clasele erau mixte, fetele în aceeași clasă cu băieții, dar în bănci separate;

- în clasele de studiu nu erau oameni de serviciu, elevii și elevele făceau curățenie. Băieții făceau corvezile grele. Unii s-au dus chiar la tăiat lemne în pădurea Repedea și au adus lemne pentru încălzitul claselor. Fetele măturau clasele și spălau pe jos, înveleau cu hârtie albastră pupitrele ca să fie curate și prezentabile. Tot ele pregăteau sala pentru

conferințe și audiții;

- obiectele de studiu au fost mai numeroase decât prevedea programa analitică. Numai profesorul I.D.Ștefănescu

a predat următoarele 9 discipline (în paranteză, numărul lecțiilor de la care păstrez și acum notițele scrise pe care le-am luat): română (19), franceza (18 – lecțiile au fost ținute în limba franceză), filosofia (2), estetica (17), pedagogia (3), istoria artelor (8), istoria civilizației (8), educația muzicală (42 – cu explicații și audiții muzicale demonstrative), dreptul (1).

La îndemnul profesorului I.D. Ștefănescu, am audiat cu regularitate concertele simfonice organizate și conduse de George Enescu în stagiunea 1917-1918 în număr de 16; am văzut frumoase reprezentații de operă (8 la număr) și reprezentații de teatru (4), cu cei mai mari actori ai timpului Mărioara Ventura, Storin, Manolescu, soții Bulandra etc. Ca demonstrații la lecțiile de estetică și de educație muzicală, ținute de profesorul I.D. Ștefănescu, la care erau invitați și auditori din afara liceului, s-au dat 42 de audiții muzicale la care au cântat: Enescu (de 3 ori), Cella Delavrancea (1/1 Alfred Alexandrescu, Scărlătescu, Caravia și mulți alții, între care și ministrul de atunci al instrucțiunii C. Meissner, vechi junimist și pianist amator. Cursurile liceului au durat din octombrie până în mai, cu câte o vacanță la sfârșitul anului 1917 și de Paștele 1918. În vacanța de Paști am făcut o minunată excursie la mănăstirile din județul Neamț, cu cazarea asigurată la Mănăstirea Agapia. Excursia s-a făcut sub conducerea directorului liceului I.D. Ștefănescu și ne-a lăsat amintiri de neuitat.

Nu am dat examen imediat după terminarea cursurilor, ci ni s-a dat un răgaz de 3 săptămâni pentru revederea materiilor. Am fost examinați numai la 4 obiecte de studiu de către o comisie formată din profesorii noștri. Am stăpânit foarte bine materiile de examen pentru că luasem regulat note scrise de la lecții și pentru că, cu ajutorul acestor însemnări, preparasem pentru examen pe toți colegii mei. Notele obținute au fost: 9 la limba română, 8 la limba franceză, 9 la filozofie și 9

la matematică. Am fost clasificat I-iul.

*

Despre vestitul bizantinolog de talie europeană, profesor la Universitatea Sorbona, I.D. Ștefănescu se știe că s-a stins din viață, neștiut de nimeni, retras în modestia unei cămăruțe oferite de obștea Mănăstirii Agapia, el fiind deșus la așa numita casă Vlahuță.

Nu am avut și nu vom avea prea curând un mai mare specialist în arta religioasă românească, în picturile exterioare de la Voroneț sau Sucevița, opera lui publicată în Germania și în Franța, i-ar fi permis să trăiască oriunde în lume, cu cele mai înalte onoruri academice, dar a preferat să rămână în România și să-și petreacă ultimele clipe de viață în sărăcie, alături de icoanele și frescele moldave, atât de dragi atât lui Delavrancea cât și lui Vlahuță. A lăsat în urma lui nu numai studii fundamentale de artă medievală, dar și sute de manuscrise, multe din ele încă nestudiate, nevalorificate. Opera profesorului I.D.Ștefăneacu așteaptă nu numai lumina tiparului dar și recunoașterea pe care i-o datorăm.

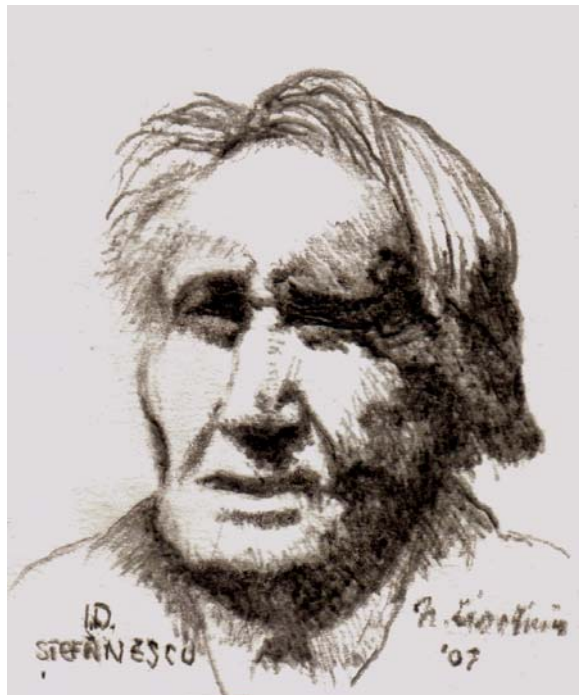
Averea sa – colecția de icoane vechi și gândurile sale, cuprinse între coperte de cărți și acte de arhivă, au fost lăsate măicuțelor de la Agapia.

*

Am redat cele de mai sus ca să se înțeleagă că munca de profesor nu a fost și nu este deloc ușoară, ci de mare responsabilitate, lucru pe care îl înțeleg numai adevărații oameni. Iar cât privește educația prin muncă, nu ca o exploatare, ci ca o necesitate a educației și a vieții de mai târziu a inițiaților, rămâne ca viitorul să decidă că totuși școala românească, prin tradițiile și rezultatele culese în timp nu trebuie nici o clipă neglijată, ci înțeleasă și apărută.

*

După cele relatate de prof. Costan Mândrilă, aflate de la profesorul I.D. Ștefănescu, Ștefan cel Mare n-ar fi fost deloc „mic de stat și degrabă vărsătoriu de sânge” – cum ni-l prezintă cronicarul, ci „un principe de anvergură europeană, autentic urmaș al Bizanțului”, pentru că el a fost și domnitor și primul patriarh al Bisericii Ortodoxe din Moldova... Omul care se credea prin Cristos înrudit cu regele David și care, datorită biografiei sale – moștenitor al Imperiului Bizantin prin soția sa Maria de Mangop, înființator – prin sora sa Maria căsătorită cu șahul Iranului, Huzum Hassan, a Hoardei Mielului Alb, care urma să recucerească Bizanțul și să învingă oastea turcilor sunniți, visa la înfrângerea totală a turcilor și înscăunarea lui Ștefan la Constantinople, ca o problemă de zile...

Școala normală din România

Aniversară și un larg protest public⁵

La 10 noiembrie 2006, promoția 1966-1971 a Școlii Normale „Vasile Lupu” din Iași a sărbătorit în prezența profesorilor și a personalului administrativ un dublu eveniment: împlinirea a patru decenii de la revenirea la Iași a școlii, după ce, timp de 7 ani fusese exilată la Bârlad și scurgerea a 35 de ani de la absolvirea primei promoții (1971), după ce școala a fost readusă la Iași, eveniment larg evocat de prof. Vasile Fetescu, fostul director al Școlii, în revista „Pentru spiritul normalist” nr.1 / 2006. Apărută cu prilejul aniversării, revista se vrea a-și continua apariția în fiecare an, de ziua Școlii Normale Nemuritoare „Vasile Lupu” Iași, când de fiecare dată, cu ajutorul tuturor promoțiilor, va apărea câte un nou număr, ca protest pentru că, după 150 de ani de existență, școala se află cu clase în lichidare, deci va fi desființată. *„Precum biserica și armata, Școala Normală s-a vrut a fi instituție a neamului, dar acum Școala Normală e cu clasele în lichidare. În viitor orice instituție particulară de învățământ superior poate să scoată institutori. Oare ce ar fi dacă pe față - adică pe piața capitalistă a afacerii cu câștiguri mari - s-ar privatiza biserica, armata?! De ce să se privatizeze Școala normală.”* scrie și se întreabă inst. Marinică Popescu, în revista citată. Și adaugă următoarele pentru a ne convinge de valoarea

⁵ Publicat în „Orizonturi” nr.10/martie 2007, revistă de cultură și informație, editată de Școala „Ion Creangă”, Chircești-Vaslui; în „Elanul”, iunie 2007, revistă de cultură, editată de Asociația culturală „Academia rurală Elanul” și școala „Mihai Ioan Botez” din Giurcani-Găgești, Vaslui.

vorbelor sale: „ *Eu, unul, am cunoscut dramatic spiritul cu pecetea de bani al școlii private, care m-a sărăcit material dar n-a reușit și spiritual. Așa am rămas fără titularizare, suplinitor, iarăși pe drumuri, ca la început. Oricum, cu sufletul sunt titular al Școlii Normale* ”.

Prof. Constantin Șerban vorbind într-un alt articol despre „ marca inconfundabilă a spiritului normalist;” adaugă: „ În numele continuității istorice se spune că acum 40 de ani Școala Normală „ Vasile Lupu” a revenit de la Bârlad la Iași. Noi avem însă motive - tot istorice de drept și de fapt - să susținem că ea a rămas și la Bârlad și în toată țara în chip deplin, căci această școală nu este un lucru, ci o lucrare, o mișcare cultural-spirituală”. Mișcare cultural-spirituală, realizată de oamenii școlii care, iată, după ce a fost exilată dintr-o localitate într-alta, pe timpul comunismului, devine acum, când capătă viață reperatele europene, după ce devii claselor în lichidare vor absolvi, o posibilitate pentru fiecare unitate particulară, avidă de bani, dar și de plătitori, să facă Școala Normală a României. Să dea institutori. Dar cum unitățile particulare și conducătorii lor, de tipul Mischie, ajuns din nimic profesor universitar, cu pretenții de a conduce doctoranzi, sunt o dovadă peremptorie a diluării calității învățământului superior, un veritabil atentat la statutul profesorului dar și a învățăceilor, o plagă și o rușine pentru școala românească; prin asemenea școală nu perfecționează și nu modernizează catedra, ci o prostituează, rămâne, după cum spunea prof. Camelia Gavrilă, inspector școlar general al județului Iași, prezent în revistă, ca timpul să dovedească competența și experiența celor care vor veni după noi.

După 1990, însuși Vasile Fetescu, cel care Ia 1 iulie 1966 a primit decizia de director al Liceului pedagogic, revenit de la Bârlad, invitat să predea la o catedră în învățământul superior,

organizat de un particular, a refuzat oferta, primită inițial, pentru că a înțeles la timp că nimerise undeva unde nu numai locurile și examenele, ci și diplomele universitare se obțineau pe bani ca la orice SRL.

Împotriva unor asemenea întâmplări noua revistă - a promoției 1966-1971, care a reînființat Școala Normală „Vasile Lupu” la Iași - prin glasul și semnătura lui Marinică Popescu, scrie : „*Facem în chip manifest chemare și celorlalte serii (72, 73 ...) , tuturor normaliştilor să sprijinim spiritul normalist. Să punem în mișcare reală chemarea de formator normalist, tocmai ca în țara aceasta să se așeze normalitatea.*”

Și mai direct: o adunare aniversară, cu evocări din inimă și suflet, susținută de multe nume - Constantin Zacornea, Aglăița Buduroi, Aurica Axinte-Vlădeanu, Rodica Melinte, Maria Roșca (Gheorghică), Gheorghe Zaharia, Valeriu Tudose, Viorica Pârâială, Maria Crâșmăriuc (Bacalu), Paraschiva și Neculai Iacobiuțe - dar încheiată cu un protest virulent față de ceea ce înseamnă, nu exilul, ci ștergerea din activitate a unei școli care timp de peste 150 de ani a făcut Mare Apostolat în Moldova și pentru că din amvonul ei au oficiat personalități de seamă - Titu Maiorescu, Constantin Meissner, Vasile Petrovanu, Gheorghe Ghibănescu, Ștefan Bârsănescu, I.Mitru ș.a. - despre dăruire, bunătate, blândețe, fermitate, consecvență și înțelegere, respect pentru ordine și lege, oferind modele și creând modele.

Să ne aliniem protestului lor pentru că el pornește de la persoane care au parcurs aproape 40 de ani în învățământ, ca produși ai Școlii Normale adevărate, pe care nu o vor decapitată.

Dan Alexandru Boureanu:

Încă un poet la 14-17 ani, dincolo de Styx

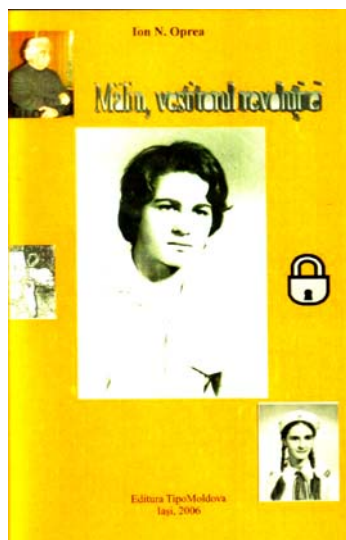
La Editura „Timpul”, Iași, 1998, cu sprijinul Fundației „Pentru o societate deschisă” apărea volumul „Tineri poeți români de dincolo de Styx” de Gellu Dorian. Sunt cuprinse o pleiadă de tinere condeie care, dacă nu s-ar fi grăbit, astăzi mulți dintre ei, ar fi fost gloria și mândria literaturii române, mai ales a celei de după 1989.

La pagina 243 din cartea citată se află fotografia lui Alexandru Mălin Tacu (1969-1989) sub care sunt notate

cuvintele simbol: „Să te poți arunca de la etajul zece al unei cărți”. În continuare sunt aprecieri despre Alexandru Tacu și câteva din poeziile celui care a creat de la 9 ani la 17 ani, când securitatea română a lui N. Ceaușescu l-a otrăvit.

Au rămas de la el 28 de poezii pe care familia i le-a cuprins în volumul „Călătorul profund”, apărut la Editura „Princeps”, constituindu-se în debutul postum al tânărului. „Poetul avea deja o știință a metaforelor, o știință a scrierii poeziei, cum rar poate fi întâlnită la o asemenea vârstă. Doar la Anta Raluca Buzinschi, și ea tot foarte tânără plecată dincolo de

Styx sau la Daniel T. Suciu, deja la o vârstă fragedă îndochinat cu filozofie și erudiție, se mai putea întâlni o astfel de maturizare precoce”, scria în volumul semnat de Gellu Dorian.

Despre Alexandru Mălin Tacu a scris o carte Ion N. Oprea, cu titlul „Mălin – vestitorul revoluției” apărută la Editura Tipo-Moldova Iași în 2006.

Între 14 și 17 ani a creat poezie și tânărul Dan Alexandru Boureanu, fiul cel mic lui Eugen Boureanu, nepot al lui Radu Boureanu, încadrați de poetul și profesorul G.G.Ursu în familia spirituală a celei care a dat naștere volumului „Tecuciul literar”, studiu amplu de istorie și geografie literară a celui care scria despre

literații de la Tecuci.

Născut la 30 august 1921, Dan Alexandru Boureanu a murit la 23 septembrie 1942, ca erou și a fost îngropat la Rostov pe Don, fără ca literatura română să se fi putut împărtăși din poezia sa, mai ales că, spune G.G.Ursu, înainte de a porni în Rusia, în taină a distrus tot ce a scris, el presimțindu-și urmările... A mărturisit fapta doar unei surori a sale, care l-a surprins distrugându-și opera pentru ca nimic să nu rămână imperfect de pe urma sa.

Întâmplarea, spre bucuria noastră, a făcut ca tatăl său să-i păstreze unele din bucățile scrise de Dan Alexandru între 14 și 17 ani. Cu pietate pentru cel dus, G.G.Ursu, prieten nu numai tecucienilor, i-a reprodus în întregime două din scrierile sale „Țigani” – la 14 ani, și „Pe nesfârșitele paragini” – la

aproape 17 ani. Să le citim:

Țigani

În noaptea pe sfârșite, pornită 'n lungu-i drum,
Se conturează –n neguri o șatră, ca prin fum,
Convoiu-naintează spre zarea dimineții,
Un vierme-apocaliptic, prin vadurile vieții.

Sunt purtători de vise, răscolitori de dor,
Ce rătăcesc... spre taina tot altui nou decor,
Sunt sufletele celor în veci fără hodină
Ce nu-și cunosc căminul spre nici un colț de tină.

În viața lor, de iurăș, atâta știu: să-nvingă!
Să-i ude ploaia, vara – iar iarna să îi ningă,
Flămânzi, pe dărnicia nemăsuratei glii,
Cu gândul în visare și trupu-n pribegii...

1935

Pe nesfârșitele paragini

Pe nesfârșitele paragini
Ale profundului ocean
Cu an de an, înspre lumină,
Zorește stânca de mărgean.

Iar când, pe valurile-albastre
Se-ncercuie laguna-n gol
Încleastă zbuciumul de ape
În neclintitul ei atol!

Asemeni sufletele noastre,

356

În aparență liniștite,
Închid, în lacră neclintită,
Adâncă vieții clocotire,

Și nimeni nu cunoaște truda
Cu care-am strâns, în stânca lor,
Ca-ntr-un atol, atâta zbucium
Din tristul gol al zilelor!

1937

Două poezii postume ale lui Dan Alexandru Boureanu, erou necunoscut al scrisului românesc, încheie profesorul G.G.Ursu prezentarea pe care ne-o face și rămânem încredințați că alți și alți tineri plecați dincolo de Styx, înainte de 18 ani, așteaptă alți și alți identificatori de talente, pentru că mai tot românul este poet încă de la naștere, dar îi ține departe de consacrare modestia care este tot românească.

„În cuvintele de început ale volumului „Călătorul profund” de Alexandru Mălin Tăcu, apărut la Editura „Entuziast” din Iași și lansat în cadrul salonului cultural „Junimea” organizat la „Casa Pogor” de Muzeul Literaturii Române, joi, 20 mai 1993, profesorul de literatură al lui Mălin și conducătorul cenaclului din liceu consemnează, printre altele:

„Nu s-ar putea plânge nimeni că nu-s destule persoanele care îi duc dorul lui Mălin și-i reînnoiesc amintirile. O primă dovadă prietenească este culegerea și tipărirea într-un tiraj corespunzător de către familie, prieteni și susținătorii morali ai versurilor sale care înseamnă volumul „Călătorul profund”.

Scrisoarea alăturată, provenită de la familia prof.dr.docent Dumitru Mangeron (1906-1991) este o altă dovadă că familiei Tăcu i se respectă intimitatea:

Iași 6, 24 XII 1988

« Iubiții, scumpii și dragii noștri, neasemuiții membri ai talentatei familii Alexandru Tăcu, v-am așteptat până la 9:30 PM. Apoi, socotind că este natural să vă retrageți cu gândul la cel plecat în cele de veci, ne-am retras și noi sus cu aceleași gânduri pioase. De acolo nu se aud sonerii.

Aveți grijă de sănătate.

O aveți pe iubita și talentata Alina care trebuie să crească și să ajungă în putere.

Deci: un călduros „La mulți ani!”

Scrisoarea familiei Mangeron în faximil :

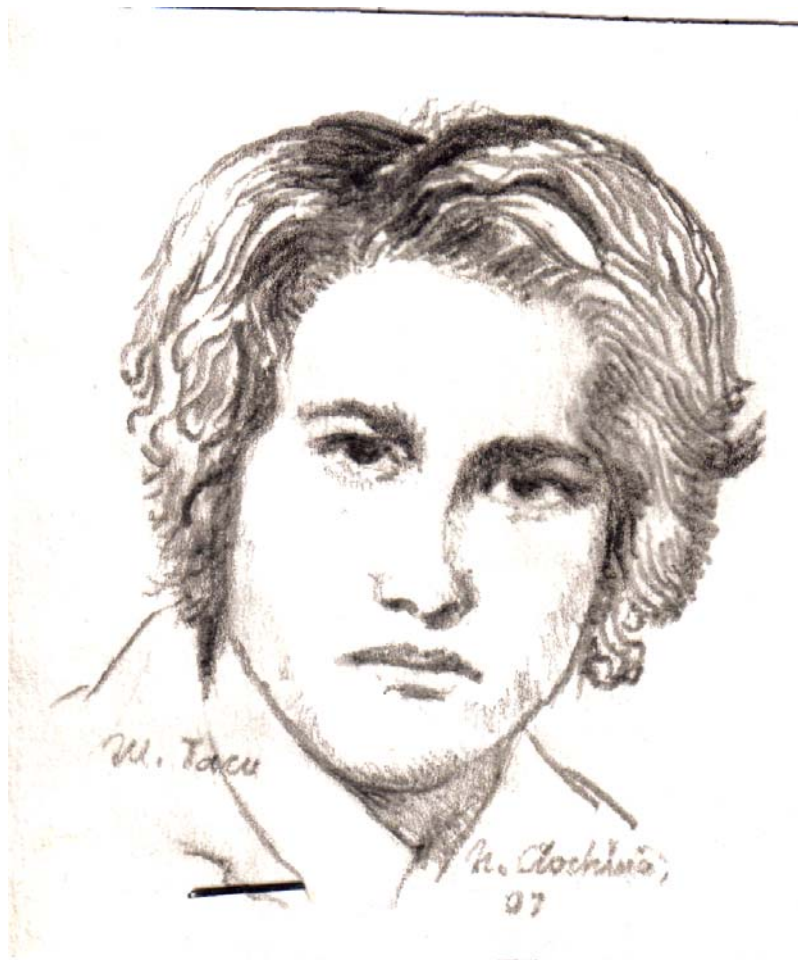
14.11.6, 26.11.1988.

Iubiți, scumpii și dragii
noștri, neasemuiții membri
ai talentatei familii
Alexandru Tăcu,
V-am așteptat până la
9:30 p.m. Apoi, socotind
că este natural să vă retra-
geți cu gândul la cel ple-
cat în cele de veci, ne-am
retras și noi sus cu aceleași
gânduri pioase. De acolo nu
se aud sonerii.

Aveți grijă de sănătate.
O aveți pe iubita și talentata
Alina care trebuie să crească
și să ajungă în putere.
Deci: un călduros
„La mulți ani!”
Mangeron

Sandu Tacu Mălin la „Podgoria” Copou pentru
veșnicie...

L-am cunoscut pe profesorul G.G.Ursu

Așa își intitula Radu Șerban Palade materialul scris la pierderea lui G.G.Ursu, din volumul III dedicat în 1984 Academiei Bârlădene de Romulus Boteanu.

„La începutul lunii iunie 1980, vărul meu, doctorul și poetul C. D. Zeletin, ținut în casă de mai multe luni din cauza unei încăpățânată hernii de disc, m-a rugat să-l vizitez și să mă interesez de sănătatea amenințată a profesorului G. G. Ursu, internat de urgență în

Clinica a II-a medicală din Spitalul clinic al municipiului București. Pe profesorul G. G. Ursu nu-l cunoșteam, dar îl prețuiam mult, eu fiind un admirator al poeziei sale. Citisem din poeziile lui cuprinse în volumele *Salcâm uituc*, *Dealul brândușelor*, *Fulg și zăpadă* și unele versuri mă urmăreau ca un leitmotiv :

Am avut odată părul în inele ...

Ce-a rămas din ele-n părul meu cărunt?

Uneori o fată se juca prin ele,

Mâinile ei albe oare unde sunt?

Știam că este foarte bun prieten cu C. D. Zeletin de mai mulți ani și recent citisem în volumul *Bârladul — odinioară și astăzi* articolele, amintirile și poeziile numeroase pe care profesorul G. G. Ursu le publicase.

A doua zi, după rugămintea făcută, către prânz, după ce

mi-am terminat treburile în Clinica de chirurgie unde lucrez, am urcat la etajul XII, la Clinica a II-a medicală. Am cunoscut un om în vârstă, cu părul alb, cu o privire blajină dar cercetătoare, cu un zâmbet lin și sincer, ușor descumpănit de apariția mea neașteptată. Pe patul de spital, mi-a făcut impresia unui trup care, cucerit de boală, trădase spiritul încă plin de interes pentru viață. Întrevederea a fost scurtă și protocolară. I-am promis că-l voi mai vizita în zilele următoare și că voi transmite în ambele sensuri mesajele încredințate de cei doi pacienți — G. G. Ursu și C. D. Zeletin. După câteva zile, sâmbătă 7 iunie, mergând cu C. D. Zeletin la un control medical, ne-am abătut — dat fiind că tot fusese obligat să-și părăsească patul — și pe la Spitalul clinic al municipiului București, ca să-l vizităm pe bunul lui amic. I-am cumpărat de la o florăreasă oacheșă un buchet bogat de margarete de culoare violet pal. Ajunși la spital, am dorit să vorbim cu medicul care-l îngrijea. Am fost amândoi mirați când acesta, surprins de erudiția bolnavului, nu știa că G. G. Ursu este poet și istoric literar, membru al Uniunii scriitorilor, profesor universitar și cunoscut publicist. În discuțiile zilnice despre literatură, artă, critică literară, istoriografie, pe care doctorul le provoca voit la patul bolnavului, nu a reieșit nimic din care să se poată bănuși înalta calificare profesională și talentul literar al lui G.G. Ursu. Câtă modestie! Ce tărie de caracter! La acea dată, doctorul spera într-o evoluție favorabilă, bolnavul suferind de afecțiuni care, separat, tratate corect, nu amenințau viața, dar laolaltă creau o reactivitate foarte precară. După discuția purtată cu medicul curant, am intrat în salon și am văzut că prețuitul nostru poet dormea liniștit, cu ultimul număr al revistei *România literară* lângă pernă. Am lăsat buchetul de margarete și un bilețel alături de flori, nevoind să-l trezim din somn. Revenind după un timp, l-am găsit la geam, admirând de la înălțimea etajului

XII, Bucureștii. Poate gândea un nou rondel, al margaretelor, după opinia lui C. D. Zeletin, căci rondelul era forma literară cea mai îndrăgită de poet. Reîntâlnirea cu noi l-a bucurat foarte mult. După câteva fraze de interes medical, în care bolnavul se plângea mai ales de o insomnie rebelă, discuția a alunecat repede spre temele preferate: literatura, arta, Bârladul!... Era mâhnit că din pricina bolii nu putuse participa la manifestările organizate în Bârlad, la sfârșitul lunii mai, unde, în ciuda suferinței, plecase cu materialele pentru comunicări la diferite reuniuni științifice prilejuite de *Zilele culturii bârlădene*. Boala l-a obligat să părăsească degrabă orașul natal, atât de iubit și cântat. Din aceleași motive nu putuse participa nici la lansarea primului volum din lucrarea *Bârladul – odinioară și astăzi*, la care colaborase intens. Lăuda inițiativa elaborării unei astfel de cărți. Avea o vorbă sfătoasă, domoală, cu o frumoasă sonoritate moldovenească. Tot ce spunea purta însemnele unei erudiții de netăgăduit, ale unui spirit care pătrunsese profund în esența lucrurilor. Îți inspira siguranța aceluia cărturar legendar care cu lumina minții deschisese multe tainițe, iar ceea ce aflase, ca un profesor cu har, ținea să comunice mai ales celor tineri. Avea o dragoste nețărmurită pentru Bârladul natal și pentru înaintașii în ale literaturii de pe acele meleaguri. Am vorbit despre veneratul lui magistru, poetul George Tutoveanu, despre Academia Bârlădeană, al cărei ultim secretar a ținut în mod special să precizeze că a fost, despre diferitele familii Palade și în special despre Gheorghe Palade, deputat liberal, fost ministru de finanțe, a cărui statuie se afla în celebra Grădină publică a Bârladului. Știa cu amănunte biografia căpitanului de infanterie Emil Gârleanu și a ofițerului de cavalerie Tudor Pamfile. Avea o deosebită venerație pentru munca imensă de culegere a folclorului pe care Tudor Pamfile a depus-o dintr-o iubire adâncă pentru neamul românesc. Aprecia drept una din

cele mai valoroase lucrări pentru definirea orizontului spiritual al neamului lucrarea lui Artur Gorovei *Cimiliturile românilor*. Cum nu voiam să-l oboșim pe bolnav cu prezența noastră, ne-am despărțit optimiști, cu promisiunea de a ne revedea curând pentru a continua discuțiile atât de interesante despre locurile și oamenii Țării de Jos, în special despre Bârlad, subiect care vedeai că îi face deosebită plăcere și pe care îl cunoștea ca nimeni altul.

Vestea morții lui mi-a venit prin surprindere și m-a durut profund. Am pierdut un poet de mare talent, un cărturar de excepție, un om deosebit. Cuvintele nu pot reda personalitatea și atmosfera pe care le degaja. Adevărat model de profesor, cercetător plin de calități umane rare: erudiție, sobrietate, demnitate, discreție, dreptate, dragoste pentru oameni și țară, pentru limba românească și pentru spiritul acestui neam. Era, într-adevăr, cronicarul moldovean desprins și făurit de legendele reale ale Țării de Jos, pe care o iubea cu patimă.

Cercetând documentele medicale (F.O. Nr. 15144/1313 din 26 mai 1980, Clinica a II-a medicală, Spitalul clinic al municipiului București, am aflat că a fost externat ameliorat, la 12 iunie 1980. La externare, foaia de observație purta printre altele următoarele diagnostice: diabet zaharat insulino-dependent clinic manifest, cardiopatie cronică ischemică nedureroasă, insuficiență cardiacă cronică, hipertensiune arterială sistolică. De diabet zaharat și de hipertensiune arterială suferea de peste zece ani. Antecedentele vasculare familiale erau încărcate: mama decedase în urma unui accident vascular cerebral, iar un frate de infarct miocardic.

Toate aceste date științifice medicale, care ne permit să judecăm la rece cazul, nu reușesc însă să ne aline durerea sufletească pricinuită de dispariția celui care a fost G. G. Ursu...

Ultima dată l-am vizitat într-o după-amiază de iulie, când o adiere de vânt făcea mai suportabilă căldura lui cuptor, dar stingea licăririle fragile ale lumânărilor pe care Doamna Ursu, C. D. Zeletin și cu mine încercam să le aprindem în cimitirul din Domnești, la marginea cartierului Drumul Taberei, lângă crucea pe care scrie lapidar Profesor G. G. Ursu.”

*

Animator al unor reviste de provincie, mai ales de la Bârlad și Tecuci, cercetător al literaturii regionale și nu numai, G.G. Ursu este și un producător de poezie, unele din versuri cu împrumuturi de la Mihai Codreanu și George Tutoveanu, vibrant, cald, făcând din el un cântăreț amabil, cultivator de bucurii, de a trăi și visa - crede despre el Al.Piru.

D. Petrescu îl vede ca pe un elegiac.

Perpessicius - ca pe un poet delicat, unul al melancoliilor.

Constantin Ciopraga îl crede și contemplativ și evocator. înclinat spre elegie și în căutarea grațiosului, seraficului, a cuvântului pur, dar și realizator al poeziei de elevație, de înălțare, a calmului, al odihnitorului și meditației...

Nicolae Iorga, Pompiliu Constantinescu îl văd...

Către care direcție pendula G.G. Ursu în acele zile ale spitalizării, când privea de la înălțimea etajelor panorama Bucureștilor, unde-l purtau gândurile?

Sigur către Bârlad, orașul de naștere și al copilăriei, al dorurilor lui:

Bârladul e Lancrămul meu,
E prispa de lut de-altădată,
Fântâna cu lanțul ei greu,
Salcâmul din poarta uitată.
(Rondelul ființelor de azur, 1969)

Precis către mama sa , cu gândul că ar fi sosit momentul revederii:

Tu, mamă, vii, cu tâmpla argintie,
Ca-n alte vremuri să-mi arăți cărarea
Și cum îmi ești așa de-aproape, mamă,
Un fulg pe obraz îl simt ca un sărut.
(Sonet mamei, 1959)

Sau poate trăia constatarea îmbătrânirii personale:

Îmbătrânim, poeți, îmbătrânim
Ratăm cu orice strofă dăltuită.
E o poveste-a muzelor ispită.
Poetul nu-i nici mag, nici serafim.
.. Râzând de tot ce scris-am pe hârtie,
Voi nu veți ști că scrisul meu cel mare
Eu l-am luat cu mine-n veșnicie.
(Anonimul, 1945)

Sentimentul acesta al îmbătrânirii îl împletise cu forța versurilor în amintiri concretizate în „Rondelul părului cărunt”, 1957, după cum s-a arătat mai sus de către Radu Șerban Palade.

Căutările și întrebările poate l-au purtat și către plopii de la Bârlad:

„Voi, plopi, mai departe,
la fel veți foșni.”

Sau către „Rondelul unui epicureu” - (1939):

„Codri verzi, flori albe, dragi femei, eu vouă
Bucurii ascunse, rob vă sunt, ca ieri...
S-așteptăm lumina altor primăveri,
Nu vreau să mă-ngroape toamna asta nouă.”

Și acuzator, dar încrezător:

„Satana râde-anume
Și moartea dă cu cotul,
Dar mai trăim pe lume
Și n-am murit cu totul.

Prieten de departe,
Mai scrie-mi, nu te teme
Și nu-mi vorbi de moarte:
Ea va veni, la vreme.”

Și ca un testament, o poruncă, revenind la „Un plop sonor”, 1966 (tot de la Bârlad?):

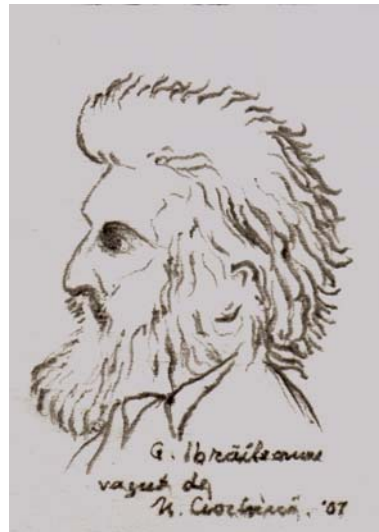
„Nimicul dulce-al vieții îl cunosc.
Prietenii, pot pleca fără regrete.
La căpătâi nu-mi puneți chiparos,
Nici salcie cu răvășite plete.

Ci doar un plop, la orice adiere,
Vibrând din rădăcini, cu glas amar,
În toamna grea de aur și tăcere
Un plop sonor să-mi cânte în zădar.”

Timpu l a lucr at și undeva, în 2007, S.M. notează pe scurt despre G.G.Ursu care zilele acestea ar fi trebuit să împlinescă 96 de ani, dar a murit în 1980, la 69 de ani:

„Zilele acestea se împlinesc 96 de ani de la nașterea celui mai pătimăș cântăreș al urbei Bârladului: scriitorul G.G. Ursu. Este cel care a împletit atât de sugestiv, în poezia "Rondelul amintirii"- două stări de început, tinerețea și primăvara: „Au înflorit salcâmi la Bârlad,/ Orașul e-o legendă de ninsoare,/ Voi, tineri, prindeți clipa să nu zboare/ Cât florile pe caldarâm nu cad". Marele om de cultura C.D. Zeletin spunea despre Ursu: „A fost un mare cărturar, un eminent cercetător al istoriei literare, moldovenești mai cu seamă, un animator de viață literară, un orator bun și un admirabil profesor universitar". G.G. Ursu a absolvit Facultatea de Litere și Filozofie a Universității Iași, unde profesorul său

Garabet Ibrăileanu i-a remarcat talentul și i l-a șlefuit. Câțiva ani a fost profesor de limba română în mai multe orașe din zona Moldovei. Ulterior, a fost inspector școlar al regiunii Galați, inspector de română în Ministerul Educației Naționale, inspector general în Ministerul învățământului. A devenit lector universitar, apoi conferențiar la Institutul pedagogic București, prodecan al Facultății de Filologie, șeful catedrei de Filozofie a aceleși facultăți. În 1969, a devenit doctor în Filologie. A colaborat cu zeci de reviste literare românești și a fost prezent la multe evenimente culturale din țară. Dintre

volumele sale, amintim: „Antologia scriitorilor bârlădeni”, „G. Ibrăileanu și Bârladul”, „Tecuciul literar”, „Memorialistica în opera cronicarilor” (teza sa de doctorat), „Salcâm uituc”, „Dealul brândușelor”, „Fulgi de zăpadă” etc. A murit în 1980 la vârsta de 69 de ani, departe de urbea pe care a cântat-o atât de suav și de nostalgic. Tot Zeletin spunea: „Iubirea lui pentru orașul natal era o voluptate, un mijloc de a se ști pe sine existând în întregime. El însuși a fost un Bârlad, migrat asemenea continentelor.”(SM.).

În 1938, G. Tutoveanu, într-un sonet intitulat „Lui G.Ursu” publicat în revista „Cuget clar”, presimțindu-și apusul spune G.Petrescu în 1973 în „Prefață” la volumul „Salcâm uituc” de G.G.Ursu, făcea din fostul secretar al Academiei Bârlădene moștenitorul său spiritual:

„Avar o viață-ntreagă-am adunat,
Cu griji pe care nu ți le pot spune,
Comori cum încă nici un împărat,
De când e lumea, n-a știut s-adune...”

Să le păstrezi și-n alte lumi mai bune,
Acestea toate, ție ți-am lăsat.”

În 1938 G. Tutoveanu avea vârsta de 66 ani, iar G.G.Ursu doar 27. George Tutoveanu a murit la 20 august 1957 - a mai trăit încă 19 ani din 1938, la vârsta venerabilă de 85 de ani, iar G.G.Ursu în 1980, când avea doar 69 de ani.

*

Într-un medalion, publicat în volumul „Bârladul în presa vremurilor...”, Editura PIM, Iași, 2007, p.215-233, dintr-o confuzie regretabilă, atribuiam volumul de poezii „Mereu doi”, Editura Litera, București, 1971, prezentat de Nina Cassian, ca

aparținând, a și sonetul „Sonetul sone” lui Gh. Gh. Ursu, când în realitate, Gheorghe Ursu este altă persoană, debutant editorial în 1971.

Precizarea făcută de prezentatoare în sensul debutului putea să-mi servească pentru evitarea confuziei despre care am aflat când mi-a adus-o la cunoștință C.D.Zeletin, cunoscător profund și a operelor celor doi.

Pentru precizie și modul cum m-a atenționat, toate mulțumirile mele lui C.D. Zeletin.

Nicolae Ciocină, *Materie și timp*

Gheorghe Vrăbie – fiu al Bârladului

Elev al liceului „Gheorghe Roșca Codreanu”, pe care îl absolvă în 1929, urmează facultatea de litere în care își ia licența în 1933.

A fost un pasionat cercetător al trecutului orașului Bârlad căruia îi consacră în 1938 lucrarea „Bârladul Cultural”, premiată de Academia Română.

Atras de istoria literară, publică „Emil Gârleanu”, ediție critică, editura „Scrisul Românesc”, Craiova și „Gândirismul-istoric, doctrină, realizări”, Buc., 1940 (premiată de revista „Gândirea”).

În 1943 își ia doctoratul la Berlin cu teza „Folclor, principii, metodă”, pe care o tipărește în București în 1947.

Colaborează cu articole și studii folclorice la numeroase reviste de înalt prestigiu cum ar fi :

I) „Studii și cercetări de istorie literară și folclor” („Teatrul popular românesc” 1957; „Tematica birului greu”, 1961; „Valori artistice în lirica populară nouă”, 1963; „Flora în basmul românesc”, 1956; „Unele rădăcini realiste ale fabulosului din poezia noastră narativă”, 1963).

II) „Limbă și Literatură” („Călătoria fratelui mort sau motivul Lenore în folclorul sud-est european”, 1957; „Mijloace

artistice în balada noastră", 1962).

III) „Cercetări folclorice" („Perspective metodologice în cercetările folclorice în U.R.S.S.", 1947; «Există „Mocanii" — un joc dramatic al Românilor ?» 1947; „Contribuții la studiul orațiilor populare", 1947).

IV) „Revista de istorie și teorie literară" („M. Eminescu despre poezia populară"), 1964 ; „Gh. Călinescu despre arta literară", 1965).

V) „Iașul literar" („Coșbuc și folclorul", 1958).

VI) „Scrisul bănățean" („Balada Novăceștilor" , 1958).

VII) „Viața Românească" („N.Iorga despre literatura nescrisă", 1965).

Gh. Vrabie a publicat și edițiile critice „*Folclor românesc*" (editura „*Scrisul românesc*", Craiova) și „*V. Alecsandri, poezii populare*", 2 vol. În 1960 și 1965 publică în „*Editura Tinereții*" două lucrări de literatură pentru copii: „*Novăceștii*" (poemă folclorică) și „*Gruia lui Novac*".

A colaborat la „*Istoria literaturii române*", vol. I, editat de Acad. R.S.R. cu capitolul „*Balada nuvelistică*" (p. 128 — 134).

Dintre numeroasele comunicări făcute în cadrul unor societăți și congrese de specialitate, amintim „*Frații Grimm, ca deschizători de drumuri pentru studiul basmului popular*", Pitești și „*Sur la Technique de la narration dans le conte roumain*", Atena, 1965.

Ultimele două lucrări publicate sunt „*Balada populară română*", Ed. Academiei, 1968 și „*Folcloristica română — evoluție, curente, metode*", Editura pentru literatură, București, 1968.

În 1971 prof. dr. Gh. Vrabie mai preda cursuri la Institutul pedagogic din Pitești. '

(Din Monografia Liceul „Gheorghe Roșca Codreanu", Bârlad 1971, de Traian Nicola).

Despre lucrarea „Bârladul cultural”, academicianul Alexandru Lepedatu spunea următoarele în susținerea ei la premiul Demostene Constantinide, în ședința din 31 mai 1939 a Academiei Române (vezi Analele Academiei Române, Tom LIX, 1938 -1939, pag.270-273):

«Bârladul cultural », prezentat de d-l Gheorghe Vrabie, la premiul Demostene Constantinide, nu este numai o monografie în sensul obișnuit, adică o înșirare de date, cât mai precise și exacte, cu privire la viața culturală a bătrânului târg moldovenesc. Ea este o lucrare, în care, pe lângă aceste date, absolut necesare pentru stabilirea evoluției culturale a Bârladului, se evocă, în forme literare cu totul particulare, momentele însemnate, cum și figurile proeminente care au dat relief și caracter vieții spirituale unui târg din provincie, ajuns, tocmai prin aceasta, să capete o importanță mai deosebită decât multe altele.

Autorul, fiu al Bârladului, ne lămurește, în preliminarele cărții sale, tocmai asupra acestui lucru, în cuvinte care impresionează prin sinceritatea și prin sentimentalismul de care sunt inspirate.

«S-ar fi spulberat, scrie el, toată dragostea față de orașul la soarele căruia mi-am încălzit inima în anii adolescenței, în care am visat și mi-am făurit atâtea idealuri, în care am respirat prin toți porii acel moldovenism pe care l-am purtat pe meleaguri îndepărtate, ca și norii la adierea unei boare, dacă, în ceea ce începusem (lucrarea) m-aș fi izbit de altceva, care să mă antreneze într-o muncă, migăloasă și îndelungată, zi de zi, în biblioteca Academiei Române.

Și anume: de acel suflu bogat de viața spirituală, încheșat, cu fiecare perioadă, într-un tot de organicitate rară, ca, apoi, acest tot, care formează cultura bârlădeană, să se integreze perfect în marele fenomen al spiritualității românești, spre a se

vedea că manifestările culturale, ale Bârladului n-au fost simple izbucniri izolate, țâșniri de izvoare, care să-și irosească apa în sărăcia unei oaze, ci fenomene produse de organica unei culturi.

Perioadele culturale ce se succed de-a lungul anilor în istoria Bârladului dau impresia unor focuri aprinse pe culmi din ce în ce mai înalte. Iar animatorii lor, de lampadofori antici, care treceau din mână în mână făclia aprinsă a harului divin... *Et quasi cursores vitae lampada tradunt!*

Într-adevăr, astfel este făcută cartea, așa de frumoasă și de valoroasă, a d-lui Gheorghe Vrabie. După un scurt capitol despre începuturile vieții bârlădene și rolul comercial și politic al Bârladului pe vremea vechii Moldove, capitală a Țării de Jos, urmează un capitol mai larg: *Bârladul ca focar de cultură*, în care, sub titlul de «Tradiționalism cultural», se face istoricul a) vechii Școale bârlădene, de la începuturile sale, modeste și timide, până ce deveni școală publică de Stat; b) fundației boierilor Codreni, Gheorghe începătorul și Nicolae continuatorul de la «Clasul Codreanului», până la școala normală de fete; c) contribuției boierilor Epureni, (Manolache C. Epureanu) cu ideologia lui politică și gimnaziul ce-i poartă numele.

Dar capitolul cel mai frumos, cel mai impresionant, și, în același timp, cel mai profund simțit, este acel pe care autorul îl intitulează, pe drept cuvânt, «*Mesianism ardelean*» și în care se ocupă de personalitățile și activitatea marilor și idealștilor dascăli și profesori, veniți de peste munți și care în Bârlad, ca și în alte părți ale patriei mume dar cu deosebire în acest Bârlad moldovenesc, au avut un rol capital în organizarea și evoluția învățământului, ca și în viața culturală și spirituală a acestui oraș.

Figurile neuitate pentru acei ce i-au apucat și înscrise cu litere nepieritoare în amintirea urmașilor: 1) acel vestit Ion Popescu, supranumit, - cu drept cuvânt, Gheorghe Lazăr al

Bârladului, care este și va rămâne, pentru toate timpurile, figura reprezentativă cea mai strălucită a apostolilor culturii române, veniți din Ardeal în vechiul Regat, în cursul secolului al XIX-lea, ca să îndeplinească funcțiuni atât de necesare pentru împrejurările de aci, din țară; 2) Solomon Haliță cu revista lui «Gheorghe Lazăr» — ea însăși un simbol, prin numele său, al activității lui și semenilor săi în Bârlad; 3) Stroe Belloescu, acel inimos și neobosit secelean, care, până la adâncile sale bătrânețe și la sfârșitul său tragic, și-a închinat toate puterile sufletesti, toată bogăția minții sale luminate și toată agoniseala vieții sale trudnice și modeste Bârladului său iubit și instituțiilor sale școlare și culturale; 4) ceilalți dascăli bârlădeni, de origină ardeleană, ca Ștefan Neagoe, cunoscut și prin studiile sale de veche literatură românească, cu Simion Mândrescu de la Râpa de Jos, ajuns mai târziu profesor la Universitatea din București și promotor al atâtor acțiuni și manifestațiuni naționale și ca alți care au trăit și profesat, cu ideile și concepțiile naționale ale unui Simion Bărnăușiu și care au impregnat cu spiritul și patriotismul lor întreaga viața a societății bârlădene din acel timp. Dovadă caracterul ziarelor și societăților întemeiate și susținute de această societate.

Tot așa de important și frumos e capitolul pe care autorul îl consacră figurilor de origină bârlădeană, care, prin activitatea lor intelectuală și publicistică, s-au încadrat, definitiv și la locuri de onoare, în viața culturală a neamului: Alexandru Vlahuță, C. Hamangiu, Iacob Antonovici și Al. Philippidi. Urmează capitolul intitulat «*Tradiționalism literar*» în care ni se înfățișează atmosfera literară, cu toate particularitățile ei (reviste, ziare, societăți etc.) a Bârladului dintre 1890 — 1910. Cunoscuta revistă, atât de apreciată și cetită la timpul său «Făt Frumos», a lui Emil Gârleanu și tovarășilor de literatură, G. Tutoveanu, D. Nanu, C. Moldovanu și A. Mândru, își are și

ea, cum se cuvenea, un capitol aparte. Asemenea, activitatea, așa de bogată și de variată, în domeniul folcloristic și literar, a lui Tudor Pamfile, cu revistele «Ion Creangă» și «Miron Costin».

Perioada postbelică n-a fost nici ea uitată, prezentată fiind, cu același interes și cu același sentiment, ca și celelalte, relevându-se toți acei care, prin scrisul lor, au continuat să dea — și în această epocă, — atât de grea și lipsită de preocupări idealistice, manifestări care să mențină tradiția culturală a Bârladului până în ziua de astăzi la un nivel destul de apreciat.

Cartea cuprinde și o serie întreagă de ilustrațiuni, ca documente ale vremilor și ale oamenilor de care e vorba și care augmentează interesul și plăcerea cetitorului. Dacă la toate acestea adăugăm spiritul, atât analitic și, mai ales, sintetic, al autorului, căldura și iubirea cu care înfățișează evenimentele și figurile proeminente ale trecutului bârlădean, ca și stilul său foarte îngrijit și deosebit de atrăgător, cred că sunt suficiente motive ca să recomand cu toată căldura a se acorda publicației d-lui Gheorghe Vrabie, premiul Constantinide. Ar fi o mică și neînsemnată răsplată — morală și materială».

(Ședința din 31 mai 1939 a Academiei Române)

*

Iată însăși cuvântul autorului când se referea la Bârlad, ca veche așezare românească, pe care l-a iubit și îl iubim cu toții, cei care îl știm:

„Bârladul, în perioada de după război, a avut mândria să țină la o aceeași înălțime faima de prim oraș cultural, cu toată vitregia vremurilor. El chiar și în timpul marilor încercări, a anilor de grea cumpănă, când fiecare vârf de munte căzut în mâna dușmanilor era un vârf de ac în inima lui, a avut norocirea ca să dea adăpost multora din cei goniți spre urgisitul necunoscut. Astfel molcomul târg moldovenesc a

strâns la sânu-i sărac, cu dragoste de părinte, pe marele Vlahuță care, în amara-i pribegie, se lăsa dus pe aripa amintirilor; ici se vedea copilul căruia-i îngheța mâna pe lanțul fântânii, acolo, pe dealul Țuguiata copilandru care altădată rătăcea cu dorurile și visurile lui de mai bine; acum, cu pasiunea primilor ani, se amesteca prin mulțimea săracă și necăjită de pe străzi, se înghesuia pentru a-și lua cu bucuria de copil pâinea fierbinte, pâinea războiului. Vlahuță trăia cei mai grei ani, anii marilor încercări și a marii pribegii..»

Dar în tot acest timp, o alinare — pe lângă aceea că era în orașul copilăriei lui — a fost prietenia caldă cu care a fost îmbrățișat. El, care ridicase acestui sentiment un adevărat altar, a fost norocitul ca acum, în această grea cumpănă, să nu fie singur. În marginea târgului moldovenesc, unde fără încetare se aude tainicul susur al frunzelor de plop și unde cerul pare mai albastru ca în altă parte, poetul nostru își găsisse adăpost: casa profesorului Bulbuc, cu ceardac boieresc și cu ogradă mare, în care stătea carul cu coviltir a lui Vlahuță, carul pribegiei, fără proțap, neștiind unde va apuca. Aici, în nopți târzii, se adunau o mână de prieteni în jurul lui, pentru a discuta, a citi din opere originale, luându-și astfel funcția lui de maestru. Printre aceștia erau: V. Voiculescu, Al. Lungianu, D. Iov, Victor I. Popa, I. Gr. Oprișan, I. Ojog, I. Valerian, nedespărțiții de Bârlad G. Tutoveanu și Tudor Pamfile și mulți alții. Era o adevărată Academie, cu secția ei literară totdeauna convocată, cu „maestrul” ei, care era și maestrul unei generații. *Academia Bârlădeană* își trăia acum vieța din plin. *Calendarul Nostru* pe 1917, trimis pe front și oriunde era ființă românească, a fost un alt semn de existență al acestei societăți. Și tot un rezultat al acestei atmosfere a fost și volumul de versuri al poetului Voiculescu: *Din țara Zimbrului*, tipărit la Bârlad în 1918.

Din mijlocul aceleași prietenii a cercului scriitoricesc ce

se găsea acum în Bârlad, s-a născut și revista *Florile Dalbe*. Ea este prima floare pe tărâmul literaturii, imediat după război — în 1919, nu numai din Bârlad ci din întreaga Țară. Comitetul de redacție era format din: *G. Tutoveanu, V. Voiculescu., T. Pamfile, M. Lungeanu*. Aceștia — scriitori formați, li s-au mai adăugat alții — tineri, mulți chiar debutând în paginile ei ca: *Victor Ion Popa, G. M. Vlădescu, I. Valerian, Zoe G. Frasin, I. Ojog, Șt. Bălcești*.

Florile Dalbe — după cum o arată și numele, dar prin ceea ce se publica, se fixează pe aceeași linie a lui „Făt-Frumos” — de tradiționalism literar. Și acest tradiționalism, lipsit de inovații extravagante, era o floare rară și frumoasă în epoca de după război, acum fiind la modă poezia celor 75 h. p. Din cele 23, câte au apărut între 1 Ianuarie 1919 și 15 Decembrie 1919, se desprinde atât din proză cât și din versuri o atmosferă de război. De la schițele lui Tudor Pamfile, care se formează aici ca prozator (*Căprarul Grigoruț, Zadarnica teamă, Vinovatul, Păcatele lui Tivadaru....*), la poeziile lui Tutoveanu, Voiculescu și ale celorlalți se lasă să se vadă răni sufletești proaspete, nevindecate. Contribuția tinerilor în frunte cu *Victor Ion Popa* mai înseninează atmosfera atât de sumbră a celei dintâi reviste de după război.

Ceea ce e demn de reținut e că mișcarea literară din Bârlad a fost de obicei un rezultat al unui grup de scriitori, al unui „salon literar”. Și „Făt-Frumos”, și „Ion Creangă”, și „Florile Dalbe”, toate au fost manifestările de viață spirituală al unui mănunchi de talente cu darul și iubirea de frumos.

Această tendință specific bârlădeană a fost adâncită și mai mult în epoca postbelică. E vremea „faimoasei” societăți *Academia Bârlădeană* — înjghebată încă de prin 1915 de *G. Tutoveanu, T. Pamfile* și preotul *Toma Chiricuță*, cu o viață de scurtă durată în timpul războiului, ajunge ca prin 1925 să trăiască o epocă de mare glorie. În jurul inițiatorului ei, care ca

și solitarul de la Maillane s-a legat de orașul copilăriei lui, roiesc talente, unele mai mari ca altele. De la *Voiculescu, Victor Ion Popa, G. M. Vlădescu, M. Lungeanu, Iuliu Săvescu*, la *George Pallady, Virgil Duculescu, G. Ponetti, Mircea Pavelescu, Nedelea, Ursu, Damaschin, Cosma...*, unii — talente formate, alții — înmuguriri ce aveau nevoie de căldură ca să înflorească.

Pe lângă *ședințele literare intime*, unde venea cine vroia și rămânea cine putea, ca să parafrazăm dictonul junimist, *Academia Bârlădeană* a organizat o serie de *Șezători Literare* atât în oraș cât și în satele Tutovei. Era epoca de culturalizare a maselor, în care scriitorul avea rolul predominant, și Bârladul și acum a înțeles să fie în fruntea acestui curent. Nu ușor se vor uita seriile de conferințe publice, întovărășite de lecturi din opere originale și muzică sub conducerea maestrului Șerbănescu; și nici revistele ce apăreau sub ocrotirea Academiei Bârlădene: *Graiul Nostru* (1925—1927) și *Scrisul Nostru* (1929—1931) — verigi trainice ce se adaugă la lanțul tradiției literare din Bârlad”...

George Nedelea - om de cultură

Dacă Dumnezeu ar fi reglat cu mai multă mărinimie ceasul biologic al gânditorilor de pe planeta Pământ, anul acesta, la 14 iulie, George Nedelea ar fi împlinit frumoasa vârstă de 104 ani (n. 1903). Așa, generația mea, mai tânără, care l-am vizitat ani de zile, ca elevi de liceu la Bârlad, la Casa Națională „Stroe S. Belloescu”, unde funcționa Biblioteca municipală și Cenaclul literar „Al. Vlahuță”, un fel de urmaș sau tovarăș de drum cu „Academia

Bârlădeană” iar George Nedelea îndeplinea atribuții de bibliotecar, dar era și strângător al producțiilor literare, ca secretar al Cenaclului, ni-l păstrăm și ne înprospătăm amintirile despre el parcurgând rândurile scrise de C.D. Zeletin (colegul meu de școală și de cenaclu, Constantin D. Dimoftache) în „Oameni și vremuri la Casa Națională”, publicate în volumul „Bârladul odinioară și astăzi”, realizat de Romulus Boteanu, în 1984: „...O vreme l-am întâlnit zilnic pe George Nedelea... Imaginea lui de mărunț scit blond, veșnic posac, moșmondind mereu ceva numai de el știut, imagine severă care mă intimida, ba chiar îmi dădea fiori, am purtat-o în minte, asociind-o cu priveliștile felurite ale biblioreveriei. Când am citit, tot la Casa Națională, „La Révolte des anges” a lui Anatole France și am încercat să mi-l închipui pe bibliotecarul Sariette mi-a răsărit în

minte George Nedelea și de-atunci încolo n-am mai putut să-l despart pe unul de celălalt, îl vedeam un împătimit al cărții, tainic și plin de bizareriile coabitării livrești. Aveam să-l revăd tot la Bârlad, peste aproape trei decenii, în toamna anului 1972, la șezătoarea literară prilejuită de împlinirea centenarului nașterii lui G. Tutoveanu, când, spre stupefarea celor ce-l știau poet, a fost anunțat ca fiind de profesie... pensionar. Probabil așa dorise el. Modestia îi reușise o performanță tristă a sarcasmului, într-adevăr, nu izbutise să-și adune poeziile într-un volum tipărit, așa că rămăsese tot... fostul funcționar de la Casa Națională, însă pensionat.

Aici activitatea lui se încheiase rotund... îmbătrânise, avea în toată înfățișarea ceva de pârloagă spelbă, sărăcită de vânturile lui noiembrie. Atunci i-am văzut noblețea obosită a ochilor și i-am întâlnit cu adevărat privirea. Mi-a zâmbit pentru întâia oară, dar și pentru ultima dată, deoarece el avea curând să se ducă, iar eu să rămân aici, ca să-i întârzii surâsul ce avea de răscumpărat o copilărie întreagă..."

Născut la Bârlad, George Nedelea a rămas al localității. Aici a copilărit, aici a învățat, a visat, a muncit și a scris pentru sufletul său și al nostru.

Bibliotecar la „Casa Națională”, ori funcționar la Arhivele Statului, George Nedelea a rămas un animator cultural care și-a unit dragostea pentru cultură și artă cu inițiativa și priceperea, făcând din experiența sa, alături de alți inițiați, ca G. Tutoveanu ori Virgil Caraivan, darul cel mai de preț -tinerilor, încercările literare ale începătorilor, scoase din mapa sa, puse pe masa de lucru a unor experimentați precum G. Tutoveanu, Vladimir Cazacu, Ion Manta-Roșie, Hary Zupperman, Șeli Abramovici (Sanda Amici), prof. Eugenia Tutoveanu etc. dădeau loc discuțiilor, cu toate că el, taciturnul, mereu mocnea dar ne copleșea cu producțiile proprii, întotdeauna proaspete,

de actualitate și de o muzicalitate care îndemna la muncă, la depășire, lucru pe care mulți nu l-am reușit niciodată.

Mai în tinerețe, ni se spunea, el fusese alături de alți entuziaști, un creator de publicații și un publicist căutat, gustat, ca și acum. Prin 1925 crease și colaborase - alături de G. Tutoveanu, Tudor Pamfile, Toma Chiricuță, George Palady, Silvia Pan, George Ponetti, Zoe G. Frasin, Ion Paloda, Victor Ion Popa, Pamfil Șeicaru, C.Z. Buzdugan ș.a. la „Graiul nostru”, dar și la o altă publicație, „Vremuri bune”, care au avut viață scurtă, pentru că așa erau vremurile...

A colaborat la „Răzeșul” lui Caraivan (1926-1927), iar în 1932, împreună cu alți prieteni, a scos ziarul „Veacul nostru”, dar în același timp scrie și trimite spre publicare poezii mai ales la „Cultura poporului”, „Universul literar”, „Săptămâna” (Ploiești), la „Moldova”, scos de Tutoveanu, ori la „Scrisul nostru”.

Mare iubitor al oamenilor - nu numai al timpului, toamnelor, primăverilor și florilor - dar mai ales al plugarului, el îi transmite acestuia din urmă strigăte de înfrățire cu pământul: „Eu ar și semăn, și prășesc/ Pământul mi-i prieten bun,/ Cu dânsul veșnic mă cunun/ Și numai pentru el trăiesc/ Și tot în el mă odihnesc// Când anii vieții mele apun.../ Eu ar și semăn, și prășesc,/ Pământul mi-i prieten bun („Rondelul plugarului”); iar în „Imn plugarului”, strigat repetat „Frate, plugar, frate”, termină într-un fel de odă adresată pământului: „Tu care-mi dai pâine/ Astăzi ca și mâine/ Și ești țării Scutul/ De când e-nceputul/ Binecuvântat/ Fii din leat în leat...”.

În perioada anilor de după 1925 și până la trecerea „dincolo de Styx”, George Nedelea rămâne atașat Academiei Bârlădene în cadrul căreia participă la manifestări de substanță, adesea confundate cu cele ale cenaclului amintit - Al. Vlahuță -, desfășurate nu numai la Bârlad, ci și în localitățile din

împrejurimi.

În 1937, alături de un alt om de cultură, prof. G.G. Ursu, realizează, tot pentru tineret, primul volum al „Antologiei scriitorilor bârlădeni”, în care sunt prezentate nume scumpe nouă tuturor: Al. Vlahuță, Alexandru Philippide, Iacov Antonovici, G. Diamandy, C. Hamangiu, Ionescu Raicu-Rion, G. Tutoveanu, G. Tașcă, Ion Palodă, Elena Farago, Ion D. Manolache-Holda, Virgil Caraivan, Gh. Drouhet, A. Mândru, N. Rădulescu-Niger, Nicolae Pândelescu, Corneliu Moldovanu, Gh. N. Munteanu-Bârlad, Mihail Galiță, I.E. Vasiliu, Maria Manoilescu-Condrea, N.N. Tonitza, Nicolae Gr. Patriciu, Toma Chiricuță, I. Gr. Oprișan, George Cornea (Gh. I.N. Popa), Grigore Patriciu, Victor Ion Popa, Nicolae Bogescu, Const. Solomon, George Nechita, Ștefan Cosma și Vasile Damaschin.

Fără să se gândească la propria-i operă, rămasă neadunată, în postfața volumului, după ce își făcuseră datoria față de scriitorii originari din Bârlad, autorii promiteau „completarea necesară” cu un alt volum, care să cuprindă scriitorii ce aparțineau altor regiuni, dar cu formație bârlădeană, „unii foști elevi ai liceului Codreanu”: Vasile Pârvan, N. Petrașcu, G. Ibrăileanu, Tudor Pamfile, Pamfil Șeicaru, G. Palady, D. Fărcășanu, M. Lupescu, Em. Gîrleanu, D. Nanu, V. Voiculescu, M. Lungianu, V. Duiculescu, G. Ponetti, Silvia Pan, I. Laur, Cezar Cristea, Marieta Creangă, Zoe Frasin, Al. Lascarov-Moldovanu, I.M. Rașcu, Aurel Lambrino, D. Vasiliu -Bacău, G.M. Vlădescu, C.R. Crișan, I. Valerian, Donar Munteanu și C. Popescu-Gruia.

Spre maturitatea deplină a colaborat și la „Părerii”, „Părerii tutovene”, „Steagul roșu”, dar și la revista „Lumina”, a lui Lazăr Beneș. N-a uitat nici de alte publicații: „Albina”, de exemplu. În 1948 trăiește bucuria că, participând cu fabula „Viespea și furnica”, la un concurs literar organizat de revista

„Albina”, obține una din cele patru mențiuni pe țară, din juriul concursului făcând parte personalități de primă mărime a timpului: G. Galaction, N.D. Cocea, I. Călugăru, D. Corbea, Al. Cazaban.

Avea experiența altor reușite: „Mai ast-vară,/ într-o seară/ Două muște/ Se certau nevoie mare!/ Ba, ajunseră-ntr-o vreme/ Nu numai să se blesteme,/ Ci-ndârjite fiecare/ Să se muște.

De la ce-a pornit pricina/ Și a cui fusese vina/ Ne-o vor spune singurele/ Numai ele:// - „Eu, surată, face una,/ Am muncit întotdeauna!/ Uite, astăzi, spre exemplu/ în loc și eu să contempul/ Ziua asta cu-atât soare,/ Cum de mult n-am mai văzut,/ Treab-atâta ce-am făcut/ Că mă mir de stau-n picioare!// - „Și eu nu? Crezi că dormii,/ Ori am lăinicit prin vii?”/ Țip-a doua îmbufnată./ „Fără mine nici o roată/ De la moară/ Nu se mișcă, surioară.../ Eu sunt cheia și lacătul,/ Am murit? îi mort tot satul!/ Tu, muncești în băătură/ Numai pentru-o biată gură,/ Dar pe mine/ Mă întinde orișicine!/ Așadar,/ E-n zadar/ Să te lauzi cum o faci/ A mea-i muncă, tu să taci!// Și de-aicea, Doamne Sfinte,/ Dă-i cu gura înainte/ încât cele două muște/ După cum am spus/ Mai sus/ Au ajuns ca să se muște!// Un biet melc/ Codobelc,/ Ce pe-acolo se-ntâmplase/ Și ascultase,/ Fără voie tevatura,/ Zise-abia deschizând gura:/ „- Cine-ntr-adevăr muncește,/ Nu se laudă prostește” („Două muște”, fabulă, în „Lumina” nr. 10-12, decembrie 1945). „Într-o bibliotecă mare/ Dintr-un oraș oarecare,/ Că-l chema Bârlad, Vaslui,/ Importanță mare nu-i,/ Mai acum un an sau doi,/ Cum se-ntâmplă și-ntre noi/ Unei Cărți gust fi veni/ Pe alta a dojeni:// „-Dă-te, soro, la o parte,/ Dă-te mai încolo, zic!/ Vai de cel ce are parte/ Să te-atingă doar un pic,/ Îl sufoci cu-a ta duhoare!.../Ești de-o murdărie crasă/ Asta e înfățișare?/ Uite, eu, sunt tot

frumoasă,/ Astăzi parcă-s tipărită!/ Nici o filă răvășită.../ Chiar coperta mi-i curată/ Cum a fost de prima dată./ Tu, ești însă o rușine!/ Doamne, cum să scap de tine/ Să nu te mai văd deloc?"/ Ş-aici Cartea cea frumoasă/ Astăzi parcă tipărită,/ Fără o filă răvășită,/ A tăcut, fiind convinsă/ Că vecina-i e învinsă./ Totuși, foarte curioasă/ Va răspunde dumneaei./ Și răspunsul a venit/ Prompt, cum nu l-ar fi gândit:// „-Dragă, ai dreptate mare,/ Prost arăt la-nfățișare,/ Foile-mi abia se țin/ Și pătate sunt din plin,/ Iar coperta mângălită/ Peste tot și jerpelită!.../ Dar te-ai fost, tu, întrebat/ Mâni prin câte am umblat?/ Ochi câți s-au plecat pe mine/ 'N clipe grele ori senine?/ Unii poate-au plâns pe pagini,/ Ca și toamna pe paragini,/ Precum alții-or fi zâmbit/ Când de tot m-au dezvelit!/ Tu, nici când n-ai fost în stare/ Să te miști din raftul grav!/ Nici o mână, mi se pare,/ Nu te-a scuturat de praf,/ Nu ți-a răsfoit vreo filă/ Știi, măcar așa în silă,/ Ca să simți și tu fiorul/ Ce ți-l lasă cetitorul!.../ Ş-acum vii să-mi faci morală?/ Cap fără de socoteală!/ Eu te iert însă, vezi bine,/ N-am chef să mă cert cu tine!" („Două Cărți", fabulă, în „Lumina", nr. 15-16, aprilie 1946).

Pe măsura trecerii anilor poezia lui George Nedelea capătă adâncime, fiecare din ele arătându-ni-l ca un cetățean al urbei de care nu s-a desprins până în luna aprilie 1975, dar și un sentimental nepotolit (vezi „Rondel nepotului meu", 1955, dar și rondelul „Florile", dedicat celei care i-a purtat de grijă în ultimii ani de viață, ca un semn de adio nu numai de la viață, dar și de la ființa de care se atașase).

*

Plecarea „dincolo de Styx" ne-o înfățișează impecabil Dumitru Nedelea, fiul său, în „Bârladul odinioară și astăzi", reprodus și în revista „Academia Bârlădeană" nr. 24/ 2006: „Drumul până la Bârlad mi s-a părut o veșnicie. Gara Bârlad

părea pustie, n-am mai găsit pe peron pe omulețul acela care era atent la geamurile vagoanelor ca să mă vadă și apoi să mă îmbrățișeze spunându-mi: „Bine-ai venit!” M-am îndreptat cu pași grăbiți spre casă și ajungând la „Constructorul”, fosta casă (fabrica) de pâine Xenakis, am început să urc strada din copilărie având limpede în memorie rondelul scris de tata, în anul 1969: „Îngândurat sau plin de bucurie/ Cum trec și poate, cine știe/ Cu fiecare pas ușor sau greu,/ Aceeași stradă din copilărie/ Pe care înălțăm câte un zmeu,/ Pe strada asta trec din ani mereu:/ Îngândurat sau plin de bucurie” („Rondelul străzii mele”).

Casa mi se părea mai mică, iar cei doi pomi de lângă gard aveau aspectul unor steaguri coborâte în bernă. Cum am deschis poarta casei, așa cum o știam eu din copilărie, m-a întâmpinat doamna Calotă (cea căreia i-a fost dedicat rondelul „Florile”, n.n.) cu vădit regret în suflet și cu ochii în lacrimi: „Ați venit prea târziu, a decedat la spital” (era aprilie 1975, n.a).

Momentul descris îmi aduce în memorie versurile din „Rondelul ultimei plecări”, publicat în „Lumina” din luna noiembrie 1946: „Într-o zi cu nor ori soare/ Ai s-auzi că nu mai sunt,/ C-am plecat fără cuvânt/ Fără nici-o-mbrățișare!.../ Că tot visul ce-l frământ,/ Risipit-e la picioare.../ Într-o zi cu nor ori soare/ Ai s-auzi că nu mai sunt!/ Să te-asemeni cu o floare/ Și ca ea să cazi înfrânt!/ În zadar e orice cânt/ Dacă flutură... și moare/ Într-o zi cu nor ori soare!”

Pe George Nedelea nu l-am mai întâlnit de prin 1958, când treburile serviciului m-au purtat pe alte meleaguri.

Am aflat că, într-adevăr, într-o zi a căzut ca o floare, dar nu înfrânt...

Am revenit la Bârlad în toamna anului 2006, când localnicii sărbătoriseră centenarul Bibliotecii „Stroe S. Belloescu” și citiseră, poate, volumul „Poeți bârlădeni la Casa

Națională", în care se vorbește și de George Nedelea... Ca și Dumitru Nedelea, altădată, am urcat drumul pe lângă „Constructorul” - strada Gheorghe Doja - să-mi încarc bateriile cu amintirea anilor și a locurilor când, elev fiind, treceam pe acolo și de fiecare dată ardeam să-l văd pe poet ori să mi-l închipui lucrând, migăind la cuvinte.

Casele s-au schimbat mult iar oamenii mi s-au părut că nu-și mai cunosc semenii. Am întrebat despre casa și omul George Nedelea, dar am primit străngeri din umeri. Casa de la numărul 15 au schimbat-o timpul și cumpărătorii. Nimic nu mai seamănă cu locul unde-l știam pe poet: „În casa asta am trăit/ Privind la soare, oameni, stele/ La flori, la fluturi, rândunele.../ În casa asta am iubit./ O casă veche dintr-acelea/ Din vremea care a murit./ În casa asta am trăit/ Privind la soare, oameni, stele/ De-aici în viață am pornit/ În pas cu gândurile mele/ Pe căi când aspre, când rebele,/ Să cuceresc ce-am cucerit.../ În casa asta am trăit!”

Un capăt din strada aceasta poate ar merita să-i poarte numele. Sau dacă nu, cu ocazia sărbătoririi evenimentului, s-ar fi convenit pusă pe peretele casei un colț de placă de marmură care să le spună localnicilor și trecătorilor: „Aici a locuit și a lucrat poezie George Nedelea, om de cultură al Bârladului”.

Pentru că ce a lăsat George Nedelea bârlădenilor, în primul rând nu-s numai „Versuri venite în vis”, cum se justifica el Mariei, soția sa, când se trezea noaptea și-și reîncepea scrisul, ci mult mai mult: „Mario, ce las eu în această ladă plină cu hârtii, face cât zece case...”.

Să i-o păstrăm prin placa amintită pe aceea pe care a avut-o. Dar nici de poezia lui risipită să nu uităm. Cine-mi dă un semnal că sponsorizează tipărirea volumului cu poeziile lui adunate, că eu și încep activitatea?!

(Publicat în *Academia Bârlădeană* nr.2(27), 2007)

*

George Nedelea și ziarul „Moldova”

Printre ziarele care au făcut cultură la Bârlad și în împrejurimi a fost și „Moldova” la care a lucrat George Nedelea, om de adâncă cultură și mare conștiință civică, cunoscut mulți ani nu numai ca secretar al cenaclului literar „Alexandru Vlahuță”, care funcționa pe lângă Biblioteca municipală „Stroe Belloescu”, ci și ca bibliotecarul orașului, mereu în tovărășia școlărilor pe care i-a iubit cu mare simțire părintească.

Despre el scrie pagini interesante fostul membru al cenaclului literar, astăzi președinte onorific al Academiei Bârlădene C.D. Zeletin, dar și colegul său Ion N. Oprea în volumul „Mari personalități ale culturii române într-o istorie a presei bârlădene 1870-2003” când se referă la publicația citată (p.59-61):

„Moldova”, ziar independent, apare la 1 și la 15 a fiecărei luni, sub direcția unui comitet, secretar de redacție fiind George Nedelea, primul număr apare la 2 ianuarie 1931 cu un articol de fond „Hotărâri eroice” scris de George Tutoveanu: „Iată pentru ce cred că se cuvine să sprijinim hotărârea eroică luată de tinerii înmănușeați în jurul acestui ziar dornici să înțeleagă politica numai ca o deosebită îndatorire cetățenească”.

Ștefan Cozma semnează „Efect și cauză - pe marginea unui proces al generației vechi”, George Nedelea o anchetă cu titlul „Un glas dincolo de mormânt - referitor la starea din agricultură”, o pagină literară care se vrea prezentată o dată pe lună și în care semnează George Tutoveanu, I. Paloda, George Nedelea și M. Lupescu cu... „Un gospodar care... se ouă” - auzită de la Ioana Bărgăuanu de 90 de ani din comuna Bogdănești Suceava - despre cum se împrăștie minciuna.

Marieta L. Creangă semnează o succesiune de articole

cu titlul „Asistența socială - aspecte”, iar Ioan Antoniu - „Unirea Basarabiei”.

„Moldova” îți creează impresia unei reviste de literatură în care alături de G. Tutoveanu, chiar când era și prefect, își pun semnătura: G. Ursu, Teodor Vlad, G. Damaschin, Zoe G. Frasin, Șt. Cosma, C.V. Slobozeanu, G. Pallady, Emil Tudor, Nicolae Costăchescu, Cicerone Mucenic. Iată „un joc epigramistico-epitafic prilejuit „că G. Nedelea a publicat în „Scrisul nostru” un rondel în care spune: „Cuprinde-mă în brațe tare și strânge-mă cât poți, cât vrei”:

Aici zace G. Nedelea
Rondelist fără noroc,
Muza lui l-a strâns în brațe
Și l-a omorât pe loc.
(epitaf)

Ești visul lui și ești himera
Ce-adeșea în rondoale-apare;
Să nu-l cuprinzi în mâini prea tare
C-ai să-i boțești... lavaliera!
(epigramă) G. Ursu

Iar acum, urmare că la 27 iunie 1931 funcționarii din Bârlad au oferit o sărbătorire a prefectului de Tutova - G. Tutoveanu și a președintelui comisiei interimare de la Primărie - G. Pallady, iată cum îi suna pendula acestuia: „Nu vă mai văd căsuța pe perete,/ Modest sculptată-n os și lemn de nuc,/ Pendule vechi cu lanțuri lungi și cuc/ Tovarășe duioase și discrete.// Nu mai aud în fiecare seară/ Tic-tacul vostru liniștit și grav/ Nici cucu-n prag, subțire și firav,/ Cântându-mi ora-n dimineți de vară.//Toți v-au uitat... a voastră strălucire/ S-a stins treptat cu fiecare pas,/ Iar din trecutul vostru n-a rămas/ Decât

din vreme-o pală amintire.// Pendule vechi cu lanțuri lungi și cuc/ Când rătăcesc în nopțile cu stele/ Un gând tresare-n fundul minții mele:/ Pendule dragi, ca voi și eu mă duc..."

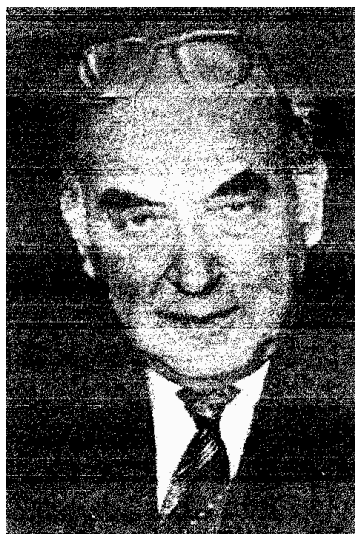
În cursul anului 1931 s-au tipărit din "Moldova" 14 numere, iar în 1932 a apărut nr.1-2 la 1 martie 1932 și ultimul număr - numărul 3 - la 15 iunie 1932.

Nicolae Ciocină, *Impacte ale materiei*

Iosif Sava – neînlocuitul

„Cu statura sa uriașă, cu sprâncenele cât spicul grâului, cu glasul de tunet și zâmbet deschis începeau serile de sâmbătă, cu nelipsitul Iosif Sava.

Ani de-a rândul, sub lumina reflectoarelor tv, Iosif Sava ne-a adus nouă, din fotoliile de-acasă, sute de personalități datorite de Dumnezeu să ne ofere bucurii - el însuși fiind o enciclopedie.

Chiar și în vremea lui Ceaușescu. Uriașul cu glasul de tunet n-a încetat să ne aducă sâmbătă seara oameni de muzică, de cultură, creatori de opere, virtuozii diverselor instrumente muzicale.

Și a mai făcut ceva important Iosif Sava pentru viitorul cultural al acestor pământeni: a căutat și a găsit copii minunați, înzestrați pentru muzică, dans, poezie, artă în general, ni i-a prezentat și le-a zis: zburăți șoimilor!...

Dincolo de răzbătătorul, tumultosul, bucurosul că i-a mai apărut un volum, am văzut și pe omul îngrijorat de viața lui, de pensia lui, de nedreptatea pe care încercau unii să i-o facă, să-l dea la o parte. Ne-o spunea deschis, nouă, spectatorilor lui...

A venit și ziua când rău-voitorii au reușit, că inima rănitului cedează. I-a luat, până acum, altcineva locul?

Era îngrijorat și de personalitatea lui Celibidache, de casa acestuia. O astfel de proprietate a lăsat la Iași, în orașul său, și Iosif Sava, undeva în strada Ipsilante.

Casa ar trebui reparată. Dar Iosif Sava face muzică și serată de sâmbătă seara mult deasupra celor care sapă noroaie. El a fost și a rămas un cerebral.

Dacă într-o noapte, după ora 24, când cei obosiți și bătrâni adorm, un post de televiziune, la o emisiune cu profesioniști, ni-l anunță pe Iosif Sava al nostru? Așa se întâmplă: marile spirite umblă noaptea. Te așteptăm, Iosif Sava, că ne-ai fost și ne ești necesar. Consătean de-al nostru!"

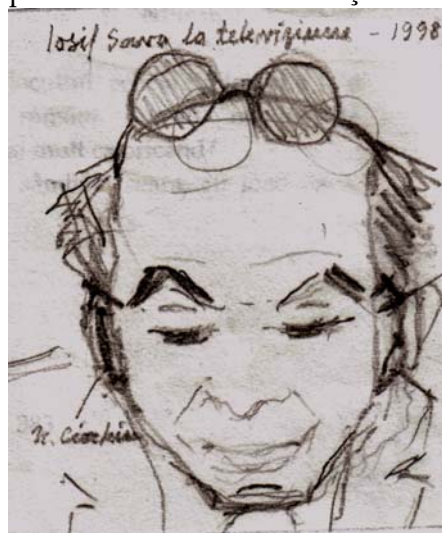
După ce au apărut în ziarul „Obiectiv” cele de mai sus, au fost reproduse în volumul intitulat „Cu capul pe umărul meu – jurnalistică împreună cu cititorii” de Ion N. Oprea, carte apărută la editura TipoMoldova Iași, 2005, în regie personală.

„O carte interesantă, de fapt amintiri de la ziarul „Steagul roșu” din Bârlad unde a funcționat un timp și contribuții ale sale la ziare ieșene, precum „Monitorul” și „Ziarul de Iași” etc., publicații care au găzduit fără zgârcenie talentul și destoinicia acestui publicist neastâmpărat.

Sunt tablete mai mici ori mai largi, incisive, ori pline de duioșie, care consemnează, cu har, un fapt, creionându-l cu finețe, ori – după caz - cu tăișul floretei”, scrie Hevian la rubrica „Din viața culturală și artistică” a unei publicații care apare în Tel – Aviv – Israel, nimeni altul decât Ionel Știru, fost redactor și secretar de redacție la ziarul „Flacăra Iașului”, înainte de '89.

De atunci, când Iosif Sava de pe sticla televizorului, care oferea imagini doar două ore pe zi, din 24, făcea cultură cu profesionalism, au trecut ani. Cei care l-au dat la o parte și au contribuit la agravarea stării sale de sănătate, luându-ni-l să facă asemenea slujbă Dincolo, nu i-au găsit încă înlocuitor,

pentru că Iosif Sava a fost și a rămas de neînlocuit.

Astăzi, când circa 30 de televiziuni centrale și 100 televiziuni locale sau regionale fac transmisiuni care înseamnă cam 650 ore de emisie zilnică, toate sunt încărcate de amatorism, vulgaritate, mitocănie, veritabilă perversiune morală, semn că s-a zis cu profesionalismul la televiziunea română, publică ori comercială.

Un perpetuu consum de timp, reclama comercială acaparând și prelungind spațiul dăruit unor încercări, departe de a se numi reușite.

Subcultura e la ea acasă. Unele împliniri, cum ar fi emisiunea „Profesioniștii” de Eugenia Vodă, sunt duse undeva către miezul nopții, iar la orele de maximă audiență sunt programate cele de genul „Pâine și circ”, „Fusta-n cap, fetelor”, „La bloc”, „Trădați în dragoste”, ca să nu mai vorbim de permanentul gunoi casnic – unde senzaționalul, moartea, sexul, scandalul, perversiunea și isteria paranoică, nu numai cu filme și telenovele dar și la talk-showuri și știri, fac părinții și bunicii să roșească în fața copiilor, a nepoților...

Unde este Iosif Sava, neînlocuitul, cel care din cei peste 2000 de salariați câți avea TV-ul la pensiunea lui forțată, tocmai pe el l-au dat la o parte, pentru că se ocupa de cărți, de muzică, de folclor, de creșterea, formarea și educarea tinerelor speranțe?!

Unde este Iosif Sava, neînlocuitul, cel care a fost dat la o

parte tocmai atunci când românii aveau nevoie de profesionalismul și energia sa mai mult ca oricând?

Ne lipsește emisiunea de sâmbătă seara, cu Iosif Sava, neînlocuitul.

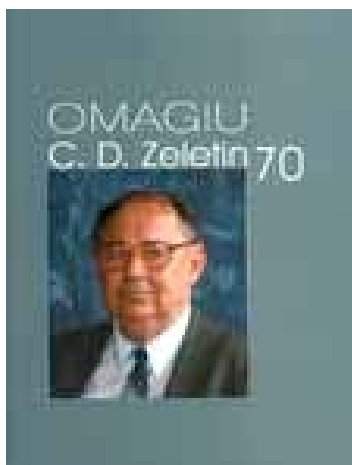

Nicolae Ciocină, *Materie, timp și spațiu*

C.D. Zeletin mereu cu gândul la locul său de obârșie

(În loc de recenzie la volumul „Omagiu C.D. Zeletin 70”)

„Născut: sâmbătă, 13 aprilie 1935, la Burdusaci, județul Bacău.

Numele: Constantin Dimoftache. Părinții: Nicolae, preot, și Maria, n. Țarălungă, învățătoare. Deși premiant, în anul III de facultate (1956), amenințat să nu-și poată continua studiile din cauza „originii sociale nesănătoase”, a fost nevoit să fie înfiat de către bunicii paterni,

Constantin Dimoftache și Natalia Dimoftache, născută Palade. În felul acesta, numele a rămas nemodificat, singura schimbată fiind inițiala tatălui: N(icolae) a fost înlocuită cu C(onstantin).

Pseudonimul literar: C.D. Zeletin. Profesia: medic, profesor universitar de biofizică”.

Am extras din „Curriculum Vitae 2004” a scriitorului C. D. Zeletin, căruia Direcția județeană pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național Bacău și Centrul internațional de cultură și arte „George Apostu” Bacău, 2005, îi închină volumul „Omagiu C.D. Zeletin 70” la împlinirea vârstei.

„Tovarășului Dada Dimoftache, profesor, comuna Burdusaci, raionul Zeletin, regiunea Bârlad" îi scria din Bârlad la 4 august G. Tutoveanu, scrisoarea figurând în „Crestomație" la volum.

- Laurențiu Ulici vă integra în promoția lirică '70 a moldovenilor. Sunteți de acord? i se adresează Alici Țuculescu într-o convorbire apărută în „Muncitorul sanitar" la 17 iulie 1986.

- Da. Însă nu 1970! Aparții generației în care ai scris o carte, nu celei în care ai publicat-o. Într-adevăr, eu sunt al Moldovei, deoarece acolo m-am format și de acolo îmi vin toate rădăcinile.

- Considerați totuși Moldova o provincie românească dispunând de un profil aparte al poeziei?

- Al celei lirice. De altfel, neamul nostru produce valori în aceeași distribuție statistică, indiferent de provincie sau timp. Cum am mai spus și cu alt prilej, problema e ca talentul literar să se poată confrunta liber în arenă, deci să existe. Și să nu uităm că există prin cuvinte...

- Literatura dumneavoastră a pornit de la cea pe care ați citit-o? Ori au fost două lucruri distincte, contopite treptat în lectorul care creează? îl iscodește Daniel Daniel (Alexandru Popescu Prahovara, scriitor și medic, „Ateneu", XXIV, 6, p.3, iunie 1987).

- Nu am pornit de la literatură, fiindcă „am scris" poezii înainte de a ști ce este literatura și chiar înainte de a ști să scriu ori să citesc. E vorba de un distih ce mi-a țâșnit din piept pe la vreo 3-4 ani, când ne duceam cu trăsura la bunicul Gheorghe Țărălungă, de Sfântă Maria Mare, de la Burdusaci pe Laz la Oncești, printre pădurile de gârnețe îmbătrânite și prăpăstiile primejdioase de la Pojorâta, nume de care și astăzi mă înfior... De sus vedeam plutind deasupra văii adânci a Stănișeștilor

stoluri de porumbei. Iubeam păsările, așa cum le iubesc și azi. La vederea lor am fost cuprins de o frenezie neobișnuită și săream cântând cât mă ținea gura:

Stănișeșetii
porumbacii,
Stănișeșetii
porumbacii...

(sol, fa, fa, mi/sol, fa, fa, mi). E o frază muzicală ce-mi evocă un univers întreg, asemenea madeleinei lui Proust... Să se observe că, adjectivând un substantiv, cream un cuvânt nou, porumbac, adică plin de porumbei, folosindu-l la plural, în acord cu toponimul. Exista în limbă cuvântul porumbac, adică închis la culoare, pestriț, dar eu l-am cunoscut mult mai târziu.

- ...Eu am absolvit Colegiul Național „Gheorghe Roșea Codreanu” din Bârlad, așa că mă socot cu plăcere bârlădean. Aici am trăit în apropierea poetului G. Tutoveanu (1872-1957), figură de o rară noblețe, care, ca om, l-a fascinat până și pe Tudor Arghezi. Acesta i-a închinat în 1942 o tabletă ce rămâne una din cele mai frumoase pagini pe care le-a scris în prodigioasa lui carieră de prozator... subliniază C.D. Zeletin într-o convorbire cu doamna Sabina Măduța, referindu-se la V.Voiculescu omagiat de Societatea medicilor scriitori și publiciști din România („Curierul național magazin”, nr.30, 9 martie 1992).

Altă dată punând în pagină rânduri despre ascendenții săi - caracterizându-i pe Brăiești „ca oameni frumoși, firi nobile și armonioase, cu aplicații spre artă”, cu voci superbe, „scoborâtori din Bucovina”, „ram” din care provenea tatăl, iar pe Țarălungă - din care scobora mama-sa - un tip „de răzeș forte, cu eul bine conturat, cu un remarcabil simț al trecutului”, „iubitori de viață patriarhală, înzestrați cu simțul onoarei” C.D. Zeletin fixează împrejurările în care familia Dimoftache încă din

vechime s-a stabilit la Burdusaci, numiți pe atunci Oprișeștii de Jos.

Continuând a descrie țesătura de „ram” C.D. Zeletin, în convorbirea cu Sergiu Adam („Ateneu”, XXXII, 3(306), p.3, aprilie 1995) subliniază cele ce urmează cu privire la educația sa - ca un cult al strămoșilor:

- Nu am primit o educație expresă în sensul acesta. Am crescut liberi, în adolescența și tinerețea mea, părinții erau prea chinuiți de seismele vremii ca să mai aibă dispoziția cerută de un program educativ. A fost mai degrabă o formă de educație pasivă, ca să zic așa, grație existenței unei biblioteci bogate în casă și a unor poduri pline de colecții de reviste, dar mai ales a modelelor de intelectualitate înaltă pe care le aflam în familie: marele savant George Emil Palade, primul român laureat al Premiului Nobel (1974); tenorul de renume internațională Tomel Spătaru (1906-1961), strălucind un deceniu la Opera din Cluj, unul la Opera din București și altul în Italia, unde a cântat și la Scala din Milano; filozoful și sociologul Ștefan Zeletin (1882-1934), pe numele real Motăș.

Dacă bunicul dinspre mamă, Gheorghe I. Țărălungă (1885-1963), fost primar al Onceștilor din județul Bacău, erou căzut în lupta împotriva comunismului, celălalt, patern, C. Dimoftache (care era învățător n.n.) cu care a locuit C. D. Zeletin, detestă și el pulsațiile spre stânga, restul familiei Dimoftache cunoșteau marxismul înainte de 1944, chiar dacă nu erau marxiști, ei se arătau însă „internaționaliști și cosmopoliți”. „Bunicul meu (Dimoftache) era profund conservator și cu o dragoste oarbă pentru valorile românești”, subliniază medicul și profesorul. „Fire de artist, tata, Nicolae Dimoftache (1908-1991), preot în Burdusaci, unde a slujit biserica vreme de 50 de ani, n-a fost niciodată interesat de politică și asta l-a salvat în anii comunismului. Taciturn, în tinerețe era veșnic scufundat în vise

de artă (studiase în particular cu marele cântăreț de operă Gheorghe Folescu și era un excelent desenator), iar la maturitate, în slujirea perfectă a altarului și în trebile gospodăriei. Adora munca fizică și viața în aer liber. Mama mea, învățătoarea Maria Dimoftache (1910-1978), dimpotrivă: avea aplicație pentru viața imediată și, extrăgând lesne semnificația întâmplărilor, știa să le plaseze admirabil în largi perspective de timp. Era foarte inteligentă și stăpânită. Vedea bine și de aproape și de departe; la minte ageră, purtare suplă, așa că se interesa permanent de ceea ce se petrecea în țară și în lume. I-a grăbit însă sfârșitul pierderea bătrânului ei tată, omorât în închisoarea Jilava"...

*

Să reținem: la 4 august 1953, G. Tutoveanu, am spus, îi trimitea lui Dada -Tovarășului profesor - scrisoare la Burdusaci.

„Era în 1953. Absolvisem Colegiul Național „Gheorghe Roșca Codreanu" din Bârlad în 1952 și, neîndeplinind condițiile socio-politice, nici n-am încercat să dau concurs la facultate în acel an, lucrând în învățământ la școala din Godinești, județul Bacău", se destăinuie C. D. Zeletin lui Dinu Moraru („Lumea magazin", VIII, I, pp.58-63, 2000).

- Nu aveați dosar bun?

- Da. Chiaburie, tata preot, intelectuali de notorietate în familie, bunicul matern deținut politic...

Ce s-a întâmplat cu absolventul liceului din Bârlad și al Facultății de medicină, deși s-a „dedicat unei munci continue și în medicină și în artă", mai ales în literatură a întâlnit și destule și mari piedici. „Nu puteam să public nimic până nu făceam proba fidelității față de partid. Pot să afirm, spune mulțumit de sine C.D. Zeletin lui Dinu Moraru, că în întreaga mea tinerețe nu am pronunțat, nu am scris, nu am publicat nici un cuvânt din alfabetul comunist, cu riscul de a rămâne un necunoscut în

literatură... Nu mi se publica nimic, iar paginile mele cu poezii se pierdeau prin sertarele redactorilor, cu toate scrisorile de recomandare iscălite Tudor Vianu sau Perpessicius. Eram sfătuit mereu să scriu fie o poezie despre 7 Noiembrie, fie una despre Lenin, fie... Nu am acceptat niciodată un astfel de compromis".

Din alte discuții și comentarii, cuprinse în volumul „Omagiu C.D. Zeletin 70” știu că profesorul a scris mereu, acuzându-se, totuși, că „elaborează extrem de greu, totdeauna cu reflexele restricției și autocenzurii”. Iar dacă poezia lui Michelangelo a frământat-o vreme de 25 de ani, până în 1986 când a apărut „Opera omnia”, iar „Florile Răului”, capodopera lui Charles Baudelaire, în total vreo 40 de ani, este și rezultatul „muncii” cenzurii din anii dinaintea lui '89.

Și în convorbirea cu Gabriela Nani Nicolescu (Radio, aprilie 1991) găsim aceeași motivare:

- Scriu greu, adică scriu cuvinte cu variante, ștersături, reluări. Am un simț viu al desăvârșitului și de aceea reiau mereu, șterg și tai. „Cos și descos,/ Lucru sănătos”, o dă el pe poezie, cum făcea în copilărie, când sobarul Vasile Popa izbea „cea dintâi cărămidă accedând la bezna dinăuntru sobei” din casa părintească, la Burdusaci: „Vasile Popa,/ Care strică soba/ Vasile Popa,/ Care strică soba! etc., etc.” - „un spectacol” spontan complex: poezie, mișcare, însuflețire... îi argumentează aceluiași Dinu Moraru.

*

În decembrie 2006, răspuns la primirea coletului cu cartea, semnată de subsemnatul, „Mălin vestitorul revoluției”, cu un supliment „Aniversare: C.D. Zeletin”, învățătorul pensionar Ion V. Tasie din Priponești - Galați îmi scrie următoarele:

„...În primăvara anului 1952, pe tata l-au făcut chiabur.

N-am putut să mă mai duc la școală (eram în an terminal), pentru că la Școala pedagogică nu mai primeau fii de chiaburi. Cei ce avuseseră adeverință cu această categorie socială la sfârșitul lunii mai îi dăduseră afară din școală.

Ce puteam face?

Cu puțină practică pedagogică pe care o făcusem, am mers la reședința fostului raion Zeletin - ce era atunci la Răchitoasa - și am cerut un post. Mi s-a aprobat pe loc, era lipsă mare de personal. Așa, la 17 ani și o lună am ajuns învățător la școala Lălești. Aici am găsit - anul școlar începuse - pe Lulu - alias Dimoftache Paul, fratele lui Dada. Ei terminaseră liceul - dar pentru că erau fii de preot, au ratat intrarea la facultate. Tot anul școlar am fost împreună.

Un alt absolvent de liceu - devenit celebru în timp, era la Lălești și se numea George Apostu. Era de loc din comuna - atunci - Stănișeșeti, același raion. Era tot fiu de chiabur! Cine ar fi putut bănuși atunci că acel George, ce cu un briceguț cioplea o figurină în capătul unei nuiiele, va ajunge celebru?! (a se vedea volumul „Omăgiu C.D. Zeletin 70”, realizat cu contribuția și a Centrului Internațional de Cultură și Arte „George Apostu”). Nu l-au lăsat la acea școală decât până în vacanța de iarnă - cum se spunea atunci! Nu l-am mai văzut, dar am urmărit prin presă ce a făcut. Păcat că s-a stins din viață așa de tânăr.

Aș mai aminti un alt fost coleg și de școală, mai mare cu o promoție, pe care l-am găsit la Lălești, ce a făcut o carieră științifică la Iași, ajungând profesor universitar la Facultatea de Biologie. E vorba de Mircea Varvara. Și pe acesta l-au mutat după vacanță.

Dar să mă întorc la familia Dimoftache. Drumul de la Lălești la reședința raionului - acum era Podu Turcului - trece prin Burdusaci. Așa că am avut prilejul ca în câteva rânduri să poposesc pe la casa preotului Dimoftache, iar în luna mai să

stau vreo două zile. Aici era o atmosferă sobră, de mediu intelectual, preoteasa era o distinsă învățătoare, iar bunicul fusese parcă tot preot. Aveau bibliotecă, discutau literatură, cântau muzică la vioară etc. Eu, așa cum am văzut că ai menționat și tu undeva (în „Mălin vestitorul revoluției" dar și în „Cu capul pe umărul tău - jurnalistică împreună cu cititorii" n.n.) ce educație primisem acasă? Ce-mi oferise școala până la cei 17 ani! După cum bine știi, singura literatură care începuse a circula era tradusă din limba rusă, și aceasta axată pe victoria din război, în casa Dimoftache nu se discuta asemenea literatură. Dada era cel ce întreținea discuția. Lulu era atras mai mult de partea științifică - a urmat politehnica.

În acel an școlar 1952-1953 Dada a fost profesor de limba română la școala din Godinești. Tot întâmplarea a făcut ca în iarna 1954 să ajung și eu la Godinești, după ce de la Lălești am fost mutat la o școală din Răchitoasa, la 1 septembrie 1953. Am stat la aceeași gazdă unde stătuse Dada. Nu știu cum o chema, dar în sat era cunoscută sub numele de Chinchea. Așa i-a spus și Dada, așa i-am spus și eu, asta era voința ei...

...Nu știu dacă Dada o fi menționat-o în vreo scriere de-a lui. Ea își aducea aminte foarte des de el.

Și satul Godinești a dat măcar un om deosebit. E vorba de vestitul medic Dobrovici Vasile ce a funcționat tot la Iași. De la Burdusaci am avut din acele timpuri relații amicale cu prof. Puiu Filipescu, care a funcționat apoi la Liceul Negruzzi, dar a fost și inspector școlar general adjunct. Păcat că a trecut de timpuriu în lumea umbrelor.

- De la Lulu păstrez o carte pe care mi-a dat-o s-o citesc și mi-a lăsat-o. E vorba de „Paul și Virginia". Ce putea să-mi dea să citesc la cei 17 ani? Pe carte este scris numele lui Dada: Dimoftache C. Constantin. El era responsabil în casă cu biblioteca".

- Eu nu mă închid, ci mă deschid în bibliotecă!
argumenta C.D. Zeletin doamnei Alice Turculescu la 12 august
2005 (în „Viața medicală”, XVII, 32 (814), p.12) când îi mai cerea
o discuștură la viața de poet, eseist, traducător și mare om de
știință - lui C.D. Zeletin.

(Din „Academia Bârlădeană” nr.1 (26, 2007)

Redacția revistei „Academia Bârlădeană” îi ura d-lui
C.D. Zeletin, președintele de onoare al Societății culturale
„Academia Bârlădeană”, pentru 13 aprilie a.c., ziua de naștere a
domniei sale, multă sănătate, putere de muncă și împliniri!

C.D. Zeletin și ing. Sergiu Branda, foști colegi de liceu, în septembrie 2007, la București

Ștefan Baștă – domnul nostru

Nu pe Domnul, pe domnul Ștefan Baștă l-am avut întâiași dată învățător, ci pe domnul Vartic, un tânăr înalt, zvelt, mereu zâmbăreț, cu vorbă apropiată - cât cuprindea bunătatea lui. Un fel de înlocuitor al mamelor noastre. El ne-a primit în curtea școlii în toamna anului 1939, el ne-a spus cum trebuie să stăm și ne-a alăturat unul lângă altul, într-un fel de rând, despre care noi aveam să aflăm mai târziu că se numea careu, el ne-a căutat cu destulă indulgență negreața de la unghiile degetelor și cât de curat ne era interiorul urechilor, după care apropiindu-și cu delicatețe mâinile sale de bărbiile noastre, mângâindu-le, ne-a declarat:

- Sunteți niște fetițe și băieți strașnici. Buni de școală!

Câteva zile după aceea, nu știu ce a mai făcut cu noi în una din cele două camere ale școlii, dar din jocurile noastre din recreație, rețin că, după criterii numai de el știute, pe mine m-a numit „Japonezul” dar zicerea sa nu s-a încetățenit printre noi, colegii de joacă și de viitoare mici certuri.

Apoi, într-o zi, n-a mai venit la școală. Am aflat că a plecat la război, să-și apere țara și nici n-a mai venit.

Copiii din clasa mea am intrat pe mâna directorului școlii, domnul Ștefan Baștă, despre care aflasem că era foarte aspru și neîndurător cu năzbâțiile copiilor, dar mai ales cu neînvățatul și lipsa de la școală. Mai vârstnic, tot înalt și el, foarte autoritar cu toată lumea, noi l-am primit cu îngrijorare. Și într-adevăr, când împrejurările îi ofereau posibilitatea, domnul ne mai și pedepsea. Nu numai cu varga, care stătea veșnic pe masa lui, de care își rezema coatele, ca să-i ajungă podul palmelor până la bărbia care îi forma culcuș și loc de odihnă a capului, ci ne puneă să ne așezăm și la colț de clasă pe niște coji

de nucă, pe care nu se stătea deloc comod și despre care n-am știut niciodată cine i le pregătea.

Avea două clase pe care le coordona concomitent: noi, clasa I și pe cei din a IV-a, clasă pe care dacă o absolveai atunci, erai om: aveai patru clase primare...

Când am făcut cunoștință cu plumbul și cu tăblița de scris, domnul ne-a repartizat câte unuia din clasa a IV-a „să ne poarte mâna”, că mâna noastră cu plumbul, când o lua prea sus, când se repezea în jos, iar cifrele și literele numai cu ceea ce voia domnul nu se asemănau.

- Haide, mă, găinarule, îmi striga Neculai Lazăr, cel care-mi dirija mâna, un băiat mult mai înalt ca mine și mai corpulent, din celălalt capăt al satului, fără părinți și pe care-l creștea fratele său, fierarul satului, căruia, părinții noștri și noi îi ziceam „A lui Frumuzachi”.

Și „găină”, de la „găinar” mi-a rămas porecla pe care am păstrat-o până ce am plecat din sat, la o altă școală.

Aspru, neîndurător cu cei care nu-și pregăteau lecțiile, dar mai ales cu cei care absentau, de la domnul am învățat de toate: să dăm „Buna ziua” la oameni, să fim respectoși cu mai vârstnicii și buni camarazi între noi, să folosim apa și săpunul, să nu venim la școală cu îmbrăcămintea găurită sau murdară, să citim și să socotim. Când am învățat despre istoria românilor a fost pentru noi un bun prilej de a-i asculta cu atenție spusele, că atâtea noutăți avea, iar noi nu aveam de unde le afla, pentru că pe atunci despre cartea de istorie nu putea fi vorba la noi, la Priponești.

Avea un obicei domnul. Când te întâlnea îți și adresa două întrebări: una din domeniul istoriei, alta referitoare la operațiunile aritmetice.

- Între ce ani a domnit Ștefan cel Mare? Sau la ce an s-a dat bătălia de la Podul înalt?

Împreună cu el, mergeam duminica și în sărbătorile de peste an la biserică, cu rândul, la muncile agricole în grădina școlii ori la plantatul sau udatul pomilor din cele două plantații din coasta satului, organizate de dânsul, unde lucra cot la cot cu noi.

Erau o binefacere învățătorul și preotul în sat. Ei, Ștefan Baștă, învățătorul și Constantin Pricopescu, preotul, se numărau printre primii gospodari din sat, timpul lor din afara preocupărilor profesionale era dăruit câmpului, lucrărilor de pe lângă casă. Iar în curtea și grădina lor, parcă totul era orânduit altfel, mai chibzuit, cu mai multă grijă, după un plan anume. Am înțeles mai târziu, că ceea ce spusese cândva, mai de mult, un anume învățător Ioan Popescu în privința exemplului personal a lor în sat și comună se înfăptuia ceas de ceas și la noi la Priponești, părintele și domnul fiind mereu în fruntea gospodarilor.

Domnul nu avea niciodată răgaz, nici la școală, nici acasă, unde trebăluia tot timpul. Șurile erau bine clădite și în jurul lor se menținea curățenia. Fiecare lucru gospodăresc era pus la locul lui, unde se întorcea după fiecare întrebuintare, lucru care ne minuna pe noi, copiii, care știam că la noi, acasă, nu era tocmai așa...

După ce doamna lui firavă, plăpândă și mereu în criză de timp a plecat unde se duc toți muritorii iar domnul a mai îmbătrânit și a mai ieșit și la pensie, atunci când reveneam în sat, îl întâlneam rezemat cu coatele de gard, privind întrebător către strada principală.

Stătea cu spatele la casa lui, nu-l mai interesa nici curtea, nici grădina și gospodăria poate și pentru că n-o mai întâlnea pe Doamna lui, mereu alergând să îndestuleze păsările din bățatură, să vadă dacă vaca din grajd avea ce-i trebuie în iesle, dacă ceva era în neorânduială prin curte...

După un timp, când am revenit, nu l-am mai întâlnit. Plecase. Cunoscuții mi-au spus că Domnul se odihnește alături de Doamna, în cimitirul bisericii în care părintele Pricopescu mai făcea slujbe.

Ulterior a plecat și părintele Constantin Pricopescu.

Când mergeam la mama și tata să le aprind lumânările, același lucru îl făceam și la lespede de piatră, singura, de altfel, din asemenea material în cimitir atunci, a familiei Ștefan Baștă, lăsând să-i ardă ceva din lumina care mi-o dăruise cu generozitate.

Mai încoace, lipsit de recunoștință pentru învățător dar mai ales pentru cel care răspândise atâta înțelepciune în localitate, satul și familia i-au uitat mormântul iar neamurile i l-au șters de pe fața pământului, înlăturându-i ultimul ciot de care îmi rezemam lumânările...

Crucea nou clădită pe locul familiei Ștefan Baștă s-ar fi convenit să-i păstreze înscris pe ea și numele învățătorului Ștefan D. Baștă. Dacă nu satul, Primăria, ca semn de respect pentru el trebuia să fi ținut la aceasta, pentru că dacă facem festivități la mormântul eroilor din localitate, de ce nu ne-am comporta asemănător și cu un asemenea om care a crescut și a dăruit societății generații de oameni cu mintea încărcată de atâtea cunoștințe folositoare, punându-l, într-un fel, alături de ceea ce denumim erou al comunei.

*

De ani buni, imaginea unui om deosebit nu-mi dă pace și stăruie asupra mea ca o permanentă aducere aminte, încerca profesorul Alexandru Mânăstireanu să-mi creioneze personalitatea învățătorului nostru comun într-o scrisoare pe care mi-o adresa, fără a o data, pe la începutul anului 2007. Și-mi relata: „Originar din Priponeștii județului Tutova, Ștefan D. Baștă a slujit școala românească prin anii 1919 - 1950, aproape în

exclusivitate în satul nașterii sale. De pe băncile Școlii Normale din Bârlad a trecut direct în viața de militar, făcându-și cu prisosință datoria patriotică în vara fierbinte a anului 1917. Ca proaspăt plutonier T.R. luptă curajos redresând o situație critică a regimentului său, este decorat pentru merite excepționale pe câmpul de luptă cu o decorație care, dacă ar fi fost ofițer, era echivalentă cu ordinul „Mihai Viteazu”. După război, cu dragoste mistuitoare de adevărat luminător al satului, lucrează cu pasiune pe ogorul școlii din Priponești până la pensionare.

Eram elev al școlii prin clasele a III-a-V-a, dar nu l-am avut învățător, ci director al școlii. Era un om înalt, bine legat, aproape athletic, cu o lumină permanentă pe chipul său, cu un glas de o muzicalitate deosebită în timp ce vorbea, dar mai ales atunci când pregătea și dirija corul școlii din care nu lipsea salba de cântece patriotice din acea vreme și chiar de mai târziu. Vocea lui trăda vibrația patriotică a celui care luptase cu arma în mână pentru Reîntregirea României. Atunci chipul lui se transfigura și ne împărtășea tuturor emoțiile prin care trecuse pe frontul de la Mărășești. Serbări școlare ca la Priponești rar se puteau întâlni prin vecinătatea satului nostru și tocmai de aceea și auditoriul îl forma nu numai acei care aveau norocul să ocupe un loc în sala de festivități - că era mică, ci și acei din afară, care ascultau manifestările de suflet din afara sălii cu ferestrele larg deschise. Așa mi-l reamintesc după atâția ani precum l-am văzut eu cu ochii mei și l-am simțit cu antena sufletului meu de copil.

Și cât de mândri ne simțeam noi, școlarii din Priponeștii de Sus, când, de 1 Mai, mergeam cu școala la pădurea Ghidigeni să culegem lăcrămioare și când întâlneam școlarii din satele vecine cântând în plină natură, iar cântecele noastre le întreceau pe cele ale lor, simțeam că nici o școală nu ne putea întrece din cântece, fiindcă aveam ca dirijor și creator de repertoriu pe acest

împătimit al manifestărilor culturale din acea vreme.

Din îndemnul și la insistența lui profesională, tata m-a dat la „Normala” de la Bârlad și i-am urmat în profesiune. În legătură cu personalitatea evocatului, îmi stăruie în minte următoarea mărturie.

Cu peste 30 de ani în urmă, luând parte la o nuntă din Priponești, o verișoară a fostului meu dascăl repeta cu glas tare că, fiindu-i elevă, întotdeauna a primit premiul II, în timp ce primul premiu era acordat altei fete după merit, fără să țină cont de gradul de rudenie.

Tot așa am înregistrat și eu în memoria auditivă la sfârșitul fiecărui an școlar, parcă-i aud și acum glasul cald când rostea bucuros numele umilei fetițe care-și primea premiul întâi oferit pe baza aprecierilor făcute de acest dascăl model, care nu se uita la sărăcia ei, ci la mintea și sufletul copilului. De aici se vede simțul de dreptate și perfectă lui integritate morală. La acest capitol sunt sigur că nu toți cei ce am slujit școala ne putem declara mulțumiți sufletește. O apreciere în genul celei amintite este salutară: educatorul ține în mână cumpăna dreptății și poate privi în ochii copiilor direct, fără să roșească în fața propriei conștiințe, numai atunci când știe - și o confirmă și alții, că acea cumpănă n-a dat rateuri.

- Provenea dintr-o familie avută, domnul Baștă?

-- Țin minte că prin 1928-1930 Dumitru Baștă, tatăl învățătorului nostru, mai trăia în Priponești. El a întreținut o familie numeroasă, era măcelar, deci avea o boxă de vânzare a cărnii. Având o casă de copii, cum se mai spune prin familiile numeroase, a reușit să-i dea la școală la oraș, ajungând militari de carieră, o fată profesoară de educație fizică, iar Ștefan a devenit învățătorul nostru, fiind un nume cunoscut în lumea învățătorilor.

Cariere de învățător ori de profesor - deci de educator -

eu am asemuit-o cu aceea a unui iscusit bijutier care șlefuid materialul brut reușește să-i adauge noi valențe, noi carate.

Sunt mândru că n-am primit să-i iau locul în funcția de director în 1949, când s-a propus de Inspectoratul școlar înlocuirea lui cu mine. Nu i-am făcut un asemenea afront din respectul pe care i-l purtam, îmi fusese director de școală și nu un director oarecare, ci cu calități deosebite pentru mine.

Ștefan Baștă a slujit școala românească, „aproape în exclusivitate în satul nașterii sale” - zice profesorul Alexandru Mânăstireanu în scrisoarea pe care am consemnat-o. Într-adevăr, informat de prietenul meu Ion V. Tasiu din Priponești, și el cadru didactic și fost director al școlii, am răsfoit „Monografia Liceului Pedagogic Bârlad” redactată de profesorii Mihai D. Măță, Dumitru D. Măță și Ștefan Cucuș, realizată cu prilejul Centenarului școlii 1870-1970, de unde am aflat că la școala de aplicație de pe lângă Școala Normală, întemeiată în 1894 de Grigore Patriciu este citat ca învățător al ei până la 1944 și Ștefan Baștă (p.94). Se pare că el a profesat la Bârlad până în anul 1927, după ce s-a stabilit în Priponești.

Cu directori de școală ca Gr. Patriciu, G. Neșțian, V. Siminov, D. Ghimaș, C. Popescu, G. Tutoveanu, P. Todicescu, I. Gelelețu și colegi de profesie ca cei citați în monografie nu se putea ca experiența școlară să nu dea roade și în cazul învățătorului nostru Ștefan D. Baștă.

*

Stătea cu spatele la casa lui, nu-l prea mai interesa interiorul, gospodăria de altădată și rămânea prizonier gândurilor. Numai la Doamna s-o fi gândit?

Din memoriile generalului aviator Gheorghe Negrescu din articolul „Icarii bârlădeni între primul și al doilea război mondial”, publicat de Maria Iosefina Negrescu - Teianu în „Bârladul odinioară și astăzi 1984”, reținem enumerarea aceasta:

„27. Frații Dumitru și Apostol Baștă, fii ai învățătorului Baștă din Priponești. Căpitanul Baștă Dumitru după terminarea liceului intră în Școala de ofițeri de aviație, devenind un pilot sobru și de nădejde. Și-a curmat firul vieții într-un accident de avion, din cauza timpului nefavorabil, în zona Huiedin, în anul 1940.

28. Comandorul Baștă Apostol a absolvit Școala de ofițeri de artilerie în anul 1931 și, după 5 ani, la cererea sa, este admis să urmeze cursurile de pilotaj."

Eroi au fost, eroi sunt încă...

Unde este gestul de cinstire a unui asemenea om - Ștefan D. Baștă, căruia până și mormântul din cimitirul din Priponești i-a dispărut?

Nicolae Ciochină, *Mircea Voievod*

Învățătorul Gheorghe Filiche un duios...

Într-o frumoasă și evocatoare scrisoare a profesorului Alexandru Mânăstireanu, cel care mi-a dat imbold și posibilitatea să urc cu poezia pe scena școlii din Priponești și să las impresia că voi ajunge un prețuit actor al scenei românești, ceea ce nu s-a întâmplat deloc așa, mă îndemna cu entuziasm și încredere.

„Învățătorul Gheorghe Filiche este un nume de rezonanță în învățământul nostru, exact așa cum îl caracterizați în munca la catedră, dar și cu o reală vocație poetică: poezia „Vino” e doar un exemplu în privința multiplelor lui valențe. Eu mai amintesc încă ceva semnificativ în privința faptelor de arme ce a săvârșit în războiul anti-sovietic, când, în calitatea lui de comandant de companie – era căpitan – a cucerit o poziție inamică de o maximă importanță pentru regimentul din care făcea parte.

Vă rog, luați legătură cu copiii lui Gheorghe Filiche, învățătorul, că omul acesta a fost un mare erou în campania din Răsărit, el și cu întreaga companie pe care a comandat-o au fost distinși cu însemnate ordine militare de Comandamentul român, și trebuie evidențiate. Medaliile cu care a fost el decorat,

i-ar fi dat substanțiale drepturi ca veteran, dacă ar mai fi în viață.

Deci și aici, Gheorghe Filiche a fost un om deosebit de eficient în îndeplinirea datoriei patriotice. Și câte nu s-ar mai afla despre el la o cercetare a vieții lui.”

Gheorghe Filiche, într-adevăr, consăteanul meu știe mai bine că amândoi au fost combatanți în cel de al doilea război mondial, a fost învățător în Priponești de Jos, avea gradul de căpitan și fiind părintele colegei mele de clasă primară Dorica Filiche și a prietenului meu, mai mare, Gugurel Costică Filiche, mi-a fost bine cunoscut. Bine atât cât permite distanța de la elevul care se obișnuiește cu cartea – la persoana care ți-ar putea fi și ție învățător.

Un învățător foarte bine pregătit profesional și exigent, așa cum se cere pentru ca odraslele lui să fie unul și unul...

Și elevii lui Gheorghe Filiche erau destul de bine pregătiți, dar care mai toți s-au pierdut la coarnele plugului, pentru că satul fiind cam sărac, greutatea școlii secundare mari, ascensiunile n-au prea fost evidente. Cu totul altfel s-a întâmplat la noi în Priponești de Sus, unde și puterea economică, dar și începuturile în ale mersului la liceu aveau alte luături...

Sfaturile profesorului Mânăstireanu, până la urmă, au rămas simple îndemnuri încurajatoare... Gheorghe Filiche s-a dus de mult, Dorica – fata lui și ea, iar Gugurel nu are documente. Poate s-au pierdut o dată cu manuscrisele poeziilor create de Gh. Filiche.

Dislocându-se gospodăria din Priponești, după moartea doamnei și a domnului Filiche și înstrăinându-se imobilul, toate s-au dus pe apa sâmbetei... Cum se întâmplă în viață.

Răsfoind mii de pagini din Monitorul sau din Buletinul oficial al României, unde apăreau ordinele cu citarea faptelor de

vitejie și recompensarea făcătorilor lor, în mii și mii de cazuri, firește mi-a scăpat să găsesc citat numele și faptele lui Gheorghe Filiche despre care mi-a vorbit cu admirație și mare responsabilitate prof. Alexandru Mânăstireanu. Am reținut și notat atunci când am răsfoit revista „Duh nou” organ al asociației învățătorilor din județul Tutova care apărea prin 1936, unde am găsit poezia „Români, priviți spre hotare” în numărul 4 din aprilie 1937, semnată de Gheorghe Filiche, din care am redat următoarele versuri în lucrarea mea: „Mari personalități ale culturii române într-o istorie a presei bârlădene 1870-2003”, Editura TipoMoldova Iași:

„Atât de duios vi-i trecutul
Și jertfa atâta de mare,
În zare mijește furtuna,
Români, priviți spre hotare!”

„Premoniții ale spuselor învățătorului Gh. Filiche din Priponești nașterii mele...

N-a trecut mult și Mareșalul avea să ordone: „Ostași, treceți Prutul!”

Ostașii au executat ordinul, căpitanul în rezervă Iorgu Filiche a fost mobilizat și nu s-a mai întors acasă până la terminarea măcelului.

... Astăzi Gheorghe Filiche – Iorgu, cum i se zicea în sat, se „odihnește” undeva la Onești unde i-i fiica.

Urmare a colectivizării și a dezrădăcinării urmașilor lor, gospodăriile, cu teren și multe atenanse au fost înstrăinate. Dar nu mai arată ca pe vremea lor...” - scriam în cartea citată (p.207-209).

Mai înainte, într-o altă publicație, „Glasul nostru”, foaie culturală cu informații și îndrumări pentru popor, care apărea

de două ori pe lună la Băsești, azi Viișoara, sub conducerea Societății Culturale „Iuliu A. Zane”, în numărul 23-24 din noiembrie-decembrie 1932, îi apărea altă poezie intitulată „Vino”:

„Vin, să ne-alintăm în murmur de izvoare care curg,
Și să ascultăm cum toacă, în deal, talanga în amurg.
Vino, să privim deasupra, iar măiastra bolt'albastră,
Și cum lun'aruncă raze, printre ramuri spre fereastră

Vino, iar, de-mi spune taine, cum mi-ai spus de-atâtea
ori

Când vrăjea tăcerea nopții, triluri de privighetori,
Și târziu, când înecându-ți un suspin, spuneai că pleci,
Nu fura din gură șoapte, zborul unor lilieci.

Vin, când ceru-i numai stele și-i de flori pământul nins,
Să cădem pătrunși de farmec, tu învinsă, eu învins.
Și cu ochii duși în noapte, să mai stau pe gânduri dus,
Până ce coboară'n zare și luceafaru'n apus.

De-aș putea, ți-aș da ca'n basme, zările cu a lor afund
Ale marilor întinderi și comorile ce-ascund,
Numai ca să stau cu tine, stele de pe cer să-ți număr,
Când zâmbind, te-apleci să-ți rezemi, capul tău, de al
meu umăr”.

Referitor la poezia de mai sus, scriam următoarele în volumul meu „Vaslui – Capitala Țării de Jos în presa vremii 1875 – 2005” apărut la TipoMoldova Iași, când mă refeream la publicația citată (p.197-198): „Cu severitatea pe care o manifesta față de elevii săi, cu mintea de pe atunci, n-aș fi putut crede că omul acesta mai și iubește.”

În revista „Scrisul nostru” nr.6-7 din iunie-iulie 1929, G.Ursu îi răspundea lui Gheorghe Filiche – Priponești – Tutova: „Ne-a plăcut în mod deosebit abilitatea de a versifica, pe care sunteți pe deplin stăpân, câteva înfloriri de imagini sugestive, ritmul armonios, dar am avut neplăcerea să constatăm cum toate acestea frumoase însușiri se pierd în sentimentalismul și în prea multe dulcegării și subtilități mediocre.

Apoi, o lipsă de concentrare, ce dă naștere la lânzezeala acțiunii în curs de desfășurare”...

Exista, deci, atunci, în 1929, un dar.

Astăzi când merg la Priponești doar aducerile aminte au mai rămas. Oamenii de odinioară, ca și poezia creată de ei, s-au pierdut. Gospodăriile – cum am spus – s-au transformat și au îmbătrânit și ele odată cu generațiile care s-au dus. Medeanul satului nu mai este locul horelor și nici horele nu mai există, nici scrânciobe, nici fanfara de la Toflea care dădea viață și însuflețea copilăria, tineretul și bătrânii satului, nici toaca la biserică nu mai este bătută, așa cum numai Ilie Castravete reușea să o facă...

Mircea Șt. Baștă - reabilitare

„În momentul în care spuneai „nu” la solicitările lor nu se întâmpla nimic”, susține regizorul Alexandru Tocilescu la piesa dramaturgului Denis Dinulescu „O zi din viața lui Ceaușescu”, jucată la Teatrul Mic din București, la 10 ani după scrierea textului.

Că nu i se întâmpla nimic potrivit vine cu argumente Alex Tocilescu, citind articolul scris de Cristina Modreanu în „Adevărul” din 26 februarie

2005:

„...Fiind odată în birou la Ion Besoiu, pe vremea când era director la „Bulandra” a sunat unul de la partid, Ion Traian Ștefănescu, care i-a spus: „Trimite-mi-l pe Mircea Baștă mâine la radio că avem un omagial”. Era vorba de un actor ceva mai în vârstă, care spusese până atunci sute de poezii în ocazii de acest gen, un tip impunător, cu părul alb, foarte potrivit pentru așa ceva. Numai că atunci, nu știu de ce, omul a zis „nu mai pot”, probabil că se săturase și el. Și nu s-a dus. Iar când a sunat din nou Ștefănescu, urlând, iar Besoiu i-a comunicat că Baștă nu mai vrea, s-a lăsat o tăcere și omul de la partid a închis. Și n-a pățit nimic! Ce să pățească? Cine să-i ia lui categoria a II-a de actor și rolurile secundare pe care le juca în teatru? Nu se întâmpla nimic!”

*

Era Mircea Baștă „un tip impunător cu părul alb”, „foarte potrivit” pentru muncă, așa cum fusese și tatăl său Ștefan Baștă, învățătorul meu din clasele primare de la care, spuneam undeva, am învățat istoria României și a românilor dar și lucruri gospodărești și chiar, multă poezie.

Ștefan Baștă, învățătorul meu din satul Priponești de Sus, Tutova, a avut doi fii: Mircea și Michi. Mircea actor, Michi mi se pare, aviator, căzut în cel de al doilea război mondial.

Era cu vreo șapte, opt ani mai mare ca mine Mircea, și cu el nu știu dacă am vorbit vreo dată, dar l-am admirat, totdeauna, de la distanță.

Așa era, înalt, falnic, drept ca un brad și puternic ca tatăl său - învățătorul - cel cu care am răsădit livada cu pomi din comună, de lângă biserică, dar am participat și la începutul de împădurire a locurilor supuse eroziunii, într-o altă parte a satului. La curățirea de spini și măracini a izlazului de lângă sat, dar și la slujbele religioase de la biserică, unde mergeam aproape duminică de duminică, încolonați.

Cu tinerii ceva mai mari decât Mircea am plantat plopii și salcâmii de pe drumul care ducea către gară, realizând una dintre cele mai frumoase și umbroase alei, cum nu aveau nici Lieștii, nici Ciorăștii și poate nici o localitate din părțile noastre până acum un an, doi, când a sosit și aici vremea înlăturării arborilor de pe marginea șoselelor, a drumurilor.

L-am întâlnit apoi, pe Mircea, în piesele de teatru, în filme, la spectacolele omagiale, spunând versuri și nu-l prea fericeam dar nu-l condamnam pentru că, într-un fel sau altul, mai toți făceam omagieri.

Îi admiram vocea gravă, vorba clară, dicția perfectă, folosită cu profesionalism. Când se referea la Ștefan, la Mihai sau Mircea cel Bătrân parcă vorbea învățătorul meu Ștefan Baștă. Ochii îi străluceau iar inima mea se bucura, pentru

el.

Referirile lui la conducător mi se păreau false, de circumstanță, și s-a văzut, chiar așa și era. Făcea treabă din silă. De aceea, se vede nici nu urcase de la clasa a doua de salarizare.

Mircea Baștă nu mai este de câțiva ani.

Mama și tatăl său au încetat a mai fi cu mult înainte. Cripta lor, din cimitirul satului, s-a topit și ea, și din neîngrijire. S-a tocit, s-a împușinat și n-a mai rămas decât un ciot, la care rar, cineva îi alătură o lumânare.

Până mai ieri, când mergeam la mormântul părinților mei, treceam și pe la domnul Baștă și lăsam să ardă o flacăra care era și pentru Mircea, pentru care aș pune și altele pentru că, prin spusele lui Tocilescu, îl văd reabilitat.

Pe noi, majoritatea, cine ne reabilitează, că fiecare, în cei circa 50 de ani, am acumulat multe păcate, unele de neiertat.

Mircea Baștă, consăteanul meu, a fost, totuși, un om puternic, nu numai pentru că la un moment dat, a știut și a putu să se oprească valurilor, dar a rămas și o pildă altora. Cei din Priponești ar trebui să știe și ei asta și, mergând la biserică, să nu uite că familiei Baștă îi datorează flacăra unei lumânări măcar din când în când... Fie și numai pentru că pe mulți i-a învățat să citească. Dacă nu pe ei, pe părinții ori bunicii lor.

„Unul de la partid, Ion Traian Ștefănescu” - care se ocupa de „omagieri” și-l convoca pe Mircea Baștă „mâine la radio”, trebuie să spunem, nu era oricine.

Ion Traian Ștefănescu era un activist de frunte al CC al PCR. El a fost și președinte al Uniunii Studenților Comuniști, apoi prim-secretar al CC al UTC, succesori al lui Ion Iliescu, predecesor al lui Nicu Ceaușescu. El este activistul care, în Dolj, a instrumentat celebrul proces de la Filiași, unde au fost condamnați pentru sabotaj mai mulți specialiști agricoli. La revoluție, în '89, a fost unul dintre cei care au dirijat măsurile de

opresiune și a convocat directorii întreprinderilor și le-a dat instrucțiuni de reprimare a ...huliganilor.

Astăzi, Ion Traian Ștefănescu este profesor universitar la Facultatea de Drept din București, este autor de cursuri universitare, iar în timpul liber, probabil, visează la ...omagieri.

(Din volumul „Cu capul pe umărul meu. jurnalistică împreună cu cititorii”, Editura Tipomoldova, Iași, 2005, p. 313-315).

Că cei din Priponești nu uită ce a făcut pentru ei familia Bașta stau mărturie rândurile scrise de înv. Ioan V. Tasie în recenta monografie a satelor Priponești de Sus și Priponești de Jos despre Mircea Șt. Bașta, notat printre personalitățile locului: este născut la 10 aprilie 1929 în Priponești unde urmează și cursurile învățământului primar. Familia Bașta, prin tată, dar mai ales prin unchi, este adeptă carierei militare. Tatăl, de profesie învățător, a avut și gradul de căpitan în rezervă. Așa se face că tânărul Mircea este înscris și urmează cursurile Colegiului militar din Iași, apoi este transferat la Curtea de Argeș. Renunță la cariera militară și se înscrie la Institutul de teatru din Cluj, pe care îl absolvă în 1953. În același an – 1953 – marea actriță Lucia Sturza Bulandra îl angajează la Teatrul Municipal București unde a funcționat până la pensionare.

Prezență scenică, statură impunătoare, eleganță și distincție, chipul de o deosebită frumusețe, vocea inconfundabilă, talentul, noblețea și modestia au fost atuurile actorului Mircea Bașcă. A jucat peste 100 de roluri în teatru și film. Menționez câteva dintre piesele în care a jucat: „Visul unei nopți de vară” de Shakespeare; „Don Carlos” de Shiler; „Răzvan și Vidra”; „A 12-a noapte”, „Hamlet”, „Azilul de noapte”, „Revizorul” etc.,etc.

A lucrat cu mari regizori ai scenei românești: Liviu Ciulei, Sorana Coroamă, Lucian Pintilie, Danieliuc și alții. În cinematografie a apărut în filme ca „Runda a 6-a”, „Când primăvara e fierbinte”, „Zodia Fecioarei”, „Subteranul”, „Explozia”, „Tatăl risipitor”, „Raliul”, „Lumini și umbre”.

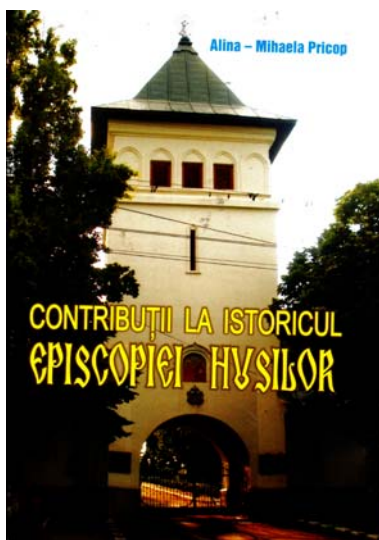
Revista *Il Cinema* ce apare la Roma publica un număr special dedicat cinematografilei noastre în care actorului Mircea Bașcă, alături de fotografie, îi este prezentată activitatea de actor de film și teatru.

În urma unui infarct miocardic se stinge din viață la 12 octombrie 1999.

Alina-Mihaela Pricop –

O carte document în paradoxul tranziției - „Contribuții la istoricul Episcopiei Hușilor”

Vestită din timp de către sponsorul ei -Academia Rurală „Elanul”, în revista ce-i poartă numele, prin publicarea unor fragmente, cartea Alinei-Mihaela Pricop a devenit astăzi o bucurie sosită pe masa noastră. Cu atât mai mare pentru hușeni care, alături de alte cărți dăruite lor de alți autori, tot despre urbea lor, devin privilegiații cititului, mai ales că volumul, dincolo de paginile lui și notele de subsol, cuprinde o bibliografie care

reclamă travaliu suplimentar și util.

Cartea citată este bucuria noastră de suflet și pentru că se constituie într-o contribuție adusă nu numai istoricului Episcopiei, ci și faptului, așa cum subliniază și Dan Ravaru în „Cuvânt înainte”, devine un bun prilej de dezlegare și explicare a „aparentelor paradoxuri” legate de „însăși apariția și evoluția localității Huși”, dar și a Bisericii și Episcopiei, în bună parte elucidate (vezi totuși p. 13,14 și 27 referitoare la întrebarea pe care continuăm să ne-o punem: „cine a fost mai întâi, Biserica, Curtea Domnească ori târgul?”).

Întocmită pe baza unei bibliografii întinse și selective, poate nu în întregime dezvăluită, lucrarea-studiu este un document de care nu trebuie să se lipsească nici vasluienii, nici cei din restul ținuturilor care au aparținut cândva Eparhiei. Ea se cere a fi citită cu creionul în mână, deoarece caietul de lectură face plăcere minții și inimii.

A comprima în nici 200 de pagini istoricul unei Eparhii cum este cea a Hușilor care înseamnă nu numai istoricul târgului și orașului de reședință, ci a atâtor ținuturi (județe), a unei Eparhii care, într-un fel, a avut însăși soarta României - când mare, puternică și foarte bogată, când ajunsă la o întindere minimă și sărăcită, despărțită de o apă care poartă și astăzi blestemul raptului de la 1812, mereu nevoită să apeleze la mila înaltei stăpâniri pentru a supraviețui -, și a reuși să convingi că biserica a rămas să fie factor de progres nu numai religios, ci și de cultură și multă civilizație, nu o poate realiza, cu succes, decât cineva care lucrează punctând lucrurile din aproape în aproape. Și Alina-Mihaela Pricop reușește această performanță! Mai ales că ne cheamă și pe noi mereu la documente, la izvoare, la bibliografie, subsolurile fiindu-ne mereu călăuză și îndemn pentru a folosi caietul ajutător.

„Episcopii Hușilor, ca toți ierarhii, în calitatea lor de slujitori ai bisericii, au avut în vedere sporirea duhovnicească a credincioșilor și, totodată, traiul lor zilnic, bun și liniștit”, spune pr. Scarlat Porcescu, iar citatul oferit nouă de autoare, chiar dacă-i deficitar prin cuprindere, probează cât de mare și corect este adevărul spus; pentru că, trecând în revistă suita ierarhilor care s-au perindat la Huși, cum a făcut altădată Melchisedec când a scris „Chronica Hușilor...”, întâlnim mulți dintre ei care, într-adevăr, au realizat activitate de misionariat, dar au existat și alții care, în harul și haina episcopală au găsit prilejul îmbogățirii lor. Referindu-se la Varlaam, care deși a păstorit

timp de 19 ani (de la 1689 până în 1708) Melchisedec acuză: „Prioritar pentru acest episcop nu a fost gospodărirea Episcopiei ci îngrijirea schitului de la Brădicești, clădit de el (și unde s-a retras după ce a ieșit din scaun n. n.), înmulțind proprietățile, prin cumpărare sau prin dani, unele dintre acestea realizate nu întotdeauna de bunăvoie și dezinteresat, ci prin minciună și vicleșuguri”, el a fost numit de Melchisedec „răzeșofag” deoarece „prin felurite căi a despoiat de pământuri câteva sate răzășești de prin prejur”. Nemulțumit de el că nu judeca drept când i se dădea delegație Domnească, cum era obiceiul, domnitorul Antioh Cantemir (1695-1700) avea să-l avertizeze public: „Popo, ce nu gândeai drept când îți vin cărțile mele? Ți-o-iu rade pletele!”, însăși lacrimile vărsate de cel ce primea acuzarea s-au dovedit fățarnice. Lacom, cum nu s-a pomenit, Varlaam și-a ticluit astfel testamentul încât toate bunurile sale le-a lăsat propriei rude, fostului mare vornic Gavril Miclescu, măsură nu numai dezaprobată de biserică, dar și sancționată de instanța Eparhială care, contestând și anulându-i testamentul, schitul de la Brădicești cu averile sale au fost aduse în proprietatea Episcopiei Hușilor, unde le era locul.

Deposdarea de pământuri și alte bunuri a micilor proprietari - răzeșii - reamintește situația pe care au trăit-o și locuitorii acestor locuri, când mai disponibile erau pământurile decât oamenii. De aici și necesitatea aducerii la Huși a coloniștilor, nu numai a celor maghiari „pricepuți la lucrat viile”, dar și a bulgarilor, la grădinărit, a țiganilor care „știau” de toate, a turcilor chiar...

Activitatea Episcopiei ca ocrotitoare a breslelor, ca slujitoare a școlilor ori în calitate de instituție judecătorească pentru cei stăpâniți, sunt puncte importante ale cărții, iar trecerea în revistă numai a episcopilor care au păstorit la Huși

în perioada 1598-1752, adică tocmai a celor care au avut perioade „scurte și fără realizări deosebite”, în dauna „erarhilor cu pregătire și împliniri” superioare, cum e cazul episcopilor Iacov Antonovici și Grigore Leu care sunt prezentați „oarecum rezumați”- și pentru care Dan Ravaru așteaptă de la autoare studii monografice ale acestora, lasă să trăim și insatisfacții.

Faptul amintit că episcopul Grigore Leu a fost martirizat de comuniști, alăturat activității Episcopiei în Basarabia, ne duc cu gândul la alte fețe bisericești care au făcut apostolat și organizare bisericească temeinică chiar și în Transnistria, căzuți victime ale perioadei și regimului comunist. Este vorba mai întâi despre cel care „în luptele de întregire a neamului, pe câmpul de lupte de la Cașin - Oituz n-a dat înapoi și n-a depus arma decât în clipa când a căzut străpuns de gloanțele dușmanului cotropitor”, cel care din fragedă copilărie și-a făcut ucenicia în chiliile mănăstirești din Moldova, dar și lângă altarul Catedralei-Mitropolitane de la Iași, în atmosfera monahismului promovat de învățatul mitropolit Veniamin Costachi, dar și mitropolitului Pimen - „Mitropolitul războiului, a întregirii neamului”, nimeni altul decât Preasfințitul dr. Partenie Ciopron, cu studii la Universitatea din Cernăuți, numit de la 1 octombrie 1937 inspector al clerului militar cu titlul de Episcop al Armatei, ajuns mai târziu Episcop al Romanului și Hușilor.

Cu activitatea duhovnicească, de organizare a clerului în Basarabia, a fost însărcinat și mitropolitul Visarion Puiu, martirizat ca și episcopul de Huși Grigore Leu, prin condamnare la moarte în contumacie de către Tribunalul Poporului la 20 februarie 1946, iar Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în sesiunea din februarie 1950, dezbrăcându-l de demnitatea de mitropolit și arhieru pentru vinovății închipuite.

În anul condamnării lui Visarion Puiu, în aceeași sesiune, membrii Sfântului Sinod hotărâsc ca alți 12 arhieri, unii cu activitate îndelungată la Huși, ei însăși membrii Sinodului, să fie disponibilizați, scoși din scaune și trimiși în mănăstiri, în ideea de a crea și mări în rândul ierarhilor și a preoțimii teroarea, teama și frica față de regimul instaurat, toate - spre luare aminte. Printre ei se numărau: episcopul Partenie Ciopron, trimis stareț la Mănăstirea Sf. Ioan Suceava; arhiereul Veniamin Pocitan, închinoviat la Cernica; mitropolitul Tit Simedrea care fusese investit o dată cu Episcopul Grigore Leu, închinoviat la Schitul Darvari - București; mitropolitul Nifon Criveanu, închinoviat la biserica Domnița Balașa-București.

La mănăstirea „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Huși era trimis stareț Episcopul Atanasie Dincă.

Alături de alte activități - viață socială curentă, morala, școala, jurisdicția locală etc., foarte mulți dintre ierarhi și preoții din Eparhia Hușilor au desfășurat o muncă prodigioasă în domeniul culturii sau a gospodăririi locale. Puzderia de biserici și troițe, a cimitirelor, modul cum se îngrijesc mormintele și nu se pierd crucile, toate sunt rezultatul educației bisericesti, dar și a unei deprinderi către zidire dumnezeiască a populației, obicei și îndemn care, prin inimă, se transmit din generație în generație, ortodoxismul nostru fiind apreciat și de alte confesiuni. Apoi, să nu uităm că la chemarea de a fi directori ai căminelor culturale la sate și în mahalalele târgurilor cadrele bisericesti au răspuns, în bună măsură, mai ales în timpul păstoririi la Huși a lui Nifon Criveanu - care avea să plătească și pentru aceasta.

Dintre publicațiile Eparhiei de Huși este amintită de Alina-Mihaela Pricop „Cartea de rugăciuni” editată în 12.000 exemplare în timpul P.S. Grigore Leu, operă care s-a împărțit în întreaga Eparhie, dar și peste hotarele ei, până în Transnistria,

unde Episcopul s-a deplasat personal în două rânduri.

„Cărtică de rugăciuni" a existat și s-a difuzat și în 1934, pentru că setea de religiozitate, cultură și știință în Eparhie n-a lipsit niciodată și ea a fost satisfăcută și cu alte publicații prețuite în lumea bisericească și a mirenilor: „Anuarul Episcopiei Hușilor", „Buletinul Episcopiei Hușilor", 1924-1932, „Credința", 1932, „Credința noastră" (Saucu-Vaslui, 1943), „Credința strămoșească", 1934; „Duh parohial" (Lungești - Tutova, 1934), „Isvorul tămăduirii", 1930; „Lumina" - Costești, 1932-1935; „Santinelă ortodoxă", Vaslui, 1934-1939; „Crucea" - Bârlad, 1906; „Păstorul Tutovei" - Bârlad, 1938-1943 etc.

Și astăzi stăruie în amintirea enoriașilor numele unor gazetari -preoți care au făcut misionarism cultural în Eparhie: Iacov Antonovici, Nifon Criveanu, Anton Popescu, Gh. V. Șușnea, Corneliu Grumăzescu, D. Leon ș. a.

Biserica „Sfinților apostoli" și Eparhia au fost ctitoriile mari.

„Contribuții la istoricul Episcopiei Hușilor" este o ctitorie, mai mică, dar una destinată direct bisericii și clerului, cartea Alinei-Mihaela Pricop completând cu succes piața de carte românească, ea alăturându-se unor binecuvântate de Dumnezeu și îndrăgite de credincioși opere aparținând unor autori de aleasă specialitate: părintele Paisie, părintele Porfire, părintele Cleopa, părintele Petroniu, părintele Arsenia și nu numai. Cartea despre care vorbim fiind și ea o zidire, manifestăm o adâncă mâhnire, pe care ar putea să o aibă și autoarea, că nu Episcopia, ci altcineva, mult mai sărac, s-a implicat în sponsorizarea ei, când prin ușa bisericilor drumul către cei cărora li-i destinată - cler și masa mirenilor - ar fi devenit mult mai lesnicios și eficient. Pentru că, vedeți dumneavoastră, în timp ce autoarea s-a străduit și a reușit în bună măsură să ne scoată dintr-o seamă de paradoxuri, noi am

rămas, totuși, încătușați de un altul care înseamnă o mai mare generozitate a săracilor în raport cu bogații, ceea ce se întâmplă și în cazul semnalat: „Elanul”, revistă de cultură editată de Asociația culturală „Academia rurală Elanul” și Școala „Mihai Ioan Botez” din Giurcani, comuna Găgești, județul Vaslui, apare cu sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui, în timp ce tocmai sponsorizata Academie face același lucru cu cartea scrisă pentru noi și Ierarhii Episcopiei de doamna Alina-Mihaela Pricop...

Ajungerea cărții nu numai la rude, prieteni și cunoscuți este cea mai mare dorință și satisfacție a oricărui autor. Am vrea să credem măcar că se va găsi în Huși sau Vaslui librăria, fie și dosnică, care să o găzduiască și să o ofere celor flămânzi de cultură. Aceasta în măsura în care dramele cărții, despre care vorbea undeva profesorul Vasile Fetescu, nu-și găsesc câmp de manifestare și în cazul la care ne-am referit.

Dar cum alergarea românilor către Dumnezeu trebuie făcută neapărat împreună cu Biserica, sperăm că Domnul va fi darnic, pentru că autoarea a fost deosebit de generoasă când, tocmai bisericii și credincioșilor ei le-a oferit cartea document, nu îndeajuns măsurată de cuvintele mele.

La cele de mai sus doar o *Notă*: raptul teritorial care a modificat teritoriul administrativ-ecclesiastic despre care se vorbește în „Cuvânt înainte” nu se referă la anul 1918 - Când Biserica și România renasc, ci la anul 1812, cu întregul său cortegiu de consecințe negative pentru Moldova și Biserica ei.

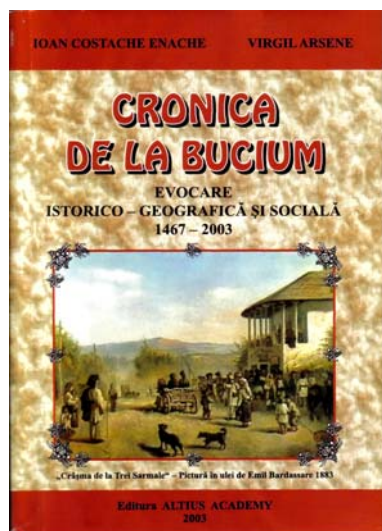
(Publicat în revista „Elanul” nr.65, 2007)

Pisania bisericii episcopale Huși din timpul lui Ștefan cel Mare

Ioan Costache Enache

„CRONICA DE LA BUCIUM”
– carte scrisă cu slove din suflet

„Cronica de la Bucium” cu subtitlul „Evocare istorică-geografică și socială 1467-2003” scrisă de Ioan Costache Enache, veteran de război 1941-1945 și locuitor în Bucium, strada Plopilor fără soț nr.33, are de toate încât denumirea de monografie a ei n-ar fi deloc o mare pretenție.

Cartea are și cuprindere geografică, și un istoric al așezării, cu referire la arheologie, organizare teritorial-administrativă, o trecere în revistă a evoluției instituțiilor ei, referiri de detaliu la satele, dealurile, văile, pădurile și populația din zonă, iar capitolele despre personalități, palatele, castelele, vilele și casele locului, ca și cel despre biserici, mănăstiri, școli etc. fac deliciul satisfacerii interesului de cunoaștere a oricărui cititor.

Așa că și eu găsesc întemeiată părerea profesorului Petru Abrudan care în „Cuvântul către cititori” consideră că, fiecare capitol al cărții, luat în parte, constituie o monografie completă. Iar evocare istorică-geografică și socială admisă de confratele meu Constantin Ostap, nu că ar fi mai apropiat de conținutul lucrării, cât mai ales un drum mai de-a dreptul către „eseul cuprinzător și vast” pe care îl realizează venerabilul meu

prieten și cunoscut de o viață, Ioan C. Enache, pe drept botezat de localnici „Cronicarul Buciumului”, că așa este prin ceea ce face și reușește admirabil soțul doamnei Cornelia Enache de la aceeași adresă – Plopii fără soț nr.33.

Că am sau nu am dreptate, judece-mă cititorii, dar eu, lăsând toate datele istorico-geografice oferite cu grijă și mare răspundere, de autorul monografiei, iată, așa îi zic, și pentru că oameni cu mult mai multe pretenții, asemenea lucrare nu au realizat – ofer judecății oricui legenda-poem despre așezarea Bucium din coasta municipiului Iași, spre convingere și dreaptă socotință, pusă pe hârtia cărții sale de veteranul care mi-a oferit lucrarea sa.

Tânăr fiind, Ștefan cel Mare, domnitorul Moldovei, a hălăduit mult, mai ales în primii vreo zece ani de domnie și pe dealurile din jurul Iașilor: Vlădiceni, Holmul, Repedea. Cu ocazia aceasta a cunoscut-o și pe cucoana Cosmoaia care, deși văduvă, tot tânără și vrednică și cu multă avere era.

„Și cum voievodul era înțelept, tânăr și plin de viață, a știut cum să potrivească treburile, ca să iasă cap la cap. Astfel, într-o bună zi, l-a adus pe vel vornicul Bucium și l-a împroprietărit cu hrisov domnesc pe moșia Cosmoaiei, în poiana din codru”. Bucium, bărbat voinic, vrednic și frumos, iar cocoana Cosmoaia, frumoasă și ea, gospodină și bogată, nu le-a trebuit mult timp ca să se cunoască, așa că, după câteva întâlniri și schimburi de cuvinte atrăgătoare, s-au înțeles și au hotărât să se căsătorească.

Fiind ei și oameni cu experiență și pecetluindu-și singuri soarta, ei au hotărât să facă nunta nicăieri în altă parte decât „Nunta-n codru”, la poalele Holmului și a Repedei. Și în toamna anului 1467, după ce a stat vinul din fiert, iar frunza din vii a ruginit, cei doi prieteni au și hotărât ziua nunții. Prima treabă a fost să-și găsească nași. Dar cine nu s-ar fi prins să

cunune așa o pereche potrivită? În primul rând au apelat la Moș Holmu, om gospodar și cu vază, care s-a prins dintr-odată. Dar Moș Holmu fiind văduv, a trebuit să se caute și o nună mare și au găsit-o, tot așa de repede, pe vecina Madam Vămășoia, văduvă și ea, și bună prietenă cu Moș Holmu.

Și așa cum e rânduiala nunților la moldoveni, au împăcat din timp și lăutarii care să veselească nuntașii. În Codrul Copoului cântăreții erau puzderie, așa că au tocmit un taraf de lăutari cu adevărat vestiți în toată Moldova. Ca vioriști i-a tocmit pe toți greierii de pe coasta Repedei, mierla avea să cânte din nai, bufnița din drâmbă, ciorile din cimpoi, iar ciocănitorele urmau să bată la tobe. Plus o droaie de soliști vocali ca privighetorile, mierlele, pitpalacii, plus alții care s-au angajat să cânte chiar voluntar.

Cu două săptămâni înainte au început pregătirile pentru masa mare. Au tocmit bucătărese vestite care știau să gătească bucate tradiționale: borș și sarmale moldovenești, apoi fripturi haiducești la țigla și câte și mai câte bucate speciale, după gustul fiecăruia.

Cronicarul Buciumului
Ioan C. Enache veteran
de război - 1941-1945, Iași 15
iulie 2001

Când a venit vorba de vin,
pe moșia Cosmoaiei vinul curgea
Gârlă – din beciurile și hrubele ei.
Mai întâi țuica bătrână din drojdie

și de prune, iar vinuri aveau de toate soiurile, de la tulpurel la cele de anțărț și mai vechi care rivalizau în calitate cu cele de la Uricani și Cotnari.

De nuntași nu s-au plâns, căci au invitat toată fauna codrilor seculari din jur, căutați, identificați și convocați chiar din partea referitoare a geografiei Buciumului, parte a monografiei locului, însăilată fir cu fir de însuși Ioan C. Enache, Cronicarul Buciumului, cu speță adâncă în localitate, de când veleturile. Au invitat și musafiri din afară: pe madam Miroslava, madam Galata, madam Holboca, n-a fost uitată nici madam Hlincea – domnișoare de onoare au fost Cetățuia și Căprița. Firește n-au lipsit nici bărbații, ca alde moș Ciurea, moș Păun, moș Gorun și moș Vișan.

Cununia religioasă a fost oficiată de Vlădica din poiană – care i-a blagoslovit să trăiască fericiți până la sfârșitul vieții.

Nunta a fost mare și veselă, așa ca în codru. S-a mâncat, s-a băut și s-a jucat ca-n povești. Când a fost la închinat s-au dăruit pe masă mulțime de covoare de păduri, de pajiști, vii și livezi, care au întregit zestrea miresii și ceea ce primise mirele de la Ștefan cel Mare. S-au dăruit și prisăci cu sute de colonii de albine harnice, care să îndulcească viața tinerilor căsătoriți.

Iașul, ca cel ce avusese nunta pe la 1408, le-a dăruit pe masă Târgușorul „Trei fântâni” – să le fie de spor și ajutor. După ce s-a terminat cu închinatul, bătrânul Iași a început un joc de brâu, așa bătrânește, și văzându-l cum o face cu tact, s-au prins toți în horă ca un cordon: Galata, Miroslava, Ciurea, Păunul cu Gorunul și Holboca, iar Șorogarii au închis cercul. În mijloc jucau de mama focului mirii și nunii, încât, spun unii, soarele s-a oprit în loc și se minuna de ce vedea. Nu mai spun ce s-a întâmplat în codru. Jucau și săreau neobosiți de la sprintena furnică la mistreții și bursuceii cei grei.

După nunta din 1467 înapoi, până în zilele noastre,

locul unde a avut loc petrecerea despre care s-a vorbit, se numește „Bucium”, după numele mirelui, iar Cosmoaia, nu se știe precis de ce, s-a retras și a rămas mai spre Vlădiceni.

Odată instalat în Poiana din Codru, Bucium și-a stabilit drept blazon vechiul han care mai târziu s-a numit „Trei sarmale”, iar ca emblemă și-a luat „Dealul Repede”.

După doi ani, la 1469, s-a născut primul copil „Socola”, cea vestită, dovadă că între Bucium și Cosmoaia relațiile au rămas vrednice, iar cum surcica nu sare departe de lemnar (tăietor) și fata tot așa de vrednică ca și părinții ei – bogată și gospodină – s-a dovedit a fi. Așa se și întâmplă atunci când treburile sunt bine puse la cale și Dumnezeu ajută cu puterea și bunătatea lui.

Cu trecerea timpului, zestrea lui Bucium și a Socolei a sporit prin truda nepoților, strănepoților și a răstrănepoților, adăugându-se altă mulțime de covoare de vii și livezi, precum și o serie de așezăminte ca schituri, mănăstiri și metoace întregite cu palate, castele și vile care mai de care mai frumoase și mai arătătoare. Gospodarii Buciumului și-au durat și ei case gospodărești pe la vii, cu crame spațioase și beciuri adânci și răcoroase pentru a-și păstra în condiții bune licoarea lui Bachus..

Atrași de frumusețile Buciumului și a Socolei, aceste localități, cu întreprinderile lor au fost vizitate de oamenii de cultură de mai târziu, personalități deosebite care au poposit și întârziat în vestitele locante, creând sub clar de lună stihuri înțelepte și de neuitat. Au fost aici marele Ștefan cel Mare, ctitorul și starostele Buciumului, prin sfetnicul său stabilit aici la 1467, dar și alți domnitori, tot vrednici, ctitori de lăcașuri sfinte și palate splendide. Au urmat apoi oameni de seamă începând cu Eminescu și Creangă și sfârșind cu Virginia Micle Gruber și Viorica și Mioara Cortez, care au menținut spiritul românesc pe

meleagurile Buciumului, care azi face cinste Iașilor și țării. Pictorii i-au immortalizat peisajele pe pânze, poeții i-au creat versuri, caracterizându-le personalitatea buciumenilor, iar prozatorii au scris slovă de neuitat pentru viitorime, pentru mai fiecare dintre localnici ori trecători prin viața localității, autorii realizând medalioane literare, scoțându-le în evidență importanța și vrednicia lor de a aduce trecutul în prezent și a-l propulsa în viitor, ca o continuare a vieții: Ștefan cel Mare, Alexandru Lăpușeanu, Ioan Th. Calimach, Mihail Sturza, Miron Barnovschi, Mihail Eminescu, Ion Creangă, Theodor Pallady, Leon Seuly, Jean Clunet, Constantin I. Parhon, Leon Balif, Petre Brânzei, Mircea Volonschi, Iulian I. Ionescu, Virginia Micle Gruber, familia Ioanilor, familia Cortez...

Buciumul a lăsat să curgă și lacrimi.. Despre așa ceva aflăm de la ing. Virgil Arsene, coautor la „Cronica de la Bucium”, când în Bucium au început defrișările, înlăturarea hotarelor dintre proprietăți, prin exproprierea deținătorilor în vederea creării Gospodăriei Agricole de Stat Bucium, un iubitor al pământului, Ștefan Cortez, a rămas plângând pe câmp, când inginerul Eugen Ungureanu i-a tăiat și distrus hatul...

Lacrimi și mai târziu, după 1989, când din cele peste 400 hectare de livadă și peste 1000 hectare de vie, realizate cu trudă, s-a ales praful, dar nu numai la Bucium -, ci în toată România, de-ți vine să plîngi vremurile, spune Virgil Arsene, el însuși un împătimit creator și ocrotitor al pomiculturii și viticulturii din Bucium.

*

Ca și răscolitorii de arhive de odinioară, Iacov Antonovici, Virgil Caraivan ori Gheorghe Ghibănescu, Ioan Costache Enache, interesat de originea familiei sale, realizează o spiță a neamului său, cum puțini dintre noi se mai gândesc astăzi la o asemenea osteneală.

Problemei familiei Ioanilor – români din Bucium, din care se trage Ioan C. Enache, autorul îi acordă un spațiu corespunzător (p.261-265).

„Am încercat să mă lămuresc asupra arborelui genealogic al autorului, care afirmă de la început că se trage din familia Ioan din Bucium. Atunci, de unde numele de Ioan Costache Enache?” – își pune întrebarea în „Postfața” la carte, Constantin Ostap, socotit de autor un fel de „naș” al lucrării „Cronica de la Bucium.”

Și completându-l pe Ioan Costache Enache, la 14 iulie 2003, Constantin Ostap conchide: „În 1837, frații Anastasie și Vasile Ioan din Bucium (alt prilej bun pentru autorul de care mă ocup să realizeze o altă monografie „Popas în comuna Boțești – Gugești – județul Vaslui, redactată și dactilografiată și depusă în câte un exemplar la primăria comunei dar și la Arhivele statului din Vaslui), au luat în arendă moșia Boțești – Vaslui, a lui Enache Neguț. Vasile Ioan, căsătorit cu o fată din satul Porcișani, comuna Boțești, din familia de răzeși Andronic, a avut un fiu, Enache Ioan, născut pe la 1841. Fiul acestuia, Vasile Enache (zis „Ciobanu”) s-a născut pe la 1863. El a fost tatăl lui Costache Enache (n.1891). Acesta a avut un fiu care a căpătat numele Ioan Costache Enache, autorul lucrării de față.” (născut în anul 1919).

„În concluzie, ne întoarcem la spusele autorului, Enache C. Ioan, domiciliat în Bucium – Iași, strada Plopilor fără soț nr.33, își trage vița din Vasile Ioan, frate cu Anastasie Ioan. După 131 de ani Ioanii se întâlnesc la un mormânt în Bucium. După 131 de ani descendentul lui Vasile Ioan, răs-strănepotul lui Enache Ioan, revine la Bucium, unde nu mai găsește pe nimeni în afară de morminte, și cu numele de „Ioan” lăsat pe meleagurile Boțeștilor, tot în niște morminte uitate de lume. La Boțești am prins trei case ale familiilor Ioan și Codreanu. Toate construite

bine, gospodărește, cu grădini mari, cu vii indigene și livezi pe rod. În una din acele case a locuit tata – unde m-am născut și am crescut. Dar cum nimic nu-i veșnic pe acest pământ, tot așa s-a stins și faima „Ioanilor” cu tot ce au dobândit atât în Bucium cât și la Boțești.”

Ca și în cazul lui Mihai Sadoveanu, care explică geneza operei sale „Hanul Ancuței”, prin acel „glas al strămoșilor” care i-a justificat opera, așa și Ioan Costache Enache, crede C. Ostap, prin Ioan Costache Enache vorbește, probabil, acel Vasile Enache Ciobanu sau alții din

neamul aceluia” care l-a pus la lucru pe autor.

Cu rezultate dintre cele mai bune, zic eu, nu numai pentru că își continuă genealogia, adăugându-și feciorul – pe Darius Mihai I. Enache (n.1947), dar și nepoții, pe Bogdan Enache (n.1974) și Dragoș Enache (1978), ci și printr-o perfectă reușită a reținerii și redării esențialului și semnificativului din ceea ce a răscolit și a găsit.

*

Dintre medaliaonele realizate să ne oprim la cel al familiei Cortez, nu numai pentru că prin anii 1950, la distrugerea hotarelor și luarea pământurilor la G.A.S., Ștefan Cortez a rămas, ca mulți alții, plângând pe brazda hatului distrus.

„Cortez este o familie mare de muzicieni, păstrând o tradiție din tată în fiu, descendentă a unui negustor de „corali” spanioli, veniți în România și stabiliți în Huși în prima jumătate

a secolului al XIX-lea cu primul Anastasie Cortez.

Scriu și mă gândesc, spune autorul, ce l-a făcut pe acest Anastasie de origine spaniolă, care a cutreierat mări și țări, să se așeze tocmai la Huși. Desigur a avut o viață zbuciumată, cu multe peripeții în executarea profesiei sale atât de dificile, și numai la Huși și-a găsit liniștea și odihna, în orașul dintre vii – așezare pitorească, cu viață patriarhală, localitate bine ancorată în dealurile Dobrina, Ochi, Coțoi și Dric. Caracterul depresionar al orașului sporește și mai mult frumusețea peisajului, încât cine vine la Huși nu mai pleacă, iar dacă pleacă nu-l mai uită niciodată, rămânând cu el în suflet.

Mi-i drag Hușul, pentru că este orașul pe care l-am vizitat pentru prima oară în viața mea, iar la liceul din Huși am învățat eu și Cornelia – soția mea, unde ne-am cunoscut pentru prima oară la 15 IX 1942. Eu eram militar, iar ea încă elevă de gimnaziu.

Hușul i-a plăcut și lui Ștefan cel Mare, unde a zidit curtea domnească și a înălțat biserica Sf. Petru și Pavel – 1496.

Acum înțelege oricine de ce Anastasie Cortez și-a ales așezământ orașul Huși, unde să-și trăiască restul vieții, să-și realizeze copiii și apoi mulțumit să fie înmormântat în cimitirul ales – Dric, tot între vii și livezi.

Cortezii erau o familie distinsă, cunoscută în lumea mare, care se înrudea cu Sturza, Rosetti, Roznovanu, Catargi, Șendrea, ca să ajungă până la regele Serbiei – Milan al IV-lea Obrenovici.

Fiul lui Anastasie, Constantin Cortez (1870-1923) s-a născut la Huși. A fost vestit cântăreț de operă, a concertat la Iași, Odesa și Petersburg, devenind apoi cu timpul, după epuizare, funcționar cercetător la Arhivele statului din Iași, fiind școlit de Th. Codrescu (1818-1894).

Ștefan Cortez, fiul lui Constantin Cortez, a fost, de

asemenea, un prestigios cântăreț și a cântat în formațiuni corale. A fost botezat de Gavril Muzicescu la Iași în anul 1897. Ștefan s-a stabilit la Iași în deceniul al treilea al secolului XX, la „Doi peri”, unde și-a cumpărat pământ și și-a construit o casă gospodărească, cu vie și livadă. Pentru că s-a dovedit un bun gospodar acasă, a fost ales și gospodarul comunei Bucium, fiind primar între anii 1941-1945, tocmai în timpul războiului, când era mai greu de condus în condiții de criză.

Ștefan Cortez a avut trei fete: Viorica, Mioara și Gabriela Ștefania, toate cântărețe, ca și predecesorii lor.”

Despre Viorica Cortez ni se spune că s-a născut la Iași, la „Doi peri”, în anul 1935, a devenit, după tradiție, o mare cântăreață, mezzo-soprană de faimă mondială. A crescut la „Doi peri” și s-a jucat în aer liber cu copiii vecinilor, desculți, prin iarbă cu rouă, vânt și soare, cutreierând coclaurile și cocoțându-se prin toți copacii din livadă.

Cum la „Doi peri” nu era școală, fetele lui Ștefan Cortez au învățat în Iași, parcurgând zilnic, pe jos, 4-5 kilometri dus-întors. După absolvirea cursului primar, Veronica s-a înscris la liceu, începându-și cariera muzicală cântând în corul Filarmonicii Moldova din Iași.

În 1960, când s-a reînființat conservatorul din Iași, Viorica și-a desăvârșit studiile muzicale. În 1964 obține primul succes important, locul al IV-lea la Festivalul „George Enescu”, în rolul Amanevis (AIDA), iar în același an la Toulouse, locul I la concursul internațional de canto, alături de Ludovic Spiss.

În 1965 obține premiul pentru cea mai frumoasă voce, în Olanda, iar definitivă consacrare i-o aduce „Medalia de aur” la festivalul „George Enescu” din 1967.

Începând din anul 1970 se stabilește în Franța, rupând căsătoria cu sculptorul Marcel Guguianu, ca în 1974 să se căsătorească cu compozitorul francez Emanoil Bondeville, cu

care nu a dus casă bună prea multă vreme.

În 1983 cunoaște un alt partener, pe Adolf Ambruster, care îi va deveni al treilea soț legitim.

Viorica Cortez a jucat de la 1 IX 1954 și până în 1993, în 845 de spectacole, în 152 localități din țară și străinătate. A obținut 55 de premii de mare prestigiu și a editat 24 de discuri. Despre extraordinarul ei talent s-au exprimat numeroși critici și muzicieni din toată lumea. Despre rolul Carmen din opera lui Bizet, cunoscutul istoric și muzician Antonie Galea spunea: „Viorica Cortez este o Carmen sublimă și tulburătoare, ea pune rând pe rând în valoare toate fațetele unui personaj deosebit de complex. Vocea sa este exact a rolului, de o frumusețe și o sorginte unice printre mezzo-sopranele de astăzi. Este frumoasă ca ziua și ca noaptea, subjugantă precum fatalitatea, a cărei întrupare este personajul Carmen” (În Correfaus 24 X 1974).

Departate de țară nu și-a uitat obârșia „Mărturisesc că nu cunoaștem un alt artist român care să fie atât de intens și autoritar prin lumea muzicii vocale românești, precum a făcut-o Viorica Cortez între anii 1970-1993” se scrie în „Enciclopedia unei cariere”, Editura Enciclopedică, București, 1994, p.54 – Adolf Armbruster – Viorica Cortez.

Trebuie subliniat că marea cântăreață a concertat și în orașul în care s-a stabilit străbunicul ei Atanasie, în Huși, la Casa de cultură, în zilele de 9 și 10 iulie 1967, sub bagheta dirijorului George Vintilă, când a interpretat arii din opere. Atunci, la Huși, a fost cel de al 263-lea spectacol din cariera sa.

În ziua fatală de 18 martie, 2001, Viorica Cortez și cu soțul ei Adolf Armbruster au suferit un cumplit accident de circulație, în apropiere de Vaslui, în localitatea Muntenii de Sus, comuna Văleni (mai înainte Valea Rea). Accidentul s-a soldat cu moartea lui Adolf Armbruster, soțul cântăreței, care se afla la volan. Viorica Cortez, soția, se afla alături, solista Operei din

Paris, s-a ales cu o fractură la piciorul stâng și mai multe traumatisme. A doua zi a fost operată de șeful clinicii ortopedice a Spitalului de urgență, prof. dr. Nicolae Georgescu.

Externată, cu un moral foarte bun, Viorica a fost transportată de la Iași la București, unde a stat o zi, apoi s-a deplasat cu avionul la Paris.

Soțul ei a fost la timp îmbălsămat și trimis la Paris pentru cele firești în asemenea împrejurări, suficient ca noi, cei rămași, să înțelegem sensul versurilor scrise de Veronica Micle:

„Și pulbere, țărână, de tine se alege,
Căci asta e a lumii nestrămutată lege;
Nimicul te aduce, nimicul te reia,
Nimic din tine-n urmă nu va mai rămânea.”

*

Cartea lui Ioan Costache Enache „Cronica de la Bucium”, evocare istorico-geografică și socială 1467-2003 este o operă bună pentru că este scrisă cu mintea dar mai ales din suflet, care i-a rânduit cu înțelepciune cuvintele.

Autorul cărții de față într-o discuție despre: Ziarele și revistele vremii

Din „Orizonturi” – revistă de cultură și informație editată de Școala „Ion Creangă” Chircești – Vaslui – nr.10/martie 2007, redactor responsabil prof. Vasile Cozma.

Ziarele și revistele - mărturii peste veacuri

Cu domnul Ion N. Oprea, autor al mai multor volume despre publicistica din diferite localități ale țării (Bârlad, Vaslui, Huși, Dorohoi, Cernăuți, Rădăuți-Siret) m-am întâlnit în fața filialei Bibliotecii „Mihai Eminescu” de la Facultatea de Geografie a universității ieșene în ziua de 16 ianuarie 2007.

— De ce pasiunea pentru răscolitul în ziarele și revistele vechi? l-am întrebat, printre altele.

Prof. Vasile Cozma

Mi-a răspuns aducându-mi, tot din ziare, adevărul adus la cunoștința celor interesați de însuși ziarul „Opinia ” Iași din 27 aprilie 1908, unde, în colectivul de redacție funcționa la acea vreme vrednicul cărturar prof. Gheorghe Ghibănescu, membru corespondent al Academiei Române, autor, strângător și răspânditor a foarte multe documente istorice, unele dintre ele oferite lui de preotul Ioan Antonovici, ajuns mai târziu episcop în Eparhia Hușilor: „Foarte puțini

dintre cititorii gazetelor vor fi având idee ce însemnează pentru gazetari chestiunea - sau problema - numerelor vechi. Viața unei gazete se consideră în general ca un ce efemer, de azi pe mâine. Un număr de ziar a apărut, s-a citit, s-a comentat, s-a distrus și s-a uitat. Așa crede toată lumea, dar lucrul nu este tocmai așa. În fiecare număr al fiecărui ziar apar anumite notițe care pot trece neobservate de marea majoritate a cititorilor. Dar rândurile cad sub ochii unui singur cititor care le înregistrează. În mod ocazional, comunică cuprinsul altuia și după o vreme, unul care nu a citit gazeta e pus la curent cu conținutul cutărei sau cutărei notițe care tocmai îl privea ori îl interesa. Unul a fost lăudat, altul criticat, al treilea acuzat sau calomniat ...Ceea ce rămâne pentru moment necitit ori necunoscut, străbate cu încetul, își face drumul cuvenit, dar e cu neputință ca cineva, oriunde ar fi, odată ce a fost amintit într-un număr de gazetă să nu afle și, la timp, să nu se intereseze de acel număr de ziar. Și

atunci, ține-te nenorocite gazetar! Vei fi asaltat, rugat, implorat să-i comunicii cutare exemplar din gazetă, dar fără să știi care anume, ci în mod vag, cu indicații neprecise, ca să răscolești colecții de luni de zile ...Un număr de ziar care la un moment dat era la îndemâna tuturor, după un timp , devine rar, prețios, ori chiar de negăsit. Și adeseori primești cerere și rugăminți din colțuri depărtate ale lumii, din Capitale străine și, în dorința de a servi pe cineva, răsfoiești colecții de sute de numere.

ORIZONTURI

Revista de cultura și informație editată de Școala „Ion Creangă” Cricovul – Vaslui

Nr. 10
Martie 2007

Coperta Revistei

„Septentrion”, foaia Societății pentru cultura și literatura română în Bucovina (nr.25/ 2006), Liviu Papuc, referindu-se la revista „Junimea literară” de la Cernăuți, atrăgea atenția că aceasta și-a desfășurat activitatea din 1904 și până în 1939, iar nu până în 1937 cum eronat au consemnat bucovinenii Ion Cocuz în „Presa română din Bucovina” și Emil Satco în „Enciclopedia Bucovinei” . Chiar dacă nu s-a făcut precizarea că un bârlădean - vasluian - hușean- ieșean Ion N. Oprea a

Trăsătura aceasta e una din cele mai frecvente și mai interesante în viața gazetărească și e una dintre acelea ce arată puterea extraordinară a lucrului tipărit care nu lasă niciodată indiferent pe cineva...”

— Bine, dar în cazul revistelor ?

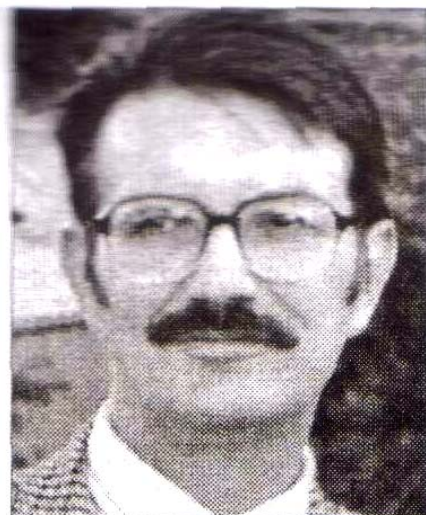
-- Cuvântul scris, oriunde, rămâne mărturie a faptelor peste veacuri. Ca și în cazul ziarelor, revista se tezaurizează, iar adevărurile fac epocă. Recent, în

consemnat corect datele respective în lucrarea sa „Bucovina în presa vremii. Cernăuți 1811-2004” (pp.398-411), faptul rămâne. Și mi se pare că e destul!

Nu-s toate acestea, dovezi că ziarele și revistele rămân mărturie peste veacuri ?

A consemnat,

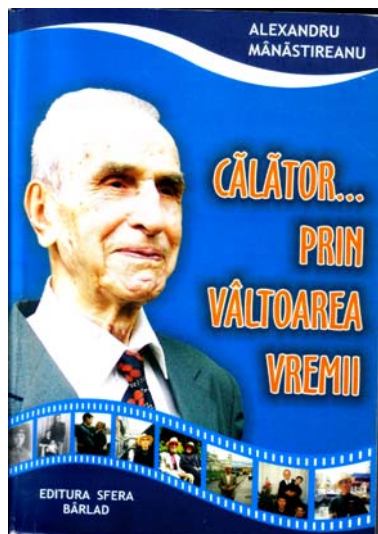
prof. Vasile Cozma

Liviu Papuc

Călător ... prin vârtoarea vremii

Alături de învățătorii Ștefan Baștă și Gheorghe Filiche, Alexandru Mânăstireanu se numără printre primii intelectuali ridicați în satul Priponești de Sus, fostul județ Tutova, locul unde am văzut lumina zilei.

Format la școala normală din Bârlad, el a fost mereu modelul de viață și comportare pe care mi l-a arătat tata, încă din primii ani de școală, deși eu l-am căutat mai mult pe Ștefan Baștă,

pentru că l-am avut învățător.

Pe Alexandru Mânăstireanu, autorul memoriilor din cartea „Călător prin vârtoarea vremii”, pusă pe masa cititorilor de Editura „Sfera” din Bârlad, nu l-am avut nici învățător, nici profesor. Nu l-am avut învățător pentru că în anii când eu buchiseam literele abecedarului și cifrele, și încercam să scriu pe „tăbliță” cu „plumb de piatră”, el mărșăluia spre Răsărit, mai întâi la Tighina, apoi peste Nistru, unde, în gerul rusesc, era mereu preocupat „de a nu-i asupra pe ostași și nici populația civilă”, în noiembrie 1943, după cum singur spune, aflat în dispozitiv la Limanul - Bug - Nipru - trăiește dramatic momentele retragerii spre Odessa. În aprilie 1944, rănit grav la brațul stâng, locotenentul Alexandru Mânăstireanu spune Adio, arme! și-l întâlnesc în Priponești cu semnul V pe tunica cazonă,

semn că își făcuse datoria față de țară. Din noiembrie '37 și până în septembrie '45, el s-a aflat mereu sub flamura de onoare a țării. Ca și alți învățători și profesori, printre ei și învățătorul Vartic de la școala din Priponești dar și mulți tineri de la coarnele plugului, au plătit țării greul tribut de sânge pe care li-l ceruseră conducătorii.

„Din 25 de colegi de promoție, 6 au plătit cu sacrificiul suprem - viața - pe fronturi diferite și în perioade diferite ale războiului. Cu pregătirea mea umanistă pe care mi-a dat-o școala, mi-am făcut conștiincios datoria și am alinat multe suferințe și necazuri ale foștilor mei ostași. Ca fiu de țăran, m-am simțit cu trup și suflet alături de marea masă a Țării care și-a făcut și de această dată datoria de onoare, cu toată vitregia vremurilor”, scrie autorul.

Venit acasă, în Priponești, satul îl aștepta, dar trecuse și el prin mari prefaceri, datorită încercărilor războiului, ale foamei și ale ocupației. Lumea liniștită a satului cam dispăruse. Influența Răsăritului își dovedea prezența nefastă. Omul nu mai era stăpân la el acasă, la școală dar și la primărie și în celelalte instituții ale satului, nechemații urcaseră treptele. Pentru că purtase pe braț semnul V, simbol al vărsării de sânge în Răsărit, pentru că era și fiu de țăran, care se lăsa greu convins să-și lepede petecul de pământ, învățătorul suportă persecuțiile politice, delațiunile, privațiunile pe toată durata lungii ierni cât a durat vrajba socială. Ocupat însă, până peste cap, cu alfabetizarea consătenilor, cu munca de învățător, dar și de modelator cultural, a trecut peste toate. Nu l-am avut învățător sau profesor - și pentru că de abia în 1959, la 43 de ani avea să absolve - Facultatea de Filologie, dar l-am avut animator cultural. N-a existat spectacol artistic sau serbare câmpenească ori școlară în care să nu-mi fi bătut la poarta părinților mei, cu o poezie sau un monolog, de el pregătit pe care trebuia să-l

prezint publicului la prima manifestare cultural educativă, organizată de dânsul.

Conferințele lui ținute la căminul cultural sau la școala din Priponești, despre eclipsa de soare, de exemplu, cu material didactic ajutor, pregătit de el, pentru a fi cât mai deplin înțeles, erau o vrăjitorie intelectuală asupra celor care de mult încărunțiseră, dar și pentru noi tinerii, aflați în vacanțele școlare, veniți de la liceele din Bârlad, Tecuci, Iași ori mai de departe.

„La terminarea studiilor - spune Alexandru Mânăstireanu, aveam vârsta dublă a unui student la zi. Apoi, trebuia să mă grăbesc pentru că fiica noastră urma să devină la rândul ei studentă... În privința perspectivei de viitor ce-o aveam, după ani grei de eforturi și ostilități întâmpinate, speram în mai bine, atât cât putea fi acest bine atunci”..

„Mariana, draga mea! Mergi cu bine! îndrăznește! Viața este a acelor ce îndrăznesc!” îi scria Alexandru Mânăstireanu, ca tată, fiicei sale în momentele de cumpănă ale postdecembristului '90. Și din 1992, Alexandru Mânăstireanu are o nouă preocupare majoră - drumuri cu autocarul, trenul ori cu avionul la Paris, Veneția, Florența, în Belgia, la fiică, nepoți și strănepoți.

Speranță de care nu s-a despărțit niciodată consăteanul meu, fostul învățător și profesor, animatorul cultural din Priponești de Sus - Alexandru Mânăstireanu. Dovadă stau însăși spusele sale puse pe contra-coperta cărții „Călător... prin vârtoarea vremii”: „Trăiesc într-o lume frământată, zbuciumată, o lume care încearcă să-și croiască un nou drum spre viitor. Văd în jurul meu o lume necăjită, lipsită de strictul necesar, ajut cât pot și trăiesc decent din drepturile pe care le am ca fost slujitor al școlii și ca veteran de război. După timp de aproape 50 de ani, regimul comunist m-a arătat cu degetul ca indezirabil, mă

bucur că astăzi Țara recunoaște că i-am fost sprijin sigur și i-am fost loial în momente de cumpănă! Știu să mă bucur de fiecare zi pe care o trăiesc, știu că cel mai prețios dar al omului este viața trăită frumos, cinstit și demn! Chiar dacă anii adăugați aduc anumite necazuri și suferințe, nu mă văicăresc de suferințe, ci mă rog, creatorului să mă păstreze tânăr la minte spre a nu-mi fi mie povară și nici altora din jurul meu!"

Constituindu-se într-o „dare de seamă” asupra vieții sale, autorul își încheie spusele dintr-o convorbire în doi: „Mă bucur că am rămas cu această inflexibilitate a coloanei vertebrale - în raporturile mele cu lumea și pot astfel privi lumea în față, fără să cobor privirea ochilor în fața cuiva.

Încercarea de față (cartea - n.n.) o socot ca o mărturie din niște vremuri aprige, potrivnice interesului național, pentru ca acele vremuri vitrege să nu se mai întoarcă vreodată pe plaiurile noastre mioritice.

... am îndrăznit să scriu și am reușit să scot la lumină o viață de om așa cum a fost ea...

Am impresia că, pe undeva, încercarea mea place, și mai ales se citește cu ușurință, constituind „o lectură plăcută și chiar instructivă”, mai ales pentru generația mai tânără, care nu știe ce a fost și mai ales nu cunoaște adevărul istoric al câtorva zeci de ani de influență nefastă care ținteau la desființarea noastră ca națiune, popor și stat... Am făcut ce am făcut din dorința de a exprima unele păreri, unele opinii împotriva unei orânduiri sociale care se autoaprecia a fi cea mai dreaptă orânduire socială, dar lucra cu principii atât de strâmbe și nedrepte cum nu s-a mai văzut în istoria omenirii. De aceea a și dispărut fără război pustiitor și ne-am despărțit de ea fără regrete. Avem datoria de a nu uita atâta strâmbătate și a le înfiera aruncând totul la lada de gunoi a istoriei".

Cuvinte, nu numai de nonagenar, ci mai ales de părinte,

de bunic și de străbunic, de prieten apropiat celor care îl știu și îl cunosc pe Alexandru Mânăstireanu din satul Priponești de Sus, astăzi debutant în literatură și de la care așteptăm și alte lucrări literare, oferite nouă, pe măsura experienței sale de viață.

(Publicat în revista „Elanul” nr.60, februarie 2007)

*

Addendă la cartea „Călător... prin vârtoarea vremii”

După ce consăteanul meu, profesorul Alexandru Mânăstireanu, mi-a expediat volumul său „Călător... prin vârtoarea vremii”, dovadă că se poate face debut literar și la vârsta lui de 90 ani, primesc de la el și o scrisoare având anexată Addenda pe care o ofer cititorilor:

„Septembrie 1952. Abia izbucnise războiul din Coreea, prima confruntare între foștii aliați din cel de-al doilea război mondial. Tensiunea crescuse pe plan internațional, dar și în țară. Regimul comunist își apăra puterea cu ghearele și cu dinții. Represiunea acționa la maximum mai ales asupra celor bănuși a fi potrivnici „noului”, asupra elitei - sortite exterminării, pentru asigurarea dominației maselor. Întors de pe frontul din Răsărit, cu „semnul” de fost ofițer, ba și grav rănit, „dovadă” că „mă răfussem” (deși nu era adevărat) cu cei care acum ne „deschideau drumurile”, de la școala cu 7 clase din Priponeștii mei, comună cu oameni gospodari, dar refractari și ei, ca mai toți țărani, noii orânduiri, mă pomenesc transferat la școala din Căuești, comuna Adam, spre a nu fi lângă părinți în satul natal, a nu putea complota împotriva „înnoirilor”, înțeleg.

Mi se făcea o mare nedreptate, dar cui și unde să te plângi? Singura soluție a fost să accept situația și, iată-ne, soț și soție, tineri, cu copilul alături, cu bagajele gata făcute, la drum...

Am găsit la Căuești o situație greu de înțeles, o școală doar cu numele, căreia ne-am alăturat la o muncă de mare răspundere. Totul, totul trebuia luat ca de la început și îndepărtat ceea ce stricaseră alții.

Acolo, în satul acela, cocoțat pe niște dealuri costelive, aproape de codrul de la Fundeanu, Codrul Ghenghi cum îi spun documentele arhivistice de la anul 7184 (1676) dintr-un „Catalog” cu astfel de acte păstrat la Arhivele statului, izolat și depărtat de lume, între niște oameni buni, cumiți, muncitori, cu mult bun simț și chiar prietenoși, am lucrat din zori și până în noapte începând din ziua sosirii. Răul cel mare era că, precum se întâmplase și la Priponești, conducătorii locali erau tocmai opusul celor conduși. Era perioada cruntă a asupririi opozanților ori a simplilor suspectați, și al pervertirii celor de la conducere mai cu seamă. Era ca o modă anapoda, ca în fruntea localităților să fie puși cei care se aflaseră câțiva ani mai în urmă pe ultima treaptă a demnității, cinstei și puterii economice, ceea ce îi și făcea vulnerabili alcoolului, lenei, dar și carierismului și atașamentului orb față de noii lor stăpâni, spre folosul personal.

Prețuiți cum nu fuseseră până atunci, sforarii și chilipirgiii probau un devotament vinovat noului regim. Cum acel duh al neîncrederii în oameni funcționa la maxim, iar cei care slujeau puterea se străduiau să merite încrederea de care se bucurau, fiind în stare de orice nemernicie, mijloacele nu se lăsau așteptate și erau folosite. Am fost nevoit, firește, să lucrez cu asemenea oameni-neoameni, uneori să-i înfrunt, dar să simt și oarba lor dușmănie, dintre ațâți potrivnici, memoria și atenția mea mi-l păstrează pe un oarecare. Era fiul unor oameni foști gospodari, respectați de consăteni până la acea vreme, cu ceva carte - patru clase primare - dar cu o totală deformare sufletească și de caracter. Era vicepreședintele Sfatului popular comunal, om cu un zel sporit, care acționa călcând peste orice

omenie, dar foarte abil, un adevărat vulpoi cu două picioare care se căznea a fi altceva și pe care satul, dar și comuna întregă l-au botezat „Ghetu' om, săracu'!” Și nu întâmplător, în calitate pe care o avea, intra mai în fiecare ogradă și casă de român, unde, părând a fi ceea ce nu era, ieșea jeluindu-l pe vizitat: „Ghetu' om, săracu'!”

Stând față în față, uneori și la un pahar cu vin și o gustărică, omul se jeluia de strâmbătățile ce-l loveau din toate părțile - cotele, beilicurile, impozitele, își descărca sufletul către cel pe care îl omenea, și acesta, fariseic, îi promitea rezolvarea problemelor, îl căina, se făcea că suferă și el alături de gazdă, iar la ieșire, când dădea ochii și cu vecinul, care mâine putea să-i fie musafir - nepoftit, „îl mângâia” și pe el, ca un fel de arvună, cu aceeași zicere - „Ghetu' om, săracu'!” Numai că, la un moment dat, lumea a sesizat nefirescul. De la un timp, discret, pe la miez de noapte câinii băteau tot cu mai multă insistență, iar în zori populația afla despre ultima arestare în sat, despre dispariția a încă unui consătean. Inițial, satul nu și-a dat seama ce se întâmpla, nici de ticăloșia cameleonului care, în chip de om, cu o mutră de nevinovat, le intra în casă și, la plecare, în mod invariabil își exprima falsa compasiune "Ghetu' om, săracu'!” că răul cel mare venea tocmai de la oaspetele lor.

Securitatea, brațul înarmat al PCR își făcea treaba și la Căuești, în codrii Fundeanu... Când cazurile s-au tot repetat iar arestările se produceau tocmai cu cei care, încrezători, își descărcau sufletul în fața acestui specimen odios, când în aceeași măsură și compătimirile se repetau cu aceleași invariabile cuvinte, cineva a avut o sclipire de conștiință, și-a dat seama de la cine veneau arestările samavolnice, condamnările și supraaglomerarea pușcăriilor cu consătenii lor, și, precum se întâmplă în telepatie - că satul are felul său de a percepe și comunica - individul a început a fi ținut la distanță,

nu mai era primit în case, cinstea din sărăcia omului nu-i mai stătea la dispoziție iar zidul tăcerii între el și restul inșilor s-a tot ridicat.

În calitatea oficială pe care o avea, prefăcându-se interesat, trecea acum și pe la școală. Obişnuia să-mi pună întrebări de genul acesta: „Ce părere aveți despre X, Y sau Z?"; „Cum vedeți rezolvarea problemei cutare?"; „Ce credeți despre cutare lucru?"; „Cum ați face dacă ați fi în locul meu în chestiunea aceea?" și tot așa... Cum știam, de acum, mai totul despre el, n-am picat în cursa lui. Aveam de mult experiența cunoașterii lingăului, a lacheului. Eu îi puneam problemele reale ale școlii de care răspundeam și-l forțam să se pronunțe, să caute el soluții... „încătușat" astfel, otreapa și-a schimbat comportarea, m-a reclamat peste tot, dar cu demnitate mi-am demonstrat mereu nevinovăția, netemeinicia reclamațiilor - sau mai bine zis a turnătoriilor infame - în fața celor veniți în cercetare de la raion sau de la regiune.

Despărțit de lumea satului, n-a mai dat „randamentul" cerut de stăpânire, n-a mai fost ales în dregătorii și a rămas printre localnici cu stigmatul de neșters al lichelismului care i-a denaturat și puținul suflet pe care îl mai avea, porecla „Ghetu' om, săracu!" rămânându-i ca nume, semn al dezonorării pentru totdeauna.

Când, în sfârșit, a venit și 22 decembrie '89, înfricoșat, pe ascuns, ca un adevărat nemernic, și-a pierdut urma, cum au făcut atâția alții, plecând într-un colț îndepărtat al țării, unde nimeni nu-l mai cunoaște. Acolo își mistuie, printre necunoscuți, duplicitatea și muștrările de conștiință dacă o mai fi având ceva din ea. În sat, la Căuești, încă i se mai păstrează disprețul de turnător și nemernic, de individ care și-a vândut consătenii pentru „un blid de linte".

După atâția ani de la întâmplările evocate înfierez și eu

această comportare inspirată de interese străine țării, cu gândul la acei oameni care din prea multă încredere în omul de lângă tine au plătit omenia lor cu prețul îndurării unui regim de exterminare pe care numai lagărele de muncă și pușcăriile comuniste l-au putut arăta, unii dintre ei chiar cu jertfa supremă -viața.

Cât privește ticălosul căruia nu i-am pomenit numele adevărat trebuie să știe că am făcut acest lucru și pentru că el și semenii lui au făcut lucruri cu cei dintre noi mult mai grave, luându-ne până și numele și înlocuindu-l cu pronunțarea unui simplu număr aritmetic. Am fost mai generoși, l-am numit, totuși „Ghetu' om, săracu'!", un pseudonim, care la comuna Adam îl deslușește până și vecinii din satele apropiate, dar nu o fac, ci evită... Eu am făcut evocarea mai cu seamă pentru ca lumea să înțeleagă și să aibă în vedere că vremurile despre care v-am vorbit nu se vor mai întoarce niciodată. Dar niciodată"...

Cu cele de mai sus, scrise de Alexandru Mânăstireanu se adevăresc spusele mele dintr-o încercare de cronică la cartea citată: „astăzi debutant în literatură, aștept de la consăteanul meu și alte lucrări literare, oferite nouă, pe măsura experienței sale de viață".

„Ghetu' om, săracu'!" este un început, îi mulțumesc!

*

Și după un timp am mai primit un plic de la Alexandru Mânăstireanu.

Iată conținutul lui:

Cu Ghiță Slavu din Priponești poate dincolo...

Stau liniștit în fața casei mele din Bârlad, cu pomi diferiți și straturi cu multe flori, de culori și cu mirosuri suave, îmbătătoare, cum s-ar zice; mă aflu în propriul meu rai, pe care

mi l-am făurit în timp...

Mă bucur de roadele pomilor și de podoaba florilor. Deasupra mea, un cireș goldan cu o superbă coroană rotată, care își etalează cu dărnicie milioanele de flori albe, vestitoare ale unui rod bogat care se repetă cu regularitate în fiecare an, mă duce cu gândul în urmă, readucându-mi în memorie o întâmplare din anii îndepărtați ai unei tinereți zbuciumate.

Ca orice tânăr din generația mea, în 1940 mă aflam cu oamenii pe care îi conduceam ca ofițer de rezervă pe malul Nistrului, în imediata vecinătate a Tighinei. Fusesem ceva mai înainte și prin alte locuri fierbinți, dar acum ne aflam pe locul amintit, străjuind la hotarele țării. În cursul lunilor aprilie-iunie 1940 am viețuit în corturi la adăpostul unor păduri de salcâm. Ne instruiam dar în același timp săpam cu hărnicie, făurindu-ne trainice și solide adăposturi genistice, menite să ne protejeze în cazul unui atac din Răsărit. Așa ne familiarizasem cu acele meleaguri încât cunoșteam cu precizie orice cută de teren, orice grupuri de tufe sau arbori izolați, precum îmi cunosc astăzi – iată sunt aproape 70 de ani de atunci – orice parte din curtea și grădina casei mele. Nu ne era ușor, dar tinerețea noastră nu lua în seamă greul situațiilor și mai ales pericolul declanșării iminente a războiului.

Prin ultimele zile ale lunii mai, în timp ce eram plecat în sectorul de lucru obișnuit, ordonanța mea mă roagă să-l las „acasă pentru spălatul rufelor și al altor treburi gospodărești”. Până să revenim acasă, la corturile noastre, Ghiță Slavu, consătean cu mine, a avut suficient timp să dea iama și la un cireș goldan din vecinătate. L-am găsit la intrarea în cort și cu o bucurie de copil care așteaptă să fie lăudat pentru isprava făcută, îmi arată ranița plină ochi cu cireșe roșii, mari, tocmai bune de mâncat.

- V-am adus cireșe, așa cum am văzut că aveți acasă, la

Priponești!

- Bine, Ghiță, lasă-le acolo și după ce primim hrana de la cazan, le va veni și lor rândul, i-am zis.

După ce oamenii au mâncat, îi spun lui Ghiță să aducă ranița cu cireșe, ordon așezarea oamenilor mei pe două rânduri și am dat fiecărui ostaș câte o mână de cireșe, spunându-le:

- Măi, băieți, mâncați cireșe din cireșul tatei de la Priponești-Tutova, făcând aluzie la ce spusese Ghiță, că sunt asemănătoare cu cele din via tatălui meu.

În final, mi-a rămas mie și ordonanței câte o porție asemănătoare – și totul a trecut în uitare...

...La 28 iunie, deci câteva săptămâni mai târziu, am fost somați prin ultimatum să părăsim pământul strămoșesc al Basarabiei – în urma Pactului Molotov-Ribentrop din 23 august 1939, conform înțelegerii dintre cei doi tartori ai războiului: Hitler și Stalin.

Apoi a urmat sfârtecarea Ardealului de Nord-Est și pierderea celor două județe din sudul Dobrogei și, în final, în anul următor am intrat și noi, românii, în cel de al doilea război mondial pentru redobândirea teritoriilor pierdute, cu jertfe nenumărate și pierderi materiale incalculabile.

La terminarea războiului am intrat în cea mai neagră noapte a istoriei noastre naționale – în spatele Cortinei de fier menită să ducă la dispariția noastră ca țară și popor.

Prin anii 1952-1954, în timp ce tata presta muncă obligatorie pentru întreținerea drumurilor alături de alți oameni din Priponești și împrejurimi, un cetățean îl strigă și îl întreabă dacă nu cumva a avut un băiat ofițer de rezervă în regimentul de la Ismail și când află că da, străinul i-a și spus cu glas emoționat:

- Moșule, să trăiești, să fii mândru că ai un asemenea fiu, după care i-a istorisit, cu lux de amănunte, întreaga întâmplare,

cum a mâncat cireșe pe care fiecare ostaș al meu le primise, de parcă ar fi fost cine știe ce comoară sau lucru de valoare, pe care l-aș fi dăruit.

Mulțumit de cele aflate, tata și-a păstrat bucuria în suflet și la prima mea venire acasă a adus vorba și despre întâmplarea relatată, cerându-mi să-i spun cum s-au întâmplat lucrurile.

Stau acum, la anii mei, și mă gândesc că un fapt atât de mic și neînsemnat a putut să aibă atunci un asemenea răsunet în inima unor oameni aflați într-o împrejurare oarecare. Eu, la drept vorbind, și uitasem acest fapt neînsemnat și poate că nu l-aș mai fi amintit dacă nu era acel ins care n-a putut să uite că și cel mai neînsemnat gest contează, dacă e făcut din inimă și cu dragoste.

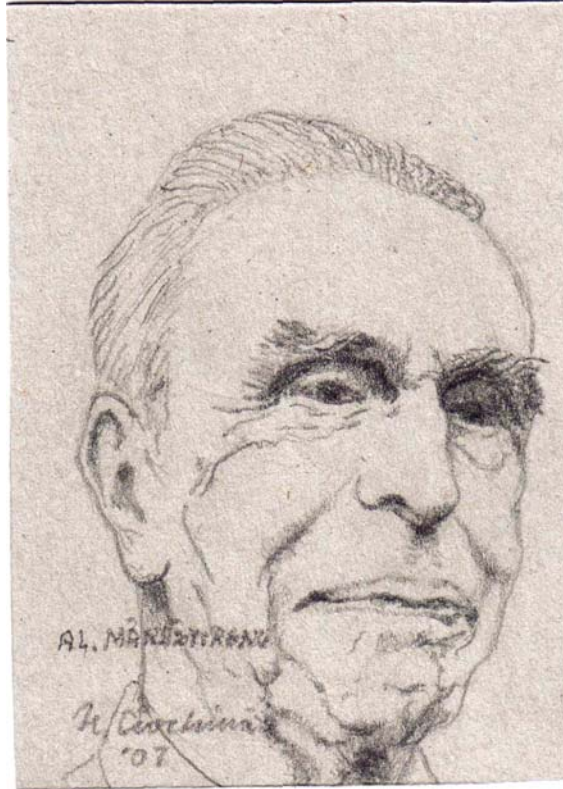
Cu Ghiță Slavu, consătean și întâmplător ordonanță în vremuri neprielnice, m-am mai întâlnit o singură dată, după circa 40 de ani. Reveneam ca oaspete la Priponești în timp ce el se afla cu o echipă de muncitori ceferiști, pe care îi conducea, el fiindu-le șef. Ne-am întâlnit în autobuzul care ne-a dus de la gara Ghidigeni în satul nostru.

N-a schițat nici cel mai mic gest că m-ar cunoaște. Am rămas contrariat de comportarea lui. Am tăcut la gândul că lumea are orgoliu și vanitățile ei, nevrând să-l cobor în ochii subordonaților.

După alți ani, Ghiță a trecut în neființă. Abia atunci am aflat de la un nepot al meu că Ghiță nu m-a recunoscut datorită simplului fapt că el nu vedea, fiind aproape orb în momentul reîntâlnirii noastre. Că un funcționar C.F.R. și doctori cu inimă îl socoteau bun de muncă pentru ca să poată ajunge să mănânce o bucată de pâine, o pensie.

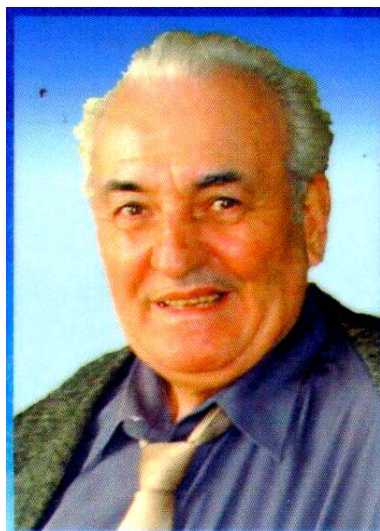
Și eu care l-am judecat nedrept, încercând să-i menajez un orgoliu pe care el nu-l avea, cum nu l-a avut niciodată cât am fost împreună!

De-ar fi știut adevărul, poate schimbul de cuvinte și aducerile aminte l-ar fi bucurat mult. Mă simt vinovat de ceea ce s-a întâmplat și mă scuz pentru ratarea ultimei noastre întâlniri pe lumea aceasta. Poate, „dincolo”, împreună, vom rezolva și acest lucru.

Ambasadorul cultural al Bârladului în Canada

Constantin Clisu – „cetățean de onoare al Bârladului.”

Consilierii locali au aprobat în ședința ordinară de miercuri seara, acordarea titlului de cetățean de onoare a scriitorului Constantin Clisu, nota „Evenimentul” de Vaslui, vineri 13 iulie 2007.

Domnia sa s-a născut pe 14 septembrie 1931, a absolvit Școala Normală a Institutului Pedagogic din Galați și Facultatea de Filologie din București. A avut o îndelungată carieră didactică. A fost în perioada 1964-1966 directorul Școlii generale nr.5, apoi din 1968 și până în 1979 directorul Școlii Generale nr.1, iar în perioada 1975-1984, șeful Inspectoratului Școlar Județean Vaslui. Domnia sa a condus și cenaclul literar „Alexandru Vlahuță” din Bârlad și a fost un asiduu colaborator al revistelor „România literară” și „Cronica”. A condus publicațiile locale „Școala Bârlădeană” și „Coordonate Bârlădene”, dar a scos și nouă volume de proză și poezie pentru copii, iar Teatrul „Victor Ion Popa” i-a pus în scenă mai multe piese pentru micuți; în ultimii ani a publicat și două romane „Mama nu e vinovată” și „Bastardul”.

Actualmente stabilit în Canada, Constantin Clisu este

considerat ambasadorul cultural al Bârladului, acolo Domnia sa este membru al Academiei Universale „Gulielmo Marconi” din Roma și al Centrului Cultural – artistic din Milano, colaborator la Antologia Poetică Universală din Atena precum și la revista „Tempo sesnsibile” din Italia, nota G.M. în ziarul Vasluian.

Anterior, consultându-i C.V.-ul într-o lucrare „Bârladul în presa vremurilor” subliniam activitatea de început a scriitorului și care a constituit temelia deprinderilor de mai târziu: activitatea de învățător în anii 1951-1958 și 1960-1962, de bibliograf la Biblioteca publică din Bârlad în 1955-1960, redactor șef al ziarului „Rulmentul” din Bârlad în anii 1966-1968, debutul său ca poet în anul 1951 la ziarul „Steagul roșu” din Bârlad, editor a primei culegeri literare apărute după 1944 sub titlul „Inscripții”, unde au colaborat 17 membri ai cenaclului literar „Mihail Sadoveanu, prefațată de regretatul profesor de limbă și literatură română Constantin Parfene, alt volum de versuri cu titlul „Pământ iubit” tipărit la Iași, cu includerea a 27 de colaboratori, apoi colaborarea personală cu poezie, articole și reportaje la postul de radio Iași și Radio – București, la revista „Convorbiri literare” - Iași, la „Tribuna învățătorului”, la ziarele „Flacăra Iașului”, „Vremea nouă”, „Părerii tutovene”, „Bârladul – revistă culturală”, apărută sub patronajul Fundației „Dr. Constantin Teodorescu”.

Constantin Clisu este autorul bucății în versuri „Pământ românesc”, care pe muzica compozitorului și muzicologului Vasile Donose, devenit directorul Teatrului „Constantin Tănase” din București, a fost prezentată în faza finală a emisiunii „Cântarea patriei”, organizată de televiziunea română, a fost interpretată de corul „Armonia” a Sindicatului învățământului din Bârlad.

Constantin Clisu este autorul și a versurilor Imnului „Bârlad – oraș moldovenesc” puse pe portativ de profesorul și

compozitorul Nicolae Balan și el o personalitate.

Debutul editorial al lui C. Clisu s-a produs în anul 1979 cu volumul de povestiri pentru copii intitulat „Pentru un pui de sturz”, Editura „Ion Creangă” București, 80 pagini, despre care Alexandru Mitru, în revista „Arici pogonici” nr.11/1979 a scris: „O carte apărută în librării ne-a atras de curând atenția. Autorul are fericitul har de a ști să ne poarte cu iscusință pe aripile fanteziei, fie când, bunăoară, ne ajută să vedem cu ochii minții stejarul de la Corlătești, cel crescut pe plaiurile de legendă ale Vasluiului, dintr-o mlădiță sădită de însuși domnitorul Ștefan cel Mare – Ștefan, Ștefan domn cel Mare / Seamăn pe lume nu are.../ - fie când ne face să ascultăm vrăjiți, în poiană, cântecul privighetorilor, când vijelios ca vântul, când dulce și lin ca nopțile de mai, purtând în ele susurul izvoarelor și zvonurile pădurilor.

Îmbinând basmul cu povestirea istorică din trecutul de luptă al poporului, cu alta din viața de școală, Constantin Clisu ne pune la îndemână pagini care vor fi citite cu plăcere și folos, de copii.

Frumos ilustrată de Ecaterina Draganovici, cartea „Pentru un pui de sturz” constituie unul dintre atrăgătoarele volume apărute la Editura „Ion Creangă.”

Însăși editura vine în întâmpinarea cititorilor cărora le este adresată cartea și prezentând un fragment din „Stejarul de la Corlătești”, invită la o lectură imediată, satisfăcând curiozități infantile: „S-a întâmplat în vremea când domnul Ștefan purta

dese războaie: când cu leșii, când cu turcii, când cu tătarii... Focurile aprinse pe dealurile Moldovei nu se mai stingeau, anunțând primejdiile ce amenințau pământul mănos al țării. Oștenii se adunau în mare grabă în jurul domnitorului și porneau la bălăie mânați de un singur gând: să apere vatra strămoșească.

După o bătălie crâncenă, (câștigată de către moldoveni)... însuși Ștefan alese un pui de stejar, făcu o groapă și-l puse în pământ (Oștenii îl urmară). Curând văile se transformă într-o tânără pădure prin care vântul începea a-și toarce poveștile sale fără sfârșit..." și capătul de lectură parcă le dă lectorilor lui slobozenie să-și pună încă și încă o întrebare: dar unde sunt stejarii de altădată, de ce, unde a plecat foșnetul lor, cine i-a distrus și de ce, și care este cauza că în zilele stră și strănepoților lui Ștefan Vodă asemenea muncă de punere în pământ a mlădițelor de stejar nu mai stă la îndemâna urmașilor slăvitului domn al Moldovei și chiar a copiilor celor care mai au părinții în Moldova?

Dar editura își face pe mai departe, nestingherită de asemenea întrebări, datorită și când Constantin Clisu îi oferă manuscrisul altui volum „Dorobanț, Clanț” în 1984, destinat tot copiilor, a celor care pierduseră și nu mai știau să-l folosească pe „r”, așa și anunță cititorii, publicul, în prim-planul cărții tocmai informația de interes: „Copilul care l-a găsit pe „r”:

Care îl pierduse nu se știe
„R” era pe drum un rătăcit
Când o pasăre și când o floare
Sau ca un copil mereu scâncit.

Mulți copii îl căutau de zor.
Fără „r” cum să pășești prin lume?
„R” în soare se juca ștregar

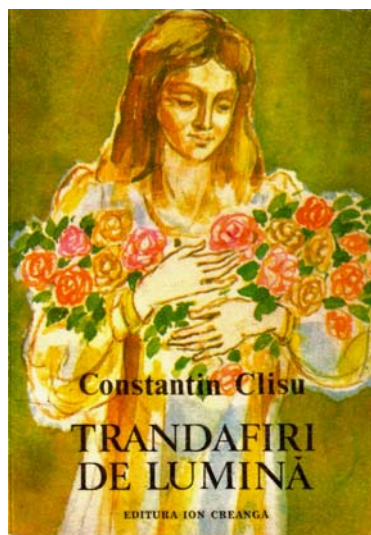
Se ținea de giumbușluc, de glume...

Un copil isteț, așa îmi pare
Puse mâna și mi-l prinse-ndată;
Îl ascunse-n buzunarul hainei
Și-i ceru bunicii ciocolată...

Uite, bunicuțo, l-am găsit!
Tort și prăjituri spuneai că-mi faci,
De-l aduc pe „r” de pe-o rachetă
Și mi-ai spus că faci și cozonaci!

Bucurie mare-n casa toată!
Dan găsi pe „r” cel cu pricina.
Bunicuța își ia grabnic sita
Și începe-a cerne-n zor... făina!

La așa o bucurie a nepotului ei, care l-a găsit pe „R” cel pierdut există bunicuță să nu răsplătească strădania celui care, deși preocupat de giumbușlucuri și glume, nu uită să-l caute și chiar îl găsește pe „R” cel ce-i va completa pronunția? La o asemenea „victorie”, răsplătită cum se cuvine de bunicuță, tot scriitorul Alexandru Mitru, în „România literară” din 30 mai 1985, scrie despre „Dorobanț

Clanț”: „Cu versuri din folclorul copiilor, dar amintind începutul unui străvechi basm popular, debutează în mod fericit noul volum... destinat școlărilor mici, alcătuit de Constantin Clisu, autor binecunoscut din cele câteva volume anterioare de proză și poezie, primite cu căldură de cititori, de educatori, de critică.”

Despre același volum, criticul literar Theodor Pracsiu, în „Vremea nouă” din 5 februarie 1985 scrisese: „Constantin Clisu este un poet sensibil, cu darul umanizării universului înconjurător, având capacitatea scrutării obiectelor, vietăților, oamenilor dintr-o perspectivă adecvată, cu ochiul proaspăt al artistului ce nu și-a pierdut ingenuitatea. Pretextele poetice sunt multiple, facilitând o paletă stilistico - ideatică și prozodică bogată și deloc monotonă...”

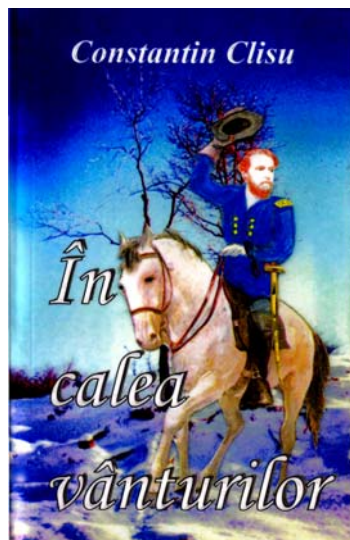
Atât Alexandru Mitru cât și Theodor Pracsiu aveau mare dreptate când vorbeau astfel despre scriitor și cărțile sale. Constantin Clisu, de la un an la altul, se dovedește tot mai prolific, mai productiv, mai inventiv și atent ca nimic să nu-i scape din ceea ce i-ar interesa pe cititori, satisfăcându-le căutările, iar criticilor și educatorilor pretențiile, exigențele...

„Vine moșul pe cărare”, Editura Ion Creangă, București, 1983, povestiri pentru copii; „Cântece de dor”, volum de versuri, Vaslui, 1980; „Cocorul singuratic”, povestiri pentru copii, Editura Ion Creangă, București, 1987; „Văluță descoperă lumea”, povestiri pentru copii, Editura Ion Creangă, București, 1989; „Un strigăt în noapte”, Editura Casa corpului didactic – Vaslui, 1992; „Cu toate pădurile în brațe”, versuri pentru copii, Vaslui, 1995, vin și completează gama satisfacerilor...

Adulții, firește, nu-s nici ei neglijați. Constantin Clisu creează și scrie și pentru dâșii: „Bastardul” – roman, Editura „Sfera” Bârlad, 2002, cu o prefață a profesorului dr. Constantin Parfene; „Restul... e tăcere”, roman, Editura Junimea, Iași, 2005; „În calea vânturilor”, roman tipărit în Edmonton, Canada, despre viața romanțată a generalului și diplomatului american, de origine română, George Pomuț, cu o prefață semnată de scriitorul Lucian Vasiliu din Iași.

Romanul „În calea vânturilor” se vrea o reconstituire a vieții și a faptelor unui erou de legendă, după cum spuneam,

un român care a contribuit prin meritele și capacitatea sa intelectuală, prin inteligența și diplomația sa la fondarea noului stat constituit după războiul de secesiune, sub numele de Statele Unite ale Americii, temă care nu-i deloc lesnicioasă nici de abordat, nici de realizat. Stau dovadă următoarele fragmente, primul cel referitor la momentul în care George Pomuț, eroul, intenționa să se alăture revoluționarilor unguri de la 1848:

... - Tu crezi tot ce mi-ai spus acum?

- Desigur! Dacă intri în cloaca asta a neisprăviților, în această răzvrătire, pe care ei o numesc revoluție, vei fi în calea multor vânturi, vei pieri George, vei pieri! Și e păcat de tine, ești prea tânăr pentru un război așa de mare și va trebui să afli cu stupoare, când te vei reculege, că nici măcar nu e al tău.

El ar fi vrut să spună că poate fi și al lui, fiindcă avea certitudinea că românii din

Transilvania vor dobândi dreptul de a fi considerați o națiune majoritară, stăpâni pe pământurile lor, fără nici un fel de discriminare din partea ungarilor și sașilor.”

Și alte spuse de la întâlnirea lui Pomuț cu căpitanul Emanoil Boteanu, adjutantul domnitorului Al. Ioan Cuza la finele războiului dintre nordiști și sudiști:

„- Sunt bucuros că am comandat asemenea ostași! Mă simt legat de ei cu toate fibrele ființei mele. Însă îți împărtășesc

o mare durere: din peste 1100, am rămas numai cu 200. Și în următoarele zile va trebui să mă despart și de aceștia, care vor pleca toți la casele lor. Voi rămâne numai cu amintirile înscrise într-un jurnal de front.”

În revista „Visătorii” de la Puiști-Tutova, într-o relatare, prof. Petruș Andrei face referiri detaliate privitoare la romanul apărut în Canada: „Remarcabile sunt la acest romancier: farmecul limbajului și al peisajului, măiestria dialogului și portretului precum și arta evocării.

Asemenea lui Gilgameș, pelerin îndurerat în căutarea florii nemuririi, Constantin Clisu coboară în noaptea uitării și, la flacăra vie a conștiinței sale și la lumina harului cu care bunul Dumnezeu l-a înzestrat, reînvie un erou român american (e vorba de generalul și diplomatul american de origine română George Pomuț n.n.) și un timp eroic, însuflețind pagini de aur în lumina celor două națiuni.”

Iar referindu-se la cel de al doilea roman „Restul... e tăcere”, Petruș Andrei susține: „este un poem al durerii, al nefericirii, de parcă, pe umerii unei ființe plăpânde, divinitatea ar așeza dinadins poveri prea grele... „Nimeni și nimic nu a putut s-o ajute pe Simona, ca dorințele ei să rămână pe culmile speranțelor”. „Restul... e tăcere”.

Că e așa, iată încă un fragment care reliefează și susține pledoaria recenzentului: „Simona a căutat cu asiduitate un drum, dar ajunsă la o răscruce, a

pornit pe unul care nu era al ei. Cu o răbdare sisifică, ea a încercat să taie întunericul nopții cu ochii lacomi de lumină, în găsirea unei căi, în căutarea cu disperare a zorilor, dar acestea apăreau mereu încețoșate. Noaptea în care intrase îi înnegura tot mai mult drumul pe care pornise. Potrivindu-și neconținut pașii incertitudinii în învăluirile pline de întuneciuni, a dorit, cu setea omului aflat în deșert, să deslușească linia orizontului pentru a trece dincolo, lăsând cuvintele pe alt tărâm, nebănuind că dincolo putea fi o lume a tăcerilor.”

Și ca un fel de concluzie: „Dacă cineva ar cuteza să desfășoare mai departe ghemul vieții Simonei Deleanu, ar fi poate o impietate. Firul rupt în atâtea locuri e greu, dacă nu imposibil de legat cap la cap. Fiecare nod poate fi o tainică poveste care va rămâne sub lespedeza implacabilă a timpului... Restul... e tăcere.”

Constantin Hușanu, într-o scrisoare trimisă autorului i se mărturisea: „În mesajul „cald” ce ți l-am trimis imediat după ce am închis cartea ta ultimă, notam câteva impresii. Nu prea suport morala! O respect, pe aceea fundamentală, dar nu și pe aceea care condamnă lucrurile firești, dreptul omului la o existență confortabilă și nebântuită de angoase. Pentru că în cartea ta, de la început la sfârșit, emană sfânta noastră morală – creștină și proletară.

Deci îți spuneam: soluție clasică, ca în filme, în cartea ta „Restul e tăcere... „ (chiar dacă întâmplarea este reală). În romanele fără soluție – le găsește Dumnezeu! Numai că aici lovește și în cel care nu respectă o convenție. Că ce e morala altceva decât o sumă de convenții impuse de diriguitorii societății, în funcție de ideologiile și teologiile lor?

În rest... cartea nu lasă nici o porțiță nonconformiștilor. În fapt, ai valorificat o „morală sătească” dar și una orășenească de sorginte creștină. Nu ai dat nici o șansă „libertinismului” și

„păcatului”.

Prin limbajul blamant al cărții, ea se înscrie în tradiționalismul ortodox.

Deci, „Restul... e tăcere”, nu e tocmai tăcere, ba eu aș spune că face mult zgomot și împarte cititorii în două tabere, fiecare cu avocații ei.

M-am mai gândit la ce ți-am scris, dar eu tratam cartea din punct de vedere al subiectului, nu de modul cum a fost scrisă, de reușita ei, de toate fațetele care le exprimă un roman. Din punctul acesta de vedere nu-ți fă probleme. E bine scrisă, altfel nici nu mă incita la cele ce ți-am scris. Cartea copie întocmai o stare de spiritualitate românească, tradițională și orice român cu frica de Dumnezeu și cu oleacă de rușine față de păcatul de a avea un copil din flori, ar bate din palme la lecturarea ei și ar blagoslovi-o pe biata fată că s-a scăpătat fără cununie...

Încă odată subliniez puterea ta de reconstituire imaginativă a cursului narațiunii, ce-i dă atractivitate și putere de sugestie a dramaticului ei conținut.”

Și continuă C.H.: „„Vrem amorul liber” – strigau niște înaintași ce făceau valuri prin gazetele timpurilor chinuți și puși la colț de atotputernicia Inchiziției creștine. Deci, dorința de libertate deplină, nu de a face crime, ci de a-ți trăi viața după cerințele trupului și nu ale „guvernului” are vechime în istoria Terrei. Au existat curente filosofice pe care nu le mai înșir aici, încă din antichitate, au existat și există hedoniști. Nu sunt deci un extremist, un revoltat împotriva ordinii sociale cu aparență de „fată mare”, ci doar „șifonat” de lecțiile ce mi se dau de niște oameni mai păcătoși ca mine! Lumea trăiește cum o taie capul, în mare parte, de la Vlădică până la opincă, și în zilele noastre și după noi...

Acestate sunt gândurile mele care m-au făcut să-ți imput faptul că ai servit prin carte, prin cuvânt scris (care rămâne) puritatea sufletească (asta-i și sarcina scriitorului) și ai aruncat „infractoaarea” în negura veșnică rezervată păcătoșilor, doar pentru simpla dorință de a avea un copil, de a o face și ea lată într-o seară cu un bărbat probabil frumos (ea fiind urâtă și neîntrebată de nimeni!). Aici eu îi admit gestul aproape inconștient, comandat din adâncul adâncurilor noastre necunoscute. Era și ea o ființă supusă chinurilor nealimentate cu hrana folosită și de zei, suferea și ea de sindromul NF! Ce-i de condamnat în asta?

Că până la urmă plăcerea s-a lăsat cu „ochi nevinovați care plâng după dorul de tată” – asta se cheamă ghinion, că în continuare o ia razna și vrea să distrugă o „sfântă” familie bine constituită, iar nu-i dau dreptate, dar analizând starea de sănătate a eroinei, cam de nebună, cum o caracterizează și doctorul și în final internările ei la Socola o confirmă, se poate vorbi aici de o stare inițială malativă, care ar scuti-o de pedeapsă, fiind lipsită de o facultate integră mintală. Dar asta-i sarea și piperul romanului: coincidențele, deviațiile de la normal, ideile contradictorii ale personajelor, din care izvorăște interesul pentru lectură dar și norma morală care dă de gândit lectorului.”

Membru al Asociațiilor Scriitorilor Români din Canada, din anul 2004, în calitate și de ambasador cultural al Bârladului acolo, chiar dacă nu încă certificată, Constantin Clisu reușește să facă, prin cărțile sale, legătura de suflet dintre copiii celor două țări mari, apropiindu-le. „Dincolo de poveste” – Mituri și legende indiene culese de la tribul Cree din Alberta, Canada și pusă în pagină la Editura Sfera, Bârlad, 2002, cu o prefață a profesorului Gruia Novac, face bucurie copiilor la care m-am referit, iar că e așa, iată un fragment din „Ape de stele” pentru

toți copiii lumii aflați între vârsta de 5 și 90 de ani:

„Legenda spune că a fost odată o stea departe, foarte departe, în universul îndepărtat al stelelor. Fiindcă era singuratică, i se urâse și ei să tot stea fără folos într-o lume rece și întunecată, într-o zi s-a hotărât să coboare pe pământ. Nu știa, vezi bine, biata de ea, că în drumul ei spre Pământ se va sfărâma în mii și mii de bucăți”, cum se fărâmă, de altfel, atâtea speranțe, mai ales ale copiilor care trec de 60 de ani și trag

către 90 de ani, vârsta aptă până la care se mai acceptă cititul cărții cu titlul „Dincolo de poveste”, care l-a determinat pe profesorul, poetul și eseistul Petruș Andrei să consemneze în revistă bucureștiană „Amurg sentimental”, condusă de Ion Machidon, în octombrie 2002: „Captivantă prin farmecul limbajului și talentul povestitorului, fascinantă prin lumea înfățișată și prin poezia vieții, prin bogăția și profunzimea învățăturilor transmise, cartea „Dincolo de poveste” încununează opera atât în versuri cât și în proză, dedicată de scriitorul Constantin Clisu copiilor între 5 și 90 de ani.”

Constantin Clisu este nu numai autor de carte, a multor cărți, cu poezie și proză, articole și comentarii literare care de care mai valoroase, ci și un inspirator de carte. M-am bucurat ca un copil când profesorul Mihai Luca, alcătuitoarea culegerii: „Poeți bibliotecari la Casa Națională”, realizată cu prilejul împlinirii a 100 de ani de la darea în folosință a clădirii

Bibliotecii publice din Bârlad, a pus alături în volumul prezentat, de Neculai Gh. Bogescu, Mircea Coloșenco, Marian Constandache, George Nedelea și pe alcătuitorul de versuri Constantin Clisu pe care eu, la anii mei, nu-l văd decât acolo, la bibliotecă, făcând bibliografie, dar și dăruind cărți copiilor târgului, după care, încărcat cu manuscrise, caligrafiate impecabil, urca scările redacției „Steagul roșu” și deschizând ușile larg rostea triumfător, dar, parcă, și cu timiditate: „am adus o poezie”, deși el avea multe.

Era tânăr, eram tineri și scrutam timpul cu multe speranțe, chiar și cu o aleasă poezie proprie vârstei pe care o străbăteam și aveam atâtea întrebări la care nu ne găseam răspunsuri.

A fost și Constantin Clisu tânăr, cu toate că astăzi a ajuns ditamai ambasadorul... dar cu gândul și fapta tot la noi.

N-aș încheia aceste rânduri înainte de a aduce în pagină o fărâmă din gândirea poetică a scriitorului Constantin Clisu – poezia „Niciodată...” publicată în Antologia poeziei americane în anul 1999: „Să nu arunci niciodată / cu pietre înapoi, / chiar dacă cariul din tine / te-ndeamnă mereu: / lovește, lovește, lovește...! / Așteaptă, măsoară, cântărește / și nu arunca niciodată cu pietre înapoi.../ Socotește ce e: BINE și RĂU / ce e RĂU și BINE / și nu arunca niciodată / cu pietre înapoi.../ Căci... nesocotind.../ S-ar putea să arunci tocmai în TINE...”

Nicolae Ciochină în diversitate

În „Enciclopedia artiștilor români contemporani”, lucrare realizată de Alexandru Cebuc, Vasile Florea și Negoită Lăptoiu, la Editura Arc 2000 București, pictorul Nicolae Ciochină figurează descris la pagina 47 cu întreaga sa activitate desfășurată și comentarii critice și bibliografice asupra operei și autorului.

În completare la aceea ce cuprinde „Enciclopedia” avem bucuria să redăm cititorilor noștri ceea ce se cheamă astăzi *curriculum vitae* al artistului:

Ciochină Nicolae, pictor, s-a născut la 9 noiembrie 1933 în comuna Burdusaci, județul Bacău. Absolvent al Facultății de Arte Plastice Iași (1967) și al Institutului de Arte Plastice „N. Grigorescu” București, promoția 1982.

Membru titular al Uniunii Artiștilor Plastici din România.

Expoziții personale:

1975 - Galeria „Alfa”, Piatra Neamț: Casa Tineretului Iași; Casa Sindicatelor. Tg. Neamț.

1977 - Aula Bibliotecii Centrale Universitare, București

1978 - Galeriile de artă Brașov; - "Rotonda" - Institutul de Medicină și Farmacie Iași

1979 - Teatrul Mic, București.

1980- Teatrul Național „V.Alecsandri” Iași.
1981 - Galeria de artă, Brașov.
1983 - Galeria de artă „Cupola” Iași.
1985 - Galeria de artă „Cupola” Iași.
1988 - Galeria de artă Baia Mare.
1989 - Galeria „Galateea”, București.
1995 - Galeria de artă „Cupola” Iași
1996 - Galeria de artă „N.N.Tonitza” Bârlad.
1999 - Galeria de artă „Cupola” Iași.
2004 - Galeria de artă „N. N. Tonitza” Bârlad.

Expoziții colective și de grup:

Din anul 1975 participă la numeroase expoziții colective și de grup organizate la Iași, Slănic Prahova, Râșnov, Timișoara, Baia Mare, Vaslui, Bârlad, Brașov, Focșani, Tulcea, Pașcani, Tg. Mureș, Tg. Neamț, Orăștie, Făgăraș, București, Bacău, Horezu, Câmpulung Muscel, Ieud, Maramureș.

1979 -1983 - „Voronețiana” - 5 ediții Suceava.

1982,1985,1995 - Participă la sintezele expoziționale ale artiștilor ieșeni deschise la București.

1982 - Bienala de pictură și sculptură, Sala Dalles, București.

1983 - Expoziția republicană a profesorilor de desen. Muzeul Colecțiilor de Artă, București.

1984 - „Flori și naturi statice” Muzeul de Artă Iași.

1985 - Expoziția "Arta ieșeană contemporană", Sala Dalles, București.

1986 - Bienala de pictură și sculptură, Sala Dalles, București

1988 - Salonul Artelor Plastice, Sala Dalles, București.

1990 - „Arta ieșeană contemporană” - Chișinău: Expoziția comemorativă „Mihai Eminescu” Chișinău. Republica Moldova.

1995 - „Arta ieșeană contemporană”. Galeriile de artă Etaj 3/4- Teatrul Național, București.

1996 - Pictură și sculptura moldovenească. România - Poitiers – Franța.

Salonul de toamnă al Filialei Iași a UAP: 1992, 1993, 1994, 1995. Sala "Victoria" Iași.

1999 - Festivalul Național „Lascăr Vorel” - Piatra Neamț, *nominalizare*.

2000 - Saloanele Moldovei - Chișinău – Bacău; Galeria „Alfa” a Muzeului de Etnografie Bacău, Chișinău, Republica Moldova.

2001-Saloanele Moldovei - Chișinău - Bacău - Galeria "Alfa" a Muzeului de Etnografie Bacău, Chișinău, Republica Moldova 2001, 2002, 2003, 2004, 2005.

„Artiști ieșeni la Bacău”. Galeria „Alfa” a Muzeului de Etnografie Bacău. 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006.

„Artiști ieșeni la Chișinău”. Chișinău, Republica Moldova: 2002, 2003, 2004, 2005, 2006; Salonul ART'IS al Filialei UAP Iași 1996, 1997, 1998, 1999. 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006.

2002 - Expoziție - Nicolae Ciocină și Grup 3 Meiloiu - Galeriile de artă "Cupola" Iași.

2003 - Expoziție - Nicolae Ciocină și Grup 3 Meiloiu - Casa de Cultură a Ministerului de Interne, București.

2001 - „Artiști ieșeni la Rădăuți”. Galeriile de artă - municipiul Rădăuți.

2003 - „Artiști ieșeni la Constanța” Muzeul de artă Constanța.

2004 - Expoziție de grup - Galeriile de artă - Centrul Militar Național București.

2005 - „Artiști ieșeni la Bistrița” Galeriile de artă ale municipiului Bistrița-Năsăud - Salonul ART'IS al Filialei Iași a

U.A.P.

2006 – „Artiști ieșeni la Bârlad" Galeriile de artă „N. N. Tonitza"

- „Artiști ieșeni la Bacău" Galeria „Alfa" Muzeul de Etnografie Bacău.

- „Artiști ieșeni la Chișinău" Republica Moldova.

- Salonul ART'IS al Filialei Iași a U.A.P. – Diplomă de Excelență pentru activitatea artistică.

2007 – „Artiști ieșeni la Bârlad" – Galeriile de artă „N.N.Tonitza" - Expoziția „Sacru și profan"

- UAP Iași – Hotel „Europa" – Expoziția „Metamorfoze"

- Artiști moldoveni și dobrogeni la Galeria „Apollo" București.

Premii:

1999 - Nominalizare la Festivalul Național „Lascăr Vorel" - Piatra Neamț.

2002 - Nominalizare la Salonul ART'IS 2002 Iași.

2006 - *Diplomă de Excelență la Salonul ART'IS 2006* - Iași pentru activitate artistică.

Călătorii de studii

Israel, Republica Moldova, Bulgaria, Grecia, Turcia, Franța.

Lucrări prezente în colecții de stat: România, Israel, Republica Moldova, Bulgaria, Grecia etc.

Colecții particulare: România, Israel, Grecia, Maroc, Franța, Iordania, Bulgaria, Olanda, Germania, Iugoslavia, Italia, Republica Moldova, Canada, Austria, Ungaria, S.U.A., Serbia, Albania, Turcia.

Adresa Iași 6600, str. Primăverii 17/A. B. G. Sc. B, ap .40. telef. 40.0232 .437472.

Elev la Colegiul „Gheorghe Roșca Codreanu" din Bârlad, cel care l-a descoperit și încurajat inițial în arta pe care

avea să o îmbrățișeze a fost profesorul său de desen Leonida Timuș.

Mai târziu avea să adauge:

- După absolvirea Facultății de Arte Plastice din Iași, la recomandarea decanatului, am avut fericitul prilej de a fi încadrat în colectivul de muzeografi de la Muzeul de artă din Iași, unde mi-am putut perfectă pregătirea universitară, desfășurând și o susținută preocupare de creație picturală. În cadrul activității din această instituție am participat la munca de îndrumare, la organizarea expozițiilor retrospective de amploare, expoziții itinerante în diferite orașe din Moldova, colaborând cu diferite muzee din țară.

El a participat și la activitatea de restaurare și conservare a operelor de artă împreună cu colegi de la atelierul central de restaurare București, a colaborat în mod susținut la întocmirea cataloagelor pentru expozițiile retrospective Nutzi Acont, Emanoil Bardasare, Octav Băncilă, C.D. Stahi și altele. Tot în cadrul activităților muzeistice a organizat și susținut o serie de dezbateri și prelegeri despre artă în diferite școli și instituții ale municipiului Iași, activitate pe care a continuat-o în munca didactică la catedră.

A perseverat în munca didactică (fost profesor la Colegiul de artă „Octav Băncilă” dar și la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași), coroborată cu cea de muzeograf, convins fiind că cele două activități se completează armonios. A executat o serie de vitralii la școală și o frescă ce s-au bucurat de frumoase aprecieri din partea prestigioșilor plasticieni ieșeni.

Activitatea sa de creație picturală este consemnată în paginile cataloagelor bienale, județene, pliante ale expozițiilor personale, articolele apărute în presă, fotografiile după diferite lucrări, decupaje din presă, diapozitive, lucrările care-l înconjoară în atelierul personal, care constituie ambientul ce-l

stimulează și îl dispune, chemându-l la munca de creație.

Despre munca artistică a lui Nicolae Ciocchină și-au exprimat opinii diverse și favorabile, în cronică și confesiuni publice, personalități precum Alexandru Ciucurencu, Dumitru Almaș, Cristina Angelescu, Sabin Balașa, Radu Cârneli, Aurel Leon, Mircea Diac, Ion Frunzetti, Traian Mocanu, Radu Negru, Val Gheorghiu, Claudiu Paradais, Edgar Papu, Margareta Sterian, D.N.Zaharia, C.D.Zeletin, Vasile Doboș, Augustin Macarie, Octavian Mândruță, Nicolae Mitulescu, Ion Truică, Valentin Ciucă, Steliana Delia Beiu, Mihnea Gheorghiu, Corneliu Sturzu, Amelia Pavel, Claudiu Cosoi, Onișa Silvia, Simona Năstac ș.a.

Comentariile celor de mai sus ne scutesc să intervenim personal pentru a evalua opera și personalitatea lui Nicolae Ciocchină. Iată ce scria Ion Frunzetti în preambul la expoziția din mai 1977 deschisă în Aula Bibliotecii Universitare București din perioada 20-28 mai 1977:

Tablourile pictorului moldovean NICOLAE CIOCHINA îndeamnă la reflecție și meditație, reactualizând o mai veche și totuși foarte acută problemă și temă de dezbateră; de fapt, răspuns la o întrebare, pe care adesea mi-o pun și eu, pe care și-o pun și alții, în legătură cu peisajul și perspectivele peisagisticii românești în arta plastică.

Pornind de la cele mai bune peisaje pe care le vedem astăzi, reunite în expoziție, putem concepe că peisagistica nu este numai expresia unei rezolvări plastice a ecuației om-lume! Atunci când nu-i joc facil de linie, formă și culoare (așa cum ne sugerează tablourile pictorului), — peisagistica devine act de expresie și cultură majoră, dobândind numeroase virtuți, între care cel dintâi aș sublinia-o pe aceea de artă activă, martoră și transmițătoare a ceea ce numim cu majusculă Eternul românesc. Munții, câmpiile, apele, așezările, obiceiurile,

tradițiile și — mai ales — oamenii acestui pământ formează, toate la un loc, deopotrivă, substanța peisajului și a eternului românesc.

Privind un tablou — un peisaj montan, o natură silvestră, sau fie și un detaliu cit de mărunț al cosmosului românesc (prin știința și arta peisagistului de a selecta, trata și transfigura artisticeste realitatea care-l inspiră), privitorul, ca beneficiar al artei, intră în rezonanță cu codul moral al patriei și artistului care transformă paleta de culori în liră și cântec. Este ceea ce ne transmite prin cea mai mare parte a lucrărilor sale înzestratul pictor ieșean Nicolae Ciochină și pledoaria sa pentru peisaj.

Și tot atunci, Alexandru Ciucurencu nota:

Sigur, personalitatea fiecărui artist - timbrul său propriu, vocea sa și expresia, mai luminată sau mai umbrită după cum îi este și arta și sufletul — e darul de simțire, inteligență și meșteșug spre care tinde fiecare slujitor pe ogorul culorii. Iar când acest dar pe care noi îl numim talent adevărat se altoiește viguros pe buna tradiție — așa cum întrevădem din tablourile pe care le privim astăzi - înțelegem că tânărului pictor Nicolae Ciochină nu-i lipsesc nici personalitatea, nici meritele de a fi bun continuator al valorilor care au' consacrat o înaltă școală a picturii românești.

Iar C.D.Zeletin, revărsându-și gândurile de generoasă prietenie aprecia cu obiectivitate:

REVĂRSARE generoasă de culori proaspete, calde tranșante, pictura artistului plastic NICOLAE CIOCHINĂ rămâne icoana unei lumi trăite paradisiac și recreate în tonurile odihnitoare, simple și apropiate, ale înclinării spre meditație și lirism. Această consecvență între gust și artă este — neîndoielnic — o chestiune de îndrăzneală, la capătul obosit al atâtor decenii experimentaliste.

E îndrăzneala de a te căuta pe tine — cel care ești ; nu cel care nu ești ! — De ce, la urma urmei, ne-am feri să recunoaștem că spiritul ne tânjește după un picior de plai, aproape neverosimil. Un picior de plai, spre care adie parfumuri și esențe aproape ireale, în timp ce arborii, frații noștri, răniți cu discreție de toamnă în imperiul lor monocromatic — au căpătat deodată o melancolie în plus! Oare nu și-a dorit sufletul muncit al lui Arghezi, toată viața, o casă așezată între izvoare și brazi, spre care să se îndrepte șiruri de cocori albaștri ?...

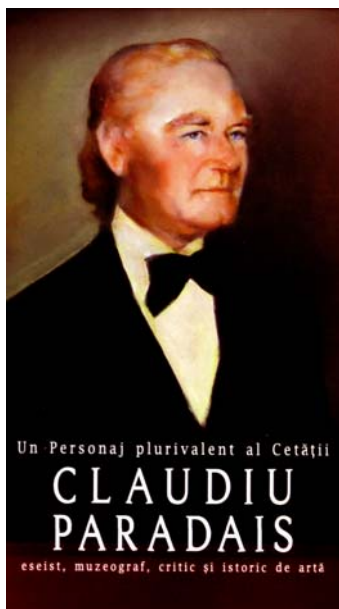
Comentariul lui Dumitru Almaș la expoziția de pictură a lui Ciochină din Aula Bibliotecii Universitare București, Calea Griviței nr.18, din mai 1977, mi se pare și el interesant:

Dacă arta-i jocul sublim pe care omul l-a izvodit întru a sa înțeleptire, sensibilizare și desfătare, atunci ceea ce ne înfățișează aici Nicolae Ciochină este un splendid joc cu linia, conturul, lumina și culoarea. Iar jocul cu imponderabilele este totdeauna lucru dificil și producător de surprize. Și în artă surpriza este o expresie a originalității; este modalitatea directă și spontană de a grăi în limbajul propriu frumosului.

Niciodată n-am avut o mai puternică impresie de vibrație, de melodie, redată prin sfânta îmbinare a culorilor, ca în fața unor tablouri precum sunt „Toamna ruginie”, „Potcovăria de pe strada Zimbrului”, sau „Pădurea de argint”, când am putut constata acea varietate în unitate, care apropie și despart genurile și realizările valoroase. Și pentru asta n-am avut decât să pun alături „Popas la Agapia” și „Grădinile Agapiei”, două peisagii asemeni și două modalități de tratare, de interpretare, de expresii diferite, fiecare în gama sa, ca să rezulte o încântătoare simfonie.

M-am întrebat, așa, ca simplu privitor: de unde

izvorăște impresia, sentimentul tonic, cald, prietenesc în arta lui Ciochină? Și după ce mi-am odihnit ochii și gândul pe florile, peisagiile, naturile statice, portretele lui, aflat-am răspuns: Acest sensibil artist, acest virtuos al culorii, acest gânditor prin linii și lumină aude glasul cel mai pur și mai melodios al realității. „Mesteceni la Pârâul Rece” talmăcește pasiunea pentru peisajul montan care-l domină pe Nicolae Ciochină.

Claudiu Paradais
portret realizat de
DAN HATMANU

Să mulțumim valorosului artist ieșean că descinde din când în când în Capitală, să ne aducă în dar proaspete frânturi de peisaj, de cer și de suflet din dulcea Moldovă, toate filtrate prin sensibilitatea lui, încălzite și luminate de melodiile cromatice izvorâte din inima lui de autentic artist.

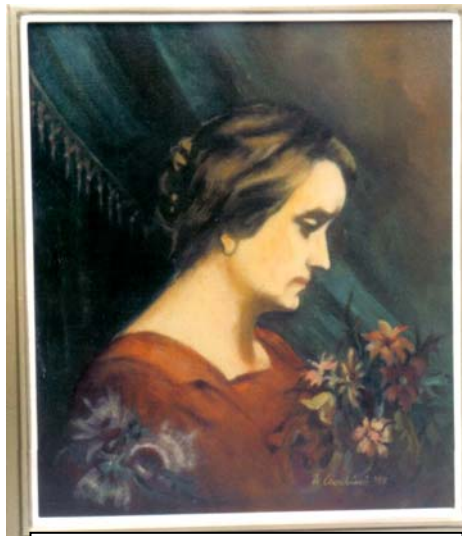
Claudiu Paradais, cel care în 1975 comenta astfel lucrările lui Nicolae Ciochină :

Sensibil la frumusețile lumii, artistul își plasticizează vibrațiile sub acțiunea căroră imaginile se dematerializează, devenind vapo-roase și mobile. În mod evident, peisajul constituie genul preferat al lui Nicolae Ciochină, iar în sfera acestui gen cel mai frecvent revin

privești de natură și cele citadine, în special colțurile pitorești ale vechiului Iași, cu ziduri patinate de vremuri peste care lumina alunecă potolit, ca o adiere ușoară, conferindu-le inefabile frumuseți” – avea să scrie în aceeași manieră

apreciativă despre prezența cu lucrări la crearea universului poetic al Otiliei Cazimir”, în ziarul „Flacăra Iașului” din 15 februarie 1984, cu ocazia vernisării și comentării operelor pictorilor ieșeni – de profesie cadre didactice – care aniversau 90 de ani de la nașterea autoarei care crease atâtea nestemate – *Lumini și umbre, Fluturi de noapte, Cântec de comoară, Litanii, Cântece* – care ne înnobilau sufletele în timpul copilăriei și mai apoi: „o atmosferă caldă, catifelată, plină de reverii poetice se degaja din peisajul și florile lui Nicolae Ciochină”, erau vorbele de dreaptă prețuire adresate coexpozantului.

Dovadă a calităților artistului stă însuși portretul realizat de Ciochină cu acest prilej sărbătoritei *Otilia Cazimir*.

Nicolae Ciochină, *Portretul Otiliei Cazimir*

„Ai crede, văzând tablourile llui, că Ciochină este, cu precădere, un executant pedant și grijuliu pentru acuratețea de cristal a imaginii, preocupat cu luciditate peremptorie pentru detaliul exact, absorbit cu obstinație în menținerea persistentă a unor armonii cvasiuniform-monocrome dominate de griuri învăluind imaginea ca

într-o ceață a zorilor de dimineață, respectând persistent și imbatabil principiul diversității în unitate. Dar nu numai aceste caractere îi definesc, fără apel, maniera picturii sale, deoarece privind mai atent picturile sale, descoperim, în această

monocromo-unitate, rafinate iradierii, molcome și sensibile, de culori, o coerență compozițională a unor încifrări emoționale înserate cu sinceritate” – scria Mircea Deac în comentariul său „*Nicolae Ciocchină sau statornicia temperamentului artistic*” despre peisajele și florile lui din expoziția din sala Galateea – București, publicat în „Cronica” din 9 iunie 1989.

„Peisajul înseamnă pentru el un dialog emoțional, calm, intact, ponderat cu natura care oferindu-i-se generoasă îi va prilejui mijlocul de a se regăsi, de a-și exprima propria structură spirituală, liniștea reflexiei, sinceritatea expresiei plastice dublată de voința dâră de a încadra imaginea naturii într-o formulă plastică proprie și originală, în raport cu bogata tradiție a peisajului ieșean, Nicolae Ciocchină a ales un drum spinos în care își impune un stil, o viziune, o concepție, poate și un lux de a-și procura bucuria supremă a propriei demnități artistice. În liniștea peisajului și a florilor lui sesizăm un temperament

Nicolae Ciocchină, *Oana*

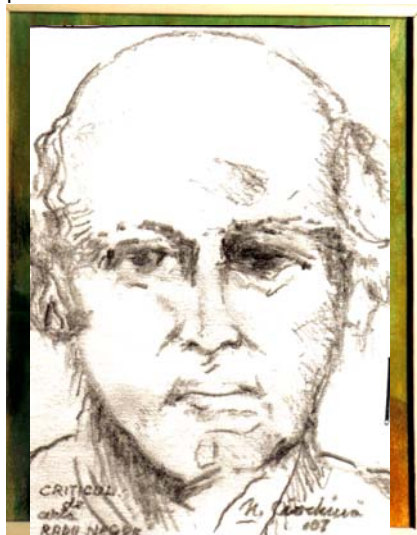
tenace, un romantic care cu voluptate se dorește a fi clasic, introducând în munca sa , cu răbdare elaborate, accente neașteptate, aproape imperceptibile, ca și alchimia culorilor, ținută în frâu, bine disciplinată și judicios echilibrată” – scria mai departe Mircea Deac despre peisajele, florile, dar și despre omul Nicolae Ciocchină, artistul.

„*Talent și dăruire*” își intitula Radu Negru un comentariu din „Cronica” la 16 mai 1986, evidențiindu-l pe

Nicolae Ciocină pentru finețe și subtilitate”, cu ajutorul lor realizând „în memorie vechimea culturii „Cucuteni” în cadrul unei naturi statice.

Altădată (la 7 III 1986), tot în „Cronica”, Radu Negru avea să susțină: „... suavitățile savuroase cu „Crenguțe”, „Flori” și ciulini în vase de „Cucuteni”, par efeminate, un compliment al spiritului de finețe în observațiile timide – atunci – ale pictorului N. Ciocină.

La 6 iulie 1985, în „Nicolae Ciocină – ecuația esențelor temperate” – publicat în „Flacăra Iașului”, Aurel Leon, după ce vorbind despre peisajul și florile, cu veșnicul lor rege – spinul întâlnindu-se cu „Oana”, Oana cea vorbăreață și adânc expresivă, avea să-și încheie comentariul: „În ce mă privește, după parcurgerea acestei anfilade a unui Nicolae Ciocină trecut dincolo de savoarea lui „carpe diem” în asceza înțelepciunii, am simțit nevoia să stau de vorbă cu trandafirii mei din grădină despre angoasele prietenului nostru, pictorul.”

În „Enciclopedia...” Aurel Leon scrisese în 1978: „Acest produs al Facultății ieșene se singularizează în promoție prin ferveare lucrativă și un fel de neliniște pe care reușește să o ordoneze plastic. Ciocină oficiază sub o lumină a împăcării tonale, calmând contrastele, evitând dramatismul, anotimpurile lui sunt puțin surori, florile se nasc din pata de culoare, portretele ușor flatate – totul într-un registru aparent neutru, - noi îl considerăm un Ionel Teodoreanu al culorii. „Ierni cu

suflet de omăt, primăveri încărcate de luxurianța florilor și a culorii, veri pulsând de freamătul roadelor și ale ocrurilor semnificând preaplinul și împlinirea, toamne exuberante foșnind rugurile trecerii și ale regretelor, toate le-a întâlnit pictorul – Nicolae Ciocină – în atelierul acela, pe toate le-a încercat frământând pasta pe paleta sa dramatic învârtejită, dar a hotărât: mai departe sunt eu, și pictorul este!” – scria Radu Negru în „Nicolae Ciocină – sau reconsiderarea detaliului”.

Edgar Papu îl vede un „pictor al sentimentelor și al trăirilor durabile cu o amplă reverberație în timp, pictor al naturii în pluri-diversitatea momentelor de germinație și rodire...”

În „Convorbiri literare” Ion Truică îi surprinde și alte valențe în articolul „Micro și macrocosmosul picturii:

„Arta autentică este legată de profesionalism, de capacitatea de a sugera cu subtilitate universul interior al creatorului.

Atunci când pătrunzi în atelierul pictorului Ciocină te fixează de undeva de sus figura lui Mihai Viteazul. Este un chip emblematic, complex, la care pictorul a adăugat o pecete, insinuând semnul unirii tuturor românilor sub acest brav domnitor.

Cred că arta adevărată se leagă de respectul față de istorie și față de tradiție. Noi nu plecăm de la nimic să construim ceva.

Pictorul Nicolae Ciocină stăpânește cu autoritate mijloacele de expresie picturale. Posedă o paletă bogată în

N .Ciocină, Mihai Viteazu

tonalități, totdeauna ținute în gamă. Armonizează culorile cu finețe și înțelegere pentru efectul lor psihologic. Tablourile sale degajă căldură, ceva din preaplinul artistului care se spovedește.

Desenul său este totdeauna elegant și cursiv, capabil să ne dezvăluie esențializat formele din lumea reală și imaginară.

Analizând modalitățile compoziționale ne aflăm în fața unei bogății de soluții și rezolvări,

N. Ciocină, „M. Eminescu”
reprodus pe coperta revistei
„Dacia literară” nr.61/iulie

de o pregnantă originalitate. Nu este o noutate forțată, căutată cu orice preț, ci una care se naște din stăpânirea unui limbaj tradițional.

Privirea sa se apropie cu tandrețe de lucrurile simple, de puțini văzute. El știe să ridice detaliul anonim la rang de artă. Se uită lumea tainică, microscopică, o mărește și îi dă dimensiune artistică.

Necunoscutul de lângă noi devine cunoscut și ne invită la dialog. Microcosmosul ajunge la noi cu o dominantă artistică, relevând neobișnuite structuri de forme și de culori. Se întâmplă un alt lucru minunat cu Ciocină.

Amintirea lui Eminescu înseamnă o aventură cosmică. Lumile de dincolo de noi sunt prezentate în forme neobișnuite, spațiul abisal îl determină pe pictor să îndrăznească la construirea unui cosmos personal în care spectacolul astral devine fascinant.

Simțim în arta acestui pictor un neobosit efort de

perfecționare. Lucrările sale au unitatea de viziune, mai mult - au unitate de stil - lucru rar întâlnit în arta actuală.

Această expoziție este o victorie a unui artist care iubește natura.

Dacă în acest amurg de toamnă străzile au veșmântul de aur și de violet, peisajul se prelungește și în sala de expoziție prin tonalități care ne amintesc de o toamnă a belșugului artistic.

Apreciez această expoziție ca un spectacol singular în care discreția și rafinamentul se întâlnesc.

Nicolae Ciochină - omul blând, rezervat, generos, ne oferă prilejul să-l cunoaștem în permanență și să ne bucurăm de opera sa."

„În ceea ce privește Nicolae Ciochină n-are nevoie nici de laude, nici de trepte de încercare – el se rostește frumos și limpede, în fața șevaletului, ne oferă peisaje și teme ce caracterizează (cum îi șade bine unui artist care a deprins propriul său limbaj) arta sa: matură, severă, serioasă. Fiecare tablou este o lucrare emoționantă, încheiată, care, părăsind atelierul pictorului, și-a început viața și legenda sa. „Pădurea de argint” rămâne o obsesie de culoare, viață și freamăt, ca întreaga artă a pictorului” – susține Sabin Balașa.

*

„... Printr-o singură distincție cromatică, pictorul Nicolae Ciochină devine subtil interpret al anotimpurilor și ipostazelor temporare. Griurile sale sunt fermecător discrete, sugestiv melancolice, contrastând armonios cu ruginiurile autumnale și iscând tensiuni interioare, capabile de înalte și puternice emoții” – se exprima Edgar Papu în 1979.

Pictura lui Nicolae Ciochină din expoziția organizată în

1979 sub egida Comitetului pentru cultură și educație socialistă a județului Iași, este „neliniștea și bucuria genezei” pentru Mihnea Gheorghiu; „e ca o „sărbătoare a culorilor” pentru Margareta Sterian; un bun orchestrator al tonurilor reci, al celor „tăiate”, al „semitonurilor” unde descoperi reveria dar și abilitatea pictorului în a regăsi prospețimea unor nuanțe rare, savoarea aerului de „elegie optimistă”, plăcerea unor euforii cromatice cenzurate de îndată de echilibrul și profesionalismul unui artist prea lucid pentru a fi idilic” – sunt aprecierile Mihaelei Gafencu pentru „*Elegii optimiste*” din „Cronica”/18 martie 1983.

„Timpul-Floare” – își intitula Traian Mocanu editorialul din „Cronica” nr.14, 1993, în care consideră paradoxal faptul că, într-o perioadă atât de agitată Nicolae Ciochină găsește ca partener ideal al dialogului – tocmai natura, marea magiciană a spiritului. Florile lui Nicolae Ciochină sunt sfințite pe

Nicolae Ciochină, *Imortele*

altarul unei așteptări modelatoare. Pictura artistului, peisajul, natura statică, portretul – stau sub semnul unui lirism specific moldav. Florile și naturile statice sunt dintotdeauna uitate de timp, împietrite într-un ritual creștin, presimțind mântuirea acestui blestem infinit. Nicolae Ciochină ia în posesie latura aceea de lume niciodată capabilă a muri și face ca formele descoperite de el să devină un apel constant adresat lumii pentru păstrarea lor veșnică.

*

Nicolae Ciochină, *Cucuteni – istorie*.

*

Lucrarea a participat la
Galeriile „Galteea”,
București, aprilie, 1989.

Nicolae Mitulescu își
intitulează „Materie, timp,
spațiu” comentariul la
expoziția deschisă în aprilie

2004 de Nicolae Ciochină la Bârlad, la Galeriile de artă „N.N.Tonitza”, articol publicat în revista „Bârladul”. Simona Nastac în articolul „Timp și spațiu în arhitectura culorii” – publicat în „Ideal decor” nr.9/2004 menționează în același registru că evoluția picturii lui Nicolae Ciochină de la tradiția autohtonă a peisajului, portretului și naturii statice spre experimentul avangardist este dată pe seama obligației curente a profesorului de a prezenta studenților experiența picturii universale pe școli, curente și tendințe de-a lungul timpului.

Preluând, fie și experimental, sugestii din ceea ce au creat artiști precum Jackson Pollock, Pierre Soulages sau Georges Mathieu, Antoni Tapies și Alberto Burri, Nicolae Ciochină realizează și expune „Constelații”, „Sfere și galaxii”, „Origini”, „Mișcare în spațiu și timp”, „Forme ale materiei”, „Structuri ale materiei”, „Forme celulare”, „Miracolul vieții”, alte lucrări din ciclul „Fascinația materiei”, care chiar dacă induc ideea enigmei Universului și a universalelor, le dezvăluie prin interpretare, revoluționând ceea ce a creat până acum.

Ambii comentatori relevă luminozitatea, claritatea

lucrărilor, profunzimea culorii lor, dând originalitate operei. Prin realizări, Ciochină face ca să rămână certitudini intuițiile lui Ciucurencu privind culoarea, cele ale lui Frunzetti privind opțiunea pentru alternanța formelor statice cu cele dinamice, ori supozițiile lui Mihnea Gheorghiu în legătură cu sensibilitatea și perfecționismul manierei pictorului, crede Simona Nastac.

Despre expoziția de pictură de la aceleași Galerii „N.N.Tonitza Bârlad din 11 februarie 1996 Vasilian Doboș subliniază în „Cronica” din 21 februarie 1996: „La Nicolae Ciochină, cu cât culoarea se armonizează mai mult, cu atât totul devine mai precis, griurile înspre alb creând fluctuații, profunzimi emoționale, lumini misterice împlinind starea unei credințe în comuniune cu orice privitor. Picturile sale sunt bine echilibrate, bine poziționate în cadru, impunând privirii clipă de clipă o atracție gravitațional-senzuală. Pasta picturală este elaborată, căutând starea momentului, de la exuberanță la tristețe, golurile sunt tratate unitar, impunând ochilor plinul cu problematica sa, dând senzația de supradimensionare și evidențiind sinteza construcției geometrice alături de scânteieri optice; culoarea circulă pe suprafața pânzei creând senzația de mișcare. Lucrează cu metodă îndepărtând instinctivul, fundamentându-și pictura după legi deontologice.”

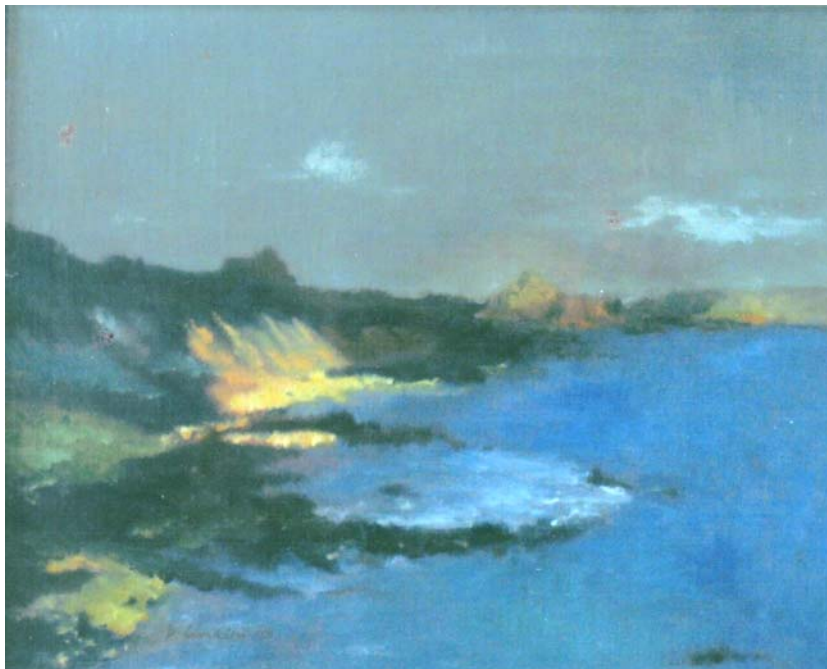
Stagiunea manifestărilor expoziționale de la Galeria „Cupola” deschisă în toamna anului 2002 de Nicolae Ciochină și invitații săi bucureșteni Tudor Meiloiu, Alexandra Meiloiu și fiica lor Consuela Meiloiu a beneficiat și de comentariile lui D.N.Zaharia care în „Ziarul de Iași” din 11 septembrie 2002 subliniază punctul de interes al ei – „dipticul „ – cu panourile sale, care pot fi considerate o încoronare a căutărilor pictorului gazdă, în trecerea sa, „abruptă de la elaborarea migăloasă la tușa în forță, combinată pe alături cu dripping-ul pollockian...”

Evoluția în pictură a lui Nicolae Ciochină a generat titluri de presă pe măsura succeselor din ultima vreme: „*Conflicte rodnice: cazul Nicolae Ciochină*” cu subtitlul „*Nicolae Ciochină expune lucrări de pictură la Galeria „Cupola” de D.N. Zaharia, care în „Monitorul” din 4 noiembrie 1999 credea „artistul Nicolae Ciochină ar putea marca, cine știe, o nouă fază în evoluția conflictului dintre generații în arta ieșeană,” „trecerea” de la adversitatea sterilă la rodnică iscodire reciprocă*”; „*Schimbarea la față*” scrie mai direct criticul de artă Valentin Ciucă în „Universul” din 16 noiembrie 1999 și punctează: „Dispus să accepte tentațiile unei aventuri intelectuale în lumea intergalactică, Nicolae Ciochină descoperă cu firească uimire plasticitatea ei în sensul sugestiilor discursului pictural. Imponderabilitatea, spectrul infinit, spectrul înnobilat și de alte valori cromatice, relațiile ciudate dintre forme permit artistului decupaje insolite, atrăgătoare prin noutate, convingătoare prin interpretare.”

În aceeași notă, Vasilian Doboș în „Dacia literară” nr.61 scrie la rubrica „Prietenii Iașilor”: Nicolae Ciochină - un pictor care a știut să-și consolideze, încet-încet, arta, ocolind acea nostalgie a tradiției, demersul său reprezentând coborârea către Eu. Și mai puțin către secvențe exterioare, frânturi ale naturii. De aceea se simte în pictura lui exprimarea psihanalizată. Termenii plastici generici sunt sinteza tonală cromatică, diafană, a unui suflet liniștit și atitudinea față de câmpul compozițional monolit, unde materia nu este expansivă, nu se pulverizează, ci se contractă în jurul unui nucleu sufletește trist.

Nicolae Ciochină nu-și propune scenarii plastice sofisticate, fidelitatea sa este divergentă experimentelor, chiar și în lucrările recente, unde sondează formule bioreale, observăm atașamentul față de aceleași conotații de expresie pură, ale unui

candid. Pictorul caută neîncetat permanența, acea legătură temporală, ca miză a sensibilităților umane perene, acel proces înmulțitor în ființă, liniștea endemică, eliberarea care să estompeze dureri, frământări, obsesii. Concepe un limbaj plastic pentru suflet, din care privitorul poate decupa întru terapeutică sa lirismul potrivit sieși.”

Nicolae Ciocină, *Peisaj din Israel*

*

Entuziasmat și mișcat pozitiv de schimbarea descoperită, Valentin Ciucă afirmă că, în cazul Ciocină, „între mișcări galactice aparent haotice și cristalul unui fulg de zăpadă sau geometria unei molecule”, până la urmă „utilizând acum un limbaj nou, artistul a rămas, de fapt, tot în zonele realului

care l-a consacrat." Ceea ce nu-i deloc rău. Statornicia creează împlinirile viitoare, cu virtuozitate...

Parcă concluzionând, Negoită Lăptoiu pune în „Enciclopedia artiștilor...” din anul 2000 (vol.III) aprecieri care onorează și pe ieșeni nu numai pe Nicolae Ciocină: „Răsfățat de comentariile generoase ale unor condeie care prin prestigiul lor pot să inhibe, Nicolae Ciocină și-a continuat tihnit și franc pelerinajul prin lumea încărcată de mereu proaspete splendori ale eternului natural, străduindu-se să transfere reverberațiile în planul frumosului artistic. Posedând la modul suveran harul culorii și al armonizărilor subtile nu s-a sfiit să rămână credincios suflului muzical al revărsărilor de lumină blândă așternută calm peste priveliști, obiecte, interioare și chipuri. Era firesc ca după îndelungate și rodnice orchestrări până la punctul în care materia a devenit volatilă, evanescentă, să încerce o comprimare a câmpurilor cromatice, ordonate în registre mai ample, cu aplaturi și refuz al narațiunii, în avantajul simplificării de limbaj și de lectură. Spontanietățile, efluviile temperamentale trebuie să învingă rigorile.”

Emoționată de piesele din noiembrie 1999 de la Galeriile „Cupola”, Virginia Vasilovici, avea să-i trimită la 3 martie 2000 următoarea depeșă dactilografată virtuosului:

„Mult stimată domnule Ciocină,

Am urmărit, cu interes, considerațiile elogioase cu care, pe drept, te-au răsfățat specialiștii și iubitorii noștri de artă.

Expoziția personală Nicolae Ciocină, deschisă în noiembrie 1999 la Galeria „Cupola” cred că a reprezentat chiar și pentru mata o surpriză și, deci, o înaltă satisfacție.

Acțiunea, în ansamblu, s-a prezentat foarte strâns, bine încheată. Am remarcat o perfectă consonanță între fiecare reprezentare și între titlul ei. Aceasta dovedește, odată mai mult, seriozitatea deosebită cu care a fost urmărită și aprofundată tema. O asemenea realizare își merita un catalog cu reproduceri color (de calitate) căci oricare dintre exponate oferă și o problemă de culoare în măsură să rețină, admirativ, atenția celor interesați de pictură.

Nu pot decât să te felicit din inimă.

3 martie 2000

Virginia Vasilovici

Din colecția sa de mesaje „personale” am deslușit și altele explicative ale unui necesar catalog care cere în primul rând bani, iar pictorii, ca toți creatorii, tocmai de bani au nevoie și nu-i au pentru că veniturile lor deabia le acoperă cheltuielile de hrană și administrație curentă. (Artistul are un atelier care consumă, nu produce!?). Spre înțelegere trebuie să adaug, explicându-mă:

În 1943, un literat, prof. G.Ursu de la Bârlad, dar cu sufletul și la Tecuci – unde profesase, „acumulase”(adică realizase) mai multe medalioane ale unor personalități culturale, pe care voia să le pună în pagină. Nu avea bani dar a beneficiat de o entuziastă dăruire a preotului protoereu Nicolae Conduratu, președintele Căminului cultural „Calistrat Hogaș” din Tecuci care, îndemnându-l să ducă la bun sfârșit lucrarea începută, i-a susținut cheltuiala și cartea „Tecuciul literar” s-a tipărit la Atelierele Grafice Nicolae Peiu din Bârlad, sub egida nobilei instituții pe care o conducea confesorul.

Unde-s astăzi căminele culturale și oamenii de care am amintit?

Cu luni în urmă, îmbătat de mulțimea lucrărilor lui Nicolae Ciochină – din atelier, expoziții și colecții, inclusiv cele personale – i-am propus realizarea unei lucrări de proporții, enciclopedice – i-aș zice, care să înglobeze și să scoată în public activitatea artistului. Cu modestia care-l caracterizează nu m-a refuzat și s-a prins în jocul promisiunii. L-am vizitat un timp des, des de tot, dar mi-am dat seama că artistul își ascundea neputința pecuniară tocmai în calmul și tactul său de a mă mai amâna încă odată... E trist, nu? Cândva, din artă s-au făcut palate...

*

Atelierul lui Nicolae Ciochină este un templu în care

oficiază artistul precum preotul la icoanele din biserică. În atelier – tablouri și tablouri, pânze, schițe, ustensile de tot felul – toate operă și mijloace de artă ale lui Nicolae Ciocină...

Nicolae Ciocină, *Fenomen galactic*

Valer Mitru – un iubitor al jurnalisticii

Fruntea înaltă, obrazul roșcovan, ochii și buzele mereu zâmbitoare, chiar vesele, dezordinea de pe masa de lucru și din sertarele biroului lui Valer Mitru făceau din el un personaj agreabil care se completa cu o prietenie născută dintr-o comunicare deschisă

Valer Mitru? Cine dintre gazetarii ajunși la anii de pensie nu și-l amintește?

Valer Mitru este omul care prin noiembrie 1946, cu aprobarea Cenzurii centrale a presei din Ministerul Propagandei Naționale, a editat la Vaslui, în calitate de director, publicația „Cronica” jurnal de informație generală, pe frontispiciul căruia trona „soarele democrației românești.

Cronica avea patru pagini și formatul 34/48 cm., cu pretenții de susținere a democrației care avea să vină. Cinci numere cumulate în unul, cel cu numerele 2-6, destinat alegerilor din 19 noiembrie 1946, făcea apologia candidaților în

alegerile parlamentare: lui Aurel Potop, ministru subsecretar de stat la Educația Națională, profesor de fizică la Vaslui, născut la Suhuleț – Tăcuta, cu doctorat în capitala Franței și diplomă de profesor universitar, situat în fruntea intelectualilor, era prezentat ca prim-reprezentant al Blocului Partidelor Democratice în alegerile parlamentare pentru județul Vaslui; alți candidați pentru aceeași demnitate: muncitorul tipograf Ion Boboc, Gh. Rășcanu, fost prefect al județului și N. Bârlădeanu, sătean din Zăpodeni.

În timp ce într-un articol intitulat „În ajun de alegeri” *Cronica* pretindea că „libertatea presei românești este extrem de largă”, că nimeni nu împiedică pe nimeni să facă propagandă partidelor opoziționiste”, Valer Mitru, directorul publicației, în articolul „Sămânța lui Dumnezeu” vorbea despre carențele profesiei de ziarist în scopul soluționării dezideratelor acestei categorii de muncitori intelectuali, a acestor „mâzgălituri de hârtie” și afirma: „Cunoaștem pe foarte mulți dintre confrăți. O parte se istovesc prin redacțiile jurnalelor din capitală și provincie. Alții se sting frecându-și coatele de terfeloagele cine știe cărui funcționariat obscur, ignorați și striviți de iureșul poverilor materiale, încă cu neclintită mândrie de a rămâne membri ai ordinului gazetăresc.”

În 1946 Mitru avea experiența gazetăriei. Un prieten de al lui, Ștefan Ciobotărașu, vasluian și el, spune într-un interviu acordat mai târziu în „Urzica”: „...Aveam pe vremuri și o uzinuță cu umor pe care o stăpâneam împreună cu Valer Mitru, un amic gazetar din Vaslui.

Într-adevăr, nu era prea mare. Avea numai patru fețe și se numea „Uzina cu umor”, apărea prin 1930 la Vaslui, iar mulți dintre „sus pușii Vasluiului – făceau fețe-fețe când o citeau...”

Ei, Valer Mitru și Ștefan Ciobotărașu, marele actor de

mai târziu – erau la revista cu pricina, de toate: erau autori, directori, redactori-șefi, secretari de redacție, tipografi, paginatori, corectori, distribuitori și proprietari, numai că subvenția o primeau de la cei de acasă și de aceea „Uzinuța” lor a dat... faliment.

Iar Valer Mitru adaugă:

„Foaia noastră de umor, cu poziția ei satirică, era afișată pe toate șandramalele Târgului anual de la Vaslui, pe toate „pavilioanele” comercianților, la toate circurile, în toate bodegile improvizate acolo, în bâlci, din efemere ziduri de scândură și stuf.

Publicația noastră era răspândită larg printre săteni, printre târgoveți, printre „gură-cască”, prin toată acea forfotă de oameni, prin ale cărei valuri cu greu se putea vâsli.

Iar când în „țarcurile” berărilor „de sezon estival” debarcau, din trăsuri, mărimile locale, cu cimotoile lor, cei câțiva „țigănuși” pe care-i „dresasem”, contra „onorariu” (din ...vânzarea cu numărul), începeau să urle cât îi ținea glasul: „a apărut „uzâna”, „uzânuța”... „uzâna cu... hâmor”...Desigur, efectul pozitiv al „manifestației” lor nu se lăsa așteptat: simțeau cum la toate acele marionete politicastro-edilitare, „umplute cu câlți și vopsite cu chinoroz de bâlci” le scădea apetitul, vedeai cum se pleoștesc ca niște lăbărțate frunze de brustur, pălite de arșiță”...

Uzinuța lor cu humor dezgolitoare a turpitudinilor era căutată, cercetată, apreciată de cei mai mulți și necăjiți, mai ales. De altfel – într-un fel de editorial, care purta titlul „Aviz”, Uzina se prezenta cititorilor: „Când dinamismul omenesc/ S-a defectat ca o uzină,/ Să nu vă pară nefiresc/ Că vin să vă servesc... lumină/ Din capsă veșnicului foc/ Ce-a explodat în fiecare,/ Să nu vă pară echivoc/ C-aprind un muc de lumânare./ Nu voi cruța deloc aici/ Persoane mici sau de elită/ Cu riscul chiar de-a

mă jertfi/ Și de-a rămâne necitită/ Ca mijloc sigur de-a-nfiera/
Abuzurile în Gomora/ Voi râde sau mă voi strâmba/ Pe
socoteala tuturor".

Nu s-a jertfit prin necitare, că avea succes, era acidă, ci
prin falimentare, cum a spus Ciobotărașu!

Nici chiar dezinteresata și afectuoasa sollicitudine
acordată revistei de celebrul concitadin Constantin Tănase nu
ne-a putut fi, în acest caz, de folos, deoarece „pontifii” locali, pe
care-i vizam „fără menajamente” în paginile „Uzincuței”, au
pus, oficial, „în aplicare” - nici nu se putea altfel - clasică lor
„metodă” de strangulare a „gândului”, a „cuvântului” liber -
favorizând falimentul, spune Valer Mitru.

Oricum, în acele vremuri, marele animator al revistei
românești, prin intermediul apropiatei sale rudeni, tipograful
și librarul Alexandru Onceanu, adresa „Uzincuței” un mesaj de
încurajare: „prin cumnatul meu de la Vaslui, deși grea e viața
măi bădie, pretutindeni sărăcie, vă remit un grăsun „abonament
de sprijin” pentru necesitățile „Uzinei” noastre, și urarea, din
inimă, s-o duceți mai bine ca de obicei”.

Mai bine n-am dus-o, dar și după falimentul „Uzinei”,
înființatorii ei au făcut umor. Chiar și cu Constantin Tănase.

La 40 de ani de la apariție - în 1930, septembrie, Valer
Mitru își aducea aminte, în 1970, în ziarul „Vremea nouă” din
Vaslui, că ei, redactorii, erau „satisfăcuți de efectul „tiflei”
tipărite de ei”...

„...Cu lvaliera fluturândă, cu sufletul în palmă, noi
eram atunci veseli și triști ca la 6 ani când ne duceau bunicile de
mână la bălci „să ne dea susane și să ne învârtă pe căluți”...

Astăzi amândoi sunt plecați în lumea umbrelor.

„Acasă la Vodă Cuza”, în „Vremea nouă” din 21
ianuarie 1969, Valer Mitru închipuindu-se prin anii 1857-1866,
urcând treptele scării interioare care dau spre etajul casei din

strada Lăpușneanu, „vedea și binecunoscuta „uliță ieșeană”, descriindu-ne interiorul ultimei reședințe domnești la Iași a lui Alexandru Ioan Cuza, devenită din 1959 „Muzeul Unirii”; într-un alt număr își înștiințează cititorii despre apropiata retipărire a interesantului jurnal – rechizitoriu intitulat „Carnetul unui medic de plasă”, realizat de medicul practician George Ulieru, care n-a făcut rabat abuzurilor mai marilor vremii sale, realizând o carte pe care academicianul Al. Rosetti o găsea cuprinzând în ea „toată tragedia administrației sanitare de-a lungul anilor descriși cu litere de foc; „Am fost pe rând: magistrat, avocat, publicist, socialist militant, romancier și, în sfârșit, spre declinul vieții, directorul general al teatrelor... am trăit intens, am trăit mult”... era mărturia vieții celui care s-a numit N.D.Cocca și despre care la rubrica „Bloc-notes”, cu titlul „Pamfletarul militant”, în ziarul din 1 februarie, semna Valer Mitru; „Cărticica din firidă”, publicat la 3 februarie ca o mărturie și subliniere a sărbătoririi între 1 februarie și 1 martie pe întreg cuprinsul țării, „sub semnul tradiției fertile”, „Luna cărții la sate”; „Orașul viitorului apropiat”, așa își vedea Valer Mitru orașul de baștină (9 februarie), socotindu-l unul „dintre târgurile moldovenști capitale de județ” care „ca vechime și trecut istoric are o clasificare de primă treaptă.” „Vasluiul, spunea el, își trage originea încă de pe vremea cazarilor, cumaniilor, tătarilor, mult înainte de ivirea Descălecătorilor Țării Moldovei.” Vasluiul fiind, după afirmațiile cunoscutului cercetător Gh. Ghibănescu, în volumul XV din „Surete și izvoade”, „unul dintre cele mai enigmatice târguri pe harta veche a Moldovei.”

După cum se vede, oprindu-ne aici cu citările și enumerările, Valer Mitru, la „Vremea nouă”, ca și la „Flacăra Iașului”, dar el a fost o vreme și prim-redactor la o gazetă de uzină din Iași, mi se pare „Penicilina”, nu numai că scria des și

documentat dar oferea cititorilor probleme de esență ale vieții... El nu scria orice și despre orice, nu prea asculta de „comanda socială” a timpului, ci răsfoind cărțile aducea în discuție esențele, necesarul, care-l trimitea pe cititor la realitate și comparații, ori chiar la sursa izvoarelor...

După prima perioadă de gazetărie la Vaslui (că a fost și perioada de după 1968 când Valer Mitru a făcut mare gazetărie la ziarul *Vremea nouă* - Vaslui), prin 1958-1960, când tinerețea și grijile de familie m-au adus în redacția ziarului *Flacăra lașului*, la secția unde am fost repartizat, am dat peste o pleiadă de cunoștințe care îmbogățea paginile literare ale revistelor ieșene, secundându-i pe Ion Istrati, Aurel Leon ș.a.: Corneliu Ștefanachi, Horia Zilieru, Val Gheorghiu, Traian Țanea, I. Friduș, I. Puha, I. Halibei, Ion Arhip, Șt. O. Mugur (Ștefan Oprea) și bineînțelele Valer Mitru.

Valer Mitru lucra la un birou din colțul din dreapta cum intrai în birou. Teancurile de ziare și cărți prindeau praful pe ele, clădite săptămână de săptămână. Peretele din spatele său era încărcat cu tot felul de postere și litografii ale spectacolelor ori altor manifestări literare, caricaturi și afișe culturale. Iar la masa de lucru, între alte și alte hârtii, șpalturi și șpalturi, o bucățică de om, topită în el, cu o chică prelungă, albă-albă, obraznic lăsată peste gulerul balonzaidului care nu se lăsa deloc dezbrăcat și din care curgea în neregulă un fular vișiniu care-i ascundea lavaliera, înecată în fumul de la lulea.

Valer Mitru scria cronici și chenare cetățenești.

Eu, cel puțin, nu numai că-l studiam cu interes și îi purtam respectul, ca și celorlalți, dar îl divinizam. Cu toate că în vremea aceea salariile erau îndestulătoare în presă, Valer Mitru era mereu în pană de bani. Nu prea reușea să se gospodărească, să se chivernisească. Nici cu cota de materiale pentru ziar nu prea ținea pasul. Era prea ocupat cu tot ce era în jurul său, iar

traicul de boem îl făcea să întârzie, destul de des, la masa de lucru. Iar ce împrumuta nu mai restituia.

Nouă însă ne plăcea de Valer Mitru. Era de-al nostru. Știa să fie profesorul celor tineri în multe privințe... Tot în vremea aceea s-a dovedit un fidel colaborator al Studioului de radio Iași. Emisiunile lui înnobilau programele radioului și aveau o audiență maximă. Avea o voce caldă, melodioasă iar textul abunda în cuvinte potrivite pentru această parte a Moldovei. În ultima parte a vieții, după 1968, a colaborat intens la noul ziar al noului județ Vaslui: „Vremea nouă”. Venea seara în tipografia de pe strada Vasile Alecsandri, - ne spune un alt cunoscător al omului nostru, dl. Constantin Hușanu, care l-a avut și el coleg de redacție - se așeza la una din mesele pentru corectură, lua o coală de hârtie 50x25 și se apuca să-și scrie articolul pentru a doua zi. Fără ochelari, pictografia caligrafică niște litere de cel puțin 5 cm., după care le dădea la cules. Altădată m-a invitat pe mine și alți redactori din Radio Iași să mergem la Vaslui, la mama lui, care face o cafea grozavă. Și așa a fost! Era o zi însorită și bătrâna lui mamă ne-a întâmpinat în grădinița din fața casei, plină cu flori, bucuroasă de oaspeți. Așa l-am cunoscut până când într-o zi am auzit că a fost găsit mort. Locuia într-un demisol mobilat cu un pat, o masă de brad și colecții de ziare ce acopereau în întregime pereții până în tavan. A fost unul dintre marii ziariști veniți dintre cele două războaie mondiale, care cunoscuse mai toate marile personalități ale culturii române din acea vreme, despre care a scris mereu. Îl putem asemui cu Aurel Leon din Iași, autorul „Umbrelor” în mai multe volume, care i-a supraviețuit până după Revoluția din decembrie 1989.

*

„L-am cunoscut pe Valer Mitru!” – scrie Emanoil Sbârcea și detalia:

„Un om deosebit. De o bunătate ieșită din comun. Un om între oameni, cum ar spune Nicolae Bălcescu, un oltean pe care moldovenii îl pomenesc mereu. Pe Valer Mitru l-am cunoscut pe vremea când eram elev de liceu la Vaslui. Îmi amintesc că odată m-a invitat acasă la domnia sa, ca să-mi arate tabloul în mărime naturală a profesoarei mele de istorie. El o diviniza nu numai pentru frumusețea sa. Deși între noi era o diferență de vârstă, m-a tratat întotdeauna cu prietenie și respect. Poate și pentru faptul că profesorul meu de limba română, Vasile Cataramă, scria într-o cămăruță pusă la dispoziție de Valer Mitru.

Mult mai târziu aflu întâmplător că în Iași, domnia sa, era cel mai perfect paginator în a edita ziarul Iașului de pe atunci „Flacăra Iașului”. Între timp, cineva îmi spune: „Valer doarme pe ziare! Și așa s-a stins. Dragostea domniei sale pentru ziar i-a fost fatală. Cred că puțini oameni au iubit ziarul, așa cum a făcut-o Valer Mitru. El rămâne alături de Aurel Leon o emblemă a ziaristicii ieșene. Ce ar fi „să-i punem din când în când pe mormânt o floare?”

*

La rubrica „Cultură și viață” din ziarul *Vremea nouă* Vaslui, la 2 iulie 1968, prof. V.I. Cataramă, în subrubrica „Din istoricul presei vasluiene”, face cronică la „Cronica lui Valer Mitru - „urme cu tentă argheziană” care „își face prezența pe meleagurile noastre într-o zi glacială de 1 ianuarie 1946, ca Jurnal de informație generală” pentru vasluieni.”

„Ea încerca - spune profesorul - să suplinească apropiata încetare a ziarului *Vremea nouă*, care intenționa să se transforme într-o revistă de preocupări sociale, culturale și literare.

Dacă *Vremea nouă* n-a izbutit să-și realizeze visurile, aceasta nu e o vină a redacției.

Referindu-se la „Cronica”, V. I. Cataramă susține că noua gazetă, „în fraze armonioase arată sarcinile gazetarilor: un ziarist este prin natura ocupațiilor sale un istoric, dar un istoric nu de catedră și nu de volum”. El vedea în funcția ideologică a presei, unul din „mijloacele de propagandă cele mai eficiente la consolidarea regimurilor de mare înnoire socială, presa fiind o forță excepțională, iar rostul ei se prezintă considerabil de sporit, acum, în zilele noastre, după victorie”.

Conștientă de realitățile vieții, redacția ziarului *Cronica* amintea opiniei publice, „că nu se sprijină pe averea personală, alte subvenții sau sprijinul unor potențați” și era conștientă că e „riscant să pornești la drum numai cu inima, numai cu cinstea, numai cu pregătirea profesională”...

Deși își propunea expres să comunice cititorilor „un grăunte de adevăr, o picătură de frumos, o brumă de înțelegere, de frățietate, de armonie adevărată”, menirea *Cronicii* fiind „să informeze cât mai corect masele largi populare”, aspirațiile ei s-au oprit o dată cu apariția - după aproape 11 luni, a celui de al doilea număr - numerotat 2-6, sintetizat în propria-i istorie.

Cronica, ca și săptămânalul *Vremea nouă*, a îmbrățișat și susținut cu căldură munca din județul Vaslui în care apăreau, recenzentul încheindu-și astfel istoricul presei vasluiene: „*Cronica* e, într-un cuvânt, a doua gazetă, după *Vremea nouă*, în palmaresul presei locale care militează prin pulsațiile redacției și ale colaboratorilor la înnobilarea culturală a patriei noastre”.

Vasile Fetescu – pedagog eminent și scriitor

Dat la o parte de primăvara revoluționară 1990, care s-a dovedit tot mai mohorâtă pentru generația noastră, profesorul Vasile Fetescu s-a apucat de scris, notam într-un început de prefață la volumul său „Toamnă la Copou” apărut la Editura PIM, Iași, 2005. Și continuam: „Așa s-au născut cărțile sale: „Preocupări pedagogice”, care înmănușează studii și cercetări psihopedagogice, apărută al Editura „Spiru Haret”, Iași, 1995, „Flori Târzii”, conținând proză scurtă, poezii, catrene și panseuri, apărută la Editura Cutia Pandorei, Vaslui, 2002, „Parfum de spini”, apărută la Editura PIM, Iași, 2003, „Educator adevărat” apărută la aceeași editură în 2004, și acum, în 2005, tot la PIM, *Toamnă la Copou*.

Apreciam activitatea sa ca prolifică și benefică pentru autor și cititorii săi tot mai numeroși. Dar volumelor citate le-au urmat altele: „Lumina educației” – microantologie de texte pedagogice, „Vâslaș în luntrea vieții”, proză, „Stropi de înțelepciune” – aforisme, cugetări, gânduri, „Acorduri pe strune de suflet”, structurată pe trei capitole: Amintiri de vânzare, O altfel de proză, Clișee voalate – toate cărțile la aceeași editură: PIM Iași.

Ca cel ce i-am cunoscut primul multe din creațiile sale, pot spune că activitatea scriitoricească a fost și este pentru Vasile Fetescu un bun prilej nu atât pentru a-și acoperi timpul, cât un prilej de a-și cicatriza rănilor sufletești provocate de nenorocirile ce s-au abătut asupra lui – pierderea soției și a fiului. Asiguram cititorii că forța și măiestria scrisului au fost dovedite de profesorul Fetescu încă din tinerețe prin colaborările, bine primite, la presa timpului, eu fiindu-i în acea vreme, un fel de gazdă, în calitate de șef al secției culturale la ziarul bârlădean la care scriam.

Produs al Școlii Normale „Al. Vlahuță” din Șendriceni, Dorohoi, locul despre care amicul meu realizează pagini de o rară frumusețe, profesor și director la Liceul „Costche Negruzzi” și la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași, bun cunoscător al sufletului celor mici, ca și a celor mari, Vasile Fetescu oferă în „Toamnă la Copou”, ca și în celelalte cărți ale sale, texte literare meșteșugit scrise, cu profunde înțelesuri, ce îndeamnă la reflecție.

Prin conținutul bogat și variat, prin ideile generoase pe care le vehiculează, cărțile domnului Fetescu se adresează tinerilor și vârstnicilor, părinților și educatorilor, tuturor celor care într-un fel sau altul, sunt angrenați în sfera învățământului și educației, dar și a vieții cotidiene.

Fiecare text este o lecție de viață oferită direct sau cu

subtilitate de către autor: fie că se intitulează „Dăscălița” – dăruită trup și suflet profesiei pe care și-a ales-o, ca și naratorul, „Dirigintele” – model pentru viață și vis; *A fi econom* – cu un îndemn pentru educatori și părinți, de a-i învăța pe copii și tineri să câștige și să economisească banii pentru că *dexteritatea de a-i risipi o dobândesc singuri*; *Părinții și copiii* – cu o concluzie pertinentă și de o inestimabilă valoare: iubiți-vă copiii și nepoții fără să-i sufocați cu dragostea; *Munca* – o profundă temă de viață care pledează pentru antrenarea copilului în treburile gospodărești, încă de mic, pe măsura puterilor lui, fără ca acest lucru să fie interpretat, așa cum încearcă să insinueze unii.

Alte și alte probleme umane dezvoltate în textele: *Familia*, *Politețea*, *Măria-Sa conștiința*, *Sănătatea*, *Prietenia*, *Bătrânețea* ș.a. se asociau celor din „Parfum de spini” – „Cultul muncii”, „Cultul pâinii”, „Gânduri despre satul de odinioară”, „Prețul lenei”, „Politețea în dialog” din „Flori târzii” – „Lecție”, „Părinții pot deveni dușmani ai propriilor copii”, din „Educator adevărat” – „O școală a muncii”, „Dreptul la amintiri”, „Drama cărții”, „Vestimentația în tranziție” etc. vin în beneficiul cititorului atent și interesat de ceea ce se petrece în jurul său.

Invocând „Dreptul la amintiri”, de care se folosește Vasile Fetescu în „Educator adevărat”, Alexandru Zub, în Postfața, „Profesorul Vasile Fetescu – pedagog eminent și scriitor” la volumul „Lumina educației” scrie: „L-am cunoscut pe autor cu aproape șase decenii în urmă. Din cei opt ani, cât durau studiile la Șendriceni, patru i-am parcurs împreună, primii pentru mine, ultimii pentru el, iar pe traseul lor ne-a fost dat să ne intersectăm mereu pașii. Mi-l amintesc destul de bine, mai ales că s-a întâmplat să ne plimbăm adesea, discutând, pe aleile somptuosului parc din fața școlii. El era pe punctul să încheie studiile medii, eu în pragul unei adolescențe care se

manifesta fără dramatism aparent, dar acompaniată de interogațiile firești ale vârstei. Nu uit acele secvențe peripatetice, în care diferența de ani conta, fără să descurajeze totuși dialogul, dorința de cunoaștere mutuală. Ele justifică ceea ce autoul cărții numește undeva „dreptul la amintiri”, ca „însușire specifică ființei umane de a tezauriza în portofoliul său mnemic evenimente, fapte, întâmplări, trăiri afective, chipuri de ființe dragi, locuri”. Sunt elemente ce se regăsesc din plin și în *Lumina educației*, confirmă academicianul.

Iar despre autor și reușitele sale, continuă: „Pregătit să se devoteze procesului formativ, într-o epoca de schimbări fundamentale și de inerente privațiuni, autorul a știut să le facă față cu demnitate, punând la lucru însușiri native, dar și calități dobândite prin muncă. *Labor improbus* pare a-i fi fost, după îndemnul unui dascăl șendricenean, o deviză permanentă, ineluctabilă, ale cărei efecte se recunosc în activitatea sa de pedagog, de conducător al unor instituții didactice, de publicist și scriitor mai apoi. Munca, rânduiala, disciplina, conștiința datoriei, devotamentul social, iată laitmotivele programului ce se degajă din noua carte subscrisă de Vasile Fetescu. Intitulând-o *Lumina educației*, autorul a avut în minte, în mod expres, un gând heraclitian ce echivala educația, ca sursă lăuntrică de lumină, cu soarele însuși. Asemenea reflecții, adesea în expresie personală, se găsesc peste tot în volum, ca modalități de a sublinia valori de incontestabilă actualitate. Accentul pus pe vocație, atașament, profesionalism în munca didactică e semnificativ pentru discursul elaborat de pedagog de-a lungul anilor. Sunt noțiuni ce revin insistent în analizele sale, fie că se referă la școală, familie, educator etc.”

„M-a încântat intelectual titlul volumului „Stropi de înțelepciune” (Editura PIM, Iași 2006), titlu care reușește să

acopere ceea ce domnul Vasile Fetescu a gândit, concentrat, exprimat și scris mulți ani la rând. Nu în zadar autorul a avut mai multe variante de titlu, și-a rezervat timp pentru a alege cu temei și a introdus admirabila sintagmă „stropi”, care semnifică prosperitate, curățenie și puținătate. Se constată o frumoasă și sistematică combustie interioară în cazul intelectualului Fetescu.

Cel mai important atribut pe care-l pot exprima la adresa cărții este îndelungata meditație și exprimare concentrată. Această carte nu este una obișnuită și ca urmare și lectura ei nu este lesnicioasă.”

În sprijinul celor afirmate mai sus, Petru Bejinariu dă drept exemplu aforisme din subcapitolul referitor la ”Educație, cultură”: „Încrederea, încurajarea, recompensele, dragostea măsurată pot face, în educație, mai mult decât coerciția și pedepsele”; „Buna educație e mai prețioasă decât aurul”, „Școala trebuie să pregătească tineretul pentru viață, astfel ca viața să devină pentru el o veritabilă școală”; „Cartea vieții nu poate fi citită de cei ce nu i-au învățat slovele.”

Referindu-se la celelalte subcapitole și cugetările lor, profesorul Bejinariu reușește un elogiu încărcat la adresa cărții și autorului ei.”Cartea se citește cu atenție, eventual cu creionul în mână și cu gândul la ceea ce se scrie în volum și ceea ce ne oferă realitatea tratată, actuală și, posibil, viitoare” – încheie recenzentul.

„Prin acest volum, Vasile Fetescu ne dezvăluie o nouă fațetă a darului său literar. Spun aceasta pentru că aforismul nu este la îndemâna oricărui scriitor. El presupune îmbinarea câtorva calități speciale: o cultură suficient de largă încât să permită conexiuni interesante, puterea lor de comprimare a gândului în exprimări literare de maximă concizie și o dimensiune filosofică specială pe care vechii greci o exprimau

prin termenul „phronesis”, iar romanii prin „sapienția”, care înseamnă în limba noastră „înțelepciune”. Înțelepciunea este expresia unei experiențe bogate, a unei reflectări profunde, a unei înțelegeri complexe a lucrurilor. Tocmai de aceea, de obicei, este exprimată simplu, concis, uneori laconic”, scrie Valică Mihuleac în „Flacăra Iașului” din 16 noiembrie 2006, despre „Stropi de înțelepciune” a lui Vasile Fetescu.

Dezvăluindu-ne că înțelepciunea a fost privită încă de la Aristotel drept o manifestare a unei forme distincte a reflecției filosofice, legată de problemele vieții umane, numită uneori și filosofia practică, în care au exersat maeștri ai cugetării din diferite timpuri, dintre care se referea la Cicero, Seneca, Rochefaucauld, Erasmus, Montaigne, Montesquiu, Pascal, Rousseau sau Nietzsche, dl. Valică Mihuleac crede că „prin aforism, Vasile Fetescu depășește spațiul literaturii și se intersectează cu filosofia”, ceea ce îi și convine, iar textele citate conving pentru că și filosofia este domeniul predilect al autorului luat în discuție.

„Atent la deriva în care se mișcă societatea românească de ani buni”, Mihuleac vede în Vasile Fetescu pe omul care situându-se responsabil, realizează „sapienția”, înțelepciunea, armă de luptă și ea împotriva celor prieteni cu deriva la care ne-am referit.

„Cred că, prin frumusețea și specificitatea lor, cugetările profesorului Vasile Fetescu își găsesc un loc distinct în peisajul aforisticii românești” încheie Mihuleac, convingându-ne că textele citate sunt doar mijloace de luptă, nu arme...

Ocupându-se de volumul „Vâslaș în luntrea vieții” – proză, 2006, Valică Mihuleac face aprecieri și mărturisiri interesante în „Flacăra Iașului” din 20 aprilie 2006: „Vasile Fetescu mi-a fost profesor și diriginte timp de patru ani la Liceul Pedagogic „Vasile Lupu” din Iași. Pentru mine și pentru

cei care l-au cunoscut în această postură, domnia sa a rămas un exemplu rar, o îmbinare armonioasă între autoritatea didactică și căldura omenească, severitatea formatorului și ocrotirea părintelui, grija pentru formația școlară și cea pentru „competența” socială și morală a elevilor săi. Se numără printre acei puțini profesori care au înțeles că școala trebuie să educe, iar nu să ofere doar cunoștințe, să formeze caractere, iar nu doar creiere bine informate.

Cartea „Vâslaș în luntrea vieții”, fiind una de memorialistică, Mihuleac o vede ca pe o continuare a vocației de pedagog pe care o are Vasile Fetescu, care, indirect, încearcă să „urce povestea propriei vieți la nivelul unui exemplu și al unui model”, cartea devenind prin conținutul a ceea ce oferă „o lecție pentru mulți dintre cei care ar abandona „Luntrea vieții” pentru mult mai puțin, făcând prin ea „un fragment de educație”.

Completând mesajele din cărțile publicate până atunci, „Vâslaș în luntrea vieții” cheamă la a fi citită, indiferent de vârstă și profesia cititorului...

Alt volum „Acorduri pe strune de suflet”, Editura PIM, Iași, 2007, ni-l prezintă chiar autorul: „Simt nevoia să explic cititorilor că alegerea acestui titlu nu am făcut-o din dorința de a epata, ci de a le sugera că întregul conținut al volumului a izvorât din vibrațiile sufletești ale subsemnatului și din speranța că el, conținutul, va provoca aceleași trăiri emoționale celor ce îl vor citi, realizându-se astfel acordul sufletesc evocat în titlu.” Credința exprimată de autor este adâncită într-o filozofie de conținut exprimată în postfață de prof. Marinică Popescu, subliniindu-și spusele: „Vasile Fetescu – la ora profundelor acorduri”.

Că Vasile Fetescu rămâne alături de cititori la ora profundelor acorduri, stă martoră... „Mălina”: Mălina din

„Acorduri pe strune de suflet”. Mai întâi:

Nedumeririle Mălinei

„Când ochii copiilor se deschid tot mai larg spre lume, spre viață, în mintea lor încă puțină se nasc întrebări în cascade cărora noi, adulții, și mai ales cei încărcăți de ani și de experiență, trebuie să le facem față. Înțelesurile vizând filosofia vieții se dobândesc o dată cu înaintarea în vârstă, cu acumularea învățămintelor oferite de familie, de școală, de viață.

În plimbările zilnice cu nepoțica mea, în orele petrecute în parcul Copou sau stând pe băncile inspirat așezate pe unele artere de circulație, folosite și ca locuri de promenadă, fetița mă asaltează cu multe și neașteptate întrebări dintre cele mai diverse.

Mărturisesc că nu de puține ori sunt pus în dificultate atunci când încercările mele de a-i da explicații pe măsura puterii ei de înțelegere nu reușesc. Privirile și mintea iscoditoare ale Mălinei sunt izvorul nesecat al interogațiilor și necunoscutelor cu care ea se întâlnește la fiecare pas, provocându-i mulțimea de întrebări pe care mi le adresează.

Îi supraveghez cu atenție jocurile improvizate și desfășurate cu multă imaginație, îi stimulez curiozitatea și inițiativa, astfel că orele petrecute împreună cu ea sunt plăcute și reconfortante pentru mine. De altfel, studiile de gerontologie au evidențiat faptul că persoanele vârstnice care își petrec mai mult timp în compania copiilor îmbătrânesc mai lent, sunt mai optimiste și au mai puține probleme de sănătate. Trăirile afective pozitive provocate de drăgălășeniile, naivitățile, veselia și jocurile copiilor reprezintă pentru bătrâni un real remediu împotriva stărilor melancolice, depresive.

Dintre nenumăratele dialoguri purtate cu Mălina, câteva se disting prin conținutul lor și-i pun în lumină spiritul

iscoditor, însetat de cunoaștere.

Iată-le:

- Bunicule, de ce bătrânii au spatele încovoiat? m-a întrebat într-o zi Mălina, surprinzându-mă cu această observație a ei.

- Pentru că ei poartă în spate un rucsac greu pe care noi, cei din jurul lor, nu-l vedem.

- Ce au ei în tolba aceea?

- Anii de viață pe care i-au trăit și greutatea cu care s-au luptat.

- Și de ce nu se descotorosesc de ea?

- Ar vrea ei s-o abandoneze dar acest lucru nu este posibil.

- De ce nu pot?

- Pentru că de trecut și de umbră nimeni nu se poate lepăda.

- Dar tu nu ești ghebos. De ce?

- Tolba din spatele meu nu s-a îngreunat atât de tare încât să mă cocoșeze.

Altă dată, altă întrebare la fel de surprinzătoare:

- Bunicule, vreau să te mai întreb ceva.

- Întreabă-mă.

- De ce mulți bătrâni stau mereu pe gânduri și sunt triști?

- Pentru că *speranța lor de viață*, care-i izvorul optimismului, este tot mai mică.

- Ce e aia speranță de viață?

- Anii pe care cineva crede că i-ar mai avea de trăit. Și fără nici o introducere mi-a mai plasat o întrebare *încuietoare*...

- Bubu, (când vrea să se alinte și să-mi câștige bunăvoința mă dezmiardă cu apelativul Bubu) de ce când stăm noi de vorbă, îmi povestești mai mult despre ce a fost?

- Trecutul este singura certitudine pentru mine. L-am trăit și am rămas cu amintiri plăcute și mai puțin plăcute. Amintirile mă ajută să parcurg prezentul greu de înțeles pentru mine și pentru cei ce poartă povara anilor în spate.

- Dar despre ce va fi, despre viitor, de ce nu-mi spui niciodată nimic?

- Viitorul este o mare necunoscută pentru mine și, pentru a nu greși, prefer să nu fac pronosticuri.

În finalul unuia dintre dialogurile noastre Mălina a *decretat*:

- Bunicule, eu nu vreau ca tu să îmbătrânești și să fii trist...

- Bine, draga mea! Așa să fie cum vrei tu. Numai că viața nu decurge după vrerea sau dorința noastră, ci după cum ne este scris..."

Apoi iat-o pe

Mălina merge la grădiniță

„De când a început să meargă la grădiniță, Mălina și-a îmbunătățit comportamentul în relațiile cu părinții și cu noi, bunicii. Este mai ordonată, mai înțelegătoare, folosește frecvent formulele *te rog* și *mulțumesc*, reacțiile emoționale sunt mai controlate și mai puțin frecvente, jocurile ei s-au diversificat și sunt orientate mai ales spre activitățile de învățare.

Educatoarea ei, o dascăliță cu vocație pentru profesia didactică, este o bună mamă pentru propriii copii și pentru cei ce îi sunt încredințați să-i învețe. Da, să-i învețe! Învățământul preșcolar ca primă treaptă a sistemului educațional are o importanță deosebită în socializarea copiilor cu vârste între 3 și 6-7 ani, în înzestrarea lor cu cunoștințe elementare de limbă, de aritmetică, de abilități manuale, în dezvoltarea fizică și mentală și pregătirea pentru școală.

Grădinița și grupul de copii în care își petrece patru ore pe zi a devenit pentru nepoțica mea un centru de atracție spre care se îndreaptă cu nerăbdare și plăcere în fiecare dimineață. În zilele când unele treburi gospodărești mă rețin și îi întârzii cu câteva minute plecarea la grădiniță, Mălina mă zorește:

- Hai, bunicule, că mă așteaptă copiii!

Îi înțelegeam nerăbdarea de a ajunge cât mai repede la tovarășii ei de joacă și plecam în grabă, în drumul până la grădiniță foloseam prilejul pentru a-i repeta regulile de circulație pe care le respectam cu strictețe, pentru a-i da explicații în legătură cu autovehiculele care circulă, cu plantele și animalele pe care le întâlneam sau erau descoperite de ochii ageri și curioși ai fetei.

Pentru că iubește cățelii, era tentată să se apropie și să pună mâna pe câinii fără stăpân. Cu greu o convingeam să nu mai facă acest lucru pentru că nu știm niciodată cum reacționează aceștia la încercările noastre de a-i mângâia.

La grădiniță educatoarea își primea copiii cu zâmbetul pe buze, cu priviri mângâietoare și cu câte o vorbă bună pentru fiecare. Atitudinea ei blândă, binevoitoare și caldă constituia sursa tonusului pozitiv cu care copiii își începeau ziua de *școală*. Mălina o iubea și se lipea de ea ca de maică-sa, nu-i ieșea din cuvânt și cerințele *Doamnei* erau legi pentru ea. Orice încercare a noastră de a o determina să facă ceva altfel de cum i-a spus doamna era sortită eșecului.

Noi, părinții și bunicii, încurajam atitudinea Mălinei față de grădiniță și față de educatoare pentru că ea prefigurează pe cea a viitoareii școlărițe.

Într-o zi, nepoata ne-a oferit o mare surpriză. Când bunică-sa se agita să o pregătească pentru plecarea la grădiniță, Mălina a declarat hotărât:

- Eu nu mă mai duc la grădiniță!

- De ce? am întrebat-o noi într-un glas.
- Pentru că nu o mai iubesc pe doamna educatoare.
- Și mă rog, de ce?

Din relatarea cam dezlănată a Mălinei am înțeles că educatoarea a certat-o pentru că la *lecția de pictură* a răsturnat recipientul cu apă folosit la diluarea acuarelelor, pe husa măsuței.

- Dar și maică-ta și bunică-ta te ceartă când faci pozne. Ce, din cauza asta nu le mai iubești? am întrebat-o eu. Bine, dacă tu nu vrei să mergi la grădiniță, noi nu te obligăm. O să stai acasă iar când vei merge la școală toți copiii care au mers zi de zi la grădiniță o să fie mai buni ca tine și o să-ți spună: *Mălina - codașa*, îți va conveni să ți se spună așa?

După această discuție lămuritoare Mălina m-a solicitat să o însoțesc la grădiniță, îi trecuse supărarea.

În deplasarea spre și de la grădiniță Mălina îmi oferea și alte surprize. Într-o dimineață, când ne grăbeam să nu întârziem, la un moment dat ne-a tăiat calea o pisică. Fetița s-a oprit brusc și mi-a spus:

- Bunicule, hai să ne întoarcem acasă! Nu mai merg la grădiniță pentru că o să mi se întâmple ceva rău.

M-a surprins prezența acestei superstiții în zestrea ei de cunoștințe pentru că la noi în familie nu erau agreate și utilizate asemenea prejudecăți.

- Cine ți-a zis ție că dacă îți iese pisica în cale ți se va întâmpla ceva neplăcut?

- Narcisa mi-a povestit că ei îi merge rău ori de câte ori îi iese în cale pisica.

Am asigurat-o că nu are nici un temei această credință și am mers mai departe. Când am luat-o la prânz, fetița era veselă și mi-a spus că a fost recompensată cu trei buline roșii la panoul evidențiatilor, în paranteză fie spus, o rugasem pe educatoare

să mă ajute pentru a-i scoate din cap Mălinei superstiția cu pisica.

Acasă, Mălina este solicitată să participe la diverse activități: să-și pună în ordine jucăriile după ce a terminat joaca cu ele, să-și așeze hainele la locul lor, să ștergă praful din bibliotecă și să așeze cărțile după gustul ei, să ude florile. Când bunică-sa pregătește mâncarea, Mălina cu trusa-jucărie prepară hrana pentru păpuși, le dă să mănânce, le ceartă când acestea nu o ascultă. Este începutul școlii gospodărești pe care copila o urmează sub îndrumarea noastră, a părinților și a bunicilor.

Încet, încet, Mălina parcurge școala vieții, o achiziție extrem de prețioasă pentru viitorul ei școlar, familial și social. Anii de preșcolaritate s-au dovedit a fi o etapă eficientă și benefică pentru pregătirea viitorului parcurs școlar al Mălinei.”

Mai târziu, în același volum,

Mălina a devenit școlăriță

„Când Mălina parcurgea la grădiniță anul pregătitor pentru școală, atenția noastră se orienta și persista în această direcție. Căutam prin toate mijloacele și în toate împrejurările să-i susținem dorința de a deveni școlăriță și să-i orientăm disponibilitățile psihice spre activitățile de învățare. Ne preocupam de îmbunătățirea vocabularului și a capacității de exprimare, de însușirea numerației și a calculului elementar, de dezvoltarea abilităților de desen și de scriere.

Îi spuneam povești și basme dar asculta cu mai multă plăcere, de nenumărate ori discurile cu povești și basme (bunicuțele casetelor și CD-urilor de astăzi) pe care le puneam singură la pick-up-ul de la aparatul de radio, iar când reproducea o poveste sau un basm îi aducea *îmbunătățiri* în sensul în care ar fi dorit ea să se desfășoare acțiunea ca să-și ajute eroii preferați.

Cu mult înainte de ziua când Mălina urma să devină școlăriță am luat-o la cumpărături. I-am probat uniforma, i-am oferit libertatea de a-și alege culoarea și modelul ghiozdanului pe care l-a purtat în spate până acasă. După o listă afișată de școală, i-am procurat penarul și celelalte obiecte de trebuință școlărească. Încântată de cumpărături, Mălina revenea deseori la obiectele respective, le admira și le așeza în fel și chip. Noi, cei din jurul ei o încurajam și continuam să o pregătim sufletește pentru școală, stimulându-i nerăbdarea și dorința de a dobândi statutul de elevă.

Când a sosit ziua mult așteptată a deschiderii cursurilor, în *formație completă* (părinți, bunici, unchiul și mătușa, mai puțin pisoii și cățelul), cu chipurile luminate de soarele blând de septembrie și de bucuria din suflet, am pornit emoționați spre școală. Fiecare dintre noi, maturii, căutam să-i diminuăm șocul emoțional, să-i dăm curaj în acest moment crucial din viața ei. O asiguram că va avea o învățătoare la fel de frumoasă și bună ca doamna de la grădiniță, pe care trebuie să o asculte și să o respecte. Mălina, cu ghiozdanul în spate și cu buchetul de flori în mână (nu acceptase cu nici un preț să-i ducă altcineva ghiozdanul și nici florile) mergea cu fața îmbujorată în compania cetei de însoțitori.

Curtea largă și curată a școlii era înțesată de mulțimea părinților, bunicilor și copiilor, fiecare căutându-și locul în careul trasat cu cretă pe asfalt. Cei din clasa I, bobocii, urmau să se așeze în formație după ce erau strigați de pe listele pe care fuseseră grupați. Învățătorii și diriginții își căutau și adunau copiii și îi primeau cu priviri calde și cu câte o vorbă bună.

După momentul religios și cuvântul de deschidere al directorului, elevii au fost introduși în clase unde îi așteptau manualele, câte o floare pentru fiecare și cuvântul de bun venit al dascălilor.

Prima zi de școală se înscrie cu litere de neuitat în memoria școlarului începător, dacă dascălii știu să facă din ea o sărbătoare, un eveniment cu adevărat emoționant.

Pentru Mălina începutul școlarității însemna dobândirea unui nou statut grevat de muncă sistematică și de noi răspunderi. Nivelul inteligenței, sănătatea fizică și echilibrul psihic, cunoștințele și abilitățile dobândite în familie și grădiniță îi asigurau un start promițător în parcursul școlar.

Și pentru noi, bunicii, apăreau probleme și îndatoriri noi: instituirea ordinii și disciplinei în activitatea de învățare a Mălinei, cultivarea unor motivații mai puternice și mai eficiente pentru muncă, prevenirea superficialității și a delăsării, obținerea unor rezultate pe măsura posibilităților ei intelectuale, dezvoltarea voinței și a unui nivel superior de aspirații școlare.

În primele luni de școală i-am fost mereu aproape ajutând-o să depășească micile dificultăți create de rigorile scrierii frumoase, când trebuiau învinse stângăciile și nesiguranțele generate de insuficienta dezvoltare a mușchilor mâinii solicitați în această activitate. Însușirea cititului a decurs mai ușor pentru că unele componente ale acestei complicate deprinderi au fost dobândite, din proprie inițiativă, în perioada preșcolară. Desenul și lucrările manuale îi plăceau și le efectua cu ușurință și îndemănare.

Eram conștienți că ajutorul nostru nu trebuia să se substituie eforturilor ei, că dobândirea independenței și a autocontrolului în efectuarea temelor stau la baza unor rezultate bune și foarte bune pe termen lung.

Curățenia corporală, îmbrăcămintea îngrijită, aspectul frumos al cărților și caietelor au fost lucruri care ne-au preocupat în permanență pe toată durata școlarității. Ne-am convins că acei copii care sunt deprinși de la vârstă fragedă să

presteze mici treburi gospodărești ce solicită efort fizic, îndemânare, disponibilitate psihică, atenție și voință, se dedică și învățaturii cu interes, dragoste și stăruință, devenind elevi buni și foarte buni. Micile sarcini pe care le primesc preșcolarii, cei din grupa pregătitoare, un fel de teme pentru acasă (să adune frunze de un anumit fel, castane, să plieze sau să decupeze diferite figuri), reprezintă un antrenament pentru îndeplinirea îndatoririlor școlare de mai târziu.

Încadrarea efectuării temelor într-un program judicios stabilit și respectat, îndeplinirea unor cerințe de calitate tot mai înalte pe măsura dobândirii experienței în viața școlară au stat în permanență în atenția noastră iar rezultatele s-au văzut în atitudinea Mălinei față de școală, față de învățătură. Învăța temeinic, cu interes și dragoste, și cu mare ușurință, citea mult, cu pasiune, participa la petrecerile sărbătorești ale prietenelor ei, la manifestările cultural-artistice ale școlii, era un copil vesel, optimist, plăcut și fericit.

Nouă, celor din jurul ei, ni se umplea inima de bucurie când constatam că eforturile noastre au dat roade, că evoluția școlară, psihică și morală a Mălinei era cea dorită de noi.

Meseria de bunici include în afară de dragostea fără limită față de nepoți și răspunderea pentru sănătatea lor fizică și psihică, pentru edificarea personalității, pentru realizarea lor în plan familial, profesional și social.

Măsură în dragostea bunicilor față de nepoți? Este un deziderat aproape imposibil de realizat pentru că nepoții sunt cu totul altceva în plan afectiv pentru bunici în comparație cu proprii copii. Acest lucru îmi amintește de un fapt, petrecut cu mulți ani în urmă pe când îmi exercitam profesia de dascăl la Bârlad.

Ajuns la vârsta pensionării, un venerabil profesor de germană, a fost surprins de unul dintre amicii săi, venit să-l

vadă, mergând în patru labe și având în spate pe nepoțica lui de 2-3 ani care, fericită, îi adresa îndemnul: *di, cal, di!* Fără să se simtă jenat de postura inedită în care se afla, la nedumerirea afișată și exprimată de vizitator, ilustrul profesor i-a spus:

- Dragul meu, este adevărat că pe copiii mei nu i-am alintat și nu m-am jucat cu ei, dar să știi de la mine că dragostea față de nepoți este incomparabil mai mare. De ce? Exprimându-mă în termenii economiei de piață, în sufletul bunicilor, copiii reprezintă capitalul, în timp ce nepoții reprezintă profitul care, economic vorbind, este mult mai prețios.

Privind lucrurile din această perspectivă, bunicii nu mai trebuie condamnați că-și revarsă asupra nepoților toată dragostea de care sunt animați, că suprema lor bucurie și fericire este să-i vadă mari, sănătoși și împliniți intelectual, moral și profesional.

Nu îndrăznesc să fac referiri la felul în care mulți nepoți își *iubesc* bunicii pentru a nu umbri imaginea idilică a relației bunici - nepoți pe care am conturat-o mai sus. Împovărați de ani și de neputințe, bunicii așteaptă să culeagă roadele investițiilor lor materiale și afective în nepoți. Din nefericire, în multe cazuri, aceste așteptări se dovedesc a fi zadarnice. Păcat!

*

În început de prefață la volumul „Toamnă la Copou” mai scriam: „ Prietenul de-o viață al autorului „Toamnei la Copou”, poetul botoșănean Mihai Munteanu, referindu-se la unele dintre scrierile profesorului Vasile Fetescu, le numește bijuterii literare. Și în noua sa carte V.F. spune lucruri frumoase, îmbrăcate în haina vorbelor iscusit alese și cântărite, cum nu oricine le poate însăila... Și alăturându-mă îndemnului pe care i-l făcea colegul său de școală și prieten adevărat de-o viață, într-o scrisoare, unde-i spunea. „Nu lăsa tocul din mână! Ai putere de muncă, ai imaginație, ai un blindaj educativ

excelent!” – eu adăugam: „Cunoști viața, redă-o mai departe așa cum ai făcut-o până acum. Nu ne lipsi de ea, domnule profesor Vasile Fetescu! Lumea întreagă este o mare cicatrice a timpului. Să-i încercăm vindecarea și prin scris!”

*

Ca majoritatea autorilor de după 1989, Vasile Fetescu își are propriile nemulțumiri legate de cărțile la care lucrează și cum ajung ele să fie citite. „Drama cărții” constituie o explicație. Citiți-o, preluată din volumul *Educator adevărat*, p.92-94:

„Scrisul, înțeles ca trebuință de exprimare altfel decât prin viu grai, și totodată ca modalitate de a împărtăși semenilor ideile, simțămintele, opiniile, nu este nici pe departe o aptitudine elitistă. În epoca domniei informaticii și a electronicii (cu tehnici de vârf), numărul persoanelor care *cochetează* cu scrisul a crescut exponențial, provocând o inflație de carte aflată în flagrantă discordanță cu puterea de cumpărare a *consumatorilor*.

Toți, sau aproape toți autorii care și-au oferit cărțile spre vânzare prin librării au constatat, din proprie experiență, ceea ce doar bănuiau: cartea nu se vinde sau se vinde foarte puțin. Ca urmare, mulți dintre *producătorii* de literatură recurg la diverse artificii: scot tiraje modice la editurile care practică prețuri mai mici, își difuzează cărțile prin donații făcute rudelor, prietenilor, vecinilor, bibliotecilor și își păstrează un număr de exemplare în portofoliu pentru situații neprevăzute.

Cu puțină vreme în urmă am ascultat îndemnul unui coleg și prieten, poetul Mihai Munteanu, și am început să public. Câteva impresii și opinii izvorâte din propria experiență sunt edificatoare, cred, cu privire la destinul cărții.

Redactarea, scrierea propriu-zisă a cărților, tehnoredactarea, multiplicarea conținutului imprimat pe CD-ul

realizat la computer, toate acestea nu pun probleme deosebite. Adevăratele dureri de cap încep o dată cu difuzarea cărții.

Când mi-am văzut prima carte acasă, am îmbrățișat-o cu privirea ca pe un copil mult dorit și îndelung așteptat, și am devenit, imediat, primul ei cititor. Pentru a nu *savura* singur plăcerea de a lectura nou-născuta *operă*, l-am invitat la acest *festin literar* și pe bunul și nedespărțitul meu tovarăș de apartament, Bobiță, - un pechinez căruia îi joacă ochii ca niște mărgelile negre, gata parcă să sară din orbite.

Obișnuit cu asemenea *delicatese artistice*, Bobiță m-a aprobat pe tot parcursul lecturii dând din coadă, iar cu cele două ham-ham-uri din final mi-a acordat „bun de difuzat”.

Din acest moment a început calvarul. Difuzarea prin librării este un vis frumos în care cartea ta s-ar afla în centrul unei vitrine feeric luminate, ea fiind cea mai frumoasă și mai ademenitoare (un fel de miss libris) iar trecătorii, după ce o admiră, se înghesuie să o cumpere... Este aceasta dorința supremă a oricărui scriitor, dar realitatea este cu totul alta. Biata ta carte n-a ajuns niciodată în vitrină. Stă aruncată într-un raft inaccesibil pușinilor vizitatori, pentru că de cumpărători nu poate fi vorba în condițiile constrângerilor financiare actuale.

Așa s-au petrecut lucrurile cu cartea subsemnatului intitulată „Flori târzii”, apărută în anul 2002 la Editura „Cutia Pandorei” din Vaslui, și a cărei tristă soartă mi-a inspirat următorul catren:

Drăgălașa carte „Flori târzii” /Zace prăfuită-n librării./
Cum e răbdătoare și-nțeleaptă,/ Cititorii încă-i mai așteaptă.

La apariția următoarei cărți „Parfum de spini” tipărită la Editura „PIM” din Iași, am recurs, ca mulți alții, la difuzarea prin donații.

O zicală care mi-a plăcut și pe care am reținut-o, sună cam așa: Foaie verde de pe băț, dacă n-ai de lucru, fă-ți! înclin să

cred că și eu mi-am făcut de lucru înhămându-mă la o treabă care nu mai este prețuită în această nesfârșită tranziție.

M-am împăcat cu gândul că scriu, scot cărți pentru a-mi consuma timpul în mod util și plăcut, pentru a-mi oferi o bucurie și pentru a crea celor apropiați, cititorii mei, clipe de delectare sufletească și înălțare spirituală.

Această opinie despre carte este împărtășită și de alți creatori de literatură. Într-o scrisoare primită de la prietenul meu, poetul și prozatorul Mihai Munteanu, și datată 10 iunie 2003, este formulată o idee la fel de generoasă și de realistă privitoare la destinul cărților: „Eu, unul, mă simt mai bogat când am cărți de dăruit. Nu oricui, ci doar celor pe care îi consider degustători de produse spirituale”.

Aferim, amice!”

Indiferent de situație, cele scrise de Alexandru Zub în postfață la volumul „Lumina educației”, rămâne drum deschis pentru prezent și viitor:

„Un pedagog autentic nu-și încheie de altfel misiunea odată cu ieșirea la pensie. El rămâne un observator asiduu și un actant al spațiului social, chiar dacă trebuie să facă apel la alte mijloace. Profesorul Vasile Fetescu a descoperit un mijloc foarte productiv de a rămâne prezent, ca factor modelator, pe calea scrisului. În cărțile publicate de-a lungul ultimului deceniu, el a pus în valoare mai vechi „preocupări pedagogice”, adăugând însă modalități noi de abordare a realului sub unghi educativ. Amintirile și-au găsit în ele un loc legitim, ca expresie nu mai puțin demnă de interes a fenomenului studiat.

Pe cât de bogată în idei, pe atât de sobră și reținută sub aspect formal se vedește *Lumina educației*, noul dar pe care profesorul Vasile Fetescu a ținut să ni-l facă. *Asemenea cărți, elaborate pe seama unei vaste experiențe pedagogice și năzuind a se*

adresa unui public vast, sunt încă rare. Ele ar trebui să nu lipsească din nici o școală și nici unui educator, dacă e sensibil la nevoia ameliorării permanente a muncii sale (s.n)

Misiunea oricărui pedagog, rezultă din carte, implică nu numai o competență specială, dublată de talent, dar și un exercițiu al răbdării, după cum ne previne autorul de la început: „Asemenea șlefuitorului de diamante, educatorul modelează cu migală și măiestrie multiplele fațete ale personalității copilului”. Așezată ca moto pe frontispiciul cărții, această reflecție indică un *credo* pedagogic, o confesiune memorabilă, la capătul unei cariere ce se continuă *sui generis* pe calea scrisului. Nu e un surogat, ci o altă formă, complementară, a discursului paideic.”

*

Vasile Fetescu este realizatorul nu numai a unor bucăți de genul celor de până aici, ci și a unei altfel de proze, cum spune cu modestie domnia sa. Iată una dintre acestea intitulată „Cuvinte” și care ne demonstrează alte calități ale autorului:

Rostite sau scrise,
cuvintele se-nbină,
în fel și chip,
pentru a schița imagini,
pentru a exprima gânduri,
simțiri, proiecte sau vise.

Cu multe înțelesuri,
cu mesaje seci sau
pline de înțelepciune ,
cuvintele zidesc sau dărâmă,
împacă sau dezbină,
iartă sau condamnă,
dezvăluie sau ascund.

Există cuvinte dure,
otrăvite,
care taie ca bisturiul
sau ard
ca fierul înroșit.

Fie binecuvântate
cuvintele purtătoare
de dragoste și învățătură,
de mângâiere și alinare.

Comorile spirituale și
afective
încorporate în cuvinte,
în măiestrită lor îmbinare,
sunt scoase la iveală
de condeierii
cu chemare și har
și sunt oferite cititorilor
însetați de adevăr
frumos și dreptate.

Se spune că
vorba dulce mult aduce.
Așa este.
Dar mai trebuie spus
Și un alt adevăr:
Mierea din glas și
dulceața din vorbe
nu pot ascunde
întotdeauna

fierea din suflet.
(Din volumul *Trompeta cu surdină*, 2008)

Nicolae Ciocină, *Mișcare în spațiu*

Hușanu Gh. Constantin – un curriculum vitae

După câte îmi amintesc, își începe în stilu-i caracteristic propria-și auto-biografie, numită mai nou curriculum vitae, prietenul meu Constantin Hușanu: „m-am născut în târgul Pungeștilor, județul Vaslui (pe unde, cândva, Eminescu făcea revizie școlară, zice el în continuare, iar eu adaug că Al. Vlahuță, Ioan Adam și Constantin Tănase făceau învățământ public și cultură de masă), la 25 aprilie 1929, din părinții Hușanu Ecaterina și Hușanu P. Gheorghe, răzeși din neam în neam, din Petrileştii semnalați în documentele anilor 1816 – despre care eu am mai vorbit într-o carte a mea – dar copilăria

(și asta și-o amintește mai bine C. Hușanu) și-a petrecut-o în satul Cursești-Vale, sat de răzeși, oameni gospodari, vorba lui Ion Creangă, prieten nedespărțit al revizorului școlar Mihai Eminescu.

Clasele primare le-a făcut aici, la Cursești, cu un învățător Măceanca, iar clasa a IV-a cu directorul școlii Gheorghe Gemene. Biografia lui Constantin Hușanu este clară, dar destul de întortocheată, cu urcușuri și coborâșuri pe scara vieții, cum a fost și a rămas curriculum vitae a mai fiecăruia dintre noi. Trecut pe la Gimnaziul comercial din Vaslui, la Liceul comercial din Chișinău, iarăși la un gimnaziu din Vaslui, apoi la Liceul comercial din Iași, unde-și dă bacalaureatul prin 1948, face apoi contabilitate pe la niște ferme agricole, după care, prin 1950 depune jurământul militar la o unitate de pionieri din Alba-Iulia, de unde este selecționat și ajunge elev la Școala militară politică de la Ineu, loc din care face ucenicie gazetărească, ca și mine puțin mai târziu, la ziarul de armă.

Debutează cu povestirea „Transmisionistul” în ziarul „Apărarea patriei” în septembrie 1953, iar mai apoi, pentru că este trecut în rezervă cu gradul de locotenent, din cauză că părinții fuseseră categorisiți chiaburi, îl întâlnim pe la Uzinele de tractoare Brașov și în cele din urmă, prin octombrie 1959, ajunge la Fabrica de rulmenți din Bârlad, unde, prin 1962, ne întâlnim, el fost ofițer, eu doar subofițer, el lucrător pe o mașină de rectificat tot felul de piese, care mai de care mai sofisticate, eu redactor șef la ziarul de uzină „Rulmentul”, legându-ne sufletește prin alcătuirea unor articole care se publicau în ziarul fabricii.

Către anul 1963 părăsesc postul de redactor șef la ziarul „Rulmentul” Bârlad, pe care îl las în grija lui Constantin Gh. Hușanu, colaboratorul cu care rămân prieten, plec la Huși să fac administrație de stat, iar rămasul la Bârlad, C. Hușanu să-mi

scrie și să-i scriu din când în când, fiecare continuându-și curriculum vitae.

„În decembrie 1964, revista „Clubul” nr.12 mi-a găzduit povestirea „Caietul cu amintiri”, distinsă cu premiul I pe țară la concursul ce-l inițiasse”, își aduce aminte C.Hușanu și continuă prezentarea traiectoriei vieții sale.

„ În anul 1966 îmi apare în revista ieșeană „Cronica” nr. 18, din 11 iunie, schița „Nu sunt doamna Moruzi”. În anul 1967 apar într-o culegere bârlădeană „Inscripții” cu schița „Oameni cu capul spart”

Cu un an în urmă, 1966, în culegerea „Înălțimi”, editată de Casa regională a creației populare Iași, mi se publică schița „Secvență”. În 1968 – o culegere a Uniunii Generale a Sindicatelor, „Cântece de om” îmi publică schițele „Frâna” și „Necazul colecționarului”. Tot într-o culegere „Arc peste timp”, editată de UGSR în 1977, apar cu schița „O idee năstrușnică”. Și tot în acest an, revista „Flacăra”, condusă pe atunci de poetul Adrian Păunescu, îmi publică schița « Newton al II-lea ».

Timp de 6 ani, cât am fost redactor la ziarul „Vremea nouă” din Vaslui, am publicat reportaje, note de călătorie din Cehoslovacia și schița „Divagație”.

Începând din anul 1974 abandonez genul scurt (îl voi relua mai târziu), nu mai trimit nimic pe la reviste și mă dedic romanului. În anul 1977 termin romanul „Martor” (pe care-l voi intitula mai târziu „Vitrina cu fantasme”, fiind o meditație și un punct de vedere personal asupra istoriei anilor 1944 – 1959. Depus la concursul inițiat de Editura Junimea, cartea nu este acceptată de juriul ce păzea cu grijă regulile socialiste, motivând că: „Nu a sosit încă timpul publicării unei asemenea cărți”.

Peste 3 ani, în august 1980, depun din nou la Editura Junimea romanul „Pe fluviu la deal” – o meditație gravă asupra

lunii, a relațiilor interumane, în contextul unor transformări revoluționare a societății românești – avea să scrie despre carte regretatul prozator, redactor la Junimea, decedat în prezent, Donose Vicențiu. Și mai adăuga: dragostea, sentimentul curat și tonic, reprezintă o altă dominantă a acestei cărți care argumentează o reală înzestrare scriitoricească.

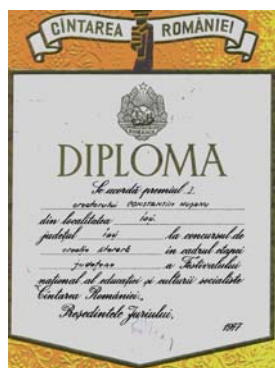
Lucrarea apare în programul editorial al Editurii Junimea din anul 1986, dar nu se mai tipărește datorită unor împrejurări misterioase. Redactorul șef al Editurii Junimea, Virgil Cuțitaru, mă întreabă dacă am probleme cu Securitatea, pentru că a luat cineva de la ei cartea și a citit-o, iar directorul Editurii, Andi Andrieș, jovial până atunci, mă întâmpină înghețat pentru a-mi comunica sec: „subiectul nu ne interesează” și că el ar fi de competența scriitorului Lăncrăjan, care făcuse praf din societatea socialistă în romanele sale (probabil cu acordul Securității pentru a se demonstra Occidentului că în România există libertatea creației).

Dar, în Revista „Cântarea României” nr. 3 din anul 1988, reușesc să sparg blocada interdicției prin alte canale și obțin o cronică la carte fără să fie publicată, ci doar citită de o ziaristă care semna Ioana Lupu. Iată ce scria: *„Fără a epuiza aici lista tentativelor de proză (era vorba de cenacliștii de la „Lupta cu inerția” ce activa la Combinatul de utilaj Greu din Iași), l-am lăsat intenționat la urmă pe Constantin Hușanu, calificat ca economist dar virtual romancier, pentru că el ni se pare a se detașa de ceilalți prozatori în nuce ai cenaclului, inclusiv printr-o netă diferență tematică și de gen. „Pe fluviu la deal” (254 pagini dactilo) s-ar plasa în sfera romanului citadino-industrial, iar ca modalitate ar aparține precumpănitor romanului psihologic, studiind raportul dintre individual și social în contemporanietate, nu fără o anume anvergură ideatic-metaforică sensibilă de la titlu: înapoi, în amonte, spre începuturi, în căutarea timpului... nu pierdut ci trăit.*

Cu înzestrări narative vădit cultivate prin lecturi și exerciții (autorul a practicat mai mulți ani gazetăria), Constantin Hușanu adoptă o tehnică narativă complexă, modernă în felul ei, cu interferări de planuri temporale și spațiale, într-un montaj de factură cinematografică, manipulând în egală măsură reflecția, monologul interior, dialogul ș.a.m.d. ca mijloace pentru a defini sau reconstitui tipologii, momente, situații. Deși prin aceasta manifestă varietate, echilibrul construcției e poate periclitat, ea cunoaște unele reușite certe, de pildă în unele portretizări. Latura în care autorul reușește poate încă mai mult, justificând după părerea noastră interesul editorial față de lucrarea sa, este într-un registru nepomenit până acum: fresca unui timp istoric și a unei deveniri sociale în curs, ca în momentul consacrat colectivizării, din acest roman, cum am spus, preponderent citadino-industrial.”

Asta se spunea despre carte, după ce editorii de la *Junimea* nu au putut să o publice. Ea va vedea lumina tiparului după Revoluția din decembrie 1989 și după ce eu o completasem cu un nou capitol ce venea să completeze istoria unei perioade închise.

Romanul său: "*Pe fluviu la deal*" – se spunea după

apariție, este o cronică autentică a stărilor de lucruri ce au condus la Revoluția din 1989. Constantin Hușanu, în romanele sale, rămâne imparțial, copie istoria, nu o condamnă și nici nu o aprobă, ci surprinde doar consecințele ei asupra celor care o suportă. Nu o condamnă pentru că istoria trecutului apropiat ne aparține, ca un conglomerat de speranțe, de credințe, de așteptări dureroase, de

suferințe și deziluzii.

Constantin Hușanu este autorul care a avut șansa istorică de a prinde două revoluții, total opuse, personal aflându-se în tumultul lor, de unde și autenticitatea scriiturii și caracterul ei de cronică romanțată.

Iată și un fel de recunoaștere totuși a meritelor mele literare din anii socialismului, după ce depusesem în concurs romanul „Vitrina cu fantasme” - revine el la confidențe.

Aici trebuie să fac o precizare. Romanul „Vitrina cu fantasme” a fost început prin anii 1974, după ce vin în Iași cu serviciul, dar el va vedea lumina tiparului după „Pe fluviul la deal”, care mi s-a părut mie mai potrivit să ia contact cu cititorii și critica. Ce trebuie să consemnez este faptul că am dus o luptă acerbă de promovare, eu și colegii mei creatori, în acei ani, când era foarte greu să pătrunzi în lumea literară, dar cenaclul „Lupta cu inerția” inițiat de poetul Alexandru Tacu, a menținut speranța că o dată și o dată...

După 1992 încep să public cărțile scrise cu ani în urmă:

-*Pe fluviul la deal*, roman, Editura Moldova, Iași, 1992, 270 pagini (2000 exemplare) cu o prezentare pe coperta IV de Aurel Ștefanachi;

-*Ademenirea*, roman, 200 pagini, Editura Moldova Iași, 1994;

-*Vitrina cu fantasme*, roman, cu o postfață de Mioara Adina Avram, 300 pagini, Editura Moldova, Iași, 1998;

-*Pastile contra morții*, povestiri eseu, 190 pagini, 2001, Editura TipoMoldova Iași;

-*Erotica* (cuprinde 2 romane și un studiu introductiv – *Clubul Megasexe* și *Prețul vieții ca de câine* – 364 pagini, Editura TipoMoldova Iași, 2002.

- Jurnal tardiv început și fără sfârșit – 2000- 2006, 480 pagini.

Public, de asemenea, în reviste, povestiri și cronici literare:

- Convorbiri literare nr.8 din august 1996 – *O raită*
- Ziarul ieșean Opinia din 13-14 aprilie 1996 publică povestirea *Trenul spre eternitate*
- Convorbiri literare nr.8 (20), august 1997 – *Nocturnă*
- Convorbiri literare nr. 6 (30), iunie 1998 – *Spre rădăcinile arborelui genealogic.*
- Convorbiri literare Nr.12 (48) decembrie 1999 – cronică literară la romanul lui Constantin Clisu „Mama nu e vinovată” intitulată: *O construcție cinematografică*
- Convorbiri literare februarie 1999 – cronică literară la cartea de versuri a poetului Emilian Marcu „La porțile singurătății” – intitulată „Imagini mitice.”
- Convorbiri literare nr.1(61), iunie 2001 – *Interviu cu un muritor la poarta veșniciei*
- În revista MOLDOVA, anul IV, nr.1 (14), ianuarie, 1993 prezintă cartea de versuri GELU NĂDUF.
- Revista MOLDOVA nr.17-18-19- Anul V, 1994 – *Divagații disperate din interiorul unui cerc* (povestire).
- Revista MOLDOVA nr.2 (11) Anul III, iunie 1992 – cronică literară la volumul de versuri HIEROFANIE de Aurel Ștefanachi.
- Ziarul Monitorul de Iași nr.81 (538) 1993 – recenzie a cărții dr. Mihai Șelaru *Comportamentul sexual aberant.*

Lucrări nepublicate încă:

Facerea, roman, 300 pagini;

Cronică de familie, 150 pagini.

Referindu-ne la cele enumerate mai sus, redăm un comentariu al profesorului Emil Alexandrescu pe marginea lucrării „Pastile contra morții”:

Volumul „Pastile contra morții” semnat de Constantin Hușanu este de fapt un eseu pe tema „fortuna labilis” alcătuit din șaptesprezece tablete, având ca punct de plecare amintiri, meditații, note de lectură. Tableta “Pastile contra morții” care încheie, de fapt, această culegere de meditații pe tema „fortuna labilis”, aduce punctul de geneză al cărții. Un țăran, în care bănuim pe tatăl autorului, obișnuia să ironizeze moartea în timpul vieții. De aceea, aflat la sfârșitul ei, aude cum dincolo de ușă cineva își ascute coasa, și își întreabă fiul: „Aceasta o fi moartea, măi băiete?” Îndemnat de tatăl, fiul deschide ușa dar nu vede pe nimeni, deși zgomotul se auzea clar. De aici mesajul, testamentul, porunca ce i-o dă tatăl: „s-o caute” și „să-i scoți afară maștele celea otrăvite!” Autorul constată că e o luptă inegală a te bate cu cineva puternic, care poate să te omoare fără să-l vezi. Deși o caută de 37 de ani, el n-o găsește și ar avea o singură dorință, ca orice condamnat la moarte, s-o vadă ca o femeie frumoasă, fiindcă „cel mai greu este să înduri ideea morții cât ești încă viu”. Ideea că moartea „nu-i altceva decât partea cealaltă a vieții” i se pare „un cotlon în care să-ți ascunzi teama de moarte”. De aceea „viața veșnică e o himeră, o utopie, o amăgire vie”, crede că tatăl l-a pus să caute „acul în carul cu fân”. Moartea i se pare „o nebuloasă cu o înfățișare nedefinită, macabră sau superbă, de călău sau de înger salvator, de femeie sau de drac, de doctor a toate cele rele sau de cerber ce-ți izbește în nas o poartă ce dă spre grădina tuturor utopiilor” (pag. 187). De aici o serie de invective împotriva morții: „inculto”, „ticăloaso”, „stricătoare”, „gaură neagră”, „spurcăciune hoituroasă”, „Negreațo”, „frumoaso”, toate căutând să exprime revolta împotriva ei.

În *Osânda* avem o altă tabletă realistă de tip verist care are la bază amintirea momentului morții mamei autorului, când

aceasta are un vis: „Se făcea că mă simt ușoară, ușoară și în fața mea nu se vedea decât cerul albastru, albastru, așa ca o placă albastră.” Internată în spital, ea refuză să mai mănânce dar are un al doilea vis: „Se făcea că trecusem de albastrul acela ceresc și după o bună bucată de urcat în sus, m-am trezit față în față cu Dumnezeu. Arăta așa ca patriarhul Teoctis așezat într-un tron de aur... Mă privea muștrător: „Eu te-am chemat la mine, femeie, ca să-ți fie bine, să te scap de calvarul vieții, dar tu, nerecunoscătoare, în loc să-mi mulțumești, te-ai apucat să divulgi marele secret, marea taină a morții, celor din jurul tău, niște păcătoși necredincioși, pe care anume îi las să trăiască, până ce se vor purifica.” (p.172). De aceea a continuat să trăiască, deși avea 90 de ani, ca să îplinească ceea ce i s-a spus în vis: „Drept pedeapsă, te smulg din ghearele morții și te osândesc la viață!” Este o împletire de realism și romantism, în care predomină realismul de factură veristă.

În *Doamna nopții fără lună* predomină romantismul. Un personaj imaginar, profesorul Platon, trebuie să plece la un congres la Bruxelles. Taxiul care-l ducea la aeroport oprește spre a lua încă o pasageră foarte ispititoare, prilej pentru profesor de a-și imagina o aventură. Deși avusese mai multe presimțiri ca să nu ia avionul, profesorul Platon sedus de imaginea ispititoare, uită de această previziune, urcă în avion și acesta are un accident. Este accidentul de la Balotești, ca element realist verist, dar tratarea este romantică, căci frumoasa necunoscută îi spune înainte ca avionul să se izbească de pământ că ea este „Doamna nopții fără lună”, adică moartea, care a ascultat parcă ultima dorință a autorului de a o vedea ca o femeie frumoasă.

În *Calistratiada* avem un salt la antipod, autorul pare a căuta viața ca soluție împotriva morții. Personajul Calistrat Amigo aflat la pragul bătrâneții își privește cu aviditate

secretara Inodora, tânără și plină de farmec, prilej de meditație între principiile morale și asaltul instinctelor primare. Inodora „arăta ca o fântână proaspăt sfințită și în care o dată înecat, cine să te mai scoată la suprafață?” (p.121). Soluția din final „Tot veșnicia adormirii, când va fi să vină, era soluția și răspunsul”, este oarecum conformistă și în vădită contradicție cu avalanșa de metafore a textului, declanșată de patima ascunsă în sufletul lui Calistrat.

Tableta *Cioclii* caută să pună față în față concepția despre nemurire a dacilor reprezentată de Goian, un ucenic al lui Zalmocxis, care află de la acesta secretul nemuririi și Atenagoras, care reprezintă conceptul grec despre nemurire, fiindcă este blestemat de Zeus să trăiască veșnic. Confruntarea durează de peste două milenii și este tratată la modul ironic. Cei doi sunt, de fapt, gropari la un cimitir și nu pot muri tocmai fiindcă ei slujesc moartea. Atenagoras își pregătea mereu teza de doctorat, având ca temă moartea, spre a o susține în fața lui Zeus, ca să-l absolve de nemurire, și își susține ideile în fața lui Goian, care considera toate ideile lui drept o pălăvrăgeală fără rost. Cufundat în somn Atenagoras visează că s-a urcat în carul mare și zboară prin cer, unde îi adresează lui Zeus o serie de invective ca: Hodorg și pervers. Sunt treziți de părintele Mitrofan care-i pune la treabă ca să sape alte gropi. Este un mod de a aborda proza de factură fantastică de tip Mircea Eliade.

Divagații disperate din interiorul unui cerc are ca temă metempsihoza sau reîncarnarea tratată la un mod ironic. Aflat pe plajă, epuizat în urma unei încercări de a se desprinde de trup, naratorul aude o voce în sine care pretinde a fi o particulă din zeul indian Krsna, una din reginele lui Citraken numită Krtadyti condamnată la un număr de 4800 de reîncarnări. Dialogul este absurd și avem o încercare de abordare a acestui gen de proză scurtă.

Deși cartea în sine este o împlinire a ultimei dorințe a tatălui, autorul își exprimă experiența personală în sensul de a căuta moartea, dar nu oferă o soluție de luptă împotriva ei. Dacă autorul ar fi știut poruncile mântuirii, sfințirii, desăvârșirii și înfierii, dacă i-ar fi învățat pe cititori, le-ar fi oferit și soluția prin care să învingă moartea. De aceea, în *Alungarea din rai* dialogul care trebuie să ofere soluția este purtat între părintele Vasile a Popii zis Ocnașu, fiindcă a stat în închisoare ca mulți alți preoți în timpul prigoanei comuniste, și Ilie Neștiutu, un vecin care presimte că va muri. Divagațiile pe această temă a morții au ca punct culminant întrebarea pusă de Ilie Neștiutu dacă Moartea există sau este doar o trecere într-o altă formă de conștiință, cum zic teosofii, și anume că toate formele de creație au un nivel de conștiință diferit după regnuri: mineral, vegetal, animal, uman; sau dacă este o alungare din rai definitivă, adică moartea cea de a doua. În acest sens tableta *Trenul spre eternitate* prezintă moartea ca fiind poarta de intrare în durabil, adică în eternitate, pe când viața este un dar, un joc sinistru în care părinții sunt doar pionii pe o tablă de șah mișcați de o mână nevăzută. Nemurirea este o stare spirituală, pe care o discută un bătrân cu nepotul său student. Discuția este întreruptă de Angela lui Popa Furtună, probabil o amintire a autorului. Tânărul este sfătuit să caute Eternitatea în relația cu ea.

Nemuritorii este aceeași căutare a nemuririi folosindu-se în acest sens elemente de fantastic livresc. Eroina Felicia este pictoriță și are obsesia unui zid care o desparte de nemurire. Un fals anunț în ziar o pune în legătură cu un personaj ciudat Ut-Nepistim din epopeea Ghilgameș, care potrivit textului devenise nemuritor ca și Ziudsuddu. Cum însă Ziudsuddu făcuse greșeala de a se însoți cu o muritoare a pierdut nemurirea. El Ut-Nepistim o va pierde fiindcă face aceeași greșeală cu Felicia. Dialogul este dus pe teritoriul căutării

adevărului, a tainei ce ascunde creația, viața și moartea. Este, ca în tot volumul *Pastile contra morții*, un monolog al autorului cu sine însuși, obsedat de neputința sa în fața destinului uman.

Scriu prefața la următoarele lucrări:

Cumpăna semnelor, roman de A. Ganci, actualmente decedat, profesor pe la Universitatea Politică din București, editat în 1995 la Editura Moldova. A fost lansată în Muzeul teatrului din casa Alecsandri, cu mare pompă.

Poezii, de Gelu Năduf, 1996.

Ars longa - vita brevis, versuri de Cătălin Anuța, editura Moldova 1997.

Tratament naturist integral – de Viorel Pașcanu, ediția din 2000.

Atitudine mistică și misticism... de Cicerone Teodorescu, în care prezintă Omul, viața, opera, editată în 2001 la Editura Moldova, Iași.

Dincolo de lumină, versuri de Maria Hodoroabă, editat în 2002 la TipoMoldova Iași.

Amintirile verbului, poeme de Aurel Ștefanachi, postfață, editată în anul 2002.

Teatru scurt, de Veronica Grigoraș, 2002.

Povestiri cu...tâlc, de Sidonia Simionescu, editura TipoMoldova Iași, 2003.

Mama nu e vinovată, roman de Constantin Clisu, recenzat de mine în revista „Convorbiri literare” Nr.12 (48) « O construcție cinematografică »

Talion, versuri de Gh. Târziu, un român ce trăiește în America, ed. în anul 2000 la TipoMoldova și *Exod*, Editura TipoMoldova 2007.

Mari personalități ale culturii române într-o istorie a presei bârlădene de Ion N..Oprea, Editura TipoMoldova, 2004 Iași.

Cine a descoperit Europa, roman de Nicolae Ariton, Editura TipoMoldova Iași, 2004.

O nouă filosofie despre om, eseu, Stelian Baboi, Editura TipoMoldova, 2005.

Vaslui- Țara de Jos – în presa vremii, 1875-2005, de Ion. N. Oprea, editura Edict, Iași, 2004. (Prefață semnalată și în Revista « Orizonturi » nr.9/2006 Chircești Vaslui).

Dictatura – o tragedie românească, de Cezar Zugravu, Editura TipoMoldova, 2006.

Securitatea – o organizație teroristă și criminală, de Cezar Zugravu, Editura TipoMoldova, 2006.

Picătura de amar, versuri de Vasile Comaniță, Editura TipoMoldova, Iași 2007.

Referințe critice:

Despre cărțile mele au scris:

Ion Hurjui: „O carte deschisă” – cronică la volumul *Pastile contra morții* (Convorbiri literare nr.9 (69), septembrie 2001.

Ion Hurjui: „Erotica o enigmă?” – cronică la volumul *Erotica* (Revista Cronica Nr. 10 din octombrie2003.

Adina Avram (postfață la *Vitrina cu fantasme*), 1998 Editura Moldova

Aurel Ștefanachi – în „Pe fluviu la deal”, Editura Moldova, Iași 1992

Radu Părpăuță, (referitor la „Vitrina cu fantasme) în „Monitorul de Iași;

Ioana Lupu, Revista „Cântarea României nr. 3 din anul 1988

Stelian Baboi – cu referire la întreaga creație – Convorbiri literare Nr.1 din ianuarie 2004 în articolul „Constantin Hușanu un scriitor marginalizat.

Interviu cu Ion N. Oprea în cartea sa *Mălin, vestitorul revoluției*, Editura TipoMoldova 2006.

Adi Cristi prezintă cartea „Pe fluviu la deal” la lansare, și Ioan Holban, tot la lansarea acestui roman,

George Bădăraș (referiri la romanul „Pe fluviu la deal”) în Monitorul de Iași.

Constantin Dram „Convorbiri literare”, 1998.

Emil Alexandrescu, profesor și autor de cărți teologice și de critică literară.

Mai aproape de omul și creatorul Constantin Hușanu mi s-au părut părerile scriitorului ieșean Stelian Baboi, trecut spre cele veșnice. Iată o parte din acest medalion:

„CONSTANTIN HUȘANU – UN MARE PROZATOR MARGINALIZAT

Extrem de puțini scriitori români contemporani au avut nativitatea de a transforma modestia dintr-o virtute într-un principiu vital, care să le coordoneze felul de a fi într-o existență socială contradictorie și paradoxală. De când îl știu – și sunt peste 50 de ani buni – Constantin Hușanu, talent de dimensiune ontică, a căutat și caută ca prin felul lui de a fi în lume să nu supere pe nimeni, să nu se arate în ochii nimănui că el există, că el este, așa închis, insignifiant și tangențial invizibilul gluon al atomului românismului, care face legătura trainică dintre personalitățile oponente ale etniei. Ca un adevărat schimnic al vremurilor tumultuoase, el arareori în dialog cu confrății s-a desprins din mirare în interogație, a ascultat și ascultă cu ochii larg întredeschiși opiniile, gândurile și ideile celorla cu mult har în vorbire sau cu mult „stuchit la furcă”. Ce crede el despre lumea de azi și de mâine nu are răgaz să ne spună în dulcele grai moldovenesc, fiindcă niciodată gândul lui nu este destul de

pritocit, destul de slobod în a o lua razna prin pădurile întunecate ale spiritului. S-ar părea că înlăuntrul lui vibrează diapazonul celor zece sfere muzicale celeste, trăind în el însuși fără tăgadă tristețile omului și ale omenirii. Și dacă totuși, în anumite momente de inspirație el ne spune ceva, acel ceva îl scrie întâiu și după aceea îl cuvântă. Așadar fizionomia, psihologia, gestică și expresia afectivă el și le exteriorizează în proza scrisă de o elevată ținută artistică și de o înaltă profunzime sofianică, restul ce se mai rostuieste în făptura lui fizică nu are sens, e trecător sau amăgitor.

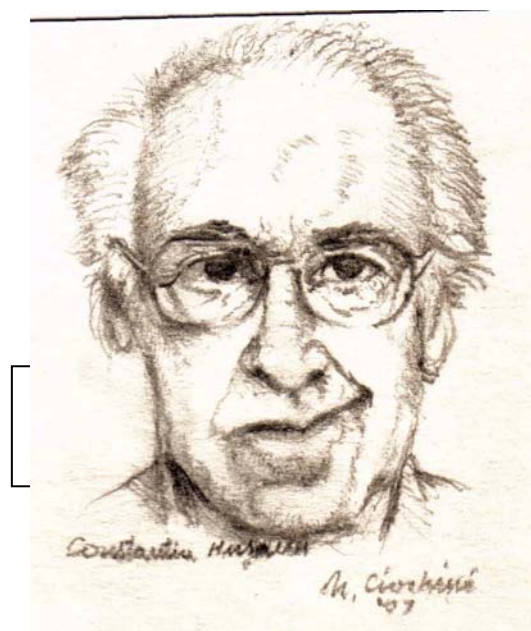
Dacă Constantin Noica insista în definirea ființei românești pe marele bun simț al omului din popor, pe puterea lui de a se desprinde de conjunctural și de a-și preface prin fapte de muncă și eroism viața în Nemurire, - cred că nu greșesc deloc dacă îl pun ca model arhetipal la temelia românismului și pe Constantin Hușanu. Doar din făpturi ca Ondine (marele poet trac din timpul lui Ovidiu), Decebal, Ștefan cel Mare și Sfânt, Alexandru Ioan Cuza, Moș Ioan Roată, nenumărații eroi necunoscuți și nenumărații arhei eminescieni s-a întrupat în universal și transcendental ființa neamului românesc. Așadar Constantin Hușanu n-a muiat până în călimara scriitorilor occidentali în vogă, ci în apa vie din izvorul românesc, dăruindu-ne pagini antologice despre omul concret trăitor în existența tragică românească. Deși a debutat timpuriu (1952) în presa literară cu schițe și nuvele inspirate din frământările omului aflat la răscruce de vânturi, Constantin Hușanu nu a vrut sau nu a putut să facă nici un fel de concesii literaturii partinice, considerând că eternul uman (nașterea – nunta – iubirea – moartea) reprezintă chintesenta oricărui act de creație demn de a fi raportat la frumosul absolut. Din pricină că nu a intrat în coloana scriitorilor (mulți dintre ei chiar cu vocație) devotați partidului iubit a fost marginalizat de critica literară

iar editurile i-au refuzat manuscrisele. El n-a disperat, și-a văzut de scris convins că logosul autentic nu poate fi înmormântat, el va triumfa mai devreme sau mai târziu în conștiința comunității etnice.”...

Despre Constantin Gh. Hușanu numai cuvinte de prețuire. Autor de lucrări, cum numai mintea și condeiul său ni le pot da, el are principalul merit că, aplecat asupra calculatorului, a descifrat manuscrisele celor mai mulți dintre noi, clarificându-le frazele, dându-le acuratețea necesară, punctându-le sursele, completându-le chiar.

În ce mă privește, dacă n-ar fi fost Constantin Hușanu, dacă n-ar fi prețuit ca și mine prietenia ce ne-am încălzit-o în tinerețe, palmaresul lucrărilor mele dăruite editurilor, ar fi fost mult mai sărac în verigile sale.

Lui și numai lui, tenacității și hărniciei sale, toată gratitudinea!

Cu Omar de mână

Alexandru Tacu transformă viața în vis și poezia în medicament alinător

„Acum, după ani, încep să cred că cei de la C.U.G. Iași au avut un mare câștig schimbându-i profesia omului lor – din proiectant în acela de bibliotecar al combinatului. Proiectanți putea avea – urmare a oricărui anunț de publicitate, bibliotecar ca Alexandru Tacu, mai rar. După cum aș adăuga: Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași a înregistrat

– pe termen lung – o mare pierdere atunci când nu și-a susținut studentul de la litere și filosofie pentru a deveni profesor, când a fost acuzat și eliminat din bancă doar pentru că, în prima tinerețe, făcuse pușcărie politică. Sandu ar fi fost un bun profesor de limbă română, un prieten al elevilor, un desăvârșit în predarea cunoștințelor la școala din Deleni și ori oriunde decât să apuce drumul Oneștilor, să caute noi surse de existență, îndepărtându-se de cei ce îi cunoșteau trecutul”- scriam în „Mălin – vestitorul revoluției”, Editura TipoMoldova, Iași, 2006, p.83-84.

Despre ce făcuse bun Alexandru Tacu, acolo, la școala din comuna din apropierea Hârlăului, locul unde s-a întâlnit și l-a cunoscut pe codoșul cu cerneală otrăvită în penița stiloului, dintr-o poezie a sa, îmi vorbise un cunoscut comun nouă, Iorgu Burghilea, iubitor al condeiului și el, dar și al adevărului din viața muritorilor.

Dar despre viața de la Deleni mai profund mi-a vorbit însuși trăitorul momentelor evocate – Alexandru Tacu:

„La Deleni am venit cu scopuri înalte. Mai întâi mi-am propus să cunosc anturajul în care voi exista: colegi, elevi, părinți, tineri din sat, cu o condiție căreia trebuia să-i rămân fidel – toți cei din jur să-mi devină prieteni sinceri și onești. Îmi trebuia oameni, indiferent de vârstă, cu virtuți morale autentice pentru a-mi realiza proiectele. Dacă îmi fac un excurs prin amintiri, după ani mulți, pot afirma fără jenă că toate scopurile au fost atinse. Într-adevăr am muncit serios dar am reușit! Notez aici din succesele de atunci.

- Câteva cuvinte despre mine.

Făceam o tristă studenție – fără frecvență – la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, facultatea de filologie. Statutul de profesor suplinitor, reușisem să mi-l impun prin raportările funciare ale conștiinței la viață cu noile oferte axiologice. Nu mă așteptam să găsesc la Deleni o școală atât de elevată, un cămin cultural cu o bibliotecă profesională, o administrație atât de competentă. Am găsit la Deleni albia adecvată efluviilor mele temperamentale, oameni împătimiți tradițional actelor de cultură și forță în actul de decizie extrem de favorabile. Am pornit la treabă.

Am găsit, mai ales, un primar cu tradiții culturale în familie – pe Constantin Zamfir – fiul răposatului Costică Zamfir, șef de taraf din generația urcădeștilor de la Frumușica (unde „s-a nimerit să mă îndrăgostesc de fiica unui chiabur,

Ana Blănaru, și să mă căsătoresc cu ea... M-a înțeles în toți acești ani grei, când am fost dat afară din serviciu... nota el, altădată – op. cit.p.190), autor al renumitei „Sârbe de la Deleni”, culeasă și prelucrată de Constantin Arvinte și interpretată fără egal de Angela Moldovan.

Mi-am construit cele mai bune intenții cu cerințele școlii pentru o informare corectă a elevilor și mai mult, în scopul formării în fiecare copil a pasiunii pentru cultură și gustul pentru celebritate.

M-am consiliat cu părinții elevilor din clasa a VII-a A și B, dacă sunt de acord să-i implic într-o grupare artistică școlară prin care să pot răspunde mesajelor patriotice ale cântecelor proaspăt scoase din anonimul de Plenara C.C. al PCR din 23 aprilie 1968. Pentru că, pentru prima oară în România se trăia atunci o nouă istorie. Fuseseră eliberate din temnițele tăcerii marele Imn național adus pe portativul pe care s-a edificat statul național român modern după 1859 și a însuflețit armata în luptele pentru independență și apărarea pământului străbun. Citez câteva: „Deșteaptă-te române”, „Pui de lei”, „Voința neamului”, „Imnul eroilor”, „Pe-al nostru steag”, „Cât e țara românească”, „Tricolorul”, „Treceau batalioane române, Carpații”, „Ștefan Vodă al Moldovei”. Se dispusese reîntregirea patrimoniului național cu operele marilor clasici, începuse un reviriment în reconsiderarea valorilor abandonate în anonimul, începuse să fie aduse în față principiile constructoare ale pedagogiei învățământului, sistemul de relații în mediul școlar își curăța ferestrele pâclășite de dogme, începea să adie o animație benefică, treceau acum pe drum chipuri oneste, mai curate; în sfârșit, românii erau pe cale să afle gustul emancipării, bancurile cu Bulă erau spuse fără „șase-șase”, după colț. Trebuiau exploatare noile condiții. În acest sens am avut o discuție cu directorul școlii, profesorul Mihai Ivan. A fost

de acord.

Am pregătit spectacolul. L-am pregătit în premieră la căminul cultural. Formidabil! Bătrânii îmbrăcați în costume naționale s-au ridicat în picioare, au aplaudat și au plâns. Gestul a fost repetat de întreaga asistență.

Am cerut directorului casei de cultură de la Hârlău să difuzăm spectacolul la stația de radioficare cu arie de răspândire între Cotnari și satul Poiana. În toate satele am trezit din inerție o lume reprimată de un sfert de secol. Spectacolul purta numele „Deșteaptă-te române”. Am fost reclamat la Iași pentru agitație contrarevoluționară de către inspectorul școlar teritorial Vasile Tătaru, un obsedat sexual, alcoolic, flămând și murdar fizic. Primul secretar Miu Dobrescu de la județ a venit în documentare și m-a luat sub ocrotirea domniei sale. Mintea luminată a lui Miu Dobrescu știa de ce.

Al doilea pas a însemnat apariția unui ziar local de dimensiunile ziarului „Flacăra Iașului”, scos într-un tiraj de 10 exemplare. „Realitatea”, așa se numea, și a produs în comuna Deleni animația din jurul marilor evenimente. Îl scoteam împreună cu elevii claselor a VII-a și a VIII-a, de care s-au alăturat o parte din tinerii satului. O afluență de știri în ziarul ieșean și în cele centrale: Munca, Satul socialist etc.

Comuna Deleni, pentru că urcase deja în atenția forurilor importante, a lansat un plan de activități îndrăznețe pentru care mi se cerea sprijinul. De fapt, asta și voiam. Primul obiectiv: o formație artistică pentru tineri. Zis și făcut. Mai mult chiar, am înființat ansamblul comunal „Corăgheasca”. Această formație sătească a devenit emblematică pentru anii '70 - '80. Nu atât prin trofee, cât prin calitatea artistică a spectacolelor în țară și în străinătate.

Anul 1969 celebra a XX aniversare de la înființarea primelor detașamente de pioneri. Pregătiri, trebuia ca

evenimentul să fie întâmpinat la Deleni, pe măsură. A fost întâmpinat, cu adevărat, pe măsură. Festivitățile care au concis cu sfârșitul de an școlar, au fost televizate. A fost construită o tribună la care au fost poftiți musafirii de la județ și de la forurile centrale. Când stăteam în Copou, pe Aleea Grigore Ghica Vodă, cei 17 studenți proveniți din clasa a VII-a B condusă de mine ca diriginte, îmi aduceau în amintiri de toată frumusețea, tablouri cu elevii decorați, 17 din 24, cu toți la ceremonii de prin toată țara – Bravo copii! Am muncit mult, cu trageri de inimă, m-ați ascultat, părinții voștri îmi atrăgeau atenția cum vă cresc, pentru că sfaturile lor cădeau pe undeva mai departe de casă. Nimeni nu a aflat că profesorul vostru și-a pierdut prin lagăre și temnițe comuniste de exterminare, 7 ani de tinerețe, mai precis între 17 și 24 de ani.

Trebuie să mai adaog ceva: la Deleni a funcționat cu o simpatie de neuitat, cenaclul artelor „Nicolae Labiș”, cu expoziții de artă plastică și o revistă „Floare albastră”, unde apăreau ca o minune cuvintele dintr-o altă viață, delicată, inocentă, dintr-o adiere unde amintirile păstrează viața ca o primăvară (op. cit., p.173-177).

*

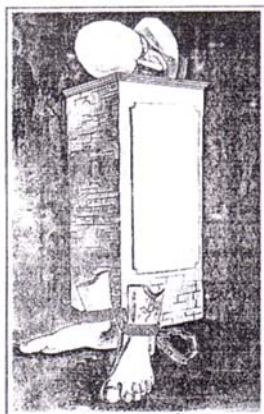
În 1979, editată de Comitetul de cultură și educație socialistă al județului Iași, Centrul județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă, în ediția a doua a Festivalului Național Cântarea României, redactor Constantin Beiu, grafică Mircea Boiță, apărea cartea de debut editorial a lui Alexandru Tacu, intitulată „Întoarcere la izvor”. Volumul avea drept „carte de

vizită” nota biografică a poetului: „Născut în comuna Burdusaci, județul Bacău, la 9 iulie 1931. Proiectant la Combinatul de utilaj greu Iași, organizatorul cenaclului „Lupta cu inerția” de la înființare: 19 iulie 1973.

A publicat la „Convorbiri literare”, „Cronica”, „România literară”, „România liberă”, Flacăra Iașului”, „Albina” etc., în culegeri de poezii editate la Iași, Bacău, București; colaborator al Studioului de radio Iași, București și al televiziunii.

Laureat al ediției întâia a Festivalului muncii și creației „Cântarea României”.

Despre „Întoarcere la Izvor” scriam următoarele în volumul citat (Mălin – vestitorul revoluției): „Trebuie să spunem că cele 15 poezii cuprinse între copertile plachetei au nu numai meritul unei depline reușite tehnice și de conținut, o frumusețe în lexic și muzicalitatea cuvintelor, ci și al tematicii. Folosind titluri bine alese, parcă îndelung căutate – „Țara de cinste a mândrilor bărbați”, „Să dăm la o parte drumul”, „Cântec la numele țării” etc. Alexandru Tacu reușește în 1979 o mare performanță, nesesizată nici de editor – Comitetul de cultură și educație socialistă a județului Iași și Centrul județean de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă – nici de cenzura timpului și nici de conducerea de partid, care dădea „bunul de tipar”: nu are nici un cuvânt adresat partidului și conducătorului lui, în texte folosindu-se o singură dată cuvântul comunist, poate introdus de redactorul cărții, cum era obiceiul, să ia ochii vigilenților – vezi poezia „Am trecut pe-acasă”, unde citim: „Pe valea aceasta a Zeletinului/ Cu versul clar și tinere puteri/ Spre comunism, pietrari bărbații urcă,/ Copiii lor se nasc din primăveri” (op.cit.,p.82-84).

omul interzis

Al doilea volum „Omul interzis” apare în 1992 la Editura „Princeps” Iași, cu un „Cuvânt înainte” semnat de Ioanid Romanescu, în care prezentatorul crede că se află în fața debutului editorial a lui Alexandru Tacu-Zeletin, din care desprindem: „În urmă cu două decenii, am încercat să lansez la „Convorbiri literare” – poezii de Alexandru Tacu. Din nefericire, prezentarea favorabilă a unui autentic talent ce provenea din zona spirituală deosebit de

fertilă a Zeletinului (să-i amintim doar pe Mircea Eliade și George Emil Palade), nu a reușit să-i scoată din inerție pe cei care – la alt nivel (și în baza unor criterii extraliterare) avizau publicarea.

Între timp s-au întâmplat multe (în majoritate nenorociri), dar Alexandru Tacu („filtrat politic” – încă de la vârsta de 17 ani – prin interogatorii și perioade de detenție) a suportat cu demnitate loviturile destinului, inclusiv continuarea obstrucției în privința scrisului său.

Iată că, în fine, pot exprima despre un coleg (autorul acestei cărți e un scriitor format) și despre un prieten (că, doar, de-a lungul anilor, nici unul dintre noi nu s-a ferit de celălalt) opinii ce nu mai trebuie să treacă prin furcile caudine ale cenzorilor.

Făcând parte din categoria caracterelor foarte arse (cum ar fi spus Eminescu), Alexandru Tacu debutează târziu, dar convingător, cu o carte ce reprezintă un act artistic și un document istoric.

Având în vedere faptul că, până mai ieri, spațiul liricii românești era asaltat de apariții editoriale în care poezia era trucată, lectorul ar fi îndreptățit să considere cartea aceasta o performanță. Oricum, ecoul se anunță persistent.”

Volumul începe cu un titlu care se referă la un personaj – „Codoșul” – pe care Alexandru Tacu l-a întâlnit la Deleni, și poate în toate peregrinările sale, pe care niciodată nu l-a uitat:

„Înveninat ca Iuda, însângerat în gură;
Cruciș de umbră neagră și trunchi de abator
Când a-nvățat să treacă din coadă în topor
Din ștreangul infamiei martirii îl pierdură.”

De meditat – scriam (p.80). Nu numai cu „codoșul” are ce are Alexandru Tacu în „Omul interzis”, prostia, care adesea stă alături de codoșie, are partea ei de dispreț: „Analfabeții, învrăjbit vârtej,/ Năvălitori în groapa altor nopți,/ Aduc prostiei înzecit prilej/ Să-și lepede puetu-n semidocti.” (Lues latent) sau „Prostia galopează-n toată firea/ Ca iapa dobitoacă la manej/ Și umedă undește născocirea/ Ridichilor întoarse pe gâtlej.” (Hibernia), ori „Invalid și ventriloc smochinit sub cozoroc/ Blegotrop și hipospad tălpășiță pentru iad/ Uite așa cum e și nu, nimeni altul nu-i făcu./ Și se –ncrâncenă de-i spui omul prost cu mâna lui” (Marșul cu prolog al împlinirilor revoluționare”).

Pentru că prostia și codoșia se simt bine alături de comunism, poezia lui Alexandru Tacu relatează și acest fapt tot în „Marșul cu prolog al împlinirilor revoluționare”: „Se adună la plenară/ Pechinezii bunăoară / Se adună la congres / șorecarii mai ales/ Hău, Hău, Hău și ham, ham / Vin dulăii la ciolan/ Vin târâș ca o șopârlă / Grangurii și marea târlă/ Unu-i prieten, altul rudă -/ Somnoroasă caracudă,/ Evangheloși sadea / Vine câinele – cățea/ Toată turma-n patru labe/ Mutre de scapeți și

babe/ Unul urlă ceilalți sluj/ Cu-n picior la spate-n sus / Și când
Bâlbă spune gata/ Ușurel se lasă gloata/ Burtărie și ciacări pe/
Șoapta feselor pe cârpe/ Clanț, clanț, clanț și clanța, clanța/
Supurează redundanța”...

„Omul interzis”, care dă titlul volumului, „Ospiciul
groparilor” sunt alte poezii interesante ale autorului.

Dar cine este omul în poezia lui Alexandru Tacu, mă
întrebam? (p.81-82):

„Din lepră, șerpi și macadam
Când Domnul lumii l-a făcut
I-a pus din fundul lui Adam
Pe umeri gaura de lut.

Văzându-l Meșterul că mișcă
L-a gădilat puțin la coastă
I-a dat să poarte toporișcă
Și mâna harnică, nevastă.”
(Fantomas)

Despre „Flaut tenebra”, apărut în 1996 la Editura
Moldova din Iași, avea să scrie pe un studiu întins Aurel
Ștefanachi care vede că „Poezia lui Alexandru Tacu poartă niște
„vârci” fatidice, exact de-a lungul coloanei vertebrale... el
merge singur prin rouă clocotind de vigoarea și otrava delirului
său – desculț și rege – este acela ce trăiește într-un vis și trezie”, cu
finalizarea: „Alexandru Tacu se poate numi numai Alexandru
Tacu.”

Anterior apariției volumului, Constantin Hușanu, care-l
primise spre lecturare și părere prietenească, dar și de fin
cunoscător, îi răspundea entuziasmându-se:

„Dragă amice ireversibil,

Volumul răsfoit de mine mi se pare un vehement protest împotriva unui eșafodaj ideologic surpat.

Este o excelentă predică la parastasul comunismului, un osuar cu articulațiile intrate în putrefacție, un inventar acid al limbajului ce încearcă să peticească o manta făcută ferfeniță.

Totul la modul ironic și macabru.

Mult timp după lectură se simte duhoarea pestilențială a cadavrului ce deposedase lumea de dreptul la viață în sensul ei major.

Deduc un travaliu mai vechi acumulat în timp. Așa ceva nu se poate scrie în două luni după revoluție. Există aici o teaurizare de expresii, etichetări, denumiri „dum-dum” cu explozii demascatoare ce acuză timp.

Dar aceasta este o observație care nu mai prezintă nici un pericol. Volumul nu mai este un „disident” amenințat cu confiscarea. Volumul respiră în libertate, alături de noi, toți cei scăpați de sub obrocul unei interdicții agresive.

I se poate pronostica o lungă perenitate, chiar dacă nu vede lumina tiparului imediat după revoluție.

Sedimentează în versurile sale o istorie dramatică a unei ideologii încercată pe existența noastră fizică și spirituală. Mulți cobai au decedat. Cei scăpați își strigă durerea.

Acesta este mesajul cărții și meritul ei de necontestat. Prioritatea i se cuvine necondiționat.

Versurile - rechizitoriu acuză! Sterilizează prin ardere timpul eliberat, descătușat de după marele '22. Meritele stilistice, limbajul elevat, prețiozitățile ce descopăr un stăpânitor versat al cuvântului încă nepurtat, trec pe planul doi față de mesaj. Toate acestea sunt doar instrumente de cioplit chipul hidos al totalitarismului. Monstruozitatea sistemului apare în toată hidoșenia lui fastă. Și acesta e marele merit și câștig al cărții.

Îi urez drum bun în viața literelor și ideilor.
17 03. 1990,

Constantin Hușanu

Ca în noiembrie 1996, după apariția cărții, C.H. să scrie în „Convorbiri literare” despre „Omar din Dealul Copoului (atunci, familia Alexandru Tacu nu fusese încă alungată din casă) următoarele:

În anul 1992, după o viață de așteptare, Alexandru Tăcu ardea cu fierul roșu, al unei mâini îndreptățite, textul unei cărți - „Omul interzis”, despre care regretatul Ioanid Romanescu scria în prefața sa că reprezintă un act artistic și un document istoric. Alexandru Tacu își încheia volumul precedent cu un poem intitulat „Dreptul de a fi eu” și se mărturisea: „Nu-s cronicar teluric, la dinastii inerte./ Și nici servil puterii, bisericos credul;/ Nu cer ipocriziei păcatele să-mi ierte./ O cruce pentru oase mi-i destul”.

Prin „Flaut Tenebra” - volum apărut recent la Casa Editorială Moldova, Alexandru Tăcu face o îndelungă incursiune în timp și spațiu prin propria-i ființă, adesea luându-și tovarăși de drum poeți și locuri devenite aproape mitice pentru ieșeni. De data aceasta portretul său cu tușe inegale și-l pune în deschiderea cărții, ca un clinchet de pahare pline: „Loviți-mi noaptea-n poartă cu doctorul Khayyam/ Voi, peregrini cu mintea în reverii astrale/ Niște povești cu muze pentru trăsniți mai am/ Și pentr-un chef sălbatec o mână de parale”.

Bătând la poarta cărții sale, deschizând-o larg și intrând, vom descoperi un Alexandru Tăcu de pe Valea Zeletinului, ținându-se de mână, aproape în fiecare poem, cu Omar, deși îl desparte aproape un mileniu de celebrul cântăreț al deșertăciunii. Umbra lui îmbibată cu vin, ca remediu universal

al tuturor angoaselor, se strecoară în condeiul poetului contemporan nouă și devine un fel de alter ego ce-și mângâie stăpânul cu Grasă de Cotnari. Înaromate cu licoarea lui Bachus, versurile devin zburdalnice. Întreaga carte este o zburdălnicie boemă, un chef continuu, un chiuit învățat în tinerețe, un zbor peste tragismul cotidianului teluric, prin „osuare unde pândarii beau în taine”. Însetat în permanență, „bea cerul ridicat de două torti”, face chefuri „cu aer curat și hoinari inocenți”, este urmărit de viziunile tenebre pe când se „reduca” în lagărele de exterminare de la Canal și-și vede părinții întorcându-se încet de la mormântul său, „înfrigurați în haine cenușii”, prinde o idee într-o groapă cu lei și o aruncă într-o oală cu vin, mai face câte un chef cu vin de Burdusaci, satul său natal. O clipă și-l ia conviv pe Mihai Ursachi pentru a-i citi la ureche cum: „învălușau cu chiot băutura / Holtei pizmași albiți în țintirim / Și sărutau hoțește prea plăcute / Femei cu buzele muiate-n vin ”.

Sarabanda versurilor rupte din viile ce îmblănesc colinele Iașilor va continua până în ultimul poem intitulat „Ca vinul de când lumea” și în care poetul își face „autocritica”: „Sunt un rău cu mari drepturi la viață/ Complicat și simplu necesar/ De un veac și jumătate-ncoace/ Vinu-și face-n mine cuibar”, încheind cu un fel de leitmotiv: „Te vei duce, te vei întoarce/ Niciodată vei muri!”

Cu acest lichid poetul amețește doar Tenebra ce ne surpră, face atmosfera terapeutică, transformă viața în vis și poezia în medicament alintător. Dintre toți prietenii lui poeți, cu care a hălăduit prin timpuri de tot felul, el, singurul, a turnat și cimentat în literă un zbor prin Iași al unei generații ce și-a stins năduful în ulcica izbită de pământ, în vinul ce se prelingea prin crăpăturile durerilor. Alexandru Tăcu a avut inspirația să-și moaie penița și să cânte apoi la „Flaut Tenebra ” ”.

Un alt cântător al cuvintelor, Ioan Costache Enache, care

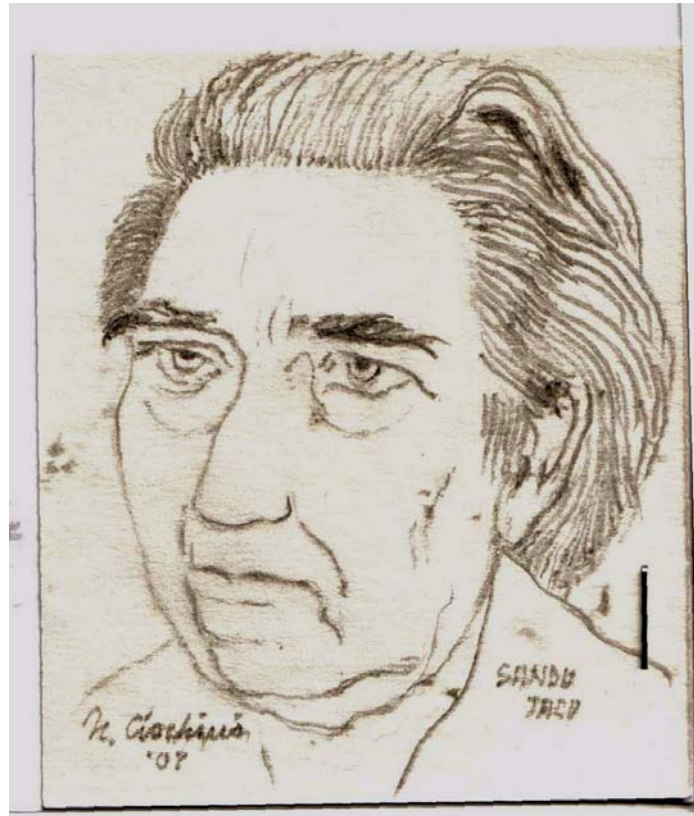
realizează o cronică a Buciumului, fostă comună, astăzi cartier al municipiului Iași, intitulându-și cartea „Cronica de la Bucium” cu subtitlul Evocare istorică-geografică și socială 1467-2003” îl numea pe Alexandru Tacu nu „Omar din Dealul Copoului”, ci un om al Buciumului, pe care-l vedea umblând cu poezia cu el și după el, punându-i parte din versuri în cartea pe care o semnează.

În seria consemnărilor privind viața și opera lui Alexandru Tacu, merită să înscriem și o informație apărută în publicația „Ieșeanul”, care prezintă cele 10 personalități nominalizate pentru titlul de „Ieșeanul Anului:

- Alexandru TACU - disident, care a câștigat în instanță procesul cu statul român pentru suferințele pricinuite în perioada comunistă.

După jurnalistică victorie a luptei cu securitatea română „Ziarul de Iași” din 9 septembrie 2004 consemna și el o altă victorie — ipotetică deocamdată — a disidentului Tacu: „După ani grei de pușcărie comunistă disidentul Tacu a primit 4 miliarde”, își intitula articolul Adina Câșlaru.

(Promisiune ipotetică, neconfirmată până la scrierea acestor rânduri n.n.)

Nicolae Ciocină, *Alexandru Tacu*

Vasile Ghica și ghicanismele sale

„Cum scoate oare nufărul atâta frumusețe din noroi?"; „Prea multe potăi ridică piciorul pe idealurile noastre!"; „Unii, din neatenție, au fost recenzați ca oameni"; „Cea mai mare grijă a noastră e să rămânem în viață, nu să trăim!"; „Oameni mari sunt cei care trag țărnițele după ei; acestea sunt câteva din „Ghicanismele” pe care Tase Dănăilă în „Tecuciul literar-artistic” din aprilie 2007 ni le pune în cap de interviu cu Vasile

Ghica, nimeni altul decât consăteanul meu din Priponești – Tutova, născut la 100-150 de metri de casa în care am văzut și eu lumina aceluiași cer.

Aceluiași loc, sat și biserică unde, vorba interviueatului ascultam transfigurat de emoție vocea de tenor celebru a preotului Constantin Pricopescu. Locul unde „ nu e zi lăsată de Dumnezeu, în care gândurile mele să nu o ia razna spre frumoasele dealuri, spre colegii mei de joacă, spre minunații oameni de atunci.” Și gândindu-se la ei, la acești oameni minunați din Priponeștii noștri, V.Ghica, băiatul lui Vasile Ghica, care l-a avut fecior și pe Gheorghe, care mi-a fost coleg de clasă și de joacă a copilăriei, că dintr-o joacă, mi se pare, a și decedat, mărturisește că mai târziu a glosat: „Din copilărie rămân icoane, nu amintiri”, pentru că, „uite așa îl trage pe om apa la adânc”, împrumut al său de la humuleșteanul Ion

Creangă.

Fără a intra în filosofia glosei „Din copilărie rămân icoane, nu amintiri”, mie, prieten și al unora și al altora, declar că mă aplec cu pioșenie în fața icoanelor în care citesc și le consider simboluri, dar amintirile-mi sunt viața de zi cu zi și la care nu am să renunț niciodată, pentru că ele, în definitiv, sunt viața noastră, care ne duc către părinții care ne-au plecat și de care rămânem legați prin icoana lor, prin amintirile care niciodată nu mi se șterg și au prospețime veșnică.

Împrumutând și punând pe hârtie încă câteva „ghicanisme” cum ar fi: „Muzica poate face dintr-un suflet răvășit o catedrală”; „Spre pisc poți duce o stâncă ori o cruce”; „Prima gaură în cer făcută de omul contemporan este cea din stratul de ozon”; „Unii ratează alfabetul nu și contul în bancă”; „Numai timpul repară ierarhiile cizelate sperjur”, mă simt mândru să aflu că despre acestea și alte aforisme ale sale au scris laudativ nume precum acad. Șerban Cioculescu, George Arion, Luca Pițu, Ion Hurjui (tecucian și el), Nicholas Catamoy (Germania), că un critic precum Paul von Melle din Belgia îl compară cu moralistii francezi și că într-o antologie „Desculț prin univers de gând”, editată la București, Vasile Ghica este „flancat” de Balzac, A. Gide, Unamuno, Einsteîn, Heidegger, Anatol France, Elliot.

- Ați absolvit Colegiul Național „Gheorghe Roșca – Codreanu” din Bârlad, o adevărată uzină de învățământ. Care erau condiția și prestigiul dascălilor din acea perioadă și ce personalități sunt astăzi afirmate dintre colegii de generație? – îl iscodește reporterul.

- Liceul „Codreanu” era o adevărată Academie. Am prins finalul generației de dascăli care strălucesc în perioada interbelică. Bătrânul Ghiță Gâlcă citea cu lupa, deși avea un copilaș dintr-o dragoste târzie. Preda fizica și chimia dar ne

recita uneori în limba greacă și latină, ori ne povestea scene palpitate din istoria universală. Tânărul Țugulea ne-a dus pentru prima dată la un concert simfonic, profesorul Craus (socrul său era cântăreț bisericesc la Priponești, unde profesorul împreună cu familia sa și-au petrecut multe vacanțe și-i admiram văzându-i și percepând cum arată profesorii de liceu, că și Doamna, tot profesoară era n.n.) ne chema seara în observatorul astronomic și ne ajuta să citim cerul. Profesorul H Zupperman făcea un învățământ cu adevărat modern, în acei ani întunecați ai deceniului al șaselea al secolului trecut, stimulându-ne sensibilitatea și creativitatea. M-a însoțit, deși nu era obligat să o facă, la București, la un concurs de poezie al „școlarilor”. Se citea în forță. În bibliotecă se găseau, deși în plin stalinism, cărțile clasice literaturii universale și destule opere ale scriitorilor români. Citeam pe sub mână Blaga, Cotruș, Goga, Minulescu. Redactam jurnale și chestionare (oracole pentru a ne defini identitatea), scriam poezii, schițe, scenete dramatice, mergeam la spectacole...

Referitor la ultimul capăt al întrebării, V. Ghica punctează: „Aproape toți colegii mei au făcut studii superioare și s-au ilustrat ca nume de referință în varii profesii. Nu pot să nu-i amintesc însă pe renumitul chirurg Cristian Dragomir, pe istoricul literar M. Crețu (ambii ceva mai mari decât mine, notează el în paranteză, iar eu adaug: la un concurs literar gen „Cine știe câștigă” nu-mi mai amintesc exact titlul temei, dar icoana vremurilor mi-l aduce în față în postură de câștigător al lui pe țară, eu aflându-mă în public, în calitate de reporter cultural urmându-l și bucurându-mă, nu imparțial, de succesul lui despre care am scris în presa timpului și mi se pare și pe la un post de radio regional), pe istoricul literar Mircea Coloșenco (alt personaj cu care am colaborat, el în calitate de tânăr scriitor de articole, eu de redactor la ziarul local „Steagul roșu”), pe

pitorescul poet Cezar Ivănescu, pe prozatorul Octavian Stoica.

De ce oare vor fi dispărut din grila de programe radio și T.V. acele emisiuni-concurs care, odinioară, se difuzau la ore de maximă audiență, cu participarea a foarte multă populație, dornică să-și verifice cunoștințele și limitele sau să-și pună mintea la contribuție, alături de concurenți, instruindu-se și distrându-se, totodată?

Bogat în date, multe care privesc și alte laturi ale vieții și activității interviuatului, las discuția începută, mulțumindu-i lui Tase Dănăilă de la *Tecuciul literar-artistic*, pentru că m-a adus, fie și pentru scurt timp, alături de un necunoscut fizic, dar adânc înțeles în intimitatea sa – pe Vasile Ghica, fiul lui Vasile Ghica, fratele fostului meu coleg și prieten Gheorghe (Gică) Ghica din Priponeștii – Tutovei.

Nicolae Ciocină, *Capăt de lume*

Petru Bejinariu – un tribun al culturii bucovinene

Învățător, profesor, director, inspector școlar, deputat, dar și soț și părinte, coleg sau prieten, lider politic sau îndrumător cultural, militant pentru cauza românismului sau luptător pentru schimbarea mentalităților închistate din școala românească, cercetător în domeniul științei istoriei, extrem de onest în relațiile cu cei cu care vine în contact, plin de

demnitate și verticalitate umană, optimist sau, uneori, dezamăgit de „cercul vieții”, - cum îi enumără atributele vieții cercetătorul științific de la „Centrul de studii Bucovina” al Academiei Române, conf. univ. dr. Ștefan Purici, șeful catedrei de istorie a Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava, într-un „Cuvânt înainte” la cartea lui Petru Bejinariu „Libertăți și constrângeri”, merită și alte sublinieri.

Petru Bejinariu, cum o spune și pe coperta volumului sus amintit (Editura Bucovina, Iași, 2006), semnează și alte multe cărți: Televiziunea școlară integrată în acțiune, Editura „Litera”, București, 1974 (coordonator dr. Alexandru Gheorghiu); Biologi de seamă din Bucovina, Editura „Țara

Fagilor", Suceava, 1994; Anuarul Liceului Teoretic „Eudoxiu Hurmuzachi”, 1993, 1994 și 1994-1995, Editura „Țara Fagilor”, Suceava, 1996; Anuarul Liceului Teoretic „Eudoxiu Hurmuzachi”, 1995-1996, Editura „Țara Fagilor”, Suceava, 1996; Vocația educației, Editura „Pro Basarabia Bucovina Press”, Rădăuți Bucovina, 1996; Compendiu istoriografie al Liceului Teoretic „Eudoxiu Hurmuzachi”, Editura „Bucovina”, Iași, 1997 (coautori: Luca Bejinariu, Ștefan Botezat, Viorica Goreac și Marian Olara); *Biologi de seamă din Bucovina*, vol. II, Editura „Bucovina”, Iași, 1998, (coautori: Petru Bejinariu și George Istrate); *Biologi de seamă din Bucovina*, vol. III, Editura „Bucovina”, Iași, 2000; *Gând și cuvânt românesc*, Editura „Bucovina”, Iași, 2002; *Biologi de seamă din Bucovina*, vol. IV, Editura „Bucovina”, Iași, 2003; Familia Isopescu în mișcarea națională din Bucovina, Editura „Septentrion”, Rădăuți, 2004; Eugen Botezat și Școala de biologie de la Cernăuți, Editura „Septentrion”, Rădăuți, 2005.

La care adăugăm o puzderie de materiale în publicistica vremii dintre care am selecționat și pe cel despre cartea scriitorului Vasile Fetescu, și el un pedagog de ținută, cu bază de carte la Școala normală de învățători de la Șendriceni - Dorohoi - Botoșani - ca și profesorul Bejinariu.

- Ce planuri v-ați făcut pentru următorul interval de timp? îl întreabă Cristina Dinică în săptămânalul „Jupânu”, anul III, nr. 40 (122), 14-20.XI .2003, p. 10-11, (reluat și reprodus în volumul „Libertăți și constrângeri”, p.316-324) pe Petru Bejinariu, fostul director al Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi” din Rădăuți, înaintea plecării sale în politică în Parlamentul României.

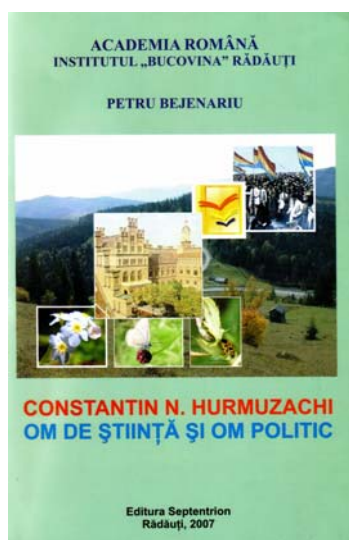
- Planurile mele sunt de scurtă durată... însă vreau să continui istoria biologiei Bucovinei, deși am scos până acum patru părți. Acum aș vrea să le iau sub o altă concepție și să

surprinz evoluția istorică. De asemenea, mai vreau să fac câteva monografii ale unor foști mari profesori ai Liceului „Eudoxiu Hurmuzachi”. Acum mă preocupă un studiu despre distinsul om de știință Eugen Botezat, de la Tereblecea, care a fost profesor al liceului, membru fondator al Academiei Române, membru al Academiei și participant la Unirea Bucovinei cu România, în anul 1918.

Cât privește politica făcută de Petru Bejinariu, ne-o spune chiar el: „Întotdeauna am socotit anii de deputăție drept o facultate de studii politice la zi”.

Înțelept, nu?

*

Recent la Editura „Septentrion, Rădăuți, 2007, a fost publicată o nouă carte scrisă de Petru Bejinariu: „Constantin N. Hurmuzachi – om de știință și om politic” sub egida Academiei Române – Institutul „Bucovina” Rădăuți.

Cartea beneficiază de o prefață utilă, scrisă de prof. univ. dr. Constantin Toma –Facultatea de Biologie de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași, membru corespondent al Academiei Române și o postfață scrisă de Academician Anatolie Alexandru Hurmuzachi, Academia Republicii Moldova.

Autorul, ca și prefațatorul și postprefațatorul, scot în evidență figura luminoasă a omului de știință și omului politic Constantin N. Hurmuzachi (1863-1937). Cu studii făcute la

liceul din Cernăuți, apoi la universitățile din Cernăuți și Viena, licențiat în drept, se dedică biologiei și urcă toate treptele învățământului universitar, ajungând în 1929 membru de onoare al Academiei Române, iar în 1931 dobândește titlul de Doctor honoris causa a Universității din Cernăuți, care fac deliciul lecturii și aprofundării textelor...

(Publicat în revista *Elanul* nr.59.2007)

În replică

În apărarea părintelui Ioan Marina Vasluianu

„O conferință radiofonică în spirit colectivist a unui ierarh ortodox pro-comunist (1945)", scria la Iași revista de cultură „Timpul" numărul 3/2006 pe pagina întâia, iar pagina a cincia cuprindea, publicat alăturat, comentariile lui Gabriel Catalan la textul încriminat.

Aflăm că „acest document este textul pe care l-a citit Ioan Marina

Vasluianul, viitorul patriarh ortodox român Iustinian, pe atunci doar episcop vicar al Mitropoliei Moldovei, la emisiunea radiofonică „Ora satului" din ziua de duminică, 1 iulie 1945, de la ora 13".

El a fost *descoperit* (!) de mine într-un dosar cu file nenumerotate, datat 1945, dintr-un fond neinventariat complet intitulat „Emisiuni diverse", aflat în Arhiva Societății române de radiodifuziune, spune căutătorul Gabriel Catalan.

Documentul în cauză, ni se argumentează, este important pentru că această „conferință radio este una dintre

cele mai vechi luări de poziție publică a respectivului cleric", prilejuit de ziua cooperăției, când „face o înflăcărată propagandă cooperăției”, „folosindu-se de retorica creștină și de cea anti-războinică”, susținând *poziția guvernului comunist român*” și anticipând politicile sociale și economice ale regimului comunist față de țărănime.

„Este o dovadă a utilizării clerului ortodox în campania de colectivizare a țărănimii române și nu numai a acestei categorii sociale, ci a celei mai mari părți a populației țării în general”.

„Sărbătoarea cooperăției” este, într-adevăr, titlul textului citit de cel învinovățit, care face chemare credincioșilor ca folosind libertatea de după eliberare „după rânduierile și învățăturile cooperăției”, care are ca dogmă zicerea „toți pentru unul și unul pentru toți” care n-a prea fost luată în seamă până atunci, acum, prin voință liberă, prin înfrățire și înțelegere, populația să meargă către ușurarea greutăților zilelor, nu împovărând ci scăpând de povara grijilor și pe mulți alții. Venind prin acestea, spunea în continuare ierarhul, să se confirme altă dogmă a cooperăției care spune „unirea face puterea” și care însemna alt semn al prețuirii muncii oamenilor.

Arătând că doctrina cooperatistă, ca și cea a bisericii, nu se întemeiază pe ură, ci îi unește pe toți cei cinstiți și muncitori, ierarhul își îndemna ascultătorii spre binele obștesc și al fiecăruia.

Referindu-se la necazurile de până atunci, vorbitorul condamna în mod explicit deșertăciunile și blestemele fascismului și ale războiului care tocmai se terminase și afirma direct că necazurile rămase puteau fi înlăturate numai prin „frățescă înțelegere și conlucrare”. „Adunarea noastră în cooperative ne va scăpa de jugul semenilor noștri fără omenie. Numai prin cooperativă să ne vindem prisosul muncii noastre,

numai prin cooperativă să cumpărăm uneltele și mărfurile trebuitoare gospodăriei noastre". „Dezbrăcându-ne cu toții de duhul egoismului și al îngâmfwării, de ură și lăcomie față de altul, numai așa vom fi în măsură să întărim și în țara noastră mișcarea cooperativă, să ajungem să ne bucurăm, în anii viitori, de rezultatele strădaniilor noastre".

Contrar celor susținute de Gabriel Catalan trebuie s-o spunem deschis, cuvântarea publicată în pagină nu face nici o referire la susținerea „politicii guvernului comunist român" și nici nu anticipează, nici măcar prin aluzii, politica socială și economică a regimului pentru viitor, cu întovărășirile agricole, cooperativele agricole de producție, gospodăriile agricole de stat, stațiunile de mașini și tractoare care erau abia la început ori se găseau în stare de proiect, cum, fără argumente de substanță, îl acuză cel ce semnează articolul pe cel care vorbea în termeni duhovnicești despre cooperatie și importanța ei în România.

Era părintele Ioan Marina Vasluiianul un pionier și pilon de început al cooperatiei în România anului 1945, începea de la el mișcarea cooperatistă și merita pus la punct, ori el făcea la 1 iulie, în acel an, doar ceea ce făcuseră până la el mii și mii de preoți care rămăseseră tot timpul alături de populație, nu numai de țărani? Faptele îl apără pe părintele Iustinian de mai târziu și scot în evidență tăcerea față de realitățile timpului a celui care semnează și acuză post-mortem, în 2006, în revista *Timpul*.

Să ne argumentăm susținerile.

„Tovărășiile într-o formă primitivă le găsim în cursul istoriei aproape la toate popoarele, însă despre o adevărată mișcare în sens cooperatist se poate vorbi abia pe la jumătatea a doua a secolului trecut", se spunea într-un cuvânt al senatorilor care la 21 martie 1929 luau în dezbatere proiectul de lege pentru

organizarea cooperăției în România, care și fusese votat și adoptat de Adunarea deputaților în ședința din 20 martie.

Se scotea în evidență că în România cele dintâi cooperative apar în formă de bănci sătești pe la anii 1895 - 1896, fondatorii lor fiind, nimeni alții decât învățătorii și preoții „cu inimă și cu multă dragoste față de popor”, început care ia avânt rodnic după ce vrednicul ministru Spiru Haret, luând cunoștință cu ideea cooperatistă și înțelegând-o, „a depus cel mai mare interes pentru dezvoltarea ei”.

Să ne reamintim că atunci, la începutul mișcării cooperatiste în România, anii domniei regelui Carol I, țara era locul de destinație pentru toți săracii Europei, locul unde, înainte de primul război mondial cât și înaintea celui de-al doilea, multe țări din Europa ar fi dorit să se integreze în România pentru că aici era bogăția pământului, splendoarea pădurilor, spiritul de ospetie al localnicilor, cinstea și corectitudinea țăranilor dar și a orășenilor pentru noii veniți, iar intelectualitatea avea înalta cultură a Occidentului.

Atunci, cu valjoara în cariolla, doar numai cu ea, au sosit miile de imigranți italieni, iscuși meșteri și artiști în munca de cioplire a pietrei, care s-au statornicit în România, s-au naturalizat, au devenit familiști, au primit loturi agricole ca proprietate și au pus mâna, alături de români, construind monumentele noastre: căile ferate, cu tunelurile și viaductele, marile zidiri ale Capitalei, cum ar fi Palatul Mogoșoaia, comandat de Constantin Brâncoveanu, Palatul CEC-ului, Palatul Camerei de Comerț, devenit astăzi sediul Bibliotecii Naționale Române, refăcut, locul unde a funcționat până mai ieri Parlamentul, în Dealul Mitropoliei, Centrul istoric al Bucureștiului, Palatele regale - Castelul Peleş, Castelul Reginei Maria de la Balcic, tot cu iscusință de italian au fost ridicate, ca și lungul pod de la Cernavodă, proiectat de Anghel Saligni.

Cantoanele CFR și multele, multele stații ferate, casele de apă, ridicate cu cărămidă roșie, cumpărată de la fabrica Ciurea de lângă Iași, construcții care după 1989 au devenit de prisos, multe fiind demolate, nefuncționale, cu ferestrele acoperite de scânduri negeluite, adesea devenite WC-uri publice, tot cu forță de muncă din afara țării au fost clădite.

Avea dreptate Mihai Eminescu când, la 7 octombrie 1878, entuziasmat și înaripat de amploarea programelor de dezvoltare economică inițiate de conceptul „prin noi înșine”, promovate de guvernele liberale și stimulate de Carol I, scria în ziarul care se numea „Timpul” că nu numai colonizarea Dobrogei cu italieni, ci a întregii României ar fi prolific, benefic, „util atât românilor cât și italienilor”, (vezi și legea colonizării votată de Adunarea deputaților și de Senat la 30 iunie, promulgată de rege la 15 iulie și publicată în M.O. nr. 157/17 iulie 1930)

Spre edificarea cititorilor, amintim și că, în anul 1903 s-a alcătuit prima lege a băncilor populare și simultan s-au pus bazele Casei Centrale a Băncilor Populare, ca instituție de stat, care controla, îndruma și finanța cooperativele sătești, mentorul lor fiind Emil Costinescu, ministrul de finanțe atunci.

După 1903, modificată și completată nu mai puțin de 10 ori până în 1916, cu retușuri și adaosuri, acolo unde s-a crezut a fi nevoie, cum ar fi în anul 1905 când principiile legii respective s-au extins și la cooperativele de producție și consum care mijeau, altă modificare din 1904 înlesnea formarea obștilor sătești. Se încerca federalizarea cooperativelor - prima federală din țară a fost cea întemeiată în 1907 în comuna Găiceana, județul Tecuci, datorită unui transilvănean - Brote (un fel de Ion Popescu sau Ștefan Neagoe pentru întemeierea școlilor și mișcării ziaristice în orașul Bârlad), administrator al moșiei Găiceana, proprietate a lui Dimitrie Sturdza.

Tot în 1907, în urma mișcărilor țărănești s-a creat instituția numită Casa rurală, menită nu numai să cumpere moșiile de la particulari și să le vândă în loturi la țărani, cărora li se ofereau credite acceptabile, cum s-a întâmplat și la Răducăneni, Bohotin și Moșna cu moșiile Rusette, ci s-a întocmit și s-a pus în aplicare legea judecătorului ambulant, pentru ca justiția să fie la îndemâna țăranilor, legea contra trusturilor arendășești, o adevărată nenorocire această arendășie mai ales în Moldova de sus, și s-a votat și legea islazurilor, în favoarea micilor proprietari. La 31 martie 1908 se alipesc Casei Centrale a Băncilor Populare și Obștile Sătești, considerate societăți cooperative, iar la 14 aprilie 1910 sunt legiferate obștile de arendare, pentru ca în anii primului război mondial mișcarea cooperatistă îndrumată de bărbați ca Spiru Haret, Emil Costinescu, Ioan D. Duca, Fotin Enescu, ajung la mare dezvoltare. De la 700 câte erau în 1903, băncile populare ajung la circa 3100 cu 650.000 membri; obștile sătești care ajunseseră la 506 ca număr cuprindeau în ele circa 70.000 membri, care țineau în arendă aproape 400.000 hectare teren, în acei ani ele vânzând în comun, la stat și populației, circa 35.300 vagoane de cereale. La acea dată activau peste 600 cooperative propriu-zise: 280 cooperative de producție și consum cu 14.000 membri; 165 cooperative de exploatare și administrare a pădurilor cu 4300 membri, alte 179 cooperative diferite cu 3800 membri.

Pentru a corespunde nevoilor, la 22 martie 1916, legiuitorul român a dat Casei Centrale a Băncilor Populare grija organizării vânzărilor în comun a produselor, punându-i la dispoziție mijloacele necesare: capital și credite, spații și dispoziții de lege după care să se conducă atât instituția cât și țăranii ca producători și vânzători de produse.

Instituții și publicații precum Buletinul Camerei de

Comerț și Industrie (la Vaslui în 1924, la Bârlad în 1926, la Huși în 1931), Glasul funcționarilor comerciali (la Huși în 1927), Meseriașul (Bârlad, 1903), Glasul meseriașului (Bârlad, 1912), Glasul țaranului (Bârlad, 1922), Gazeta cooperativelor meseriașilor (Bârlad, 1911), Foaia băncii de credit mărunț (Bârlad, 1926), Expoziția națională (Bârlad, 1918), Cooperația tutoveană (1919), Țarina, „revistă lunară de îndrumare și politică agricolă, menită să propage și să promoveze spiritul cooperatist în agricultură, ca un mijloc sigur și de real progres economic, profesional și național în țara noastră agricolă” (Vaslui, 1937), serveau cooperației și cooperativelor nu numai de la sate.

Societatea „Țăranul român” contribuise din plin la înființarea cooperativelor, cea cu numele „Valea lui Vodă”, din Moșna ajutase la cumpărarea de către Casa Rurală a moșiei Răducăneni pentru a fi arendată și apoi vândută țaranilor constituiți în obște. Băncile populare ajutaseră sătenii din Colțul Cornii, Gura Bohotin și Bohotin să-și ridice biserici și localuri pentru școli, să înființeze biblioteci pe lângă școlile respective.

În 1930 Oficiul Național al Cooperativelor Române funcționa în cadrul Ministerului Agriculturii și Domeniilor, dispunea de „Buletinul Cooperației Române” în care la 15 ianuarie apărea citat și numele cooperativei „Rediul Mitropoliei” din comuna cu același nume din județul Iași, al cooperativei „Steaua” din Comuna Bohotin, județul Fălciu, cooperativa „Dacia Felix” din comuna Mircești, județul Vaslui (M. Of. nr. 20/27 ianuarie 1930). „Buletinul Cooperației Române” cu lista societăților cooperative, cuprinzând actele lor de constituire, se întindea în Monitorul oficial nr. 151 din 3 iulie 1931 de la pagina 5764 la 5790, iar în Monitorul oficial nr. 210 din 9 septembrie 1931 de la pagina 7494 la 7514, prilej de înțelegere și mai deplină a faptului că mișcarea cooperatistă nu

era un moft a unei persoane anume, ci o necesitate, o măsură folositoare celor constituiți în asemenea entități economice.

Legea nr. 2678 din 19 iulie 1931 privitoare la avantajele acordate asociațiilor pentru îmbunătățirea agriculturii, publicată în Monitorul oficial nr. 167 din 22 iulie 1931 este dovada faptului că cooperativa devenise o problemă de stat de care se ocupa însăși regele, pentru că el promulga ceea ce votase camerele legiuitoare, însăși reforma agrară și votul universal de după 1918 au făcut din cooperatie organul indicat pentru a sprijini în mase aplicarea legii agrare, cooperatia fiind aceea care, prin bănci și obștile sătești de arendare, a pregătit și deprins spiritul public cu ideea că sătenii pot să-și gospodărească în bune condiții pământul pe care aveau să-l primească. Casa Centrală a Băncilor, urmare a legii de la 31 decembrie 1918, a fost transformată dintr-o instituție de stat într-una mixtă, cu participarea statului și a mișcării cooperatiste, fiind mutată de la ministerul finanțelor la cel al agriculturii, cu numele de Casa Centrală a Cooperatiei și Împroprietăririi - ea ocupându-se și de operațiunile de expropriere și împroprietărire, de cadastru - pentru parcelarea și măsurarea moșiilor, pentru determinarea loturilor pentru împroprietăriți.

Din anul 1920 pe lângă Casa amintită s-au înființat mii de obștii de împroprietărire în care au intrat cei îndreptățiți la împroprietărire, administrându-și părțile expropriate ale moșiilor, cultivându-le, cumpărând unelte și mașini agricole, vânzând produsele în comun până la desăvârșirea împroprietăririi individuale. La 31 iulie 1930, contrasemnat de ministrul industriei și comerțului, Virgil Madgearu, Carol, prin decretul nr. 2898, aproba Statutul pentru organizarea și funcționarea Uniunii Generale de Comerț și Industrie, chemată să aibă „o înrăurire asupra îndrumării politicii naționale în

materie, în conformitate cu interesele economice generale ale țării", ceea ce însemna, că și atunci, cooperația constituia „o pârgă importantă în politica economică și socială a țării". Uniunea având merite și prin faptul că toate documentele guvernului privind chestiunile cooperației erau avizate de aceasta (vezi M. Of. nr. 17, 1930). Exista și o Uniune a exportatorilor de cereale ai cărei membri era nelimitat ca număr și din ea putea face parte Societatea Națională pentru comerțul cu produse agricole, Centrala Cooperativelor de Import și Export și orice federală care avea același scop, firmele individuale sau societățile cerealiere ori asociațiile de producție agricolă cu asemenea preocupări, și chiar sindicatele agricole, în măsura în care erau organizate în acest scop (vezi M. Of. nr. 250 din 26 octombrie 1931).

În acei ani constituiți în obștii sătești, alegându-și mandatar care să-i reprezinte, comisii de cenzori cu membri plini și supleanți, țărani și-au autentificat la judecătorii actele de constituire și statutele de funcționare, paginile Monitorului oficial fiind încărcate zi de zi cu astfel de demersuri, ceea ce nu s-a întâmplat în anii de după 1989, la reconstituirea proprietăților agricole, deși ar fi fost foarte necesar. Atunci, când spiritul cooperatist era încurajat, țăranul n-a luptat individual, prin procese la instanțele judecătorești, ca în prezent, pentru a-și dobândi pământul care i se cuvenea ci prin obștea organizată, însăși comisiile de împrumutărire aveau în componența lor, în afară de reprezentantul statului, pe cel al proprietarului moșiei expropriate, dar și delegatul sătesc care adesea s-a opus cu succes în ceea ce privește stabilirea calității pământului și prețului acestuia. La aplicarea legii 18/1991 comisiile locale, ca și cele superioare, au aparținut statului, iar țăranul n-a avut pe nimeni alături care să-l ajute juridic și economic în demersurile sale, el fiind lăsat singur să-și apere

interesele, ceea ce explică mulțimea de procese aflate pe rol la instanțele judecătorești, până și astăzi.

Atunci eventualele conflicte erau rezolvate de un organ superior - Consiliul General al Cooperăției și împroprietării, care a ființat ani buni și a contribuit la armonizarea vieții sociale, cu competență, ocupându-se și de învățământul cooperatist.

Ceea ce trebuie subliniat este că mișcarea cooperatistă a avut tot timpul „norocul de a avea colaborarea entuziastă și luminată a învățătorimii și preoțimii”, se sublinia în expunerea de motive, prezentată Adunării Deputaților cu ocazia adoptării legii organizării cooperăției în iulie 1929 (vezi M. Of. din 3 iunie 1929). După 1989, cadrele didactice, preoții ca și sătenii apar izolați sufletește și conceptual în fața primarului de la comună, lucru care explică și lipsa succesului lor în redobândirea pământului moștenit, dar și a loturilor bisericilor și școlilor.

În cele 2900 cooperative care activau în 1913, în afară de cei 530.000 săteni, au participat și aproape 9000 de preoți și învățători, 4800 de proprietari, 15.000 de meseriași, 10.500 de comercianți și 15.000 funcționari. În 1927, puțin mai înainte de votarea și punerea în aplicare a noii legi a cooperăției din 1929, numărul cooperativelor ajunsese la aproape 5000, numărul sătenilor din ele depășise 800.000, numărul preoților și învățătorilor ajunsese la circa 15.000, al proprietarilor la 16.000; numărul meseriașilor și muncitorilor din cooperativă ajunsese la aproape 50.000, al comercianților la 21.700, al funcționarilor la 33.000, ceea ce înseamnă o activitate de masă.

Cooperativele de consum și aprovizionare, de desfacere în comun, ca și cooperativele zise agricole, se ocupau, încă de pe atunci, și de exploatarea unor magazine de consum, desfacere și aprovizionare, de cumpărarea în comun a cerealelor de la populație, comandatoare ale statului.

Exponent al preoțimii, cea care activase sau inițiasc obștile sătești, comandatori ori membri în comisiile de cenzori, ori delegați ai sătenilor în comisiile de evaluare a terenurilor și de împrumut, ierarhul vorbea corect despre rostul cooperativei.

Ridicându-se împotriva spiritului cooperatist de la 1945, acum, după 1989, mai exact în anul 2006, în martie, când mulțime de români, tineri mai ales, își părăsesc țara de baștină, care a devenit o mamă neputincioasă, care nu-și mai poate hrăni copiii tocmai pentru că și-a pierdut îndemnul la cooperare și organizare, lăsându-i să emigreze în Italia și aiurea, pentru a contribui la ridicarea construcțiilor de acolo sau pentru a îngriji bebelușii și persoanele vârstnice, Gabriel Catalan face o mare greșală neaprofundând realitățile românești. Este adevărat, cooperația de care vorbeau Spiru Haret, Emil Costinescu sau Ioan Marin Vasluianul, a fost denaturată în timpul regimului comunist în ce privește repartitia mai ales, dar vina o poartă cei care au făcut-o, printre care și Ion Iliescu, despre care nici nu se amintește în articolul la care ne referim.

Astăzi, cine se ocupă de îndrumarea, sfătuirea ori ajutorarea bieților țărani români pentru a produce și vinde produsele agricole la timp și cu prețuri avantajoase lor, pentru a-și acoperi măcar cheltuielile? Unde sunt depozitele de preluare a produselor agricole din gări, unde sunt vagoanele care circulau pe calea ferată în sus și în jos, ducând cerealele în locurile unde se cereau? Au dispărut și grămezile de sfeclă de zahăr destinate fabricilor care s-au volatilizat în România post-revoluționară. Aducem, însă, produse de tot felul, din țările pietrelor, din Turcia sau Grecia, erbicidate până la suferință, dar însoțite de comisioane grase, prielnice buzunarelor lacome. Cerealele și fructele românești putrezesc sau sunt mâncate în poduri de acarieni.

Să fie de vină pentru toate acestea spiritul cooperatist din România, discursul Vlădicăi Ioan Marina Vasluiianul, cel al lui Spiru Haret și altor vizionari, ori regimul iresponsabil al lui Ion Iliescu, al nostru, cei care am distrus și am împrăștiat avutul creat de noi în timpul acelor cooperative agricole de producție care, după 1990, puteau fi menținute, dar regenerate, reorganizate, corespunzător noilor principii de muncă și retribuție? Să vedem că multe dintre tractoarele și mașinile agricole care mai funcționează, pe ici pe colo, provin din ceea ce au avut SMT-urile până în 1990. Care asociație agricolă de lucrare a pământului din România, creație ilesciană, tot de tip cooperatist, după 1990, a cumpărat sau cumpără unelte și mașini agricole pentru ușurarea și sporirea muncii în agricultura autohtonă?

Am distrus clădirile CAP și SMT, ale IAS, sistemul de irigații, pădurile și lizierele de arbori din lungul căilor ferate și al șoselelor - create pe bază de lege la timpul lor - , serele de legume și zarzavaturi, complexe de creștere a animalelor și păsărilor, viile și livezile, am împrăștiat satele, unde populația a îmbătrânit iar tinerii nu mai merg să muncească la câmp, pentru că lor nu le mai folosește pământul, care îi obosește, ci mai bine așteaptă în bufetele satelor ajutoarele sociale venite de la stat prin primării, odată cu alocațiile pentru făcut copii, care nici ele nu dau rezultate din cauza consumului de alcool. Cât vezi cu ochii, în stânga și în dreapta șoselelor și a căilor ferate, sunt numai terenuri nemuncite, pârloagă, de care altădată țăranul se rușina. Viilor li s-au luat spalierii și zac în buruieni, devenind neproductive; livezile au devenit material lemnos bun pentru sobele celor care au terminat de furat copacii pădurilor. Iar primăriile, poliția și jandarmeria română încasează salarii substanțiale pentru că asigură „gospodărirea și paza localităților”.

Cei pe care îi mai vezi pe ici pe colo, printre pământurile pârlogite, sunt bătrânii, obișnuiți cu sapa dar și cu razele dogoritoare ale soarelui.

Care era baza materială a cooperativelor de consum, de producție și meșteșugărești în România în 1990 o știm cu toții, pentru că memoria ni-i proaspătă. Ce este astăzi cooperăția, cum se descurcă foștii și actualii cooperatori o știe o lume întreagă, rău, din ce în ce mai rău.

Poate ar fi foarte bine ca un alt Ioan Marina Vasluiuanul, ierarhul - sau un deputat ori senator de-al nostru să apară în mass-media și să vorbească norodului despre cooperăție și rostul ei ca tradiție, actualitate și viitor. Sau despre italienii de astăzi care vin și ne cumpără pământurile pentru exploatarea lor de mâine, despre faptul că pierdem moșii întregi, sute de mii de hectare din pădurile țării, restituind necuvenit celor cărora nu li se cercetează valabilitatea juridică a cererilor, case și palate, instituții care aparțin statului român, nici într-un caz rezultate din abuzurile regimului de după 1945, cum prevede legea română.

Măsura ar fi necesară nu numai pentru că cooperăția de consum de la sate a fost practic desființată după 1990, iar clădirile făcute cu banii populației au încăput, pe nimic, pe mâna unor așa-zisi privatizați care au transformat spațiile comerciale utile, la data creării lor, și pe parcurs, în cârciumi și discoteci, în care sătenii își pierd mințile și-și ațâță instinctele, ci și pentru că așa-zisele asociații agricole, tip Iliescu, ori mișcarea arendășiei de astăzi, nu-s decât mijloace de îmbogățire a unora și a altora, prilej de sărăcire a majorității, furată.

Lipsiți de mijloace juridice, de îndrumare de specialitate dar și de bani, cei înscriși în asociațiile agricole ori cu pământul predat la arendași, în majoritatea cazurilor se întâlnesc la posturile de poliție dar mai ales la judecătorii cu cei care își

„caută” titlurile de proprietate - păgubași și unii și alții. Dar plătesc impozite la stat pentru pământ și foloase închipuite.

În orice caz, între a scrie în martie 2006 despre spiritul colectivist al unui ierarh - decedat de atât timp (despre morți numai de bine - Iustinian Marina, 1901-1977, Arhiepiscopul Iașilor și Sucevei, 1945-1947, Mitropolit al Moldovei și al Sucevei, 1947-1948, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, 1948-1977), fără a aduce argumente și a pierde ocazia să te referi la colectivismul lui Ion Iliescu, eșuat prin cooperativizările de după 1990, mi se pare total nepotrivit. Mai ales că legea 18/1991 se dovedește pe zi ce trece o mare, mare cacialma, nu numai pentru populația satelor dar și pentru orașenimea care, alături de țărani, se hrănește cu tot felul de E-uri, suprapopulând spitalele sau așteptându-și sfârșitul ambulatoriu.

Trecând în zona anecdotei, îmi stăruie în minte următorul dialog purtat în 1993 de regretatul Virgil Irunca cu un țăran din zona Moldovei noastre, redat de revista „Convorbiri Literare” de la Iași în octombrie 2006:

- Și zi, domnule, ai primit pământul înapoi?

- Ei, da, l-am primit...!

- Și e bine să ai pământul tău?

- Da, e mult mai bine.

- Înseamnă că dacă ai pământul tău trăiești mai bine...!

- Da, dar dacă ar fi și oleacă de CAP, de unde să mai furi o lecuț, ar fi mult mai bine...! Te-ai mai înzâli...

- Cine crezi că e de vină pentru soarta grea a dumneavoastră?

- A, Coposu! Da' și Parlamentul.

- Dar de ce Coposu și Parlamentul?

- Pen'că nu-l lasă pe domnul Iliescu să gândească, să facă bine...

- Dar înainte era mai bine?

- A, da! Erau ieftine toate, mai furai un popușoi, te duceai la serviciu să tragi chiulu'...!

Adică tocmai ceea ce am spus până aici: cooperativa, nu cea a părintelui Ioan Marina Vasluiianul ci a lui Ion Iliescu, cu nepriceperea în materie de cooperatie, împletită cu lenea și hoția unora dintre români, ne-au adus în falimentul din care sperăm să ieșim intrând în Europa reunită. Dar țărani tot săraci vor rămâne încă multă vreme dacă vom primi lecții de genul celor de mai sus de la un Gabriel Catalan.

Dacă părintelui Ioan Marina, pentru vina de a fi vorbit decent despre cooperativă, de ziua ei, autorul citat și revista culturală „Timpul” au acordat momentului o pagină în condițiile penuriei de spațiu tipografic, ce s-ar fi întâmplat dacă G.C. ar fi „descoperit” că nu în 1945 ci cu mulți ani în urmă, un alt român - Dimitrie C. Butculescu, pasionat de mișcarea cooperatistă, nu numai că pe la 1880 luptă pentru înființarea Societății Cooperative, organizând 45 de grupări simbolice ale acesteia în țară, dar a avut și alte activități pentru promovarea meseriilor și industriei în țara ce se numea, de acum, România. Societatea cooperatorilor odată formată, D. Butculescu a fost organizatorul celor patru mari Expoziții ale cooperatorilor din București (1883), Iași (1884), Craiova (1888) și din nou București (1894-1895), ultima cu un colosal efort financiar personal, el fiind, pe merit, numit de către contemporani Apostolul mișcării cooperative din România; apărătorul industriei naționale; părintele cooperatorilor; părintele meseriașilor... Iar la I-iul Congres Cooperator Internațional de la Londra (7-11 august 1895), la al doilea al Alianței Cooperative internaționale (16-19 octombrie 1896) de la Paris și la al treilea Congres al Alianței Cooperative Internaționale din 1897 - ținut la Delft în Olanda - a fost ales, drept omagiu pentru activitatea lui, președinte de

onoare în marele forumuri. El a fost solicitat să accepte președinția a peste 200 de societăți cooperatiste din diferite domenii, fiind cunoscut în epocă și cu apelativul de „românul cel mai popular” (vezi „Câteva fapte. Din viața lui Dimitrie C. Butculescu, 1878-1895” București, 1895, p. 130; Dicționarul contemporanilor din România 1800-1898”, p. 39, de Dimitrie R. Rosetti, București, 1898).

*

P.S. Numai atunci când cineva va scrie cartea reușitelor patriarhului Iustinian în fața P.C.R. de salvare de la demolare a numeroaselor locașuri de cult și a multor personalități victime ale opresiunii, unii precum Gabriel Catalan își vor da seama cât au greșit acuzându-l de cele arătate mai sus.

Până atunci însă, tot spre luare aminte, le recomand să citească Legea nr.1/21 ianuarie 2005 pentru așezarea și funcționarea în România a cooperativelor, adoptată de Parlament și promulgată de Președintele României prin Decretul nr.42, publicate în Monitorul Oficial al României nr.172/28 II 2005.

Când Gabriel Catalan va citi și afla că încă din 1935-1939 în cadrul Fundației culturale „Principele Carol”, sub patronajul unor intelectuali, ca prof. univ. D. Gusti și omul de artă Victor Ion Popa, echipele studențești au ajutat populația din localitatea Dodești-Tutova să-și lucreze pământul în cadrul Asociației agricole cu caracter de tovarășie, cumpărându-și propriile tractoare, batoze, semănători și alte unelte agricole, poate, atunci, vinovăția „spiritului colectivist” va trece și în seama celor citați. Dar cum în acei ani acțiuni asemănătoare s-au desfășurat încă în vreo 60 de sate din România, vinovăția dispersându-se, G.Catalan își pierde cu totul credibilitatea scontată. Ce facem însă cu revista „Timpul” care i-a acordat-o?

ADAGIO din:

Anuarul oficial întocmit sub egida Ministerului Instrucțiunii Publice și al Cultelor, de serviciul Statelor personale și al statisticei la 13 noiembrie 1908, București 1909:

a) Tablou de persoanele decorate cu medalia „Bene Merenti” de la 1899 până în martie 1909, pentru localitățile actualului județ Vaslui (p.721-728):

1. Antonovici I. (preot) Bârlad, prof.secundar, decret nr.1653 din luna mai 1908, pentru scrieri istorice;

2. Tutoveanu G., scriitor, Bârlad, dt.2689 din 1X1908, pentru merite literare.

b) Tablou de persoanele cărora li s-au acordat medalia „Răsplata muncii pentru învățământul secundar” de la 1903 până în martie 1909 (729-733):

1. Antonovici I. econom, Bârlad, profesor, dt.466/II/1902;

2. Arănescu Donici Conon, Huși, Episcop de Huși, dt.1935/VI/1902;

3. Antonovici I. Econom, Bârlad, profesor, dt.2299/VI/1906;

4. Balotescu M., Bârlad, maistru Școala de meserii, dt.2864/VII/1906;

5. Bulbuc Eugeniu, Bârlad, maistru, dt.2864/VII 1906;

6. Ghenciu Panait, Bârlad, prof. pensionar, dt.466/II,1902;

7. Cerchez T. dr., Bârlad, medic primar, dt.1988/V, 1906;

8. Carassu Vasile, Bârlad, maistru de desen, dt.2299/VI, 1906;

9. Carp Ion (preot), Bârlad, fost prof., dt.4066/XII, 1906;

10. Drouhet Natalia, Bârlad, dir.șc.sec.fete, dt.466/II,1902;

11. Drăgănescu Ștefan, Bârlad, prof și director, dt. 2299/VI, 1906;

12. Darclee Hariclie, Bârlad, artistă, dt.4322/XII, 1906;

13. Ghinescu Em., Bârlad, maistru de muzică, dt.2299/I, 1906;
14. Mironescu Dim., Bârlad, profesor, dt. 2864/VII 1906;
15. Negură Grigore, Bârlad, profesor, dt.882/II, 1906;
16. Pricopi Petre, Vaslui, maistru șc. de meserii, dt. 2299/VI 1906;
17. Simionov Vasile, Bârlad, profesor, dt.2299/VI 1906;

c) Tabloul persoanelor medaliate cu „*Răsplata muncii*” pentru învățământ profesional (p. 734-735):

1. Cracti Ecaterina, Bârlad, dr. șc.prof., dt.2049/V,1906;

d) Tablou de persoanele cărora li s-a acordat medalia „*Răsplata muncii*” pentru învățământ primar din anul 1899 până în anul 1909 (p.736-765):

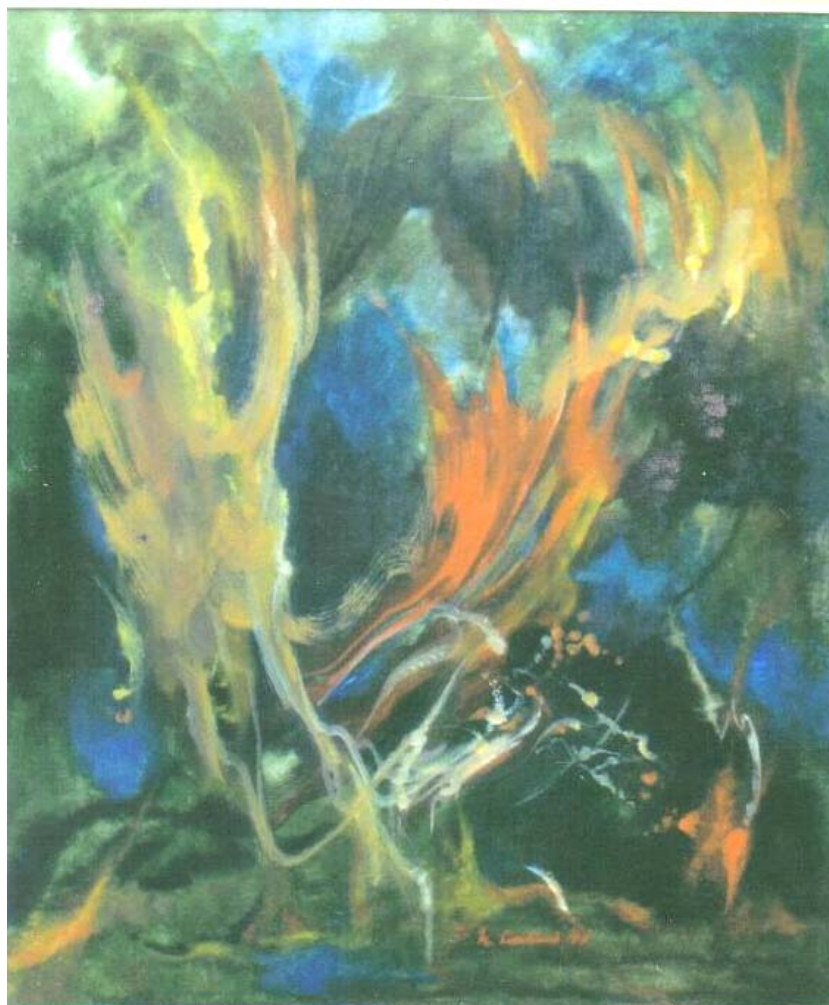
1. Andreescu Constantin, Vaslui, revizor școlar, dt.810/VI, 1906;
2. Arnăutu Maria C., Huși, institutoare, dt.2287/VI 1906;
3. Adam George, Țibănești-Vaslui, institutor, dt. 3256/VIII (a lucrat la preîntâmpinarea sau potolirea răscoalelor țărănești);
4. Belloescu Stroe, Bârlad, senator/profesor, dt-226/I, 1902;
5. Bradea Nicolae, Hărpăcești-Tutova, învățător, dt.1697/V 1903;
6. Balmuș Ioan, Blăgești-Tutova, învățător, dt.2287/VI 1906;
7. Băbușanu Ioan, Laza - Vaslui, învățător, dt.3256/VIII 1907 (pentru că în martie a.c. a lucrat la preîntâmpinarea sau potolirea răscoalei țărănești);
8. Cernea Eufrosina, Bârlad, institutoare, dt. 2287/VI 1906;

9. Coman Constantin, Plopana-Tutova, învățător, dt.3256/VIII 1907 (pentru că în martie 1907 a lucrat la preîntâmpinarea sau potolirea răscoalelor țărănești);
10. Dimitriu Victor, Vaslui, revizor școlar, dt.190/VI 1902;
11. Dănilă Gheorghe, Gerțești – Tutova, învățător, dt.4114/VIII, 1905;
12. Dumitriu D., Lungești-Tutova, învățător, dt.4114/VIII, 1905;
13. Eremia Suzana, Epureni-Tutova, proprietară, dt.2287/VI 1906;
14. Emandi Teodor, Bârlad, primar, dt. 3632/XI 1906;
15. Filon Ștefan, Răducăneni, învățător, dt.2287/VI, 1906;
16. Grigoriu Constantin, Vaslui, institutor, dt.1697 V 1906;
17. Gheorghiu Maior I, Plopana-Tutova, învățător, dt.1697/V 1906;
18. Gentimir Ierimia, Bârzești-Vaslui, învățător, dt.1697/V 1906;
19. Gvrilescu Ion, Fălciu, membru la Tribunalul Fălciu, dt.1823/I 1904:
20. Grigoriade N. Tutova, deputat, dt. 3397/X 1906
21. Gheorghiu Maior I, Plopana-Tutova, învățător, dt. 3256/VIII 1907 ((pentru că în martie a.c. a lucrat la preîntâmpinarea și potolirea răscoalelor țărănești);
22. Grigorcea R. Vasile, revizor școlar, dt.2686/IX 1907 (merite deosebite);
23. Haram Vasile, Grivița-Tutova, învățător, dt.2287/VI 1906;
24. Lupescu Mihail, Zurleni-Tutova, dr. orfelinatului șc. agricole, dt.2150/V 1906;
25. Lovin I. – Curteni-Fălciu, învățător, dt.2287/VI 1906;

26. Lupu Constantin dr. Fălciu, prefect, dt.2686, pentru că a clădit multe școli primare;
27. Marinciu Constantin, Dobrovăț-Vaslui, învățător, dt.4114/VIII 1905;
28. Marin Nicolae, Huși, pens. fost învățător, dt.2287/I, 1906;
29. Mocanu N., Bohotin-Fălciu, învățător, , dt.2287/I, 1906;
30. Mircea Smaranda, Vaslui, proprietară, dt. 3397/X, 1906;
31. Mrejeru Leon, Zorleni-Tutova, învățător școala agricolă Ferdinand, dt. 2434/V 1907 pentru servicii aduse învățământului.
32. Manoilescu D., Șerbotești Vaslui, învățător, dt.3236/VIII 1907 (pentru că în martie 1907 a lucrat la preîntâmpinarea și potolirea răscoalelor țărănești);
33. Neculai Ioan, Fălciu, proprietar, dt.2686/X 1906 (pentru că a clădit localul școlii din comuna Dolhești;
34. Negrutzi Ștefan, Averești-Fălciu, proprietar, dt.2686/IX 1908 (a clădit școala și a dat terenul);
35. Onu I., Fălciu, revizor școlar, dt. 2257/V 1900;
36. Porumbeanu I.G., Drânceni-Fălciu, învățător, dt.87/I 1903;
37. Prezan Olga, Vaslui, dt.2287/VII 1906;
38. Podoleanu V., Huși, președintele Băncii populare, dt. 2287/VII 1906;
39. Pascal G., Podoleni-Fălciu, învățător, dt. 2287/VII 1906;
40. Popovici Grigore, Codăești-Vaslui, învățător, dt.3256/VIII 1907 (pentru că în martie 1907 a lucrat la preîntâmpinarea și potolirea răscoalelor țărănești);
41. Rășcanu Elena I., Vaslui, institutor, dt. 4133/XI 1899;

42. Rășcanu Lefter, Vaslui, fost institutor, dt. 4133/XI 1899;
43. Rachieru Petru I., preot Bârlad, dt. 1697/V 1907;
44. Ralle R., Tutova, adminstr. Financiar, dt. 3397/X 1906;
45. Spiridon Ion, Pănești-Vaslui, învățător, dt.1697/ V 1902;
46. Scânteie D.A., Puiești-Tutova, învățător, dt.1825/V 1904;
47. Suflețel Nicolae, Huși, institutor, dt. 2229/VI 1906;
48. Simaca Ion, Huși, pensionar, dt. 2287/VI 1906;
49. Soficu Ion, Brodoc – Vaslui, învățător, dt. 2287/VI 1906;
50. Smărăndescu I., Deleni Vaslui, , învățător, dt. 2287/VI 1906;
51. Sona Aurelia, Tg. Murgeni, învățător, dt.3256/VIII ((pentru că în martie 1907 a lucrat la preîntâmpinarea și potolirea răscoalelor țărănești);
52. Ștefănescu George, Fălciu, revizor școlar, dt. 254/I 1909;
53. Știubeiu Vasile, Bârlad, institutor, dt.4114/VIII 1905;
54. Tuchilă Ion, Bîrlad, institutor, dt. 2287/XI 1906;
55. Vasiliu Al., Vaslui, fost institutor, dt.4134/XI 1899;
56. Vasiliu I. Vaslui, fost institutor, dt.2257/V 1902;
- 57.V. Cosma, Dobrovăț, locuitor, dt. 1872/V 1904;
58. Vuza N., Scânteia, învățător, dt. 1825/V 1904;
59. Vasiliu I., Tutova, revizor școlar, dt.2287/VI 1906;
60. Vesbianu G., Fălciu, , revizor școlar, dt.2287/VI 1906;
61. Vasiliu Maria A. – Vaslui, institutoare, dt.2287/VI 1906;
62. Vasiliu Natalia I., Bârlad, institutoare, dt.2287/VI 1906;

63. Vlasie Ion, Bârlad, institutor, dt.2287/VI 1906;
64. Zadic Pascal, Vaslui, proprietar, dt. 3397/X 1906.

Nicolae Ciocină, *Conformație*

Cuprins

Cuvânt înainte	5
Melchisedec - ministru de culte doar șase zile.....	9
Nicolae Iorga – un titan	15
Alături de Văcărești	38
Ion Cantacuzino, cu „poézii noo”, alcătuite de I... C... prim autor de versuri românești	38
Al. Vlahuță și pânzele lui N. Grigorescu	45
Ioan Antonovici: profesor, înalt ierarh și academician ..	55
Stroe Belloescu și legăturile sale de suflet.....	73
George Tutoveanu - comemorare:	89
Doi poeți și un reporter	89
Un scriitor vasluian.....	99
Ion Adam (1875-1911).....	99
Învățătorul Mihail Pop din Răducăneni autor de manuale școlare	105
Hora de la Răducăneni, text de Costache Negri?	109
Steagul românesc de la Drezda la școala de la Răducăneni	115
C. Săteanu despre P.P. Carp, și „duduca de la Vaslui” – la Junimea	120
Marele bucovinean Theodor V. Ștefanelli.....	130
Un monument uitat - Crucea lui Ferentț.....	141
Scrisoarea ministrului către prefectul județului Iași ...	141
Guvernul și prim-ministrul dați în judecată	149
Admirator a lui Vasile Alecsandri și Horațiu:	171
tecucianul – D.C. Ollănescu- Ascanio.....	171
Nu doar Theodor Șerbănescu, ci o familie.....	186
Nicolae Stelian Beldie din Gohor Tecuci și Gheorghe Chiper de la Huși la „Curier ieșan”	210
Nicolae Stelian Beldie din Gohor Tecuci și Gheorghe Chiper de la Huși la „Curier ieșan”	211

Fulgerul Literar și Spiru Prasin	261
Duelul și V. Scânteie	267
Destine - S. Prasin și Catulle Mendez.....	271
Artur Enășescu	274
Elena Farago – scriitor bârlădean.....	289
Natalia Negru – iubire, acuzare și apărare... ..	296
Natalia Negru – iubire, acuzare și apărare... ..	297
Marele bizantinolog profesorul I.D. Ștefănescu.....	344
Școala normală din România	351
Aniversară și un larg protest public	351
Dan Alexandru Boureanu:	354
Încă un poet la 14-17 ani, dincolo de Styx.....	354
L-am cunoscut pe profesorul G.G.Ursu	360
L-am cunoscut pe profesorul G.G.Ursu	361
Gheorghe Vrabie – fiu al Bârladului.....	371
George Nedelea - om de cultură	380
Iosif Sava – neînlocuitul	391
C.D. Zeletin mereu cu gândul la locul său de obârșie	395
(În loc de recenzie la volumul „Omagiu C.D. Zeletin	
70”)	395
Ștefan Baștă – domnul nostru.....	405
Învățătorul Gheorghe Filiche un duios	413
Mircea Șt. Baștă - reabilitare	418
Alina-Mihaela Pricop –.....	423
O carte document în paradoxul tranziției - „Contribuții	
la istoricul Episcopiei Hușilor”	423
Ioan Costache Enache	431
„CRONICA DE LA BUCIUM”	431
– carte scrisă cu slove din suflet	431
Autorul cărții de față într-o discuție despre:.....	443
Ziarele și revistele vremii	443
Călător ... prin vârtoarea vremii	447

Nicolae Ciocină în diversitate	474
Valer Mitru – un iubitor al jurnalisticii	497
Vasile Fetescu – pedagog eminent și scriitor	506
Hușanu Gh. Constantin – un curriculum vitae	529
Cu Omar de mână	544
Vasile Ghica și ghicanismele sale	559
Petru Bejinariu – un tribun al culturii bucovinene	563
În replică	567
În apărarea părintelui Ioan Marina Vasluianu.....	567
Cuprins	589